ANTONII VAN DALE

DISSERTATIONES IX.

ANTIQUITATIBUS,

QUIN ET

MARMORIBUS,

CUM ROMANIS, TUM POTISSIMUM GRÆCIS, ILLUSTRANDIS INSERVIENTES.

Cum Figuris æneis.

AMSTELODAMI,

Apud HENRICUM & Viduam THEODORI BOOM.

Aº. M. DCCII.

AMPLISSIMO

GISBERTO. CUPERO

REIPUBLICÆ. DAVENTRIENSIS

CONSULI

OLIMQUE. AD. CONSESSVM

ILLVSTRIVM. AC. PRÆPOTENTIVM

ORDINVM. GENERALIVM

NVNC. AD. CONSESSVM

CELSISSIMORVM. ORDINUM

TRANSISVLANIÆ

DELEGATO

Tum &

CELEBERRIMO

JOANNI. GEORGIO. GRÆVIO

D. POLITICES. HISTORIARVM

ET. ELOQVENTIÆ

IN. INCLYTA. ACADEMIA

TRAIECTINA

PROFESSORI. ORDINARIO

A C

SERENISSIMI REGIS

MAGNÆ. BRITTANNIÆ

HISTORICO

VIRIS. ERVDITIONE. SVMMIS

HAS. SVAS

DISSERTATIONES

D. D. D

ANTONIUS van DALE

PRÆ-

PRÆFATIO.

QUæ Perilluſtris ille vir, legatus ſereniſſimi Boruſſiæ regis, Ezechiel Spanhemius ſcripſit de *Præſtantia & uſu numiſmatum antiquorum*, mihi etiam ſalivam moverunt, ut quæ is circa *Numiſmata* eximie præſtitit, ego quoque circa *Marmora antiqua*, ipſorumque Inſcriptiones tentarem; guſtum ſaltem ut darem illorum, quæ ab aliis forſan longe melius ac curatius mundo erudito exhiberi poterant. Atque equidem videtur hæc materia tractatu digniſſima: ſi modo marmorum iſtorum antiquorum, Inſcriptionumque ex illis excerptarum, pondus & merita rite conſideremus: tum & quam longe

plura ex illis, quam ex *Numiſmatibus* eruere queamus; quamvis & iſta (ut jam docuit Perilluſtris ille vir) maximum ſui uſum circa antiquitatum abſtruſiorum illuſtrationem præbeant: ut vel ex iſtis, quæ de *Urbibus Neocoris* affero, abunde conſpici poteſt.

Neque alia commendatione hæc *Marmora* egent præter illam, quam haurimus ex initio Nonæ Diſſertationis modo memorati Spanhemii; atque adeo ex colloquio ipſius habito cum Eruditiſſimo, ac circa hæc Diligentiſſimo Marquardo Gudio; quæ commendatio his verbis ſignata ibi pag. 757. reperitur: *Inde utique, NEQUE ALIUNDE FERME, petendos varios Sacrorum ritus; Fœderum.*

derum formulas, Magistratuum scita, munia, discrimina; Collegiorum, Corporum, Professionum genera, officia, rationes; Domus Augustæ ministeria; Titulos operum publicorum; multa domi militiæque instituta: adde Manium jura; Pietatis mutuæ Parentum, Conjugum, Liberorum, ac eruditæ simul elegantiae Monumenta; Principis denique gentium Populi nomina, aetates, tribus, singula publicis quasi tabulis descripta.

Quin & hoc non male elucescit ex illis quæ de *Sacris Tauroboliis* ex Antiquitate Romana corradere valui; quæque ex Græcis marmoribus attuli de ΑΡΧΙΕΡΕΥΣΙ, seu *Pontificibus Graecorum*; de *Neocoris Sacerdotibus*, & *Urbibus*; de *Strategis*, de *Prytanibus*, de *Aganothetis*, *Panegyriarchis*, *Gymnasiarchis*, *Cosmetis*, *Paedotribis*, aliis-

aliisque pluribus, cum personis, tum muneribus: tum & de aliis quoque; ut, ex. gr. *Mensibus Atticis,* &c. quorum si non tota, ulterior saltem explicatio, aut illustratio *Marmorum Inscriptionibus* debetur.

Circa quas, si aliter sæpe, quam alii ante me, locutus sum, illosque ita erroris convincere voluisse videar; condonabunt id mihi viri vere eruditi; quod id minime obtrectandi animo, famæve illorum detrahendæ, sed solo veritatis studio, à me factum sit. Quapropter oro, ut, si alicubi ipse erraverim (quod vereor mihi nimis frequenter accidisse) tales talia advertentes, eâdem modestia mecum agant.

Multa

Multa ſane prætervidi; multa quoque nimis ſero vidi: quæ adhuc, pro magna parte, *Addendis* inferri potuiſſent. At ex morbo chronico, tandemque triſti obitu, chariſſimæ uxoris (quam & rariſſimam fœminam nominare nunquam verebor) mihi perpetuò afflicto, ac pene confecto, neque animus, neque vires iſta melius perficiendi, plurave prioribus ſuperaddendi, fuerunt, ſicut facile ex poſtremis eruditus Lector videbit. Inter illa quæ Addendis accedere potuiſſent, ſit, ex. gr. *Navigium* iſtud, quod in nummo Severi ab Onuphrio paginâ 32. exhibetur cum hac inſcriptione LAETITIA TEM-

TEMPORUM AUGUSTI SEVERI: quum ille, qui apud Doctiſſimum Begerum, in Theſauro Brandeburgico paginâ 692. comparet, tantummodo habeat, LAETITIA TEMPORUM: licet aliàs rem ipſam commodius exprimat.

Sic & *Addendis* adjungi potuiſſet nummus paginæ 350. poſt lineam decimam quartam, inſerendus, nempe iſte Valeriani Auguſti, qui in dicto Theſauro Brandeburgico, paginâ 738. occurrit, cum hac inſcriptione, tribus circumſcripta *Laureatis* capitibus: ΑΥΤ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC ΓΑΛΛΙΗΝΟC ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC Κ. ubi ſcilicet compa-

parent *Valerianus* pater, tum & *Gallienus* ac *Valerianus*, ambo ipſius filii: quibus Nicomedienſes erant *ter Neocori*; ſicut inſcriptio in averſo latere hoc modo indicat: ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙϹΝΕΩΚΟΡΩΝ: tum & tres *Urnæ* ſingulæ duabus *palmis* adornatæ. quibus ſimul indicatur, ſingulis hiſce *Valerianis* & *Gallieno*, Agones fuiſſe decretos ac decertatos. De quibus tamen *Urnis* ac *Palmis*, ſimilibuſque, quæ frequenter admodum & in aliis nummis occurrunt, forſan alibi erit diſſerendi locus. Faciunt interim hæc non male, ut puto, firmandæ opinioni meæ de *Urbibus bis, ter* &c. *Neocoris*.

Multa quoque circa *Amphictyanas*, *Agonothetas*, *Hellanodicas*, *Gymnasiarchas*, aliosque prætermisi, ut jam ab aliis allata, ac bene tractata: quum solus mihi scopus sit, illa quæ circa hos aut non, aut minus bene explicata fuerant afferre, ac pro viribus illustrare. Unde & multa attuli jam ab aliis adducta; sed quæ mihi videbar minus commode posse prætermittere; quod & sæpe alia occasione a me afferrentur; & aliis quandoque explicandis facerent.

Præter hæc etiam aliquid de aliis *ommissis* tum & *commissis*, mihi addendum videtur: nempe quod inter illa numeranda sit imprimis ARA ista, quæ in J. Sponii

nii Itinerario, tomo 2. paginâ 216. (editionis Amſteledamenſis; & Wheleri, paginâ 516. repræſentatur ut cujus figuram, illique inſculptos *Daduchos*, inſerendos promiſeram. Quamvis hoc & notari debeat, *Aram* illam, tum & *Daduchos* inſculptos longe aliter ab hoc, quam ab illo repræſentari: quod tamen circa mea non multum refert.

Contrà autem Inſcriptio illa, quæ paginâ 29. ſecunda numero eſt, ibi abundat, & alienum occupat locum: quum propius illi ſint paginâ 58, & ſequentes.

Sic & numerus quandoque hujus illiuſve paginæ, aut capitis omittitur: quin & plus ſemel aut vox

aliqua inhæsit, neque excidit, calamo; aut plus semel in eadem periodo superflue occurrit. ex festinatione quippe nimia, quâ quandoque mens calamum, quandoque calamus mentem prævertit. Quæ, certe mihi acciderunt inde, quod aliis, ac quidem seriis magis negotiis districtus atque inde per intervalla, nec semper æque commoda, scribere coactus, mea scripta sæpe è manibus deponere debuerim; nec postea ista relegere commode potuerim, vel ex oblivione neglexerim. Unde etiam, fateor, illud perpetuum vitium typographicum, *Amphictionum*, pro *Amphictyonum*, a paginâ 430. usque ad paginam 505, causam habuit.

Nam-

Namque aliis in ipſo contextu ubique Lector *Amphictyonum* reperiet, non *Amphictionum*.

At præter ea tam numero fere innumera typothetarum culpa irrepſerunt *errata typographica* ut me operis hujus pene pudeat ac pigeat.

Quare eo magis oro lectorem, ne negligat ſæpius inſpicere *Erratorum* typographicorum *Indicem*, rerum ac verborum Indici ſubjunctum.

Quæ autem circa ipſum opus errore peccavi, illa & ab aliis eruditis emendari percupio; &, ſi D. O. Max. vitam mihi atque occaſionem divina ſua benignitate ſuppeter, ipſe emendare, atque ulte-

rius

rius perficere conabor. Interim hîc *Veniam pro laude* : quam *petimus dabimusque vicissim.*

AD

AD CLARISSIMUM VIRUM

ANTONIUM van DALEN,

QUUM SELECTIORES SUAS

DISSERTATIONES

Ad illustranda, potissimum Marmora Antiqua ederet.

DALENI, quem Sacra mihi communia jungunt,
  Et non fucato pectore natus amor;
Quem juvat antiquæ monumenta inquirere Romæ,
  Ruderaque è tenebris tollere prisca suis;
Qui Pandionias post fata resurgere Athenas,
  Et facis in seros nomen habere dies;
Ergone nil sæcli genius, cui munera sordent,
  Quæ superant vires non imitanda, suas,
Nil ætas te longa sacris impensa Minervæ
  Permovet ut studiis otia liber agas?
Ingenio metam sic nulla repagula figunt.
  Mens tua despecto surgit ad astra solo.
Una dies finem studiis imponet & annis.
  O, Veniat lentis passibus ille dies!
Quam mihi nunc clarent, quæ solos Græcia Mystas
  Sacrorum voluit subdola nosse suos!
Tuta Pelasgiadas via me deducit ad urbes.
  Arcanas video quas tenet Hellas, opes,
Amphictyonii scrutor Decreta Senatus.
  Quàm sunt hæc animo pervia facta meo!
Te duce, DALENI, quem mundo scripta probarunt,
  Carpimus (ô mecum carpite quisque) viam.

***　　　　　　　　Nunc

Nunc tua me rapiunt visenda Oracula Delphos,
  Nunc me Pontifices, Græcia vana, tui.
Quos ego non lusus, quæ non figmenta revelo,
  Atque omni vacuum relligione locum?
Et modo certantes solenni more puellas
  Mirari, sparsis in sua colla comis,
Et modo Palladias cupido lustrare corollas,
  Victrices nymphæ quas meruere juvat.
Nunc præbet Tenedos pulchræ certamina formæ,
  Et Parides multos exhibet una mihi.
Nunc stupeo cæsi Mysteria pandita tauri,
  Et quæ stillato membra cruore rubent.
Nunc in Eleusina videor procedere pompa,
  Dum trahitur sacris Attica puppis equis.
Hæc ego, quem veteris retinent vestigia Rheni,
  Et Trajectino mœnia structa solo,
Tecum, DALENI, loca nota & grata pererro,
  Ingenii volvens hæc monumenta tui.
Plura dabis. Promissa jubent. Tibi cura relicta est,
  Ne festinatus supprimat illa rogus.
O Utinam Pylios tibi firma senecta det annos,
  Aut citò Colchiacis restituare focis!

Adrianus Relandus.

SUMMARIA CAPITUM.

DISSERTATIO PRIMA,

De Origine ac Ritibus Sacri Taurobolii.

CAPUT I.

UT multa, ratione Rituum sacrorum, Christiani ab Ethnicis desumpsere, sic & vice versâ Ethnicos multa à Christianis mutuatos fuisse, ostenditur: ejusque rei exemplum (præter alia ex Juliano Cæsare memorata) esse perinsigne Sacrum Taurobolium, *seu* Regenerationem (*prætensam* Mysticam) *per* Baptismum sanguinis. *Quo primum tempore id videatur exortum. Nulla ejus exempla aut memoriam extare ante M. Aur. Antoninum Philosophum; nullosque scriptores, sive Ethnicos, sive Christianos, ante Constantinum Magnum illius exsertè meminisse. Quæ enim ex Tertulliano aliisque huc trahuntur pertinere ad* Sacra Mithriaca. *Sicuti illa hac occasione, circa nonnulla, illustrantur.*

CAPUT II.

Primum qui inter Christianos Scriptores Taurobolii, Criobolii que *Sacri exserte meminit, fuisse Julium Firmicum: neque ipsum Augustinum ejus mentionem (si modo id fecerit) exsertè fecisse. Ostenditur porro, cui Deæ cuique Deo, hæc* Taurobolia *sacra fuerint*; Matri *nempe* Deorum, *aut soli, aut simul cum* Attide; *atque ita* Telluri *ac* Soli: *neque unquam aut Jovi, aut* Minervæ (*ut prætenditur*) *aut* Dianæ (*quamvis illa* Ταυροπόλος *quandoque dicta fuerit*) *hæc Sacra facta fuisse.*

C A-

CAPUT. III.

Quibus ritibus cæremoniisve peractum fuerit hoc sacrum ex Prudentio potissimum ostensum. Sicut & error circa prætensam Consecrationem Pontificis Maximi Romanorum, *cum Baronii tum I. Cæs. Bulengeri, tum Th. Reinesii, tum Onuphrii Panuvinii, tum* & *aliorum ostenditur. Porro* (2) *quibus animalibus mactatis hæc Sacra perficerentur; atque inde quotuplicia illa fuerint, nempe* Taurobolia *sola, vel* Taurobolia *ac* Criobolia *simul, vel denique* Criobolia *atque* Ægobolia. *Denique quænam animalia, tum & alia instrumenta, in* lapidibus *Taurobolitis, sive* Aris *(quæ locis talibus superstructæ) dedicata, ac quomodo, superstructa fuerint.*

CAPUT. IV.

Quid intelligendum sit per Vires tauri*: ac I. quidem* Vires exceptas *denotare tauri sanguinem ore, naribus, auribus, vestimentis, &c exceptum. Hinc talia vestimenta ut sacrosancta fuisse conservata. Quid porrò cum vestimentis factum, post initiationes sacrorum susceptas: qua occasione etiam aliquid de monachorum veterum vestimentis additur.* 2. Vires consecratas *spectare ad* Tauri cornua. 3. Vires conditas *respicere tauri, seu taurorum (forsan & arietum & caprarum) testiculos.*

CAPUT. V.

Quid sit illud Taurobolium accepit *seu* percepit *quid* Taurobolium fecit. *Illud* fecit *duplici, seu diverso modo accipi, quandoque pro* facere, *quandoque pro* facere *&* accipere *simul, in uno eodemque homine. Illos qui istud* Sacrum *accipiebant, id aut propriis, aut aliorum, seu*

pu-

publicis, sumptibus accepisse. Per acceptum, vel susceptum, exceptumve istud Sacrum neminem fuisse consecratum Pontificem Maximum, ac nequidem Pontificem: sed homines isto Sacro accepto, seu suscepto, consecratos solùm fuiße, sive initiatos, Magnæ Deorum Matri (at longe aliter quam Galli) atque adeo Tauroboliatos.

CAPUT. VI.

Non tantum homines privatos, verùm & totos simul Ordines, Civitates ac Provincias, seu Respublicas, hoc sacrum, pro salute &c Cæsarum fecisse. Privatos quoque vel solos, vel etiam simul cum aliis id fecisse: nec tantum viros, sed etiam fœminas, sive jam Sacerdotes Magnæ Matris *essent, sive non; attamen quandoque jam aliis aliorum Deorum sacris initiatos. Porrò in inscriptionibus, cum apud Reinesium, Classe* 1. nº. 220. 221. *tum apud Sponium, pag.* 200. 1. *&* 2. *reperiundis an* Monuit, *an vero* Movit *sit legendum: istaque occasione de* monitu *Deorum. Quæ nomina loco istorum, quæ in una ipsarum erasa fuere, restituenda sint. sicut & pro* Æmobolium *legendum esse* Ægobolium. *Pro propria æque ac pro aliorum salute homines fuisse Tauroboliatos, seu Sacrum illud accepisse, vel fecisse: seque ita non mediocris tantum, sed & summæ sortis homines, consecratos atque initiatos voluisse.*

CAPUT. VII.

Hac occasione agitur quoque de Sacratis apud Eleusinam Baccho, Cereri *&* Coræ, *seu* Proserpinæ; *tum & de* Sacratis apud Lernam *tum* Baccho, *tum & (alio Sacro)* Cereri *&* Coræ; *tum & de sacratis* apud Æginam Deabus:

qua rursus occasione de Taurobolita Dea, *&* Isiaca Taurobolita (*Dea quasi*) *in indice magni Scaligeri ad Gruterum*: *tum & de* Curialibus *&* Curionibus, Curionibus primis, minoribus, maximis, *&c. Post quos reditur ad* Deas apud Æginam; *quæ non videntur fuisse* Ceres *ac* Proserpina, *verum* Damia *&* Auxesia. *Denique de* Sacrata *seu* Sacranea Cereri Græco, *seu* Græco ritu.

CAPUT VIII.

De Sacerdote *Magnæ Matris Deorum* Maxima; *tum & de sacerdotibus masculi sexus ad Consecrationem tauroboliandorum adhibitis*; *quandoque & pluribus numero simul. De* Præeuntibus *circa hoc Sacrum faciendum* (*qua occasione rursus aliquid de titulis erasis, publica ex auctoritate, dicitur;*) *ut & qui qualesque hi* Præeuntes *fuerint, cum Romæ, tum in Coloniis ac Municipiis, &c. De sacramento circa Sacra, ac silentio. De* Custode *addito* Præeuntibus. *De* Curatoribus *circa Sacratum* Taurobolia, *tum alias Consecrationes ac Dedicationes.*

CAPUT IX.

Per plures dies administrationem hujus Sacri quandoque durasse; arasque aliquando iterato positas fuisse. De locutionibus se vivo, se vivus *&c.* posuit. *sicut & de* Aris *positis: uti & uni eidemque aræ aut cippo plures una inscriptiones insculptas fuisse. Ipsas quoque consecrationes vigesimo anno, post primam, præterlapso iteratas fuisse: qua occasione iterum aliquid de initiandis Mithriacis, de* Punitionibus *ac* Promissis *circa illa*; *tum & de aliis Regenerationibus mysticis, Expiationibus, Hysteropothmis, ac* Baptisimo Christianorum pro mortuis. *Denique de* iteratis Tauroboliis, *non post vigesimum annum præterlapsum, sed post parvum interpositum spatium;* *de*

CAPITUM de iisque ab hominibus nunc pro semetipsis, nunc verò pro aliis, acceptis seu susceptis.

CAPUT X.

Rursus de Sacerdotibus *hæc Sacra administrantibus; ac quales* Magnæ Matris *Romæ tolerati fuerint. Hos tam viros quàm fœminas, ac quidem conjugatos maritatasque fuisse. Eos autem* Taurobolos *quoque &* Taurobolinos *appellatos fuisse, at non Gallos. Attyn, sive Atyn, vocatum fuisse* Menotyrannum *ac quare; sicut &* Matrem Deorum *appellatam fuisse* Hertam*: de cujus Sacris apud Germanos ex Tacito. Quæ cognatio inter* Magnam Matrem *&* Isidem *fuerit, quamvis diversa essent ipsarum Sacra; quænamque discrepantia inter hujus* Isidis *&* Magnæ Matris *sacerdotes.*

CAPUT XI.

Gallos *non fuisse revera* Sacerdotes M. D. Matris, *sed de triviali fæce* Agyrtas, *Scurras, ac Mendicabula sub religionis prætextu; sicut erant & Bellonarii: unde hi sæpe simul junguntur.* Galli *quomodo fierent.* capillatos *illos fuisse, cum* Isiaci *contrà essent* calvi. *De* Sacerdotibus Synodi*, ac cujusnam. De* Allectoribus Collegiorum: *de* Parasitis Apollinis, *&* Herculis. *De* pueris puellisque alimentariis Faustinianis, Faustinianis Novis *(non tamen sacerdotibus)* Plotinianis, Mammeanis, *&c. Hos quoque appellatos fuisse* Pueros Curiæ; *eosque procul dubio* Patrimos Matrimosque *fuisse, unde & Sacrorum ministeriis adhibitos. Hinc reditur denuò ad* Sacerdotes M. D. Matris; *seu potius* Ministros: *qui, sicut* Isiaci *in triplicem ordinem discreti fuerant; ita & illi in* Summum Sacerdotem *(utriusque sexus ut supra vidimus,) in* communes Sa-

Sacerdotes, *ac tertiò in* Tibicines *seu* Fistulatores *&* Gallos, *&c. quorum caput erat* Archigallus. *Porro, qui ille, qualisque fuerit. Denique quænam moderatio, circa talia, apud Romanos obtinuerit: ac tandem quæ distinctio inter* μηναγύρτας *ac* μητραγύρτας *facienda sit.*

DISSERTATIO SECUNDA,

DE

Pontifice Maximo, Vicario Pontificis, Rege sacrorum, Archontibus, &c.

CAPUT. I.

Qualinam fundamento superstruantur illa, quæ ex Prudentio de Summo Sacerdote, *ut* Pontifice Maximo Romanorum, *ac per* Taurobolium *in id munus consecrato, adducuntur.* Summos sacerdotes *pluribus in locis extra Romam, tum viros tum fœminas; quin & inter Christianos (viros nempe) obtinuisse. Disquiritur porrò an Flavius Julianus Cæsar (vulgo Apostata) per illud Sacrum unquam* Pontifex Maximus *fuerit consecratus. Qua occasione & verba Greg. Nazianzeni expenduntur; hacque rursus occasione obiter Sacra* ἔνημα. *Probatur denique, Gratianum Augustum reverâ* Pontificem Maximum *fuisse, tam ex Inscriptionibus, quàm ex Ausonio, &c.*

CA-

CAPITUM

CAPUT II.

Pontificatum Maximum *Cæsarum Christianorum ejusdem naturæ, seu juris ac potestatis, circa Christianismum fuisse, ac* Pontificatus *ille Cæsarum Gentilium circa Gentilismum. Qua ratione, ac quibus occasionibus, Episcopus Romanus jura ac titulum* Pontificis Maximi *invaserit. Plures quandoque Cæsares seu potius Augustos) tam inter Gentiles, quam postea inter Christianos, Romanorum fuisse* Pontifices Maximos; *omnes tamen absque ulla prævia Consecratione. De* Vicario *porrò* Pontificis Maximi *differitur. Denique & aliqua adduntur de Pontificibus Majoribus ac Minoribus; adeoque & Collegio Pontificum.*

CAPUT III.

De Rege *&* Regina Sacrorum *apud Romanos; tum & de iisdem apud Athenienses; a quibus isti* Rex *&* Regina *originem traxere. Hinc obiter nonnulla de* Hierophantis *&* Cerycibus *(de quibus infra adhuc latius; tum & de* ἐπιμεληταῖς *ac* γεραίραις Regis *ac* Reginæ Sacrorum, *apud Athenienses, ministris. Denique de* φυλοβασιλεῦσι, *de* βασιλείῳ, θόλῳ, πρυτανείῳ, βουλευτηρίῳ, βουκολείῳ: *denique de pompa intra urbem, licet extra Acropolin, adornata.*

CAPUT IV.

De Archontibus; *ac primò quidem de* Archontibus *Atheniensium, quatenus illi quoque Sacra curabant, illisve præerant.* Principes, *quin & Cæsares quandoque hoc munus sibi dedecori non duxisse exemplo Drusi, Adriani Cæsaris, Gallieni, aliorumque ostenditur: sicut & adu-*

latio Athenienſium turpiſſima erga Antigonum ac Demetrium Reges. Tranſitur porro ad aliarum quoque gentium civitatumque Archontes; *qui quoque nonnullis in locis plures ſimul numero erant (unde & primi* Archontes;) *cum aliis in locis tantum unicus numero Reipublicæ præfuiſſe videatur: dum ubi plures ſimul præerant, unus ὁ πρῶτος ἄρχων eſſet, ut apud Theræos alioſque. Hunc quoque, ſicut alii, non tantum bis, ter, plurieſve ἄρχοντα, verum & quandoque ter, plurieſve πρῶτον ἄρχοντα ſeu* Primum Archontem, *fuiſſe. Diſcutitur denique, an in Inſcriptione Theræorum M. Aurelius Iſocles Aſclepiades* Archon, *an vero ἀρχιερεὺς, ſeu* Pontifex *fuerit.*

DISSERTATIO TERTIA,

DE

Pontificibus ſeu ΑΡΧΙΕΡΕΥΣΙ *Græcorum, Aſiarchis, &c.*

CAPUT I.

Sequuntur ἀρχιερεῖς ſeu Pontifices; *diſquiriturque quibus in locis illi, ut ἐπώνυμοι, locum obtinuerint: tum porrò de ἀρχιερεῦσι tam aliorum Numinum, quam* Auguſtorum; *tum & de ἀρχιερεῦσι, cum ſolarum Civitatum, tum & totarum Regionum, ſeu Provinciarum, alioſque ἀρχιερεῖας (civitatum nempe) conſtituentibus. Iſtâ autem occaſione de* Metropolibus *ac* Metropolitis *cum Gentilium, tum & Chriſtianorum agitur: atque illa rurſus obiter de vocibus Latinis quæ inſcriptionibus Græcis ſæpius in ſe-*

feruntur: hincque fuper infcriptione I. Sponii, de Lucio Julio Bonnato difquiritur, an in ea ΔΙΑΡΙΩΝ, *an vero* ΔΙΑΣΙΩΝ, *an vero aliter fit legendum; atque adeo an ifta vox (hincque & ipfa infcriptio) ad* Gladiatores, *an vero ad* Annonam, *an denique ad feftum aliquod,* Διάσια *appellatum, pertineat.*

CAPUT II.

De Latinorum Pontificibus *ac* Flaminibus *Coloniarum, Provinciarum, Cafarum, five Auguftorum, &c. Plures quandoque extra Romam* Pontifices *fimul, atque adeo* Collegia *eorum, uno eodemque in loco fuiffe. interque illos* Pontificem Primum; *quamvis nullus proprie* Maximus *fuerit; nifi Romæ.* Cafponiam Maximam, *non fuiffe* Sacerdotem Maximam: *quantumvis alias* Sacerdotes Maximæ *obtinerent; ficut apud Græcos* ἀρχιερεῖς πρῶτοι; *tum &* ἀρχιερεῖς *plurium fimul locorum Deorumve. De verbo* χρηματίζειν *obiter aliqua; de* Baccho Aufpice; *de* Bacchi Novi *aliifque fimilis modi epithetis, quæ Cæfaribus, five Auguftis tribuebantur: de* Sacerdote Synodi, *&c. De Sacerdotibus ac Pontificibus, five* ἀρχιερεῦσι, *cum temporariis, tum perpetuis, tum denique ex jure ac fucceffione hæreditaria; ficut & de* ἀρχιερεῦσι *fecundum, tertium ac quartum (quin & pluries) ifto munere fungentibus. De* Sacerdotibus Summis, *five* ἀρχιερείαις, fœminis, *iifdemque* ἐπωνύμοις; *feu per quarum fere æque ac per virorum nomina anni fignabantur.*

CAPUT III.

De Afiarchis, Lyciarchis, Bithynarchis, *aliifque; tum de ipforum munere, utque nunc ex hac, nunc ex illa* Communitate, *aut civitate electi fuerint. Hinc de* Afiarchis

Ephesiorum Pergamenorum, Sardianorum, Hypæpenorum &c. Porro de κοινοῖς, *seu* Communitatibus *Græcorum Asiaticorum; ut & de* κοινῷ *XIII. urbium, aliisque pluribus: istaque occasione, an in nummo apud Ez. Spanhemium, Harduinum, Vaillantiumque reperiundo* πρέσβεις 'Ροδίων, *an vero* ΠΡΕΣΒΙΚΟΣ *legendum, &c. Quatenus* Asiarchæ *iidem cum* ἀρχιερεῦσι *fuerint. Tum denique de* Panionio, *quænamque urbes ad istud pertinuerint. De* κοινῷ *Cretensium, Cappadociæ, Galatiæ, &c. ac de Eleuthero-Laconibus. Denique adhuc de Urbium* κοινοῖς, *ut Ephesiorum, Pergamenorum, Smyrnensium, &c.*

DISSERTATIO QUARTA,

De Neocoris Sacerdotibus & urbibus Neocoris.

CAPUT I.

De Sacerdotibus Neocoris, *cum* Deorum Dearumque aliorum, *tum &* Augustorum Augustarumque*; ac qua dignitate illi fuerint. De* νεωκόρῳ κρατίστῳ*; uti & de* πρεσβευτῇ. *Sacerdotes illos simul fuisse peculiares istorum Deorum, quorum erant* νεωκόροι. *De* Collegio Neocororum. *Quidnam commune illi habuerint cum* Asiarchis, *&* Pontificibus, *sive* ἀρχιερεῦσι, Sacerdotalibusque Præsidibus *Tertulliani. Zacoros alio sub nomine cum illis eosdem fuisse. De Æditius, seu* Neocoris fœminis; *ac quodnam ipsarum munus fuerit.*

C A-

CAPUT II.

De Urbibus Neocoris *ipsarumque prima origine. Primam* Neocoram *urbem fuisse Ephesum, ac quidem Dianæ; hancque Dianam Ephesiam & apud Massilienses, & apud Messenios, & apud plures alios fuisse cultam, Hieropolitas sc. Clarios, Pergæos, Prusæenses, aliosque. De Diana Lycophryne, apud Magnetes; tum & de Diana Pergæa. Sub Cæsaribus ipsorum* Cæsarum *quidem primos tempore* Neocoros *fuisse Ilienses, & Cæsarienses in Palæstina, hincque Pergamenos. Quid Augustus, quid Tiberius Asiæ urbibus (ac quibusnam) concesserint. Jam olim ante tamen Smyrnenses, quin & Alabandenses,* Neocoros *urbis, seu* Deæ Romæ *fuisse. Templa Cæsaribus quidem primum sacrata fuisse apud Græcos, hinc & apud alias gentes; ac quidem Augusto apud Lugdunenses; tum & apud Siculos, ubi Messenenses, Augusto ac Liviæ,* bis Neocori *reperiuntur. Urbium Asiaticarum certamen ob Templum Tiberio Matrique ipsius statuendum; in quo Smyrnenses cæteris prælati. Exinde id etiam ad sequentes Cæsares, sive Augustos, fluxisse; ad Cajum, ad Claudium, ad Neronem, ad cæteros. Non tamen omnes* Ludos, *omniaque* Certamina *ob* Neocorias *facta fuisse.*

CAPUT III.

Contentio Civitatum super πρωτεία, *seu Primatu, circa* Neocorias; *maximeque urbium, Ephesi, Smyrnæ ac Pergami.* Πρωτείαν *illam non ordinem temporis sed dignitatem Civitatum spectasse, &c. quæ paulo latius pertractantur.*

CAPUT IV.

Disquiritur unde, ac quomodo, Civitates bis, ter, quaterve Neocoræ *factæ fuerint: sicut & aliorum eruditissimorum virorum sententiæ super ista re expenduntur; meaque illorum examini exponitur opinio, qua pono,* urbes semel, bis, ter, quaterve Cæsarum, *sive* Augustorum *Augustarumque fuisse* Neocoras, *prout aut unius, aut plurium simul (ac quidem uno eodemque tempore)* Neocoræ *essent; sive templum unicum pluribus simul, sive singulis singula consecraßent, &c.*

DISSERTATIO QUINTA,

DE

Stephanephoris, Prytanibus, Strategis, & Scribis, seu ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣΙ *Græcorum.*

CAPUT I.

De quibus qualibusque Stephanephoris *hic sermo sit; ac quale istud fuerit munus, seu* Sacerdotium. *Hos namque* Stephanephoros *cum apud* Magnesios, *tum apud* Tarsenses, *tum & apud plures alios obtinuiße. Etiam Epicureos sacerdotia administraße. Quali modo hi* Sacerdotes *electi (secundùm Platonem) apud Magnesios. Stephane-*

phanephoros hos tum aliorum Deorum, tum & Augustorum *fuisse. De Julia Domna* Nova Cerere *&c.* Stephanephoros *simul & aliis perfunctos fuisse Sacerdotiis, ut* ἀρχιερέα, *seu* Pontificatu, *&c. quin & Magistratu politico: quum tamen, quatenus essent* Stephanephori, *fuerint solummodo* Sacerdotes: *quamvis contrarium affirmet Reinesius: istâque occasione paucula hic inseruntur de* Harmostis. *Annuum munus hos* Stephanephoros *gessisse. De* Corona aurea *alioque istorum vestitu (per totum caput hoc hinc inde.)* Scenicis *illos, apud Græcos, ut videtur, præfuisse: qua occasione & de* τεχνίταις, *sive* Artificibus Dionysiacis, *ac de* Scenicis Latinorum, *quænamque illarum differentia à Græcis fuerit, &c.*

C A P U T II.

De Prytanibus Græcorum.

Quodnam fuerit Prytanum *munus, cum ex Aristotele, tum & ex aliis ostenditur. Fuit nempe* Sacerdotium, *quod tamen* Magistratui politico *annexum erat; seu munus, quod partim* Sacerdotio, *ac quidem* Vestæ, *partim Magistratu politico, pluribus quidem in urbibus, constitit: fuitque aut annuum id munus aut perpetuum. De Prytani* ἐπωνύμῳ. *Plures numero illos sæpe una eademque in urbe fuisse: inter quos ille, qui* ἐπώνυμος, *etiam* πρύτανις πρῶτος *appellabatur; sicuti tales quandoque secundum, vel tertium quoque, vel pluries* πρυτάνεις πρῶτοι *erant. De* Prytanibus *quoque* fœminis, *seu fœminei sexus. Post quæ discutiuntur Inscriptiones duæ apud Sponium reperiundæ; ob phrasiologiam illam,* μυηθέντα (καὶ μυηθεῦσαι) ἀφ᾽ ἑστίας ἀνέθηκεν, *&c.*

C A-

SUMMARIA

CAPUT III.

De Strategis, ac de Scribis Græcorum. Doctissimi Joan. Vaillantii verba de Στρατηγοῖς, *eademque obiter perpensa. Unius ejusdemque urbis nunc* ἄρχοντα *in nummis, nunc vero* στρατηγὸν, *nunc rursus* ἀνθύπατον, *nunc vero* στρατηγὸν; *nunc denique* πρύτανιν, *nunc vero* στρατηγὸν, *&c. fuisse. Munus illud* τοῦ στρατηγοῦ *politicum, non militare seu bellicum fuisse; ac quale cum Athenis, tum alibi fuerit. Illustris Ezech. Spanhemii sententia de* στρατηγοῖς. *Constantinum Magnum Athenis fuisse* στρατηγὸν, *adeoque & ibi* Annonæ Curatorem. *Hinc ulterior* Strategorum *consideratio; & ulterior de* στρατηγῷ ἐπὶ τῶν ὅπλων; *istaque occasione aliquid de* πολεμάρχῳ; *sicut & paucula de* ταξιάρχαις. *De* στρατηγῷ ἐπὶ τὰς πόλεις, *seu* τῆς πόλεως. *De* Athenionis *στρατηγίᾳ Athenis. De pluribus numero simul* στρατηγοῖς *in una eademque civitate; istaque occasione de* στρατηγῷ πρώτῳ, *atque* ἐπιτρόπῳ στρατηγῷ, *seu* ἐπιτρόπῳ τῆς στρατηγίας; *tum & de* στρατηγοῦ τῆς εἰρήνης. *De* στρατηγοῦ *ac* στρατηγοῖς τοῦ ἱεροῦ *ad* Templum Hierosolymitanum. *Denique rursus de* στρατηγοῦ annuo, *ac* πρώτῳ, *&c.*

De Γραμματεῦσι, *seu* Scribis *Græcorum; ac primò quidem de* Scribis *Atheniensium: hinc de* Scribis *urbium Græcarum Asiaticarum* ἐπωνύμοις; *cujusque dignitatis atque auctoritatis illud munus fuerit. De* Scribis *Agonis Musici: de Grammatophylace, &c.*

DIS-

CAPITUM.

DISSERTATIO SEXTA,

De Concilio Amphictyonum, &c.

CAPUT I.

Origo atque initium Concilii Amphictyonum; *& an ab Acrisio, an vero ab Amphictyone institutum fuerit. Quænam gentes membra istius* Concilii *fuerint, tum initio, tum etiam posterioribus temporibus. Quænam immutationes circa illud factæ fuerint; imprimis a Philippo Macedone. De* προμαντείᾳ *Delphis, seu prærogativa, qua primi ordine aliqui ante cæteros consulebant Oraculum: istaque occasione de* προεδρείᾳ, προδικίᾳ, ἀτελείᾳ, ἀσυλείᾳ *tum ibi locorum, tum alibi.*

CAPUT II.

Quibusnam in locis hoc Concilium *solenni tempore congregatum fuerit; nempe* 1°. ad Thermopylas, 2. ad Templum Delphicum. *Ex quibus qualibusque membris, ratione eò delegatorum, hoc* Concilium *constiterit; adeoque de* Hieromnemonibus *ac* Pylagoris; *istaque occasione rursus aliquid de* Polemarchis *dicitur; tum & super Inscriptione una atque altera apud Gruterum, Reinesiumque, reperiunda, &c.*

***** CA-

SUMMARIA

CAPUT III.

Pergitur ulterius circa Hieromnemones *ac* Pylagoràs. *Hincque agitur de* Ecclesia, *seu* concione, *in* Amphictyonum Concilio: *de horum* Amphictyonum *juramento: de* Panegyribus, *circa easque nundinis ac spectaculis. De Certaminibus ac Ludis ibi celebratis: De* Amphictyonum Concilio *in Calauria, ad Templum Neptuni.*

CAPUT IV.

De Theoris *ad Certamina, seu Ludos, Oracula &c. missis; deque ipsorum diversis muneribus, cum circa Oracula consulenda, tum circa* Pompas *ad* Panegyres *deducendas, donaria mittenda, &c. tum & ad alia loca, Ludos, nempe, ac Certamina simul celebranda. Denique de* Architheoris (*sive* ἀρχιθεώροις) *eorumque munere; uti & de* συνθεώροις, *&c.*

CAPUT V.

De Hierophantis *seu Summis Initiatoribus &c Mysteriorum: tum de* Orgiophantis, *de* Cerycibus, *de* Daduchis, *de* Epibomo, *&c.* (*qua occasione & de* τιμῇ *pro statua, seu statuæ dedicatione*) *tum denique de* Lampadarchis.

DIS-

DISSERTATIO SEPTIMA,

DE

Agonothetis, Hellanodicis Alytarchis, Panegyriarchis, &c.

CAPUT I.

De Agonibus *obiter agitur: post quos de* Hellanodicis, Agonothetis, *similibusque Certaminum Ludorumque judicibus; ac quidem* 1º. *de* Hellanodicis*: qua occasione de* Navigio *in Smyrnæorum Olympicis per urbem vecto; istâque rursus de* Navi *Atheniensium Panathenaica: tum & de* illa *in Delo. quin & de* ista, *quæ sub Severo in Amphitheatro Romano fabricata fuit, atque omnis fere generis feras effudit. Plus semel iisdem, aliisve Certaminibus eosdem, ut* Agonothetas *præfuisse. Unde rursus transitur ad* Hellanodicas, Æsymnetas, *&c. An ad lævam* Hellanodicarum *manum* Agonothetæ *sederint. Porrò de* Mastigophoris *&* Alytarchis; *quonamque munere hi posteriores functi fuerint.*

CAPUT II.

Pergitur ad Panegyriarchas; *& ista occasione paucis agitur de* Agonistarcha Commodiano, *uti & de* Agonarchis; *atque in quibus illi differrent ab* Agonothetis. *Adrianum Cæsarem Athenis non reverâ* Agonothetam, *sed* Agonarcham, *seu* Panegyriarcham *fuisse; sicut antiquis*

temporibus Achilles inter Græcos, Æneas inter Trojanos, fuerant. Ridicula quædam de Nerone. De Panegyriarcha (*non* Panegyris, *aut* Panegyrista.) *in nummis expresso. Hinc, data occasione, de* Thesmothetis *ipsorumque munere: post quos, de* Agonothetis (*sive* Ἀγωνοθέται) fœminis, *puellarumque ac fœminarum, cum in Olympia, tum apud Laconas, tum & alibi, Certaminibus super* pulchritudine, Cursu, Pancratio, *&c. agitur. De nominibus* Agonotheta, Sophista, *&c. quæ in nummis expressa reperiuntur, &c.*

CAPUT III.

De Pæanibus *ipsorumque origine: de Certaminibus inter* Pæanum *cantores Delphis, ante cæteros Agones ibi constitutos. Illos initio Diis solis cantatos fuisse; hinc & postea Regibus: quin & tandem per fœdissimam adulationem ipsorum adulatoribus ac meretricibus. De ipsorum usu, tum ante pugnas, seu prælia, tum post illa, ob jam partam victoriam; tum & ob pacta fœdera; tum denique ob restitutam pacem. Hinc de illorum usu pacis temporibus, in conviviis, ac solennitatibus. De differentia inter* Hymnos, Scolia, *ac* Pæanes. *De* Hymnodis, Hymnologis, *&* Pæanistis *in solennitatibus, ac Ludis publicis, &c. deque ipsorum* Collegiis *cum in Græcia, tum & in Italia, seu Romæ. Singula istorum Collegiorum singulis suis numinibus attributa fuiße, ex lapidibus ostenditur: illaque non tantum aliorum Deorum, apud Romanos, alibique, verum &* Cæsarum, *sive* Augustorum *fuisse.*

CAPITUM.

DISSERTATIO OCTAVA,

De Gymnasiarchis, &c.

CAPUT I.

De Gymnasiarcharum *munere. Illud* annuum *fuisse (qua occasione & super vera lectione unius alteriusque Inscriptionis aliquid dicitur:) nec solummodo annuum, sed quandoque in uno eodemque homine per aliquot annos continuatum. Quid* λέκωμα *fuerit: atque hinc obiter de coronatis ob merita, pluriumque inde, quandoque, urbium civibus. Unde transitur ad* Gymnasiarchas mensurnos, *seu qui ex duodecim numero electis, unusquisque suo mense præsiderent Gymnasio: qua rursus occasione differitur de* Mensibus *Atticis; ipsorumque rectus ordo ex lapidibus ostenditur: sicut & quatenus illi, ratione temporum anni, cum mensibus Romanorum convenerint: tum denique de* Mensibus ἐμβολίμοις, *& annis XIII. mensium, quatenus & isti huc faciunt.*

CAPUT II.

Mysteria Magna *Atheniensium non* Pentaëterica, *sed* annua *fuisse: illaque non solis civibus, verum & peregrinis, post peractas ritè expiationes, &c. patuisse. Annorum interstitium a* Parvorum *initiatione usque ad* Magnorum ἐποπτείαν *fuisse, utplurimum, quinquennale; brevissimum autem, anno integro ad minimum intercedente.* Hierophantas *quoque non* quinquennales, *sed* annuos *fuisse.*

isse. De initiatione Apollonii Thyanei: hincque disseritur super loco Tertulliani, adversùs Valentinianos, contra Scaligerum, & Meursium &c. Parva *quoque* Mysteria *fuisse* Annua, *non vero* Trieterica: *nec* Trieterica orgia *Thebanorum cum* Dionysiis *Atheniensium esse confundenda; neque hæc cum* Parvis Mysteriis: *quorum illa* ἐν Ἄγραις *hæc vero* ἐν Λίμναις, *celebrabantur. De Demetrii Poliorcetæ initiatione, &c. Ut* Mysteria *hæc Christiani quoque sensim æmulati fuerint. denique de duobus simul* Gymnasiarchis *uni eidemque mensi præfectis. Postremo, quid circa talia ac similia temporum tractus immutaverit, etiam exemplo Senatus Atheniensium, ratione numeri Senatorum, ostenditur.*

CAPUT III.

De Gymnasiarchis fœminis. *Fœminas non tantum Gymnasiorum exercitiis, verum & bellicis studuisse. De fœminis Ætolorum, tum & de Arcadicis Tegeatarum mulieribus, ac de* Merpessa; *quacum componitur* Kenava *Harlemensis. Platonis super isto negotio sententia. Machlium mulierum quoquo anno Certamina. Denique reditur ad* fœminas Gymnasiarchas; *illasque obtinuisse ex lapide antiquo firmatur. De* Cabarno *non* Deo, *sed* Sacerdote Cereris: *additurque occasione istius marmoris aliquid de fœminis* Philosophis.

De Xystarchis, *deque istis Eruditiss. Octavii Falconerii opinio. Illos in Græcorum* Gymnasiis *simul cum* Gymnasiarchis *locum non obtinuisse, paresve aut suppares istis fuisse.* Gymnasiarchas *fuisse Græcorum*, Xystarchas *verò Latinorum, &c. De* Xystarchis *Cretensium. De* Gymnasiis *in Elide, sive Olympia.* Xystos *in Italia partem tantummodo, ac quidem minorem, Balneorum con-*

constituisse. *De* Xysticis *pro* Athletis. Gymnasia *ac* Xysti *quibus Diis dicati fuerint.* *De* Ἀρχιερεῦσι *seu* Pontificibus totius Xysti: *qui sicuti* Xystarchæ, *ita &* Præfecti Balneorum Augustorum *erant.*

CAPUT IV.

De Archontibus Xysticis, *seu* Synodi Xysticæ, *qualesque illi fuerint: ut & obiter de* Archontibus circa Certamina Musica. *De* καταλύσει Xystica, *ac de formula loquendi,* ἀπὸ καταλύσεως; *deque ipsa* Synodo Xystica. *De voce* περίοδος *pro* περιοδονίκης, *&c.* *De distinctione inter* παῖδας, ἀγενείους, *&* ἄνδρας, *sive* ἄνδρας τελείους, *paulo fusius disputatur.* *De* περιστερᾷ *circa Certamina. Nonnumquam, licet rarius, sine* περιστερᾷ *Athletas fuisse admissos.* *De* Progymnasmatis *(sive institutione) ipsorum* Hellanodicarum. *De* Scammate *in* Stadiis, *tum pro ipso* Stadio, *tum pro* Sulco *seu* fossa *stadii sumpto. Quid sit illud,* ἐν αὐτοῖς τοῖς σκάμμασιν, *&c.*

CAPUT V.

Inscriptio a Doctissimo Reinesio edita, quæque ad Agones Musicos *spectat, perpenditur; ipsiusque vera lectio indicatur.* *Ipsas* Tribus *in illis Agonibus victrices fuisse declaratas.* *De* Choregis; *istaque occasione ostenditur,* Dionysia Majora *fuisse* Annua, *non vero* Trieterica. Choregos *sumptus ad* Choros *adornandos &c. fecisse: quandoque autem ipsum Populum fuisse* Choregum: *De* Gymnasiarchis *qui ad Choros pertinebant.* Gymnasia *tria Athenis, quibus Dis sacra, ac quam sacra, fuerint.* *De* Didascalis, *seu* Chorodidascalis; *rursusque de Choregis, tum*

&

& obiter de Auletis, *&c. De* Chororum Archontibus; *illosque non ex IX* Archontum *numero fuisse, &c.*

CAPUT VI.

Παιδοτρίβοῦντες, *seu* Pædotribæ, *quinam fuerint; illosque fere* διὰ βίου, *sive ad vitam munere isto functos fuisse.* Ἀντικοσμητὰς, *sive* Ὑποκοσμητὰς *plures numero simul fuisse (quod hîc in parenthesi dictum) Pædotribarum munus describitur. Quo ordine inter* Stadiorum *ministros fuerint: hosque alio nomine* διδασκάλους *fuisse appellatos: quum & ipsi exemplo suo in exercitationibus quandoque præirent. Diversis in locis aliquando diversa horum ministeriorum fuisse nomina.* Cosmetæ *quinam ac quales fuerint; quinam ac quales* Συστά; *illosque ad* Ὑποκοσμητὰς *videri referendos.* Cosmetas *simul Sacerdotes fuisse.* Ἱερεὺς θεοῦ καὶ θεᾶς, *in Inscriptione allata, quinam.* Cosmetas *plures simul numero fuisse, &c. Quo ordine ὁ* Κοσμητὴς, *cæterique ministri, in marmoribus positi reperiantur.*

CAPUT VII.

Perpenditur controversia, an Pædotribæ *iidem fuerint cum* Gymnasiarchis. *Opinio H. Prideaux, eaque examinata, istaque occasione Antiphontis rhetoris verba (ac versio) discussa. Hippocratis ac Galeni de* Γυμναστῇ *(qui a quibusdam pro uno eodemque habetur cum* Pædotriba*) verba considerata; atque hinc, quænam differentia fuerit inter* Gymnastas *ac* Pædotribas: *ostenditurque hos illorum ministros fuisse.* Τὸν Ἐπιστάτην *fuisse* Gymnastam, *non* Pædotribam: Aliptas *itidem Gymnastas fuisse, non Pædotribas: tum &* Ὑγιεινοὺς *non Pædotribas, sed* Gymnastas *fuisse. Quodnam horum* Gymnastarum *(inter alia)* mu-

munus fuerit. Eos & præcepta addidiße, ac quandoque libros, de arte Gymnastica scripsisse: illosque, quamvis Ἀλεῖπτ) *eßent, non ipsos, unxiße Athletas; sed per alios: quin & ipsos Athletas aliquando ante certamen, se mutuo unxisse, &c. Denique aliquid de* Gymnastis αὐτοδιδάκτοις, *ex Galeno, additur.*

CAPUT VIII.

Gymnastas *a veteribus cum* Pædotribis *sæpe confundi. Unde id acciderit, atque ita error exortus fuerit.* Epistatæ *quinam fuerint.* Medicum *aliquando cum* ὑγιεινῷ *confundi; quænamque inter illos differentia fuerit.* Gymnastarum *monita.* Gymnastam *cum* ὑγιεινῷ *eundem fuisse.* Aliptas balneorum *longe alios fuisse ab illis qui* Gymnastæ *erant.* Alipta *Laconici. Qualia fuerint Laconica, ipsorumque a Lacedæmoniis origo.* Gymnasiorum Aliptas *non ipsos unxisse, sed per alios: aliter factum in Balneis. Inscriptio Lampsazenorum ad quosnam Aliptas spectet, &c. De* Jatraliptis *& differentia ipsorum a* Medicis. *Tertulliani locus de Proculo Torpacione perpensus. Diversi generis* Medicos *inter veteres obtinuiße: ipsosque* Jatraliptas *suos* reunctores *&* mediastinos *habuisse; qualesque illi fuerint. Obiter de* Clinicis, Chirurgis, *&* Ocularii Medicis. *De* Medicis statuarum, oculorumve *illarum* repositoribus. *De* Proculo *Martyre Bononiensi. A Mercuriale* ἄλειπτον *male Aliptam verti; quinamque hi* ἄλειπτοι *fuerint.* Παλαιςὰς *non esse confundendos cum* παλαιςρίταις; *qualesque illi fuerint. Rursus de differentia inter* ἀλείπτας *&* ἀλείπτους. Ἀποξύςαι *quinam fuerint; atque illorum notabilia exempla, ex Dione Chrysostomo, &c.*

****** DIS-

DISSERTATIO NONA,

DE

Fratriis, Thiasis, Orgeonibus &c.

CAPUT I.

Quænam Φρατρίαι *fuerint ac* Θίασοι; *ubique locorum obtinuerint.* Thiasitas, *seu* Thiasotas *cum* φράτορσι *quandoque confundi, ut & cum* Orgeonibus. *Quibus illi Dis consecrati essent. De* Archithiasitis; *ac quid* Thiasus, *ex Hesychio, &c.* Ταμίαι *ac* γραμματεῖς Thiasorum. Φράτερον *&* Φρατριάζειν. *In* Epheborum *album inscripti.* Γεννῆται *quinam ac quales fuerint; tum &* ὁμογάλακτοι. Φυλαὶ *& ipsarum divisiones.* Τριττὺς *quænam fuerit: tum quinam* Orgeones. *Sacra privata prohibita. De* Καβάρνῳ *sacerdote rursus ex Suida.* Phratriarum, *seu* Fratriarum, Sodalitatumve *nomina tum Athenis, tum Neapoli, tum Romæ, &c. ut* Ἐυμηλειδῶν, Ἠονοκαινέων, Ἰλίων, Θεωτάδων, Ἀρισταίων, *&c. Qualia sepulchris sæpe tributa fuerint. De* χαλκολόγοις, φροντισταῖς, *&* διοικηταῖς *in* Fratriis. *De* immunitatibus *ac privilegiis, quæ benemeritis, ab Urbibus quandoque dabantur. De* ἱεροποιοῖς *& ipsorum munere. Inscriptio Græca* ver-

versa & expensa. Ἐπιμεληταὶ, *cum alibi, tum apud* Delios. Ἐπιμεληταὶ τῶν ἐμπορίων; *item* τῶν χορῶν, *&c.*

CAPUT II.

De Cosmis *ac* Protocosmis *Cretensium*: *quâ occasione considerantur Cretensium inscriptio una & altera. De* Comstisa *Cretensium. De* Ephoris *Lacedæmoniorum; ac quam similes inter se fuerint Lacedæmoniorum ac Cretensium (utpote illâ ex hac institutâ) Respublicæ. De* Senibus, *seu* Senioribus, *Lacedæmoniorum. An, ac quatenus* Κωμασαὶ *Cretensium conveniant cum* Ephoris *Lacedæmoniorum: rursusque ista occasione, de* Ephoris *ut* Eponymis, *tum & de* Ephoris *Messeniorum, &c.*

CAPUT III.

De Hierothytis: *de* χαλκώμασι, *ac de* Telamonibus, *quibus publica inscribebantur Decreta: tum & in inscriptionibus Agrigentinorum ac Melitensium nonnulla animadversa atque illustrata; velut illa,* ΠΑΡΑΠΡΟΠΟΣΤΑ ΤΑΣ ΒΟΥΛΑΣ, *&* ΠΡΟΑΓΟΡΕΥΟΝΤΟΣ ΔΙΟΚΛΕΟΣ: *tum & tam* ΗΛΙΑΙΑ *Atheniensium, quam* ΑΛΙΑ *Agrigentinorum & Byzantinorum: porro quid* ἐξεδίδοσαν, *quid* ἔξοδος *fuerit; tum* δήμου κηρυκεῖον, πρόξενος *&* ἀεργήτης, πρόσοδος πρὸς τὴν βουλὴν, *&c. uti &* προεδρία ἐν ἀγῶσι: *denique quid, in Decreto Byzantinorum (apud Demosthenem) fuerit,* ἐντελεία; *ac quomodo corrigendum; sicut illa* τὸ δ' ὅλον ποτὶ τὰν βώλαν, *aliaque in ipso emendanda aut expli-*

****** 2

can-

canda; ut ἐπιγαμία, ἀλειτουργία, ἀτέλεια, εἴσπλους καὶ ἔκπλους ἀσυλεὶ καὶ ἀσπονδεί; *tum* πολιτεία, *&* ἰσο-πολιτεία, *&c. denique quid fuerit* δίκη πρόδικος, *&* προδικία ἐπὶ τιμῶν, *&c.*

DE

DE

ORIGINE AC RITIBUS
SACRI
TAUROBOLII.

CAPUT I.

Ut multa, ratione Rituum ſacrorum, Chriſtiani ab Ethnicis deſumpſere, ſic & vice verſa Ethnicos multa a Chriſtianis fuiße mutuatos, oſtenditur: ejuſque rei exemplum (præter alia ex Juliano memorata) eſſe perinſigne Sacrum Taurobolium, ſeu Regenerationem (prætenſam) Myſticam, per Baptiſmum ſanguinis. Quo primum tempore id videatur exortum. Nulla ejus exempla aut memoriam extare ante M. Aur. Antoninum Philoſophum: nulloſque ſcriptores ſive Ethnicos, ſive Chriſtianos, ante Conſtantinum Magnum illius exſerte meminiſſe. Quæ enim ex Tertulliano aliiſque huc trahuntur pertinere ad Sacra Mithriaca. Sicut illa hac occaſione, circa nonnulla, illuſtrantur.

PErmulta certe ex Ethniciſmo in meliorem ſcopum atque uſum, quamvis non ſemper optimo cum ſucceſſu, in Chriſtianiſmum tranſtulerunt veteres Chriſtiani. Patet id ex *Amburbiis*, *Ambarvalibus*, *Baptiſmis*, *Peregrinationibus religionis ergo*, *Pervigi-*

 liis,

liis, *Stationibusque* in templis, *Lectisterniis*, *Mysteriis*, atque hinc *arcanorum* apud sacerdotes *Confessionibus*, *Epulis sacris*, *Syssitiis*, *Collegiis sacris & Ordinibus*, pluribusque aliis, quæ in Deorum honorem, expiationemve peccatorum, vel aliter, ab ipsis peragebantur: quæque imitati hinc Christiani Deo, Apostolis, aliisque sanctis Dei hominibus, (vel saltem pro talibus qui habebantur); vel denique in peccatorum pœnitentiam, &c. celebrabant. Quorum tamen multa, tractu temporis, ita in superstitionem malam, vel abusum verterunt, ut ipsis quandoque Ethnicis scandalo essent. Quod, ne de aliis loquar, ex solis *Agapis* ac *Pervigiliis* liquet.

At vice versa sic posteriores Ethnici multa ex Christianismo in Gentilismum transvexerunt, & inter sese in abusu habuerunt. Atque id quidem ex unica ista epistola Juliani Cæsaris ad Ursacium, summum Galatiæ sacerdotem, liquidò patet. Ita enim iste habet: Ἑλληνισμὸς οὔπω πράττει κατὰ λόγον ἡμῶν ἕνεκα τῶν μετιόντων αὐτόν. τὰ γὰρ τῶν θεῶν λαμπρὰ καὶ μεγάλα, κρείττονα πάσης μὲν εὐχῆς, πάσης δὲ ἐλπίδος. ἵλεως δὲ ἔστω τοῖς λόγοις ἡμῶν Ἀδράστεια· τὴν γὰρ ἐν ὀλίγῳ τοσαύτην, καὶ τηλικαύτην μεταβολὴν ὀλίγῳ πρόσθεν [supplendum ἐλπίζειν τις aut simile quid] ἐτόλμα; τί οὖν ἡμεῖς οἰόμεθα ταῦτα ἀρκεῖν, οὐδὲ ἀποβλέπομεν ὃ μάλιστα τὴν ἀθεότητα συνηύξησεν ἡ περὶ τοὺς ξένους φιλανθρωπία, καὶ ἡ περὶ τὰς ταφὰς τῶν νεκρῶν προμήθεια, καὶ ἡ πεπλασμένη σεμνότης κατὰ τὸν βίον; ὧν ἕκαστον οἴομαι χρῆναι παρ᾽ ἡμῶν ἀληθῶς ἐπιτηδεύεσθαι. καὶ οὐκ ἀπόχρη τὸ σὲ μόνον εἶναι τοιοῦτον, ἀλλὰ πάντας ἁπαξαπλῶς οἱ περὶ τὴν Γαλατίαν εἰσὶν ἱερεῖς. οὓς ἢ δυσώπησον, ἢ πεῖσον εἶναι σπουδαίους, ἢ τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας ἀπόστησον, εἰ μὴ προσέχοιντο μετὰ γυναικῶν καὶ παίδων, καὶ θεραπόντων τοῖς θεοῖς, ἀλλὰ ἀνέχοιντο τῶν οἰκετῶν, ἢ υἱέων, ἢ τῶν Γαλιλαίων γαμετῶν ἀσεβούντων μὲν εἰς τοὺς θεοὺς, ἀθεότητα δὲ θεοσεβείας προτιμώντων. ἔπειτα παραίνεσον ἱερέα μήτε θεάτρῳ παραβάλλειν, μήτε ἐν καπηλείῳ πίνειν, ἢ τέχνης τινὸς, καὶ ἐργασίας αἰσχρᾶς, καὶ ἐπονειδίστου προΐστασθαι. καὶ τοὺς μὲν πειθομένους τίμα,

τοὺς

τοὺς δὲ ἀπειθοῦντας ἐξώθει. ξενοδοχεῖα καθ' ἑκάστην πόλιν κατάστησον πυκνά, ἵν' ἀπολαύσωσιν οἱ ξένοι τῆς παρ' ἡμῶν φιλανθρωπίας, οὐ τῶν ἡμετέρων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ὅστις ἂν δεηθῇ χρημάτων. ὅθεν δὲ εὐπορήσεις, ἐπινενόηταί μοι τέως. ἑκάστου γὰρ ἐνιαυτοῦ τρισμυρίους μοδίους κατὰ πᾶσαν τὴν Γαλατίαν ἐκέλευσα δοθῆναι σίτου τοῖς ἱερεῦσιν ὑπηρετουμένους, ἀναλίσκεσθαι φημὶ χρῆναι. τὰ δὲ ἄλλα τοῖς ξένοις καὶ τοῖς μεταιτοῦσιν ἐπινέμεσθαι παρ' ἡμῶν. αἰσχρὸν γὰρ εἰ τῶν μὲν Ἰουδαίων οὐδεὶς μεταιτεῖ· τρέφουσι δὲ οἱ δυσσεβεῖς Γαλιλαῖοι πρὸς τοῖς ἑαυτῶν καὶ τοὺς ἡμετέρους· οἱ δὲ ἡμέτεροι τῆς παρ' ἡμῶν ἐπικουρίας ἐνδεεῖς φαίνονται. δίδασκε δὲ καὶ συνεισφέρειν τοὺς ἑλληνιστὰς εἰς τὰς τοιαύτας λειτουργίας, καὶ τὰς ἑλληνικὰς κώμας ἀπάρχεσθαι τοῖς θεοῖς τῶν καρπῶν. καὶ τοὺς ἑλληνικοὺς ταῖς τοιαύταις εὐποιίαις προσέθιζε, διδάσκων αὐτοὺς ὡς τοῦτο πάλαι ἦν ἡμέτερον ἔργον. Ὅμηρος γοῦν αὐτὸ πεποίηκεν Εὔμαιον λέγοντα·

Ξεῖν' οὔ μοι θέμις ἔστ', οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι,
Ξεῖνον ἀτιμῆσαι· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες,
Ξεῖνοί τε, πτωχοί τε· δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε.

Μὴ δὴ τὰ παρ' ἡμῖν ἀγαθὰ παραζηλοῦν ἄλλοις συγχωροῦντες, αὐτοὶ τῇ ῥᾳθυμίᾳ καταισχύνωμεν, μᾶλλον δὲ καταπροώμεθα τὴν εἰς τοὺς θεοὺς εὐλάβειαν. εἰ ταῦτα πυθοίμην ἐγώ σε πράττοντα, μεστὸς εὐφροσύνης ἔσομαι. τοὺς ἡγεμόνας ὀλιγάκις ἐπὶ τῆς οἰκίας ὅρα· τὰ δὲ πλεῖστα δὲ αὐτοῖς ἐπίστελλε. εἰσιοῦσι δὲ εἰς τὴν πόλιν ὑπαντάτω μηδεὶς αὐτοῖς ἱερέων. ἀλλ' ὅταν εἰς τὰ ἱερὰ φοιτῶσι τῶν θεῶν, εἴσω τῶν προθύρων. ἡγείσθω δὲ μηδεὶς αὐτῶν εἴσω στρατιώτης. ἑπέσθω δὲ ὁ βουλόμενος. ἅμα γὰρ εἰς τὸν οὐδὸν ἦλθε τοῦ τεμένους, καὶ γέγονεν ἰδιώτης. ἄρχεις γὰρ αὐτὸς ὡς οἶσθα τῶν ἔνδον· ἐπεὶ καὶ ὁ θεῖος ταῦτα ἀπαιτεῖ θεσμός. καὶ οἱ μὲν πειθόμενοι κατ' ἀλήθειάν εἰσι θεοσεβεῖς· οἱ δὲ ἀντεχόμενοι τοῦ τύφου, δοξοκόποι εἰσὶ καὶ κενόδοξοι &c.

Quod quidem nondum religio Gentilium ex nostra procedat sententia, impedimento sunt hi qui eam profitentur. Quæ autem à Diis nobis donata sunt, ea splendida sunt,

mag-

magna ſunt, excellentiora ſunt, quam quæ omnino vel optari vel ſperari poterant. Nam in tam exiguo temporis ſpatio (ſit quidem Nemeſis noſtris verbis propitia) tantam ac talem rerum mutationem paulo antè ne optare quidem quiſquam audebat. Sed quid eſt cauſæ, cur in hiſce, perinde ac ſi nihil amplius opus eßet, conquieſcamus, ac non potius convertamus oculos ad ea, quibus impia Chriſtianorum religio creverit, id eſt, ad benignitatem in peregrinos, ad curam ab illis in mortuis ſepeliendis poſitam, & ad ſanctimoniam vitæ, quam ſimulant? Quorum ſingula à nobis exequenda eſſe cenſeo. Neque ſatis eſt iſtud ſolum inſtitutum ſancte obſervari: ſed velim omnes noſtros Sacerdotes omninò, qui Galatiam incolunt, vel minis impellas, vel ratione perſuadeas, ut ſint honeſti: vel Sacerdotali Miniſterio abdices, ſi non una cum uxoribus, liberis & famulis, Diis colendis ſedulo animos attendant; & ne patiantur ſervos, & filios, aut conjuges Galilæorum impiè in Deos ſe gerere, & impietatem pietati præponere. Deinde Sacerdotem quemque hortare, ne accedat ad ſpectacula neve, in taberna bibat, neu artem aliquam aut opificium [hoc quoque a Chriſtianis habet, uti ex Conciliis patet] *turpe aut infame exerceat. Et qui tibi in his rebus morem gerunt, eis honorem tribuito; qui autem reſiſtunt expellito. Porrò Xenodochia multa in civitatibus exſtruito, ut peregrini noſtra benignitate fruantur: neque ſolum hi, qui noſtram colunt religionem, ſed alii quoque, ſi qui pecuniarum indigeant. At ratio, qua res tibi ad hoc inſtitutum neceßariæ abunde ſuppetant, a me interim excogitata eſt. Nam* 30000. *modiorum tritici in totà Galatia, &* 60000 *ſextariorum vini in ſingulos annos dari juſſi: quorum quintam Partem ut Sacerdotibus inſerviant, inſumendam eſſe mando: quod reliquum eſt peregrinis ac mendicis ſublevandis diſtribuendum. Nam turpe Profecto eſt, cum nemo*

ex

ex Judæis mendicet: & impii Galilæi non ſuos modo ſed [NB] & noſtros quoque alant; ut noſtri auxilio quod a nobis ipſis ferri debeat, deſtitui videantur. Quare doceto gentiles, in ejuſmodi miniſteria pecuniam conferre, & pagos Gentilium ex fructibus Diis offerre primitias, & ejuſmodi beneficentiæ officiis aſſuefacito, planumque illis facito hoc noſtrum olim munus fuiſſe. Nam Homerus Eumenem ita loquentem facit.

Hoſpes ſi noſtris ſuccederet advena tectis
Vilior, acciperem placide. Sunt dives egenſque
A Jove: Parum eſt hoc (fateor) ſed munus amicum.

Neque igitur permittamus alios noſtrorum imitatione bonorum nobis laudem Præripere ut ipſi propter ſocordiam turpitudine & infamia afficiamur. Imo potius ne pietatem erga Deos penitus prodere videamur. Quod ſi te iſta ſedulo obire accepero maximà ſane lætitia geſtiam. Præſides domi raro inviſas: ſed ſcribas ad eos literas ſæpiſſime. Ingredientibus illis in urbem, nemo ſacerdos obviam prodeat, niſi quando ad templa Deorum accedunt, ſolum intra veſtibula. Et intrantes nullus miles præcedat: ſequatur autem qui vult. Nam ſimul ut ingreditur limen delubri, privati perſonam induit. Siquidem ipſe, ut noſti, his qui intus ſunt, præes, propterea quod divina lex illud poſtulat. Et qui tibi parent ſunt revera pii: qui autem præ arrogantia reſiſtunt, oſtentatores ſunt & inanis gloriæ appetentes.

Verum enim vero quod majoris ipſis videbatur momenti erat, ut æmulati veram Chriſtianorum *expiationem* per ſanguinem ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, excogitarent *expiationem*, imò & *regenerationem myſticam*: qua ſcilicet & ipſi in æternum regenerarentur. Inaudiverant quippe jam a primis Chriſtianiſmi incunabulis, ab ipſis Chriſtianis, ſive martyribus, ſive etiam Apoſtatis, inter illos quammaximè prædicari,

expiationem quandam ac *liberationem mysticam*, ac *regenerationem* per sanguinem Jesu Christi; ipsosque plurimum in ore habere, se *sanguine ejus lotos ac mundatos* esse ab omni peccato; quæque alia illi, ex Evang. Joan. c. 6. v. 54. Epist. ad Ephesios c. 1. 7. 1 Joan. 5. 6. &c. Hebr. C. 12. 13. & Apocalypsi. 7. 14. de lotione vestimentorum &c. sibi invicem memorabant.

Quum igitur talia audirent Ethnici; ne minori prærogativa aut beneficio gaudere viderentur, præter alia sacra expiatoria, sacrum quoque quoddam commenti sunt, quo & ipsi, non quidem hominis alicujus (cum jam toties inter ipsos humana sacrificia damnata ac vetita essent) sed taurorum, arietum, & caprarum sanguine, prout ipsi prætendebant, regenerarentur.

De qua Gentilium κακοζηλίᾳ paulo latius quam a me aut aliis adhucdum factum, hic jam differere constitui: ut sic videant eruditi, non solum Primorum seculorum Christianos à veteribus Ethnicis multa desumpsisse; verum & sic etiam vice versa Gentiles, novos illos ipsis homines, Christianos nempe (de quibus suo tempore, in Apologetico, Tertullianus, *Hesterni sumus, & vestra omnia implevimus, &c.*) fuisse imitatos: quamvis nullo modo inde meliores redderentur; quum id simul in irrisionem vel ludibrium pii dogmatis Christianorum, de sanguine Christi redemptorio ac salvifico, fecisse videantur.

De hoc Sacro igitur, seu Sacris, (quum & *Taurobolia* & *Criobolia* & *Ægibolia*, in eundem finem instituta fuerint) visum mihi nunc est aliquid ulterius ac curatius, quam quidem in prima editione Dissertationis de duratione Oraculorum Ethnicorum feceram, commentari: eo quod eruditissimi viri Salmasius, & Seldenus, & Sponius, qui primi ostenderunt se hic plus quam alios vidisse, hæc per occasionem tantum, atque obiter tractaverint.

Cir-

Circa hæc itaque ſacra primum conſideranda venit ipſorum origo: quæ certe ita poſt Chriſtum Natum patuit; ut quantum ex vetuſtis lapidibus (qui fere unice de his ſacris loquuntur) apparet, non ante M. Antonini imperium, nec niſi ſub finem ipſius, comparuerint: primaque (ut & optime notat Eruditiſſimus Reineſius) illorum ſit commemoratio, quæ ex hic ſequentibus Inſcriptionibus nobis obvenit.

AVRELIA OPPIDANA. TAVROPOLIUM
FECIT. HOSTIIS. SUIS· SACERD·
SMINTHIO. PROCULIANI. ACCIO
AGRIPPE. APRO II COS XV. K
NOV. POLLIONE. PET.

[Quod marmor, quomodo ex hoc ſequenti corrigendum, infra indicabitur.]

SACR. M. M.
AVF. PRIMA. TAVROPOLI. FEC
HOST. SUIS. SACERDOTIB
SMINTHIO. PROCULIANI. ET
PACIO. AGRIPPAE. POLLIONE
II. ET APRO. II. COSS. XV. KAL
NOVE

Durationis ſuæ terminos hæc Sacra, uſque ad Honorii, Arcadii, ac Theodoſii Junioris imperium videntur extendiſſe; imò ad totalem Ethniciſmi, ſub Imperio Romano, ruinam. Poſtrema enim quorum indicia ex dolendis ruderibus venerandæ antiquitatis eruta habemus, cum Valentiniano III & Eutropio atque ita an. Poſt Salvat. Nat. 389. tum Valentiniano

IIII

IIII ac Neoterio, celebrata fuere: neque aliquis cum ratione affirmare posset, hæc, quorum memoriam ex Inscriptionibus renovamus, plane ultima ratione temporis ac durationis, fuisse.

Ostendunt hoc inscriptiones hic sequentes: quarum Prima habet.

AGORII

VETTIO. AGORIO	PRAETEXTATO. V. C.
PONTIFICI. VESTAE	QUAESTORI
PONTIFICI. SOLI	CANDIDATO
QUINDECIMVIRO	PRAETORI. URBANO
AUGURI	CORRECTORI. TUS
TAVROBOLIATO	CIAE. ET. VMBRIAE
CURIALI	CONSULARI
NEOCORO	LUSITANIAE
HIEROFANTAE	PROCONSULI
PATRI. SACRORUM	ACHAIAE
	PRAEFECTO. VRB.
	PRAEF. PRAET. II
	ITALIAE. ET ILLYRICI
	CONSULI
	DESIGNATO

In latere sinistro

DEDICATA. KAL. FEB
D. N. FL. VALENTINIANO. AVG. III.
ET. EUTROPIO. CONSS

DIS

Secunda vero.

DIS. OMNIPOTENTIBUS
LUCIVS. RAGONIUS
VENUSTUS. V. C
AUGUR. PUBLICUS
P. R. Q. PONTIFEX
VESTALIS. MAJOR
PERCEPTO. TAUROBOLIO
CRIOBOLIOQ
X. KAL. IVN
D. N. VALENTINIANO
AVG. IIII. ET
NEOTERIO. CONS
ARAM. CONSECRAVIT

Interim nullus ex primi Chriſtianiſmi ſcriptoribus, ante Conſtantini Magni tempora hujus Sacri (horumve Sacrorum) ullatenus meminit; non Juſtinus, non Irenæus, non Clemens Alexandrinus, non Tertullianus, non denique ullus alius ante Firmicum Maternum: qui illa, quæ de *Errore Prophanarum Religionum* ſcripſit Conſtantio ac Conſtanti Augg. inſcripſit: Quantumvis non obſcurè innuere videatur, dictus Reineſius, Tertullianum (quod ipſius tempore hæc Sacra innotuerint) duobus in locis eò reſpexiſſe; ac primo quidem lib. de Præſcript. Hæret. c. 40. hoc modo, dum de Diabolis loquitur: *Tinguit & ipſe quoſdam, utique credentes ac fideles ſuos: expiationem de lavacro repromittit, & ſic adhuc initiat Mithræ: ſignat illic in frontibus milites ſuos.*

Aſt illa quæ ſequuntur clare oſtendunt, eum de ſolis *Mithriacis* loqui. Pergi namque hoc modo: *Celebrat &*

panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coram, &c. Ad quæ Mithriaca spectant hæ sequentes Inscriptiones.

CONSTANTIO. NONO. ET. IVLIANO. II CONS. NONIUS. VICTOR. OLYMPIUS V. C. P. P. AVREL. VICTOR. AUGENTIUS. V. OP. TRADIDERUNT LEONTIKA III. IDUS. AUG. FELIC. ALIA TRADIDERUNT CONS. SUPRA. S. XVII KAL. OCT. FEL.

Item.

DATIANO ET CEREALE
CONS.
NONIUS. VICTOR. OLYMPIUS
V. C. P. P. PER. AVR
VICTOR. AUGENTIUS
V. C.
TRADIDERUNT. PATRICA
XIII. KAL. MAI
FEL
D. D. N. N. VALENTE. ET
VALENTINIANO IUNIORE
PRIMUM AUGG.
VI. ID. APRIL
TRADIDERUNT. IEROCORACICA
AVR. VICTOR AUGENTIUS
V. C. P. P.
FILIO. SUO. AEMILIANO

CO-

CORYPHONI. OLYMPIO. C. F
ANNO TRIGESIMO CON
SECRATIONIS SUAE
FELICITER
CONS. S. S.
OSTENDERUNT CRYPHIOS
VIII KAL. MAI
FELIC

Item, Romæ apud sanctum Sylvestrum (unde & hæc proxime præcedentia eruta) in basi duarum columnarum in duobus lateribus fracta, in una.

DATIANO. ET. CEREALE. CONS
NONIUS. VICTOR. OLYMPIUS. V. C.
P. P. AVR. VICTOR. AUGENTIUS V. C. P.
TRADIDERUNT. PERSICA PRI. NON. APRIL. FEL
CONS. S. S. TRADIDERUNT. ELIACA
XVI KAL. MAI. FELIC

D. D. N. N. VALENTE V. ET
VALENTINIANO. IVNIORE PRIMUM
AUGG. CONS VI IDUS APRIL
AV R. VICTOR. AUGENTIUS. V. C.
P. P FILIO.SUO.AEMILIANO.CORYFONI
OLYMPIO C. P. ANNO TRICESIMO
CONSECRATIONIS.SUAE. TRADIDIT.CORACIKA
FELIC. CONS. S. S. OSTENDERUNT
CRYPHIOS VIII. K. MAI. FELIC

In alia.

EUSEBIO. ET. HYPATIO. CONS
NONIUS. VICTOR. OLYMPIUS. V. C. ET
AVP. VICTOR. AUGENTIUS. V. C
TRADIDERUNT. LEONTICA. V. IDUS
MARTIAS. FELIC.

DATIANO. ET. CEREALE. CONS
NONIUS. VICTOR. OLYMPIUS
ET. AVR. VICTOR. AUGENTIUS. V. C.
P. TRADIDERUNT. LEONTICA
XVI. KAL. APRIL. FELIC.

Hæc *Mithriaca* (quamquam antiquitus Mithra Perſarum Deus fuerat) inter Romanos, quod ſciam, ante natum Salvatorem noſtrum locum non habuerunt: ſuntque eadem ex iſtorum genere quæ ex κακοζηλία Gentilium exorta fuerunt. Hinc Tertullianus de Præſcript. Hereticorum cap. XL. *à diabolo ſcilicet, cujus ſunt partes intervertendi veritatem, qui ipſas quoque res ſacramentorum divinorum idolorum myſteriis æmulatur. Tingit & ipſe quoſdam, utique credentes & fideles ſuos: expiationem* [legit Rigaltius *expoſitionem*] *delictorum de lavacro repromittit; & ſi adhuc memini Mithra ſignat illic in frontibus milites ſuos; celebrat & panis oblationem, & imaginem reſurrectionis inducit, & ſub gladio redimit coronam. Quid; quod & ſummum Pontificem* [Patrem ſcilicet, Sacrorum, de quo adhuc infra] *unius nuptiis ſtatuit? Habet & virgines, habet & continentes?* Adde his quæ idem ultimo capite de Corona habet.

Cum

Cum ex hisce tum ex Justino martyre, qui duobus in locis de spelæo Mithræ loquitur, (in Dialogo cum Tryphone Judæo) ὅταν δὲ οἱ τὰ τοῦ Μίθρου μυστήρια παραδιδόντες, λέγωσιν ἐκ πέτρας γεγεννῆσθαι αὐτὸν, καὶ σπήλαιον καλῶσιν τὸν τόπον, ἔνθα μυεῖν τοὺς πειθομένους αὐτῷ παραδιδοῦσιν: *Porro quando illi qui MITRÆ INITIA TRADUNT, e petra eum natum esse memorant, & spelæum nominant eum locum, ubi initiari ei credentes perhibent.* Ac postea: διὰ τοὺς τὰ μίθρου μυστήρια παραδιδόντες ἐν τόπῳ ἐπικαλουμένῳ παρ' αὐτοῖς σπηλαίῳ μυεῖσθαι παρ' αὐτῶν. *Eos qui Mithræ Mysteria tradunt in loco qui apud illos spelæum vocetur, suos initiare, sacraque sua arcana peragere.* Ex illis dico, tum ex allatis Inscriptionibus conjecerit quis non male, post Christum natum, hæc Sacra apud Romanos Græcosque fuisse introducta; imo & post illud tempus plura fuisse illis adinventa: præsertim cum & Justinus æque hæc addat (in Apologia secunda) ubi de Sacra Cœna loquitur: ὅπερ καὶ ἐν τοῖς Μίθρου μυστηρίοις παρέδωκαν γίνεσθαι μιμησάμενοι οἱ πονηροὶ δαίμονες. *Quod quidem etiam in mysteriis Mithræ fieri docuerunt per imitationem pravi Dæmones*

E secundo Tertulliani loco à Reinesio allato (ex c. 5. de Bapt.) adhuc minus liquet, ad sacra *Taurobolia*, eum respexisse. ita enim ille ibi loquitur: *sed enim nationes extraneæ ab omni intellectu spiritalium potestatem eadem efficacia idolis suis subministrant, sed viduis aquis sibi mentiuntur. Nam & Sacris quibusdam per lavacrum initiantur, Isidis alicujus aut Mithræ, ipsos etiam Deos suos lavationibus efferunt. Cæterum villas, domus, templa, totasque urbes aspergine circumlatæ aquæ expiant passim: certe ludis Apollinaribus & Pelusiis tinguntur. Idque in regenerationem & impunitatem perjuriorum suorum agere præsumunt. Item penes veteres quisquis se homicidio infecerat, purgatrice aqua se expiabat. Igitur si de sola natura aquæ*, &c. Quæ

 eo

eo latius attuli ut inde pateat, non hic de Sacrificio, aut Baptiſmo per ſanguinis effuſionem aliquid indicari.

Meurſii lapſum, at quanti alias circa talia viri! hic obiter notare non poſſum. Non quod ego me illo doctiorem putem; ſed ut inde pateat, etiam ſplendidiſſima eruditionis lumina quandoque & ſuas eclipſes pati: ſicque mihi eo magis condonandum ſit, ſi alicubi a vero aberravero.

Celeberrimus igitur iſte vir in Græcia ſua Feriata, Feſtum nobis producit, quod ΛΕΟΝΤΙΚΑ vocat. Ita enim loquitur: ΛΕΟΝΤΙΚΑ.

Incertum cui Deo aut Deæ. Sacra autem tunc peragi ſolita, quibus qui initiarentur, aquæ loco abluendis ipſis manibus mel infundere moris erat: quo teſtatum cupiebant, puras à re omni triſti, noxiave ad deteſtanda, manus eſſe oportere. Porphyrius de Nympharum antro: Ὅταν μὲν οὖν τοῖς τὰ Λεόντικα μυουμένοις εἰς τὰς χεῖρας ἀνθ' ὕδατος μέλι νίψασθαι ἐγχέωσι, καθαρὰς ἔχειν τὰς χεῖρας παραγγέλλουσι ἀπὸ παντὸς λυπηροῦ καὶ μυσαροῦ. *Quando quidem igitur Leontica initiatis ad manus lavandas pro aqua mel infundunt, puras habere manus annunciant ab omni re mœſta & noxia & odioſa. Mentio horum eſt in Inſcript. vet.*

CONSTANTIO. NONO. ET. IVLIANO. II CON. NONNIUS. VICTOR. OLYMPIUS V.C.P.P. ET AVRELIUS VICTOR AUGENTIUS V.OP.TRADIDERUNT LEONTIKA

Et in alia:

EUSEBIO. LIPPATIO. CONS NONIUS. VICTOR. OLYMPIUS. V. C. ET AVREL. VICTOR. AUGENTIUS. V. C TRA-

TRADIDERUNT. LEONTIKA. IDUS
MARTIAS FEL
DATIANO. ET. CEREALE. CONS
NONIUS. VICTOR. OLYMPIUS. V. C. P. P
ET AVR. VICTOR. AUGENTIVS. V. S
P. TRADIDERVNT. LEONTIKA
XVI KAL APRIL FELIC

Primo Feſtum vocat, quod erat ſacrum Myſterium, ſive initiatio. 2. Inſcriptio Prima non integra exhibetur, ſicut ex ſuprà allatis patet. 3. Illa inſcriptio quæ ſecundo loco ipſi affertur (eodem tamen errore cum Grutero;) ſcribi debet *Euſebio & Hypatio cons.* Sic enim Onuphrius, ſic Calviſius, ſic alii, duos hos conſules nominant. 4. Ponit incertum eſſe cui Deo aut Deæ hæc Sacra facta fuerunt: quum cui Deo, ex ſupra dictis clare pateſcat. Nulla autem feſta hic locum habuiſſe, in quibus hæc Sacra fierent, quoque verum; nec magis illa ad ſacra ſpectare Taurobolia, aut Criobolia, de quibus nobis nunc ſermo eſt, veriſſimum eſt.

Hac occaſione tamen non poſſum non aliquid ulterius addere de his *Mithriacis;* ut quorum aliqua ſaltem erat cum *Tauroboliis* affinitas: quod ſatis clarè ex Tertulliano perſpicitur; atque ulterius ex ſcholiis Nonni ad. I. Steleteuticum Gregorii Naz. in Julianum: ex cujus duobus locis fere eadem tradentibus, unum hunc afferam: οὐδεὶς δὲ δύναται τελεῖσθαι τὰς τοῦ Μίθρου τελετὰς, εἰ μὴ διὰ πασῶν κολάσεων παρέλθοι, καὶ δείξοι ἑαυτὸν ἀπαθῆ τινα καὶ ὅσιον. λέγονται δὲ ὀγδοήκοντα εἶναι κολάσεις, ἃς κατὰ βαθμὸν δεῖ τὸν τελεσθησόμενον παρελθεῖν· οἷον πρῶτον, διανήξασθαι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὕδωρ πολύ· εἶτα εἰς πῦρ ἐμβάλλειν ἑαυτόν· εἶτα ἐν ἐρήμῳ διατηρῆναι καὶ ἀσιτῆσαι, καὶ ἄλλα τινὰ, ἄχρις οὗ, ὡς εἴπομεν, τὰς ὀγδοήκοντα κολάσεις παρέλθοι, καὶ

τότε

ὥστε λοιπὸν ἐμύουν αὐτὸν τὰ τελεώτερα, ἐὰν ζήσῃ. *Nemo initiari potest sacris Mithriacis, qui non ante per omnia suppliciorum genera pertransierit, ac semet ipsum plane passionibus superiorem, ac sanctum ostenderit. dicuntur autem esse octoginta supplicia, quæ per gradus pertransire debet ille qui initiandus est. Veluti Primo per multos dies magnum aquæ spatium tranatare, postea semet ipsum in ignem conjicere; deinde in solitudine positum ibi jejunare, ut & alia quædam; donec sicut diximus, octoginta illa supplicia pertransierit; & tunc porrò initiabant eum Sacris plenariis, si eousque superviveret.*

Locus in quo potissimum μύησις seu consecratio hæc fiebat, Justino teste (ut vidimus) vocabatur spelæum seu speleum: quamvis non semper revera spelæum, sive *antrum* fuisse videatur: sic idem quoque ex hisce Inscriptionibus, non obscurum videtur.

DEO. SOLI. INVICTO MITHRAE
FL. SEPTIMIUS ZOSIMUS. V. P
SACERDVS. DEI. BRONTONTIS
ET AEKATE. HOC SPELEUM
CON STITUIT

Item

D. S. I. M
P. ACIL. PISONIANUS
PATER. PATRATUS
QUI. HOC SPELEUM. VIOL
IGNIS. ABSUMPTUM
COMPARATA. AREA. A. REPUBL
MEDIOL. PECUNIA. SUA
RESTITUIT

Quæ

Quæ de antris subterraneis natura aut arte factis non ita intelligi possunt.

Attamen, uti apud Gruterum pag XXXIV habetur, *Romæ sub ara cœli, in ea capitolii parte, quæ aquilonem spectat, templum subterraneum est, ubi Mithræ simulacrum perelegans est & magnificum, superiori non absimile, licet infinitò majus, & alicubi mutilum capiteque truncatum. Stant utrinque viri duo, supra quos stellæ singulæ, Oriens scilicet & Occidens.*

In collo tauri leguntur hæc,

N A M A. S E B E S I O.

In ventre autem hæc,

DEO. SOLI. INVICTO. MITHRAE

In infimo solo Majuscularum literarum fragmenta.

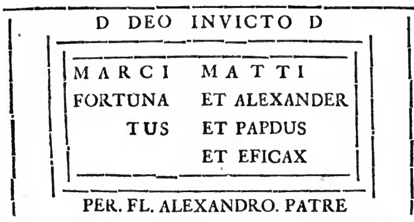
:-:-:-:-:-:-: NAR :-:-:-:-:-:-:-:-:-:-: NE. CS :-:-:-:-:-:-:-:-:

Mithræ illud simulacrum *superius*, de quo hic Gruterus loquitur, est illud quod celeberrimus Jacobus Gronovius nobis in iterata anno 1694. editione *gemmarum* &c. *Leonardi Augustini* exhibet; cujusque descriptionem Gruterianâ longe accuratiorem dat. Quod simulacrum quoque, & cætera quæ ibi N. 1. habentur, hic exhibere volui.

Descriptionem vero, si quis illam desiderat, petat ex ista ad L. Augustinum eruditissima Gronovii præfatione, memoratæ jam editioni præfixa.

Inscriptio autem, quam Gruterus ait huic simulacro, cæterisque ei adjunctis subesse, hæc sequens est:

C D DEO

Signa igitur, uti in alia videmus & hisce spelæis consecrata Deo huic Mithræ: sicut id etiam patet ex sequenti dedicatione; quæ quoque per modo exhibita illustratur.

SOLI. INVICTO. MITHRAE
TIBERIUS. CLAUDIUS. TIBERIUS. F. THERMODORUS
SPELEUM. CUM. SIGNIS. ET. . . . . CETERISQUE
VOTI. COMPOS. DEDIT

Erat itaque (ut pergamus) alia affinitas hujus Sacri Mithriaci cum Sacro Taurobolio ob taurum. Unde & apud Luctatium Statii scholiastem, ad finem libri primi Thebaidis, hæc sequentia habemus: *Persæ in spelæis coli solem primi invenisse dicuntur. est enim in spelæo Persico habitu cum thyara utrisque manibus bovis cornua comprimens; quæ interpretatio ad Lunam dicitur, &c.*

Quale simulacrum, quamvis non in spelæo, atque unica tantum manu, dextrum tauri cornu comprehendens, comparet in

in gemma, quæ in L. Auguſtini parte ſecunda N. 33. exhibetur; quæque ob alia multa obſervanda (quorum explicationem lector ab ipſo hoc Auguſtino petat) a me huc etiam affertur.

Spelæum vero, de quo Statii vetus interpres loquitur, comparet in iſta figura, quam dictus Gronovius nobis ibidem N. 3. exhibet; quamque ipſe in reditu ex Italia deſcripſit; cujuſque explicatio in eadem præfatione reperiri poteſt. Quare hic ſolam exhibeo figuram; ne ſic nimis extra oleas vagari videar.

Non ita tamen comparet ſpelæum in illa figura, quam ſecundam numero exhibet idem celeb. Gronovius, communicatam ſibi ab eruditiſſimo Evaldo Rulæo, quam hic quoque repræſentari curavi.

Profert & Gruterus, eâdem Theſauri ſui Pagina XXXIV. hanc ſequentem inſcriptionem.

S. I. M TYRRANUS. MARCELLINUS
ET.ANT.SENECIO.JUNIOR.CONDUCTORES.ARMAMEN
EX. VOTO. POSUERUNT

Additque: *ſubtus exprimitur vir chlamyde ſubducta ſub brachium; tauri jacentis tergum premit genu dextro; pede ſiniſtro ejus pedem. Manu dextra complectitur rictum tauri, ſiniſtram admovet parizonio. Canis erectus invadit taurinam gulam, ſerpens ventrem.* Quæ a Bongarſio Gruterus habet.

Ad affinitatem illam accedit & illud, quod (ut circa ſacerdotia Magnæ Matris Ideæ oſtendam) hic & viri Sacerdotes

essent, & fœminæ: modo *Mater Sacrorum*, quæ in hac sequenti inscriptione comparet, eò referenda sit:

GEMINA. TITULLA
ARAUSIENSIS. MATER
SACRORUM. HIC
ADQUIESCIT

Cui firmando tamen facere videntur etiam hæc Vopisci de Aureliano verba: *Matrem quidem ejus Callicrates Tyrius Græcorum longe doctissimus Scriptor, sacerdotem Templi Solis, in eo vico, quo habitabant parentes, fuisse dicunt.*

Patres certe *Sacrorum* hîc erant; unde & Eunapius, Α῎μα τι γὰρ Θεσπιῶν ἐγένετο πατὴρ ὢν τῆς Μιθριακῆς τελετῆς. *Pater cum esset Initiationis Mithriacæ*. Sic in inscriptionibus supra allatis habemus quoque P. P. seu *Pater Patrum*; (ita enim hæc P. P. sunt interpretanda;) ac quidem *Pater Patrum Dei Solis invicti Mithræ*: uti in illa, quæ infra integra exhibenda erit:

DIS
MAGNIS
MATRI. DEUM. ATTIDI. SE
XTILIUS. AGESILAUS. AEDESIUS &c.

Atque etiam in alia adhuc etiam adducenda:
PATER SACRORUM INVICTI MITHRAE

alibi vero videbimus, hæc PATER. SACRORUM. DEI. INVICTI. MITHRAE; alibi denique PATER. ET.

ET. HIEROKORAX. D. S. I. M. Dei Solis invicti Mithræ.

De quo *Hierocorace* (pro quo, ex errore, *Hierceryx* Marmoris hujus primus exſcriptor exceperat) jam Salmaſius ac Reineſius monuerunt; & a me inferius adhuc aliquid dicetur.

Erant igitur hi *Patres*, teſtante id etiam Porphyrio, lib. 4. περὶ ἀποχῆς &c. οἱ πατέρες ὄντες τῆς Μιθριακῆς τελετῆς, qui præerant *Initiationibus Mithriacis*. Matres vero erant, ut conjicio, quales fere *Reginæ Sacrorum* apud Athenienſes ac Romanos; vel ſaltem fæminæ iſtæ, quæ Sacerdotes *Matris Deum*, ſeu M. D. M. *Magnæ Deum Matris*, eſſent: de quibus amplius adhuc infra loquendum erit; *Claudia Acropolis*, nempe, & *Salonina Euterpe*, ſimileſque.

Hos autem *Patres*, fuiſſe *Leones*, ſeu qui ſingulari præterea ex munere, aut repræſentatione, *Leonticis* appellationem dedere, dum *Sacerdotes Mithræ* eſſent, ipſorumque uxores vocatas fuiſſe *Hyænas*, patere videtur ex jam modo nominato atque allato Porphyrio; qui ita, τοὺς μὲν μετέχοντας τῶν Μίθρου ὀργίων Λέοντας καλεῖν, τὰς δὲ γυναῖκας Ὑαίνας. Niſi hæc de initiatis etiam, non vero de ſolis Sacerdotibus capienda ſint. quod tamen minus verum puto. *Coraces* interim, & *Hierocoraces*, erat quoddam miniſtrorum genus Mithriacis Sacris inſerviens: unde idem Porphyrius ait, τοὺς δὲ ὑπηρετοῦντας κόρακας fuiſſe nominatas.

At pluria nomina erant tum initiantium tum initiatorum; uti ex Hieronymi epiſtola ad Lætam, hoc modo diſcimus: *Ante paucos annos propinquus veſter Gracchus nobilitatem patriciam ſonans nomine, cum præfecturam gereret urbanam, nonne ſpecum Mithræ & omnia portentuoſa ſimulacra (vel Sacra) quibus Corax, Gryphius, Miles, Leo, Perſes, Helios, Bromius, Pater initiantur, ſubvertit, fregit & exuſſit?* Ubi *Pater* tamen a *Leone* diſtingui-

 tur:

tur: nisi velimus hîc Hieronymum quidem omnia (aut fere) *sacrorum ministrorum* nomina huc attulisse, verum illa inter se confudisse: cum quandoque unus idemque sacerdos, aut minister diversis nominibus, pro ratione Sacri, aut partium ipsius, administrandi, gauderet.

Observandum interim quoque, Romanos hæc atque similia Sacra (ut sic tandem ad nostra *Taurobolia* redeamus) apud se, in melius aliquatenus, reformasse. Quod constare videtur cum ex sequentibus inscriptionibus, tum ex Dionysio Halycarnassæo jam modò quoque adducendo. Prima harum habet:

MATRIS. DEUM. MAGNAE. IDEAE. PALATI
NAE. EJUSQ. M. RELIGIONIS. AD. FANOR
NAVIUS JANUARIUS

Secunda vero:

C. CAMERIUS
CRESCENS
ARCHIGALLUS. MATRIS
DEUM. MAGNAE. IDEAE ET
ATTIS. POPULI. ROMANI
VIVUS. SIBI. FECIT. ET
C. CAMERIO. EYCRATIANO. LIB, &c.

Denique tertia:

DIANAE. SOSPITE
L SEPTIMIUS. L. F. TROM
FELIX VICTOR. SACERD
MATRI. D. M. I. ET. ATTINI
POP. ROM
SUA. PECUNIA. DED

Dio-

Dionysius igitur etiam ita de suo tempore loquitur: *Neque quispiam videat apud eos (quamvis mores jam sint depravati) aut homines numine afflatos, aut furores Corybanticos, aut cœtus clandestinos, aut Bacchanalia & Mysteria occulta, aut vigilias nocturnas virorum cum mulieribus in templis mixtorum, aut ullum aliud istiusmodi monstrum, sed videat caute omnia quæ ad deos spectant & fieri & dici, præter Græcarum & Barbararum gentium morem. Et, (quod omnium maxime ego sum miratus) licet innumeræ gentes in urbem venerint, quibus omnino necesse est colere deos patrios ritu domestico, nulla tamen peregrina Sacra hæc civitas est æmulata, ita ut publice ea sunt recepta: (id quod multis urbibus jam accidit) sed etiam, si qua sacra, Oraculis jubentibus in rempublicam introducuntur, suis ritibus cives ea colunt, rejectis omnibus fabulosis superstitionibus: cujusmodi [NB] sunt sacra Matris Ideæ. Quotannis enim Prætores ex Romanorum institutis illi sacrificia & ludos faciunt. Sacra autem ejus peragunt vir Phrygius & mulier Phrygia: & isti per urbem ea circumferunt, Matri Deorum stipem cogentes, ut mos eorum fert, de pectore pendentes imagines gestantes, & ad modulos eorum qui tibiis ludentes ipsos sequuntur, & matris magnæ carmina canunt, incedentes, & tympana pulsantes. Nullus enim est Romanus indigena qui matri magnæ stipem cogat, aut qui ad sonum tibiarum per urbem incedat indutus veste varia, aut Phrygiis ceremoniis deam colat, idque ex lege & Senatus consulto. Adeo prudenter ab omnibus externis deorum ritibus ea civitas sibi cavet, & ab omni vana superstitione, in qua nihil decori inest, abhorret.*

Quæ jam temporibus magis antiquis circa *Sabazii Jovis*, circa *Isidis* atque *Serapis* fana ac sacra, uti & circa *Bacchanalia*, similiaque fecerint veteres Romani, ex Livio, Vale-

rio

rio Max. & aliis discimus; quantum vero postrema Imperii tempora ab iis mutata fuerint, ex pluribus exemplis, ac quidem circa sacra Taurobolia ex solius Heliogabali discimus; qui, teste Lampridio, ipse *Matris etiam Deum sacra accepit, & tauroboliatus est.*

CAPUT II.

Primum, qui inter Christianos Scriptores Taurobolii Criobolii que sacri exsertè meminit, fuisse Jul. Firmicum: neque ipsum Augustinum ejus mentionem, nisi perobscuram (si modo id fecerit) fecisse. Ostenditur porrò cui Deæ, cuique Deo, hæc Taurobolia sacrata fuerint; Matri *nempe* Deorum, *aut soli aut simul cum* Attide; *atque ita* Telluri *ac* Soli: *neque unquam aut* Jovi, *aut* Minervæ, (*ut prætenditur,*) *aut* Dianæ, (*quamvis illa* Ταυροπόλος *quandoque dicta fuerit*) *hac Sacra fuisse facta.*

HActenus igitur nullus inter Christianos horum meminit Sacrorum; (sicuti, præter Inscriptiones, nemo ex Gentibus) nisi eò trahamus Origenem, atque Augustinum: quorum primus lib. 6. contra Celsum, ita loquitur: Τὶ δὲ (μᾶλλον εἴπερ βαρβαρικὰ ἐβούλετο μυστήρια ἐκτίθεσθαι, μετὰ τῆς διηγήσεως αὐτῶν) οὐ μᾶλλον τὰ Αἰγυπτίων, ἐν οἷς πολλοὶ σεμνύνονται, ἢ τὰ Καππαδοκῶν περὶ τῆς ἐν Κομάνοις Ἀρτέμιδος, ἢ τὰ Θρακῶν, ἢ καὶ τὰ Ῥωμαίων, αὐτῶν τελούντων καὶ τοὺς εὐγενεστάτους τῶν ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς. *Quod si Barbarica memorare placuit, quin potius Ægyptiorum adduxit a multis venerata, aut Cappadocum Dianæ Sacra in Comanis, aut Thracum, aut Romanorum, quibus initiantur etiam Senatores nobilissimi.*

Quod

Quod postremum, ubi de initiantibus atque initiandis, ratione personarum ac dignitatis loquar, de Romanis clarè patebit; ac circa *Sacra Taurobolia* clarius, quam id circa *Mithriaca* ex jam præcedentibus liquet.

Augustinus autem paulo obscurius, atque ita ut illius verba magis ad *stipem Magnæ Matri* petentes, ac quidem utriusque sexus ejusmodi homines trahas, loquitur, lib. VII. c. 26. de Civit. Dei: *De mollibus eidem Matri Magnæ contra omnem VIRORUM MULIERUMQUE verecundiam CONSECRATIS, qui usque in hesternum diem madidis capillis, facie dealbata, fluentibus membris, incessu fœmineo, per plateas vicosque Carthaginis etiam a populis, unde turpiter viverent, exigebant.*

Verum cum illa quæ præcedunt, tum ista quæ sequuntur, nihil, ne umbram quidem, *Sacri Taurobolii* ostendunt. Undè & credo, hujus Augustini tempore hoc nondum in Africam penetrasse; quum quoque nullæ huc spectantes Inscriptiones illius in Africa celebrati meminerint: quamvis in Italia, in Hispania, atque Gallia (maxime in Narbonensi) permultos huic Sacro initiatos liqueat. Quare & Tertullianus, minus commode (quod tunc primum hæc Sacra exorta fuerant) illorum meminisse poterat; sicut nec ipsorum meminit; atque eruditissimus Reinesius, hîc Tertullianum minus bene intellexit.

Primus itaque inter Christianos, qui hujus Sacri exsertè meminit est, Julius Firmicus Maternus V. C. Is enim libro de Errore Profanarum Religionum, ita loquitur, dum Christi sanguinem horum Sacrorum, Taurobolii ac Criobolii sanguini opponit: *Pro salute hominum agni istius venerandus sanguis effunditur, ut Sanctos suos filius Dei profusione preciosi sanguinis redimat: ut qui Christi sanguine liberantur, majestate prius immortali sanguinis* CONSECRENTUR. *Neminem apud idola profusus sanguis juverit.*

D *Et*

Et ne cruor pecudum miseros homines aut decipiat aut perdat, POLLUIT *sanguis iste non* REDIMIT, *& per varios casus homines premit in mortem. Miseri sunt qui* PROFUSIONE SACRILEGI SANGUINIS CRUENTANTUR. TAURIBOLIUM VEL CRIOBOLIUM SCELERATA TE SANGUINIS LABE PERFUNDIT. *Laventur itaque sordes istæ quas colligis. Quære fontes ingenuos, quære puros liquores, ut illic te post multas maculas, cum Spiritu Sancto Christi sanguis incandidet.*

Taurorum & *Arietum* sanguini heic opponit sanguinem *Christi*; ac baptismum per Christi sanguinem ac mortem, ut redemptionem ac regenerationem, opponit prætensæ isti redemptioni ac regenerationi per *Sacra Taurobolia* ac *Criobolia*.

Nihil Sane est quod signantius horum Sacrorum finem ac scopum, adeoque & Cacozeliam Gentilium exprimere possit, ac confirmare id, quod post eruditissimum Reinesium, qui id primus vidisse videtur) in initio hujus opusculi asserui.

Quod autem Augustinus de *Madidis capillis* loquatur; quamvis id de *Madidis sanguine capillis* intelligi queat; atque in *Taurobolis* (de quorum ritu statim loquar) etiam *Capilli* Sanguine madescerent; id minime nos cogit, ut illud de *capillis* ex *taurobolii Sacro* madidis capiamus. cruentabant se enim Galli, sicut id eruditis notissimum est, per plateas, sive stipem *Magnæ Matri* colligerent, sive furore, quasi, fanatico acti, mala ac quidem horrenda reipublicæ vaticinarentur: unde Lucanus lib. . . . .

. . . . *Crinemque rotantes*
Sanguineum populis ulularunt tristia Galli.

Nec solos lacertos ipsos lacerasse, verum & caput, quoque ex his Statii versibus (Lib. x. Thebaidis) apparet:

Sic Phryga terrificis genitrix Idæa cruentum
Elicit ex adytis, consumptaque brachia ferro

Scire

Scire vetat. quatit ille sacras in pectora pinus,
Sanguineosque rotat crines, ac vulnera cursu,
Exanimat.

Hi igitur Galli ut semetipsos cruentabant, sic ipsam *Magnam Matrem* (quæ alias & *Cybele* erat) in Almonis fluvio; sicut & alii Sacerdotes suos Deos Deasque, lavabant aqua: nec tamen ipsi in sese aquæ lotionibus parcebant, iisque in regenerationem mysticam (qui finis ac scopus *Tauroboliorum* erat) utebantur. Veruntamen neque hi dissecti cultro lacerti, neque capilli cruenti, neque lotiones in regenerationem factæ, ad Sacra nostra *Taurobolia* pertinent: quantumvis in honorem *Magnæ Matris Ideæ* instituerentur; cui, & *Attidi*, *Taurobolia* dicata erant.

Ut autem me nunc totum ad *Sacra Taurobolia*, convertam, dicata illa erant, vel soli *Deorum Matri*, vel simul etiam *Attidi*. Dedicatorum *soli Matri Deorum* hæc sequentia sunt exempla:

MATRI. DEUM
POMP. PHILUMENE
Q. PRIMA. LACTOR
TAUROBOLIUM
FECIT

MATRI DEUM
TAUROBOLIUM. IMI . . . . .
ACCEPIT. LIGURIA. TYMELE
A. M. SACRIS POST

Sic & pluribus in Inscriptionibus, quæ suo loco adducentur; in quibus hi tituli habentur, MAGNAE MATRI. DEORUM MATRI. S. M. D. seu *Sacrum*

Matri Deorum, S. M. M. seu *Sacrum Magnæ Matri*, vel M. D. M. I. *Magnæ Deorum Matri Ideæ*, vel M. D. M. *Magnæ Deorum Matri*, vel IMPERIO. D. M. seu *Deorum Matris*, seu denique MATRI. DEUM. MAGNAE IDAEAE, aut etiam D. M. IDAEAE. MATRI.

At ex sequenti inscriptione, videri posset etiam *Jovi Optimo Maximo* hæc Sacra dicata fuisse

I. O. M
VERINUS. SEVERINUS
ALBUCIUS
CRIOBOLIUM
RESTITUIT

Verum nullibi patet hæc Sacra *Jovi* fuisse facta, vel dicata. Quare unde ille talis inscriptionis titulus ortus fuerit breviter disquirendum. Credo igitur errorem hic irrepsisse, ex vitiosa hujus inscriptionis descriptione: quum, nempe, vetustate exoletum, seu partim deletum D, amissis corrosione, aut allisione, apicibus in O mutatum sit; adeoque legendum, *Ideæ Deorum Matri*; vel ex scriptoris sive festinatione, sive alia ablepsia O pro D fuisse descriptum: nisi, tandem, id vitium lapidarii aut ablepsiâ, aut ignorantiâ irrepsit. Namque alias, meo judicio legendum foret *Ideæ Optimæ Matri.* quod de hac Dea minus mirum videri debet.

Quæ autem Gutherius habet de Tauroboliis *Dianæ Matri*, & *Matri Dianæ* & *Matri Magnæ Dianæ* Sacris ex literis D. M. & S. M. D. & M. M. D. quæque porro de triplici Taurobolio, 1 *Isidi*, 2 *Dianæ*, 3 *Cereri*, factis, tribusque aris ipsis instructis Sacrum hoc peractum fuisse affirmat;

mat; illa, ut Celeberrimi Grævii verbis (in Prolegomenis ad V. Thesauri tomum) utar, *Omnia falsa sunt*; ne ego addam ridicula: quæque a solo Grævio, verbis ibi lectu dignissimis, refutantur.

At nec soli *Deorum Matri* hæc sacra fiebant; verum & *Attidi*, sive *Atti* vel *Attini*, simul. Quod ex sequentibus inscriptionibus manifestum fit, ut:

M. D. M. I
ET ATTIDI. SANCTO
MENOTYRANNO.
Q. CLODIUS. FLAVIANUS
V. CL. PONT. MAIOR
XV. VIR. S. F. SEPTEM
VIR. EPULONUM
TAUROBOLIO. CRIOBO
LIOQUE. PERCEPTO

Item hac sequenti:

M. D. M. I
D.D. N.N. CONSTANTIO. ET. MAXIMIANO
NOBB. CAESS. CONSS. KAL MAII
JULIUS. ITALICUS. V.C. XV. VIR
SAC FAC
TAUROBOLIUM. PERCEPI
FELICITER

 Tum

Tum & hac Græca:

ΜΗΤΕΡΙ ΤΗ ΠΑΝΤΩΝ ΡΕΙΗ ΤΕΚΕΩΝ ΤΕ ΓΕΝΕΘΛΩ
ΑΤΤΕΙ Θ ΥΨΙΣΤΩ ΚΑΙ ΣΥΝΙΕΝΤΙ ΤΟ ΠΑΝ
ΤΩ ΠΑΣΙΝ ΚΑΙΡΟΙΣ ΘΕΜΕΡΩ ΤΕ ΑΠΑΝΤΑ ΘΥΟΝΤΙ
ΚΡΙΟΒΟΛΟΥ ΤΕΛΕΤΗΣ ΗΔΕ ΤΙ ΤΑΥΡΟΒΟΛΟΥ
ΜΥΣΤΙΠΟΛΟΣ ΤΕΛΕΤΩΝ ΤΟΥΤΟΝ ΣΥΝΘΗΚΑΤΟ ΒΩΜΟΝ
ΔΩΡΟΝ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΘΕΙΟΝ ΕΧΩΝ ΕΠΙΚΛΗΝ

Quæ ſane inſcriptio ita ex magni Scaligeri correctione reformanda eſt: verſu 3. in fine pro θύοντι ponendum φύοντι. v. 4. pro τελεςῶν ponendum τελέθων. namque ita is: τελεθῶν i. e. ὢν, ὑπάρχων, ut pueri ſciunt. μυστιπόλος τελέθων κριοβόλου, ὁ ὢν ἱεροφάντης τοῦ κριοβόλου. In tertio autem pro θεμερώτερα optime legit θερμερώτερα, *coctiora maturiora.* Unde & Græca hæc ita vertit:

Omnium Opi matri, prolique illius & Atti
Summo, cui rerum eſt omnia noſſe datum,
Cuncta potens natura ſuo qui tempore profert
Crioboli Antiſtes Taurobolique Sacri,
Iſtam devotus Sacratam ſuſcitat aram,
Qui trahit a dono nomen Apollineo.

Sic quoque:

M. D. M. IDAEAE. ATTID. MINOTAURANO
NOBILIS. IN. CAUSSIS. FORMA. CELSUSQUE. . . . .
HIC. PATER. INVICTI. MYSTIKA. VICTOR. HABET
SERMO. DUOS . . . . RESERVAT
ET. VENERANDA. MOVET. CYBELES. TR . . . . .
AUGENTUR. MERITIS. SYMBOLA. TAUROBOLI
RUF. CEIONI. COE. SABINI F. V. C
PUL. PR. Q. PATER. SACRORUM. INVICTI. MITHRAE
TAUROBOLINUS
M. D. M.

M. D. M. IDEAE ET ATTIDI MINOTAURO

NOBILIS :-
:-
:-
:-
ET. VENERANDAM :-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-
AUGENTUR. MERITIS SIMBOLA TAUROBOLI
RUF. CAEON. CAESABINI :-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-
PUB.P.R.Q.PATER.SACROR.INVICTI.MITHRAE.TAUROBOLINUS
M. D. M. ID. ET ATTIDI. MINOTYRANI. ET ARAM. IIII. ID. MART
GRATIANO. ET. MEROBAUDE. CONSULIBUS DEDICABIT
ANTIQUA. GENEROSE. DOMO. CUI. REGIA. VESTAE
PONTIFICI. FELIX. SACRATO. MILITAT. IGNE
IDEM. AUGUR. TRIPLICIS. CULTOR. VENERANDE. DIANAE
PERSIDICI. Q. MITHRAE. ANTISTES. BABYLONIE. TEMPLI
TAUROBOLIQ. SIMUL. MAGNI. DUX. MYSTICE. SACRI

Quæ in duabus hiſce poſterioribus (ex eodem tamen, ut credo, lapide exceptis) aut vitioſe expreſſa ſunt (quod perſæpe in inſcriptionibus ſculptorum ignorantia, vel aliter, occurrit) aut male deſcripta, ſunt *Menotaurano*, *Minotauro*, & *Minotyrani*. iſta ex præcedenti illa, quæ pag. 29. a Q. CL. FLAVIANO dicata eſt, ſunt corrigenda. *Menotyrannus* igitur ubique (ſeu *Menotyranno*, ac *Menotyranni*) eſt ſubſtituendus: quod & olim ad Hiſtorias Auguſtas obſervavit magnus ille Cl. Salmaſius. Quæ porro alia in hiſce 4. inſcriptionibus obſervanda veniunt, etiam inferius Paulo tractabuntur.

Hoc interim non omittendum, perhibere nonnullos non tantum

tantum *Dianæ*, verum etiam *Minervæ* hæc Sacra fuisse dicata ac peracta. At qui talia viderunt, certe hîc nihil viderunt. Ac ridicula sane sunt quæ de *Minerva* confingunt, ex his Suidæ verbis, ταυροβόλος ἡ Ἀθηνᾶ. *Dianæ* quidem tam eidem Suidæ quam etiam Hesychio vocatur ταυροπόλη: sed longe alia ex causa. Toto quoque cælo errat Carolus Stephanus, qui in Dictionario Poëtico asserit, *Tauripolium fuisse sacrum, in quo Marti ac Dianæ, non humano, sed taurino sanguine sacrificabatur. Et Tauropoliam Dianam dictam, quod illi taurino sanguine sacrificaretur.* Sicut & Camdenus, qui in Britannia sua ita loquitur: *Tauropolia in Dianæ honorem fuisse celebrata norunt eruditi.*

Præterea mirari subit, Seldenum quoque (qui alias de his Sacris, ex Grutero ac Salmasio, bene ac recte locutus fuerat) Prudentii versum (lib. 1. contra Symmachum) *Taurobolìis sacris* applicare; hunc nempe

Incassum arguere jam Taurica Sacra solemus,

Sequuntur enim statim, quæ istum clare explicent, nempe:

Funditur humanus Latiali in munere sanguis,
Consessusque ille spectantum solvit ad aram
Plutonis fera vota sui, &c.

Quod autem *Dianæ* Sacra Taurobolia attribuant, fit ex lapidariorum vitiis: ut qui pro *Tauroboliis*, B in P mutantes *Tauropolia* nobis confingunt. Pertinent illa, igitur, ad *Matrem Deorum* & *Attidem*. Qualia vero sub hisce nominibus numina intellecta fuerint, docet sequentibus his verbis non inconcinne Macrobius (Lib. I. cap. 21.) *Quis enim ambigat Matrem Deum terram haberi? Hæc Dea leonibus vehitur validis impetu ac fervore animalibus; quæ natura cæli est, cujus ambitu aër continetur qui vehit terram. Solem vero sub nomine Attinis ornant fistulâ & virgâ. Fistula*

ſtula ordinem ſpiritus inæqualis oſtendit: quia venti in quibus nulla æqualitas eſt, propriam ſumunt de ſole ſubſtantiam. Virga poteſtatem ſolis aſſerit qui cuncta moderatur, &c.

CAPUT III.

Quibus ritibus peractum fuerit hoc Sacrum, ex Prudentio, potiſſimum, oſtenſum. Sicut & error ſuper prætenſa Conſecratione Pontificis Maximi Romanorum, *cum Baronii, tum J. Cæſaris Bulengeri, tum Th. Reineſii, tum Onuphri Panuvini, tum & aliorum, oſtenditur. Porro (2.) quibus animalibus mactatis hæc Sacra perficerentur; atque inde quotuplicia, nempe* Taurobolia *ſola, vel* Taurobolia *&* Criobolia ſimul, *vel denique* Criobolia *&* Ægibolia. *Denique quæ animalia, tum & alia inſtrumenta, in* lapidibus *Taurobolitis, ſive* aris *(locis talibus ſuperſtructis) dedicata, ac quomodo, inſculpta fuerint.*

SI jam tandem conſideremus quibuscum *ceremoniis* ſeu *ritibus* hæc Sacra fuerint adminiſtrata atque accepta ſeu ſuſcepta, hîc facem nobis maxime præfert Prudentius; qui in Martyre Romano, verſibus his quantivis pretii nobis prior pro plurima parte, hoc ſacrum deſcribit.

Agnoſcis illum, quem loquar, miſerrime
Pagane veſtri ſanguinem ſacri bovis,
Cujus litatâ cæde permadeſcitis?
Summus Sacerdos nempe ſub terram ſcrobe
Actâ in profundum conſecrandus mergitur,

Mirè infulatus, secta vittis tempora
Nectens, corona tunc repexus aureâ,
Cinctu Sabino sericam fultus togam.
Tabulis supernè strata texunt pulpita
Rimosa rari pegmatis compagibus.
Scindunt subinde vel terebrant aream,
Crebrove lignum perforant acumine,
Pateat minutis ut frequens hiatibus.
Huc taurus ingens fronte torvâ, & hispidâ,
Sertis revinctus, aut per armos floreis,
Aut impeditus cornibus deducitur,
Nec non & auro frons coruscat hostiæ,
Setasque fulgor bractealis inficit.
Hic ut statuta est immolanda bellua
Pectus sacrato dividunt venabulo,
Eructat amplum vulnus undam sanguinis
Ferventis, inque texta pontis subditi
Fundit vaporum flumen, & latè æstuat.
Tum per frequentes mille rimarum vias
Illapsus imber, tabidum rorem pluit,
Defossus intus quem Sacerdos excipit,
Guttas ad omnes turpe subjectans caput,
Et veste & omni putrefactus corpore.
Quin os supinat, obvias offert genas,
Supponit aures, labra, nares objicit,
Oculos & ipsos perluit liquoribus,
Nec jam palato parcet, & linguam rigat,
Donec cruorem totus atrum combibat.
Postquam cadaver sanguine egesto rigens
Compage ab illa flamines retraxerint,
Procedit inde Pontifex visu horridus,
Ostentat udum verticem, barbam gravem,
Vittas madentes, atque amictus ebrios.

Hunc

Hunc inquinatum talibus contagiis,
Tabo recentis sordidum piaculi,
Omnes salutant, atque adorant eminus;
Vilis quod illum sanguis, ac bos mortuus
Fœdis latentem sub cavernis laverint.

Hactenus, mi lector, Prudentius; cujus versus & Cæsar Baronius & J. Cæsar Bulengerus, & alii, de consecratione Pontificis Maximi, ac quidem Romani, adeoque & de Cæsaribus post, sive acceptum sive arreptum, imperium ita initiandis, cantatos fuisse, nimis temere, affirmant: quorumque primus ad annum Domini 361. n°. IV. ita loquitur: *Qui igitur Christianitatis abdicatione palam facta, & Sacrorum Gentilium initiatione impius studuit apparere, & illud addidit, ut more majorum Imperatorum unà cum Imperio amplissimam Sacerdotii dignitatem, ipsum summum Pontificatum acciperet. Non quidem (quod fecerunt qui antecesserunt Imperatores) nomine tenus, ut jus tantum illud contingeret omnium præstantissimum: verum qui* NOVUS PROGREDITUR SACRORUM ROMANORUM GENTILIUM RESTITUTOR, *vindex & propagator; nec quid minimum passus est præteriri veteris* observantiæ, in re præsertim tantâ, quæ omnium potissima *haberetur, initiatione videlicet summi Pontificatus. Sed quibusnam impuris & risu dignis ritibus peragi soleret, occinitur a Prudentio, qui, cum hæc agerentur, puer ætate erat, ut ipse profitetur his versibus:*

Principibus tamen è cunctis non defuit unus
Me puero, ut memini ductor fortissimus armis, &c.

[in quibus tamen nihil de *Sacris Taurobolіis*, ne umbra quidem apparet] *Ritus ergo illos profanos, quibus summus Pontifex initiandus fuit Julianus, ab eodem graphice descriptos in ignominiam perditi desertoris, se tauri sanguine, ad absterg-*

gendum Christi signum proluentis, *vidimus*:

Summus Sacerdos nempe sub terram scrobe, &c. [quibus integre recitatis hæc superaddit] *Hactenus Prudentius de initiatione summi Pontificis*, *quam his versibus deridendam proposuit*, &c.

Certè nullibi patet ullum hominem, nedum Imperatorem Romanum ullum, per tale Sacrum, Pontificem Maximum fuisse consecratum: neque ullibi occurrit illud *Summus Sacerdos* [quem tamen postea & Pontificem, in his versibus, appellat Prudentius] pro appellatione *Pontificis Maximi*: nec Prudentius huc in testimonium advocari potest; quod is de Sacro longè alio loquatur; ac ne quidem de *Pontificis Maximi* sive consecratione, sive initiatione somniet. Quod ex sequentibus patebit. Interim eadem affirmat J. Cæsar Bulengerus: cujus verba mihi nunc ad manum non sunt.

Nec minus Æmylius Portus: qui ad Dionysium Halicarnasseum, hæc habet: *Alii vero* (*quorum sententia ad veritatem propius accedere videtur*) *asserunt Pontifices dictos a pontibus*, *quos sacrificiorum causâ faciebant*, *per quos victimam immolandam deducebant*, *& supra quos eam jugulabant. Hunc autem morem & hujusmodi pontes*, *& varias cæremonias*, *quæ a Pontificibus in sacrificiis observabantur*, *Prudentius*, *insignis poëta* ἐν τῷ περὶ στεφάνων *elegantissimis carminibus describit*, *quæ omnibus rerum antiquarum ac reconditarum studiosis grata fore spero. Quare hic ea subscribere non gravabor*: *Summus Sacerdos nempe sub terram scrobe*, &c.

At quod quis sane magis meretur, eruditissimus ille, ac versatissimus circa inscriptiones, (ex quibus hæc Sacra potissimum eruuntur, Prudentiique versus lucem suam accipiunt) Reinesius, hæc, postquam multa rectè de his Sacris differuerat, quoque dicere sustinuit. *Et quia Taurobolio initiandi auctorandique* CUICUNQUE NUMINI *Sacerdotem*,

dotem, ETIAM SUMMUM PONTIFICEM CONSECRANDI (ita Baron. & Buleng. L. II. de Imperio Romano c. 18. interpretantur) *ritum perfectissime, elegantissimis jambis, Prudentius Cæsar-augustanus, hymno in Romanum* A. V. 1008. *descripsit, ipsum spectasse Romæ, quam aliquando adiit, necesse est.*

Quæ ex hisce Prudentii versibus gratis assumuntur, adeóque præter omnem historiæ fidem atque auctoritatem, sunt:

1. Cæteros, præter Julianum, Christianos Imperatores tantùm nominetenus fuisse Pontifices Maximos: cujus contrarium satis clarè ostendit Seldenus in libris suis de Synedriis: quò Lector se conferat.

2. Julianum hunc Ritum sibi administrari passum fuisse.

3. Prudentium de tali prætensa Pontificis Maximi consecratione unquam somniasse, aut eam ob causam hæc Sacra derisui Christianis, aliisque, exponere.

4. Versus illos, ex Apotheosi huc vi tractos, directè aut indirectè, tale quid indicare: videlicet dum Prudentius adhuc in pueris esset, Juliano hunc ritum fuisse administratum. Quod ut mage fiat manifestum, ipsius Prudentii verba paulò altius repetamus:

Ex quo mortalem præstrinxit spiritus alvum,
Spiritus ille Dei, Deus; & se corpore matris
Induit, atque hominem de Virginitate creavit,
Delphica damnatis tacuerunt sortibus antra:
Non tripodas cortina tegit, non spumat anhelus
Fata Sibyllinis fanaticus edita libris.
Perdidit insanos mendax Dodona vapores,
Mortua jam mutæ lugent Oracula Cumæ:
Nec responsa refert Libycis in Syrtibus Ammon.
Ipsa suis Christum Capitolia Romula mærent,

 Prin-

Principibus lucere Deum, destructaque templa
Imperio cecidisse ducum. Jam purpura supplex
Sternitur Æneadæ rectoris ad atria Christi,
Vexillumque crucis summus dominator adorat.
Principibus tamen è cunctis non defuit unus,
Me puero, ut memini, ductor fortissimus armis,
Conditor & legum celeberrimus, ore manuque
Consultor Patriæ, sed non consultor habendæ
Relligionis, amans tercentum millia Divûm.
Perfidus ille Deo, quamvis non perfidus urbi
Augustum caput antè pedes curvare Minervæ
Fictilis, & soleas Junonis lambere, plantis
Herculis advolvi, genua incurvare Dianæ,
Quin & Apollineo frontem submittere gypso,
Aut Pollucis equum suffire ardentibus extis.

Quid, quæso, hîc apparet, quod ad *Sacra Taurobolia* pertineat? Prudentio adhuc puero Julianus fædè ad Gentilismum descivit, atque

—— amans ter centum millia divûm:
Augustum caput ante pedes curvare minervæ:
Fictilis, & soleas Junonis lambere, plantis
Herculis advolvi, genua incurvare Dianæ,
Quin & Apollineo frontem submittere gypso
Aut Pollucis equum suffire ardentibus extis.

Sustinuit. Ergo *Sacris Tauroboliis* initiatus est. Quodnam vestigium, quænamve umbra ejusmodi Sacri, vel initiationis (qualiscunque demum) hîc apparet? Et tamen talis initiationis ritûs in Juliano peractos fuisse, hoc ipso Prudentio testante (ut qui dum adhuc puer esse talia conspexerit) ex his versibus firmare nituntur.

Gerardus Joan. Vossius quoque hæc Sacra minime intellexisse

lexisse videtur: quod in tanto certè viro quam maxime mireris. Ita enim ille, de Idololatriâ (lib. 2. cap. 52). *Itidem taurus, quem in iisdem aris videmus, nomen sacro dedit Taurobolio, ibidem* [apud Firmicum] *memorato. Imo ut Crioboli sic Tauroboli quoque mentio est apud eundem Firmicum, secundum certissimam doctissimorum* [Joan. Wouverii, & aliorum] *emendationem. Quare cognomen hoc* ταυροβόλε *variis convenit Deabus. Nam & Minerva* ταυροβόλος *in Andro insula colebatur, teste Suida; & Diana quoque vocata est* ταυροβόλος, *quia confecerit telis suis taurum a Neptuno immissum Hippolito, ut fabulantur. Simplicius sane dixeris, id nomen tributum Dianæ, ut Deæ venatrici.*

Cæterum apud Hesychium & Suidam etiam ταυροπόλος & ταυροπόλιον: *atque itidem in collectione Inscriptionum Gruteriana non solum Taurobolium, sed etiam Tauropolium legitur. Quid mirum? quando & Diana non modo* ταυροβόλος, *sed etiam* ταυροπόλος *nuncupatur. Hoc nomen ei Ister* [apud Suidam in ταυροπόλος] *in III Miscellan. datum putabat, quia taurum illum Hippolito immissum in varias egerit terras. Appollodorus autem malebat ex eo esse nomen, quia Dea ipsa tauri instar cuncta circumeat: quod Græcè est* πολεῖν. *Simplicissime dixeris Lunam, quæ est Diana, jure vocari* ταυροπόλον, *quia corniculata, eoque tauri referens cornua, cursu suo diu noctuque omnem lustrat terrarum orbem.*

Quæ sane, omnia indicant hunc Vossium, alias infinitæ lectionis virum, hoc Sacrum, vel etiam cuinam esset dicatum, planè ignorasse; quod tamen soli Inscriptionum tituli ipsum, aliosque, docere poterant.

Neque, quod maxime notandum, a Græcis explicatio hujus Sacri petenda est; cum Romanæ originis sit: sicuti nec illa quæ de *Minerva* ac *Diana Tauropolis* afferuntur,

runtur, hîc aliquo modo ad rem faciunt.

De *Criobolio Sacro* etiam non melius loquitur idem Vossius; ficut ex his sequentibus videri potest: *Ab ariete qui & in Vett. Lapp. conspicitur, dictum Sacrum Criobolium: cujus in iisdem mentio fit. Is aries arbori alligabatur, Priusquam mactaretur. Quod Julius Firmicus tractum ait ab exemplo Abrahæ Patriarchæ. Vide inquit, quid sibi ludibriosus hostis invenerit. Abrahæ immolaturo filium jussu Dei Aries supponitur, & in vicinæ arboris radicibus immolatur.* Quæ tamen non usque adeò quoque cum ipsius Firmici verbis concordant.

Ut autem permirum videtur Onuphrium Panuvinum, qui totam antiquitatem lynceis aliàs oculis perspexisse videtur, multasque inscriptiones huc spectantes, in Civitate Romana, adducit, talia fugisse; sic magis adhuc mirum, illos qui post Salmasium ac Seldenum scripsere, tanta laborasse ablepsia, ut hîc nihil viderint; ac maxime quidem J. Saubertum; qui, in libro suo de Sacrificiis, ob leviculos sæpe errores, Lipsium, aliosque magnos viros, a quibus tamen multa mutuatus est, *vehementer perstringit, explodit, flagellat, exsibilat.* talibus enim verbis ille uti gaudet.

De Choulio aliisque minus loquor; quod id minime necesse sit; eo, quod nemo ante Cl. Salmasium *Taurobolia Sacra*, aliquatenus in lucem produxerit.

Nunc porro perpendendum, (ut propius ad ipsos ritûs accedamus) *quibus animalibus*, seu *victimis* facerent illi, qui *sacra* hæc peragebant; aut vel per alios, vel per semetipsos, illa suscipiebant, fierive curabant.

Erant igitur hæc primò *Taurobolia* sola, adeóque per solos *tauros* facta. quod ex pluribus Inscriptionibus, cum jam adductis, tum adhuc adducendis patet. ex. gr.

VIRIA-

VIRIATIUS
A. F. TERNI
TAUROBOLIO
PULANIVS
PRISCUS

IMP. CAES. DIVI. ANTO
NINI DIVI. (VDII. PARTH
MAXIMI. FRATRI. M. AVREL
ANTONINO. AVG. GERMANIC
SARMAT. P. M. T. P. XXX
IMP. VIII. COS. III. PP. LACTO
RAT.

S. M. D

IVNIA. DOMITIA. TAVROPOL
ACCEPIT. HOSTIIS. SUIS. SACER
DOTE. TRAIANIO. NONDI
NIO. D. N. GORDIANO. II
ET POMPEIANO. COS. VI. ID
DEC

S. M. D

POM. FLORA. TAVRÓPOL
ACCEPIT. HOSTIIS. SUIS
SACER. TRAIA. NUND. D. N
GORD. . II. ET. POMPEI. COSS
VI. ID. DEC

S. M. D

SERVILIA. MODESTA. TAURO
POLIUM. ACCEPIT. HOSTIIS
SUIS. SACERDOTE. TRAIA
NUND. DNO. GORD. II. ET
POMP. COS. VI. ID. DEC

Vel erant, secundo, sola *Criobolia*; sicut ex exemplo liquet, quod ob titulum I. O. M. attuli.

Vel tertio erant *Taurobolia* ac *Criobolia* simul; quorum supra jam duo exempla adduxi, quibus hic sequentes addam.

D I S
M A G N I S
MATRI. DEUM. ET. ATTIDI. SE
XTILIUS. AGESILAUS. AEDESIUS
V. C. CAVSARVM. NON IGNOBI
LIS. AFRICANI. TRIBVNALIS. ORA
TOR. ET. IN. CONSISTORIO
PRINCIPVM. ITEM. MAGISTER
LIBELLORVM. ET COGNITION
SACRARUM. MAGISTER. EPISTU
LARUM. MAGISTER. MEMORIAE
VICARIUS. PRAEFECTOR. PER
HISPANIAS. VICE. S. I. C. PA
TER. PATRUM. DEI. SOLIS. INVI
CTI. MITHRAE. HIEROFANTA
HECATAE. DEI. LIBERI. ARCHI
BUCOLUS. TAUROBOLIO
CRIOBOLIOQUE. IN. AETER
NUM. RENATUS. ARAM. SACRA
VIT. D. D. N. N. VALEN
TE. V. ET. VALENTINIANO
IUN. AUGG. CONSS. IDIB
AUGUSTIS

L. COR-

L. CORNELIUS. SCIPIO. ORFITUS
V. C. AUGUR. TAUROBOLIUM
SIVE. CRIOBOLIUM. FECIT
DIE. IIII. KAL. MART
TUSCO. ET. ANNULINO. COSS

In qua poſtrema inſcriptione *ſive* pro *&* poſitum videtur. neque id aliter intelligi debet; cum hîc nullum ipſi dedicanti Orfito dubium hærere potuerit, an *tauro*, an vero *ariete* feciſſet hoc Sacrum. At vitio vel lapidariorum, vel etiam ipſorum dedicantium ſæpe contigit, ut orthographia minus rectè obſervaretur, vel caſus aut regimen (ut Grammatici loquuntur) confunderentur. Quod uti in voce *Tauropolium* pro *Taurobolium* de MINOTAURO, MINOTYRANI, &c. pro MENOTYRANNO, oſtendit, ſic & id ex his loquendi modis *per Sacerdote* pro *per Sacerdotem* ac *ſe vivi fecerunt*, & *ſe vivo* uti & *ſe vivus poſuit* patet, ex aliiſque pluribus ulterius oſtendi poſſet. Neque enim omnes Romæ dedicatæ fuerunt, neque ſemper ab optimè grammaticam, orthographiamve callentibus: quod non ſolum in Provinciis, verum & in ipſa Italia, imò ipſa urbe Roma locum habere potuit. Accedat hiſce & exſcriptorum feſtinatione, aut ablepſiâ, talia committi potuiſſe: quale exemplum videbimus in inſcriptionibus per diverſos exſcriptores exhibitis; in quibus unus quidem *movit*, alter vero *monuit* exhibet.

Vel denique quarto ſimul *Criobolia* atque *Ægibolia* celebrabantur, cujuſmodi Sacri exemplum habemus in ſequenti hac inſcriptione:

T E A T E

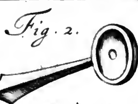
CRIOBOLIUM. ET
AIGOBOLIUM. MOVIT
DE. SUO. PETRONIUS. MA
RCELLUS. SACERD. VI. VIRAL
DEC IIII PRIMO. IUSTO

In Aris autem, quæ *Taurobolium* ſimul cum *Criobolio* exhibebant (quæque M. D. M. & *Attidi* dicatæ erant) cæteris Sacrificii inſtrumentis, ac pinui *Matri Deorum* ſacratæ addebantur quandoque *taurus* atque *aries*; uti Romæ, in ædicula ſancti Michaëlis, in Vaticano, non procul a domo Cæſia; ſicut ibi vidit Smetius (ut verbis Gruteri utar) *Eſt ara Cybeles, ſub altari quodam poſita: cujus prima facies, quæ inſcripta erat contra parietem verſa eſt, atque ideo legi nequit. In parte averſa ſunt faces duæ, lanx & poculum. Item lituus* (1). *& aliud inſtrumentum ad formam cochlearis* (2). *In latere dextro pinus eſt, ſub quo TAURUS, & appendent tympanum & fiſtulæ* (3). *In ſiniſtro latere item pinus eſt, ſub qua ARIES, & appendent mithra* (4). *pedum* (5). *& aliud quiddam lanci non abſimile* (6).

Iſtis autem inſcriptionibus, tam Græcæ, quam etiam Latinæ, quæ, in eadem, cum hac Græca, fuerat ara dedicata, a Petronio Apollodoro; quæque apud Gruterum, rarioribus inter Græcos literis conſcripta comparet; adjecta ſunt hæc ſequentia: *In dextro latere CYBELE turrita, cum tympano a leonibus vecta, ac prope pinus eſt, & ſubtus Taurus.*

In ſiniſtro latere Mithratus ATTIS, bis cinctus, dextra fiſtulas & crotala, ſiniſtra pedum tenens. Superius eſt tym-

Fig.1.

Fig. 2.

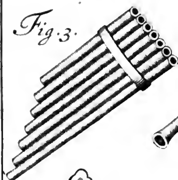

Fig.3.

Fig.3.

Fig. 4.

Fig.5.

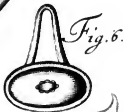
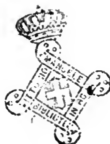
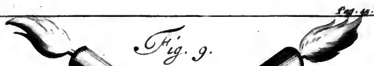
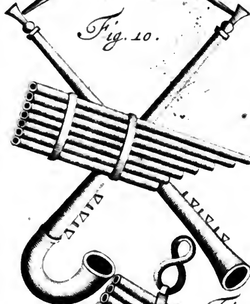

Fig.6.

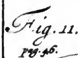

Fig.7.
pag.45.

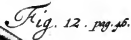

Fig. 8. p.45

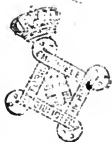

Fig. 9.

Fig. 10.

Fig. 11.
pag. 46.

Fig. 12. pag. 46.

tympanum: a tergo ipsius stat Pinus, & sub ea ARIES, subtus deinde TAURUS seorsum. In parte adversa sunt tedæ (7). transversæ, lituus (8). patera, guttus, sive urceus, & simpuvium.

Sic itidem, in atrio domus Cæsiæ, in ara marmorea

M. D. M. I. ET. ATTINIS

CYBELE sive Idæa Deorum mater, turrita in curru sedens, a leonibus vehitur, dextra spicas miliumque, sinistra tympanum tenens. Stat contra ATTIS puer Pinui innixus Mithratus bracchatusque, dextra mento subjecta, sinistra etiam tympanum tenens, & pedum illi a tergo adstat. Subest autem hæc inscriptio

L. CORNELIVS. SCIPIO ORFITUS
V. C. AVGVR. TAVROBOLIVM
SIVE. CRIOBOLIVM. FECIT.
DIE IIII. KAL. MART
TVSCO. ET ANNVLINO. COSS.

(9). *Dextro latere incisæ sunt faces duæ transversæ cum crotalis* (10). *in sinistro latere sunt fistulæ hujusmodi.*

Aliæ sic quoque dedicationi ab ULPIO IGNATIO FAVENTINO factæ (quam Inscriptionem, infra alia occasione afferam) adjiciuntur hæc sequentia; in *dextro, nempe aræ latere est pinus, à qua crotyla, ac fistulæ compactæ, pendent, & subtus adstat ARIES alligatus.*

In sinistro latere etiam pinus, a qua pedum & fistulæ duæ pendent, & inferius [NB] stat taurus.

 Sic

Sic tandem (ne plura congeram) *aræ à* Cejonio Rufio Volusiano *dedicatæ*, (quam quoque infra adducam) *in dextro latere ſtat* ARIES *ſub pinu, a qua tympanum*, (11). *fiſtulæ compactæ* (12). *&* *crotala dependent*.

Hæc atque ſimilia erant partim inſtrumenta, partim hoſtiæ ac victimæ, hiſce Sacris dicata; imprimis ſi *Magnæ Matri* ac ſimul *Attidi* fierent. Ad quorum cultores directa eſt ſequens inſcriptio, ſeu potius Epitaphium, Romæ apud domum Cæſiam, quoque ſervata; quam ob elegentiam, minime prætermittere valeo:

QVI. COLITIS. CYBELEN. ET. QVI. PHRYGA. PLANGITIS. ATTIN
DVM. VACAT. ET. TACITA. DYNDIMA. NOCTE. SILENT
FLETE. MEOS. CINERES. NON. EST. ALIENVS. IN. ILLIS
HECTOR. ET. HOC. TVMVLO. MYGDONIS. VMBRA. TEGOR
ILLE. EGO. QVI. MAGNI. PARVVS. COGNOMINIS. HAERES
CORPORE. IN. EXIGVO. RES. NVMEROSA. FVI
FLECTERE. DOCTVS. EQVOS. NITIDA. CERTARE. PALAESTRA
FERRE. IOCOS. ASTV. FALLERE. NOSSE. FIDEM
AT. TIBI. DENT. SVPERI. QVANTVM. DOMITILLA. MERERIS
QVAE. FACIS. EXIGVO. NE IACEAMVS. HVMO

CAPUT IV.

Quid intelligendum ſit per Vires tauri. *ac* 1. *quidem* vires exceptas *denotare tauri ſanguinem ore, naribus, auribus, veſtimentis &c. exceptum. Hinc talia veſtimenta ut ſacro-ſancta fuiſſe conſervata. Quid porro cum veſtimentis factum poſt initiationes ſacrorum ſuſceptas: qua occa-*

occasione etiam aliquid de monachorum veterum vestimentis additur. 2. Vires consecratas *spectare ad* tauri cornua. 3. Vires conditas *respicere tauri, seu taurorum, (forsan & arietum & caprarum)* testiculos.

AT nunc pergendum in negotio nobis proposito; adeoque notanda sunt quæ nobis in ipsis inscriptionibus occurrunt; ac quidem 1. de *Viribus Tauri exceptis*, vel *conditis*, vel etiam *consecratis*.

De *exceptis* loquitur hæc sequens:

S. M. D
VALERIA. GEMINA. VIRES
EXSEPIT. EUTYCHETIS
IIII KAL. APRIL. SACERDOTE
TRAIANO. NONDINIO
DNO. NRO. GORDIANO
ET. AVIOLA. COSS

Quæ verba, VALERIA GEMINA VIRES EXSEPIT [ubi male S litera pro C, sive à dedicante, sive à lapidario posita est: qualia exempla in marmoribus crebro admodum occurrunt] de *Sanguine tauri* intelligenda puto: tum quod *Vires tauri*, sicut & omnium animalium, in *sanguine* consistant; tum quod verbum *exsepit*, seu potius *excepit*, hîc de sanguine sit intelligendum inde, quod capiti imprimis superfunderetur; uti & à sic consecrandis ore, naribus, auribus, cæterisque corporis partibus, quin & *vestimentis*, avide admodum exciperetur; prout ex hisce Prudentii verbis patet:

Tum

Tum per frequentes mille rimarum vias
Illapsus imber tabidum rorem pluit,
Defossus intus quem sacerdos excipit,
Guttas ad omnes turpe subjectans caput,
Et veste & omni putrefactus corpore.
Quin os supinat, obvias offert genas,
Supponit aures, labra, nares objicit;
Oculos & ipsos perluit liquoribus,
Nec jam palato parcit, & linguam riget,
Donec cruorem totus atrum combibat.

Quibus & hæc addenda, quæ de vestibus subjungit,

Postquam cadaver sanguine egesto rigens,
Compage ab illa FLAMINES *retraxerint,*
Procedit inde Pontifex visu horridus,
Ostentat udum verticem, barbam gravem,
Vittas madentes, atque amictus ebrios.

Videmus igitur & vestibus illos sanguinem illum excepisse; quas deinde quoque sollicite non solum servabant, verum & gestare perdurabant. Quod sat clare liquet ex his sequentibus versibus, quos hactenus ineditos, ad Historias Augustas Celeberrimus Salmasius adfert:

Quis tibi TAUROBOLUS *vestem mutare suasit,*
Inflatus dives subito mendicus ut esses,
Obsitus & pannis, modicis tepefactus. . . .
Sub terra missus, pollutus sanguine tauri,
Sordibus infectas vestes servare cruentas;
Vivere cum speras viginti mundus in annos.

Certe hi versus (licet non satis integri) hîc quantivis pretii sunt ad Sacrum hoc, simulque Prudentii versus, illustrandos.

dos. At neque in his ſolis initiationibus, verum & in aliis veſtes conſecrabantur; ſive illas donec perdurare valerent corpore geſtarent; ſive eas Dîs ſuſpenderent, in monumentum perpetuum. Quod & faciebant quandoque è tempeſtate ſervati: ſicut ex Ode quinta libri primi, apud Horatium ſic diſcimus:

—— —— —— me tabula Sacer
Votiva paries indicat uvida
Suſpendiſſe potenti
Veſtimenta maris Deo.

Id, quod de Initiatis dixi, illuſtratur non male cum ex Ariſtophanis Pluto, tum & ex Scholiaſte ipſius Ariſtophanis. Verba hæc ſunt:

Καρ.] Τὸ τριβώνιον δὲ, τί δύναται πρὸς τῶν θεῶν;
Ὃ φέρει μετὰ σοῦ τὸ παιδάριον τουτί; φράσον.
Δι.] Καὶ τοῦτ' ἀναθήσων ἔρχομαι πρὸς τὸν θεόν.
Καρ.] Μῶν οὖν ἐμυήθης δῆτ' ἐν αὐτῷ τὰ μεγάλα;
Δι.] Οὐκ ἀλλ' ἐνερρίγωσ' ἔτη τριακαίδεκα.
Καρ.] Τά δ' ἐμβάδια; Δι.] καὶ ταῦτα συνεχειμάζετο.
Καρ.] Καὶ ταῦτ' ἀναθήσων ἔφερες οὖν; Δι.] νὴ τὸν Δία.
Καρ.] Χαρίεντά γ' ἥκεις δῶρα τῷ θεῷ φέρων.

Car.] Sed hoc detritum palliolum, quod fert tuus
Puerulus, quid vult ſibi? Dic obſecro.
Juſtus.] Pluto huic, ad quem venio, conſecrare animus eſt.
Car.] Numnam hæc ea veſtis eſt qua tu magnis [myſteriis]
Initiatus es? Ju.] Haudquaquam. Sed in ea frigui
Annos nunc totos tredecim; Car.] Sed calcei
Quid ſibi? Ju.] Iſti annos mecum hyemavere totidem.

Car.] *Ergo hos quoque conſecrandos affers ? Ju.*] *Per Jovem.*

Car.] *Specioſa nimirum dona affers huic Deo!*

Ad duplicem ſane ritum, ſeu morem, hîc alludere videtur Ariſtophanes: ac 1. quidem ad Initiationes, ſeu conſecrationes ad magna Athenienſium myſteria [Illa enim duplicia fuiſſe, parva ac magna nemo pene inter doctos eſt qui neſciat] quibus myſteriis qui initiati erant, veſtimenta iſta, in quibus Epoptæ facti fuerant, Dis illis, Cereri & Baccho, ſicut & in Taurobolii M. D. Matri conſecrabant: templique parietibus ut appenderentur curabant. 2. verò ad illum, quo qui è tempeſtate naufragioque ſervati ſic ſalvi ad littus pervenerant, veſtimenta illa cum quibus periculum iſtud evaſerant, Dîs ſervatoribus ſuis, quibusve illa voverant, dedicabant. Quæ poſterior conſuetudo non obſcure indicatur per verba ἐνερρίγωσα, & συνεχειμάζετο De cujusmodi conſecratione ſeu dedicatione ut Horatius loquitur, Sic & Heſychius ad illam reſpicit, dum in lexico, οἱ ἀναλιθέντες ἱμάτια κατίσχιζον αὐτά, ἵνα μὴ ἀρθῶσι ὑπό τινῶν; nempe, ſicut etiam ad Athenæum notat Caſaubonus, *ne manibus tagacibus eſſent obnoxia*, cum ſic nemini ut geſtarentur poſſent eſſe uſui, atque inde abſque periculo Dîs manerent ſacrata, parietibuſque templorum appenſa.

Ut autem hæc potiſſimum ad illos qui ex tempeſtate ſervati eſſent reſpicere videntur, ſic per ſequentia hæc ad illos qui myſteriis initiati fuerant, reſpicit Scholiaſtes Ariſtophanis: Ἔθος γὰρ ἦν ἐν οἷς τις ἱματίοις μυηθείη, ὡς θεῷ τινι ταῦτα ἀνατιθέναι ὥσπερ δηλοῖ καὶ Μελάνθιος ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων. Πάτριον ἐστι ταῖς θεαῖς ἀνιερῶν καὶ τὰς στολὰς τοῖς μύσταις ἐν αἷς τύχοιεν μυηθέντες. *Moris enim erat, ut homines veſtimenta illa quibus induti erant, dum initiarentur myſteriis alicujus Dei, huic dedicata ſuſpenderent. Sicut id quoque Melanthius, libro quem de*

de Mysteriis conscripsit, testatur: Mos jam a Patribus originem trahens est, ut Deabus (Cereri ac Coræ, seu Proserpinæ) mystæ consecrent vestimenta, in quibus initiati fuerint.

Quod ut Athenis Cereri ac Proserpinæ fiebat, sic nullum dubium quoque aliis in mysteriis tradendis, illud factum fuisse Dîs Deabusve, quibus hi illive mystæ consecrarentur.

Sicut autem nonnulli illa Dìs dedicata, seu consecrata suspendebant; sic alii contra ad fascias infantum ea reservabant: ut scilicet hi istis involuti, aut a fascino, liberi manerent; aut aliter, sic quasi etiam aliquatenus per illa sacrati, sub Deorum istorum, quibus mystæ initiati fuerant, tutela essent. Ita enim idem Aristophanis Scholiastes [sive idem cum modò allato, sive quod potius rear, alius. Quod horum scholiorum non unicus numero auctor, sed plures numero simul, uti etiam in aliis observare licet, symbolam suam contulerint] Ἔνιοι δὲ τὰς τοιαύτας στολὰς εἰς τέκνων σπάργανα φυλάττουσι. *Quidam vero ejusmodi stolas ad recens natorum fascias custodiunt.* Quæ autem nostris Tauroboliatis magis quadrant sunt ista, quæ idem (modo is idem sit) etiam hoc modo adnotat: ὁ δὲ μυούμενος τὸ ἱμάτιον, ὃ ἐφόρει ἐν τῇ μυήσει, οὐδέ ποτε ἐξεδύετο μέχρις ἂν τελέως ἀφανισθῇ διαῤῥυέν. *Initiatus vestem, quam dum initiaretur gestaverat, nunquam exuebat, donec omnino detrita, ac dissipata, evanesceret.*

An non talia etiam imitati fuerint nonnulli ex veteribus illis monachis Christianis; nempe ut vestes illas quibus induti Monachismo nomen dederant, velut per illam professionem consecratas, sic usque dum plane vetustate detritæ essent, gestaverint, consideret lector ex sequentibus his exemplis. Hieronymus namque de Hilarione monacho (in vita ipsius, fere sub initium) ait: *Igitur sacco tantum membra coopertus, & pelliceum habens ependytem, quem illi beatus Antonius* (qui illum monachismo initiaverat) *proficiscenti dederat, sa-*

gumque rusticum, &c. ac Paulo post: *Saccum quo semel fuerat indutus nunquam lavans, superfluum esse dicens, mundicias in cilicio quærere. Nec mutavit alteram tunicam* (ependyten scilicet) *nisi cum prior penitus scissa esset.*

Neque aliter fere de Beato Germano Antissiodorensi Gericus Monachus (apud Bartium in animadversionibus ad Rutilium.) ita enim ille:

Sumpta semel jugi nunquam toga cessit ab usu,
Tradita pauperibus nisi cum successit in usum,
Aut attrita nimis nullos decessit in usus.

An autem ipse Rutilius, per hunc versum,

Infælix putat illuvie cælestia pasci.

maxime ad vestimenta Monachorum respiciat, (quod olim existimabam) nunc valde dubito: quod mihi, propius ista verba consideranti, videre videar, illum magis hic vitam Monachorum plane solitariam, atque ab aliorum hominum consortio remotam in animo habere; quam *turpem latebram* vocat. Verum altius paulo ipsius verba repetamus (a versu 517); ut id melius appareat:

Adversus scopulos, damni monumenta recentis
Perditus hic vivo funere civis erat;
Noster enim nuper juvenis majoribus amplis
Nec censu inferior, conjugiove minor,
Impulsus furiis homines, divosque reliquit,
Et TURPEM LATEBRAM credulus exul agit.
Infælix putat illuvie cælestia pasci,
Seque premit læsis sævior ipse Deis.
Non, rogo, deterior Circæis secta venenis?
Tunc mutabantur corpora nunc animi.

Sic

Sic jam verſu 438. quoque cecinerat, quæ his allatis facem allucent:

Proceſſu pelagi jam ſe Capraria tollit,
Squallet Lucifugis inſula plena viris.
Ipſi ſe monachos Grajo cognomine dicunt,
Quod ſoli nullo vivere teſte volunt, &c.

Eunapius certe magis ipſorum veſtimenta reſpicit, quando illis inter alia *ſordidum habitum* tribuit; illosque ad *martyrum ſepulchra ſordibus* ac *pulvere conſpurcatos* deſcribit. Verum enim vero ſic nimium extra oleas vagantur; quare nunc ad *Vires tauri* redeundum.

Habuimus igitur hic 1. *Vires Tauri exceptas* a conſecratis, ſeu conſecrandis, quos Prudentius Sacerdotes ac Pontifices inde renatos vocat: quum tamen in hac allata inſcriptione videamus & Valeriam Geminam, adeoque fœminam. Verum enim vero de Sacerdotibus infra nobis ſermo erit.

Vires igitur hæ in ſanguine conſiſtebant. At 2. occurrunt nobis *Vires conſecratæ*, ut in ſequentibus hic inſcriptionibus; ut in hac:

S. M. D
VIATOR. SABINI. FIL. VIRES
TAURI. QUO. PROPRIE. PER
TAUROPOLIUM. PUBLICE
FACTUM. FECIT. CONSECRAVIT

tum & hac

SEVERUS. JULII. FIL. VIRES
TAURI. QUO. PROPRIE. PER
TAUROPOLIUM. PUB. FAC. FECERAT
CONSECRAVIT

Ad quarum primam Salmasius hæc notat: *Vires tauri cornua tauri appellat. Nam tauri vires in cornibus*, φύσις κέρατα ταύροις, *Anacreon.*

Hæ igitur inscriptiones, quæ de *Viribus consecratis* loquuntur, ut ut etiam de *sanguine Tauri* in vestimenta effuso capi queant, quatenus ille ita ab iis imbibitus, sic cum ipsis, per eum quoque sanctificatis quasi ac consecratis, in horum numinum honorem, quamdiu perdurarent, gestabatur, atque ostentabatur: sic sane *de cornibus* illas *vires* interpretari possemus, quatenus illa his Dis dedicata, vel in templo, (procul dubio) *Magnæ Matris*, &c. pro anathemate suspenderentur, aut aris, aliisve etiam sacris locis affigerentur, vel appenderentur.

Non verò *vires conditæ*, meo judicio, de *cornibus* capiendæ sunt; sed potius de *testiculis*, ut in quibus quoque *Vires tauri* consistebant.

Inscriptio autem, in qua, has *Vires conditas* quoque fuisse comparet, (quod 3. considerandum venit) est hæc sequens: ex qua tamen, præter hæc de *viribus tauri*, multa alia observanda veniunt, de quibus nobis in sequentibus amplius loquendum erit; quod hæc Sacra, ratione rituum ac circumstantiarum, multum illustrent. Verum hæc suo loco; nunc ipsam producamus inscriptionem, Illa igitur habet:

M. D.

M. D. M. I

SACR. TRIB. TAVR. FECER
CUM. SUIS. HOSTIS. ET. APPARAM
OMNIB. L. DAGID. MARIUS. PON
TIF. PERPET. CIVIT. VALENT
ET. VERULLIA. MARTINA. ET
VERULLIA. MARIA. FIL. EORUM
PRO. SALUTE IMP. ET. CAESAR
PHILIPPORUM. AUGG. ET. OTACI
LIAE. SEVERAE. AUG. MATRIS
CAES. ET CASTROR. PRAEEUN
TIBUS. SACERDOTIBUS. IUNI
TITO XV. VIR. ARAUSENSIS. ET
CASTRICIO. ZOSIMIONE. CI
VITAT. ALBENS. ET. BLATTIO
PATERNO. CIVITATIS. VOC
ET. FABRICIO. ORPHITO. LIBER
PATRIS. ET. CETERIS. ADSIS
TENTIBUS. SACERDOTIBUS
V. S. L. M. LOCO. VIRES. CON
DITAE. DIE. PRID. KAL. OCT
IMP. PHILIPPO AUG. ET TITI
ANO. COS

Ad

Ad hujus inſcriptionis verba LOCO VIRES CONDITAE, eruditiſſimus Jacobus Sponius (in miſcell. Erud. Antiquitates) hæc notat: *Vires tauri, ni fallor, ſunt ipſius teſticuli, qui ad imitationem ſacerdotum Cybeles, imo & Attidis ipſius amaſii, tauro abſcindebantur.* Quæ mihi ſane non præter rem dicta videntur. Nam licet & iſtæ inſcriptiones, quæ de *Viribus conſecratis* loquuntur, de *ſanguine* etiam, de *cornibus*, quin & de *teſticulis* capi queant: tamen, meo judicio, nec de *ſanguine*, nec de *cornibus* ita commode accipi poſſunt: quod ſanguis ore, naribus, auribus, cæteriſque corporis partibus, tum & veſtimentis exceptus, non conderetur; ſed contra propalam a jam conſecrato oſtentaretur; quamvis multum quoque ſanguinis in foſſam defluens, corpus iſtud præterlaberetur: tum quod *cornua*, ſive in memoriam conſecrati, ſive in honorem M. D. & Attinis, commodius, magiſque oſtentui, aut aris, aut templorum parietibus, vel poſtibus, affigerentur: cum *teſticulis* ut conſecrati conderentur revera melius conveniret. Ita ut triplex huic exſculpenda videatur *conſecratio*, pro varia aut multiplici ſuperſtitione: quamvis, fateor, iſta triplex conſecratio ita ſimul facta in inſcriptionibus marmorum non ita aperte liqueat, vel occurrat.

Certe *cornua* ita condita fuiſſe mihi non facile perſuadeam; ac crediderim tunc imprimis *cornua* illa ſic oſtentui conſecrata (ſicut veſtimenta perpetuo geſtata) cum non ſolum *Taurobolium* vel & *Criobolium*, ac forte inſuper *Ægibolium* ſive pro ſe ipſis, ſive pro aliis feciſſent: ut ſic magis omnibus pateret, quibus ſacris initiati eſſent, quibuſque hoſtiis feciſſent Sacra iſta. Quum autem, uti jam ſupra oſtenſum fuit, ubi Taurobolium ac Criobolium ſimul factum fuerat & *Taurus* & *Aries* aris, quandoque inſculpti extent (ut in illa *Ulpii Egnatii* & *L. Corn. Scipionis, Orfiti*) minus mirum videri debet, etiam tali, ut dixi, modo fuiſſe conſecrata.

Om-

Omnem tandem dubitationem removere videtur marmor illud Narbonenſe, quod *multis bonum capitibus*, miræ pulchritudinis, ornatum repertum fuit cum hac inſcriptione:

IMPERIO. D. M
TAUROPOLIUM. PROVINCIAE. NARBONENSIS
FACTUM. PER. C. BATONIUM. PRIMUM
FLAMINEM. AUGG. PRO. SALUTE. DOMI
NORUM. IMPP. L. SEPTIMII. SEVERI. PII
PERTINACIS. AUG. ARABICI. HADIABENI.
PARTHICI. MAXIMI. ET. M. AVRELIANI
AUG.

Ac certè, huc facit illa ara de qua pag. XXXI. nº. I. idem Gruterus hæc habet:

Diæ Vocontiorum in tympano, ſub quo viſitur CAPUT OPIMI BOVIS *vittati* ALTERUMQUE *minoris* NON VITTATUM; *item ſeceſpita culter, lituus, pedum, tympanum, & neſcio quæ alia lanci ac cochleari non abſimilia.*

M. D. M

PRO. SAL. IMP. TAUR. FEC. TIB. FLA
MARCELLIN. ET. VALER. DECU. M. III. A
EX. VOTO. SACER. ATTIO. ATTIANI. FILIO

Occaſione autem iſtius vocis EXSEPIT, ſive EXCEPIT,
H

PIT, notandum, nobis sæpius occurrere *Taurobolium*, sive *Tauropolium* ACCEPIT, tum & PERCEPIT; tum denique *Percepto Taurobolio*, & *Perceptis Taurobolis*: sicut & rursus, *Tauropolium*, seu *Taurobolium fecit*, vel *fecerunt*.

CAPUT V.

Quid sit illud Taurobolium accepit, *seu* percepit; *quid* Taurobolium fecit. *illud* fecit *duplici*, *seu diverso*, *modo accipi*, *quandoque pro* facere, *quandoque pro* facere & accipere *simul*, *in uno eodemque homine*. *Illos qui istud* Sacrum *accipiebant*, *id aut propriis*, *aut aliorum*, *seu publicis*, *sumptibus accepisse*. *Per acceptum vel susceptum*, *exceptumve istud Sacrum neminem fuisse consecratum Pontificem Maximum*, *ac nequidem Pontificem*: *sed homines isto Sacro accepto*, *seu suscepto*, *consecratos solum fuisse*, *sive initiatos Magnæ Deorum Matri* (*at longe aliter quam Galli*) *atque adeo* Tauroboliatos.

QUod attinet verò istud *accepit*; quam ridiculè Gutherius lib. 4. cap. 19. *De Veteri Jure Pontificii*, id explicet, præter alia absurda, quæ ibi super *Tauroboliis* congerit, permagnus ille noster Grævius, in Prolegomenis quinti Voluminis Thesauri Romanarum Antiquitatum, quam clarè ostendit. Quali verò sensu id capiendum sit, ex sequentibus hîc inscriptionibus, non obscurè, uti puto, elucescit.

Notabilis sane est illa quæ apud Gruterum pagina XXIX. nº. 13. hoc modo occurrit:

IMP.

IMP. CAES. DIVI ANTO
NINI. DIVI. (VDII PARTH
MAXIMI. FRATRI. M. AUREL
ANTONINO. AUG. GERMANIC
SARMAT. P. M. T. P. XXX
IMP. VIII. COS. III P.P. LACTO
RAT

S. M. D

IUNIA. DOMITIA. TAUROPOL
ACCEPIT. HOSTIIS. SVIS. SACER
DOTE. TRAIANO. NONDI
NIO. D.N. GORDIANO. II
ET. POMPEIANO. COS. VI. ID
DEC.

S. M. D

POM. FLORA. TAUROPOL
ACCEPIT. HOSTIIS. SUIS
SACER. TRAIA. NUND. D.N
GORD. II. ET. POMPEI. COSS
VI. ID.

S. M. D

SERVILIA. MODESTA. TAURO
POLIUM. ACCEPIT. HOSTIIS
SUIS. SACERDOTE. TRAIA
NUND. DNO. GORD. II. ET
POMP. COS. VI. ID. DEC

Fecit nempe hoc *Tauropolium* Ordo Lactoratensis. Quod FECIT, quamvis hîc non exprimatur, in sequenti tamen (sicut & in aliis) exprimitur; sicut & pro quorum hominum SALUTE. ut

PRO. SALUTE. IMP. M
ANTONI. GORDIANI. PII. FEL
AUG. ET. SABINAE. TRANQUILLINAE
AUG. TOTIUSQUE. DOMUS. DI
VINAE. PROQUE. STATU. CIVI
TATIS. LACTORATEN
TAUROPOLIUM. FECIT. ORDO
LACT. DNO. NRO. GORDIANO
AUG. II. ET. POMPEIANO. COS
VI. ID. DEC. CURANTIB. M
EROTIO. FESTO. ET. M
EARINO. CARO. SACERD
TRAIANIO. NUNDINIO

S. M. M

VAL. GEMINA
TAUROPOLIUM. ACCEPIT
HOSTIIS. SUIS. SACER
DOTE. TRAIANIO. NON
DINIO. DNO. NRO
GORD. II. ET. POMP
COSS. VI. ID. DEC

S. M. D

S. M. D

VERIN. SEVERA. TAURO
POLIUM. ACCEPIT. HOSTIS
SUIS. SACERDOTE. TRAIA
NIO. NONDINIO. DNO. NRO
GORDIANO. II. ET. I. POM
PEIANO. COSS. VI. ID. DEC

Ex hisce videmus Civitatem Lactoratensium, ordinemque ipsius *fecisse Taurobolium* PER fœminas, quæ sese consecrandas dederant, quæque illud adeo *Sacrum acceperant:* quæque, si rem bene capio, eo modo ut Prudentius istud describit, sanguinem taurinum ore, naribus &c. *exceperant*. id enim hic pro illo *accepit* intelligendum puto.

Attamen, quod difficultatem movere videtur est illud *accepit*, cum *fecit* quandoque ita confundi; ut de pluribus simul huic Sacro initiatis, hic (vel hæc) illud *accepiße*, ille vero (aut illa) id *feciße* dicatur: ut exemplo nobis esse possunt hæ sequentes consecrationes apud eosdem Lactoratenses factæ

SEVERUS. IULII. FIL. VIRES
TAURI. QUO. PROP. PER
TAUROPOL. PUB. FAC. FECERAT
CONSECRAVIT

S. M. D

IUL. NICE. TAUROPOL. ACCEPIT
HOSTIIS. SUIS. SACERD. TRAIANIO
NOND. D. N. GORD. II ET. POMP
COS. VI. ID. DEC

S. M. M

MARCIANA. MARCIANI. FILIA
TAUROPOLIUM. FECIT. HOSTIIS
SVIS. SACERDOTE. ZMYNTHIO
PROCVLIANI. LIB

S. M. M

APRILIS. REPENTINI. FILIVS
ET. SATVRNIVS. TAUROPOL. ACCE
PERVNT. SACERDOTE. L. ACCIO
AFRM. HOSTIIS. SVIS

M. M

VALENTINA. VALENTIS. FILIA
TAVROPOL. FECIT. HOSTIIS. SVIS
ET. VALERIA. FLORA

Quæ

Quæ in hac inſcriptione notanda veniunt, ſunt 1. Verba iſta, TAURI. QUO. PROP (ſeu propriè) PER TAUROPOL. PUB. FAC. FECERAT. Quibus indicatur *taurus* per quem *propriè*, ſeu per quem propriè ad id deſtinatum ac mactatum, *Tauropolium* publico ſumptu, vel ex publica auctoritate, atque adeo in bonum publicum, factum fuerat: cujuſque *tauri vires* hic *Severus conſecraverat*.

Ubi itaque iſtud *fecerat* ſimul pro *facere* eo ſenſu, quo id de Civitate & Ordine Lactoratenſium ſupra dictum vidimus, capi videtur; ac ſimul pro *accipere*: iſto nimirum ſenſu, quo illud pro *initiari conſecrarive* intelligitur: quaque in conſecratione qui conſecrandos ſe tradiderant *ſub terram* (ita ut Prudentius id deſcribit) *miſſi ſanguinem tauri ore*, *naribus* &c. *exciperent* vel *acciperent*.

Porrò notandum, hìc non addi *hoſtiis ſuis*, ſive *propriis*. Quod tamen de *Julia Nice*, de *Marciana* & cæteris ſequentibus additur. Unde & conſiderari poteſt, an non hi ſinguli ſingulæve, ac bini binæve ſimul conjuncti, iſta data (per *Severum*) occaſione, ſic etiam, unusquisque pro ſeſe, illud *Sacrum acceperint*, vel in regenerationem myſticam, ut ſic mundi permanere poſſent viginti totos in annos, vel denique in æternum: aut quod ſuſciperent hanc conſecrationem ex voto, ac quaſi vicario, pro aliis; aut denique *ex Viſu*, pro ſeipſis. De quibus adhuc inferius aliquid dicam.

Veriſimile mihi videtur, illos qui publicè, adeoque & pro republica id faciebant, publica quoque impenſa feciſſe; illoſque qui quæve iſta occaſione, ſic ſeu pro republica, ſeu pro ſeipſis ita conſecrabantur, propriis ſuis impenſis, atque adeo *hoſtiis propriis* ſeu *ſuis*, accepiſſe iſtud ſacrum: atque hinc nos videre, id ipſis non ſemper ab uno eodemque, ſed quandoque (licet eodem tempore) a diverſis *Sacerdotibus* fuiſſe adminiſtratum.

An

An autem hic *Severus*, nedum alii aliæque, hinc *Summi Sacerdotes*, seu *Pontifices*, (ut Prudentius loquitur) indè evaserint, nunc quoque paucis disquirendum.

Certè quod a Prudentio, in versibus ex illo adductis, nominentur *Summus Sacerdos*, ac *Pontifex*, indè nihil tale concludi potest. *Summus Sacerdos* nempe, apud ipsum, *mergitur sub terram*; idem *Sacerdos defossus intus tabidum rorem* (sanguinem scilicet) *excipit*: idemque, alio nomine, ut sæpe fit, appellatur *Pontifex*, &

Postquam cadaver sanguine egesto rigens
Compage ab illa FLAMINES retraxerint,

inde visu horridus procedit, &c. Porro hinc

Omnes salutant, atque adorant eminus
Vilis quod illum sanguis ac bos mortuus
Fœdis latentem sub cavernis laverint.

At nullatenus testatur, per hæc illum factum aut *summum Sacerdotem*, aut *Pontificem*; nedum *Pontificem Maximum*. Quod multi eruditi tam avidè gratis assumunt.

Itane etiam per *sphragitidas* seu *stigmata* corpori impressa, ut sic membra ista quibus stigmata impressa erant consecrarentur per illa, aliquis fiebat *Pontifex* aut *Sacerdos?* Sic enim paulo post canit idem Prudentius:

Quid cum sacrandus accipit sphragitidas?
Acus minutas ingerunt fornacibus,
His membra pergunt urere; utque igniverint,
Quamcunque partem corporis fervens nota
Stigmarit, hanc sic consecratam prædicant.
Functum deinde cum relinquit spiritus
Et ad sepulchrum pompa fertur funeris,

Partes

Partes per ipsas imprimuntur bractea,
Insignis auri lamina obducit cutem,
Tegitur metallo, quod perustum est ignibus, &c.

Mirabor sane, si quis hic, per talia, aliquem *Sacerdotem* aut Pontificem factum ostendat.

Præterea videmus ex. gr. *Petronium Apollodorum*, cum *Taurobolium acciperet*, jam antea fuisse *Pontificem Majorem, XV virum, & Patrem Sacrorum invicti Dei Mithræ*, i.e. reverâ *Attidis*, quamvis alio sub nomine, aliisque ritibus.

Sicuti nec minus erat *Sextilius Ædesius Pater Patrum* eidem *Mithræ*, *Hierophanta Hecates*, & *Dei Liberi Archibucolus*, quando jam *sacris Tauroboliis* in honorem *Matris Deûm & Attidis* initiabatur. Neque *Vettius Agorius prætextatus* qui quando Sacrum illud *suscipiebat* erat jam *Pontifex Solis* (qui & *Mithra* & *Attis* est) & *XV vir* & *Augur* & *Curialis* & *Neocorus* & *Pater Sacrorum* (Mithræ.) Denique erat quoque *Ulpius Egnatius* jam ante *Pater* & *Hierocorax* (Mithræ) & *Sacerdos Isidis* (quæ sub alio nomine *Mater Deorum* erat.) Ac tandem *Fabia Aconia*, jam antea *Sacerdos Isidis* erat, quam istud *Sacrum* susciperet. Præterea cum viri modo nominati, tum & alii *Tauroboliati*, jam summis Magistratibus Politicis fungebantur: sicut & ille Consul, de quo ita Tertullianus:

Siquis ab Isiaco Consul procedat in urbem
Risus oris erit, quis te non rideat autem,
Qui fueris Consul nunc Isidis eße ministrum?
Quodque pudet primò, te non pudet esse secundò,
Ingeniumque tuum turpes damnare per hymnos,
Respondente tibi vulgo & lacerante senatu.

Teque domo patria pictum cum fascibus ante,
Nunc quoque cum sistro faciem portare caninam.

Nempe, si rem bene capio, hoc vult Prudentius; non solos homines privatos, verum etiam, qui jam essent summa dignitate atque auctoritate, etiam circa Sacra; quique adeo jam *Summi Sacerdotes* ac *Pontifices* essent, hujusmodi *consecrationes accepisse*, ac *tauroboliatos* tales sordes vere execrandas admisisse. sicut & Tertullianus id de Consule Romano, post Consulatum, *Isiaco facto* ostendit.

Utique id patet ex exemplis cæteris modo allatis virorum tantorum: de quibus minime liquet illos, ut inde Pontifices fierent id fecisse, verum *in Regenerationem Mysticam*, in *regenerationem æternam*; utque *viginti saltem per annos sic mundi permanerent*: donec, idem illud sacrum (si tamdiu superviverent) iterarent.

Quis autem per somnium cogitare queat, illos, qui *ex voto*, *ex visu*, *pro salute aliorum*, *pro itu ac reditu* alicujus (qualia exempla adhuc infra occurrent) Taurobolium, acciperent, inde *Summos Sacerdotes*, aut *Pontifices*, nedum *Pontifices Maximos* fuisse factos? Quum præterea videamus apud solos Lactoratenses (prout ex inscriptionibus apud ipsos repertis, & adhucdum reliquis patet) iisdem *Coss. Gordiano Imp. II* & *Pompejano*, eodemque die, nempe VI. Id. Dec. quindecim numero, cum viros, tum fœminas *Taurobolio* hoc sacro initiatos seu consecratos fuisse; quis autem sani capitis credat hos omnes ita simul *Summos Sacerdotes*, aut *Pontifices* per consecrationem talem factos fuisse?

Præterquam quod plane nobis ignotum sit, quomodo *Taurobolini*, seu *Sacerdotes*, aut *Duces Mystici* hujus *Sacri Taurobolii*, electi ac creati fuerint; æque atque quibus ritibus ac cæremoniis *Patres Hierocoraces* aliique *Antistites* ac

ac *ministri Mithriaci*, aut *Bacchanalium Sacerdotes* (ex. gr. *Minius* & *Herennius Cerinnius*) tum & aliorum, imprimis Mysteriorum, Sacerdotes electi ac sacrati fuerint; maximéque ii qui inter illos Pontifices, aut cæterorum Sacerdotum Principes essent.

CAPUT VI.

Non tantum homines privatos, verum & totos simul ordines, Civitates ac Provincias seu Respublicas hoc Sacrum, pro salute &c. Cæsarum fecisse. Privatos quoque vel solos vel etiam simul cum aliis id fecisse: nec tantum viros verum & fœminas, sive jam Sacerdotes Magnæ Matris essent, sive non; attamen quandoque jam aliis aliorum Deorum Magnis Sacerdotiis præditos; aliorumve Deorum Sacris initiatos. Porro in inscriptionibus cum apud Reinesium. Cl. 1, n°. 220, 221, *tum apud Sponium*. pag. 200. 1 & 2. *reperiundis an* monuit *an vero* movit *legendum: istaque occcasione de monitu Deorum. Quæ nomina pro erasis in una istarum, restituenda sint: sicuti & pro* Æmobolium *legendum esse* Ægibolium. *Pro propria æque ac pro aliorum salute homines fuisse Tauroboliatos, seu Sacrum istud accepisse vel fecisse: seque ita non mediocris tantum; sed & summæ sortis homines consecratos atque initiatos voluisse.*

UT autem pergamus ulterius circa hæc nostra *Sacra*, videmus ex jam supra allatis de Republica Lactoratensi, totos Ordines, totasque civitates hoc *Sacrum fecisse*; sicut & ex hisce sequentibus. Sic enim habemus apud Grut. Pag. 31. n°. 2.

PRO . SALVTE . ET . INCO
LVMITATE . DOMVS . DI
VINAE . R . P . LACTORAT
TAVROP . FECIT

Sic quoque pag. 29. nº. 13.

PRO. SALVTE. IMP. ANTONINI. GORDIANI
PII. FEL. AVG. TOTIVSQVE. DOMVS. DIVINAE
PROQUE. STATU. CIVIT . LACTOR . TAU
ROPOLIUM . FECIT . ORDO . LACT. D. N.
GORDIANO. II. ET. POMPEIANO. COS
VI. ID. DEC. CURANTIBUS. M. EROTIO
ET. FESTO. CANINIO. SACERD

De quo marmore adhuc aliquid addam, ubi de *Curantibus* hoc Sacrum loquar. nunc vero addam hoc ſequens:

TAUROPOLIUM . PROVINCIAE . NARBONENSIS
FACTUM . PER . C . BATONIUM . PRIMUM
FLAMINEM . AUGG . PRO . SALUTE . DOMI
NORUM . IMPP . L . SEPTIMI . SEVERI . PII
PERTINACIS . AUG . ARABICI . ADIABENI
PARTHICI . MAXIMI . ET . M . AURELIANI
AUG.

In quo rurſus marmore ſane (ut hoc ſic occaſione data dicam) ET M. ANTONINO mihi omnino pro M. AVRELIANO legendum videtur; quod hic optime *Antoninus* (qui Caracalla fuit) at minime AURELIA-
NUS

NUS AUG locum habere potuerit. Ex errore igitur exscriptoris confusa ac commixta, adeoque in unum conflata fuere hæc nomina M. AUR. ANTONINI indeque ridicule confectum M. AURELIANI.

Ostendit hoc clare inscriptio illa, quæ apud eundem Gruterum pag. 39. n°. 3. habetur

D I A N A E
P R O . S A L V T E
IMP . L . SEPTIMI . SEVERI
M . A V R E L I . A N T O N I N I
A V G G . E T
:-:
I V L I A E . A V G . M A T R I . C A S T R
:-:

Tum & hæc, ne plura ex lapidibus, (aut etiam nummis) huc congeram; pag. 254. n°. 4.

IMP . CAES . L . SEPT . SEVERO . PIO
PEPTIN. AUG. ARAB. ADIAB . P A R T H
M. TRIB. POT. VII. IMP. XI. COS. II. ET
IMP. CAES. M. AVR. ANTONINO. AVG
TRIB. POT. DOMIN. INDULGENTISS
ORDO. P. Q. NEAPOLIT. . . .
. . . . D. D.

Ex his jam allatis exemplis videmus, publica quandoque auctoritate, quin & impensa, (quamvis non tam Romæ, quam quidem in Gallia, aliisque in regionibus) hæc *Tauropolia Sacra* fuisse facta; aut pro aliorum, aut pro propria

 salute

ſalute quoque: de qua re etiam ſtatim aliquid dicam.

At homines etiam privati, quatenus id non ex auctoritate publica facerent, (licet alias quandoque clariſſimi viri eſſent ac magnæ auctoritatis in Republica) id pro aliis, aut etiam pro ſemetipſis faciebant; ſicuti vidimus jam ex allatis ſupra exemplis, atque adhuc ex ſequentibus videre poterimus.

Nempe ii, vel ſoli, vel ſimul cum aliis, id pro aliis (aut etiam pro ſeſe) faciebant. Solus id fecerat *Lucius Cornelius Scipio Orfitus* ille, quem jam ſupra adduxi; ſicut & alii: tum & *Liguria Tymele*, quæ apud Gruterum pag. 29. nº. 8. in lapide mutilato, uti videtur ſic comparet,

MATRI . DEVM
TAURIBOLIUM . IMI|
ACCEPIT . LIGURIA . TYMELE
A . M . SACRIS : POST

Tum ex ſequentibus; uti ex marmoribus hiſce liquet. nempe hoc (pag. ead. nº. 11)

MATRI . DEVM
POMP . PHILVMENE
Q . PRIMA . LECTOR
TAVROBOLIVM
FECIT

Ac

Ac quod pag. 31. nº. exhibetur, hoc modo

MATRI . DEVM
TAVROBOLIVM
QVOD . FECIT
AXIA . C . F . PAVLINA
SACERD
Q . PASQIO . CHRESTO

Quibus addi poteſt & hoc ſequens, quod in agro Teatino repertum, cum a Reineſio tum a Sponio, (ſuppeditante magno Grævio) exhibetur, ac quidem ſequenti modo a jam dicto Reineſio:

PRO : SALVTE
IMP. . . . . AVG. ET
M. . . . . CAES
TAVROBOLIVM . MONVIT
PETRONIVS . MAR
CELLVS. SACERD
DE . SVO

Sicut & hoc, (eodem ſuppeditante Grævio) ibidem repertum, afferunt:

CRIOBOLIVM : ET
AEMOBOLIVM . MONVIT
DE . SVO . PETRONIVS . MAR
CELLVS . SACERD . VI . VIRAL
DEC. IIII. PRIMO . ET . IVSTO

In

In ambabus hisce inscriptionibus legit Sponius *movit*, non *monuit*: ac recte quidem meo judicio. Quin & Reinesius lectionem illam movit alteri isti à se exhibitæ præfert; dum ait: *Hoc loco intelligam potius Petronium suo sumptu instituisse & exhibuisse Tauropolium; quo ducunt ista* DE S V O.

Æmobolium quod hîc legitur, mutat, quamvis obstante Holstenio, Reinesius in *Ægobolium*; ac rectè quidem, ob rationes ab ipso redditas. quare & sic jam supra illud marmor adduxi: quod non solis *bobus*, verum & *Arietibus* & *capris* hoc *sacrum* peregerint.

Prima harum inscriptionum mutila primâ fronte apparet; ac nomina Imperatorum inde erasa fuisse patet: quæ Sponius fuisse vult *Maximini* & *Maximi, quorum nomina erasa ex Senatus Consulto post eorum mortem, teste Capitolino*. Verum illud & pluribus accidit Imperatoribus: sicuti plus semel id videmus, cùm in aliis Cæsaribus, tùm & in *L. Septimio Severo* & *M. Aur. Antonino*, seu Caracalla (aut si mavis *Bassiano*) ut apud Gruterum pag. 265. n°. 1. erasum illud OPTIMIS FORTISSIMISQVE PRINCIPIBVS & n°. 2. in M. Aur. Antonino illa, PARTHICI & BRITANNICI. Quare & ob hæc, & ob spatia vacua derelicta, quæ magis nominibus *Severi* atque *Antonini* quadrant (cui neque illud M. quod in tertiæ lineæ initio superest repugnat) cum Clarissimo Reinesio judico, hîc supplenda horum *Severi* atque *Antonini* nomina esse.

Quod autem porro ad istud *monuit*, aut *movit* attinet; pro lectione illa MONVIT stat, quod *Sacra* quandoque aut instituta, aut immutata, Deorum *monitis* perhiberentur. Sic enim apud Livium, Decadis quartæ libro, 9. circa *Sacra Bacchanalia*,

Pa-

Pacullam Miniam Campanam Sacerdotem omnia tanquam DEUM MONITU immutaſſe. Nam & viros eam primam ſuos filios initiaſſe, Minium & Herenium Cerinnios, & nocturnum Sacrum ex diurno, & pro tribus in anno diebus quinos ſingulis menſibus dies initiorum feciſſe.

Sic quoque de monitis per ſomnium [ne plura adducam, quæ ex viſu, Oraculo, aliove monitu Deorum dedicata aut conſecrata fuerunt] hæc ſequens *Metis*, in tabula *Clarevantiarum* reperta, a Grutero Pag. LXII n°. 9. exhibetur: undè diſcimus ſimul, etiam Druidas *monita Deorum* per *ſomnia* ſibi data perhibuiſſe:

SILVANO
SACR
ET.NYMPHIS.LOCI
ARETE.DRVIS
ANTISTITA

SOMNO: MONITA
D

uti & hæc

M. AVR. PACORVS. AEDI
TVVS. SANCTAE. VENE
RIS. IN. SALVST. HORTIS
S P E I
ARAM. CVM. PAEMENTO
SOMNIO. MONITVS. SVM
TV. SVO. D. D

Tum denique hæc ſequens, quæ certè magis ad rem facere videtur:

P O N T I F I C V M
M O N I T V

V O T O
S U S C E P T O

Cum autem hæc potius ad Aras dedicatas, quam ad conſecrationes ſive initiationes ſpectare videantur; magis accedunt quidem hæc,

S A-

SACRO
SVSCEPTO
SORTIBVS. SVBLATIS, &c.

At longè magis, illa quæ habentur in hoc marmore, adhuc infra etiam adducendo:

TAVROPOLIVM. FECIT. Q. AQVIUS

EX. VATICINATIONE. PVSONI. IVLIANI ARXIGALLI, &c.

Qui Archigalli sane, uti erant capita *Scurrarum Magnæ Matris*, hic etiam sibi partes inde arrogasse videntur; ac maximè circa talia se vates ac Deorum interpretes gessisse; sicut & ubique fere alibi. Hinc enim Juvenalis Sat. VI.

——— *Matrisque Deum chorus intrat, & ingens*
Semivir, obscœno facies reverenda minori, &c.
Grande sonat, metuique jubet Septembris & Austri
Adventum, &c.

Ac, quod propius accedit, Persius, Sat. V.

Hinc grandes Galli, & cum sistro lusca sacerdos,
INCUSSERE DEOS, &c.

Hinc & ejusmodi *Scurræ*, & alii quoque *Fanatici* (quale exemplum habemus, in FANATICO AB AEDE BELLONAE) ad templa, maxime degebant: ibique

 metum

metum Deorum superstitiosum credulis hominibus incutiebant *vaticiniis* suis, jussisque ac prætensis Deorum monitis. *Matris Deorum* aut *Attidis*, aut amborum; hincque votorum religionem in animis hominum excitabant.

Plura autem alia *Sacra* seu *Mysteria* ex voto suscepta fuisse, quin & ob aliorum vota, docent ista quæ de Sacris Bacchanalibus apud T. Livium lib. 9. Dec. 4. jam supra memorato, reperimus, hoc modo: *Mater adolescentulum appellat, SE PRO ÆGROTO VOVISSE, ubi primum convaluisset, Bacchis eum se initiaturam. Damnatam voti Deum benignitate exolvere id velle. X. dierum castimonia opus esse. decimo die cœnatum, deinde pure lautum in Sacrarium deducturam.* Ac paucis post hæc injectis: *Per jocum adolescens vetat eam mirari si per aliquot noctes secubuisset. Religionis se causa, ut voto pro valetudine suâ facto liberetur, Bacchis initiari velle.*

Hæc circa illud MONUIT ut dicere libuit, sic plura dici possent: verum nunc aliquid super lectione MOVIT addamus. Sequens sane *Taurobolium, ex Voto* factum, seu potius acceptum vel susceptum fuit, *pro salute & reditu.* At in eo istud MONUIT nullum locum habere potuit; contra optime MOVIT, quatenus pro *fecit* aut *accepit* capitur:

. . . .
. . . .
LON.TAVROP.PRO.SA
LVTE.ET.REDITV.LV
PI.ALBONI.F.CAPIAE
ALBONIAE . FRAT
A. L. V. S

i. e. *animo lubens votum solvit.*

Certe

Certè istud *PRO SALUTE*. . . MONUIT mihi planè absurdum videtur; sive *monuerit* aut *ex visu*, aut *monitu*, *jussuve Deorum*, vel ex motu proprio, *Sacerdos* [qui *visus*, *monitus* &c. tamen locum habere poterant, ubi quis ex proprio affectu aut voluntate, seu religione id sacrum susciperet:] sive aliquis semetipsum sic *monuerit*, ac *monuerit* quidem *de suo*; quæ locutio perabsurda est: quoniam de suo hîc idem denotat quod *Hostiis propriis*, seu *sumptu proprio*. Quare omnino *MOVIT* legendum, idque accipiendum pro *fecit*; ac quidem ita ut *pro salute* hujus illiusve, horum illorumve, initiandus hoc sacrum susciperet, adeoque ipsorum loco initiaretur: sicut alii hujusmodi homines id pro semetipsis ita curabant: uti ex sequentibus clarius liquebit. Hisce accedat, quod, cum jam hæc prælo essent subjicienda, literis suis per occasionem, me monuerit Clarissimus Joannes Colius, ex Gudiano Inscriptionum codice accuratissimo, non MONVIT sed MOVIT esse legendum. Quod omnem dubitationem circa hanc lectionem removere videtur, quare id minime omittendum duxi.

Quod autem ad vocem AEMOBOLIVM pertinet, sane AEGOBOLIVM hic cum Reinesio reponendum censeo; quum ubique quidem, ubi *TAUROBOLIUM & CRIOBOLIUM junguntur*, *Taurobolium præcedat*; neque unquam aliter illa occurrant nisi metri causa, ut in inscriptione Græca mox inferius adducenda. Præterquam quod nunquam, aut ullibi, quod sciam, AEMOBOLII mentio fiat; sanguinisque effusio (si pro illa *Æmobolium* capiendum sit) æque in *Ariete*, seu Κριός, quam in *Tauro* facta fuerit. Quare hic *Ægobolium*, seu capræ immolatio, post *criobolium*, sicuti *criobolium* post *taurobolium*, ut dixi, reponendum est: sicque non simpliciter sanguinis effusio post animalis mactationem, sed unius animalis post alterius mactatio exprimenda.

Quin minime dubito *criobolium* aliquando ſub *taurobolio* minusque magnitudine animal ita ſub majori (quod tamen contra non fieri ſolet) comprehendi. ut ex. gr. apud Gruterum pag. XXVIII. n°. 5. & 6. tum & quando jam pluribus hoſtiis ſimul, iisque propriis, ſolus unus idemque ſeſe initiari curabat; tum quoque cum plures numero ſimul ſic *Sacrum* iſtud *Magnæ Deum Matris* (aut ſimul etiam Attidis) ſuſcipiebant. Quale exemplum, præter alia jam ſupra adducta, habemus in hoc ſequenti marmore, quod pag. XXIX. n°. 7. exhibetur:

D. M
IDEAE . MATRI
VALERIA . MARCIANA
VALERIA . CARMOSNE
ET . CASSIUS . PATERNUS
SACERDOS . TAUROPOLIUM . SUOM
VIVI . CELEBRAVERUNT

In qua inſcriptione, quid ulterius notandum ſit infra, meliore data occaſione, dicam.

Ut autem aut pro aliorum, aut pro propria ſalute, ſic homines privati, ſeu nullo publico munere, ſive ſacro, ſive profano, functi, ſeſe *Magnæ Deum Matri Ideæ* & *Attidi* devovebant; ita etiam iſtud Sacrum ſuſcipiebant clariſſimi viri ac fœminæ, maximæque auctoritatis, ſeu ſummis honoribus perfuncti in Republica, ut Conſules, Proconſules, Prætores, Præfecti Urbi &c. ſicut id jam, alia occaſione, ſupra pro parte oſtendi, atque ex ſequentibus exemplis adhuc clarius patebit. At

At de fœminis quidem, tum aliarum exempla extant, tum insigne illud *Fabiæ Aconiæ Paulinæ*, in cujus honorem hæc sequens inscriptio, apud Gruterum pag. CCCIX. nº. 2. reperitur:

FABIAE . ACONIAE . PAULINAE . C . F
FILIAE . ACONII . CATULINI . V . C
EX . PRAEF . ET . CONSULE . ORD . UXORI
VETTI . PRAETEXTATI . V. C. PRAEF
ET . CONSULIS . DESIGNATI . SACRATAE
APUD . ELEYSINAM . DEO . IACCHO . CE
RERI . ET . CORAE . SACRATAE . APUD . AE
GINAM . DEABUS . TAUROBOLITAE . ISI
ACAE . HIEROPHANTRIAE . DEAE . HECATAE
GRAECO . SACRANEAE . DEAE . CERERIS

Cujus *Fabiæ Aconiæ* quoque mentio, ut Sacratæ, seu Sacraneæ Cereri, in hac sequenti inscriptione, apud eundem Grut. eadem pagina:

FABIA . ACONIA . PAULINA . FILIA
C. CATULINI. V. C. EX. PRAEFECTI . CONSVLIS
ORDINARII. UXOR. VETTII. ACORII. PRAETEXTATI
PRAEFECTI . ET . CONSULIS . DESIGNATI
SACRATA . DEAE . CERERI

Prima harum inscriptionum facta est, ut videmus, in honorem *Fabiæ Aconiæ*; quæ & ipsa illam, quæ secunda numero est, dedicavit: quamvis nulla hîc causa compareat, ob quam eam dedicaverit. At causa, cur hanc sequentem *Cæ-*

liæ

liæ Concordiæ ſacraverit, ex ipſa inſcriptione ſe prodit: quod nempe hæc *Cœlia Concordia*, jam prior ſtatuam cum inſcriptione (ac quidem procul dubio illam quam jam ſupra adduxi, marito ſuo *Vettio Agorio Prætextato* dedicaſſet.

COELIAE . CONCORDIAE . VIRGINI
VESTALI . MAXIMAE . FAB . PAU
LINA . C . F . STATVAM . FACIEN
DAM . COLLOCANDAMQVE
CVRAVIT . CVM . PROPTER
EGREGIAM . EIVS . PVDI
CITIAM . INSIGNEMQVE
CIRCA . CVLTVM . DIVINVM
SANCTITATEM . TVM . QVOD
HAEC . PRIOR . EIVS . VIRO
VETTIO . AGORIO . PRAETEXTA
TO . V . C . OMNIA . SINGULARI
DIGNOQUE . EIUS . AB . HUIUS
MODI . VIRGINIBUS . ET . SA
CERDOTIBUS . COLI . STATU
AM . COLLOCARAT

Verum altera nobis addenda venit inſcriptio huic *Fabiæ Aconiniæ Paulinæ* quoque dicata; cum ut videamus quot quibusque Sacris hæc una ac ſola fuerit initiata, quorumque Sacrorum Antiſtes fuerit; tum ut & alia hac occaſione obſervanda, aut emendanda, notemus. Eſt autem illa, prout pag. CCCIX. nº. 3. apud Gruterum ac pag. 30. apud Aldum extat, hæc ſequens:

FABIAE

FABIAE . ACONIAE . PAULINAE . C. F
FILIAE . ACONII . CATULINI . V. C
EX . PRAEF . ET . CONSULIS . ORDIN
UXORI . VETTI . PRAETEXTATI . V. C
PRAEF . ET . CONSULIS . DESIGNATI
SACRATAE . APUD . ELEYSINAM
DEO . BACCHO . CERERI . ET . CORAE
SACRATAE . APUD . LERNAM . DEO
LIBERO . ET . CERERI . ET . CORAE
SACRATAE . APUD . AEGYNAM
DEABUS . TAUROBOLITAE . ISIACAE
HIEROPHANTRIAE . DEAE . HECATAE
GRAECO . SACRATAE . DEAE
CERERIS

Fuit, ut videmus, 1. *initiata ſacris Eleuſiniis.* 2. *Lernæis ſacris*, quæ æque ac apud Eleuſinam *Libero* ſeu Baccho, uti & *Cereri* & *Coræ*, ſeu *Proſerpinæ*, ſed duplicia, aut ſeparatim & *illis* (Baccho) & *hiſce*, Cer. ac C. fiebant. 3. *Deabus apud Æginam:* de quibus & jam ſtatim videbimus. 4. *Taurobolita*, ſive mavis, ac quod reverâ melius, *Tauroboliata*, adeoque *Sacro Taurobolio accepto Matri Deum & Attidi* ſacrata. 5. *Iſiaca* i. e. Deæ Iſidis Sacris adeoque & myſteriis initiata. 6. *Hierophantria*, ſeu Summa Sacerdos, *Deæ Hecates*, i. e. quæ initiandos illis ſacris myſteriis (ſicuti ex. gr. Minia Campana in ſacris Bacchanalibus ſacrandos) Hecatæ initiabat. 7. Fuit *Sacerdos Græca Cereris*, ſeu quæ *Cereri* GRÆCO RITU *Sacra* faceret. De quibus fere ſingulis amplius aliquid nunc addendum.

CAPUT VII.

Hac occasione agitur quoque de Sacratis apud Eleusinam Baccho, Cereri & Coræ, *seu* Proserpinæ: *De* Sacratis apud Lernam *tum* Baccho *tum & (alio Sacro)* Cereri *&* Coræ: *De* Sacratis apud Æginam Deabus; *qua rursus occasione de* Taurobolita Dea, *&* Isiaca Taurobolita *(Dea) in indice magni Scaligeri ad Gruterum: tum &* de Curialibus *ac* Curionibus, *Curionibus primis, minoribus, maximis, &c. post quos reditus ad* Deas apud Æginam; *quæ non videntur fuisse* Ceres *ac* Proserpina, *verum* Damia & Auxesia. *denique de Sacrata seu* Sacranea Cereri Græco; *seu* Græco ritu.

QUæ itaque singularia admodum in hac inscriptione occurrunt, sunt 1. *Sacratæ apud Eleusinam Deo Baccho, Cereri & Coræ*; quum & in fine rursus occurrat *Sacratæ Cereri.* At notandum in Eleusiniis, quæ *Cereri* ac *Proserpinæ*, seu *Coræ* celebrabantur, *Jacchum*, seu *Bacchum* locum quoque habuisse; ipsique (præter alia) unum certe Mysteriorum diem fuisse sacratum. communia enim hîc *Cereri* ac *Baccho*, sive *Jaccho* fuere Sacra. Hesychius certè: Ἴακχον, τὸν Διόνυσον, ἢ μίαν ἡμέραν τῶν μυστηρίων, ἐν ᾗ τὸν Ἴακχον ἐξάγουσι. nec minus Scholiastes Aristophanis, Μία τῶν μυστηρίων εἰκάς ἐστι, ἐν ᾗ τὸν Ἴακχον ἐξάγουσι. Sicut & Plutarchus in Phocione: Ἐικάδι ἡ φρουρὰ Βοηδρομιῶνος εἰσήχθη, μυστηρίων ὄντων, ἐν ᾗ τὸν Ἴακχον ἐξ ἄστεος Ἐλευσινάδε πέμπουσι. *Vigesima Boëdromionis inductum præsidium; cum Mysteriorum eßet dies, in qua ex urbe JACCHUM mittunt Eleusinam:* ac Pausanias, in Atticis, ἰοῦσι δὲ ἐπ' Ἐλευσῖνα ἐξ Ἀθηνῶν,

Ἀθηνῶν, ἣν Ἀθηναῖοι καλοῦσιν ὁδὸν ἱερὰν. *Cum irent Athenis Eleusinam, quam Athenienses sacram viam appellant.*

Hæc autem sacra via, quo nomine venerit, indicat nobis Harpocration, hoc modo: Ἱερὰ ὁδὸς ἐστι, ἣν οἱ μύσαι πορεύονται ἀπὸ τοῦ ἄστεος εἰς Ἐλευσῖνα. *Iera, illa via (appellata) est, per quam Mystæ ex urbe (Athenis) Eleusiam tendunt.*

Nec solum hîc; verum quod 2. notandum erat *ad Lernam* his numinibus communia Sacra erant: quod tam in hac inscriptione indicatur, per verba *Sacratæ apud Lernam Deo Libero, & Cereri & Coræ*, quam ex sequentibus Pausaniæ verbis: Ἡ δὲ Λέρνα ἐστὶν, ὡς καὶ τὰ πρότερα ἔχει μοι τοῦ λόγου, πρὸς θαλάσσῃ, καὶ τελετὴν Λερναῖα ἄγουσιν ἐνταῦθα Δήμητρι. Ἔστι δὲ ἄλσος ἱερὸν, ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ ὄρους ὃ καλοῦσι Ποντῖνον. τὸ δὲ ὄρος ὁ Ποντῖνος οὐκ ἐᾷ τὸ ὕδωρ ἀποῤῥεῖν τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ ἐς αὑτὸ καταδέχεται. ῥεῖ δὲ καὶ ποταμὸς ἀπ' αὐτοῦ Ποντῖνος, ... ἀπὸ δὴ τοῦ ὄρους τούτου τὸ ἄλσος ἀρχόμενον πλατάνων, τὸ πολὺ ἐπὶ τὴν θάλασσαν καθήκει. Ὅροι δὲ αὐτοῦ, τῇ μὲν ποταμὸς ὁ Ποντῖνος, τῇ δὲ ἕτερος ποταμὸς, Ἀμυμώνη δὲ ἀπὸ τῆς Δαναοῦ θυγατρὸς ὄνομα τοῦ ποταμοῦ. ἐντὸς δὲ τοῦ ἄλσους, ἀγάλματα ἔστι μὲν Δήμητρος Προσυμνης, ἔστι δὲ Διονύσου καὶ Δήμητρος καθήμενον οὐ μέγα. ταῦτα μὲν λίθου πεποιημένα. ἑτέρῳ δὲ ναῷ Διονύσου Σαώτης ξόανον, καὶ Ἀφροδίτης ἄγαλμα ἐπὶ θαλάσσῃ λίθου. ἀναθεῖναι δὲ αὐτὸ τὰς θυγατέρας λέγουσι τὰς Δαναοῦ, Δαναὸν δὲ αὐτὸ τὸ ἱερὸν ἐπὶ Ποντίνου ποιῆσαι τῆς Ἀθηνᾶς. καταστήσασθαι δὲ τῶν Λερναίων τὴν τελετὴν Φιλάμμωνά φασι. Τὰ μὲν οὖν λεγόμενα ἐπὶ τοῖς δρωμένοις, δῆλά ἐστιν, οὐκ ὄντα ἀρχαῖα, &c. *Lerna ipsa, ut superius dixi, ad mare est: quo in loco initia Cereri peraguntur, quæ Lernæa vocantur. Lucus in ea sacer à monte, quem Pontinum dicunt, incipit. Mons Pontinus exceptam è cælo pluviam non aquam non effundit, sed ipse eam absorbet. Profluit ab eo amnis, cui a monte Pontino nomen &c. . . . . Ab hoc igitur monte lucus ille magna ex parte*

ad mare excurrit, platanis condensus: terminatur una ex parte Pontino amne, ex altera Amymone; qui fluvius a Danai filia nomen accepit. In luco signa sunt Cereris Prosumnæ, & Liberi: ac Cereris simulacrum non magnum, ad sedentis imaginem. Hæc è marmore facta sunt. In altero templo Liber ipse Saotes (i. e. *Servator*) *signum è ligno habet, sedentis itidem forma.* . . . .
Initia vero Lernæorum Philammon instituisse dicitur. Mysteriorum effata, quod non ita prisca sunt, perspicua sunt omnibus. &c.

Tandem interjectis nonnullis (de Hydra, quæ quamvis unicum tantum caput habuerit, a Pisandro poëta pluribus capitibus, ut ita terribilior videretur donata fuit; aliisque) addit: Τὰ δὲ ἐς αὐτὴν Διονύσῳ δρώμενα ἐν νυκτὶ καθ' ἔτος ἕκαστον, οὐχ ὅσιον ἐς ἅπαντας ἦν μοι γράψαι. *Quæ circa illam quotannis Libero Patri nocturna Sacra fiunt, ea mihi nefas scribendo in vulgus efferre. Jam a Lerna.* &c.

Videmus hic *Bacchum*, certè, *Cereri* conjunctum, sicut *Cereri* quoque sæpius conjuncta erat *Proserpina*, seu *Cora*, Quæ simul sic appellatæ erant Δηὼ νέη, Δηὼ παλαιή. (ut in inscriptione Herodis Attici) quæque alias simul junctæ quandoque αἱ θεσμοφόροι θεαὶ atque (apud Eurip. in Phœnissis) etiam πυρφόροι θεαί. Sic, & in Atticis Pausanias; ἔστι δὲ ἱερὸν ἐν ᾧ κεῖται Δήμητρος καὶ τῆς παιδὸς ἀγάλματα: ut quæ simul ibi colerentur. Ad omnes verò tres simul spectant ista quæ Salmasius ad Herodis inscriptionem secundam, pag. 92. ita; *Sic enim alicubi legi:* Δημήτηρ καὶ Κοῦρος, καὶ Κόρη ubi Κοῦρος *frequentius tamen occurrit* Δημήτηρ καὶ Κόρη, καὶ Ἴακχος (qui Latinis Liber) *Sed &* Ἴακχος *&* Βάκχος *idem plane quod* Κόρος *significat*. vide porrò & pag. 93.

Sequuntur 3. *Sacratæ ad Ægynam Deabus*; (quod in altera scribitur *Apud Æginam*) sicuti etiam in utrâque sequuntur, *Taurobolitæ. Isiacæ. Hierophantriæ* [quæ alibi etiam dicuntur ἱεροφάντιδες] *Hecatæ*, &c. Ad

Ad quæ, non sine justa causa, Cl. Salmasius reprehendit magnum illum Josephum Scaligerum: qui sicuti summo cum labore, ac summo simul cum judicio, indicem confecit; tamen in his, de quibus nobis nunc sermo est, inscriptionibus reperit *Taurobolitam Deam*; sicut & *Isiacam Taurobolitam* pro *Dea* aliqua habet: nec minus recte Magnus ille Grævius, in prolegomenis ad tomum quintum Thesauri Antiquitatum Romanarum: [ubi Gutherii errores circa *Taurobolia* &c. solide refutat.] Neque enim in istis Juvenalis verbis (quæ forsan eò Scaligerum induxerunt) *Isiacæ Sacraria Lenæ*, Isiaca Lena pro Dea habenda est: cum respiciat ibi Juvenalis ad *Isiacam Sacerdotem Isidis* Sacrariis, (seu Templo) adhabitantem, iisque ministrantem. Quod facillime quis perspicere valet, modo oculos reflectat ad *fanum Isidis & Ganymedis*, ac quantâ infamia hæc *fana* seu templa, aut si mavis *Sacraria*, Romæ laborarint: ut quorum Sacerdotes, cum viri tum fœminæ lenoniam aperte nimis exercerent: ac quidem ita, ut plùs semel horum Sacra fuerint Urbe exacta. *Isiaci* igitur & *Isiacæ* qui quæve appellabantur, Sacerdotes erant Isidis; seu potius Isiacis Sacris initiati: sicut *Isiacum* quoque pro templo Isidis sumebatur.

Hinc enim illa Tertulliani,

Si quis ab Isiaco consul procedat in urbem,

& cætera jam plenius supra adducta. Tum & hæc Valerii Maximi, libro VII. cap. 3. *Marcus Volusius Ædilis plebis proscriptus*, *assumpto Isiaci habitu*, *per itinera viasque publicas stipem petens in Bruti castra pervenit.* Denique & hæc Suetonii: *Et Domitianus Isiaci habitu velatus inter sacrificulos vanæ superstitionis latuit.*

Verum enim verò dum sic paululum extra oleas vagor, redit in memoriam mihi iste *Curialis*, cujus munere, inter alia sacra

munera, fungebatur hujus *Aconiæ* maritus *Vettius Agorius Prætextatus*. Quare hîc etiam aliquid de *Curialibus* dicendum videtur: ut ita melius comprehendatur qualisnam *Curialis* intelligendus ſit, in iſta inſcriptione, in qua dictus Vettius Agorius Prætextatus, non tantum PONTIFEX VESTAE. PONTIFEX SOLI. XV. VIR. AUGUR. TAUROBOLIATUS. NEOKORUS. HIEROFANTA (ſicut ipſius uxor Hierophantria) PATER SACRORUM verum & CURIALIS vocatur. *Curiæ*, (ait varro lib. 4. de lingua Latina) *duorum generum. Nam & ubi curarent Sacerdotes res divinas; ut curiæ veteres: & ubi ſenatus humanas, ut curia Hoſtilia, &c.* Sic lib: 5. *Curia ubi ſenatus rempublicam curat. Illa etiam Curia dicitur, ubi Sacrorum publica: ab heis Curiones.* De quibus & alibi: *Curiones dicti a Curieis: qui fiunt, ut heis ſacra faciant.*

Ac quidem, ſic xxx. *Curiæ* erant, & unaquæque *Curia* ſuos habebat *Sacerdotes* ac *Sacrorum* cæteros *miniſtros*; ſic membra uniuscujuſque *Curiæ* dicebantur *Curiales*; pro quibus *Curiones* ſacra faciebant, ſeu curabant. Ita enim Dionyſius Halicarnaſſæus, ſub finem fere libri ſecundi: Ἀπέδωκε δὲ μίαν μὲν ἱερουργιῶν διάταξιν τοῖς τριάκοντα κουρίοσιν, οὓς ἔφην τὰ κοινὰ θύειν ὑπὲρ τῶν φρατριέων ἱερά. *Unum ſacrorum miniſtrorum ordinem aſſignavit Curionibus quos dixi publicè pro ſuis curialibus rem divinam facere. Curiarum* verò *Sacerdotes*, quomodo duo ex ſingulis Curiis (adeoque in univerſum LX) electi fuerint ex inſtituto Romuli; cæteraque quæ ad *Curias*, *Curiones* ac *Curiales* ſpectant, idem Dionyſius, ſub initium fere ejuſdem libri ſecundi docet: cujus ipſa Græca verba ibi eruditus lector ipſe legere poteſt: dum ego ſolam Latinam Porti verſionem, compendii cauſa, adduco. Ita autem noſter Dionyſius: *Sed legem tulit quâ juſſit ex ſingulis curiis creari duos, qui annum ætatis quinqua-*

quagesimum jam præteriissent, & qui genere aliis præstarent, & virtute essent insignes, & censum sufficientem haberent, & corpore essent integro. His autem non ad certum aliquod tempus, sed quamdiu viverent hos honores concessit, eosque militiæ ob ætatem, & negotiorum urbanorum ob legem, immunes fecit. Ac interpositis nonnullis de Sacerdotiis mulieribus attributis, ita pergit. *Præterea jussit ex unaquaque tribu vatem unum sacris interesse, quem nos ἱεροσκόπον vocamus: ipsi vero Romani, exigua quædam priscæ denominationis vestigia retinentes, Aruspicem appellant. Omnes autem Sacerdotes, & deorum ministros lege lata jussit a curiis eligi, & confirmari ab illis qui deorum voluntatem per vaticinia interpretantur. Hisque constitutis quæ ad divinum cultum pertinent, rursus, ut dixi, valde opposite divisit Sacra curiis: assignans singulis Deos ac Genios, quos perpetuò colere deberent: & certam pecuniam ad sumptus in Sacra faciendos constituit, quæ ipsis ex ærario daretur. Et Curiæ cum sacerdotibus sacrificia sibi attributa faciebant, & unà epulabantur diebus festis in curiali domo. Cœnaculum enim singulis curiis erat exstructum, & præter id consecrata erat quædam (ut apud Græcos Prytaneà) domus communis omnibus curiis: ipsaque cœnacula curiæ vocabantur, & ad hanc usque ætatem ita appellantur.*

Hos autem *Curiones* suum *primum Curionem* habuisse, nos quoque docet Livius; qui, Decadis tertiæ libro VII. ita, de illo, per occasionem, loquitur: *Inter majorum rerum curas comitia MAXIMI CURIONIS, cum in locum M. Æmylii Sacerdos crearetur, vetus excitaverunt certamen, patribus negantibus C. Manilii Attelii, qui unus ex plebe petebat, habendam rationem esse; quia nemo ante eum, nisi ex patribus, id Sacerdotium habuisset. Tribuni appellati, ad Senatum rejecerunt. Senatus populo*

pote-

poteſtatem fecit. Ita primus ex plebe creatus MAXIMUS CURIO C. Manlius Attelius.

Ut autem omittam *Curiones Minores* ac *Curionales*, apud Gruterum pag. 305. reperiundos, ſubjungam ſolam hanc inſcriptionem ad Curiones pertinentem:

D I S. MAN
C. NONI. C. F. VRSI
SACERDOTIS. CABESIS
MONTIS. ALBANI
CVRIONIS
C. NONIVS. IVSTINVS
ALVMNO. DVLCISSIMO
VIX. ANN. LI. M. XI. D. XIII

Uti vero videmus *Curiones* a *Curialibus* diſtinctos, ſic tamen exiſtimo *Curialem* iſtum *Vettium Agorium* fuiſſe non ſimplicem *Curialem*, ſed *Sacerdotem Curialem*; & ſi non *Maximus Curio*, certè inter majores. Videmus enim ex iſta inſcriptione quæ apud Grut. pag. 305. 4. exhibetur, *Curiones minores*, atque adeo per conſequens etiam *majores* fuiſſe. ſicuti inter *Pontifices* & *majores* & *minores* erant. Illa autem inſcriptio habet:

DIS. MANIBVS. SACRVM
C. CAESIO. Ɔ. L. TERNIOS
EX. PRIMA. ADMISSION
EX. QVATVOR. DECVRIS
CVRIO. MINOR
CAESIA. C. L. THEORIS
PATRONO
ET. SIBI

An

An autem in ſecunda linea legendum ſit pro Ɔ. L. TERNIOS, ſic Q. F. TER. NIGR. an aliter, videant eruditi. certè illud Ɔ. L. pro *conliberto*, hîc minus convenire videtur cum iſto PATRONO ET SIBI. Porrò etiam videmus ex cæteris muneribus ſacris, Pontificatu, XV. viratu &c. ſat clarè, illum non ex vulgaribus iſtis *Curialibus*, fuiſſe.

Addit ibidem Salmaſius, *Taurobolitam* & *Iſiacam* Scaligero putari nomina *Dearum* quæ apud *Æginam* colebantur, [in duabus hiſce inſcriptionibus] quod certe in Scaligeri, ad Theſaurum iſtum indice, minime reperio: niſi legerit, *Sacratæ apud Æginam deabus Taurobolitæ & Iſiacæ*, abſque ulla interpunctione.

Credo tamen, permagnum illum, incredibiliſque lectionis, ac magni judicii virum, ſi ita legerit, memoriæ lapſu fuiſſe præpeditum, quo minus cogitaret de *Damia* & *Auxeſia Deabus apud Æginam:* quarum Herodotus meminit, lib. V. ubi de Æginetis hanc profert narratiunculam: Ἀπέστησαν [Αἰγινῆται] ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων. ἅτε δὴ ἐόντες διάφοροι, ἐδηλέοντο αὐτούς. καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ Αὐξησίης ὑπαιρέονται αὐτῶν. καὶ σφέα ἐκομίσαντό τε καὶ ἱδρύσαντο τῆς σφετέρης χώρης ἐς τὴν μεσόγαιαν, τῇ Οἴη μέν ἐστι οὔνομα, στάδια δὲ μάλιστά κη ἀπὸ τῆς πόλιος ἐς εἴκοσι ἀπέχει. ἱδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ θυσίῃσί τε σφέα καὶ χοροῖσι γυναικηΐοισι κερτόμοισι ἱλάσκοντο, χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν. κακῶς δὲ ἠγόρευον οἱ χοροὶ ἄνδρα μὲν οὐδένα, τὰς δὲ ἐπιχωρίας γυναῖκας. ἦσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι αἱ τοιαῦται ἱρουργίαι. εἰσὶ δὲ σφι καὶ ἄῤῥητοι ἱρουργίαι.

Ab Epidauriis [Æginetæ] deſciverunt; factique hoſtes, ac mari potiti, cum alias clades inferebant, tum ſimulacra Damiæ & Auxeſiæ ſurripuerunt; eaque apportata in mediterraneo regionis ſuæ loco ſtatuerunt, cui nomen eſt OEæ, viginti ferme procul ab urbe ſtadiis. Hoc in loco illis

erectis, supplicabant SACRIFICIIS ATQUE JOCABUNDIS CHORIS MULIERUM, denis viris utrique Dæmonum assignatis, qui choris præessent. Chori autem neminem virum probris insectabantur, sed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ apud ipsos quoque Epidaurios fuerant. Sunt & ipsis etiam sacra occulta, seu *mysteria.* Quam totam harum Dearum historiam, earumque primam consecrationem, lector apud hunc Herodotum (ac quidem hoc in loco) quærat.

Hæ, igitur, *Deæ* erant *apud Æginam;* de quibus memoratæ jam, atque allatæ, inscriptiones loquuntur; *Damia,* videlicet, & *Auxesia:* non verò ulla *Isiaca* vel *Taurobolita;* quales Deæ nusquam apparent.

De hisce Deabus etiam, duobus in locis loquitur (in Corinthiacis) Pausanias; qui illas *Lamiam* & *Auxesiam* appellat; ac, postquam lectorem suum ad Herodotum, ratione historiæ, &c. remisit, hæc sequentia de ipsis testatur: πλὴν τοσοῦτό γε ὅτι ἴδον τε τὰ ἀγάλματα, καὶ ἔθυσα σφίσι κατὰ αὐτὰ, καθὰ ἤδη καὶ Ἐλευσῖνι θύειν νομίζουσι. *Id unum addam, vidisse me ea simulacra, remque illis divinam fecisse, eo modo, quo nunc apud Eleusinam fiunt.* i. e. si quid bene judico, *more Græco,* non *Asiatico;* ut optimè vir maximus Grævius in Prolegomenis ad Thesauri Romanarum Antiquitatum quintum, observat; circa illud GRAECO. SACRANEAE. DEAE. CERERIS, de qua adhuc aliquid infra attingam.

Meam conjecturam de *Deabus apud Æginam* etiam aliquatenus firmare videntur hæc Pausaniæ verba, quibus de Trœzeniis loquitur: Ἐς δὲ τὴν Λαμίαν καὶ Αὐξησίαν (καὶ γὰρ Τροιζηνίοις μέτεστιν αὐτῶν) οὐ τὸν αὐτὸν λέγουσιν ὃν Ἐπιδαύριοι καὶ Αἰγινῆται λόγον, ἀλλὰ ἀφικέσθαι παρθένους ἐκ Κρήτης, στασιασάντων δὲ ὁμοίως τῶν ἐν τῇ πόλει ἁπάντων καὶ ταύτας φασὶν ὑπὸ τῶν ἀντιστασιωτῶν καταλευσθῆναι, καὶ ἑορτὴν ἄγουσί σφισι Λιθοβολίαν ὀνομάζοντες. *De La-*

Lamia autem & Auxesia (nam suus etiam illis apud Trœzenios honos est) longè alius est quam Epidauriorum & Æginetarum Sermo: venisse enim virgines ex Creta; cumque civitas tota seditionibus laboraret, a concitata multitudine ipsas etiam lapidibus obrutas. Festum quidem diem in ejus rei memoriam Lapidationem nominant. Tum & hæc, in ipsius Achaicis, de Herculis statua in Erythris: Τὸ δὲ ἄγαλμα οὔτε τοῖς καλουμένοις Αἰγιναίοις, οὔτε τῶν Ἀττικῶν τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἐμφερές. *Ipsum verò simulacrum, non iis QUÆ ÆGINÆA vocantur, neque iis quæ inter Attica sunt vetustissima, consimile est.* Ubi, mihi, sine dubio per *Æginæa Simulacra*, ad *Damiæ* (seu *Lamiæ*) & *Auxesiæ* respicere videtur: ac sic cum per *Deas apud Æginam*, tum per *Simulacra Æginæa* (non ipsis nominatis Deabus) *Damiam* atque *Auxesiam* vulgò intellectas: nisi ista ἀγάλματα ad αἰγιναίαν πλαστικὴν potius referenda sint: de qua plus quam uno in loco idem Pausanias loquitur.

Interim vir ille Maximus has *Deas apud Æginam* pro *Cerere* ac *Proserpina* habet, dum, in iisdem Prolegomenis, ait: *Dein eandem Sacratam apud Æginam Deabus; quæ nullæ aliæ sunt, quam mater cum filia, Ceres & Proserpina.* ac paucis interjectis: *Non miraberis eisdem Deabus sacratam esse Aconiam apud Æginam, quibus sacrata fuit apud Eleusinam; cum in tertia tertius locus commemoretur, ubi iisdem Deabus fuit sacrata, ut & Baccho. hæc enim ibi leguntur*

SACRATAE . APVD . LERNAM . DEO
LIBERO . ET. CERERI . ET . CORAE

Ut autem illam tertiam paulo altius repetamus, habet illa:

SACRATAE . APVD . ELEYSINAM
DEO . BACCHO . CERERI. ET . CORAE
SACRATAE . APVD . LERNAM . DEO
LIBERO . ET . CERERI . ET . CORAE
SACRATAE . APVD . AEGYNAM
DEABVS . TAVROBOLITAE . ISIACAE
HIEROPHANTRIAE . DEAE . HECATAE
GRAECO . SACRATAE . DEAE
CERERIS

Sacrata illa apud *Eleusinam Dis* tribus simul, nulla difficultate laborat. Aliquali tamen illa apud Lernam *Deo Libero*, & *Cereri*, & *Coræ*; quod ibi apud Lernam duplicia Sacra, ac quidem (quod notandum) initia, ac Sacra nocturna, τελεταὶ seu mysteria, obtinuisse videantur, ab invicem distincta, adeoque diversa; unum quidem *Bacchi* seu *Liberi*, de quo jam supra hæc ex Pausania attuli: τὰ δὲ ἐς αὐτὴν [*Lernam*] Διονύσῳ δρώμενα ἐν νυκτὶ καθ' ἔτος ἕκαστον, οὐχ' ὅσιον ἐς ἅπαντας ἦν μοὶ γράψαι. *Quæ circa illam quotannis Libero Patri nocturna Sacra fiunt, ea mihi nefas scribendo in vulgus efferre*: alterum autem *Cereris*; quod hisce idem indicat Pausanias: Ἡ δὲ Λέρνα ἐστὶν, ὡς καὶ τὰ πρότερα ἔχει μοι τοῦ λόγου, πρὸς θαλάσσῃ, καὶ τελετὴν Λερναῖα ἄγουσιν ἐνταῦθα Δήμητρι. *Lerna ipsa, ut dixi ad mare est; quo in loco initia Cereri peraguntur, quæ Lernæa vocantur.* Quam τελετὴν paulo post, scribit Philammona instituisse. Quæ initia etiam ad *Proserpinam* seu *Coram* spectasse, inde verisimile; quod ibi perhibeatur Pluto cum jam rapta *Proserpinâ* terram subiisse, atque ad inferna regna penetrasse. Atque ad hæc etiam *Lernæa* videntur spectare quæ in Arcadicis, seu lib. 8. idem Pausanias: Ἐν δὲ τῇ Κράθιδι τῷ ὄρει Πυρωνίας ἱερὸν

ἐστιν

ἐστιν Ἀρτέμιδος. καὶ τὰ ἀρχαιότερα παρὰ τῆς θεοῦ ταύτης ἐπήγοντο Ἀργεῖοι ἐς τὰ Λερναῖα. *Est in Crathide monte Pyroniæ Dianæ fanum: ex quo antiquitus ad Lernæa ignem deportabant.*

Ex hisce itaque a Pausania dictis, apparere videtur *duplicia* apud Lernæos, ac quidem distincta ab invicem, ut dixi, *initia* locum habuisse: atque inde in allata inscriptione legendum, quasi diceretur, *sacratæ Libero; ac sacratæ Cereri & Coræ.*

Sicut autem ostendisse me puto, has non fuisse *Deas ad Æginam* (cum præterea non constet ibi *Cereri* sacrificatum, licet *Bacchi* eo locorum quoque Templum esset) sic videmus quoque in fine inscriptionis hæc, *sacratæ Deæ Cereris:* solius, dico, *Cereris.* ubi tamen non additur cuinam *Cereri*, quove in loco.

Non omittenda hîc videtur *Hierophantria* illa *Deæ Hecatæ:* quæ uti in Caria eximie culta fuit, sicut colenda ex Strabonis libro XIV. liquet hoc modo, ἔστι δ' ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Στρατονικέων δύο ἱερά, ἐν μὲν Λαγίνοις, τὸ τῆς Ἑκάτης ἐπιφανέστατον, πανηγύρεις μεγάλας συνάγον καθ' ἐνιαυτόν. *In agro Stratoniceno duo sunt templa; unum Laginis Hecatæ sacrum, ubi quotannis magni agitantur [sacri] conventus:* sic & *Initia*, seu *Mysteria*, *Hecates* apud Æginetas celebrabantur. Ita enim Pausanias in Corinthiacis: θεῶν δὲ Αἰγινῆται τιμῶσιν Ἑκάτην μάλιστα, καὶ τελετὴν ἄγουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος Ἑκάτης, Ὀρφέα σφίσι τὸν Θρᾷκα καταστήσασθαι τὴν τελετὴν λέγοντες. τοῦ περιβόλου δὲ ἐντὸς ναός ἐστι· ξόανον δὲ ἔργον Μύρωνος, ὁμοίως δὲ ἓν πρόσωπόν τε, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα. Ἀλκαμένης δὲ (ἐμοὶ δοκεῖν) πρῶτος ἀγάλματα Ἑκάτης τρία ἐποίησε προσεχόμενα ἀλλήλοις, ἣν Ἀθηναῖοι καλοῦσιν Ἐπιπυργιδίαν. ἕστηκε δὲ παρὰ τῆς Ἀπτέρου Νίκης τὸν ναόν. *Præ cæteris vero Dîs imprimis Hecaten colunt Æginetæ; cujus initia quotannis celebrant. Initiorum auctorem Thracem Orpheum perhibent. Macerià templum ambitur; in eo ligneum*

signum factum a Myrone, cujus unicum os, (seu facies unica) ut corporis truncus, unicus. Nam primus, ut ego existimo, Alcamenes Athenienfibus triplex fecit, junctis corporibus, Hecates signum; quam Epipyrgidiam Athenienses appellant, juxta Involucris Victoriæ ædem positam. Quæ posteriora Pausaniæ verba eo lubentius affero; quod inde videamus, non semper aut ubique, *Hecatem* fuisse tergeminam, seu triformem; *Victoriamve* semper pictam aut pictam *alatam.*

Porrò apud Æginetas celebrata fuisse *Initia* seu *Mysteria Hecates*, ita quoque testatur Origenes contra Cellsum, lib. Οὐ γὰρ δοκεῖ παρ' Ἕλλησιν εἶναι ἐξαίρετα τὰ τοῦ Μίθρου παρὰ τὰ Ἐλευσίνια, ἢ τὰ παραδιδόμενα τοῖς ἐν Αἰγίνῃ μυουμένοις τὰ τῆς Ἑκάτης. *Non enim majoris existimationis apud Græcos sunt Mithriaca Sacra, quam Eleusinia, aut illa quæ apud Æginetas Mysteria Hecates initiatis traduntur.* Ex quibus, cum Pausaniæ tum Origenis, verbis sat clare apparere videtur, hæc de Hierophantria Hecates, non de alia quam istà apud Æginetas, sive ad Æginam esse capienda.

De Hierophantis seu μυσταγωγοῖς τὰ ἱερὰ δεικνύουσιν, ut illos Hesychius vocat, infra adhuc amplius dicendi locus dabitur: Hierophantrias autem æque locum obtinuisse nonnullis in mysteriis, satis clare vel unus nos T. Livius docet, ubi de Bacchanalibus (lib. 39.) dum agit, ita de Hispala Feceniæ confessione loquitur: *Primo Sacrarium id fœminarum fuisse, nec quenquam virum eo admitti solitum. Tres in anno statos dies habuisse, quibus interdiu Bacchis initiarentur. Sacerdotes invicem matronas creari solitas. Pacullam Miniam Campanam sacerdotem [Hierophantriam] omnia tanquam Deum monitis immutasse. Nam & viros eam primam suos filios initiasse, Minium & Herennium Cerinnios, & nocturnum sacrum ex diurno, & pro tribus in anno diebus quinos singulis mensibus dies initiorum fecisse.*

ciſſe. Interim hæc a me ita dicta lubens, ſicut & omnia mea, hujus maximi viri judicio ſubmitto: ut cui non ego ſolus (ac quantulus ego præ illo!) verum cuncti eruditi lubenter faſces ſubmittunt.

Poſtremo notanda quoque veniunt, hac occaſione, verba iſta GRÆCO SACRATÆ [ſive ut in alia *Sacraneæ*] DEÆ CERERIS. in quibus verbis vox GRÆCO conſtanter tam apud Aldum (Orthographiæ pag. 583) quam apud Gruterum, pag. 309. habetur.

De Vetuſtiſſima iſta *Cerere*, quæ ab Enna Romam delata fuerat, ſi hæc non ſunt intelligenda; certè de iſta cui Arcades in Italia jam *Evandri* tempore templum ædificaverant, cultumque religioſum ac peculiares ritus inſtituerant, mihi capienda videntur. Quod & ſic perilluſtri Literaturæ humanioris Dictatori Grævio, (ut ſupra jam monui) veriſimile videtur: ut cui alias, æque ac mihi, id non intelligitur. Gaudeo itaque in re tam valde obſcura, me tantum virum, pro parte ſaltem invenire opinionis meæ aſtipulatorem. Ita enim ille in Prolegomenis ad tomum quintum Theſauri Romanarum Antiquitatum: *Illud GRÆCO quod interponitur, quid ſit non intelligo; huic in tertia GRÆCO punctis ſubſcriptis notatum eſt, tanquam ſuppoſititium verbum. Niſi forte dicas ſubaudiri aut excidiſſe: nam in tertia videtur eſſe lacuna Græco ritu conſecraneæ Cereris, non Aſiatico.*

Dionyſius ſane Halicarnaſſeus lib. 1. de Arcadibus in Italia Templa exſtruentibus, ita loquitur: Ἱδρύσαντο δὲ καὶ Δήμητρος ἱερὸν, καὶ τὰς θυσίας αὐτῇ διὰ γυναικῶν τε καὶ νηφαλίους ἔθυσαν, ὡς Ἕλλησι νόμος, ὧν οὐδὲν ὁ καθ' ἡμᾶς ἤλλαξε χρόνος. *Cereri quoque templum extruxerunt, ipſique per fœminas Sacerdotes ſacra abſtemia fecerunt MORE GRÆCO: in quorum ritu ætas noſtra nihil mutavit.*

Unde & in legibus antiquis Romanorum: *Cereri Græco*

Sacro

Sacro tantum mulieres initiato. Quo & forsan referenda hæc sequens inscriptio:

CASPONIA . P . F
MAXIMA
SACERDOS . CERERIS
PVBLICA
POPVLI . ROMANI
SICVLA

Cererem verò *Græcam* cum *Iside Ægyptia* eandem fuisse satis clare ostendit G. J. Vossius lib. 2. de Idololatria cap. 56; uti & magnam similitudinem fuisse utriusque Sacrorum; &c.

CAPUT VIII.

De Sacerdote *Magnæ Matris Deorum* maxima, *tum & de Sacerdotibus masculi sexus ad consecrationem taurobo-liandorum adhibitis; quandoque & pluribus numero simul.* De præeuntibus *circa hoc Sacrum faciendum (qua occasione iterum aliquid de titulis erasis, publica ex auctoritate, dicitur,) qui qualesque hi* præeuntes *fuerint, cum Romæ, tum in Coloniis ac Municipiis. &c. De Sacramento circa Sacra, ac silentio. De* Custode præeuntibus *addito. De* Curatoribus *circa Sacra, tum Taurobolia, tum alias Consecrationes ac Dedicationes.*

Quam-

QUamvis autem alibi probare nitar, hanc *Cassoniam* minime fuisse *Sacerdotem Maximam:* attamen *Sacerdotes Maximas* inter hasce M. Matris Sacerdotes locum habuisse ostendit satis inscriptio, quæ apud Sponium statuæ *Laberiæ Felicla* (vel, si mavis, *Feliciæ*) subscripta est:

LABERIA . FELICLA
SACERDOS .. MAXIMA
MATRIS . DEVM . M . I

Æque enim inter illas *Maximæ* erant quam inter *Sacerdotes Vestales*: sicut & circa alia Mysteria atque initiationes; qualis inter *Bacchas*, seu *Bacchanalium Sacerdotes*, fuerat *Paculla Minia Campana;* quæ & filios suos *Sacerdotes Maximos* fecerat, præter *M.* & *L. Catinios* & *Faliscum L. Opiternium.* *Ab his enim*, ait Livius, *omnia facinora & flagitia orta, eos maximos Sacerdotes conditoresque ejus Sacri esse.* Ex quibus Livii verbis simul liquere videtur, istius *Sacri* plures simul *Sacerdotes Maximos* fuisse. Nam ambos filios simul, ut supra vidimus, huic Sacro *antistites* præfecerat.

Nec de viris id obscure patet, circa *Sacra* hæc *Taurobolia.* Sic namque provincia Narbonensis per *C. Batonem* primum Flaminem Augg. hoc *Sacrum* pro salute Imperatorum fecit. nisi quis velit hunc Batonem id reipublicæ nomine *suscepisse.* Clarius itaque id patet ex Prudentio, ubi ut jam supra ostendi, *Summus Sacerdos* (Matris Deorum ut puto) id seu pro aliis, seu pro semetipso, *suscepit*, vel, si mavis, *accepit.* Quibus addi queunt isti *Taurovoliati* Petronius Apollodorus, Sextilius Agesilaus Ædesius, Vettius Agorius Prætextatus aliique: quos certè hujus *Deæ*, tum

N &

& *Dei Attinis*, Sacerdotibus Summis, adnumerandos putem.

Talium igitur è numero, quandoque & ex simpliciter Sacerdotibus, electi fuere illi, per quos (seu quorum ministerio) illi qui *Tauroboliandi* essent (ut sic loquar) hæc *Sacra suscipiebant*. Atque ita a *Tauroboliandorum* voluntate pependisse, quem sibi eligerent crediderim inde, quod uno eodemque in marmore reperiamus hos hasve per hunc, illos illasve per alium Sacerdotem initiatos: uti videre est ex marmoribus apud Gruterum pag. xxx. nº. 4. & 5. exstantibus. Ex quarum illâ, quæ in quarto ibi marmore numero ultima habetur, corrigenda venit ista, quæ pag. xxxi. nº. 3. venit; quæ ita, vitiose ibi exhibetur:

AVRELIA . OPPIDANA . TAVROPOLIVM
FECIT . HOSTIIS . SVIS . SACERD
SMIMTHIO . PROCVLIANI . ACCIO
AGRIPPE . APRO . II . COSS . XV . K
NOV . POLLIONE . PET

Nempe hoc modo ea, plane perturbata ordine descripta, restituenda est:

AVRELIA . OPPIDANA . TAVROPOLIVM
FECIT . HOSTIIS . SVIS . SACERD
SMIMTHIO . PROCVLIANI . ET . PACIO
AGRIPPE . POLLIONE . ET . APRO . II
COSS . XV . K . NOV

Illam autem, ex quâ sic emendanda est (seu potius marmor istud totum; quamvis jam supra primam partem ex illo adduxerim) huc afferendam duco; tum quod & alia in-

scriptio

ſcriptio ex iſta emendanda ſit; tum quod & adhuc alia ex ipſa explicanda veniant. Eſt igitur hæc ſequens:

S : M . D

VAL : GEMINA . VIRES
EXSCEPIT . EYTYXETIS
IIII . KAL . APRIL . SACERDOTE
TRAIANIO . NONDINIO
DNO . NRO : GORDIANO
ET . AVIOLA : CÓS

M : DEVM

IVL . VALENTINA . ET : HY
SCIA . SIINE . TAVROPOLIVM
FECERVNT . XV . KAL . NOVEMB
POL . ET . APRO . COSS . SACER
DOTE : ZMYNTHIO
PROCVLIANI

S : M : M

AELIA . NICE . TAVROPOLIVM
FECIT . HOSTIIS . SVIS . SACERDOTE
ZMYNTHIO : PROCVLIANI

S . M . M

SEVERA : QVARTI . FILIA
TAVROPOLIVM . FECIT . HOS
TIS . SVIS

SACR . M . M

AVF . PRIMA : TAVROPOLI . FEC
HOST . SVIS . SACERDOTIB
ZMINTHIO . PROCVLIANI . ET
PACIO . AGRIPPAE . POLLIONE
II . ET . APRO . II . COSS . XV . KAL
NOVE

Hinc certe etiam emendari debet pars illius inscriptionis quæ n°. V. venit, & in ista hoc sequens:

APRILIS . REPENTINI . FILIVS
ET . SATVRNIVS . TAVROPOL . ACCE
PERVNT . SACERDOTE . L . ACCIO
AFRM . HOSTIIS . SVIS .

Quæ hic emendanda veniunt sunt hæc L. ACCIO. AFRM, pro quibus si non L in P mutandum sit, aut inde quoque pro P ACCIO legendum est, PACIO (quod

(quod minus puto, ac potius illud PACIO in P. ACCIO mutandum) vel L. ACCIO AGRIP. abbreviate ita pro AGRIPPE; ſicuti ſupra bis illud AGRIPPE habemus: nempe ſemel PACIO AGRIPPE ſemel ACCIO AGRIPPE: ex quibus ſi non PACIO retinendum, certe id in L. ACCIO aut P. ACCIO mutandum eſt; quod poſterius ſane præferrem, quod id in lapide magis integro extet: quamvis Lectori judicium hîc (ſicut & alibi) relinquam. Porrò AFRM iſtud mutandum eſſe in AGRIP, inde quoque potius crediderim, quod videamus perſæpe literas vetuſtate, aut alia injuria, temporis aut hominum corruptas aut exoletas, ex conjectura ſæpe deſcribi ita, prout hi deſcriptores magis docti indoctive circa talia fuerint; aliosque lapides, præſertim ſimilis argumenti, magis minuſve conſuluerint: quibus etiam accedere poteſt (ſicut id etiam exempla docent) ſpatia illa magis minuſve anguſta aut latiora relinqui, quæ inter corruptas, aut deletas, & illas quæ integræ reſtant literæ, intercedunt: quod ſi hîc non acciderit, alia exempla nos ſatis docent literas corruptas perfacile male deſcribi. circa talia igitur conjecturis utendum; ac valet maxime iſtud proverbium, *Qui bene conjecerit Rex eſto*. Quod an mihi hic ſucceſſerit eruditi judicent.

Interim credo & hoc aliquid pro mea facere conjectura, quod ille ſive *P.* ſive *L. Accius* ſimul, ſeu eodem tempore cum *Trajanio, Nundinio & Zmynthio Proculiani* ſacerdos fuerit, idque ſacrum adminiſtraverit: ſicut tam ex hoc marmore, quam ex aliis quoque ſupra allatis clare liquet.

Præterea ex hiſce inſcriptionibus diſcimus quod, cum alii aliæve unico tantum in hac initiatione, uterentur ſacerdote, alios aliaſve contra duobus, quin & pluribus, uſos fuiſſe: (ſicuti id patet ex iſta inſcriptione, quæ apud Sponium pag. . . . . . exhibetur, quæque integra jam ſupra fuit adducta) hiſce ſcilicet *immolantibus*, illis verba *præeuntibus*, aliis denique

nique *adstantibus*, aut in testimonium, aut honoris causa, atque ad majorem rei pompam aut celebritatem, vel ex aliis causis mihi incognitis. Quamvis existimem, ubi unus tantum aderat, illum eundem & *verba præivisse*, & *immolasse*, seu *Taurobolium fecisse*: ubi verò duo adessent unum verba præivisse, alterum vero immolasse. Nisi forsan ubi plures essent consecrandi, ex. gr. duo (uti id in inscriptionibus quoque reperimus) illi nunc ambo per unicum, nunc singuli per diversos Sacerdotes sese initiari curarint: ita ut si tres simul id sacrum acciperent, singuli etiam proprium ad id sacerdotem sibi haberent. sic namque in illa Sponii memorata inscriptione *tres* comparent, *Dagidius Marius*, *Verullia Martina*, & *Verrullia Maria*: quibus respondent *Junius Titus*, *Castricius Zosimio* & *Blattius Paternus*, verba ad initiationem pertinentia præeuntes, ac simul post immolantes, sive per immolationem initiantes. Post quos numerantur, *Fabritius Orphitus & cæteri sacerdotes adsistentes*. Nam quod notandum duco, illud ET quod inter VOC. & FABRICIO positum est ibi supervacaneum est; ac, si quid judicare valeo ex errore irrepsit. Adeoque legendum VOC. seu *vocontiorum*. FABRICIO. ORPHITO. LIBERI. PATRIS. ET. CETERIS. ADSISTENTIBUS. SACERDOTIBUS. De cujusmodi *Assistentibus* adhuc infra aliquid dicam.

Dum jam in statu conjecturali versor, adducendum mihi videtur marmor, quod quantumvis sit injuria temporum misere corruptum, tamen lucem circa hoc Sacrum nobis infra præbebit: nec forsan nunc (ubi maxime corruptum videtur) inutile erit. est autem hoc sequens,

:-:
:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:DOMVSQVE DIVI
NAE. COLON. COPIAE. CLAVD. AVG. LVGD
TAVROPOLIVM . FECIT . Q. AQVIVS
ANTONIANVS . PONTIFEX . PERPETVVS
:-:
:-:
:-:
:-:
EX. VATICINATIONE. PVSONI. IVLIANI
ARCHIGALLI . INCHOATVM : XII : KAL
MAI . CONSVMMATVM . VIII . KAL . MAI
L. EGGIO. MARVLLO. CN. PARINIO. AE
LIANO . COS . PRAEEVNTE . AELIO
CTI . P . LNS . SACERDOTE . TIBICINE
ALBO . VERINO

Hic equidem nonnulla superaddenda sunt de *verba praeuntibus*, tum & de *Adstantibus:* verum enim vero in antecessum quoque aliquid addendum; sub quo nempe Cæsare, ac pro cujus domo, hoc sacrum factum fuerit: ut ita illa, quamvis miserandum in modum, æque hominum quam temporis injuria, corrupta, parumper illustretur; licet in integrum minime restitui queat. Factum igitur fuit hoc Sacrum pro *Cæs. Ælio Aurelio Commodo.* quod patet ex Consulibus qui quinto anno ipsius imperii Consules ordinarii fuere; nempe *M. Eggius Marullus* & Gn. seu. *Cn. Papirius* *Ælia-*

Ælianus; quorum tamen prior (quamvis male) ab Onuphrio, in Chronico Ecclesiastico, *Marcellus* appellatur, cum & Inscriptiones & Fasti Idatiani, &c. *Marullum* exhibeant. Sicut & posterior, in marmore hoc male pro *Papirio* PARINIVS. Ita enim comparet *Marullus* apud Gruterum pag. XXXV. 12. hoc modo

DEDIC . XV . K . IVL
MARULLO . ET . AELIANO . COS, &c.

Tum & *Papirius* simul cum *Marullo*, seu (quod & circa alia nomina &c. accidit Y pro V posito) *Maryllo*, in jam sequenti inscriptione, apud Sponium in Miscellaneis pag. 4. nº. reperiunda, hoc modo:

M : AURELIUS
AUG . LIB . EYPREPES
SOLI . INVICTO . MI
THRAE . ARAM
EX . VISO . POSUIT
PROSIDENTIBUS . BI
CTORINO . PATRE
ET . IANUARIO . DEDICATA
IIII . NON . IUNIAS . EGGI
O . MARYLLO . ET . GN . PAPI
RIO . AELIANO . COS

Quantumvis alias lapis non studio hominum sed casu, corruptus esse potuit, tamen in eo *Commodi Cæsaris* nomen, ex ista causa expunctum, minime dubitem; tam quod & in aliis jam supra

pra id ostendi (sicuti & plura exempla nota sunt) quam quod apud eundem Gruterum pag. 114. 4. in inscriptione Græca erasa reperiamus hæc, ΚΟΜΜΟΔΟΥ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ quam & in hac Latina quæ pag. 330. sic extat:

M. AVR. AVG. LIB
AGILIO. SEPTENTRIO
NI. PANTOMIMO. SVI
TEMPORIS. PRIMO. SACERDO
TI. SYNHODI. APOLLINIS. PA
RASITO. ALVMNO. FAVSTINAE
AVG. PRODVCTO. AB. IMP. M
AVREL. commodo. ANTONI
NO. PIO. FELICE. AVGVSTO
ORNAMENTIS. DECVRIONAT
DECRETO. ORDINIS. EXORNATO
ET. ALLECTO. INTER. IVVENES
S. P. Q. LANVVINVS
. . . . . IBVS. COMMODO.
&. AELIANO . . . . . COS

Ut autem clarius constet hanc nominis *Commodi* erasionem publica ex auctoritate factam; addam ex Capitolino, hæc verba *Cingii* [vel ut Casaubonus mavult, *Cinctii*] *Severi: Injuste Sepultus est. Quia Pontifex dico, hoc collegium Pontificum dicit, Quoniam læta percensui, nunc convertor ad necessaria, censeoque (quod is, qui nisi, ad perniciem civium, & ad dedecus suum vixit) abolendas statuas: quæ undique sunt abolendæ, NOMENQUE*

O ex

ex omnibus privatis publicisque monumentis ERADENDUM, &c.

Neque aliter factum fuit, forsan, in hoc sequenti marmore; quod ita reperitur.

HERCULI
SANCTO . SAC
P . POMPONIUS . NOE
TUS . VOTUM . SOL
AMICOS . AC . BENE
. . . .
. . . .
M . EGGIO . MARULLO
L . D . D . D . K . IUL

Verum ut melius hinc elucescit *Eggii Marulli* consulatus: sic quæ ad erasa publice nomina pertinent, præter illa ex Capitolino adducta, etiam hæc, ex eodem, *de Maximino.* Ita igitur ille: *Appellato igitur Gordiano Imperatore, juvenes qui autores hujus facinoris erant, statuas Maximini dejecerunt, nomen publicitus eraserunt.* Quæ eo lubentius adduco, quod ad illa Jac. Sponius, (ad inscriptionem, jam supra allatam) respiciat. Porro multa admodum super hac materia, cum ex Suetonio (de Domitiano) tum ex nostro Grutero (ut ex pag. 68. 1. 113. 1. 180. 7. 245. 2. & pluribus aliis) afferri possunt: verum ista non hujus loci sunt, & ad alia mihi progrediendum.

Si itaque porro consideremus, a quibus, ac per quem, id *Taurobolium* factum fuerit, fuit illa *Colonia Copia Claudia Augusta Lugdunensium.* Hoc enim indicant hæc verba COLON. COPIAE. CLAUD. AUG. LUGD sicut etiam in hoc sequenti marmore

ET

D

ET . MEMORIAE . AETERNAE
CULATTI. MELEAGRI. IIIIII. VIR. AUG
C. C. C. AUG. LUG. PATRONO. EIUSDEM
CORP . ITEM . PATRONO . OMNIUM
CORPOR. LUG. LICITE. COEUNTIUM
MEMMIA . CASSIANA . CONIUNX
SARCOFAGO. CONDIDIT. ET. S. A. D

M

Tum & in hac,

D . M
E T
MEMORIAE . AETERNAE
Q. VIREI. LAURENTINI
IIIIII. VIRI. AUG. C. C. C. AUG
LUGDUNI, &c.

Tum denique apud eundem Grut. pag. 424. 5. ubi etiam habemus; DEC. C. C. C. AUG. LUG.

De *Pontifice perpetuo*, quatenus ille istud fecerit Taurobolium non hic aliquid addam: cum jam supra vidimus, summis Sacerdotiis præditos hoc Sacrum vel pro semetipsis, vel pro aliis suscepisse; tum quod de illis adhuc aliquid dici poterit, ubi mihi sermo erit de ἀρχιερέων διὰ βίου Græcorum, &c. De Archigallo idem pene Lector dictum putet. Itaque aliquid adhuc dicendum de *Præeuntibus*; sicuti hic habemus PREEUNTE AELIO CTI. P... p. LNS

SACERDOTE. TIBICINE. ALBO. VERINO. Quodnam prænomen istius Ælii, qui hìc *verba præivit* fuerit nobis, ob mutilatas literas, & exoletas, latet. *Præibant*, uti jam supra attigimus, alii, dum alii immolarent hostias, *verba* scilicet, illa, quæ ad Sacrum, ut juramentum (seu Sacramentum) vel ut promissa, vel aliter, ad has devotiones spectarent.

Etenim circa publica Sacra (quandoque & privata) vota publica, Dedicationes seu consecrationes, atque imprimis circa initiationes ad mysteria hujus illiusve Dei, Deæve, sicuti aut Leges, aut Vota, aut Promissa, vel Sacramenta, a dedicantibus, aut initiandis recitabantur, ita & *verba* illa *præibat* Sacerdos quispiam aut Pontifex; aderantque & testes seu *Custodes*; de quibus etiam statim aliquid addam.

De ipso Pontifice Romanorum Maximo tale habemus exemplum, in Livii libro XLII. *In Capitolio vovit Consul ludos fieri, donariaque dari quanta ex pecunia decrevisset Senatus, cum centum & quinquaginta non minus adessent, PRÆEUNTE VERBA LEPIDO PONTIFICE MAXIMO* id *votum susceptum est.* Sic de Metello quoque Valerius Maximus, lib. 8. c. 13. *Senex admodum Pontifex Maximus creatus, tutelam cæremoniarum per duos & viginti annos, NEQUE ORE IN VOTIS NUNCUPANDIS HÆSITANTE; neque in sacris faciendis tremulâ manu gessit.* Denique & de Claudio Suetonius cap. 22. vitæ ejus: *Observavitque sedulo, ut quoties terra in urbe movisset, ferias advocatâ concione Prætor indiceret: utque ob dira aut in urbe, aut in Capitolio visa, obsecratio haberetur: eamque IPSE jure Maximi Pontificis, commonito pro rostris populo Romano, præiret.*

De Duumviris (qui postmodum decemviri, ac XV. viri, serius, fuere) apud Livium hoc exemplum lib. 4. Decad. I. habe-

habemus: *Obsecratio itaque a populo, Duumviris præeuntibus, facta.* Quin & alios Pontifices *verba præivisse* (sub Cæsaribus) ex Tacito, in dedicatione Capitolii apparere videtur. Is enim Historiarum lib. 4. *Tum Helvidius Priscus Prætor, præeunte Plauto Æliano Pontifice, lustrata bove taurisque*, &c. Nisi hic Ælianus ex XV. virorum numero fuerit, eoque referenda sit hæc sequens inscriptio, quæ apud Aldum pag. 444. apud Gruterum p. 23. habetur:

AELIO. CAESARE. IMP. P. COELIO. P. F. ALBINO. VIBVLLIO. PIO. COSS
VII. IDVS. OCTOBRIS
CNEVS.DOMITIVS.VALENS.II.VIR.I.D.PRAEEVNTE.C.IVLIO.SEVERO.PONTIFICE
LEGEM. DIXIT. IN. EA. VERBA. QVAE. INFRA. SCRIPTA. SVNT, &c.

At certe in Provinciis aut Coloniis & municipiis, id illi Pontifices præstabant, qui ibi pro ἀρχιερεῦσι, aut XV. *viris* erant: idque etiam ex illa inscriptione, quam modo exhibuimus, de Colonia Copia apparere videtur. Ibi enim Ælius. . . . P. (quod P. pontificem indicare conjectarem) *verba præivit*.

Quodnam vero (ut & hoc in transcursu addam) nomen Sacerdotis *adsistentis* (nam is procul dubio hic quoque expressus fuit, nisi is fuerit ille qui hostias immolabat) nobis plane incognitum est. Et tamen (quod in tanto viro merito mireris) in indice Scaligeri ad Thesaurum Gruterianum habemus *Albius Verinus Sacerd.* XXX. 2. qui numerus additus certissimè nostrum *Albium Verinum tibicinem* denotat. ita enim ibi

TIBICINE . ALBIO . VERINO

In aliis mysteriis, sive ipsorum initiationibus, id quoque ut *Sacerdos verba præiret* locum habuisse, ostendunt hæc Livii, de Bacchanalibus verba (Dec. 4. lib. 9.) *Qui tantum initiati erant, & ex CARMINE SACRO,*

PRÆEUNTE SACERDOTE, precationes fecerant, in quibus nefanda conjuratio in omne facinus ac libidinem continebatur; nec earum rerum ullam rem, in quas jurejurando obligati erant, in se aut alios admiserant, &c.

Ex quibus simul videmus, istud *carmen* quod *præibat Sacerdos*, non solas preces ac devotiones, seu jusjurandum, verum & Leges ac ritus observandos, in quos juraretur, continuisse. Qui ritus & facinora hic nefanda erant: neque alia mysteria ab illis libera fuere; unde & tanta silentii observatio in omnibus fuit.

Hinc & tanta silentii juramenta, hinc propriorum, & ante perpetratorum scelerum (ut alibi ostendi) ante mysteriorum initiationem, confessiones, &c. Quamvis illa non ita ob omnibus observarentur, ut non multa illorum evulgarentur, non tantum a Christianis, qui ab Ethnicismo ad Christianismum transierant; verum & ab ipsis Ethnicis, sive coactis, sive jam eorum Apostatis. Neque id tantum ex memoratis jam plus semel *Bacchanalibus* patet: sed & ex istis quæ de *Bonæ Deæ Sacris* ita Juvenalis:

Nota Bonæ secreta Deæ, cum tibia lumbos
Excitat: & cornu pariter vino feruntur
Attonitæ, crinemque rotant ululante Priapi
Mænades. O quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitus! quæ vox saltante libidine! quantus
Ille meri veteris per crura madentia torrens!
Lenonum ancillas, posita Saufeia corona
Provocat, & cætera nimis nefanda ut huc ulterius afferantur.

De Christianorum tamen cœtibus ac mysteriis [quantumvis prioribus sæculis neque illa semper æque bene audirent, im-

imprimis pervigiliæ] longe aliter testabantur, etiam ipsi Christianorum Apostatæ, testante ita Plinio, Epistolarum libro decimo: nempe illos *se Sacramento non in Scelus aliquod obstringere, sed* [*NB*] *ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum abnegarent.*

At *Cereris* illa, sive *Eleusinia*, sive alia, *Sacra* (de quibus etiam ipse Cicero tam magnificè loquitur, ut adhuc infra videbimus) quali modo a Christianis, qui illa detegerent, describuntur? cum interim ipse Horatius (quod in ipso æque atque in Cicerone mireris) de illis quasi maxime Sacrosanctis:

Est & fideli tuta silentio
Merces. Vetabo qui Cereris Sacrum
Vulgarit arcanæ; sub iisdem
Sit trabibus, fragilemque mecum
Solvat Phaselum.

Porro ad has *verborum præitiones*, ut sic loquar, pertinent cum hæc Juvenalis,

—— —— *Stetit ante aram, nec turpe putavit*
Pro cithara velare caput, DICTAQUE VERBA
PERTULIT, ut mos est.

Tum & illa Valerii Flacci, lib. 1.

—— —— *Sic cum stabulis & messibus ingens*
Ira Deum, & Calabri populator sirius arvi
Incubuit, coit agrestum manus anxia, priscum
In nemus, & miseris DICTAT PIA VOTA
SACERDOS.

Verum

Verum enim vero, hæc & sub testibus aliis sacerdotibus fiebant, inde namque illa *adstante*, *adstantibus*, &c. Qui *astantes* & alio vocabulo *Custodes* nominabantur: ut qui observabant, quid dictatum; quidque adeo assensu approbatum, ab ipsis Sacrificantibus, seu Voventibus vel Initiandis, ab iis ita post *Præeuntem*, vel simul, proprio ore recitatum; quidque ab ipsis ita juramento, seu Sacramento firmatum fuisset: quorum testes itaque in rei memoriam adstabant, verbaque illa notabant ac custodiebant.

Quæ jam dicta sane Plinii verbis ita firmantur lib 28. cap. 2. *Vidimus certis precationibus obsecrasse summos magistratus. Et ne quid verborum prætereatur DE SCRIPTO PRÆIRE aliquem, rursusque aliquem CUSTODEM dari, qui attendat, alium vero præponi qui favere linguis jubeat: TIBICINEM canere, ne quid aliud audiatur, &c.*

Ex quibus simul discimus, cuinam rei inserviendæ *Tibicines* (qui cum *Sacris Publicis*, tum & *Privatis*, præsto erant) hîc affuerint: sicut etiam, nonnullis interjectis, docet, si XV. viri *verba præirent*, id per *magistros* (de quibus alibi loquor) factum fuisse.

Ad hos autem *Custodes* quoque respicit Seneca, lib. 1. de Clementia, his verbis: *Quid pulchrius est, quam vivere optantibus cunctis, & vota non sub CUSTODE notantibus?* Ubi autem (ut hoc postremo ad illa de XV. viris addam) Livius lib. 4. . . . . ait Obsecrationem a populo factam *Duumviris* (qui, ut omnes norunt post Decemviri, ac denique XV. viri, numero eorum ita adaucto, facti atque appellati) *Præeuntibus* factam crediderim & dum unus eorum *verba præiret*, alterum *Custodem* adstitisse: cum unus tantum, ac solus, verba commode præire potuerit; ut sic clare ille qui vota faciebat, &c. ista perciperet, ac subsequendo ea sic accurate quoque recitaret.

At

At *Curatores* quoque nobis (quamvis non in eadem illa inſcriptione) ut videtur, occurrunt; ſeu *quibus curantibus, curamve gerentibus* hæc Sacra perficiebantur. Sic enim in illa quæ pag. 301. apud Gruterum habetur, quamque etiam jam ſupra integram (Lactoratenſium) adduxi, inter alia habet, poſt nominatos Coſſ.

CVRANTIB . M
EROTIO . FESTO . ET . M
EARINIO . CARO . SACERD
TRAIANIO . NVNDINIO

Ex quibus corrigenda certe eſt hæc ſequens quæ pag. 29. n°. 14. ita extat:

PRO . SALVTE . IMP . ANTONINI . GORDIANI
PII . FEL . AVG . TOTIVSQVE . DOMVS . DIVINAE
PROQVE . STATV . CIVIT . LACTOR . TAV
ROPOLIVM . FECIT . ORDO . LACT . D . N
GORDIANO . II . ET . POMPEIANO . COS
VI . ID . DEC . CVRANTIB . M . EROTIO
ET . FESTO . CANINIO . SACERD

Hic enim, æque ac in illa ſuperiori, reponendum eſt

CVRANTIB . M . EROTIO . FESTO
ET . M . EARINIO . CARO
SACERD . TRAIANIO . NVNDINIO.

Eodem namque die, iisdemque Coſſ. ambæ hæ conſecrationes factæ ſunt: ac ſicut nomina *Curatorum* ſeu *Curantium* hîc,

P forſan

forsan ob lapidem injuria temporum mutilatum, aliterve corruptum, partim deficiunt, partim confunduntur ita, ut ex unico duo facti fuerint; sic & nomen Sacerdotis, qui idem *Trajanius Nundinius* fuit, eandem ob causam hic deficit. Omnes enim Consecrationes hisce Coss. eodem die VI. ID. DEC. factæ (quæ sane multæ sunt) ab eodem *Trajanio Nundinio* administratæ sunt.

Præterea minime comparent illi qui (seu virilis seu muliebris sexûs) hoc Sacrum pro salute Gordiani &c. *acceperunt*, vel *susceperunt*; quod etiam indicat, hunc lapidem non integrum fuisse repertum; saltem ita non repræsentari. Quod idem quoque judico de isto marmore, quod pag. 31. n°. 2. hoc modo extat:

PRO . SALVTE . ET . INCO
LVMITATE . DOMVS . DI
VINAE . R. P. LACTORAT
TAVROP . FECIT

Quamvis non æque id de hoc lapide pertendere velim.

Porro hic merito dubitari potest, annon hæc de *Curantibus* respiciant potius ad illos, qui post *Sacra peracta*, curam gerebant, ut Ara loco sacrificii superstrueretur, *Viresque* eo loco conderentur: tum ut & *Hostiæ* antea, & ara *cum omnibus apparamentis suis* (vide pag. XXXV. n°. 1.) bene parata atque rite adornata ad Sacrificia sisterentur.

Ad statuas, arasque (quin & ad alia monumenta) & ædes ponendas, aut etiam dedicandas, *Curatores* sæpe constituebantur, unus pluresve: imprimis si Ordo aliquis, aut Civitas, aut Provincia tale quid dedicaret, aut ex Ære collato

id

id fieret. Sic ſtatuam poſitam videmus in marmore nunc ſequenti,

INCLYTAE . VENERANDAEQ . MEMORIAE . VIRO
FLAVIO . THEODOSIO . GENITORI . DOMINI . NOSTRI
INVICTISSIMI . PERENNISQ . PRINCIPIS . THEODOSI
PERPETVI . AVGVSTI . CVIVS . VIRTVTE . FELICITATE
IVSTITIA . PROPAGATVS . TERRARVM . ORBIS . EST
ET . RETENTVS . STATVAM . EQVESTREM . SVBAVRATAM
APVLI . ET . CALABRI . PRO . VOTO . ET . DEVOTIONE
POSVERVNT . CVRANTE . AC . PERFICIENTE
FLAVIO . SEXINE . VIRO . PERFECTISSIMO
CORRECTORE . APVLIAE . ET . CALABRIAE

Sic & Ædis:

APOLLINI . SANCTO
MEMMIVS . VITRASIVS
ORFITVS . V . C
BIS . PRAEF . VRBI
AEDEM . PROVIDIT
CVRANTE . FL . CLAVDIO
EVANGELO . V . C . COMITE

Tum &, in hoc lapide:

MACEDO . HAVE
BENE . VALEAS . QUISQUIS . ES
FECERE . MODESTIUS . MACEDO
PATRI . PIISSIMO
ET . FORTUNATA . CONIUX
CURANTE . RUFINO . COLLIBERTO

 De-

Denique & ſtatuæ, per duos Curatores in hoc ſequenti:

L . IULIO . L . F
CLV . MARCIANO

AED . II . VIR . TUDER
VICANI . VICI . MARTIS
TUDERT . EX . AERE . COLL
OB . MERITA . EIUS . D . D . D
CURAM . AGENTIBUS
L . IULIO . PRIVAT . PATRONO
ET . L . IULIO . PRIMINO . AMICO

Quales, uti & monumenta, & *vivi* fieri curabant, ac *ſub aſcia* dedicabant, ut apud Sponium (in Miſcell.) pag. 172.

VIVAE . PONENDVM . CURA
VERUNT . ET . SUB . ASCIA . DE
DICAVERUNT

Tum & pag. 183.

ET . SIBI . VIVUS . PONEN
CURAVIT . ET
SUB . ASCIA . DEDICA
VIT, &c.

Verum plurima ejuſmodi exempla vivorum occurrunt, qui aut dedicationes per alios fieri curabant, aut aras, ſtatuas, vel monumenta per alios *curata*, ipſi dedicabant: aut adhucdum *vivi teſtamento talia per hæredes, fieri mandabant.* Quale

Quale exemplum (præter alia alibi) apud Sponium pag. 255. Miscellan. habemus.

Curasse tamen alios illa quæ ad Sacra *Taurobolia* pertinebant, dum devoti huic Sacro id *accipiebant*, mihi nullum dubium est: quod multa cum circa ritus, tum circa impensas, tum circa *vires consecrandas*, *condendas*, &c. tum & circa alia (imprimis si hæc consecratio, per aliquot dies perduraret) administranda aut observanda essent, quibus ille *consecrandus*, atque inde *consecratus*, non æque sufficiebat; atque ideo hæc per alios ut curarentur, ut omnia rite ac cum debita ac solenni pompa observarentur ac perficerentur, alii aliisve procul dubio mandare debuit.

CAPUT IX.

Per plures dies administrationem hujus Sacri quandoque durasse: arasque aliquando iteratò positas fuisse. De locutionibus, se vivo, se vivus, *&c.* posuit. *Sicut de aris positis: uti & uni eidemque aræ aut cippo plures unâ inscriptiones insculptas fuisse. Ipsas quoque consecrationes, vigesimo anno, post primam, præterlapso iteratas fuisse: qua occasione rursus aliquid de initiandis Mithriacis, de* punitionibus *ac* promissis *circa illa; tum & de aliis regenerationibus mysticis, expiationibus, Hysteropothmis, ac Baptismo Christianorum pro mortuis. Denique de iteratis* Tauroboliis, *non post vigesimum annum præterlapsum, sed parvum post spatium interpositum; de iisque nunc pro semetipsis, nunc pro aliis acceptis seu susceptis.*

NOtavi modo per parenthesin, atque adeo indirecte, hæc *Sacra* quandoque *per plures dies durasse*. Quod satis clare etiam ex verbis, jam plus semel memoratæ inscriptionis, his sequentibus liquet, INCHOATUM. XII. KAL. MAI. CONSUMMATUM. VIIII. KAL. MAI. Ita ut per quatuor dies hoc Tauropolium ab *Q. Aquio Antoniniano* acceptum duraverit. Neque enim semel id factum satis indicare videtur hæc sequens inscriptio.

ΕΚ . ΔΕΚΑΠΕΝΤ . ΑΝΔΡΩΝ . ΦΟΙΒΟΥ . ΣΤΕ
ΦΑΝΗΦΟΡΟΣ . ΙΡΕΥΣ
ΚΡΕΣΚΕΝΣ . ΗΓΑΘΕΟΣ . ΤΕ . ΛΕΟΝΤΙΟΣ
ΕΝΣΟΦΟΙ . ΑΝΔΡΕΣ
ΟΣ . ΜΕΝ . ΑΠ . ΑΝΤΟΛΙΗΣ . ΟΣ . ΜΕΝ . ΑΦ
ΕΣΠΕΡΙΗΣ
ΟΡΓΙΑ . ΣΥΝΡΕΞΑΝΤΕ . ΘΕΑΙ . ΠΑΜΜΗ
ΤΟΡΙ . ΡΕΙΗΙ
ΚΡΙΟΒΟΛΟΥ . ΤΕΛΕΤΗΣ . ΚΑΙ . ΤΑΥΡΟΠΟ
ΛΟΙΟ . ΦΕΡΙΣΤΗΣ
ΗΜΑΣΙ . ΜΥΣΤΟΠΟΛΟΙΣ . ΒΩΜΟΝ
ΥΠΕΡΤΙΘΕΣΑΝ

Quæ

Quæ ita ab Eruditiſſimo Reineſio, licet paulo obſcurius, vertuntur:

Unus quinque decemque virum, Phœbique ſacerdos
Sub ſerto, Creſcens, Sapienſque Leontius, oris
Alter ab Eoïs, alter ab Heſperiis,
Unà cunctorum celebrantes orgia Matris
Rheæ, Crioboli FESTIS SACRISQUE DIEBUS
Tauroboli, altare hoc conſtituere ſuper.

Ita namque verba ΗΜΑΣΙ ΜΥΣΤΟΠΟΛΟΙΣ, quæ in ultimo hujus carminis verſu occurrunt, minimè aliud ſolenne quoddam feſtum reſpiciunt; ſed dies illos, ſive plures ſive pauciores numero, per quos hoc Sacrum (ſi non ſemper, aliquando ſaltem) continuatos perdurabat, deſignant.

Uti autem hìc Ara jam iſtis Conſecrationis diebus poſita videtur, ſic id non ita ſemper locum habuiſſe, aliquis conjiciat, ex illa inſcriptione, quam nunc afferam. Quamvis minime appareat quanam de cauſa tantum temporis ſpatium inter Sacrum factum, & aræ dedicationem, intercurrerit. Eſt autem hæc:

D.D.N.N. FLA.VALENTINIANO. ET. GRATIANO
RATORIBVS . SVIS
CEIONIVS . RVFVS . VOLV ... SI
ANVS . V . C . ET . INLVSTR ... IS
EX . VICARIO . ASIAE . V . C
ET . ILLVSTRIS . EXPRAFECTO ... PRAE
TORIO . ET . EXPRAEFECTO . VR ... BIS
ET . CECINAE . LOLLIANAE . CLAR ... ISSI
ME . ET . INLVSTRIS . FEMIN ... E
DEAE . ISIDIS . SACERDOTIS . FI ... LIVS
ITERATO . VIGINTI . ANNIS . EX . P ... ERCEP
TIS . TAVROPOLIIS . VI . ARAM . CONSTITV ... IT
ET. CONSECRAVIT. X. KAL. IVN. D. N. VALE ... N
TINIANO . AVG . ET . NEOTERIO . CONSS

An etiam hoc marmor, præterquam quod ab uno latere plane mutilatum eſt, ſat integre ſit deſcriptum, merito dubitari poteſt, ex illis TAUROPOLIUM. VI. ARAM, &c. ubi quid illud VI. denotet juxta cum ignariſſimis ignoro.

Iteratò hic *aram poſitam* videmus, ac quidem *ex perceptis* iteratò, poſt XX. annos, *tauropoliis;* illamque [NB] iteratò poſitam, die ac *Coſſ.* ibi expreſſis fuiſſe conſecratam.

Poſita, aut *conſtituta* videtur, dum adhuc vivebat *Valentinianus* pater *Gratiani:* qui quamvis ſub finem vitæ *Gratianum* Auguſtium nominaverit, nunquam ſimul cum ipſo

ipso Consul fuit: ita ut id hisce simul Coss. factum non fuit, quantumvis patre *Valentiniano* (sicut ex capite inscriptionis clare patet) adhuc vivente ac simul jam cum *Gratiano* imperante: quare ibi, in capite inscriptionis illud Coss. addi minime potest, aut istud suis in Coss mutari.

Præterea, quamvis sæpe in aliis hujusmodi dedicationibus, jam supra, viderimus hæc VI. ID. DEC. quo mensis ac dies indicantur; ibi Coss. adjunguntur: quod hic minime fit: neque, prout lapis ipse nobis repræsentatur, tantum spatii (licet maxime ille hic injuria temporum corruptus quoque esset) ut tot literæ infarciri possint. Quod longe facilius fieri posset, si statuamus pro VI. (quod alias hic male irrepsisse videtur) vocem VIVUS reponendam esse; eamque in marmore olim adhuc integro extitisse. Licet & sic (prout lapis ille nobis nunc repræsentatur) non satis spatii sit. Quare potius crediderim illud VI. abbreviate pro VIVUS fuisse positum: quum & sic spatium pro literis ista linea comprehensis satis augustum sit. Porro admodum frequenter illud VIVUS in marmoribus occurrit; sicut jam supra ex duabus inscriptionibus, ibi ex parte allatis, ostendi: tum & ex ista quæ in fine habet, TAUROPOLIUM SUOM VIVI CELEBRAVERUNT. Quod maxime hic ad rem nobis facere videtur. In aris, statuis, ac monumentis dedicandis faciendisve sæpius adscribebant, si ipsi homines, adhuc in vivis, id facerent, *se vivo fecit*, vel *dedit*; vel etiam simpliciter, *se vivo*, *se vivus;* atque in plurali numero *se vivi*, *se vivos:* atque, sive ex ponentium sive ex lapidariorum errore, quandoque *se bibus*, *se vibi*, *se vibos*. At permultis quoque post mortem statuæ aut aræ ponebantur ac dedicabantur. An non autem illæ, quæ factæ ac dedicatæ fuerunt *Fabiæ Aconiæ Paulinæ*, (quasque supra adduxi) post mortem ipsius dedicatæ fuerint, ut non jam sed olim *tauroboliatæ*, merito quis dubitet. Sane ego

ita exiſtimarim. Atque idem de *Vettio Agorio Prætextato* credendum putem: cui, ſive in cujus memoriam atque honorem, Ara quoque poſita ac dedicata fuit, non ut jam modò, ſed ut olim, aut dudum *Tauroboliato.*

Quod autem iſtud *Cejonii Rufi* Taurobolium factum fuerit vivente adhuc *Valentiniano* primo, *Gratiani* patre, quantumvis poſtremo imperii anno, ac quando jam *Gratianus* ab ipſo in Imperium aſcitus, Auguſtusque appellatus erat; ex ipſius marmoris capite clare patet: ſicut & Conſecrationem factam, cum jam *Valentinianus Junior* ſimul cum *Flavio Neoterio* ac quidem IIII. ſeu quartum) Conſul eſſet; id eſt XV circiter annos poſt mortem *Valentiniani primi:* ac quidem *eodem die*, *iisdemque Conſulibus*, quibus *Lucius Ragonius* (de cujus *Taurobolio* jam ſupra ex Sponio locutus ſum, inſcriptionemque integram adduxi) *Taurobolio accepto* Aram ſuam conſecravit. Ita enim ibi habemus

X . KAL . IUN
D . N . VALENTINIANO
AUG . IIII . ET
NEOTERIO . CONS
ARAM . CONSECRAVIT

Illorum qui publice (i. e. ex auctoritate, ac ſumptibus, publicis) *Taurobolium* faciebant non ita reperimus *aras dedicatas*, ab iſtis qui id ſacrum ſuſceperant: quod eæ publicè ponerentur, licet *hoſtiis propriis*, ſeu *ſuis*, facerent *taurobolíandi*. Sed contrà ubi privatim, ſeu pro aliorum ſalute, ſeu pro ſemetipſis facerent, id frequenter ſatis videmus: ſicut

ficut cum ex jam ante datis, tum ex fequentibus conftat exemplis. Sic namque

PETRONIUS . APOLLODORUS . V . C
PONTIFEX . MAIOR . XV . VIR . SACR . FAC
PATER . SACR . DEI . INVICTI . MITHRAE
TAUROBOLIO . CRIOBOLIOQUE . PERCEPTO
UNA . CUM . RUF . VOLUSIANA . C . F . CON
IUGE . XVI . KAL . IULIAS . D . D . N . N
VALENTINIANO. ET. VALENTE. AUGG. III .COSS
ARAM . DICAVIT

Ubi Græca infcriptio, cujus hæc verfio (tamen in ipfo lapide) eft, in fine habet:

ΚΡΙΟΒΟΛΟΥ ΤΕΛΕΤΗΣ ΗΔΕ ΤΕ ΤΑΥΡΟΒΟΛΟΥ
ΜΥΣΤΟΠΟΛΟΣ ΤΕΛΕΤΩΝ ΤΟΥΤΟΝ ΣΥΝΤΗΚΑΤΟ ΒΩΜΟΝ
ΔΩΡΟΝ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΘΕΙΟΝ ΕΧΩΝ ΕΠΙΚΛΗΝ.

Sic & in fine illius, ab Agefilao pofitæ (quæ tamen mox integra ponenda erit)

ARAM . SACRAVIT . D. D. N. N. VALENTE. ET
VALENTINIANO . IUN . AUGG . CONSS
IDIB . AUGUSTIS

Talis autem Ara fuit illa, quam *Petram taurobolatam* in alia infcriptione, apud Reinefium Claffe I. n°. 42. nomitatam videmus, hoc modo:

AEMILIA
SERAPIAS
TAUROBOLIUM . FECIT
PETRAM . TAUROBOLATAM
POSUIT
PER . SACERDOTE
VALERIO . PANCARPIO
IDIB . MAIIS . ANULINO . II
ET . FRONTONE . COS

Nec dubito *Petram* ſeu *Aram hanc Taurobolatam*, ſive *ob Taurobolium poſitam*, illo *loco* poſitam ac conſecratam fuiſſe, ubi jam *vires conditæ* erant: ſicuti jam ſupra in alia vidimus, *loco vires conditæ*, loco nimirum, ubi hoc ſacrum ſeu ſacrificium factum fuerat.

Porro illud *per Sacerdote* dubium quonam modo aut ſcribendum aut interpretandum ſit. Eruditiſſimus Reineſius hic *PERmittente* ſive *PRAEeunte Sacerdote* legit. Ego ſane hic nihil temere mutandum cenſeo, quum ſæpius videamus talia committi, ſive a lapidariis, ſive ab ipſis dedicantibus, ſive denique ab indoctis, aut nimium feſtinantibus; ſicut in ſequentibus, (quibus plura addi poſſent) exemplis videmus, apud Gruterum pag. 312. 5. ÆDITUO AB ISEM PELAGIAM & 7. FANATICUS AB. ISIS. SERAPIS AB AEDEM BELLONAE. 315. 2. MENESTRATOR AB HERCUL. &c. Quamvis & PER SACERDOTEM legi commode queat; ſi, (quod ſæpius occurrit) M literam exeſam vetuſtate, aut aliter, ponamus.

An vero etiam ſtatuæ poſitæ fuerint talibus in locis, ubi nempe Sacrum

Sacrum hoc factum fuerat, dubitare quis merito possit ex sequenti hac inscriptione:

M. D. M. I. ET. ATTINI. SACR
FLAVIVS . RVFIVS . SABINVS . VOLVSIANVS
VIR . CLARISSIMVS . ET . ILLVSTRIS . PONTIF
MINOR . VICARIVS . ASIAE . ET . CAECINA . LOL
LIANA . CLARISSIMA . ET . ILLVSTRIS . FAEM
STAT . EX . . AERE . DEDICARVNT.

Nec forte aliò hæc sequens respicit; quæ quod soli *Attini*, non itidem *Magnæ Matri*, cujus tamen Julianus Proculus, in eâ nominatus sacerdos fuit, dedicata sit, non ita mirum videri debet, illum & quandoque solum circa *Taurobolia* nominari; quod id tam sæpe, de sola *Magna Matre* fiat:

ATTINI . AUG
SAC
C . IULIUS . SP . F . IULIANUS
PROCULUS . SACERDOS
M . D . M . I
AD . AQUAS . ALBULAS . D . D

Dum autem de *Aris*, &c. loquimur, observandum, in unâ eademque *ara*, seu *columna* aut *cippo* (adeoque *petra taurobolata*) quandoque comparere non solum plures *consecrationes* simul, verum & quæ *diversos* non tantum *per Sacerdotes*, sed etiam *diversis temporibus* factæ fuere: unde quis non immerito concludat meo judicio, unum eundemque locum quandoque pluribus hujusmodi *consecrationibus* inserviisse.

Exemplum namque habemus in uno eodemque lapide, qui pag. XXX. n°. 4. apud Gruterum exhibetur, ac jam supra a me allatus est: in quo quæ prima comparet facta fuit IIII. *Calend. Aprilis*, *Gordiano & Aviola Coss.* Secunda (inverso temporis ordine) XV. *Calend. Novembris*, *Pollione & Apro Coss.* id est 43. annis ante primam illam ibi factam. Quam ὑστεροπρωτείαν (ut sic loquar) crediderim inde accidisse, quod prima ista, jam injuria temporum, seu potius hominum, corrupta, occasione aliarum dedicationum ponendarum sic restituta fuerit; atque ita simul aliis in uno eodemque lapide juncta sit, nullo inter illas, ex lapidarii negligentia, temporum ordine observato; quin & circa alias nullis Consulibus, aut die, additis.

Quod autem uno eodemque in loco per diversos, ac diversis temporibus, plures factæ fuerint *Consecrationes*, forsan inde factum, quod loci semel ita consecrati, Sacro sancti inde haberentur. Quod, sicut plura alia, pro conjectura tantum vendito; non usque adeo tamen improbabili.

Porrò *aras* post primam dedicationem *restitutas* quandoque discimus exemplo illius *aræ*, quæ a Claudio Cæsare olim posita in Batavis, post a Severo restituta fuit, quæque ab Antiquariis non male, meo judicio, ita restituitur.

IMP . CAES . M . AUREL . ANTONINUS
BRITANNIC. GERMANIC. PIUS. FELIX. AUGUSTUS
PONT. MAX. TRIB. POT. XVIII. COS. IIII. P. P. IMP. III
. ARAM . A . DIVO . CLAUDIO . ET . POSTEA
A . DIVO . SEVERO . PATRE . SUO . RESTITUTAM

Ac

Ac forſan eò facit hæc ſequens,

I . O . M
VERINVS . SEVERINVS
ALBVCIVS
CRIOBOLIVM
RESTITVIT

Niſi illa ad iteratam *regenerationem per criobolium* retrahenda ſit. Si vero hic *Ara* ſub nomine *crioboli* deſignetur, illud *criobolium reſtituit* legendum eſt, quaſi diceretur *aram quæ ob Criobolium factum poſita fuit, reſtituit*.

Quod tamen, annon nimis durum, judicent eruditi: quamvis & hoc duriuſculum, ſi nempe *criobolium reſtituit* ſumamus pro *iteravit*, æque ac illud *iteratò viginti annis ex perceptis tauropoliis VI. aram conſtituit*. Sive legas *iteratò conſtituit*, ſive *iteratò viginti annis*, (pro poſt XX. annos) *ex perceptis tauropoliis*. Verum talia frequenter admodum in inſcriptionibus marmorum occurrunt.

Magis interim eò inclinarem, *reſtitutionem* hîc pro *iteratione* eſſe ſumendam: quæ iteratio *regenerationem* illam *æternam* (de qua nunc quoque loquendum) per *Sacrum* ante annos viginti ſuſceptum, ſi tandiu ſuperviverent, perficiebat. Scopus namque præcipuus eorum, qui hoc ſacrum pro ſemetipſis ſuſcipiebant, erat *regeneratio myſtica*, ac quidem talis, qua *in æternum regenerarentur*. Quod clare videmus illa ex inſcriptione, jam ſupra allata, ubi *Sextilius Ageſilaus Ædeſius V. C.* TAUROBOLIO. CRIOBOLIOQUE IN AETERNUM RENATUS dicitur.

Quæ tamen *regeneratio* per annos tantum viginti perduraſſe videtur, ſi per tantum temporis ſpatium hi *tauroboliati* ſuper-

superviverent: ac repeti debuisse post annos XX. primæ *regenerationis* elapsos. Hinc enim illud.

Sub terram missus, pollutus sanguine tauri,
Sordibus infectus vestes servare cruentas,
Vivere cum speras VIGINTI *mundus* IN AN-
NOS.

Ac præter illa, quæ de iterante CEJONIO RUFO VOLUSIANO attuli, hæc sequens:

DIS . MAGNIS
ULPIUS . EGNATIUS . FAVENTINUS
V . C . AVGVR . PVB . P . R . Q
PATER. ET. HIEROCORAX. D. S. I. M
ARCHIBVCOLVS . DEI . LIBERI
HIEROFANTA . HECATAE . SA
CERDOS . ISIDIS . PERCEPTO
TAVROBOLIO . CRIOBOLIOQ
IDIBVS . AVGVSTIS . D . D . N . N
VALENTE . AVG . ET . VALENTINIA
NO . AVG . CONSS . FELICITER

VOTA . FAVENTINVS . BIS . DENI
SUSCIPIT . ORBIS *
VT MACTET . REPETENS . AVRATA
FRONTE . BICORNES

Splen-

* i. e. iteratò faciens, sive accipiens.

Splendidis ſane promiſſis inniti debebant illa myſteria, quorum gratia, antequam epoptæ fierent, myſtis tam multa toleranda ac perferenda erant: nimirum (uti ad Nazianzeni 1. Steleteuticam Orationem Nonnus habet) οὐ δύναται οὖν τις εἰς αὐτὸν (Mithram) τελεσθῆναι, εἰ μὴ πρότερον διὰ βαθμῶν τῶν κολάσεων παρέλθοι. βαθμοὶ δέ εἰσι κολάσεων, τὸν μὲν ἀριθμὸν ὀγδοήκοντα, ἔχοντες δὲ ὑπόβασιν καὶ ἀνάβασιν. κολάζονται γὰρ πρῶτον τὰς ἐλαφροτέρας, εἶτα τὰς δραστικωτέρας· καὶ εἶθ' οὕτω μετὰ τὸ παρελθεῖν διὰ πασῶν τῶν κολάσεων, τότε τελεῖται ὁ τελούμενος. αἱ δὲ κολάσεις εἰσὶ, τὸ διὰ πυρὸς παρελθεῖν, τὸ διὰ κρύους, διὰ πείνης καὶ δίψης, διὰ ὁδοιπορίας πολλῆς, καὶ ἁπλῶς διὰ πασῶν τῶν τοιούτων. *Non poteſt itaque aliquis ipſi [Mithræ] initiari, niſi prius per gradus punitionum tranſierit. gradus autem punitionum octoginta numero ſunt, habentque adſcenſum & deſcenſum. puniuntur namque primum levioribus, poſt vero gravioribus: atque ita poſtquam per omnes gradus pertranſierit initiatur initiandus. Punitiones autem ſunt (ex gr.) tranſire per ignem, per frigus, per famem ac ſitim, per longa itinera: &, ut uno verbo dicam, per omnia hiſce ſimilia.* Atque alio loco: Οὐδεὶς δὲ δύναται τελεῖσθαι τὰς τοῦ Μίθρου τελετὰς, εἰ μὴ διὰ πασῶν τῶν κολάσεων παρέλθοι, καὶ δείξει ἑαυτὸν ἀπαθῆ τινα καὶ ὅσιον. λέγονται δὲ ὀγδοήκοντα εἶναι κολάσεις, ἃς κατὰ βαθμὸν δεῖ τὸν τελεσθησόμενον παρελθεῖν· οἷον πρῶτον διανήξασθαι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὕδωρ πολύ· εἶτα εἰς πῦρ ἐμβάλλειν ἑαυτόν· εἶτα ἐν ἐρήμῳ διαιτηθῆναι καὶ ἀσιτῆσαι καὶ ἄλλα τινὰ ἄχρις οὗ (ὡς εἴπομεν) τὰς ὀγδοήκοντα κολάσεις παρέλθοι· Καὶ τότε λοιπὸν ἐμύουν αὐτὸν τὰ τελεώτερα, ἐὰν ζήσῃ. *Nemo autem poteſt initiari Mithriacis Sacris, niſi per omnes punitiones pertranſeat, ſeque ita paſſionibus ſuperiorem, ac ſanctum, oſtendat. Dicuntur autem eſſe octoginta punitiones, quas per gradus initiandus (ſubire ac) pertranſire debet: ut pernatare multum aquæ, multos per dies; poſt ſemetipſum in ignem conjicere: poſt (rurſus) in ſolitudine vivere, ac jejunia perpeti: uti & alia quædam;*

donec, ut dixi, illas octoginta punitiones pertransierit. Post quæ illum initiabant, ad perfectiora (sive ut Epoptam) si, videlicet, eò usque superviveret.

Circa alia tamen *initia* tam sævas sive *punitiones*, sive *protelesmata* seu προκαθάρσεις, non observamus: quamvis de *Eleusiniis* [ex quibus, tum ex illis Mithriacis, conjectura de cæteris fieri potest] ita Tertullianus cap. I. adversus Valentinianos: *Idcirco & aditum prius cruciant, diutius initiant quam consignant: cum & portas ante quinquennium instituunt, ut opinionem suspendio cognitionis ædificent: atque ita tantam majestatem exhibere videantur, quantam præstruxerunt cupiditatem.* Quibus tamen addere quis posset illa, quæ de se narrat libro XI. Metamorphoseos Apulejus.

Promissa autem quæ apud hunc Apulejum extant sunt: *Vives autem beatus, vives in mea tutela gloriosus. Et cum spatium seculi tui permensus ad Inferos demearis; ibi quoque in ipso subterraneo semirotundo, me, quam vides Acherontis tenebris interlucentem Stygiisque penetralibus regnantem, campos Elysios incolens ipse, tibi propitiam frequens adorabis. Quod si sedulis obsequiis & religiosis ministeriis, & tenacibus testimoniis numen nostrum promerueris; scies, ultra statuta Fato tuo spatia, vitam quoque tibi prorogare tantum mihi licere.* Ac post multa interjecta *Summus Sacerdos*, ita: *Quippe cum transactis vitæ temporibus, jam in ipso finitæ lucis lumine constitutos, quis tamen tutò possint magna religionis committi silentia, numen Deæ soleat eligere, & sua providentia quodam modo RENATOS ad novæ reponere rursus Salutis curricula.* Quæ compendiose magis exprimuntur cum ab Isocrate (in panegyrica oratione) hoc modo. Τελετῆς οἱ μετέχοντες, περί τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς, καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, ἡδίους τὰς ἐλπίδας ἔχουσι: tum in Eleusina ab Aristide: Ἀλλὰ μὴν τό γε κέρδος τῆς

πανη-

πανηγύρεως, οὐχ ὅσον ἡ παροῦσα εὐθυμία, οὐδ' αἱ τῶν προτέρων χρόνων δυσκολιῶν λύσεις, καὶ ἀπαλλαγαί· ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τελευτῆς ἡδίους ἔχειν τὰς ἐλπίδας, ὡς ἄμεινον διάξοντας, καὶ οὐκ ἐν σκότῳ τε, καὶ βορβόρῳ κεισομένους· ἃ δὴ τοὺς ἀμυήτους ἀναμένει. *Veruntamen bujus conventus fructus, non in præsenti tantum animi tranquillitate, & priorum molestiarum liberatione positus erat; sed & quod post mortem se melius habituros sperabant, nec in tenebris ac luto cum profanis commoraturos esse.* Ad quæ proculdubio Tertullianus alludens, ait *Talia initiatus & consignatus vives in ævum.* Quod & modo allatus Aristides in Panathenaicâ, fere sub finem, sic exprimit: τάς γε ἀρρήτους τελετάς, ὧν τοῖς μετασχοῦσι καὶ μετὰ τὴν τοῦ βίου τελευτὴν βελτίω τὰ πράγματα γίγνεσθαι δοκεῖ, τίς οὐκ ἂν ἐξαρκεῖν φαίη πᾶσιν ἐν ἀντιθεῖναι; *Mysteria vero, quibus qui sunt initiati, cum iis etiam post mortem lenius agi putatur, quis non dicat illa sola fortiter omnibus opponi posse?*

Nec solum lenius cum ipsis post mortem agebatur, sed & προεδρία in *Elysiis*, seu *beatorum Insulis*, inter cæteras beatas animas gaudebant. Unde scitum illud Diogenis ad Athenienses responsum; quod ita in ipsius vita Laertius affert: Ἀξιούντων Ἀθηναίων μυηθῆναι αὐτόν, καὶ λεγόντων ὡς ἐν ᾅδου προεδρίας οἱ μεμυημένοι τυγχάνουσι. Γελοῖον, ἔφη, εἰ Ἀγησίλαος μὲν καὶ Ἐπαμεινώνδας ἐν τῷ βορβόρῳ διάξουσιν, εὐτελεῖς δέ τινες μεμυημένοι ἐν τῶν μακάρων νήσοις ἔσονται. *Rogantibus Atheniensibus ut initiari vellet, ac dicentibus quod apud inferos ii qui initiati sunt priori sede, seu loco, gaudeant. Perridiculum est, (respondebat) si quidem Agesilaus & Epaminondas cœno degent, viles autem quique initiati in beatorum insulis erunt.*

Neque solum illi, qui non initiati fuerant, post mortem *in cœno* jacebant; verum & *in tenebris*, seu *caligine:* uti jam supra ex Aristide notavi: quibus accedant hæc ex Themistio apud Stobæum, sermone 117. sic reperiunda: Οἷον οἱ τελεταῖς μεγάλοις κατοργιαζόμενοι. διὸ καὶ τὸ ῥῆμα τῷ ῥήματι, καὶ τὸ

ἔργον τῷ ἔργῳ, τοῦ τελευτᾷν καὶ τελεῖσθαι προσέοικε. πλάναι τὰ πρῶτα, καὶ περιδρομαὶ κοπώδεις, καὶ διὰ σκότους τινὸς ὕποπτοι πορεῖαι, καὶ ἀτέλεστοι· εἶτα πρὸ τοῦ τέλους αὐτοῦ τὰ δεινὰ πάντα, φρίκη καὶ τρόμος καὶ ἵδρως, καὶ θάμβος· ἐκ δὲ τούτου φῶς τι θαυμάσιον ἀπήντησεν, ἢ τόποι καθαροὶ καὶ λειμῶνες ἐδέξαντο, φωνὰς καὶ χορείας καὶ σεμνότητας ἀκουσμάτων ἱερῶν καὶ φαντασμάτων ἁγίων ἔχοντες: ἐν αἷς ὁ παντελὴς ἤδη καὶ μεμυημένος ἐλεύθερος γεγονὼς καὶ ἄφετος, περιιὼν ἐστεφανωμένος ὀργιάζει· καὶ σύνεστιν ὁσίοις καὶ καθαροῖς ἀνδράσιν, τὸν ἀμύητον ἐνταῦθα τῶν ζώντων ἀκάθαρτον ἐφορῶν ὄχλον, ἐν βορβόρῳ πολλῷ καὶ ὁμίχλῃ πατούμενον ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ συνελαυνόμενον· φόβῳ δὲ θανάτου τοῖς κακοῖς, ἀπιστίᾳ τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν ἐμμένοντα. *Sicut illi qui magnis Mysteriis initiati sunt: unde & verbo verbum, & rei ipsi res, moriendi, ac perfici (sive ad perfectionem perduci) similes inter se sunt: Errores (nempe) in initio, mox circuitiones laboriosæ (ac defatigantes,) atque ob caliginem suspecta itinera, neque ad finem perducta. Post vero ante finem ipsum, omnia horrenda, terror, tremor, ac sudor, & consternatio. Hinc autem lux admiranda occurrit, seu loci puri ac prata, suscipiunt, repleta vocibus (cantibus) & choræis, venerandisque ac jucundissimis auditionibus, sanctisque spectaculis: in quibus ille, qui jam perfectè initiatus est, ac liber & immunis (ut Dis sacratus) circumobambulans orgia celebrat: ac cum viris fœminisque, jam puris ac sanctis, inde conspicit impuram (& non initiatam) viventium turbam in LUTO ac CALIGINE a se volutatam ac conculcatam, metuique mortis ob mala (perpetrata) ac diffidentiæ bonorum illic acquisitorum, inhærentem.*

Hæc, inter alia plura, ex Themistio a Stobæo excerpta, huc ita afferre lubuit; ut eo facilius (per nebulam saltem) cernat Lector, quam cognata inter se fuerint tum Isiacæ, tum Mithriacæ, tum Eleusiniæ, tum denique aliæ [nam de Samothracicis aliisque idem judicandum existimo] initiationes:

nes: qualiaque ac quanta perpetienda fuerint illis, qui hujusmodi sacris initiabantur. Plura circa hujusmodi ritus dari possent: ast illa, quæ ad Eleusinia Sacra pertinent, jam dudum occupavit magnus ille Joannes Meursius, (quem Lector talium amans, ut se pleno fonte proluat, adire potest:) ac de aliis plura adducere hîc intempestivum esset.

Quod attinet porrò ad *Regenerationes* hasce *Mysticas*, plures ejusmodi *regenerationes*, sive, ut Græci illas appellabant, παλιγγενεσίαι, fuere apud Veteres. Idem enim 1. in *Mithriacis* Sacris prætendebatur: quæ (ut jam sub initium hujus Tractatuli, ex Tertulliano ostendi) non sola, verum & *Pelusia*, & *Apollinaria*, in *regenerationem*, & *expiationem perjuriorum suorum* ethnici celebrabant.

An autem majorum virium fuerint hæ Regenerationes atque Expiationes, illis, quæ extra portam Capenam fiebant Romæ, consideret Lector. Versus, quos Fastorum libro V. nobis cecinit de ista Ovidius, digni sunt certè, ut hîc legantur:

Est aqua Mercurii portæ vicina Capenæ:
Si libet expertis credere numen habent.
Huc venit incinctus tunicas mercator; & urnâ
Purus suffita quam ferat, haurit aquam.
Uda fit hinc laurus, lauro sparguntur ab udo
Omnia quæ dominos sunt habitura novos.
Spargit & ipse suos lauro rorante capillos,
Et peragit solita fallere voce preces.
Ablue præteriti perjuria temporis inquit:
Ablue præteritâ perfida verba die.
Sive ego te feci testem, falsove citavi
Non audituri Numina magna Jovis.
Sive Deum prudens alium Divamve fefelli;
Abstulerint celeres improba verba Noti.
Et pateant veniente die perjuria nobis;

R 3 *Nec*

Nec curent superi, si qua locutus ero.
Da modo lucra mihi, da facto gaudia lucro:
Et face ut emptori verba dedisse juvet.
Talia Mercurius poscentem ridet ab alto;
Se memor Ortygias surripuisse boves.

Verum rursus ad *Regenerationem* nos convertamus; de cujus specie quadam peculiari admodum Plutarchus, in Quæstionibus Romanis, Quæst. V. loquitur, hoc modo: Διὰ τί τοὺς τεθνάναι φημισθέντας ἐπὶ ξένης ψευδῶς, κἂν ἐπανέλθωσιν, οὐ δέχονται κατὰ θύρας, ἀλλὰ τῷ κεράμῳ προσβαίνοντες εἴσω καθίασιν αὐτούς; ὁ μὲν γὰρ Βάρρων αἰτίαν μυθικὴν ὅλως ἀποδίδωσι. φησὶ γὰρ, ἐν τῷ περὶ Σικελίαν πολέμῳ ναυμαχίας μεγάλης γενομένης, καὶ κατὰ πολλῶν φήμης οὐκ ἀληθοῦς, ὡς ἀπολωλότων, ῥυείσης, ἐπανελθόντας αὐτοὺς ὀλίγῳ χρόνῳ πάντας τελευτῆσαι. ἑνὶ δ᾽ εἰσιόντι τὰς θύρας ἀπαντῆσαι κλειομένας ἀπὸ ταὐτομάτου, καὶ μὴ χαλᾶν ἐπιχειρούντων ἀνοίγειν. τὸν δὲ ἄνθρωπον αὐτοῦ καταδαρθέντα πρὸ τῶν θυρῶν ἰδεῖν κατὰ τοὺς ὕπνους ὄψιν ὑφηγουμένην αὐτῷ τὸ ὑπὲρ τὸ τέγος εἰς τὴν οἰκίαν καθίησιν. ποιήσαντα δ᾽ οὕτως, εὐτυχῆ γενέσθαι καὶ γηραιὸν. ἐκ δὲ τούτου τὸ ἔθος καταστῆναι τοῖς ὕστερον. ὅρα δὲ μὴ καὶ ταῦτα τρόπον τινὰ τοῖς Ἑλληνικοῖς ἔοικεν. οὐ γὰρ ἐνόμιζον ἁγνοὺς, οὐδὲ κατεμίγνυσαν ἑαυτοῖς, οὐδὲ εἴων ἱεροῖς πλησιάζειν, οἷς ἐκφορὰ γεγόνει καὶ τάφος ὡς τεθνηκόσι. λέγεται δέ τινα τῶν ἐνόχων ταύτῃ τῇ δεισιδαιμονίᾳ γεγονότων Ἀριστῖνον, εἰς Δελφοὺς ἀποστείλαντα δεῖσθαι τοῦ θεοῦ, καὶ παραιτεῖσθαι τὰς παρούσας αὐτῷ διὰ τὸν νόμον ἀπορίας. τὴν δὲ Πυθίαν εἰπεῖν

Ὅσσαπερ ἐν λεχέεσσι γυνὴ τίκτουσα τελεῖται,
Ταῦτα πάλιν τελέσαντα θύειν μακάρεσσι θεοῖσι.

τὸν οὖν Ἀριστῖνον εὖ φρονήσαντα παραδοῦναι ἑαυτὸν ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς τικτόμενον ταῖς γυναιξὶν σπαργανῶσαι καὶ θηλὴν ἐπισχεῖν, οὕτω τε δρᾶν καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὑστεροπότμους προσαγορευομένους. ἔνιοι δὲ καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστίνου ταῦτα γίνεσθαι περὶ τοὺς ὑστεροπότμους, καὶ τὸ ἔθος εἶναι πα-

παλαιόν. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν εἰ καὶ Ῥωμαῖοι τοῖς δοκοῦσιν ἅπαξ τεθάφθαι καὶ γεγονέναι τῆς τῶν φθιτῶν μερίδος, οὐκ ᾤοντο δεῖν παριέναι τὴν αὔλειον, ᾗ θύοντες ἐξίασι, καὶ θύσαντες εἰσιάσιν, ἀλλὰ ἄνωθεν ἐκέλευον εἰς τὰ ὕπαιθρα καταβαίνειν ἐκ τοῦ περιέχοντος. καὶ γὰρ τοὺς καθαρμοὺς ἐπιεικῶς πάντας ἐν ὑπαίθρῳ τελοῦσι. *Cur quos peregre mortuos falsò fama nuntiavit, reversos non per fores admittunt, sed ii conscenso tecto sese inde in domum demittunt? Fabula omnino est, quod Varro pro causa adfert: Cum bello apud Siciliam magnum navale prælium fuisset commissum, multosque fama mentiretur periisse, qui erant superstites, hos domum reversos, intra breve tempus universos fuisse mortuos: unum ex illis domi suæ januam forte fortuna occlusam offendisse, neque aperire potuisse: ipsum cum ante fores obdormivisset, per quietem spectrum vidisse, quod ei præciperet, ut se de tecto in domum demitteret: eumque consilio huic paruisse, longamque vitam feliciter exegisse: atque hujus ab exemplo istam fuisse introductam consuetudinem. Quid vero si ea quoque Græcis moribus est similis? Græci enim profanos habebant, neque iis sese permiscebant, neque ad sacrificia admittebant eos, quibus factum fuerat funus & sepulchrum tanquam mortuis. Et relatum in commentarios reperi, Aristinum quendam ea ipsa obstrictum religione* [seu ut Græca habent *superstitione*] *Delphos misisse, qui pro se deprecarentur, & quo pacto difficultatibus in quas legum auctoritate compulsus erat, sese extricaret, rationem ostendi peterent: atque eis sic a Pythia fuisse responsum:*

His, peragit quæcumque puerpera rite peractis
Omnibus, ad superum tua dona altaria sistes.

eumque Oraculo probe intellecto, mulieribus sese, quasi renatum, præbuisse lavandum, vinciendum, lactandum; idque reliquos deinde, quos idem casus excepisset, imitatos fuisse

fuiſſe omnes, nomenque iis factum Hyſteropotmi: quod ſcilicet a credito exitio quaſi poſtliminio reverti ſſent. Sunt qui hunc de Hyſteropotmis expiandis morem ipſo putent Ariſtino priorem, priſcumque fuiſſe. Non itaque mirum eſt, ſi Romani tunc quoque eos, quos ſemel ſepultos ac rebus humanis exemptos eſſe fuerat creditum, exiſtimaverunt non debere per oſtium ingredi, per quod ſacrificatum exitur, ac ſacrificatum redit ur: ſed eum deorſum ex aëre voluerunt in atrium ſub dio poſitum demitti. Expiationes enim omnes ſolent fere ſub dio peragere.

Verum hæc & ſimilia fabulis deputanda ſunt; nec ſi maxime vera eſſent, hîc aliquid ad propoſitum facerent. Uti nec iſta παλιγγενεσία, vel *regeneratio*, cujus ſic mentio fit, Authent. Collat. VI. Tit. VII. Novellâ LXXVIII. cap. 1. Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, εἴτις ἐλευθερώσας οἰκέτην, ἢ θεράπαιναν αὐτοῦ, πολίτας αὐτοὺς ἀποφήνειε Ῥωμαίους (οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἔξεστιν) ἴστω παρὰ τοῦ δὲ τοῦ νόμου, ὡς ὁ τὴν ἐλευθερίαν λαβὼν, ἕξει παρεπόμενον εὐθὺς καὶ τῶν χρυσῶν δακτυλίων, καὶ τὸ τῆς παλιγγενεσίας δίκαιον, *Propterea ſancimus, ſi quis manumittens ſervum aut ancillam ſuam, cives denuntiaverit Romanos, (neque enim aliter licet;) ſciat, ex hac lege, quod qui libertatem acceperit, habebit ſubſequens mox & aureorum annulorum & REGENERATIONIS jus*, Sic per datam libertatem ancillæ, quæ uxor liberi hominis, ſeu Civis Romani, facta fuerat, atque inde ita *regenerata*, etiam *regenerabantur* filii filiæve a Domino ex iſtâ jam ante conjugium procreati; æque atque illi qui poſt illud naſcebantur: uti cap. V. habetur.

Propius accedit ille *Baptiſmus pro mortuis*, qui inter nonnullos hæreticos, ac quidem jam Apoſtolorum tempore, apud Chriſtianos locum habebat; cujuſque mentio (ne adducam hîc Apoſtoli Pauli verba cap. XV. ex prima ad Corinthios epiſtola) fit apud Tertullianum,

num, Epiphanium, Theophylactum; & (a quo Theophylactus, ut plurima alia hæc hausit) Chrysostomus: qui in cap. XV. v. 29. Apostoli Pauli ad Romanos, ita loquitur: Ἐπειδὰν γὰρ τις κατηχούμενος ἀπέλθῃ παρ' αὐτοῖς [Marcionitis] τὸν ζῶντα ὑπὸ τὴν κλίνην τοῦ τετελευτηκότος κρύψαντες, προσιάσι τῷ νεκρῷ, καὶ πυνθάνονται εἰ βούλοιτο λαβεῖν τὸ βάπτισμα. εἶτα ἐκείνου οὐδὲν ἀποκρινομένου, ὁ κεκρυμμένος κάτωθεν ἀντ' ἐκείνου φησὶν, ὅτι δὴ βούλοιτο βαπτισθῆναι· καὶ οὕτω βαπτίζουσιν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ ἀπελθόντος, καθάπερ ἐπὶ τῆς σκηνῆς παίζοντες. *Postquam Catechumenus aliquis apud eos excesserit, sub lecto mortuus absconso aliquo, qui vivit, accedunt ad mortuum, & alloquuntur, & rogant, velitne baptismum accipere. Deinde illo nihil respondente, is qui est absconditus inferius, pro illo dicit, se velle baptizari: & sic eum baptizant pro eo qui excessit, quasi in scena luderent.* Quæ tamen magis accedunt ad *Taurobolia* pro aliis suscepta.

Dum autem adhuc de iteratis *Taurobolis* cogito, occurrit aliquid quod notandum duco super *Valeria Gemina*, cujus mentio fit pag. xxx. cum in marmore ibi n°. 1. comparente, tum & in illo quod n°. 4. extat. In primo, ubi pro salute Gordiani &c. Taurobolium factum, habemus.

S . M : D
VAL . GEMINA
TAUROPOLIUM . ACCEPIT
HOSTIIS . SUIS . SACER
DOTE . TRAIANIO . NON
DINIO . DNO . NRO
GORD . II . ET . POMP
COS . VI . ID . DEC

In altero vero, ubi non patet illas, quæ ibi *Sacrum* istud

accepere id pro Cæsarum salute accepisse, prima numero hæc Valeria sic comparet:

S . M . D

VAL . GEMINA . VIRES
EXSCEPIT . EUTYCHETIS
IIII . KAL . APRIL . SACERDOTE
TRIANIO . NONDINIO
DNO . NRO . GORDIANO
ET . AVIOLA . COSS

Prima inscriptio dedicata fuit, anno post N. Chr. 240. (vel ut Fasti Idatiani 239.) *Imp. Cæsare M. Antonino Gordiano, & M. Acilio Aviola* Coss. altera ad 242. (vel 241.) eodem *Gordiano II. & Ti. Claudio Pompejano Coss.* adeoque hæ ambæ Consecrationes in una eademque fœmina factæ fuere intra sesquianni spatium.

Ut autem prima facta fuit *pro Salute Imp. M. Antonini Gordiani & Sabinæ Tranquillinæ totiusque domus Divinæ*; sic posterior facta videtur *pro salute*, cujusdam *Eutychetis*; qui quisnam ac qualis fuerit mihi plane ignotum est. *Eutychetes* quidem aliquot apud Gruterum occurrunt: non tamen video ad ullum horum hoc *Sacrum susceptum*, seu *vires exceptas*, pertinere.

Interim videmus a *Valeria Gemina vires exceptas* non ipsius Eutychetis, sed *tauri* pro Eutychete immolati: ac proculdubio ipsius sumptibus; quod minime hîc addatur illud *Hostiis suis*, Val. Geminæ scilicet; uti in illo sacro, quod *pro salute Imp. Gordiani* susceperat. Certe pro aliis quam Cæsaribus, pro amicorum nempe salute, etiam talia vota ac Sacra suscepta fuisse, nos alia exempla, jam supra deprompta docent.

Ex

Ex hisce igitur comprehendimus, si *Tauroboliandi* id sacrum pro sese, atque in *regenerationem mysticam* acciperent, post viginti annorum interstitium eos illud, si tamdiu supervivērent, iterasse: sin vero pro aliis, sive propriis, sive illorum sumptibus, nullum annorum certum interstitium observasse; ac sicut illud ab hac *Valeria Gemina* bis factum videmus, sic ab aliis proculdubio quoque plus semel, ac forsan pluries factum fuisse; sive id motu animi proprio, sive pretio conducti, sive aliter persuasi, præstiterint.

CAPUT X.

Rursus de Sacerdotibus *hæc Sacra administrantibus, ac quales* Magnæ Matris *Romæ tolerati fuerint: hos tam viros quam fœminas, ac quidem conjugatos maritatasque fuisse. Eos autem Taurobolos quoque & Taurobolinos appellatos: interque hos quidem M. M. Sacerdotes, Maximos Maximasque fuisse, at non Gallos. Attin, sive Atyn, vocatum fuisse* Menotyranum *ac quare; sicut & M. Deorum appellatam* Hertham: *de cujus Sacris apud Germanos ex Tacito. Quæ cognatio inter* Matrem Deorum, *&* Isidem *fuerit; quamvis diversa ipsarum Sacra; quænamque discrepantia inter Isidis ac M. Matris Sacerdotes.*

DE *Sacerdotibus* his Sacris Tauroboliis inservientibus ut aliquid adhuc addamus; videmus illos in marmoribus hæc sacra exhibentibus fere simpliciter *Sacerdotes* appellatos; quamvis nullum dubium sit illos fuisse *Sacerdotes Magnæ Matris Ideæ*, quin & *Attidis* sive *Attinis*. Sic namque videmus in lapidibus & virilis sexus illos fuisse, nec

minus fœminas quoque Sacerdotes: licet soli *Sacerdotes masculi sexus* huic *Sacro* inveniantur *ministraße*. De utroque sexu loquitur Dionysius Halicarnassæus, libro secundo, hunc in modum: ἱερᾶται δ' αὐτῆς ἀνὴρ Φρὺξ, καὶ γυνὴ Φρυγία, καὶ περιάγουσιν ἀνὰ τὴν πόλιν οὗτοι μητραγυρτοῦντες, ὥσπερ αὐτοῖς ἔθος, τύπους τε περικείμενοι τοῖς στήθεσι, καὶ καταυλούμενοι πρὸς τῶν ἑπομένων τὰ μητρῷα μελη, καὶ τύμπανα κροτοῦντες. Ῥωμαίων δὲ τῶν αὐθιγενῶν οὔτε μητραγυρτῶν τις, οὔτε καταυλούμενος πορεύεται διὰ τῆς πόλεως, ποικίλην ἐνδεδυκὼς στολὴν, οὔτε ὀργιάζων τὴν θεὸν τοῖς Φρυγίοις ὀργιασμοῖς, κατὰ νομον ἢ ψήφισμα βουλῆς. οὕτως εὐλαβῶς ἡ πόλις ἔχει πρὸς τὰ οὐκ ἐπιχώρια ἔθη περὶ θεῶν, καὶ πάντα ὑποβλέπεται τῦφον, ᾧ μὴ πρόσεστι τὸ εὐπρεπές. *Sacra autem ejus* [Matris Ideæ] *peragunt vir Phrygius & mulier Phrygia: & isti, per urbem ea circumferunt, Matri Deorum stipem cogentes, ut mos eorum fert, de pectore pendentes IMAGINES gestantes; & ad modulos eorum qui tibiis ludentes ipsos sequuntur, & Matris Magnæ carmina canunt, incedentes, & tympana pulsantes. Nullus enim est Romanus indigena qui Matri Magnæ stipem cogat, aut qui ad sonum tibiarum per urbem incedat veste VARIA, aut Phrygiis cæremoniis Deam colat, idque ex lege vel senatus consulto.* Sic masculos Sacerdotes habemus in sequentibus inscriptionibus: ac quidem apud Reinesium Classe I. n°. 280,

ATTINI . AUG.
S A C.
C . IULIUS . SP . F . IULIANUS
PROCULUS . SACERDOS
M . D . M . I.
AD . AQUAS . ALBULAS . D . D

Et

Et 281.

DIANAE . SOSPITAE
L . SEPTIMIUS . L . F . TROM
FELIX . VICTOR . SACERD
MATR . D . M . I . ET . ATTINI
POP . ROM.
SUA . PECUNIA . DED

Tum & Cl. V. n°. 3.

V . F.
C . CASSIUS . BASSUS . MAGID . SACERDOS
ROMAE . SIBI . ET . ADIUTAE . . MAG
ID . SACERD . ET . AUG

Sic & apud Gruterum pag. 308. n°. 8.

MARCUS : PLAETORIUS . HERCULANIUS
SACERDOS . M . D . M . I
FECIT . OLLAR . N . XXXIIII
CUM . SARCOPHAGO . MARM.

Quin, ut etiam ad fœminas deveniamus ibidem n°. 6.

CLAUDIA
ACROPOLIS
AUGUSTI . LIB
SACERDOS
MATRIS . DEUM
FECIT . SIBI . ET . PERENN
CONIUGI . SUO
CLAUDIANO
LIBERTIS . LIBERTABUS . POSTE
RISQUE . EORUM
H . M . H . N . SEQ

Ita & numero II. habemus:

SALONIAE . EVTERPE
SACERDOTI . M . D . M . PORI
AVG . ET . TRAIANI . FELICIS

cui adjungatur *Salonia Euterpe*, quæ n°. 10. eodem modo dicitur *Sacerdos M. D. M. Pori*, &c.

Nec tantum reperimus *Sacerdotes fæminas*, verum & *Sacerdotes Maximas* [qualia alibi & in Sacerdotibus Vestalibus noto] cujusmodi *Sacerdotis Maximæ* effigiem, ex Sponii Miscellan. (pag.) hîc repræsentare volui; quod in illa observemus istas *de collo ac pectore pendentes imagines*, quarum meminit jam supra allatus Dionysius Halicarnassæus: apud quem ille Vir Phrygius ac Mulier Phrygia, omni dubio procul, ambo *Summi Sacerdotes*, hic Virorum, illa mulierum, capita ac principes fuere. Mirum sane ita loqui magnum illum Reinesium Cl. I. ad inscr. 40. (pag. 74) *Quin & istius* [Attidis] *Sacerdotes mares omnes; Matris Deorum fæminæ:* ut patet e. 6. 10. & 11. CCCVIII. Vocat

LABERIA FELICLA
SACERDOS MAXIMA
MATRIS DEVM. M.I.

Vocat quidem paulo poſt iſtud de *fœminis M. D. Sacerdotibus* aliquatenus in dubium, ob marmor diffractum ac plane obſcuratum (apud Grut.) ibidem CCCVIII. 9. At claram lucem ipſi præbere potuiſſent, cum illud CCCVIII. n°. 8. tum illa tria modo ex ipſius Cl. I. n°. 280. & 281. ac Cl. V. n°. adducta.

Notum ſatis eſt omnibus Eruditis, cuncta *Sacerdotum Collegia*, ſuos ſibi *primos ſummoſve Sacerdotes*, adeoque *principes* ſeu *capita* habuiſſe, quibus reliqui ſuberant. Quod itaque & inter *M. D. Matris* Sacerdotes locum habuit, ſicut clare ex fœmina *Sacerdote Maxima* liquet. Tales autem etiam *Duces myſticos* vocatos fuiſſe, (ut qui præcipue Sacris M. M. I. initiarent, Duceſque & capita cæterorum eſſent) minimè dubitandum; atque huc reſpicere illud *Magni dux myſtice Sacri*, in fine modò adducendæ inſcriptionis.

Nam quamvis & illi qui ſimpliciter erant *Taurobolini*, ſeu *Tauroboli* (uti ex hoc ſequenti verſiculo liquet, *Quis tibi Taurobolus veſtem mutare ſuaſit*, &c.) vocari poſſent hujus *Taurobolii Sacri* duces, quatenus ad illa ſuaſores eſſent: tamen hîc illud *Dux Myſticus*, ſeu *Dux Myſticè*, ad ſummum ſeu primum inter *Sacerdotes Taurobolos* reſpicere puto: tum quod ſimul & *Pater Sacrorum invicti Mithræ*, & *Antiſtes templi Mithræ Perſidici* nominatus fuerit: tum & ob iſtud P V B. P. R. Q. ſeu *Publicus populi Romani Quiritium*, quod alibi etiam vocem *Augur* ſequitur (ut latius ſtatim infra oſtendetur) ac legi debet, non diſtinctis per puncta literis P. V. B. (ut tamen plus uno loco male) ſed ſimul conjunctis ita P V B. De hac autem inſcriptione, quæ jam pag. 31. a me allata fuit; uti & iſta quæ ipſam (pag. 30.) proxime præcedit, atque apud Aldum pag. 165. Orthographiæ ipſius exhibetur, ita ut illam attuli, ſi judicium ferre licet, firmiter credo, eas non duas, [in ſuperiori ſaltem

tem parte, usque ad verba ista, ANTIQUA GENEROSE, &c. ubi secunda, vel, si mavis, epigramma ipsi subjunctum, incipit] sed unam eandemque, at varie exceptam, reverâ esse. Quum & Aldus & Gruterus quisque suam Romæ in ædibus Colotianis extare asserant, easque inde descriptas producant. Quamvis ille, qui istam, quæ apud Aldum exstat descripsit, ad primam solam partem; is vero, qui alteram a Grutero exhibitam inde excepit, ad posteriorem, seu inferiorem, potius partem, priori neglecta, attendisse videatur. Nisi acciderit, inter illud spatium temporis, quo is, qui Aldo suam subministravit, & istud quo alius suam Grutero, inscriptionem illam ita (ac quidem superiori, ac media parte) fuisse, sive temporum, sive hominum injuria, aliave quavis ruina, corruptam, literasque ita, pro parte obscuratas atque abolitas, ut plane amplius non legi, aut sic legi, ac describi ut quidem opportuerat, non potuerint: aut inde quoque posterior descriptor laborem illas pensiculatius considerandi sumere noluerit. Quamobrem operæ pretium mihi videtur, ex istis descriptionibus (quod ipsum marmor oculis perlustrare mihi non liceat) eam, pro mea potestate, aliquatenus integritati suæ restituere; simulque aliquantisper illustrare: licet credam primam, post illa M. D. M. IDEAE &c. lineam (forsitan & plures) nobis periisse; tum forte & inscriptionem, in ipso marmore (seu primitus) ita fuisse divisam, ut postremæ quinque lineæ, seu versus, in alio marmoris latere insculptæ fuerint; vel saltem, si in eodem, majori tamen aliquo interstitio a superioribus separatæ. Hincque eas eo facilius aut prætervisas, aut pro alia inscriptione habitas fuisse. Quare autem istæ duæ lineæ, quæ & aræ dedicationem & Consules continent, ab Aldi excerptore omissæ fuerint, fateor me plane ignorare. Sic itaque illam repræsentare volui: lector interim illas pag. 30. & 31. exhibitas, cum ea conferat:

M. D. M.

M . D . M . IDEAE . ET . ATTIDI . MINOTAVRO

NOBILIS . IN . CAVSIS . FORMA . CELSVSQ:-:-:-:-:-:-
HIC. PATER. INVICTI . MYSTICA. VICTOR . HABET
SERMO˙. DVOS :-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:- RESERVAT
ET . VENERANDA . MOVET . CYBELES . TI*-:-:-:-:-:-
†AVGENTVR. MERITIS. SIMBOLA. TAVROBOLI
RVF . CAEONius. CAEonii . SABINI . F . V . C . Augur
PVB.P.R.Q.PATER.SACRORVM. INVICTI. MITHRAE
TAVROBOLINVS
M.D.M.ID.ET.ATTIDI.MINOTYRANI.ET.ARAM.IIII.
ID . MART.
GRATIANO . ET . MEROBAVDE . CONSVLIBVS . DEDICABIT

ANTIQVA . GENEROSE . DOMO . CVI . REGIA . VESTAE
PONTIFICI . FELIX . SACRATO . MILITAT . IGNE
IDEM. AVGVR. TRIPLICIS. CVLTOR. VENERANDE. DIANAE
PERSIDICIQVE . MITHRAE . ANTISTES . BABILONIE. TEMPLI
TAVROBOLIQVE . SIMVL. MAGNI . DVX . MISTICE . SACRI

Undenam verò conjectem, unam alteramve lineam in principio hujus inscriptionis deesse, in causa sunt tam illud CELSVSQ quam istud SERMO DVOS: tum etiam, quod inter quintam & sextam lineam versus deesse videatur. Quæ tamen mera, fateor, mea conjectura est. Certius substituitur in septimæ fine vox AVGVR, cum statim subsequatur PVB. P. R. Q. Namque ita illa le-

T genda

* Forsan TAVROBOLA.
† Forsan & hic linea deest.

genda atque interpungenda sunt; quantumvis & apud Gruterum P. V. B. legatur, & apud Aldum, perabsurde, P V L. P R. Quod cuivis, ob illud supra, in inscr. pag. 9. exhibitâ, AVGVR. PVBLICVS. P. R. Q. uti & istud, quod pag. 433. 4. ita apud Gruter. exprimitur AVGVRI. PVBLICO. P. R. QVIRITIVM; uti & ob alia exempla, innotescere potest. Tum & illud TRIPLICIS CVLTOR DIANAE denotat *Hierophantam Deæ Hecates*: quam omnes triformem norunt. In DEDICABIT autem V. pro B. legendum (qualia sæpissime occurrunt) admonitione nulla opus est. Postremo (ut id adhuc semel obiter moneam) pro MINOTAVRO, & MINOTYRANI (sicut & apud Aldum MINOTAVRANO) MENOTYRANNVM legendum esse, tam ex illa patet, quæ pag. 29. allata, quam quæ hic, ex eodem Reinesio deprompta sequitur [TAVROBOLI autem metri causa pro TAVROBOLII positum esse unusquisque videre potest:]

MATRI . DEVM . MAGNAE
IDEAE . SVMMAE . PA
RENTI. HERMAE. ET. ATTIDI
MENOTYRANNO . INVICTO
CLODIVS . HERMOGENIANVS
CAESARIVS . V . C.

Hîc namque (cum eruditissimo Reinesio) pro HERMAE reponendum HERTHAE: quod nullus *Hermæ*, seu *Mercurio*, inter *Magnam Deorum Matrem* & *Attidem Menotyrannum* locus competat: atque *Hertha* hic, quasi interpretationis gratia, quod *Magna* ista mater *Terra* sit, interveniat: sicut simili modo *Menotyrannus* de Attide (seu sole)

ſole) quod ille, ut *Rex anni*, ita & Rex ſeu Dominus menſium ſit. Nec dubito apud Tacitum *Hertham* pro *Herthum* eſſe legendum: niſi illa apud Germanos ſicuti *Lunus* & *Luna*, aliaque præterea numina, quaſi duplicis ſexus culta fuerit. Quæ interim Tacitus de hoc numine tradit, libro de Moribus Germanorum cap. XL. (de Suevis) hæc ſequentia ſunt: *Nec quid notabile in ſingulis, niſi quod in commune HERTHUM, id eſt TERRAM, colunt; eamque intervenire rebus hominum, invehi populis, arbitrantur.* Porro de ipſius Sacris, atque horrendis ſane myſteriis, idem & hæc ſubjungit: *Eſt in inſula Oceani Caſtum nemus: dicatum in eo vehiculum veſte contectum, attingere uni Sacerdoti conceſſum. Is adeſſe penetrali Deam intelligit, vectamque bubus fœminis multa cum veneratione proſequitur. Læti tunc dies, feſta loca, quæcunque adventu hoſpitioque dignatur. Non bella ineunt, non arma ſumunt, clauſum omne ferrum. Pax & quies tunc tantum nota, tunc tantùm amata; donec idem Sacerdos ſatiatam converſatione mortalium Deam templo reddat. Mox vehiculum & veſtes, &, ſi credere velis, numen ipſum ſecreto lacu abluitur ſervi miniſtrant, quos ſtatim idem lacus haurit. Arcanus hinc terror, ſanctaque ignorantia, quid ſit illud quod tantùm perituri vident.*

Ut autem Cluverius *Hertham*, ſic Lipſius, ad Tacitum, Ærthum legit. Ita enim ille: *Ego veram vocem cenſeo ÆRTHUM. Ita enim noſtratem eam vocem efferimus ſcribimuſque.*

Non nego equidem illos quoque *Mercurium* coluiſſe. Id enim idem Tacitus ita teſtatur: *Deorum maxime Mercurium colunt; cui certis diebus humanis QUOQUE hoſtiis litare fas habent. Herculem & Martem conceſſis animalibus placant. Pars Suevorum & Iſidi Sacrificant, &c.*

T 2 Porrò

Porrò *Hermæ* nomine *Mercurium* apud Germanos venisſe, nemo ſanus facile dixerit; quum propriis ſuæ genti nominibus ſua numina appellarent: quod ex iſtò *Hertha*, tum & ex nominibus *Thoth* Alexandrinorum, *Theuth* Ægyptiorum, *Teutates* Gallorum, & *Wodan* Germanorum, quæ omnia *Mercurii* nomina ſunt; non quatenus ſtella, ſed quatenus cum *Sole* convenit, liquet. Neque enim Ægyptii iisdem numinibus eadem, quæ Græci aliive, imponebant nomina. Oſtendunt namque hoc *Theuth* modò allatum & *Oſiris* & *Anubis* & *Iſis* & alia plura. Ac quidem quæ de *Iſide* Apulejus (ipſius *Iſidis* ex perſona) narrat, hæc ſatis ſuperque confirmant. Ita enim ille libro XI, Metamorphoſeos: *Cujus numen unicum, multiformi ſpecie, RITU VARIO, nomine multijugo, totus veneratur orbis. Inde me primigenii Phryges Peſſinunticam nominant Deum Matrem, hinc autochtones Attici Cecropiam Minervam, illinc fluctuantes Cyprii Paphiam Venerem; Cretes ſagittiferi Dictymnam Dianam; Siculi trilingues Stygiam Proſerpinam; Eleuſinii vetuſtam Deam Cererem; Junonem alii, alii Bellonam, alii Hecaten, Rhamnuſiam alii: & qui naſcentis diei Solis inchoantibus radiis illuſtrantur Æthiopes, aliique priſcâque doctrina pollentes Ægyptii, ceremoniis me prorſus propriis percolentes, appellant vero nomine Reginam Iſidem.*

Itaque & *Mater Deorum* & aliæ jam ſupra nominatæ Deæ, atque *Iſis* (quantumvis alias revera idem ſub diverſis nominibus numen eſſent) ſub aliis appellationibus, quin & alio ritu, ſeu cæremoniis, quaſi alia numina, colebantur; atque ut non eadem, ſed diverſa ab invicem, invocabantur; ut ſatis ſupra indicat Apuleius.

Aparet

Aparet hoc præterea ex ſequenti inſcriptione:

MATRI . DEVM . ET . ISIDI
C . MENATIVS . C . FIL . FAB
SEVERVS . FANVM . REFECIT
ET . PRONAVM . DE . SVO . FECIT
EX . VOTO.

CAPUT XI.

Gallos non fuiſſe revera Sacerdotes M. D. M. ſed de triviali fece Agyrtas, ſcurras *ac* mendicabula *ſub religionis prætextu; ſicut erant etiam* Bellonarii: *unde hi ſæpe ſimul junguntur.* Galli *quomodo fierent.* capillatos *illos fuiſſe, cum* Iſiaci *eſſent* calvi. *De* Sacerdotibus Synodi, *ac cujuſnam. De* Allectoribus Collegiorum: *de* Paraſitis Apollinis *&* Herculis: *de* pueris puelliſque alimentariis Fauſtinianis, Fauſtinianis Novis, (*non tamen Sacerdotibus*) Plotinianis, Mammæanis, *&c. Hos quoque appellatos fuiſſe* Pueros Curiæ; *eoſque procul dubio* Patrimos Matrimoſque *fuiſſe, hincque Sacrorum miniſteriis adhibitos. Hinc reditur denuo ad* Sacerdotes M. D. Matris; *ſeu potius* miniſtros: *qui, ſicut* Iſiaci *in triplicem ordinem digeſti fuerant; ita & illi* in Summum Sacerdotem (*utriuſque ſexus*) *in* communes Sacerdotes, *ac tertiò in* Tibicines *ſeu* Fiſtulatores *&* Gallos *&c. quorum caput* Archigallus: *porrò, qui ille, qualiſque fuerit. Denique quænam moderatio circa talia apud Romanos obtinuerit: ac tandem quæ diſtinctio inter* μηναγύρτας *ac* μητραγύρτας *facienda ſit.*

UT autem *Mater Deorum Idæa*, seu *Cybele* diversa erat nomine ac ritu ab Iside, sic etiam ipsorum Sacerdotes: quamvis *Isidis* etiam & viri & fœminæ sacerdotes erant. Ita enim videmus non solum *Ulpium Egnatium Faventinum Sacerdotem Isidis* & pag. 83. 14. Thesauri Gruteriani, *Cn. Domitium Cn. F. Firmum Sacerdotem Isidi Triumphali*, verùm & pag. VI. n°. 1. videmus hanc sequentem inscriptionem

IOVI . . IVNONI . HERCVLI SACRVM CN . DOMITIVS . CN . F . SERE NVS . SACERDOS . ISIDIS . ET DOMITIA . VXOR . V . S . L . M

Utriusque igitur numinis Sacerdotes erant uxorati aut maritatæ, tam Isidis, quam Magnæ Matris.

Quin & *Cejonius Rufus*, & uxor ejus *Cæcina Lolliana*, Isidis Sacerdos, comparent Tauroboliati: sic *Petronius Apollodorus* cum uxore *Ruf. Volusiana*; sic demum *Vettius Agorius*, aliique: cum alias *Galli* nec uxorati, nec viri quidem essent sed *semiviri* & exsecti, adeoque *obscœno facies reverendæ minori.*

Quum itaque nec *Sacerdotes Magnæ Matris*, nec simpliciter *Tauroboliati* essent exsecti seu Genitali membro mutilati, sequitur *Gallos M. D. Matris* non fuisse *Sacerdotes*: saltem Sacra *Matri Deorum* facientes: quantumvis eò nomine, (joco magis quam seriò) venirent; ut apud Apulejum lib. IX. *Vaticinationisque crebris mercedibus suffarcinati piissimi* [seu purissimi] *illi Sacerdotes*. qui alias (libro VIII.) Phi-

Philebum *Gallum* vocat *unum de triviali popularium fece; qui per plateas & oppida cimbalis & crotalis personantes, Deamque Syriam circumferentes mendicare compellunt.*

Hinc *Scurræ Magnæ Matris*, decipiendisque muliercculis maxime apti, circumvagabantur per pagos, vicos ac fora; atque ita ex *Circumforaneorum* numero erant.

Hinc quoque ita Plutarchus, libello, *Cur nunc Pythia non reddat Oracula.* Πλείστης μέντοι ποιητικῆς ἐνέπλησεν ἀδοξίας τὸ ἀγυρτικὸν καὶ ἀγοραῖον, καὶ περὶ τὰ Μητρῷα καὶ Σεράπεια βωμολοχοῦν καὶ πλανώμενον γένος. *Maximam Poësi infamiam paraverunt AGYRTÆ illi ac CIRCUMFORANEI, & SCURRÆ MAGNÆ MATRIS & SERAPIDIS, scelesti ac vagi.*

Hos & in Dionysio Juniori repræsentat Athenæus, cum de ipso libro 12. ita loquitur: Αὐτὸς δὲ Διονύσιος τέλος μητραγυρτῶν καὶ τυμπανοφορούμενος, οἰκτρῶς τὸν βίον κατέστρεψε. *Dionysius vero sub extremum ætatis tempus, Matri Deum [male hic CERERI vertit* Dalechampius] *stipem emendicando cogens, ac tympana pulsans cum morte vitam commutavit.* Ac de illis hoc modo loquitur Menander Comicus, apud Clementem Alexandrinum. Ita enim is in protreptico: Μένανδρος γοῦν ὁ κωμικὸς, ἐν Ἡνιόχῳ, ἐν ὑποβολιμαίῳ τῷ δράματι·

Οὐδεὶς μ' ἀρέσκει (φησὶ) περιπατῶν ἔξω θεὸς
Μετὰ γραὸς, οὐδ' εἰς οἰκίας παρεισιὼν
Ἐπὶ τοῦ σανιδίου Μητραγύρτης.

Τοιοῦτοι γὰρ οἱ Μητραγύρται· ὅθεν εἰκότως ὁ Ἀντισθένης ἔλεγεν αὐτοῖς μεταιτοῦσιν, οὐ τρέφω τὴν μητέρα τῶν θεῶν, ἣν οἱ θεοὶ τρέφουσιν. Πάλιν ὁ αὐτὸς κωμῳδοποιὸς, ἐν Ἱερείᾳ τῷ δράματι, χαλεπαίνων πρὸς τὴν συνήθειαν, διελέγχειν πειρᾶται τὸν ἄθεον τῆς πλάνης τῦφον, ἐπιφθεγ-

φθεγγόμενος ἐμφρόνως: εἰ γὰρ ἕλκει τὸν θεὸν τοῖς κυμβάλοις ἄνθρωπος εἰς ὃ βούλεται, ὁ τοῦτο ποιῶν ἐστὶ μείζων τοῦ θεοῦ: ἀλλ' ἐστι τόλμης, καὶ βίου ταῦτ' ὄργανα εὑρημένα ἀνθρώποισιν. *Menander certe Comicus in Auriga (dramate quod suppositititium est.)*

Nullus, inquit, mihi placet Deus foris vagans,
Anu cum sodali quaslibet adeuns domos,
Aut Metagyrtes cum tabella.

Tales enim erant Metragyrtæ. Unde eis mendicantibus merito dicebat Antisthenes: Non alo Matrem Deorum, quam Dii alunt. Rursus idem Comicus in dramate cui titulus Sacerdos [fœmina] ægre ferens consuetudinem impiam, erroris arrogantiam conatur refellere, sapienter eloquens . . . . Nam si Deum quò cuique libitum est quisque cymbalis trahit, hoc qui facit certe is Deo est potentior. Audaciæ hæc vitæque sed reperta sunt hominibus instrumenta. Quamvis igitur Plinius lib. 35. c. 12. eos *Sacerdotes* vocet, his verbis, *Samia testâ Matris Deum Sacerdotes, qui Galli vocantur, virilitatem amputant*; nulla auctoritate publicâ nixi sunt; ac *vates* fuerunt sponte currentes, *& inertes, & insani, & quibus egestas imperabat*; ut bene de ipsis, horumque similibus, Ennius. Ut ut namque Plinius loco modò citato: *Matris Deum sacerdotes, qui Galli vocantur*, eos alibi tamen simpliciter *Matris Deum Gallos* vocat: quamvis & subinde Templis affuerint, iisque non uno loco servierint. qui tamen & a vulgaribus scurris ac mendicabulis eatenus distingendi videntur: sicut & a multis veterum hinc inter Sacerdotes videntur fuisse numerati; quum ipsorum tantum ministri essent.

Hisce autem sese intermiscuisse *Anus* seu *Vetulas* nequaquam melioris commatis, videmus, cum ex modo allato Menandro, tum ex hisce Clementis Alexandrini verbis, *Pæda-*

gogi

gogi libro tertio, cap. 4. ubi de fœminis nimis petulantibus loquitur: Περιφέρονται δὲ αὗται ἀνὰ τὰ ἱερὰ ἐκθυόμεναι, καὶ μαντευόμεναι ἀγύρταις καὶ μητραγύρταις καὶ γραίαις βωμολόχαις, οἰκοφθορούσαις, ὁσημέραι συμπομπεύουσαι, καὶ τὰ παρὰ ταῖς κύλιξι ψιθυρισμοὺς γραϊκοὺς ἀνεχόμεναι, φίλτρα ἄττα καὶ ἐπῳδὰς παρὰ τῶν γοήτων, ἐπ' ὀλέθρῳ γάμων, ἐκμανθάνουσαι. *Circumvagantur autem per templa expiationibus ac Vatibus ſeſe tradentes; & cum Agyrtis & Metragyrtis, & vetulis ſceleratis,* [vox βωμολόχαις hîc longe majorem emphaſim habet] *quæ domibus (ſeu familiis) exitium afferunt, quotidie unà pompam ſequentes: & aniles ſuſurros ad pocula ſuſtinentes, (quaſi vaticinatricum) ac quædam amatoria, carminaque in matrimoniorum perniciem a præſtigiatoribus ediſcentes.* Quibus verbis & iſti cum *Agyrtæ*, tum *Metragyrtæ*, tum & Vetulæ *expiatrices* ac *initiatrices*, ut ſic loquar, (e quarum numero & Æſchinis Oratoris mater, teſtante ita Demoſthene, fuit) graphice ſatis deſcribuntur.

Unde & Romani (ut infra latius oſtendam) hæc Sacra, non niſi valde, reformata; neque horum, harumque ſcurrarum turbam ita, ut Græci, admittebant. Hincque Cicero lib. 2. de Legibus, ex Legibus XII. Tabularum hanc Legem allegat: *Præter Ideæ Matris famulos, eoſque juſtis diebus, ne quis ſtipem cogito.* Quibus addenda illa, quæ jam ſupra ex Dionyſio Halicarnaſſæo attuli. At temporibus magis corruptis (ut ex Juvenale videmus) hæc colluvies magis magiſque Romæ redundabat. Quin eſt ipſe Cæſar Heliogabalus (at quale monſtrum!) *Matris etiam Deum Sacra accepit, & tauroboliatus eſt, ut typum eriperet: & alia ſacra quæ penitus habentur condita. Jactavit autem caput inter præciſos fanaticos, & genitalia ſibi devinxit, & omnia fecit quæ Galli facere ſolent.* Verum hæc ac ſimilia, ut extremæ inſaniæ facinora in ipſo notantur, modo lectio hæc *Tauroboliatus* hic valere debeat; & non illa reti-

nenda *adeo debacchatus* est. De qua re adhuc infra aliquid à me dicendum erit.

Vates itaque erant ac *Fanatici*, æque atque illi *Bellonæ.* Hinc itaque Juvenalis Sat. VI.

—— —— —— —— Ecce furentis
Bellonæ Matrisque Deum chorus intrat, & ingens
Semivir, obscœno facies reverenda minori,
Mollia qui rupta secuit genitalia testa
Jam pridem; cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeja, & Phrygia vestitur bucca tiara:
Grande sonat, metuique jubet, &c.

De quibus & Persius, Sat. V.

Hinc grandes Galli & cum sistro lusca Sacerdos
Incussere Deos inflantes corpora, si non
Prædictum ter mane caput gustaveris alli.

Nempe & *Bellonæ* fanaticis (qui sese maxime ad *ædem Bellonæ* ostentasse videntur, prout ex Grut. pag. 312.7. & 313. 1. apparere videtur) & Gallis, junguntur, ut ejusdem commatis, *Isiaci.* unde & Juvenalis, rursus Satyra sextâ: *qui grege linigero circumdatus, & grege calvo Plangentis populi, currit derisor Anubis.* Quin & ipsæ Deæ Diique inter se quandoque confunduntur: ut ex Fastor. 4.

Ecquis ita est audax qui limine cogat abire
Jactantem Phrygiâ tinnula sistra manu?
Ante Deum Matrem cornu Tibicen adunco
Cum canit, exiguæ quis stipis æra neget?
Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ,
Unde tamen vivat vaticinator habet.

Con-

Confunduntur quippe hic inter se & *Isiaci* & *Metroici* (ut sic loquar) & *Bellonarii*; ut Tertullianus eos appellat. Quod apud Apuleium, ut jam supra vidimus, *Diana*, *Juno*, *Venus*, *Bellona*, *Deum Mater*, seu *Cybele*, & *Isis* &c. unum idemque numen sint. Atque inde, quamvis sub diversis nominibus diverso cultu homines illas venerarentur; tamen *Fanatici* & *Bellonæ*, & *Isidis*, & *Deæ Syriæ*, & *Dianæ*, & *Cybeles*, quasi unius ejusdemque numinis vates haberentur; ut qui omnes numine afflatos se simularent, omnesque stipem corrogando, ac vaticinando, vilem plebeculam ac mulierculas emungerent. Et tamen hæc differentia intercedebat, quod hi essent calvi, [nempe *Isiaci*] isti contra capillati; hi rursus sibi genitalia demeterent, illi contra lacertos secarent; indeque crinem sanguineum circumrotarent.

Ut autem illi *Bellonarii*, dum sic brachia cruentabant, per id non initiabantur; aut Sacerdotes consecrabantur; ita nec illi qui se Gallos faciebant, inde Sacerdotes Cybeles fiebant.

Et hoc, & illa quæ modo dixi, docet nos Lucianus, ubi de Dea Syria (quæ alio nomine Magna Deorum mater Cybele erat) loquitur; atque inter alia hæc sequentia habet: Ἐν ῥητῇσι δὲ ἡμέρῃσι, τὸ μὲν πλῆθος ἐς τὸ ἱρὸν ἀγείρονται. Γάλλοι δὲ πολλοὶ, καὶ τοὺς ἔλεξα, οἱ ἱροὶ ἄνθρωποι πλέουσι τὰ ὄργια· τάμνονταί τε τοὺς πήχεας, καὶ τοῖς νώτοισι πρὸς ἀλλήλους τύπτονται. Πολλοὶ δὲ σφίσι παρεστεῶτες, ἐπαυλέουσι· πολλοὶ δὲ τύμπανα παταγέουσι· ἄλλοι δὲ ἀείδουσι ἔνθεα καὶ ἱρὰ ἄσματα· τὸ δὲ ἔργον ἐκτὸς τοῦ νηοῦ τόδε γίγνεται· οὐδὲ ἐσέρχονται ἐς τὸν νηὸν ὁκόσοι τάδε ποιέουσι, ἐν ταύτῃσι τῇσι ἡμέρῃσι καὶ Γάλλοι γίγνονται. ἐπεὰν γὰρ οἱ ἄλλοι αὐλέωσί τε καὶ ὄργια ποιέωνται, ἐς πολλοὺς ἤδη ἡ μανίη ἀπικνέεται, καὶ πολλοὶ ἐς θέην ἀπικόμενοι, μετὰ δὲ τοιάδε ἔπρηξαν. καταλέξω δὲ καὶ τὰ ποιέουσι. Ὁ νεηνίης ὅτῳ τάδε ἀποκέαται, ῥίψας τὰ εἵματα, μεγάλῃ βοῇ ἐς μέσον ἔρχεται, καὶ ξίφος ἀναιρέεται (τὸ δὲ πολλὰ ἔτεα, ἐμοὶ δοκέει, διὰ τοῦτο ἕστηκε) λαβὼν δὲ αὐτίκα τάμνει ἑαυτὸν, θέει τε διὰ τῆς πό-

λιος, καὶ τῇσι χέρσι φέρει τὰ ἔταμε. ἐς ὁκοίην δὲ οἰκίην τάδε ἀποῤῥί-ψει, ἐκ ταύτης ἐσθῆτά τε θηλέην, καὶ κόσμον τὸν γυναικήϊον λαμβάνει. *Diebus autem certis multitudo in templum congregatur; & Galli frequentes, hominesque illi Sacri, quos dixi, orgia celebrant, cubitosque incidunt, tergisque mutua verbera excipiunt. Multi autem adstantes ipsis tibià canunt & tympana pulsant: alii divinitus inspirata, & sacra, carmina cantant. Atque hæc fiunt extra ædem: quod qui faciunt in eam non ingrediuntur. His diebus etiam Galli fiunt. Postquam enim alii tibia cecinerint, ac sacramento sese obstrinxerint, ad multos jam venit furor, multique qui ad spectaculum venerunt postea talia fecerunt. Ea autem referam quæ faciunt. Adolescens cui hæc parata sunt, abjectis vestibus, magno clamore in medium prodit, atque ensem distringit (hæc jam per multos annos ita constituta sunt)* [sic namque vertendum, nisi in Græco textu, uti conjicio legendum sit ἔγχεα, idque ad gladios in eum usum servatos spectet] *quo protinus accepto, semetipsum castrat, curritque per urbem, & manibus portat ea quæ resecuit. In quamcunque autem domum ea projicit, inde fœmineam vestem, & muliebrem ornatum accipit. Atque hæc quidem in castrationibus faciunt.*

Hos utique *Gallos* Apulejus *de triviali popularium fæce homines* vocat: iique multum discrepasse gradu dignitatis atque honoris videntur ab istis, qui illorum *Antistites* & *Archigalli* erant: ut quorum *comites* hi tantum essent ac *ministri*. Ut enim Festus ipsos *Magnæ Matris comites* appellat, sic & Ovidius lib. 4. Fastorum.

> *Ibunt* [ac quidem Romæ] *semimares, & inania tympana tundent,*
> *Æraque tinnitus ære repulsa dabunt.*

Ipsa

Ipsa sedens molli COMITUM cervice feretur
Urbis per medias exululata vias.

Ac paulo post:

Venit in exemplum furor hinc, mollesque MINISTRI
Cædunt jactatis vilia membra comis.

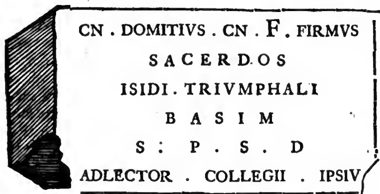
Hinc & *religiosi* nominabantur; ut in hac inscriptione

D . M
VETTIO . SYNTROPHO
RELIGIOSO
A . MATRE . MAGNA
CAPILLATO
VETTIA . AMOR
DE . SUO . FECIT
POSTERISQ. EORUM

Nec certe omnes initiati, mystæve, sive *Cereris*, sive *Hecates*, sive *Isidis*, sive *Magnæ Matris Ideæ* vel *Attidis* (ne ipsi quidem Tauroboliati) inde quod initiati aut consecrati essent, *Sacerdotes* erant. Ejusmodi namque initiati ac mystæ, sua tantum habebant collegia Sacra ac Synodos. Ita enim videmus ex. gr. apud Reinesium Classe. XIV. n°. 171. Collegium *Serapis*, sicut & Isidis

L . CASSIO . HERMO
DORO . NAVCLERO
QVI . ERAT . IN . COLLEG
SERAPIS . SALON . PER
FRETA . PER . MARIA . TRA
IECTVS . SAEPE . PER . VND
QVI . NON . DEBVERAT
* OBITVS . REMANERE
IN . AETERN . SET . MECVM
CONIVNX . SI . VIVERE
NOLVERAS . AD . STYGA
PERPETVA . VEL . RATE
FVNEREA . VTINAM
TECVM . COMITATA
FVISSEM . VLPIA . CANDI
DA . DOMVS . SALON
M . P.
AETERN . QVE . FVIT . IN . COLL . YSID

Sic & apud Gruterum, (pag. 83. n°. 83. 14.) habeinus

Sicut

* OBLITVS hic legendum credo.

Sicut *Adlectores* erant, ita & inde *adlecti* in hoc illudve collegium: ut patet ex ſequenti inſcriptione pag. 330. 1. exhibita

LAVDATVS. POPVLO. SOLITVS. MANDATA. REFERRE
ADLECTVS. SCAENAE. PARASITVS. APOLLINIS. IDEM
MVLTARVM. IN. MIMIS. SALTANTIBVS. VTILIS. ACTOR

Ita enim recte ſuppletur hujus marmoris fragmentum. Ex quo quoque notandus magni illius Scaligeri, in indice Gruteriano, error; ibi namque habetur *Sacerdos Synhodi Apollinis:* quum in ipſa inſcriptione (quam alia occaſione jam ſupra adduxi) habeatur ac legendum ſit, *PANTOMIMO SUI TEMPORIS PRIMO, SACERDOTI SYNHODI, APOLLINIS PARASITO, ALUMNO FAUSTINÆ, &c.*

Cujusnam verò *Synodi* hic Sacerdos fuerit incertum eſt. *Synodum* ξυστικὴν in ſequentibus videmus, ac quæ Herculi Sacra erat, ſicut ipſe ξυστός. At *Synodi* quoque aliæ erant aliis Dîs Deabuſve Sacræ; ſicut ex ſequenti hac inſcriptione videre licet:

Η ΣΥΝΟΔΟΣ . ΤΩΝ . ΜΥΣΤΩΝ . ΤΗΣ . ΜΕΓΑΛΗΣ
ΘΕΑΣ . ΘΕΣΜΟΦΟΡΟΥ . ΔΗΜΗΤΡΟΣ . ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΝ
ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ . ΤΟΥ . ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΥ . ΜΑΤΡΩΟΝ
ΣΥΜΜΑΡΤΥΡΑΣ . ΤΟΝ . ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΝ

Conventus Sacerdotum Magnæ
Deæ legiferæ Cereris Metrodorum
Hermogenis filii Metrodori (Filium) M. Matris
Deûm (Sacerdotem)
Pronuntians Stephanephorum.

Quæ

Quæ inscriptio Venetiis extat in lapide togatam sustinente statuam: in quo rursus idem Scaliger vocem ΜΑΤΡΩΟΝ, quæ ΜΗΤΡΩΟΝ legi debet, in nominato indice pro nomine appellativo, non Sacerdote M. Matris, habet. Interim plura *Collegia*, seu *Synodos*, cum *Sacerdotales* tum alios, reperire est: de quibus forsan alibi latius.

Porro non solius *Apollinis*, verum & *Herculis Parasitos* reperimus apud Athenæum lib. VI. hoc modo, ex emendatione magni If. Casauboni: Τὸ δὲ τοῦ παρασίτου ὄνομα νῦν μὲν ἄδοξόν ἐστι, παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις εὑρίσκομεν τὸν παράσιτον ἱερόν τι χρῆμα, καὶ τῷ συνθοίνῳ παρόμοιον. ἐν Κυνοσάργει μὲν οὖν ἐν τῷ Ἡρακλείῳ στήλη τίς ἐστιν, ἐν ᾗ ψήφισμα μὲν Ἀλκιβιάδου· γραμματεὺς δὲ Στέφανος Θουκυδίδου. λέγεται τ' ἐν αὐτῷ περὶ τῆς προσηγορίας οὕτως. τὰ δὲ ἐπιμήνια θυέτω ὁ ἱερεὺς μετὰ τῶν παρασίτων· εἰ δὲ παράσιτοι ἕνα τὸν ἐκ τῶν νόθων, καὶ τὸν τούτων παίδων, κατὰ τὰ πάτρια, ἀναγκαζόντων. ὃς δ' ἂν μὴ θέλῃ παρασιτεῖν εἰσαγέτω καὶ περὶ τούτων εἰς τὸ δικαστήριον. ἐν δὲ τοῖς κύρβεσι τοῖς περὶ τῶν Δηλιαστῶν, οὕτως γέγραπται· καὶ τῷ κήρυκι ἐκ τοῦ γένους τῶν κηρύκων τοῦ τῆς μυστηριώτιδος. τούτους δὲ παρασιτεῖν ἐν τῷ Δηλίῳ ἐνιαυτόν. ἐν δὲ Παλληνίδι τοῖς ἀναθήμασιν ἐπιγέγραπται τάδε, Ἄρχοντες καὶ παράσιτοι ἀνέθεσαν, οἱ μὲν ἐπὶ Πυθοδώρου Ἄρχοντος στεφανωθέντες χρυσῷ στεφάνῳ. ἐπὶ δὲ Φυλῆς ἱερείας παράσιτοι ἐπὶ Λυκοστράτου Γαργήττιος, Περικλῆς Περικλείτου Πιτθεύς. Χάρινος Δημοχάρους Γαργήττιος. Κἂν τοῖς τοῦ βασιλέως δὲ νόμοις γέγραπται θύειν τῷ Ἀπόλλωνι τοὺς Ἀχαρνέων παρασίτους. Κλέαρχος δ' ὁ Σολεὺς, εἷς δ' οὗτος τῶν Ἀριστοτέλους ἐστὶ μαθητῶν, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν βίων οὕτω γράφει· Ἔτι δὲ παράσιτον, νῦν μὲν τὸν ἕτοιμον, τότε δὲ τὸν εἰς τὸ συμβιοῦν κατηλλαγμένον. ἐν γοῦν τοῖς παλαιοῖς νόμοις αἱ πλεῖσται τῶν πόλεων, ἔτι δὲ καὶ σήμερον, ταῖς ἐντιμοτάταις ἀρχαῖς συγκαταλέγουσι παρασίτους. Κλείδημος δ' ἐν τῇ Ἀτθίδι φησί, καὶ παράσιτοι δ' ᾑρέθησαν τῷ Ἡρακλεῖ. καὶ Θεμίσων δ' ἐν Παλληνίδι, ἐπιμελεῖσθαι δὲ τὸν βασιλέα τὸν ἀεὶ βασιλεύοντα, καὶ τοὺς παρασίτους οὓς ἂν ἐκ τῶν δήμων προαιρῶνται, καὶ τοὺς γέροντας καὶ τὰς γυναῖκας τὰς πρωτοπόσεις. ἔχεις δὲ κἀκ τούτων καλέμου

λέμου

λέ μου Οὐλπιανὲ ζητεῖν, τίνες αἱ πρωτοπόσεις γυναῖκες, ἀλλὰ μὴν, περὶ γὰρ παρασίτων ὁ λόγος, καὶ τῷ Ἀνακείῳ ἐπί τινος στήλης γέγραπται· τῶν δὲ βοοῖν τοῖν ἡγεμόνοιν τοῖν ἐξαιρουμένοιν, τὸ μὲν τρίτον μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, τὰ δὲ δύο μέρη τὸ μὲν ἕτερον τῷ ἱερεῖ, τὸ δὲ τοῖς παρασίτοις. Κράτης δ' ἐν δευτέρῳ Ἀττικῆς διαλέκτου φησὶ, καὶ ὁ παράσιτος νῦν ἐπ' ἀδόξου μὲν κεῖται πράγματος, πρότερον δ' ἐκαλοῦντο παράσιτοι, οἱ ἐπὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ σίτου ἐκλογὴν αἱρούμενοι. καὶ ἦν ἀρχεῖόν τι παρασίτων. διὸ καὶ ἐν τῷ τοῦ βασιλέως νόμῳ γέγραπται ταυτί. ἐπιμελεῖσθαι δὲ τὸν βασιλεύοντα τῶν τε ἀρχόντων, ὅπως ἂν καθιστῶνται, καὶ τοὺς παρασίτους ἐκ τῶν δήμων αἱρῶνται κατὰ τὰ γεγραμμένα. τοὺς δὲ παρασίτους ἐκ τῆς βουκολίας ἐκλέγειν ἐκ τοῦ μέρους τοῦ ἑαυτῶν ἕκαστον ἑκτέα κριθῶν. δαινύσθαι τοὺς ὄντας Ἀθηναίους ἐν τῷ ἱερῷ κατὰ τὰ πάτρια. τὸ δὲ ἑκτέα παρέχειν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῷ Ἀπόλλωνι τοὺς Ἀχαρνέων παρασίτους ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς τῶν κριθῶν. ὅτι δὲ καὶ ἀρχεῖον ἦν αὐτῶν, ἐν τῷ αὐτῷ νόμῳ τάδε γέγραπται. εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ νεὼ τοῦ ἀρχείου, καὶ τοῦ παρασιτίου, καὶ τῆς οἰκίας τῆς ἱερᾶς διδόναι τὸ ἀργύριον, ὁπόσου ἂν τῶν ἱερέων ἐπισκευασταὶ μισθώσωσιν. Ἐκ τούτου δῆλόν ἐστιν, ὅτι ἐν ᾧ τὰς ἀπαρχὰς ἐτίθεσαν τοῦ ἱεροῦ σίτου οἱ παράσιτοι, τοῦτο παρασίτιον προσηγορεύετο. ταὐτὰ ἱστορεῖ καὶ Φιλόχορος, ἐν τῇ ἐπιγραφομένῃ Τετραπόλει, μνημονεύων τῶν καταλεγομένων τῷ Ἡρακλεῖ παρασίτων. Καὶ Διόδωρος ὁ Σινωπεὺς κωμῳδοποιὸς, ἐν Ἐπικλήρῳ, οὗ τὸ μαρτύριον ὀλίγον ὕστερον παραθήσομαι. Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Μεθωναίων πολιτείᾳ, παράσιτοι, φησὶ τοῖς μὲν Ἄρχουσι δύο καθ' ἕκαστον ἦσαν, τοῖς δὲ Πολεμάρχοις εἷς τεταγμένα δὲ ἐλάμβανον παρ' ἄλλων τέ τινων καὶ τῶν ἁλιέων ὄψον.

Quæ ita vertenda poſt Dalechampium puto:

Paraſiti quidem appellatio fuit olim & Sancta & venerabilis. Polemon igitur (ſive Samium ſe, ſive, Sycionium, ſive Athenienſem malit nominari [& quandoque unus idemque plurium urbium ſimul erat civis ut alibi oſtendo] *ut inquit Heraclides Mopſeates, qui eum ab aliis etiam civitatibus cognominat: nam Stelocopas is quoque dictus eſt,*

est, ut scribit Herodicus Crateterus, de Parasitis hæc memoriæ tradidit; nomen id, nunc sordidum & infame, apud antiquos invenitur sanctum; & perinde ac si dixissent συνθοίνην i.e. *coëpulonem. Itaque in Cynosargis Herculeo templo columnam extare (scribit) in qua exsculptum est decretum Alcibiadis, scribâ Stephano Thucididis filio, in quo de hac nuncupatione ita promulgatum est. Epimenia Sacra cum Parasitis sacerdos sacer operator. Parasiti unum quempiam ex spuriis hominibus, ac eorum liberis, secundum leges (seu consuetudinem) patrias parasitum eligant: nolentem vero sacerdos, super hac re trahat in judicium. In publicis tabulis legum quæ latæ sunt de Deliastis, ita scriptum est: Caduceator (seu Ceryces,* vel *precones) duo sunto, ex Cerycon familia Mysteriotide; per anni spatium in Delo parasiti sunto* [nempe Apollinis, non Herculis.] *In Pallenide (tribu) donariis hæc inscripta sunt: Archontes & Parasiti posuerunt; illi quidem sub Archonte Pythodoro corona aurea coronati; Parasiti vero cum Sacerdos (fœmina) Tribus.* . . . .

. . . . . *esset, ac dum Archon Lycostratus Gargettius esset, Pericles Pericliti F. Pitheus, & Charinus Demochari F. Gargettius. Quin & in legibus Regiis mandatur Acharnensium parasitis ut Apollini sacrificent. Clearhus vero Solensis, unus ex Aristotelis discipulis, scribit libro primo Viarum, Parasitum olim dictum promptum paratumque hominem, nunc autem immutata significatione, victûs socium. Itaque in antiquis legibus, quin & hodie, plurimæ civitates, in honoratissimorum magistratuum consortium parasitos quoque assumunt. Cleidemus autem ita, in Attide, scribit: Herculi quoque parasitos creavere. Themison, in Pallenide: Rex, cujus perpetuum regnum sit, Parasiti e tribubus electi, senes, & fœminæ, quas appellant πρωτοπόσεις (quasi dicas* PROPINATRICES*)*

cu-

curam gerunto. In his ô bone Ulpiane, sciscitare potes quæ sint illæ fœminæ πρωτοπόσεις. *Verum de parasitis nunc nobis sermo. In Anaceio columnæ cuidam hoc inscriptum legitur: E bobus præcipuis, tertia ludis celebrandis impendatur; e duabus reliquis altera tribuatur Sacerdoti, altera Parasitis. Crates libro secundo proprietatis Attici sermonis ait: Parasitus nunc sane rem fœdam & inhonestam significat, olim vero sic vocabantur quos colligendis sacris frumentis eligebant. Parasitorum quoque (collegium &) curia quædam erat. Itaque in regis legibus hoc scriptum est: Regi curæ sit, ut magistratus creentur, (sive Archontes:) utque sicut legibus cautum est, e tribubus parasiti eligantur: utque hi parasiti ex Bucolia.* [de qua alibi aliquid dicitur] *uniusquisque pro sua parte, hordei sextaria seligant ut inde patrio more ii qui vere Athenienses sunt epulentur: ex collecta vero hordei quoque sextarium Acharnensium Parasiti præbeant Apollini in CURIAM* [sive, ut Dalechampius, *ad priscos epulorum & sacrorum ritus.*] *Curiam autem parasitis fuisse, in eadem sic lege scribitur: Ad instaurandum resarciendumque vetus templum, & PARASITIUM, (seu parasitorum curiam) tantum pecuniæ detur, quantâ faciundum opus locaverint sacrorum ædificiorum instauratores. Hinc manifestum est Parasitium dictum fuisse locum istum in quo primitias frumenti sacri recondebant Parasiti. Eadem refert & Philochorus, in opere cui titulus Tetrapolis; eos recensens, qui in Parasitorum Herculis cœtum cooptati fuerant. Sicut & eadem tradit comicus Diodorus Sinopensis, in Epiclero: cujus testimonium infrà citabo. Aristoteles, in Methonensium republica, parasitos duos scribit Archontibus singulis assignatos fuisse, Polemarchis vero unum; eosque & a piscatoribus, & ab aliis certum ac præstitutum accepisse obsonium.* Videmus hîc igitur æque *Apollinis Parasitos* quam *Herculis.*

X 2 Hos

Hos autem *Parasitos* fere fuisse apud Athenienses, quod *Epulones* apud Romanos, optime meo judicio, observat Casaubonus: cujus animadversiones in hunc Athenæi locum consulat Lector; sicut & Hesychium. Quamvis autem ad propositum nostrum hîc id nihil faciat, tamen occasione hac data aliquid de *Alumnis Faustinæ* adjiciendum jam præcedentibus puto: quod ista non usque adeo vulgaria sint. Apud Spartianum videmus pueros ac puellas in id electas ut a Cæsarum nomine appellati, ipsorum Cæsarum sumptu alimenta caperent, seu publice alerentur: id enim is exemplo Trajani, in Hadriani vita ita ostendit: *Pueris ac puellis, quibus etiam Trajanus alimenta detulerat, incrementum liberalitatis adjecit.* Hos autem a Trajano primùm nomen traxisse docet sequens, apud Gruterum, pag. 1084. 7. inscriptio:

IMP . NERVAE . TRAIAN . AUG
GERM . P . MAX . TRIB
POTEST . COS . IIII . P . P
NOMINE . PUERORUM
PUELLARUMQUE
ULPIANORUM

Sic; teste Capitolino, Antoninus Pius *Faustinianas puellas instituit*, in honorem uxoris *Faustinæ*, quam tertio imperii anno amiserat: ita enim ille: *Puellas alimentarias in honorem Faustinæ Faustinianas constituit.* Ac hujus exemplo postea (eodem testante Capitolino) M. Antoninus Philosophus *Novas puellas Faustinianas instituit in honorem uxoris mortuæ.* Quin & de *Mammæanis pueris puellisque* ab Alexandro Severo institutis adhucdum viventi matri, ita Lam-

Lampridius: *Puellas & pueros, quemadmodum Antoninus Faustinianas instituerat, Mammaeanas & Mammaeanos instituit.*

Hos autem & alio nomine *pueros curiae* appellatos fuisse, ab illisque distinctos *pueros plebeios* docet non obscure nos inscriptio quae Thes. Grut. pag. 461. extat, ubi inter alia habemus ITEM. PUER. CURIAE. INCREMENT. alimenti scilicet: sicut paulò inferius PUER. PLEBEIS. SINE. DISTINCTIONE. LIBERTATIS. NUCUM. SPARSION. &c. *Puellas* autem has *Faustinianas* (sicut & pueros procul omni dubio *Alimentarias* dictas fuisse, nos supra allatus Capitolinus, in Antonino Pio, his verbis quoque supra adductis, docet: *Puellas Alimentarias* &c. unde clare elucescit, eas etiam vocatas *alumnas*; sicut id de pueris videmus, in inscriptione jam supra integrè, ac modò etiam pro parte allata, in *Alumno Faustinae* Agilio Septentrione post *allecto inter juvenes*. Hujusmodi *Pueros puellasque* patrimos ac matrimos potissimum, (si non omnes) fuisse crediderim, persuasus istis apud Vopiscum Aureliani verbis, ubi de inspiciendis libris Sibyllinis loquitur: *Patrimis Matrimisque pueris carmen indicite*; quod tales pueri pueraeque (sicuti antiquis temporibus *Camilli* ac *Camillae*, quae etiam *Patrimi* ac *Matrimi* erant) maxime sacris ministrandris (de quibus Aurelianus porro loquitur) adhiberentur.

Non reperio tamen hos hasve *Alimentarias Faustinianas* Sacerdotes Faustinae fuisse: quod tamen asserit Magnus ille literatorum princeps Ezechiel Spanhemius, dum Antonium eò provectum adulatione in mortuam uxorem dicit, pag. 290. a. *de luy ordonner neuf Pretresses, appellées de son nom Puellae Faustinianae*, nisi *NOVEM* pro *NOVAS* legerit apud Capitolinum; quod tamen illas non facit *Sacerdotes*. At paucis interjectis ille demum de aede *Faustinae* lo-

 quitur,

quitur, non tamen Romæ exſtructa. *Fœminas Sacerdotes* tamen & Romæ fuiſſe *Fauſtinæ*, illiſque, ſicut & Flaminicis, has *Fauſtinianas* inſerviiſſe circa Sacra facienda, crediderim plane. *Fauſtinas* namque *Sacerdotes* reperimus apud jam toties allatum Gruterum pag. 321. 5.

SAENIAE : CN . FIL
BALBILLAE
SACERDOTI . DIVAE
FAUSTINAE . DECURI
ONES . AERE . COLLA
TO . OB . MERITA . EIUS

Sic & eadem pagina *Plotinæ Sacerdotem* habemus:

A E M I L I A E
C . F
A E Q U A E
SACERD . DIVAE
PLOTINAE
COLL . CENT
TITULO . USA

Quin & n°. 2. *Flaminicam Plotinæ*, ſit

CANTIAE
L . F . SATURNINAE
PATRON . COLON
FLAMINICAE
SACERD . DIVAE . PLOTINAE
HIC . ET . FORO . SEMPRONII
D . D

Sic

Sic quoque *Sacerdotes* ibidem, *Divæ Marcianæ.* ac pag. 1088. 11. *Faustinæ* simul ac *Matidiæ.*

LEPIDIAE . L . F
PROCULAE
SACERDOTI . DIVAE
FAUSTINAE
AUG . ET
DIVAE . MATIDIAE
AUG . D . D . P
PECUNIA . AB . EA
REMISSA

Nullas tamen reperimus *Puellas Plotinianas*, aut *Marcianas:* quamvis ipsarum Sacerdotes, ac *Flaminicas* inveniamus. Quod licet ita esset, non inde sequeretur *Puellas* istas, sive *Faustinianas*, sive *Mammæanas*, sive & *Plotinianas* aut *Marcianas* Sacerdotes istarum Divarum fuisse.

Verum enim vero redeundum nobis tandem est ad *Gallos* nostros M. D. M. Ideæ, quos dixeram, non fuisse hujus *M. M. Sacerdotes*, sed solum *collegiatos*, qui *Archigallis* suis (ut monachi hodie suis Abbatibus) suberant. An vero hi Galli in ipsa Pessinunte Sacerdotes fuerint incertum quidem; nec mihi usque adeo credibile. De *Gallis* ad Sestum Livio occurrentibus nihil tale apparet. Ita enim Titus Livius Dec. 4. lib. 7. *Jam subeuntibus armatis muros fanatici Galli primum CUM SOLENNI HABITU ante portam occurrunt. Jussu se Matris Deum FAMULOS Deæ venire memorant, ad precandum Romanum, ut parceret mœnibuss urbique.* Neque de illis Pessinunticis, qui proculdubio cum Archigallo suo, occurrebant Consuli Romano; ac de quibus idem Titus Livius Dec. 4. lib.

lib. 8. *Transgressis ponte perfecto flumen, præter ripam euntibus Galli Matris Magnæ a Pessinunte occurrere, CUM INSIGNIBUS SUIS, vaticinantes fanatico carmine, Deam Romanis viam belli & victoriam dare, imperiumque ejus regionis. Accipere se omen cum dixisset Consul, castra eo ipso loco posuit.*

Nec magis patet id ex Lactantio, ubi lib. 1. De Sacris cum Matris Deorum, tum Bellonæ, ita loquitur: *Quorum* [sacrorum] *alia sunt Matris Deum, in quibus homines suis ipsi virilibus litant: amputato enim sexu nec viros se nec fœminas faciunt: alia Virtutis, quam eandem Bellonam vocant: in quibus IPSI SACERDOTES non alieno, sed suo cruore sacrificant.* ubi ipsos *Bellonarios Sacerdotes* a *triviali Gallorum turba* distinguit; cum & hos se proprio sanguine cruentasse indicet. Sicut nullo modo negare velim *Archigallos* minus se quam cæteros *Gallos* castrasse: quod putem ex istis vulgaribus *Gallis* jam dudum aliquem castratum in Archigallum eligi solenne fuisse; atque ita in reliquorum caput, præsidem ac Sacerdotem.

Isiaci autem (ut hæc rursus interponam) & *Sacerdotem* sibi *Summum* habebant, & alios minores Sacerdotes; tum tertio ordine erat vulgus Isiacorum, *Grex* scilicet *liniger* & *calvus*; atque adeo *Sacricolæ* seu religiosi, aut vulgares mystæ: qui tamen Sacerdotes non erant. Ostendit hoc satis clare Apulejus lib. XI. per hæc Sequentia: *Tunc influunt turbæ Sacris Divinis initiatæ, viri fœminæque omnis dignitatis, & omnis ætatis, linteæ vestis candore puro luminosi: illæ limpido tegmine crines madidos obvolutæ; hi capillum derasi funditus, vertice prænitentes: magnæ religionis terrena sidera, æreis & argenteis, imò vero aureis etiam, sistris argutum tinnitum constrepentes. Sed* [NB] *Antistites* [a quibus *Summus Sacerdos*, quem subinde nominat, ipsi distinguitur] *sacrorum, proceres illi, qui candido lintea-*

mine cinctum pectorale adusque vestigia strictim injecti, potentissimorum Deûm proferebant insignes exuvias. Per quæ Apuleji verba & Valerius Maximus & Appianus Alexandrinus, de *Volusio;* & Suetonii ac Taciti, de *Domitiano* distingui atque explicari debent; dum de *Isiaco habitu*, de *Sacrificulis*, ac *Sacricolis*, seu religiosâ cohorte, aut *vulgaribus Isiacis* loquuntur.

Idem porro Apuleius alio loco: *At cum ad ipsum jam templum pervenimus, SACERDOS MAXIMUS* [qui Græcis ἀρχιερεὺς vocabatur] *QUIQUE DIVINAS EFFIGIES PROGEREBANT, & QUI VENERANDIS PENETRALIBUS PRIDEM FUERANT INITIATI, intra cubiculum Deæ recepti, disponunt rite simulacra spirantia: Tunc ex his unus, quem cuncti GRAMMATEA dicebant, pro foribus assistens, COETU PASTOPHORORUM (quod sacrosancti collegii nomen est) velut in concionem vocato*, &c.

Et hæc quidem ille de *Isiacis*. De *Sacerdotibus* vero *Magnæ Matris*, seu Syriæ Deæ, ita Lucianus, Ἱρέες δὲ αὐτέοισι πολλοὶ ἀποδεδέχαται· τῶν οἱ μὲν τὰ ἱρήϊα σφάζουσι· οἱ δὲ σπονδὴν φορέουσι· ἄλλοι δὲ πυρφόροι καλέονται, καὶ ἄλλοι παραβώμιοι. ἐπ' ἐμεῦ δὲ, πλείονες καὶ τριηκοσίων ἐς τὴν θυσίην ἀπικνέοντο. ἐσθὴς δὲ αὐτέοισι πᾶσα λευκή. καὶ πῖλον ἐν τῇ κεφαλῇ ἔχουσι. ἀρχιερεὺς δὲ ἄλλος ἑκάστου ἔτεος ἐπιγίγνεται. πορφυρέην δὲ μοῦνος οὗτος φορέει, καὶ τιάρῃ χρυσέῃ ἀναδέεται. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο πλῆθος ἀνθρώπων αὐλητέων τε, καὶ συριστέων, καὶ Γάλλων. καὶ γυναῖκες ἐπιμανέες τε, καὶ φρενοβλαβέες. *Sacerdotes autem ipsis multi admittuntur, quorum alii hostias mactant, alii libamina ferunt, alii vocantur igniferi, alii aræ ministri. Mea autem ætate plures etiam quam trecenti ad victimam venire solebant. vestis ipsis tota est candida, pileumque in capite gestant. SUMMUS autem SACERDOS* [ἀρχιερεὺς] *quo-*

quotannis alius surrogatur: qui solus purpuream vestem gerit, & aurea tiarâ redimitur. Alia [NB] est hominum sacrorum multitudo, tibicinum videlicet & fistulatorum & GALLORUM: sunt & mulieres insanæ & mente captæ, &c. Per quæ videmus, si quid ego videre valeo, *Gallos* a *Sacerdotibus* clare distingui; illosque, ut minoris ordinis ac dignitatis, cum tibicinibus ac fistulatoribus &c conjungi, sed *Vatum* hîc locum potius occupasse. Nec frustra illos a Tertulliano non Sacerdotes, sed *M. Matri consecratos* appellari. vide pag. 25.

Gallorum vero, ut dixi, Caput, Præses, ac Princeps, Sacerdosque illius turbæ, erat *Archigallus*. non tamen eatenus numerandus inter *Tauroboliatos;* quamvis & *Isiaci* ac *Mithriaci Sacerdotes* quandoque & huic *Sacro Taurobolio* initiarentur: ut patet ex. gr. tum ex *Cecina Lollianâ*, & ex *Ulpio Egnatio*, *Isidis* Sacerdotibus; tum ex *Vettio Agorio Prætextato*: qui *Pater Sacrorum* erat, *Mithræ* Dei scilicet; minime vero *Pater Sacrorum Achaiæ;* ut perabsurde asserit Gutherius, de *Veteri Jure Pontificio*, lib. I. cap. 7. his verbis: *Vettius Prætextatus Pontifex Vestæ, idem PATER SACRORVM ACHAIÆ* nominatur. At cur non simul eum facit *Neocorum Lusitaniæ*, & *Hierophantam Proconsulem?* Nempe columnas diversas, licet juxta se positas, confundit: ut ex ipsa inscriptione jam suprà adductâ luce clarius perspicitur. Interim subjungit: *Fuit Pater Patrum Dei Solis*, quasi hic ab illo (Vettio) diversus fuisset: ac respicit proculdubio ad Sextilium Ædesium Agesilaum, qui *Pater Patrum Solis invicti Mithræ* dicitur: sicut idem quoque videmus in *Rufo Cejonio Cæsabino.*

Ut vero de *vulgaribus* ac *trivialibus Gallis* loqui videtur Lucanus, dum canit lib: 1. v. 565, ...

. . . . *crinemque rotantes*
Sanguineum, populis cecinerunt tristia Galli,

Sic

Sic de *Archigallo* ut *Sacerdote* loquitur, Tertullianus Apologetici cap. 25. in hunc modum: *Cum Marco Aurelio apud Syrmium reipublicæ exempto, die decimo Sexto Kalendarum Aprilium, Archigallus ille sanctissimus die nono Kalendarum earundem, quo sanguinem impurum, lacertos quoque castrando libabat pro salute Imperatoris Marci jam interempti, solita æque imperia mandavit*; votorum scilicet. Illorum nempe erat, inter Gallos saltem, vota mandare facienda pro salute aliorum. Quomodo autem *Taurobolium* alii ex ipsorum *Vaticinatione* acceperint, mihi obscurum est. Interim habemus *Taurobolium* factum *ex Vaticinatione Pusoni Juliani Archigalli*: circa quam rem major lux, nobis affulgere posset, si marmor illud misere mutilatum, magis integrum ad nostra tempora perdurasset.

Romani difficulter, aut non, (publice saltem) admittebant Sacra peregrina: ac si id facerent, illa aliquatenus reformabant. Ostendit hoc Dionysius Halicarnassæus lib. II. ubi, post alia prægressa, hanc quidem ad rem facientia, at nimis multa quam ut huc afferantur, ait: Ἑορτή τε παρ' αὐτοῖς οὐδεμία μελανείμων ἢ πένθιμος ἄγεται, κοπετοὺς ἔχουσα καὶ θρήνους γυναικῶν ἐπὶ θεοῖς ἀφανιζομένοις, ὥσπερ Ἕλλησιν ἐπιτελεῖται περί τε Περσεφόνης ἁρπαγὴν, καὶ τὰ Διονυσίου πάθη, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. οὐδ' ἂν ἴδοι τις παρ' αὐτοῖς, καί τοι διεφθαρμένων τῶν ἐθῶν ἤδη, οὐ θεοφορήσεις, οὐ κορυβαντιασμοὺς, οὐκ ἀγερμοὺς, οὐ βακχείας καὶ τελετὰς ἀπορρήτους, οὐ διαπαννυχισμοὺς ἐν ἱεροῖς ἀνδρῶν σὺν γυναιξὶν, οὐκ ἄλλο τῶν παραπλησίων τούτοις τερατευμάτων οὐδὲν, ἀλλ' εὐλαβῶς ἅπαντα πραττόμενά τε καὶ λεγόμενα τὰ περὶ τοὺς θεοὺς, ὡς οὔτε παρ' Ἕλλησιν οὔτε παρὰ βαρβάροις. καὶ ὃ πάντων μάλιστα ἔγωγε, τεθαύμακα, καίπερ μυρίων ὅσων εἰς τὴν πόλιν ἐληλυθότων ἐθνῶν, οἷς πολλὴ ἀνάγκη σέβειν τοὺς πατρίους θεοὺς τοῖς οἴκοθεν νομίμοις, οὐδενὸς εἰς ζῆλον ἔλυθε τῶν ξενικῶν ἐπιτηδευμάτων ἡ πόλις δημοσίᾳ· ὃ πολλαῖς ἤδη συνέβη παθεῖν. ἀλλὰ καὶ εἴ τινα κατὰ χρησμοὺς ἐπεισηγάγετο ἱερὰ, τοῖς ἑαυτῆς αὐτὰ τιμᾷ νόμοις, ἅπασαν ἐκβάλλουσα τερθρείαν μυθικὴν, ὥσπερ τὰ τῆς Ἰδαίας ἱερά. θυσίας μὲν

γὰρ αὐτῇ καὶ ἀγῶνας ἄγουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος οἱ στρατηγοὶ κατὰ τοὺς Ῥωμαίων νόμους· ἱερᾶται δὲ αὐτῆς ἀνὴρ Φρὺξ, καὶ γυνὴ Φρυγία. &c. *Et nullus dies festus apud ipsos atratus aut lugubris agitur, habens planctus & luctus muliebres, ob deos raptos; ut a Græcis fit in Proserpinæ raptu, & in Bacchi casibus, & aliis hujusmodi. Neque quispiam videat apud eos (quamvis mores jam sint depravati) aut homines numine afflatos, aut furores Corybanticos, aut cœtus clandestinos, aut Bacchanalia, & mysteria occulta, aut vigilias nocturnas virorum cum mulieribus in templis mixtorum, aut ullum aliud istiusmodi monstrum, sed videat caute omnia quæ ad deos spectant, & fieri & dici, præter Græcarum & Barbararum gentium morem. Et (quod omnium maxime ego sum miratus) licet innumeræ gentes in urbem venerint, quibus omnino necesse est colere deos patrios ritu domestico, nulla tamen peregrina Sacra hæc urbs est æmulata ita, ut publice sint recepta: (id quod in multis urbibus jam accidit) sed etiam si qua sacra, oraculis jubentibus in rempublicam introducuntur, SUIS RITIBUS CIVES EA COLUNT, rejectis omnibus fabulosis superstitionibus: cujusmodi sunt Sacra MATRIS IDÆÆ. Quotannis enim Prætores, EX ROMANORUM INSTITUTIS illi sacrificia & ludos faciunt. Sacra autem illius peragunt* vir Phrygius & mulier *Phrygia*, &c. quæ jam suprà à me allata sunt, atque inde repeti possunt.

Inde est quod apud Reinesium Classe 1. n°. 281. habemus.

DIANAE . SOSPITAE
L . SEPTIMIUS . L . F . TROM
FELIX . VICTOR . SACERD
MATR . D . M . I . ET . ATTINI
POP . ROM
SUA . PECUNIA . DED

Ac

Ac ratione Archigalli, ſeu viri iſtius Phrygii, (ſi rem bene capio) hanc ſequentem apud Gruterum pag. 308. nº.

C . CAMERIVS
CRESCENS
ARCHIGALLVS . MATRIS
DEVM . MAGNAE . IDEAE . ET
ATTIS . POPVLI . ROMANI
VIVVS . SIBI . FECIT . ET
C . CAMERIO . EVCRATIANO . LIB
SVO . CETERIS . AVTEM . LIBERTIS . VTRI
VSQVE . SEXVS . LOCA . SINGVLA
SEPVLTVRAE . CAVSA . H . M . H . E . N . S

Addenda hiſce cenſeo illa, quæ eruditiſſimus Reineſius, poſtquam de Sacerdotibus *Matris Deorum* locutus fuerat (Claſſe I. nº. 40. pag. 74) ita addit: *Annon. . . . . Galli vero, ſub uno Archigallo miniſtri Deæ imberbes, corpus religioſum, Deæ ſacratum è voto, quod certis cujusvis menſis diebus jejunia & caſtimonias* οἷον ἄνοδον τῆς ψυχῆς καὶ ἀνάδυσιν *ſibi indicebat, & circulando cum ſimulacro Deæ in ædicula aſino impoſitâ per vicos, ſtipem mendicabat, dicti ideo* μητραγύρται μηναγυρτοῦντες? *Ita videntur hi ab illis* [ſacerdotibus ſc] *diſtingui debere. Suidas* Μητραγύρτης ὁ τῆς Ῥέας ἱερεύς. ὁ κατὰ μῆνα ἀγείρων καὶ ἀθροίζων, *unus è religioſa cohorte.* Ipſe tamen Suidas ita habet: Μηναγύρτης ὁ ἀπὸ μη-

 νὸς

νὸς συνάγων. ἢ μηλεαγύρτης ὁ τῆς Ῥέας ἱερεὺς. ὁ κατὰ μῆνα ἀγείρων καὶ συναθροίζων. At quovis pignore decertare velim, hæc male descripta ac transposita ita esse legenda, Μηναγύρτης ὁ ἀπὸ μηνὸς συνάγων, καὶ ὁ κατὰ μῆνα ἀγείρων καὶ συναθροίζων· Μητραγύρτης ὁ τῆς Ῥέας ἱερεὺς; ac quidem Archigallus. Ad quem quoque hæc spectare puto: Μηλεαγύρτης. ἐλθών τις εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἐμύει τὰς γυναῖκας τῇ μητρὶ τῶν θεῶν ὡς ἐκεῖνοι φασίν. &c. Interim hos μητραγύρτας, sicut ad *Archigallos* referendi sunt, ita tamen ad *Sacerdotes Matris Deorum* non esse referendos, indicant satis illa, quæ supra ex lib. 3. Pædagogi Clementis Alexandrini attuli; sicut & ista apud eundem:

> Οὐδεὶς μ' ἀρέσκει περιπατῶν ἔξω θεὸς
> Μετὰ γραὸς, οὐδ' εἰς οἰκίας παρεισιὼν
> Ἐπὶ τοῦ σανιδίου Μηλεαγύρτης.

DIS-

DISSERTATIO SECUNDA
DE
Pontifice Maximo, Vicario Pontificis, Rege Sacrorum, Archontibus, &c.

CAPUT I.

Qualinam fundamento superstruantur illa, quæ ex Prudentio de Summo Sacerdote, *ut* Pontifice Maximo *Romanorum, ac per Taurobolium in id munus consecrato, adducuntur.* Summos Sacerdotes *pluribus in locis, extra Romam, tum viros, tum fœminas; quin & inter Christianos (viros nempe) obtinuisse. Disquiritur porrò, an Flavius Julianus Cæsar, per id Sacrum, unquam* Pontifex Maximus *fuerit consecratus: qua occasione & Gregorii Nazianzeni verba expenduntur; hacque rursus occasione Sacra* ἄγημα. *Probatur denique, Gratianum revera* Pontificem Maximum *fuisse, tam ex Inscriptionibus, quam ex Ausonio, &c.*

SIcut, dum de *Sacris Tauroboliis* egi, vidimus *Summum Sacerdotem* Prudentii (in ipsius Martyre Romano) minime denotare *Pontificem Maximum* Romanorum, istumque *Pontificem* minime per tale Sacrum, seu consecrationem, factum fuisse *Pontificem Maximum*; nullamque plane per hoc *Sacrum* cujuscunque demum factam fuisse creationem aut consecrationem; ac multo minus ullum Imperatorem aut Cæsarem, hoc sacrum susceepisse, ut per istud fieret *Pontifex*

tifex Maximus: ſic de nullo Cæſare conſtat, eum (niſi id de Heliogabalo ſtatuamus) huic Sacro fuiſſe initiatum. Et tamen illius Prudentii ibidem allatis verſibus, in iiſque nomini *Summi Sacerdotis* ac *Pontificis*, innituntur cum Baronius tum alii eruditi, ut talia de ipſis affirment.

At non animadvertunt iſti viri, Apuleium lib. XI. Archierea Iſiacorum talibus appellare nominibus. ut quem eo loco vocat *Primarium Sacerdotem*, alio *Præcipuum Sacerdotem*, alio rurſus *Summum Sacerdotem*, alio denique *Sacerdotem Maximum.* Sic enim ille: *Summus Sacerdos tæda lucidâ, & ovo, & ſulphure ſolemniſſimas preces de caſto præfatus*, &c. atque iterum: *Sacerdos Maximus, quique divinas effigies progerebant, & qui venerandis penetralibus pridem fuerant initiati*, &c.

Nec cogitaſſe videntur, non ſolum inter viros Sacerdotes ipſorumve Collegia, Summos *Sacerdotes*, ſive ἀρχιερέας obtinuiſſe, ſed etiam inter fœminas: ſicut inter virgines, ſeu Sacerdotes, veſtales, *Virgo Maxima;* prout ſequentes inſcriptiones indicant; ut:

COELIAE . CLAUDIANAE
V . V . MAXIMAE, &c.

Item

COELIAE . CONCORDIAE
VESTALI . MAXIMAE, &c.

Tum &

TARPEIAE . VALERIANAE
VIR . VEST . MAXIMAE, &c.

Atque

Atque inter Sacerdotes fœminas M. D. Matris hæc: LABERIA . FELICLA (vel ut alii habent FELICIA) SACERDOS . MAXIMA . MATRIS . DEUM . M . I. quam jam alia occasione supra adduximus: Quin & ipsum hunc Præfectum Asclepiadem a Romano appellatum fuisse *Summum Pontificem*. Ita enim eum alloquitur:

Tu cur piaclum tam libenter lectitas?
Cur in Theatris te vidente id plauditur?
Cygnus ſtuprator peccat inter pulpita.
Saltat tonantem tauricornem Ludius;
Spectator horum PONTIFEX SVMMVS ſedes

[forsan ad *Syriarchem* respicit]

Ridesque & ipse, nec negando diluis.
Cur tu SACRATE per cachinnos ſolveris, &c.

Quin & primis Christianismi Seculis Christiani suos Episcopos hoc nomine honorabant; uti id ex solo Tertulliano constare potest. Sic enim ille, libro de Baptismo cap. 17. *Dandi quidem* [Baptismi] *habet jus Summus Sacerdos, qui est Episcopus, de hinc Presbyteri, &c.* Nec longo tempore pòst; cum jam Metropolitani ac Primates (quorum nulla adhuc mentio tempore Tertulliani) sibi solis eum titulum, atque exinde majus quoddam imperium super alios Episcopos & Clericos, arrogarent; in Concilio 3. Carthaginiensi, (A°. post natum Christum 397.) canon, qui est 26. numero, hic factus est: *Ut primæ ſedis Episcopus non appelletur PRINCEPS SACERDOTVM aut* [*NB*] *SVMMVS SACERDOS, aut ali-*

aliquid hujusmodi; sed tantum PRIMÆ SEDIS EPISCOPUS.

De Fl. Juliano Cæsare interim asserit Illustrissimus Baronius, cum per istud *Sacrum* a Prudentio descriptum factum fuisse *Pontificem Maximum;* nempe ex his versibus:

Principibus tamen e cunctis non defuit unus, &c.

Quibus interim nihil minus quam istud indicatur. id namque solum dicitur:

Perfidus ille Deo, quamvis non perfidus urbi,
Augustum caput ante pedes curvare Minervæ
Fictilis, & soleas Junonis lambere, plantis
Herculis advolvi, genua incurvare Dianæ.
Quin & Apollineo frontem submittere gypso,
Aut Pollucis equum suffire ardentibus extis.

Cuncta sane extrema ac vilissima superstitionum ipsi exprobrat: at nullam de hoc Sacro mentionem injicit: quod Baronius tamen ipsi, ut impurum ac risu dignum (ac vere quidem, nec tamen magis quam cætera hîc enumerata) objicit. At majori cum verisimilitudinis umbra alii afferunt hæc, ex Nazianzeni Stelteutico primo, ut videatur is Julianus istud Sacrum suscepisse: Αἵμασι μὲν οὐχ ὁσίοις τὸ λουτρὸν ἀπορρύπτεται, τῇ καθ᾽ ἡμᾶς τελειώσει τὴν τελείωσιν τοῦ μύσους ἀντιτιθείς. *Sanguine impuro lavacrum extergit, initiationi quæ apud nos usurpatur execrandam initiationem opponens.*

Hic namque videmus initiationem initiationi oppositam. Verum enim vero alia cruenta Sacra initiationesque inter Gentiles (præter hæc tum adhuc recentia Sacra Taurobolia) obtinuisse, docet idem ipse Prudentius nos his sequentibus:

Sunt

Sunt Sacra, quando vosmetipsi exciditis,
Votivus & cum membra detruncat dolor.
Cultrum in lacertos exserit fanaticus,
Sectisque Matrem bracchiis placat Deum,
Furere ac rotari jus putatur mysticum.
Parca ad secandum dextra fertur impia,
Cœlum meretur vulnerum crudelitas.
Ast hic metenda dedicat genitalia,
Numen reciso mitigans ab inguine,
Offert pudendum semivir donum Deæ
Illam revulsa masculini germinis
Vena effluenti pascit auctam sanguine.
Vterque sexus sanctitati displicet,
Medium retentat inter alternum genus:
Mas esse cessat ille, nec fit fœmina.
Felix Deorum Mater imberbes sibi
Parat ministros lævibus novaculis.
Quid quum SACRANDVS accipit sphragitidas, &c.

Quamvis igitur dicat Nazianzenus Julianum initiationi, seu consecrationi (per quam Baptismum Christianum intelligit) initiationem seu consecrationem gentilem & sordidam ac quidem per sanguinem, opposuisse; non tamen ideo dicit ipsum Baptismo Christiano Baptismum per Taurobolium opposuisse: sed tantùm Sacra illum Sacris opposuisse, & quatenus illa per sanguinem effusum fierent: ac siquidem ad *Taurobolia* Sacra respexerit, patet Nazianzenum minime indicare, hunc ipsum Julianum istud Sacrum suscepisse; multoque minus eum per illud Pontificem Maximum fuisse factum.

Neque ullus eorum qui contra Julianum, post mortem ipsius, scripsere, hanc, sive similem sive initiationem, sive

 con-

consecrationem (quamvis alias ipsi longe pejora, sordida, ac scelerata exprobrent) memorarunt ab ipso fuisse susceptam; non hic Nazianzenus, non Cyrillus, non alii. quare istis ex Nazianzeno supra allatis verbis subjungit (libro de Pontificatu Maximo cap. 11.) eruditissimus Bosius: *Sed Prudentii verba fortassis aptissime referas ad Taurobolium & Criobolium, Matri Deum fieri solitum.*

Ad quæ *Sacra* tamen Nazianzenum minime respicere ipsa hujus verba, paulo altius repetita, clarissime ostendunt. Ita igitur illa habent: καὶ τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῦ τῶν τολμημάτων, ὡς οἱ τοῖς ἀπορρήτοις ἐκείνου καλλωπιζόμενοι (εἰς οἵους ἐμπίπτειν ἀναγκάζομαι λόγους;) αἵματι μὲν οὐχ ὁσίῳ τὸ λουτρὸν ἀπορρύπτεται, τῇ καθ᾽ ἡμᾶς πλειώσει τὴν πλείωσιν τοῦ μύσους ἀντιτιθεὶς, ὗς ἐν βορβόρῳ κυλισθεὶς κατὰ τὴν παροιμίαν· καὶ τὰς χεῖρας μιαίνεται, τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἀποκαθαίρων δι᾽ ἧς ἡμεῖς Χριστοῦ κοινωνοῦμεν καὶ τῶν παθημάτων καὶ τῆς θεότητος, ἐντόμοις δὲ καὶ θυσίαις καθιστᾷ τὰ βασίλεια, κακοῖς συμβούλοις κακῆς ἀρχῆς χρώμενος. Ἀλλ᾽ ἐπειδήγε ἐντόμων ἐμνήσθην, καὶ τῆς περὶ τοιαῦτα τοῦ ἀνδρὸς δεισιδαιμονίας, &c. *Ac quidem primum ipsius facinorum, ut illi qui ipsius opertaneis gloriabantur dicunt [verum ad qualem sermonem me delabi necesse est?] sanguine impuro ac nefando lavacrum (Baptismi) detergit, dum ita initiationem impiam atque abominandam nostræ initiationi opponit, ut sus in luto volutatus, sicut proverbium habet. & manus commaculatur dum ab incruento sacrificio, per quod nos Christo, & passionibus ipsius, & divinitati communicamus, illas quasi abstergit: ac contrà sacrificiis, quæ Dis Manibus fiunt, regnum suum, quasi constituit ac firmat, usus pravis consultoribus pravi regiminis.*

Notanda hic, in Græco textu, vox ἔντομα; quam (licet alias & ἐνόρκια, apud Hesychium, denotet) Scholiastes *Sacrificia manibus* ac *Dis inferis* facta explicat, ad Apollonii Ar-

Argonauticor. lib. I. v. 582. & sequentibus

> . . . . . ἔδυνε δὲ Σηπιὰς ἄκρη·
> φαίνετο δ' εἰναλίη Σκίαθος, φαίνοντο δ' ἄπωθεν
> Πειρεσιαὶ, Μάγνησσά θ' ὑπεύδιος ἠπείροιο
> Ἀκτὴ, καὶ τύμβος Δολοπήϊος. ἔνθ' ἄρα τοίγε
> Ἑσπέριοι ἀνέμοιο πάλιν πνοιῇσιν ἔκελσαν.
> Καί μιν κυδαίνοντες ὑπὸ κνέφας ἔντομα μήλων
> Κεῖαν, ὀρινομένης ἁλὸς οἴδματι.

> . . . . *& Sepias intentus mari mons subsidebat,*
> *Contraque marina oriebatur Sciathus, oriebantur procul*
> *Piresiæ, & Magnesæ continentis non ita ventosa*
> *Crepido, bustumque DOLOPIS, quo isti*
> *Die præcipiti appulerunt iterum, ventorum usi flatibus.*
> *Illum igitur honorantes SUB NOCTEM pecudum parentalium incisa*
> *Cremarunt, mari in tumorem excito.*

Nempe ita is habet, ad verba Καί μιν κυδαίνοντες. Τὸν Δόλοπα. ὁ δὲ Δόλοψ Ἑρμοῦ υἱὸς, ὃς ἐν Μαγνήσσῃ τῇ πόλει ἀπώλετο, καὶ αὐτόθι τάφον παρὰ τῷ αἰγιαλῷ ἔχει· ὡς Κλέων ἐν πρώτῳ τῶν Ἀργοναυτικῶν. τοῖς μὲν οὖν κατοιχομένοις ὡς περὶ ἡλίου δυσμὰς ἐναγίζουσι, τοῖς δὲ οὐρανίδαις ὑπὸ τὴν ἕω, ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου. Ἔντομα δὲ τὰ σφάγια κυρίως τὰ τοῖς νεκροῖς ἐναγιζόμενα, διὰ τὸ ἐν τῇ γῇ αὐτῶν ἀποτέμνεσθαι τὰς κεφαλάς. οὕτω γὰρ θύουσι τοῖς χθονίοις. τοῖς δὲ οὐρανίοις ἄνω ἀναστρέφοντες τὸν τράχηλον σφάζουσιν. Ὅμηρος, αὐέρυσαν μὲν πρῶτα. ἄλλοι δὲ ἔντομα, φασὶν, τοῖς τεθνεῶσιν ἐναγίζον, ὡς ἄγονα τοῖς ἀγόνοις. τοῖς δὲ οὐρανίοις θεοῖς ἔνορχα ἔθυον.

Dolops Mercurii filius erat, qui in urbe Magnesia periit, atque ibi ad littus sepulchrum habuit: sicut Cleo, primo Argonauticorum, narrat. Illis igitur qui ad inferos abiere sub noctem sacrificant: Dis superis vero sub auroram, jam ex oriente sole. ἔντομα *autem sacrificia ac victimæ propriè illæ sunt, quæ demortuis sacrificantur; eò quod illarum capita sub terra desecentur. Ita enim sacra faciunt Dis Manibus. Cœlestibus vero, colla sursum vertentes victimas jugulant. Unde Homerus* αὖ ἔρυσαν μὲν πρῶτα. . . . . *Alii dicunt* ἔντομα *Dis Manibus illos sacrificasse, ut sterilibus sterilia: cùm Cœlestibus Dis victima testiculos habentes sacrificent.*

Hæc igitur ἔντομα Nazianzeni nihil commune habent cum *Sacris Taurobolііs*. Ut autem ab hisce *Taurobolііs* ad alia transeam, hoc postremùm consideret lector, quam belle nempe in Imperatore, seu Cæsare Romano, convenire potuerint Vestimenta illa, in quibus per *Sacra* hæc M. D. Matri initiati erant *Tauroboliati*, quæque tamdiu gestare debebant donec Vetustate obtrita dilacerata ac consumpta essent, cum *Sacrâ* ista Purpurâ in qua Cæsares adorabantur, ac cum *Stola* ista *Pontificali*, quæ ipsis ut *Pontificibus Maximis* offerebatur. Quam *stolam* tamen non omnibus oblatam fuisse, cum per acceptum aut invasum, sive vi sive dolo, imperium simul Pontifices Maximi essent facti, ex sequentibus non obscure liquebit. Sicuti nec credendum est, (quod hic etiam addendum) Heliogabalum, vestes illas, in quibus *Taurobolium* acceperat (modo lectionem illam *Tauroboliatus* apud Lampridium, quam Cl. Salmasius tuetur constanter tueri queamus) perpetuo, atque adeo eousque gestasse. Nam sane ista vetus lectio, quam Casaubonus retinet, *Matris Deum Sacra accepit, & adeo debacchatus est, ut typum eriperet* [quæ posteriora verba ut per parenthesin dicta legi possunt] *& alia etiam Deûm Sacra, quæ penitus*

tus

tus habentur condita [mysteria videlicet] ad hæc, quæ statim subsequuntur, referri possunt: *Jactavit autem caput inter præcisos fanaticos, & genitalia sibi devinxit* [quasi abscissa essent] *& omnia fecit quæ Galli facere solent.* Ita ut *Sacerdos*, ac procul dubio *Summus* seu *Maximus* M. D. Matris factus, forsan & *Archigallus*, in *penetrale* ipsius irruperit *typumque* (seu Sacrum Deæ signum) eripuerit; (sicut & in *Vestæ Deæ penetrale* irruperat, & *Penetrale Sacrum auferre conatus fuerat*) *ablatumque Sanctum numen in penetrale Dei sui transtulerit; cum omnes Deos sui Dei* [Alagabali] *ministros esse diceret.* Hæc enim Lampridius de ipso, in ipsius vita, narrat.

Nemo itaque sibi hic Imperatores in Sacra ista purpura, ac simul pannis ac pediculis obsitos, ut Augustos, ac Pontifices Maximos a subditis fuisse adoratos, fingat. Verum jam convertamus nos potius ad stolam illam Pontificiam de qua modò aliquid dixi, & de qua Zosimus lib. quinto, loquitur; ac videamus simul an non Gratianus fuerit revera Pontifex Maximus. Ita igitur ille loquitur: Τοῦτο παραλαβόντες ἀφ' Ἑλλήνων Ῥωμαῖοι, τοὺς πρώτην τὴν παρ' αὐτοῖς ἱερατικὴν ἔχοντας τάξιν, Ποντίφικας προσηγόρευσαν. οἷς συναριθμεῖσθαι τοὺς βασιλέας, διὰ τὸ τῆς ἀξίας ὑπερέχον, ἐνομοθέτησαν. καὶ ἔτυχε τούτου Νομᾶς Πομπίλιος πρῶτος, καὶ πάντες ἑξῆς, οἵ τε λεγόμενοι Ῥῆγες, καὶ μετ' ἐκείνους Ὀκταβιανός τε αὐτός, καὶ οἱ μετ' ἐκεῖνον τὴν Ῥωμαίων διαδεξάμενοι μοναρχίαν. ἅμα γὰρ τῷ παραλαβεῖν ἕκαστον τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν, ἡ ἱερατικὴ στολὴ παρὰ τῶν Ποντοφίκων αὐτῷ προσεφέρετο· καὶ παραχρῆμα Πόντιφιξ Μάξιμος ἀνεγράφετο. ὅπερ ἐστὶν ἀρχιερεὺς μέγιστος. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες αὐτοκράτορες ἀσμενέστατα φαίνονται δεξάμενοι τὴν τιμὴν καὶ τῇ ἐπιγραφῇ χρησάμενοι ταύτῃ, καὶ δὴ καὶ Κωνσταντῖνος, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν ἦλθεν ἡ βασιλεία, καὶ ταῦτα τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ τῆς περὶ τὰ θεῖα τραπεὶς καὶ τὴν Χριστιανῶν ἑλόμενος πίστιν· καὶ μετ' ἐκεῖνον ἑξῆς οἱ ἄλλοι καὶ Οὐαλεντινιανός τε καὶ Οὐάλης. τῶν οὖν Ποντιφίκων, κατὰ τὸ σύνηθες προσαγαγόντων Γρατιανῷ τὴν στολὴν, ἀπε-

ἀπεσείσατο τὴν αἴτησιν, ἀθέμιτον εἶναι Χριστιανῷ τὸ σχῆμα νομίσας. Τοῖς τε ἱερεῦσιν τῆς στολῆς ἀναδοθείσης, φασὶ τὸν πρῶτον ἐν αὐτοῖς τεταγμένον εἰπεῖν, εἰ μὴ βούλεται Πόντιφιξ ὁ Βασιλεὺς ὀνομάζεσθαι, τάχιστα γενήσεται Πόντιφιξ Μάξιμος.

Hoc à Græcis accepto, Romani eos qui Sacerdotum in Collegiis apud ipsos locum principem obtinerent, Pontifices appellarunt: simulque sanxerunt ut eorum in numero etiam Reges, propter dignitatis excellentiam, censerentur. Primus quidem Numa Pompilius hunc honorem adeptus est: omnesque deinceps qui Reges appellati sunt: ac post illos Octavianus ipse, quique post eum Romano in Imperio successerunt. Simul enim atque summum Imperium quisque consequebatur, amictus ei Sacerdotalis offerebatur à Pontificibus; & continuò Pontificis Maximi titulus ei tribuebatur. Ac cæteri quidem Principes universi lubentissimis animis hunc honorem accepisse, & hoc usi titulo, videntur; adeóque Constantinus etiam potitus Imperio; licet is à recta sacris in rebus viâ deflexerit, & fidem Christianorum amplexus sit. Itemque post illum reliqui ordine secuti, & Valentinianus & Valens. Quum igitur Pontifices, ex more, talem Gratiano amictum detulissent, aversatus est id quod petebant; ratus non esse FAS EJVSMODI HABITV CHRISTIANVM VTI. Quumque stola flaminibus reddita fuisset, ajunt eum qui dignitate princeps inter eos erat, dixisse: Si Princeps non vult appellari Pontifex, admodum brevi Pontifex Maximus fiet.

Videmus hic ex verbis Zosimi Gratianum Aug. renuisse Stolam Pontificalem; at non videmus ipsum renuisse Titulum aut munus Pontificatus.

Ac quidem stolam rejecit, ea de causa quod existimaret, *non esse fas ejusmodi habitu Christianum uti:* neque ullo modo ipsum rejecit Pontificatum; quem jam per circiter XV. annos Imperium obtinuerat. Allata enim ipsi stola fuit,

fuit, cum jam Maximus in armis esset contra Gratianum, Augustique nomen assumpsisset. Hinc enim istud dicterium ex ambiguo, *Si princeps non vult appellari Pontifex, admodum brevi Maximus Pontifex fiet;* seu *Pontifex Maximus fiet;* dum illi procul dubio sperarent Maximum *Stolam* istam non rejecturum, seque apud ipsum majori in gratia fore, majoribusque emolumentis fruituros, majorique auctoritate, ac libertate gavisuros: cum jam undecumque Ethnicismus in interitum rueret; illique inde Imperatores adulatoriè demereri vellent.

Namque revera Gratianum *Pontificis Maximi* titulo usum fuisse, ex sequentibus inscriptionibus sat clare constat. Harum prima extat apud Gruterum pag. 159. n°. 7. ipsius Thesauri, atque ita habet:

IMP . CAES . GRATIANVS
PIVS . FELIX . MAX . VICT
AC . TRIVMPH . SEMPER . AVG
PONT . MAX . GERM . MAX
ALAMANNVS . MAX . FRANC
MAX . GOTH . M . TR . P . III.

IMP . II . COS . IIII . PRIM . P . P . P
RESTITVIT
C . . X I.

Nec vero aliter hæc secunda, quæ pag. 1082. n°. 13. habetur: nisi quod illud IIII. post COS (quod irreptitium videtur, ut jam alii monuere,) in ultima linea non compareat

FL . GRATIANVS . PIVS . FELIX . MAXIMVS
VICTOR. AC. TRIVMPH. SEMPER. AVG. PONT
MAX . GERMANIC . MAX . ALAMAN . MAX
FRANC.MAX . GOTHICVS. MAX.TRIB.POT.VI
IMP . II . COS . PRIMVM . P . P . P

In quibus inſcriptionibus, ut bene conſtet iſtud PONT. MAX. eſſe legendum PONTIFEX MAXIMVS, ſolam addam hanc ſequentem, quæ apud eundem Gruterum pag. 160. nº. 4. licet alia linearum forma (quæ ſat commode hic exprimi nequit) iisdem verbis habetur:

DOMINI NOSTRI IMPE
RATORES . CAESARES

FL : VALENTINIANVS . PIVS . FELIX
MAX . VICTOR . AC . TRIMF
SEMPER . AVG . PONTIF . MAXIMVS
GERMANIC . MAX . ALAMANN
FRANC . MAX . GOTHIC . MAX . TRIB
POT . VII . IMP . VI . CONS . II . P.P.P. ET

FL . VALENS . PIVS . FELIX . MAX . VIC
TOR . AC . TRIVMF . SEMPER . AVG
PONTIF . MAXIMVS
GERMANIC . MAX . ALAMANN . MAX
FRANC . MAX . GOTHIC . MAX . TRIB
POT . VII . IMP . VI . CONS . II . P . P . P . ET

FL.

FL . GRATIANVS . PIVS . FELIX . MAX
VICTOR . AC . TRIVMF . SEMPER . AVG
PONTIF . MAXIMVS
GERMANIC . MAX . ALAMANN . MAX
FRANC . MAX . GOTHIC . MAX . TRIB
POT . III . IMP . II . CONS . PRIMVM . P . P . P.

PONTEM . FELICIS . NOMINIS . GRATIA
NI . IN . VSVM . SENATVS . AC . POPVLI . ROM
CONSTITVI . DEDICARIQVE . IVSSERVNT

Si quis dicat hoc marmor positum fuisse, cum adhuc puer esset Gratianus, primumque Consul factus, indeque conjiciat postea eum istum titulum repudiasse; is legat verba Ausonii, qui in Gratiarum actione pro Consulatu, quo tribus annis ante Gratiani necem ab ipso honoratus fuit, ita loquitur: *Unus in ore omnium Gratianus, potestate Imperator, virtute victor, Augustus Sanctitate, Pontifex religione, indulgentia pater, ætate filius, pietate utrumque superat.* Ac nonnullis, in eadem oratione, interjectis: *Sic potius vocentur, quæ tu Pontifex Maximus Deo participatus habuisti.*

Præterea consideret, Cæsares Christianos adhuc diu pòst se pro Pontifice Maximo gessisse inter Christianos ipsos, (ut exemplo suo ipse Constantinus præiverat) Quod iste titulus (quo tamen non tam, quam munere utebantur) includeret summum in Christianorum Ecclesias regimen atque imperium; quod & ultra Justiniani imperium adhuc exercuere: sicut omnes Cæsares Gentilium religionibus dediti id ab usque Augusto assumpserant. Docet sane id satis clare nos Socrates: qui, in procemio libri quinti, ita loquitur:

Συνεχῶς δὲ καὶ τοὺς βασιλεῖς τῇ ἱστορίᾳ περιλαμβάνομεν, διότι ἀφ' οὗ χριστιανίζειν ἤρξαντο, τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα ἤρτητο ἐξ αὐτῶν, καὶ αἱ μέγισται σύνοδοι τῇ αὐτῶν γνώμῃ γεγόνασί τε καὶ γίνονται. *Idcirco Imperatores in historia complexus sum, quia ex quo tempore cœperunt esse Christiani, Ecclesiastica negotia pendent ab illis, & maxima Concilia de illorum sententia & facta sunt & fiunt.* Hoc esse verissimum ostendunt. 1. 2. 3. 4. 5. & 6 tus titulus libri primi Codicis Justinianæi (ne de Theodosiano quoque loquar:) ex quibus clare patet, pene omnia ad Ecclesiam Christianam spectantia, per Augustos, fuisse statuta, correcta, &c. Nam quæ ad S. S. Trinitatem & Fidem Catholicam, quæ ad Ecclesias & ipsarum privilegia, quæ ad Episcopos & Clericos, quæ ad Episcopalem audientiam, quæ ad Hæreticos &c. denique quæ ad S. S. Baptisma, ad sepulturas, atque ad alia plura, pertinebant, a Christianis Imperatoribus dirigebantur, corrigebantur, jubebantur aut vetabantur, jure Pontificatus Maximi; quod ad ipsos, per potestatem Cæsaream, cui is Pontificatus annexus erat, devolvebatur.

CAPUT II.

Pontificatum Maximum *Cæsarum Christianorum ejusdem naturæ, seu juris ac potestatis, circa Christianismum, fuisse, ac* Pontificatus *ille Cæsarum Gentilium circa Gentilismum. Quâ ratione, ac quibus occasionibus, Episcopus Romanus jura ac titulum Pontificis Maximi invaserit. Plures quandoque Cæsares simul (tam inter Gentiles, quam pòst inter Christianos) Romanorum fuisse* Pontifices Maximos; *omnes tamen absque ulla prævia Consecratione.* De Vicario, *porrò*, Pontificis Maximi *disse-*

differitur. Denique & aliqua adduntur de Pontificibus Majoribus ac Minoribus, adeoque & Collegio Pontificum.

Quam maxime autem hic Cæsarum Christianorum Pontificatus, jusque ejus atque auctoritas, cum Gentilium Pontificatu Maximo convenerit, ostendit comparatio facta eorum, quæ jam recitavi, cum istis, quæ Dionysius Halicarnassæus, quæ Cicero, ac quæ Livius tradunt. Quæ Livius de ista re lib. primo tradit, hæc sunt: *Numa Pontificem deinde [Maximum] Marcium M. F. ex patribus legit, eique Sacra omnia exscripta exsignataque attribuit, quibus hostiis, quibus diebus, ad quæ templa Sacra fierent, atque unde in eos sumptus pecunia erogaretur. Cætera quoque omnia publica privataque Sacra Pontificis scitis subjecit, ut esset, QUO CONSULTUM PLEBS VENIRET; ne quid Divini juris negligendo patrios ritus, peregrinosque asciscendo, turbaretur. Nec cælestes modo cerimonias, sed justa quoque funebria, placandosque Manes, ut idem Pontifex edoceret; quæque prodigia fulminibus, alioque quo viso missa susciperentur, atque curarentur: ad ea elicienda ex mentibus Divinis Jovi Elicio aram in Aventino dicavit, Deumque consuluit Auguriis, quæ suscipienda essent.*

Quæ Dionysius Halicarnassæus de Pontificibus in genere differit (lib. 2. Antiq. Rom.) Pontifici Maximo, ut ipsorum Principi peculiari modo tribuenda sunt: ut comparatis modo ex Livio allatis: cum hujus Dionysii verbis elucescit. Ille igitur (cujus versionem solam huc adducam) ita habet: *Ultima vero Numæ Institutorum pars continebat sacra quæ sortiti erant ii qui apud Romanos summum Sacerdotium, & summam potestatem habent. Isti eorum Lingua ab uno opere quod faciunt, a reficiendo ligneo ponte, Pontifices*

appellantur. Res autem maximi momenti sunt penes eos. Etenim hi cognoscunt de omnibus caussis ad Sacra pertinentibus, & inter privatos & magistratus, & Deorum ministros. Et leges ferunt de Sacris quæ non sunt scripta, aut quæ moribus non sunt recepta: & ipsimet arbitratu suo leges & consuetudines eligunt, quas omnium optimas judicarint. Et omnes magistratus, quorum curæ sacrificia, & Deorum cultus est commissus, & omnes sacerdotes examinant. Isti etiam cavent, ne quid eorum famuli & ministri, quorum opera in sacris utuntur, contra sacratas leges admittant: privatisque hominibus, qui Deorum vel geniorum cultum ignorant, sunt enarratores & interpretes; & si quos animadvertant suis mandatis non parere, pro cujusque delicti magnitudine eos mulctant: ipsique nulli judicio, nullique mulctæ sunt obnoxii, neque Senatui neque populo dictorum factorumve rationes reddunt. Hos igitur Sacerdotes, sive quis vocarit, ἱεροδιδασκάλους, *seu sacrorum doctores, sive* ἱερονόμους, *seu Sacrorum administratores, sive* ἱεροφύλακας, *seu Sacrorum custodes, sive, ut nos* [Græci scilicet] *censemus,* ἱεροφάντας, *seu Sacrorum interpretes, a veritate non aberrabit. Defuncto autem aliquo eorum, in ejus locum sufficitur alius, non a populo delectus, sed ab illis ipsis, qui omnium civium maxime idoneus visus fuerit: qui autem probatus fuerit, ita demum Sacerdotium accipit, si fausta auguria illi contigerint.*

Hactenus Dionysius; cui subjungam Ciceronem, qui de *Pontifice Maximo* [de quo Sextus Pompejus ita: *Pontifex Maximus* (est) *judex atque arbiter rerum Divinarum atque humanarum*] illisque quæ ad ipsum spectant, ita loquitur, lib. III. de Oratore: *Meminerant illi S. Ælium; M. vero Manilium nos etiam vidimus transverso ambulantem foro: quod erat insigne, eum qui id faceret, facere civibus omnibus consilii sui copiam: ad quos olim & ita ambulanteis,*

teis,

teis, & in solito sedenteis domi, sic adibatur, non solum ut de jure civili ad eos, verum etiam de filia collocanda, de fundo emendo, de agro colendo, de omnium denique aut officio, aut negotio referretur. Hæc fuit P. Crassi illius veteris, hæc T. Coruncani, hæc proavi generi mei, Scipionis, prudentissimi hominis, sapientia; qui omnes Pontifices Maximi fuerunt, ut ad eos de omnibus divinis, atque humanis rebus referretur: iidemque & in Senatu, & apud populum, & in causis amicorum, & domi, & militiæ, consilium suum & fidem præstabant.

Hocce in cunctos Christianos Imperium (quod sub isto titulo Christiani Imperatores exercebant) invadere ut possent Episcopi Romani (sicut jam sibi Primatum, quantumvis repugnantibus Græcis atque Africanis Ecclesiis, super omnes alios Patriarchas, Metropolitanos, ac Primates Ecclesiarum arrogaverant) optima ipsis obtingebat occasio ex divisione Imperii in Orientale atque Occidentale, ac potissimum ex Imperii sede Româ aliò translatâ.

Hinc jam disscisso continuo in partes diversas per bella, per rebelliones, per Tyrannos, seu potius duces, qui sibi id occupare (partem saltem aliquam inde abscindere atque abripere) tentabant, imperio; hi Romani Episcopi, primùm quidem solicitabant ab Imperatoribus Concilia (ut ex Simplicii, ac Felicis aliorumque exemplis patet:) postea vero istam sibi auctoritatem ut propriam usurpabant, eaque sic ipsi, proprio nomine convocabant: nihilque hîc Imperatoribus perpetuò per alia distractis, opisque quandoque horum Episcoporum indigis relinquebant: cum & jam antea tum Ambrosius (qui & ipsum Imperatorem Theodosium excommunicare ausus fuit) tam magna ac stupenda de Sacerdotali dignitate, jactari cœpisset, ut vix aliquid superaddi posset: sicut ex his ipsius verbis (libro de Sacerdotali dignitate cap. 2.) videri potest: *Honor igitur, fratres, & sublimitas Episcopalis nul-*

lis

lis poterit comparationibus adæquari. Si Regum fulgori compares & Principum diademati, longe erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares. Quippe cum videas Regum colla & Principum submitti genibus Sacerdotum, & exosculatis eorum dextris, orationibus eorum credant se communiri, &c.

Interim populus quoque per reliquiarum aliaque conficta miracula superstitionibus, Sacerdotumque Hierarchiæ, magis magisque subjiciebatur: sicut & Imperatorum auctoritas ab istis magis magisque conculcabatur; dum & ipsos superstitioni quantumpote subjicere conabantur.

Hinc, cum tamen antea a titulo *Pontificis Maximi* Imperatores omni conamine absterruissent, ipsi jam *titulum* illum, seu nomen & *munus Pontificis Maximi* sibi assumebant, ac superbe arrogabant; cæteræque Ecclesiæ Antistitibus (Patriarchis, Metropolitanis &c.) dominari absolute cœperunt; sibique & ipsos Imperatores (jam ante annum 500. a nato Christo) subjicere tentarunt. Ac quidem ita, ut Gelasius Papa [quod *Papæ* nomen olim & Africanis & aliis Primatibus, cum Episcopo Romano commune erat] ad Anastasium Imperatorem scribere non veritus sit: *Duo quippe sunt, Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas Sacra PONTIFICUM, & regalis potestas. In quibus tanto gravius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis hominum, in Divino reddituri sunt examine rationem. Nosti enim FILI clementissime, quod licet præsideas humano generi dignitate rerum, tamen Præsulibus Divinarum devotus colla submittis, atque ab eis causas salutis tuæ expectas, inque sumendis cælestibus sacramentis eisque ut convenit disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine potius quam præesse. Itaque inter hæc illorum te pendere judicio. Non illos ad tuam velle redigi voluntatem*, &c.

Quem

Quem ſecutus Anaſtaſius Papa, ad eundem Imperatorem Anaſtaſium, ita ſcribit: *Glorioſiſſimo & clementiſſimo FILIO Anaſtaſio Auguſto, Anaſtaſius Epiſcopus. Exordium PONTIFICATUS mei, primitus oblata populis pace, pronuntio*, &c.

Plura ac longe vehementiora afferri poſſent; ſed quæ tædio forſan eſſent lectori. Sufficiunt hæc, in tranſitu dicta; ut videamus qualinam ſpiritu hi Epiſcopi jam tum ducti fuerint: ac quomodo Pontificatus Maximus ad Eccleſiaſticos tranſierit.

Verum enim vero tandem ab hiſce Pontificatus Maximi uſurpatoribus (quibus tamen ipſi Imperatores, tum malis ſuis moribus, tum ſocordia ac negligentia ſua, tum denique & aliquando ſuperſtitioſo ſuo animo, ſæpius, ſi non pene perpetuò, anſam dederunt) revertamur ad *Pontifices Maximos Gentilium*, de quibus nobis hîc propriè ſermo eſt.

Hi igitur *Pontifices Maximi Gentilium* non ſemper ipſi (uti nec ipſi *Pontifices Maximi Chriſtiani* ſeu Imperatores; unde & melior occaſio naſcebatur Epiſcopis Romanis illa jura invadendi) hæc munera implebant: & ſive ipſi per ſeſe illa adminiſtrarent ſive per alios, æque erant ac manebant, *Pontifices Maximi.* Accedit quod, ſicut in Chriſtianis id vidimus (in Valentiniano, ex. gr. in Valente & Gratiano) plures ſimul eſſent quandoque *Pontifices Maximi.* Cujus rei exemplum etiam jam ante fuerat, in *Maximo* & *Balbino*: Imperatoribus Gentilibus; de quibus Capitolinus hoc modo id teſtatur: *Decretis igitur omnibus Imperatoriis honoribus atque inſignibus, percepta Tribunitia poteſtate* (quam æque ac Pontificatum ſimul cum ſummo imperio aſſumebant) *Pontificatu Maximo, Patri etiam Patriæ nomine, meruerunt Imperium.*

De duobus Philippis, Patre ac filio, id quoque in una eademque Inſcriptione exprimitur (apud Sponium pag. 244.) hoc modo:

IMP.

IMP.CAESAR.M.IULIUS.PHILIPPUS.PIUS.FELIX.AUG
PONTIF.MAX.TRIB.POT.IIII.COS.III.DES.P.P.PROC.ET
IMP.CAES.M.IULIUS.PHILIPPUS.PIUS.FELIX.AUG
PONT.MAX.TR.POT.IIII.COS.II.DESIGNAT.P.P
IIS.QUI.MILITANTES.&c.

Ex quibus liquet (ut id etiam aliæ Inſcr. docent) hæc munera in Imperatoribus poſt Auguſtum (qui id ſibi primus, poſt Lepidi tamen mortem aſſumpſerat) ſemper dignitati ac poteſtati Imperatoriæ fuiſſe conjuncta; ſicut id Zoſimus optime animadvertit.

Senatus quidem aliquando, ex adulatione, hunc illumve Cæſarem, magis vi coactus quam ſponte ſua, ſimul Pontificem Max. appellavit; ut de Macrino illud habemus apud Capitolinum: *Senatus Macrinum, cum Scriba Pontificum fuiſſet, quos hodiè Pontifices minores vocant, Pontificem Maximum appellavit:* verum hìc id non magis ipſorum ſponte fiebat, quam circa appellationem Imperatoris vel Auguſti: quod de hoc & aliis quibuſdam Cæſaribus etiam maxime exoſis, ac vi obtruſis per milites, clarum fit legentibus Dion. Caſſium, Herodianum, Capitolinum, alioſque.

Quod de pluribus Imperatoribus ſimul hic ex Capitolino &c. liquet; id & pro certo habendum eſt de aliis, qui vel duo, vel tres, vel quatuor ſimul vaſtum illud imperium, ſive ex voluntate, ſive ex neceſſitate inter ſe diviſerant; ſicut & illi qui violenta uſurpatione id invaſerant, ſtatim cum imperio, Pontificatum aſſumebant, vel potius rapiebant.

Nec de ulla (quod notandum eſt) hìc *Conſecratione* legimus; quamvis de oblatione ſtolæ, vel veſtimenti, Pontificalis; iſtius ſcilicet quod, in ſolemnibus feſtis vel pompis, Pontifici

tifici Maximo, ut Dignitatis insigne, proprium erat. Istis tamen qui, dum cum Imperio essent, seu postquam illud adepti essent, nunquam urbem adibant, vestis illa non, (quod sciam) offerebatur. Appellatio quippe Pontificis Maximi, sicut illa Imperatoris, vel Augusti (postquam nomen Imperatoris solis Cæsaribus reservabatur) hîc sufficiens erat: uti ex modo nominati *Macrini*, *Gordianorum*, *Nigri*, *Decii*, aliorumque exemplis unicuique notum esse potest.

Si vero quis regerere velit, Cæsares istos, qui in provinciis alibive extra urbem electi fuerant, quantumvis a Senatu approbati essent, nominetenus tantum fuisse Pontifices Maximos; cum Sacris ad Pontif. Max. spectantibus, sive bellis, sive aliter impediti præsentes adesse non possent, vestemque Pontificalem accipere, Consecrationemque a Prudentio descriptam: ea tamen locum habuisse in iis qui præsentes in urbe aderant. Sciat iste, quod (præter illa, quæ jam de Taurobolio Sacro ut huc plane nihil spectante, ostendi) de istis Cæsaribus qui plurimum Romæ degebant, vel semper aderant, id nullibi, vel obscurissime eluceat: ac notet, illos Cæsares qui ita Romæ ut plurimum degebant, raro, imo rarissime, per semetipsos solemnia illa ac ritus (vel aliquid eorum) quæ ad Pontificem Maximum, ut Pontif. Max. spectabant, administrasse.

Illi enim æque suos *Vicarios* habebant, quam isti, qui contra hostes, extra urbem, perpetuo in armis, vel alias ob causas, aberant. Quod tum ex iis, quæ de munere Pontificio adduxi, satis elucescit, tum ex nunc superaddendis.

Etenim de Marco Antonino, hoc ut singulare quoddam, ac raro admodum contingens, Capitolinus narrat: *Nec ullum* (ait) *Sacrificium per VICARIUM fecit, nisi cum æger fuit.* ac de Adriano Cæsare: *Sacra Romana diligentissime curavit; peregrina contempsit. PONTIFICIS MAXIMI officium peregit*; quin etiam de Alexandro *Se-*

vero Lampridius: *Accepit prætextam etiam cum Sacra faceret: sed loco PONTIFICIS MAXIMI, non Imperatoris.* Priores enim Cæsares (uti bene notat Casaubonus) titulo contenti rem negligebant: quamvis aliquando videantur, in singularibus casibus præsentes adfuisse & judicasse; ut Domitianus (Plin. lib. IV. Epist. XI.) ut Heliogabalus, ac jam diu ante Claudius; qui inter alia, (teste Suetonio) *observavit sedulo, ut quoties terra in Urbe movisset, ferias advocata concione Prætor indiceret: utque dira avi in urbe, aut in Capitolio visa, obsecratio haberetur, eamque IPSE jure Max. Pont. commonito pro Rostris populo PRÆIRET*, &c.

Imperatores Romani, in multis, suos habebant *Vicarios*. Sic enim erant qui *Vice Sacra*. i. e. Cæsarum, Imperatorumve loco, judicia publica exercebant, iisve præsidebant. Unde in Inscriptionibus, apud Gruterum pag. 170. n°. 5. 193. & pluribus aliis in locis, *Sacra vice*, vel *Vice Sacra judicans*; uti & pag. 256. 3. 273. 5. *Vice Sacra cognoscens.* & de Provinciarum gubernatione; pag. 164. 4. *Vice M. Aurel. Imp. Sacra Bæticam gubernans.* Quibus addi possunt illæ quæ tam apud Gruterum pag. 18. 5. & 399. 3. quam Reinesium Tit. I. 279. & VI. 92. comparent *Vicarii Asiæ*, *Africæ*, imo & *Italiæ*. Sic denique reperimus *togatam Statuam* positam *Tarrutenio, Maximiliano, Vicario urbis Romæ, & legato amplissimi Senatus.*

Neque (ut ad Pontif. Maximum revertar) ipsi *Pontifices Majores*, *Minoresve*, aut XV viri, semper *Sacra* quibus faciendis electi erant, faciebant: cum scilicet in Provincias missi, vel alias extra urbem sive publicis, sive privatis muneribus aut negotiis implicati erant.

Solus *Flamen Dialis*, quod sciam, ab urbe abesse non poterat, *aut Rex Sacrificulus*: de quo nunc dicendum.

Ponti-

Pontifex igitur *Vicarius* qui vice Imperatoris, ut *Pontificis Maximi*, Sacra huic assignata ac propria peragebat, vocabatur quoque *Pontifex Sacrorum*, ac *Sacerdos Præfectus Sacrorum*; uti & forsan *Pontifex Minor Publicorum P. R. Sacrorum.* Quod videre est ex sequentibus hic inscriptionibus.

P . AELIO . P . F . FABIANO
PATRI . AED . II. VIRO
PRAEFECT . C . CAESARIS
PRAEF . ITERUM . PONT
SACRORUM . FLAMINI
DIVI . AUGUSTI.

Item

T. FL. T. FL. CLV: ISIDORO. EQ.
ROM. PATRI. DUORUM. EQ. PUB
OMNIBUS. HONORIBUS. HONESTE
FUNCTO. QUINQ. II. AUGURI
SACERD. PONT. PRAEF. SACROR
&c.

Item

T. STATVLENVS. IVNCVS. FLAMEN. AVGVSTALIS
PONTIF. MINOR. PVBLICORVM. P. R. SACRORVM.

Item

MARTI . GRADIVO
D . D
L . PLVSTIVS . PIVS
AEDILIS . MONITOR
AVGVR . PRAEF . SACROR

Ne vero *Pontifex Minor* P. P. R. SACRORUM hic interturbare quid videatur; notandum, quod Cicero *Regem Sacrorum* inter *Pontifices cæteros*, post enumeratos undecim alios, ac quidem *inter Pontifices Minores* nominet. Nam quamvis in nonnullis solemnibus, sive Epulis Sacris supra Pontific. Max. videatur accubuisse, tamen ipsi circa Sacra subjectus erat. Ac Cicero, dum (de collegio Pontificum locutus) omnes Pontifices enumerat, qui domum ipsius religione solverant enumerat; eosque frequentiores ibi affuisse asserit; atque ita frequentes quidem, ut neget, *unquam post Sacra constituta, quorum eadem est antiquitas quam urbis, ulla de re; ne de capite quidem virginum (Vestalium, tam frequens collegium judicasse) Regem Sacrorum* inter *Pontifices Minores*, si quid bene judico, enumerat.

Quæ enim ille, in Oratione, de Haruspicum Responsis adfert, hæc sequentia sunt: *At meam domum P. Lentulus Conf. & Pontifex, P. Servilius, M. Lucullus, Q. Metellus, M. Glabrio, M. Messalla, L. Leutulus Flamen Martialis; P. Galba. Q. Scipio. C. Fannius, M. Lepidus. L. Claudius Rex Sacrorum; M. Scaurus. M. Crassus. C. Curio, Sex. Cæsar, Flamen Quirinalis; Qu. Cornelius P. Albinovanus, Q. Terentius Pontifices Minores, &c.*

Integrumne hic Collegium Pontificum adfuerit, merito dubitari queat; quod testetur Cicero *frequentius quam* unquam Colleg. Pontif. adfuisse; non vero totum seu integrum numero adfuisse. Unde mihi videtur (quod pace aliorum eruditorum dixerim) jam per illud interstitium a Syllæ constitutione ad hoc Clodii facinus, sensim (uti ulterius sub Cæsaribus,) numerum istorum Pontificum fuisse adauctum. ut cum primis temporibus solum IV. post vero VIII. ac Sylla denique numerum adaugente, XV. essent; hunc numerum accre-

creviſſe; æque pene, ut Collegii XV. viror. Sacris faciendis: Quod (ſicut & Collegium Augurum) quoque per Syllam ad XV. viros numero adauctum, tamen Servii tempore uſque ad LX. numero excreverat. Ita enim ille ad hæc Virgilii:

. . . . Lectoſque Sacrabo
Alma viros. . . . .

Primo fuerunt duo librorum Sibyllinorum cuſtodes, inde decem, inde quindecim; uſque ad Syllana tempora. Poſt crevit numerus uſque ad LX. Sed remanſit XV. virorum vocabulum.

Error certe hîc in Servii verbis: quod Sylla numerum uſque ad XV. adauxerit; poſtque ejus tempora is, jam hujus Servii ævo, uſque ad LX. increviſſet: ſicut idem quoque accidit & *Augurum* & *Pontificum*, uti & *Haruſpicum* Collegiis: quæ tandem quoque ad numerum LX. accreverunt; uti ex inſcriptionibus antiquis liquet: quæque etiam per Syllam adaucta fuêre; cum jam non tantùm *Vulcani*, & *ædium Sacrarum* pontifices perpetui; verum & Pontifices Quinquennales eſſent (ut itidem ex inſcriptionibus patet) & *Solis* & *Veſtæ*, & alii: Pontificumque numerus, ſub Cæſaribus in immenſam multitudinem, & intra, & extra Romam, adaugeretur: noſque inde obſervemus *Pontifices Auguſtorum*, *Cæſarum*, *Domus Auguſtæ*, ac *Flaviales* adeo, & *Laurentinos*, & *Albanos*: & multo plures alios: uti id circa *Flamines*, ac *Sacerdotes* quoque, quam maximè locum obtinuit: cum Cæſares circa nova Sacerdotia, flamines, ac Pontifices, aliquando tam maxime inſanirent, ut C. Caligula equum ſuum ſui Sacerdotem fecerit.

Ita ut minime mirum videri debeat, intra ſpatium XXV. annorum (quod a Syllæ conſtitutionibus circa hanc rem, uſ-

que

que ad Ciceronis orationem ad Haruspices, pro domo sua excurrit) ac quidem in tam turbulento Reipublicæ statu, quo pene omnes in munera Sacra & profana, quin & ipsum principatum Reipublicæ, involabant, Pontificum numerum ita fuisse tum adauctum, ut hic Cicero novendecim Pontifices simul præsentes, nec tamen integrum Collegium enumeraverit. Quod si integrum numeravit, certe tum numerus jam quatuor saltem Pontificibus adauctus erat.

Condonabit mihi Lector, ut spero, ejusmodi excursus; quod per illos non ita vulgaria, aut omnibus eruditis nota, vel animadversa, subinde producam.

CAPUT III.

De Rege *ac* Regina Sacrorum *apud Romanos; tum & de iisdem apud Athenienses; a quibus isti* Rex *ac* Regina *Romanorum originem traxere. Hinc obiter nonnulla de* Hierophantis, *&* Cerycibus; *tum & de ἐπιμεληταῖς ac γεραίραις Regis ac Reginæ Sacrorum, apud Athenienses, ministris. Denique de φυλοβασιλεῦσι, de βασιλείῳ, θόλῳ, πρυτανείῳ, βουλευτηρίῳ, βουκολείῳ; de pompa intra urbem, licet extra Acropolim, adornata.*

SEd redeamus denique ad *Pontificem Vicarium Pontificis Maximi;* qui sub Consulibus aut *Sacrificulus Primus* aut *Rex Sacrificulus*, aut denique *Rex Sacrorum* appellabatur: sicut & ipsius uxor, ob Sacra peculiaria per ipsam solenniter peragenda (quod tamen & in Flaminica locum habuit) *Regina Sacrorum* vocabatur. Quod (præterquam ex aliis) ex Macrobio liquet: qui ut [N B] *Regem Sacrorum*, *Pontificem Minorem* vocat, etiam *Reginæ Sacrorum* ita memi-

meminit: *Romæ quoque Kalendis omnibus, præter quod PONTIFEX MINOR in curia Kalabra rem Divinam Junoni facit; etiam REGINA SACRORUM porcam vel agnam in regia Junoni immolat.* Qui locus quoque omne dubium circa *Regem Sacrificum*, ut *Pontificem Minorem* aufert. De Regina Sacrorum, interim extat quoque, in inæstimabili illo, eruditis, Gruteri Inscriptionum Thesauro, hæc sequens inscriptio pag. 1037. n°. 8.

. . . .
C . VA . . . .
REX . SACRORVM . AVGVR
CVM. MANLIA. L. F. FADILLA
REGINA . SACRORVM
PATRI . CARISSIMO

Postremo de *Regis Sacrifici*, vel *Sacrorum* munere, quoque aliquid dicendum restat: de quo apud T. Livium hæc sequentia reperimus (libro 2.) *Regibus exactis, & parta libertate, rerum deinde divinarum habita cura. Et quia quædam publica Sacra per ipsos Reges factitata erant; nec ubi Regum desiderium esset, Regem Sacrificulum creant. Id Sacerdotium Regi subjecere; ne additus nomini honos, aliquid libertati, cujus tunc prima erat cura, officeret.*

Dionysius quoque Halycarnassæus sub initium libri quinti, ita de hoc eodem munere loquitur. Ἐπειδὴ δὲ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιοι γενόμενοι τοῖς κοινοῖς πράγμασιν ἔδοξαν οἱ βασιλεῖς, φυλάττειν τοὔνομα τῆς ἀρχῆς, ὅσον ἂν ἡ πόλις διαμένῃ χρόνον βουλόμενοι, τοὺς ἱεροφάντας τε καὶ οἰωνομάντεις ἐκέλευσαν ἀποδεῖξαι τὸν ἐπιτηδειότατον τῶν πρεσβυτέρων, ὃς οὐδενὸς ἤμελλεν ἕξειν

ἑτέρου, πλὴν τῆς περὶ τὰ θεῖα σεβασμάτων, τὴν προστασίαν, ἁπάσης λειτουργίας πολεμικῆς ἀφειμένος, ἱερὸν καλούμενος βασιλεύς. καὶ καθίσταται πρῶτος ἱερῶν βασιλεὺς Μάνιος Παπίριος, ἐκ τῶν πατρικίων ἀνὴρ ἡσυχίας φίλος. *Sed quemadmodum multorum magnorumque bonorum auctores fuisse Reipublicæ visi erant Reges, custodire volentes nomen* [cujus rei tamen longe alia causa mihi videtur] *hujus imperii per omne tempus, donec urbs esset; jussere PONTIFICES & AUGURES unum eligere ex senioribus maxime idoneum, nullius ipsum alterius rei, præterquam eorum quæ ad divinos cultus pertinent, præsidentiam habiturum, & ab omni alio ministerio civili bellicoque liberum, Regem Sacrorum vocatum. Creatusque est Rex Sacrificulus primus Manius Papirius ex patriciis, vir quietis studiosus, &c.*

Quod autem id nomen *Regis Sacrorum* non ultra Augustum Cæsarem perduraverit; neque ultra mortem Lepidi; cui, ob rationes politicas, munus Pontificis, ac dignitatem, donec is vixerit adimere noluerat; ac post ipsius mortem *Regis Sacrorum* nomen ac munus abrogaverit, cum ipse jam *Pontificem Maximum* se gereret, idque summo imperio annecteret, ostendit, meo judicio, non obscure Dion Cassius; qui libro 54. ita loquitur: οὐδ' οἰκίαν τινὰ δημοσίαν ἔλαβεν, ἀλλὰ μέρος τι τῆς ἑαυτοῦ, ὅτι τὸν ἀρχιερέα ἐν κοινῷ πάντως οἰκεῖν ἐχρῆν, ἐδημοσίωσε. τὴν μέντοι τοῦ βασιλέως τῶν ἱερῶν ταῖς ἀειπαρθένοις ἔδωκεν, ἐπειδὴ ὁμότοιχος τῆς οἰκήσεως αὐτοῦ ἦν. *Neque domum publicam accepit: sed quum omnino publicam esse Pontifici Maximo habitationem oporteret, suarum ædium partem ipse publicam esse jussit: ac REGIS SACRIFICULI domum Virginibus Vestalibus dedit, quoniam earum ædibus contigua erat.*

Certe nullos eo nomine (Regis Sacrificuli) gavisos fuisse Pontifices post Augustum (qui *Regis* ac Domini nomen, ut invidiosum nimis, post J. Cæsaris exemplum infaustum, reje-

rejecit, & in aliis ferre noluit) exinde ulterius patere videtur; quod nullæ inscriptiones post ista tempora factæ, nullique scriptores, excepto hoc unico Dione Cassio, istius ullibi meminerint: cum tamen *Vicarii* Pontificis nomen (ut jam suprà vidimus) apud scriptores, qui de temporibus ac gestis Augusto posterioribus scripserunt, reperiatur.

Munus autem *Regis Sacrorum* apud Romanos, a Græcis, ac quidem Atheniensibus originem trahere (sicut plurima alia a Græcis eos desumpsisse notissimum est) ostendunt dilucide illa, quæ de *Rege* ac *Regina Sacrorum*, eodem plane modo easdemque ob causas, reperimus apud Athenienses. Quod ut Lectori, indubium fiat, hunc locum ex Demosthenis oratione contra Neæram adducere mihi visum: Τὸ γὰρ ἀρχαῖον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δυναστεία ἐν τῇ πόλει ἦν, καὶ ἡ βασιλεία τῶν ἀεὶ ὑπερεχόντων, διὰ τὸ αὐτόχθονας εἶναι. τὰς δὲ θυσίας ἁπάσας ὁ βασιλεὺς ἔθυε, καὶ τὰς σεμνοτάτας καὶ ἀρρήτους ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐποίει. εἰκότως βασίλισσα οὖσα. ἐπειδὴ δὲ Θεσεὺς συνῴκισεν αὐτοὺς, καὶ δημοκρατίαν ἐποίησε, καὶ ἡ πόλις πολυάνθρωπος ἐγένετο, τὸν μὲν βασιλέα οὐδὲν ἧττον ὁ δῆμος ᾑρεῖτο ἐκ προκρίτων, κατ᾽ ἀνδραγαθίαν χειροτονῶν. τὴν δὲ γυναῖκα αὐτοῦ νόμον ἔθετο ἀστὴν εἶναι, καὶ μὴ ἐπιμεμιγμένην ἑτέρῳ ἀνδρὶ, ἀλλὰ παρθένον γαμεῖν, ἵνα κατὰ τὰ πάτρια θύηται τὰ ἄρρητα ἱερὰ ὑπὲρ τῆς πόλεως, καὶ τὰ νομιζόμενα γίγνηται τοῖς θεοῖς εὐσεβῶς, καὶ μηδὲν καταλύηται μηδὲ καινοτομῆται. καὶ τοῦτον νόμον γράψαντες ἐν στήλῃ λιθίνῃ, ἔστησαν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διονύσου παρὰ τὸν βωμὸν ἐν λίμναις. *Olim, viri Athenienses, dominatu Respublica regebatur, & regnum eorum erat quibusque temporibus, qui præ cæteris eminebant, propterea quod indigenæ essent. Sacra autem Rex obibat; eorumque religiosissima & arcana uxor ejus curabat: idque meritò, cum Regina esset. Postquam autem Thesens cives in unum congregavit liberamque Rempublicam instituit, & urbs multitudine incolarum frequentari cœpit; populus nihilominus Regem creabat, delectu è viris præstantissimis habito.*

 Uxo-

Uxorem autem ejus lege ſanxit eſſe civem, & non alteri commiſſam viro, ſed virginem ducendam: ut patrio ritu arcana Sacra pro Republica immolarentur, & juſta Diis perſolverentur: utque nec deſereretur, nec innovaretur quicquam, &c. Quæ ut clare ac perſpicue admodum oſtendunt ab hiſce Athenienſibus Regem ac Reginam Sacrorum apud Romanos originem traxiſſe; ea adhuc magis perſpicuè patebunt, ſi conſideremus, hunc Athenienſium Regem *Sacrorum* judiciis quoque Sacrorum præfuiſſe. Quod ex ejuſdem Demoſthenis Oratione contra Lacritum docemur. Ibi enim, dum rogat, quorum judicium ſeu tribunal, in iſta cauſa, eſſet adeundum, inter alia ſic interrogat: Ἀλλὰ, νὴ Δία, παρὰ τῷ βασιλεῖ; ἀλλὰ οὐκ ἐσμὲν γυμνασίαρχαι, οὐδὲ ἀσεβείας οὐδένα γραφόμεθα. *An* (provocandum) *ad Regem Sacrificum? At neque reum quenquam facimus impietatis.*

Nec tantùm Sacrificiis, judiciiſque *Sacrorum* præerat, adeoque de rebus ad Sacra ac religionem Deorum pertinentibus judicabat; verum & Sacrorum miniſtros miniſtraſque eligebat, cæteraque illa adminiſtrabat, quibus claret eum Athenis fuiſſe, quod Pontifex Maximus Romæ erat.

Ita enim ille a Polluce, in Onomaſtico, deſcribitur: ὁ δὲ βασιλεὺς μυστηρίων προέστηκε μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν, καὶ Ληναίων, καὶ ἀγώνων τῶν ἐπὶ λαμπάδων, καὶ τὰ περὶ τὰς πατρῴας θυσίας διοικεῖ. δίκαι δὲ πρὸς αὐτὸν λαγχάνονται ἀσεβείας, ἱεροσύνης, ἀμφισβητήσεως, καὶ τοῖς γένεσι, καὶ τοῖς ἱεροῖς πᾶσιν αὐτὸς δικάζει, καὶ τὰς τοῦ φόνου δίκας εἰς Ἄρειον πάγον εἰσάγει, καὶ τὸν στέφανον ἀποθέμενος, σὺν αὐτοῖς δικάζει. προαγορεύει δὲ τοῖς ἐναντίοις ἀπέχεσθαι μυστηρίων, καὶ τῶν ἄλλων νομίμων. δικάζει δὲ καὶ τὰς τῶν ἀψύχων δίκας. τὴν δὲ συνοικοῦσαν αὐτῷ βασίλισσαν καλοῦσιν. *Rex vero Myſteriis præerat, ſimul cum (ipſorum) curatoribus. Et Lenæis feſtis, & Agonibus quæ ad lampada celebrantur; adminiſtratque illa quæ ad patria ſacrificia pertinent. Judicia*

illa

illa quoque coram illo exercentur, quæ ad impietatem (super iis) spectant, & super familiis & omnibus in universum Sacris judex sedet; litesque super cæde ad Areum pagum refert: ac depositâ corona [quod Sacerdotii insigne erat] *cum ipsis judicat. Indicatque adversantibus* [iis, si bene rem capio, qui Sacris sive publicis, sive privatis adversarii sunt, ut Epicurei, &c.] *ut sese abstineant a Mysteriis, aliisque lege constitutis. Judicat & lites inanimatorum. Uxoremque ipsius Reginam appellant.*

Quibus addere operæ pretium est illa, quæ de hoc Rege Sacrorum Aristoteles habet, lib. 7. Politicorum: Ἐχομένη δὲ ταύτης ἡ πρὸς τὰς θυσίας ἀφωρισμένη τὰς κοινὰς πάσας, ὅσας μὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀποδίδωσιν ὁ νόμος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κοινῆς ἑστίας ἔχουσι τὴν τιμήν. καλοῦσι δὲ οἱ μὲν ἄρχοντας τούτους, οἱ δὲ βασιλεῖς, οἱ δὲ πρυτάνεις. αἱ μὲν οὖν ἀναγκαῖαι ἐπιμέλειαί εἰσι περὶ τούτων, ὡς εἰπεῖν κεφαλαιωσαμένους, περί τε τὰ δαιμόνια, &c. *Huic proxima ea curatio est, quæ ad sacrificia publica excepta ac reservata est; ea dico, quæ non Sacerdotibus a lege assignantur, sed iis qui hunc honorem a communi civitatis foco, & totius urbis lare consequuntur. Appellant hos alii Principes, seu Prætores, alii Reges, alii PRYTANES, &c.*

Sic idem, de Republica Atheniensium, hoc modo: Ὁ δὲ βασιλεὺς πρῶτον μὲν τῶν μυστηρίων ἐπιμελεῖται, μετὰ τῶν ἄλλων μελετῶν. οὓς ὁ δῆμος ἐχειροτόνει τέσσαρες ἦσαν· δύο μὲν ἐξ Ἀθηναίων ἁπάντων· εἷς δὲ ἐξ Εὐμολπιδῶν, καὶ εἷς ἐκ Κηρύκων. *Rex primum mysteria procurabat, cum aliis* [ita appellatis Curatoribus sive ἐπιμεληταῖς.] *Quos populus eligebat quatuor erant; duo quidem ex universis Atheniensibus, unus ex Eumolpidis, & unus ex Cerycibus.* De quibus antequam aliquid ulterius dicam, hæc de Regibus Lacedæmoniorum, ex Xenophonte, interserere volui. Nempe, is ubi de Lycurgo Rempublicam Lacedæmoniorum constituente loquitur: Ἔθηκε γὰρ θύειν μὲν βασιλέα πρὸ τῆς πόλεως τὰ δημόσια

ἅπαντα

ἅπαντα ὡς ἀπὸ τ̃ θεῦ ὄντ@, ϗ̀ ϛρατιὰν ὅποι ἂν ἡ πόλις ἐκπέμπῃ ἡγεῖσ&. *Sanxit igitur ut Rex pro salute civitatis omnia publica sacrificaret Sacrificia; veluti qui ortus a Deo esset: utque exercitum duceret (adeoque ducis munere fungeretur) quocunque civitas copias mitteret.* Sicut & alibi dicit, *Regem divinorum respectu Sacerdotem, humanum vero imperatorem apud illos fuisse.* Quo & revocandum illud Virgilii, *Rex Anius, Rex idem hominum Phœbique Sacerdos.*

Verum ut ad Regem Atheniensium revertar, atque ad ipsius, ordine sequentes, ἐπιμελητὰς, adeoque & Eumolpidas ac *Ceryces*: de Eumolpidis (quos primos nominaverat Aristoteles) ita loquitur Hesychius, quantum ad ipsorum originem: Εὐμολπίδαι, οὕτως οἱ ἀπὸ Εὐμόλπου ἐκαλοῦντο, τ̃ πρώτου ἱεροφαντήσαντ@. πολλοὶ γὰ γεγόνασιν ὁμώνυμοι Εὔμολποι. *Eumolpides sic ab Eumolpo nominabantur, qui primus Hierophanta fuerat. fuerunt autem plures Eumolpi nomine appellati.* Unde & Sophoclis, ad Aedipum Coloneum, Scholiastes: Ἀνδροτίων μὲν ἐ γράφει, ὀ τ̃ Εὔμολπον εὑρεῖν τ̃ μύησιν, ἀλλὰ ἀπὸ τούτου Εὔμολπον πέμπτον γεγονότα. Εὐμόλπου γὰ γενέσ& Κήρυκα· τ̃ ἢ Εὔμολπον· τ̃ ἢ Ἀντίφημον· τ̃ ἢ Μουσαῖον, τ̃ ποιητήν· τ̃ ἢ Εὔμολπον τ̃ καταδείξαντ@ τ̃ μύησιν, ϗ̀ ἱεροφάντ@ γεγονότα. *Androtion equidem scribit non Eumolpum initiationes invenisse, sed alium Eumolpum, qui quintus ætate ex ejus posteris erat. Eumolpi enim filium fuisse Ceryca, hujus autem Eumolpum; hujus iterum Antiphemum; cujus rursus filius fuerit Musæus Poëta. Atque ex hoc natum fuisse Eumolpum istum qui initiationum Sacra ostendit, atque inde Hierophanta factus fuit.*

De *Hierophantis* hisce adhuc alia occasio erit aliquid dicendi. Qui vero qualesve *Ceryces* seu Κήρυκες fuerint Pollux & alii nos docent. Ex Hesychio autem videmus (uti & ex Suida) sicuti Eumolpidarum, ita & Κηρύκων quandam fami-

familiam Sacram Athenis fuiſſe, ex qua *Hieroceryces* eligebantur. Qui *Hieroceryces Reginæ Sacrorum* (ut Demoſtenes contra Neæram indicat) circa Sacra quædam magis veneranda atque occulta, ſubſerviebant. Ad hos autem κηρύκας, meo judicio ſpectat inſcriptio illa, quæ apud Sponium itinerarii. . . . . . . ut & apud Wheler pag. 518. ita habet:

ΔΗΜΤΡΙ ΚΑΙ ΚΟΡΗΙ
Η ΙΕΡΑ ΓΕΡΟΥΣΙΑ Μ. ΑΥ
ΡΗΛΙΟΝ ΛΙΘΟΦΟΡΟΝ ΠΡΟ
ΣΔΕΚΤΟΝ ΠΙΣΤΟΚΡΑ
ΤΟΥΣ ΚΕΦΑΛΗΘΕΝ ΠΡΕΣ
ΒΕΥΟΝΤΑ ΠΡΟΙΚΑ ΤΙΜΗ
ΘΕΝΤΑ ΔΕ ΥΠΟ ΘΕΟΥ
ΚΟΜΜΟΔΟΥ ΤΗ ΡΩΜΑ
ΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΑΡΞΑΝ
ΤΑ ΤΟΥ ΚΗΡΥΚΩΝ ΓΕ
ΝΟΥΣ ΑΡΞΑΝΤΑ ΤΗΣ ΙΕ
ΡΑΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ ΕΥΣΕΒΕ
ΙΑΣ ΕΝΕΚΑ

ΑΤΤΙΚΟΣ ΕΥΔΟΞΟΥ ΣΦΗΤ
ΤΙΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕ

Si quid video hîc, iſta κηρύκων familia ſuum habebat ἄρχοντα ſeu caput; ac præſidem: qui an major ætate fuerit in iſta fami-

familia, an vero forte aut electione in id creatus, incertum omninò est.

Hos autem κήρυκας alio nomine ἱεροκήρυκας appellatos fuisse ex Demosthene in Neæram, non obscure patescit. Pollux de illis hæc sequentia tradit, lib. 8. Κήρυξ, ὁ μὲν εἷς τῶν Μυστικῶν ἀπὸ Κήρυκος τοῦ Ἑρμοῦ καὶ Πανδρόσου τῆς Κέκροπος. ὁ δὲ περὶ τοὺς ἀγῶνας· οἱ δὲ περὶ τὰς πομπὰς ἐκ τοῦ Εὐνοειδῶν γένους: *Ceryx, aliquis quidem ex initiatis, a Ceryce Mercurii filio, & Pandrosæ Cecropis filiæ. Quorum & isti circa certamina; illi autem circa pompas, ex Eunoidarum genere erant.* Qui postremi in ἐπιμελητῶν numerum allecti videntur.

Ut autem ἐπιμεληταὶ *Regi Sacrorum* inserviebant (qui & ipse ἐπιμελητὴς a Polluce & Harpocratione vocatur; ut ἐπιμελητὴς τῶν μυστηρίων παρ᾽ Ἀθηναίοις ὁ λεγόμενος Βασιλεύς) sic αἱ Γεραιραὶ *Reginæ Sacrorum* ad Sacra ministræ erant. De quibus quoque Harpocration: Γεραραὶ αἱ τῷ Διονύσῳ ἱερώμεναι γυναῖκες: quæ numero e quatuordecim erant, & a Rege constituebantur; ut Pollux his verbis indicat: Αὗται ἄρρητα ἱερὰ Διονύσῳ ἔθυον μετ᾽ ἄλλης θεωρίας καθίστη δ᾽ αὐτὰς ὁ βασιλεύς, οὔσας τεσσαρεσκαίδεκα.

De ipsis quoque porro Hesychius ita: Γεραιραὶ κοινῶς· ἰδίως δ᾽ αἱ τῷ Διονύσῳ τῷ ἐν Λίμναις τὰ ἱερὰ ἐπιτελοῦσαι, τῷ ἀριθμῷ δεκατέσσαρες. Adde hisce quoque Etymologicum, ubi reperies: Γεραραὶ παρὰ Ἀθηναίοις γυναῖκες τινες ἱεραὶ, ἃς βασιλεὺς καθίστησιν ἰσαρίθμους τοῖς βωμοῖς τοῦ Διονύσου, παρὰ τὸ γεραίρειν τὸν θεόν. οὕτω ὁ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς. *Geræræ (erant) apud Athenienses mulieres aliquæ Sacratæ, quas Rex [Sacer.] constituit pares numero, inserviendis Liberi aris: a γεραίρειν. i. e. Ornare & honorare, Deum istum. Ita Dionysius Halicarnassæus.*

Juramentum vero quod ipsæ præstare tenebantur erat: Ἁγιστεύω, καὶ εἰμὶ καθαρὰ, καὶ ἁγνὴ ἀπὸ τῶν ἄλλων οὐ καθαρευόντων, καὶ ἀπ᾽ ἀνδρὸς συνουσίας· καὶ τὰ Θεοίνια, καὶ Ἰοβάκχεια γεραίρω

γεραίρω τῷ Διονύσω κ)τ τὰ πάτρια κ, ἐν τοῖς καθήκουσι χρόνοις. *Pura & munda sum a cæteris immundis, & a viri congressu; & Bacchanalia & Jobacchica patrio more celebro, & legitimis temporibus.* An autem huc referendæ sint *Nebrides* illæ, de quibus Arnobius contra Gentes libro quinto, mihi incertum est. Ita interim ille: *Eleusinia autem illa mysteria, cujus memoriam continent? Nonne illius erroris, quo in filiæ conquisitione Ceres fessa oras ut venit ad Atticas triticeas attulit fruges, Nebridarum familiam pellicula cohonestavit binnulæ?*

Talia certe æmulata fuit Messalina, quæ (teste Corn. Tacito lib. Ann.) *adulto autumno simulacrum vindemiæ per domum celebrabat: urgeri præla, fluere lacus, & fœminæ pellibus accinctæ assultabant, ut Sacrificantes vel insanientes Bacchæ. Ipsa crine fluxo thyrsum quatiens; juxtaque Silius hedera vinctus, gerere cothurnos, jacere caput, strepente circùm procaci choro.*

Ad *Regem* autem apud Athenienses, (quod debito sibi loco inserere oblitus fueram) spectat hæc inscriptio, apud Sponium, parte secunda pag. 485. invenienda:

H . ΒΟΥΛΗ
ΝΕΙΚΙΑΝ . ΕΡΜΕΙΟΥ
ΒΑCΙΛΕΥCΑΝΤΑ
ΑΡΕΤΗC . ΧΑΡΙΝ

Hæc inscriptio, ut puto, de Βασιλεῖ, seu Rege Sacrorum, capienda est: licet aliàs plures simul βασιλεῖς Athenis essent; nempe οἱ φυλοβασιλεῖς, qui unicuique Tribui præerant: quem autem in finem nos docet hisce Hesychius: φυλοβασιλεῖς ἐκ τῶν φυλῶν αἱρετοὶ, οἱ τὰς θυσίας ἐπιτελοῦντες. Illorum namque unusquisque pro sua Tribu πρυτανεύων Sacra

 facie-

faciebat. Erantque tot numero, quot Tribus erant, atque assidebant τῷ βασιλεῖ, qui secundus ordine ex Archontibus erat, & alia Sacra (ut jam supra vidimus) pro civitate curabat. Patet hoc ex Polluce, qui lib. 8. Οἱ Φυλοβασιλεῖς ἐξ εὐπατριδῶν ὄντες, μάλιστα τῶν ἱερῶν ἐπιμελοῦντο, συνεδρεύοντες ἐν τῷ Βασιλείῳ· τὸ (δὲ) παρὰ τὸ Βουκολεῖον. *PHYLOBASILEIS, seu Tribuum Reges ex patriciis cum essent, maxime Sacrorum curam gerebant, & Assessores erant in Basileo*, (seu Stoa Basilicâ ubi Rex sedem habebat) *id autem erat prope Boucoleum.*

Quamvis igitur è numero πρυτανευόντων essent, ac forsan secundi ordine post ἐπώνυμον (sic Rex ille qui ordine secundus inter ἄρχοντας) tamen non tam ipsis ἡ τῆς πόλεως πολιτεία, quam θυσίαι curæ erant; id enim per illud μάλιστα denotari videtur. An autem inter hos Φυλοβασιλέας illud Sacrificandi &c. munus in orbem ita redierit, ut unusquisque eorum pro sua Tribu nunc πρυτανευούσῃ, id faceret, an vero omnes simul pro unaquâque Tribu, mihi plane incognitum est. Crediderim tamen τῆς πρυτανευούσης Φυλῆς Φυλοβασιλέα tunc saltem cæterorum πρόεδρον fuisse, ac Sacra præcipue, si non solum, curasse; cæterosque fuisse hic, illius (sicut ille alias cum cæteris ἐν τῷ Βασιλείῳ, seu στοᾷ Βασιλικῇ, τοῦ Βασιλέως ἐπωνύμου) συνέδρους.

Certe τὴν στοὰν βασιλικὴν eandem fuisse, satis indicant, præter alia, hæc Pausaniæ verba: Πρώτη δέ ἐστιν ἐν δεξιᾷ [τοῦ Κεραμεικοῦ sc.] καλουμένη στοὰ Βασίλειος· ἔνθα καθίζει Βασιλεὺς ἐνιαύσιον ἄρχων ἀρχὴν, καλουμένην βασίλειαν. *Prima est, in dextra Ceramici parte, porticus, quæ nominatur Regia; ubi considet Rex, dum annuum regimen regit.* Tum & Suidæ hæc in voce Ἄρχων, ἀλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς καθῆστο παρὰ τῷ καλουμένῳ Βουκολείῳ· τὸ δὲ ἦν πλησίον τοῦ πρυτανείου. *Sed Rex sedebat prope Bucoleum, ita nominatum quod erat vicinum Prytaneo.*

Por-

Porticus Regia igitur erat, prope *Bucoleum*; *Bucoleum* vero prope Prytaneum. Nec mirum τοὺς φυλοβασιλέας sedem suam habuisse (quatenus φυλοβασιλεῖς essent) prope Prytaneum: quod pro Tribu prytaneas munere gaudente, ac sic quidem pro omnibus, sacra facerent; ac simul membra essent, unusquisque suæ Tribus: quodque præterea in Prytaneo Sacra facerent; ita enim Pausanias: θύουσι καὶ ἐπιθῦσι, nempe in θόλῳ, quod cum πρυτανείῳ unum idemque fuisse non improbabili conjectura, meo judicio, quis conjecerit.

Quod ut aliquatenus elucescat, hæc de Tholo breviter dicenda. Θόλος ista (quæ & aliàs Σκιὰ) erat ἐν ᾗ (teste Polluce lib. VIII. cap. 15.) συνεδείπνουν ἑκάστης ἡμέρας πεντήκοντα τῶν πεντακοσίων βουλῆς, καὶ ἡ πρυτανεύουσα φυλή. *Simul convivabantur singulis diebus quinquaginta eorum, qui senatum quingentorum componebant: ac quidem illa Tribus quæ* (tunc temporis) *prytaneiæ munus implebat.* Sic Pausanias, lib. I. Τοῦ βουλευτηρίου τῶν πεντακοσίων πλησίον θόλος ἐστὶ καλουμένη· καὶ θύουσι τε ἐνταῦθα πρυτάνεις, &c. *Prope curiam quingentorum est Tholus, ita appellata, ubi Prytanes sacrificant.*

Tholum vero hanc idem cum τῷ πρυτανείῳ fuisse Ostendunt; tum id, quod in illa juxta Harpocratem ἔνθα ἐδείπνουν οἱ πρυτάνεις: sicut id firmat Hesychius hoc modo: Θόλος, ὅπου οἱ πρυτάνεις καὶ ἡ βουλὴ συνεσιτοῦντο; tum quod & in utroque judicia agitarentur; ac quidem non solum super inanimis, eorumque prætensis homicidiis, aliisve criminibus; verum & super aliis; ut ostendunt hæc Platonis verba, in Apologia Socratis; ubi ita is Socrates loquens inducitur: Ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο, οἱ τριάκοντα αὖ μεταπεμψάμενοι με πέμπτον αὐτὸν εἰς τὴν θόλον προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμῖνος Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον, ἵνα ἀποθάνοι. *Postquam verò oligarchia facta esset, missis qui me in Tholum accerserent cum aliis quatuor; jusserunt adducere è Salamine Leonem Salaminium, ut interficerent.*

 Eadem

Eadem autem de *Prytaneo* Scholiastes Thucididis, nempe: πρυτανεῖον ἐστιν οἶκος μέγας ἔνθα αἱ σιτήσεις ἐδίδοντο τοῖς πολιτευομένοις· ἐκαλεῖτο δὲ οὕτως ἐπειδὴ ἐκεῖ ἐκάθηντο οἱ πρυτάνεις, οἱ τῶν ὅλων πραγμάτων διοικηταί. Porro Suidas (ut inde clarius liqueat τὴν θόλον cum *Prytaneo* unam eandemque domum fuisse) ait: Πρυτανεῖον, θεσμοθέτιον, θόλος. Addit & Scholiastes Thucididis, ratione nominis: ἄλλοι δέ φασιν ὅτι τὸ πρυτανεῖον πυρὸς ἦν ταμιεῖον ἔνθα καὶ ἦν ἄσβεστον πῦρ, καὶ ηὔχοντο. *Alii dicunt* [inde id ita nominatum fuisse] *quod esset ignis reservatorium: ita ut ibi esset ignis inextinguibilis, ibique vota facerent.* Unde & idem videri queat cum Vestæ, sive Ἑστίας templo, seu τῇ Βουλαίᾳ Ἑστίᾳ: ubi Theramenem rhetora Isocrates, cum omnes conturbati essent contra triginta tyrannos defendere ausus est: ut in vita X. Rhetorum. ita Plutarchus:

Curiam autem seu βουλευτήριον τὸ πρυτανεῖον fuisse ita ex Thucidide discimus: Ἐπὶ γὰρ Κέκροπος καὶ τῶν πρώτων βασιλέων ἡ Ἀττικὴ ἐς Θησέα ἀεὶ κατὰ πόλεις ᾠκεῖτο, πρυτανεῖά τε ἔχουσα καὶ ἄρχοντας· καὶ ὁπότε μή τι δείσειαν, οὐ ξυνῄεσαν βουλευσόμενοι ὡς τὸν βασιλέα, ἀλλ᾽ αὐτοὶ ἕκαστοι ἐπολίτευον καὶ ἐβουλεύοντο. καί τινες καὶ ἐπολέμησάν ποτε αὐτῶν, ὥσπερ καὶ Ἐλευσίνιοι μετ᾽ Εὐμόλπου πρὸς Ἐρεχθέα. ἐπειδὴ δὲ Θησεὺς ἐβασίλευσε, γενόμενος μετὰ τοῦ ξυνετοῦ καὶ δυνατὸς, τά τε ἄλλα διεκόσμησε τὴν χώραν, καὶ καταλύσας τῶν ἄλλων πόλεων τά τε βουλευτήρια καὶ τὰς ἀρχὰς, ἐς τὴν νῦν πόλιν οὖσαν, ἓν βουλευτήριον ἀποδείξας καὶ πρυτανεῖον. *Nam sub Cecrope, illisque priscis ad Theseum usque Regibus, Attica semper oppidatim incolebatur, curias* [*prytanea*] *& MAGISTRATUS habens. Et quum nihil timebant, ad Regem non conveniebant* [de Republica] *consultaturi: sed per se quique suam Rempublicam administrabant, & consultabant. Quin etiam eorum nonnulli, ut Eleusinii, cum Eumolpo bellum adversus Erechteum olim gesserunt. Theseus vero, postquam regnare cœpit, cum esset vir non solum prudens;*

sed

sed etiam potens, cum aliis in rebus hanc regionem excoluit, tum etiam cæterorum oppidorum CURIAS & magistratus sustulit, & unam curiam & Prytaneum constituit.

In quibus Thucididis verbis & Curia, seu Senatus ac Prytaneum inter se confunduntur, ac pro uno eodemque loco ac senatu habentur. Prytaneum tamen, ac recte, Plutarchus, jam Thesei tempore; quamvis senatus esset, a Senatu Areopagitico distinguit, ambosque illos Senatus jam ante Solonem extitisse ostendit. At Thucididi, cui Senatus Areopagiticus minime ignotus erat, ibi de eo loqui non constitutum erat sed de isto Senatu populari, qui postea Quingentorum erat; at demum a Theramene expulsus fuit.

Plutarchus autem, in Theseo, ita loquitur: Συστησάμενος δὲ τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν ἐκ τῶν καθ' ἐνιαυτὸν Ἀρχόντων, ἧς διὰ τὸ ἄρξαι, καὶ αὐτὸς μετεῖχεν, ἔτι δὲ ὁρῶν τὸν δῆμον οἰδοῦντα καὶ θρασυνόμενον τῇ τῶν χρεῶν ἀφέσει δευτέραν προσκατένειμε βουλὴν, ἀπὸ φυλῆς ἑκάστης, τεττάρων οὐσῶν, ἑκατὸν ἄνδρας ἐπιλεξάμενος, οὓς προβουλεύειν ἔταξε τοῦ δήμου, καὶ μηδὲν ἐᾶν ἀπροβούλευτον εἰς ἐκκλησίαν εἰσφέρεσθαι. τὴν δὲ ἄνω βουλὴν, ἐπίσκοπον πάντων καὶ φύλακα τῶν νόμων ἐκάθισεν οἰόμενος ἐπὶ δυσὶ βουλαῖς, ὥσπερ ἀγκύραις, ὁρμοῦσαν, ἧττον ἐν σάλῳ τὴν πόλιν ἔσεσθαι, καὶ μᾶλλον ἀτρεμοῦντα τὸν δῆμον παρέξειν. οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν (ὥσπερ εἴρηται) Σόλωνα συστήσασθαί φασι, καὶ μαρτυρεῖν αὐτοῖς μάλιστα δοκεῖ τὸ μηδαμοῦ τὸν Δράκοντα λέγειν μηδ' ὀνομάζειν Ἀρεοπαγίτας, ἀλλὰ τοῖς Ἐφέταις ἀεὶ διαλέγεσθαι περὶ τῶν φονικῶν. ὁ δὲ τρισκαιδέκατος ἄξων τοῦ Σόλωνος τὸν ὄγδοον ἔχει τῶν νόμων οὕτως αὐτοῖς ὀνόμασι γεγραμμένον, Ἀτίμων ὅσοι ἄτιμοι ἦσαν πρὶν ἢ Σόλωνα ἄρξαι, ἐπιτίμους εἶναι, πλὴν ὅσοι ἐξ Ἀρείου πάγου, ἢ ὅσοι ἐκ τῶν Ἐφετῶν, ἢ ἐκ Πρυτανείου καταδικασθέντες ὑπὸ τῶν Βασιλέων ἐπὶ φόνῳ ἢ σφαγαῖσιν ἢ ἐπὶ τυραννίδι ἔφυγον, ὅτε θεσμὸς ἐφάνη ὅδε. Ταῦτα δὲ πάλιν, ὡς τῆς Σόλωνος ἀρχῆς καὶ νομοθεσίας τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν

ἦσαν ἐπιδείκνυται, &c. *Porro concilium Areopagitarum, quum constituisset ex illis qui Archontes annui fuerant, inter quos & ipse erat, quod Archon fuißet, & populum quoque videret ex alieni æris remissione inflatum ac ferocientem, alteram insuper curiam conscripsit, legitque ex singulis quatuor tribubus* [pòst ex decem singulis Tribubus quinquaginta assumpti sunt, hincque Senatus ille quingentorum] *centenos viros; qui ut decretum facerent, ante concionem, sanxit, neque quicquam nisi ex senatus consulto populus rogaretur. Supremum senatum omnium arbitrum & custodem constituit legum, arbitratus quasi in anchoris curiis duabus stantem minus fluctuaturam civitatem, plebemque præstaturam tranquilliorem. Plurimi igitur Areopagitarum curiam ad Solonem (ut diximus) referunt auctorem, Quibus astipulari videtur, quod nusquam meminerit Draco Areopagitarum vel eos appellaverit, sed ubique cum Ephetis agat de rebus capitalibus. At tabula Solonis tertia decima octavam legem ita ad verbum habet descriptam: QVI ANTE SOLONEM ARCHONTEM NOTATI INFAMIA FVERVNT, INTEGRA FAMA SVNTO, EXTRA QVAM QVI IN AREOPAGO, VEL QVI APVD EPHETAS, VEL IN PRYTANEO A REGIBVS* [Rege Archonte, & φυλοβασιλεῦσι, seu Regibus Tribuum] *DAMNATI HOMICIDII, AVT LATROCINII, AVT AFFECTATÆ TYRANNIDIS, SOLVM EXILIO VERTERVNT, QVVM LEX HÆC FVIT PROMVLGATA. Hæc verò contrà Areopagitarum consilium præcurrisse Solonem Archontem ejusque leges, sunt argumento,* &c.

Videmus itaque ex hisce, τὸ πρυτανεῖον quidem a Theseo; at quadringenti πρυτάνεις, cum suis φυλοβασιλεῦσι, (qui primi-

primitus quatuor numero, post decem, ob ita adauctum Tribuum numerum, &c. fuère) Solonis instituto originem debere.

Verum enim vero, cùm illa quæ ad Areopagum spectant, tum illa quæ ulterius ad πρυτανεῖα & Prytanes, Lector talium curiosus ex Meursio & ex Ez. Spanhemio, viris perillustribus haurire abunde potest. Quibus addi poterunt illa, quæ in sequentibus de Prytanibus, non tam Atheniensium, quam aliarum Græciæ Asiæque civitatum (quæque illi minus attigêre) mihi adhuc dicenda sunt.

Quantumvis autem sic a proposito magis adhuc divagari videar, non possum tamen non & hæc præcedentibus modò adjungere. Si sequimur Athenarum descriptionem a D. La Gulletjere factam, ex *Bucoleo* ibatur ad *Porticum Regiam*, atque inde ad *Ceramicum;* ita ut, licet *Prytaneo* vicinum esset *Bucoleum*, hoc tamen nequaquam esset junctum *Ceramico*. Attamen, ut ex jam supra dictis liquet, & *Porticus Regia*, seu ἡ βασιλεῖος στοά, in *Ceramico erat*, ut clare ostendit Pausanias, & *Prytanæum*, sicut & τὸ βουκολεῖον. Quod sane recte a Meursio traditur: quamvis eo in loco, ubi id se ostendisse, (lib. 3. cap. 6. *Athen. Attic.* & in indice ad Ceramicum Geminum) asserit, istud minime ostendat; nec de *Bucoleo* ibi loquatur. Qualis error, ex memoriæ lapsu, & mihi quandoque contigit, & facile contingere potest. Certe θόλος, uti dictum, erat in *Ceramico*, eaque θόλος si non unum & idem ædificium erat cum πρυτανείῳ; saltem pars istius admodum considerabilis, eique si non continua, saltem contigua: quod hæc quandoque pro illo, illud rursus pro ista capiantur. Prytaneum autem idem erat cum τῷ βουλευτηρίῳ, seu Curia quingentorum, aut Tribus πρυτανευούσης, &c. Huicque rursus vicinum erat (idque quidem necessarium fuit ob Archiva) τῷ Μητρῴῳ namque ut Suidas & alii, ἱερῷ ὄντι ἀρχείῳ καὶ νομοφυλακείῳ Sicuti

cuti & Æschines: ἐν τῷ Μητρῴῳ, παρὰ τὸ βουλευτήριον. Ex hisce autem quis dubitare posset, an non pene idem τὸ Μητρῷον cum τῷ βουλευτηρίῳ fuerit: Πλησίον δὲ πρυτανεῖόν ἐστιν, ἐν ᾧ νόμοι τε Σόλωνος εἰσὶ γεγραμμένοι. Quum τὸ Βουκολεῖον adeo vicinum esset τῷ πρυτανείῳ; illudque idem Βουκολεῖον vicinum τῷ βασιλείῳ, seu Stoæ Regiæ; patet clare τὸ Βουκολεῖον fuisse, non extra, sed intra Ceramicum, ejusdemque & muro & portis, tum Διπύλῳ, tum aliis, inclusum. Hoc autem Βουκολεῖον idem fuisse cum τῇ βουκολίᾳ Athenæi (de qua is lib. VI. loquitur) mihi quoque persuadeo: atque inde, istud Bucoleum ταμιεῖον fuisse, quod cùm Prytaneo, aliisque in eo vescentibus, tùm forsan & aliis usibus, inserviebat. Verba hæc Athenæi eo me ducere videntur, seu legis ab ipso adductæ: Ἐπιμελεῖσθαι δὲ τὸν βασιλεύοντα τὸν τε Ἀρχόντων, ὅπως ἂν καθιστῶνται, καὶ τοὺς παρασίτους ἐκ τῶν δήμων αἱρῶνται κατὰ τὰ γεγραμμένα. τοὺς δὲ παρασίτους ἐκ τῆς βουκολίας ἐκλέγειν ἐκ τοῦ μέρους τοῦ ἑαυτῶν ἕκαστον ἑκτέα κριθῶν δαίνυσθαι τοὺς ὄντας Ἀθηναίους ἐν τῷ ἱερῷ κατὰ τὰ πάτρια. *Regem vero curam gerere & Archontum, ut crearentur; & ut Parasitos ex populo crearent, juxta leges patrias. Parasitos autem ut legerent ex Buculiâ (pro parte ipsorum competente) singuli sextarium hordei; atque ita inter se epularentur juxta leges patrias.*

Vide reliqua, quæ, ubi de parasitis hisce amplius loquor, adduco. Suspicabatur hîc magnus ille Casaubonus, βουκολίαν hanc denotare vel *jugerum*, vel *alium agri modum*, *ex quo fas fuit Parasito cuique hordei hecteum exigere.* Ast opinionem quam foveo, mihi suggessit Amplissimus G. Cuperus; qui in epistola ad me data: *Putabamque nonnunquam parasitos* ἐκ τῆς βουκολείας *dici a loco, vel porticu, vel ædificio, in quo alebantur, quod forte fuit porticus Regius: cujus ædificii pars* βουκολεία *potuit dici, eo in vico, cui nomen Bucolium erat.* Crediderim tamen (at pro

pro merâ id conjectura vendito; ac qui bene conjecerit Rex esto) Bucolium ac Bucoliam, unum eundemque locum seu ædificium fuisse; quod tamen *Stoæ Regiæ* seu βασιλείῳ vicinum, aut connexum erat; sicut & Prytanneo; istudque Bucolium seu βουκολεῖον, etiam βουκολίου dictum fuisse, sicut ἡ στοὰ βασιλεῖος etiam τὸ βασιλεῖον.

Ut autem bene, meo judicio, de *Bucolio* observavit Meursius; sic minus bene intellexisse videtur locum istum Thucididis, quem e lib. VI. ipsius, *Ceramico* extra urbem applicat: cum revera ad id quod intra urbem erat *Ceramicum* spectet. Verba illa Thucididis affert initio cap. XIX. Ceramici gemini; ubi de *Ceramico extra urbem* loqui incipit. Καὶ ὡς ἐπῆλθεν ἡ ἑορτὴ, Ἱππίας μὲν ἔξω, ἐν τῷ Κεραμεικῷ καλουμένῳ, μετὰ τῶν δορυφόρων διεκόσμει, ὡς ἕκαστα ἔδει τῆς πομπῆς προϊέναι. *Cum autem festum advenisset, Hippias quidem extra* [*urbem*, hoc de suo addit; sicut id Vallæ ac Stephani versioni infarcit Portus, quum & Scholiastes ita explicat,] *in Ceramico appellato* (seu *loco, qui Ceramicus vocatur*) *cum Satellitibus* (*suis*) *pompam, ut procedere singula ejus oporteret, instruebat.* Thucididis ait ἔξω, non ἔξω τῆς πόλεως. namque ἔξω istud extra ἀκρόπολιν sive *arcem* intelligendum est; quod in ea se aliàs Hippias contineret, ibique suum haberet domicilium: hancque arcem Pisistratus stratagemate occupaverat.

Docet id nos Herodotus, ubi libro primo ita loquitur: ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατηθεὶς ἔδωκέ οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους οἳ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιστράτου, κορυνοφόροι δέ· ξύλων γὰρ κορύνας ἔχοντες εἵποντό οἱ ὄπισθεν. συνεπαναστάντες δὲ οὗτοι ἅμα Πεισιστράτῳ, ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὴ ὁ Πεισίστρατος ἦρχε Ἀθηναίων. *Populus igitur Atheniensis, ita deceptus, dedit ei quosdam e civibus delectos pro satellitibus, non qui hastas sed clavas ferrent, Pisistratum sectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupavit. Ubi* [vel

 unde,

unde, ut Valla & Stephanus, quasi ἦγεν legendum] *Pisistratum Athenienses regebat.*

Hanc tamen *Acropolin* & olim πόλιν seu urbem fuiſſe nominatam, his verbis Pauſanias, libro I. indicat: Ἱερὰ μὲν τῆς Ἀθηνᾶς ἐστιν ἥ τε ἄλλη πόλις, καὶ ἡ πᾶσα ὁμοίως γῆ. καὶ γὰρ ὅσοις θεοὺς καθέστηκεν ἄλλους ἐν τοῖς δήμοις σέβειν, οὐδέν τι ἧσσον τὴν Ἀθηνᾶν ἄγουσιν ἐν τιμῇ. Τὸ δὲ ἁγιώτατον ἐν κοινῷ πολλοῖς πρότερον νομισθὲν ἔτεσι συνῆλθεν ἀπὸ τῶν δήμων, ἔστιν Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἐν τῇ νῦν ἀκροπόλει, τότε δὲ ὀνομαζομένῃ πόλει. *Et Sacra quidem Minervæ cum urbs tum regio eſt univerſa. Curiæ enim & ſuos quæque Deos privatim colunt & Minervæ communiter divinam rem faciunt. Omnium vero Sanctiſſimum Minervæ ſignum illud eſt, quod multis ante annis de communi omnium* (δήμων) *oppidulorum conſilio, cum in unam omnes urbem coirent, dedicatum eſt in eo loco qui nunc Acropolis (id eſt arx) tunc vero Polis (id eſt urbs) nominabatur.*

Videmus itaque ex hiſce, ut puto, Hippiam: non extra urbem, verum extra Arcem, ſive Acropolim, pompam adornaſſe in Ceramico quidem, atque ſimul & intra urbem; ac loco quidem non admodum procul ab Arce disjuncto.

CAPUT IV.

De Archontibus; *ac primo quidem de* Archontibus *Athenienſium, quatenus illi etiam Sacra curabant.* Principes, *quin &* Cæſares, *quandoque hoc munus ſibi dedecori non duxiſſe exemplo* Druſi, Hadriani Cæſaris, Gallieni, *aliorumque oſtenditur: ſicut & adulatio Athenienſium turpiſſima in Antigonum ac Demetrium Reges. Tranſitur porrò ad aliarum quoque gentium civitatumve* Archontes;

chontes; qui & nonnullis in locis plures simul numero erant (unde & Primi Archontes*;) cum aliis in locis tantum unicus numero Reipublicæ præfuisse videatur: dum ubi plures simul, unus πρῶτος ἄρχων esset; ut apud Theræos aliosque. Hunc quoque, sicut alii, non tantum bis terve pluriesve ἄρχοντα verum & bis, ter, pluriesve πρῶτον ἄρχοντα seu Primum* Archontem *fuisse. Discutitur denique, an in Inscriptione Theræorum M. Aur. Isocles Asclepiades Archon, an vero Ἀρχιερεὺς seu Pontifex, fuerit.*

DUm de Atheniensium *Rege*, qui ordine secundus inter *Archontes* erat (istaque occasione & aliquid de φυλοβασιλεῦσι) locutus sum, opinabar me non male facturum, si & de *Archontibus* illis (saltem de ἐπωνύμοις) quatenus Sacrorum cura ad ipsos quoque spectabat; tum & de aliarum Civitatum *Archontibus*, aliquid adderem, licet aliàs illi non incommode *Prytanibus*, στρατηγοῖς, ac γραμματεῦσι, magis ad magistratum politicum, quam ad Sacra spectantibus, adjungi possent: ut quorum nomina etiam ac munera, cùm in nummis, tum in lapidibus, tum & in actis, aliisque publicis monumentis, expressa reperiuntur. Eo lubentius vero eos hic locavi, quod ἄρχοντες cum ἀρχιερεῦσι in nummis sæpe, ab Antiquariis, etiam versatissimis, confundantur; dum qui ab uno horum ἄρχων legitur, ob abbreviatam scripturam ab alio contrà ἀρχιερεὺς legatur. ad quos Ἀρχιερεῖς mihi sequenti Dissertatione transeundum est.

Antiquis temporibus, uti quibusvis satis notum est, summa Sacerdotia summis connexa erant Imperiis, non solum apud Græcos, verum & multos Barbarorum. Unde & optimus ille antiquarius Maro, libro III. de Anio Rege:

Rex Anius Rex idem hominum Phœbique Sacerdos.

Ubi namque Regium obtinebat imperium, ibi in uno eodemque homine summum Sacerdotium (jus saltem in cæteros Sacerdotes) vigebat; iidemque & Reges, & Sacerdotes, seu Pontifices summi vel Maximi, erant. Hinc & præcipua Sacra, seu sacrificia, per ipsos Reges, eorumve vicarios (Regum jussu ac directione) administrabantur: atque illa, quæ ad Sacra pertinebant, per illos constituebantur. Quæ quali modo sese tam apud Athenienses, quam apud Romanos quoque habuerint, tum ex aliis, tum & ex iis quæ jam superius dicta sunt, satis perspici potest: sicut &, quomodo apud Lacedæmonios, tam permanentibus ipsorum Regibus, quam post illos, obtinuerit usus, forsan in sequentibus aliquatenus declarabo.

In Atheniensi autem Republica, post abrogatos Reges, summi istius Sacerdotii administratio, pro parte quoque *Archontibus*, imprimis vero τῷ ἐπωνύμῳ (non solis *Regi* ac *Reginæ Sacrorum*) cessit. Unde & illi quoque peculiaria sibi Sacra curabant.

Eponymorum primus, post Reges, Medon per 300. circiter annos sibi successores singulos, cum perpetuo imperio, habuit. Post quas, mutato regiminis eatenus statu, *decennales* aliquot subsecuti sunt: donec tandem rejecto isto singulorum regimine, ad novem *annuos Archontas* imperium Reipublicæ translatum fuit. De quorum *Primo*, ordinis ac dignitatis ratione, atque inde ἐπωνύμῳ (ut de cujus nomine annus signabatur) ita Pollux, lib. 8. loquitur: ὁ μὲν Ἄρχων διατίθησι Διονύσια καὶ Θαργήλια, μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν. *Archon Dionysia, seu Bacchica Sacra; uti & Thargelia, simul cum Curatoribus* (ita appellatis) *curat*, seu *disponit*.

De *Regis Sacrorum* munere jam supra locutus fui. Nunc aliquid solùm addam de Polemarcho, qui tertius ordine inter *Archontes* erat, *Regemque* proxime sequebatur: quamvis alias minus hic ad rem faciat; sicut & reliqui. Eum vero

ita.

ita Pollux describit: ὁ δὲ πολέμαρχος θύει μὲν Ἀρτέμιδι ἀγροτέρᾳ καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ· διατίθησι δὲ τὸν ἐπιτάφιον ἀγῶνα τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων· καὶ τοῖς περὶ Ἁρμόδιον ἐναγίζει. δίκαι δὲ πρὸς αὐτὸν λαγχάνονται, &c. *Polemarchus quidem Sacrificat Dianæ Agrotheræ, & Marti* [Enyalio dicto.] *Disponit quoque certamen epitaphium illorum qui in bello occubuerunt: sicut & Hermodio atque Aristigitoni parentat*, &c.

Ex quibus videmus istos ἄρχοντας (primos saltem ordine inter ipsos) Sacris fere æque ac profanis præfuisse. Hic verò *Eponymi* magistratus, ut ut solis civibus semper (nec de cæteris quoque aliter constat) tribuebatur; attamen exteris Principibus ac Magnatibus, ut inde Reipublicæ honor accederet, etiam quandoque tributus fuit, atque ab illis acceptatus, aliquatenusque administratus. Quod tam in ipso Cæsare Hadriano, quam in Druso Tiberii filio, videmus. Drusi namque meminit hæc sequens inscriptio:

ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΙΕΡΕΩΣ ΔΡΟΥΣΟΥ ΥΠΑΤΟΥ
ΞΕΝΩΝ ΜΕΝΝΕΟΥ ΦΛΥΕΥΣ, &c.

De Hadriano hoc modo loquitur Spartianus: *Per Latina oppida Dictator & Duumvir fuit; apud Neapolim Demarchus; in patria Quinquennalis, & item Hadriæ Quinquennalis, quasi in alia patria. Et* [*NB*] *Athenis Archon fuit.* De Gallieno hæc Trebellius Pollio: *Quum tamen sibi milites dignum principem quærerent, Gallienus apud Athenas* ἄρχων *erat, id est summus magistratus, vanitate illa, qua & civis adscribi desiderabat & Sacris omnibus interesse: quod neque Hadrianus in summa felicitate, neque Antoninus in adulta FECERAT pace: cum tanto studio Græcarum docti fuerint literarum, ut raro aliquibus doctissimis magnorum arbitrio cesserint virorum.*

Quæ postrema ejus verba: *Quod neque Hadrianus*, &c. Sat bene capere nequeo. Etenim de ἄρχοντος magistratu *Hadriani* jam contrarium ex Spartiano vidimus: ac quod ad illa attinet, *Sacris omnibus interesse* (quod Casaubonus μυεῖσθαι τὰ Ἐλευσίνια interpretatur) id falsum apparet de Hadriano, cum ex Spartiano, tum & ex Dione; quorum prior habet, in Hadriani vita; *& Eleusinia Sacra exemplo Herculis Philippique suscepit*; posterior vero: Ἀφικόμενος δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπώπτευσε τὰ μυστήρια. De Marco autem Antonino Capitolinus hæc tradit: *Athenis fuit*; *& inter alia Cereris templum adiit, ut se innocentem probaret, & sacrarium solus ingressus est.* Quæ verba, *Cereris templum adiit*, hisce verbis explicat, in ipsius vita, Dion Cassius (libro LXXI.) Ὁ δὲ Μάρκος ἐλθὼν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ μυηθεὶς, ἔδωκε μὲν τοῖς Ἀθηναίοις τιμὰς, &c. *Marcus postquam Athenas venit, INITIATUSQUE fuit, (magnos) honores tribuit Atheniensibus.*

At *Athenienses* isti, ut in adulationes Principum (post Philippi atque Alexandri tempora) sæpius maxime propensi, turpissima sane adulatione demereri cupientes *Antigonum* ac *Demetrium Reges*, intermissis *Archontibus* ἐπωνύμοις, *Sacerdotem*, sive ἱερέα τῶν Σωτήρων, Deorum scilicet, in horum *Archontum* locum substituerunt. Ita enim in vita Demetrii Plutarchus: Μόνοι δὲ Σωτῆρας ἀνέγραψαν θεοὺς, καὶ τὸν ἐπώνυμον καὶ πάτριον Ἄρχοντα καταπαύσαντες, ἱερέα Σωτήρων ἐχειροτόνουν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν· καὶ τοῦτον ἐπὶ τῶν ψηφισμάτων, καὶ τῶν συμβολαίων προέγραφον, &c. *Soli eos Servatores (Deos) in acta retulerunt; abrogatoque ARCHONTE vetere magistratu, a quo denominabatur in fastis annus, Servatorum Sacerdotem quotannis creaverunt, quem plebiscitis contractibusque præscripserunt; sciveruntque, ut eorum cum Dis nomina peplo intexerentur.* At post mutatam horum Regum fortunam, mutatus quoque eatenus fuit Reipublicæ status,

ſtatus, qui ſic per 18. annos perduraverat; ac rurſus illi ad ἐπωνύμους ἄρχοντας reverſi ſunt. Ita enim de ipſis idem Plutarchus: Ἀθηναῖοι ἀπέστησαν αὐτοῦ, καὶ τόν τε Δίφιλον, ὃς ἦν ἱερεὺς τῶν Σωτήρων ἀναγεγραμμένος, ἐξ ἐπωνύμων ἀνεῖλον, ἄρχοντας αἱρεῖσθαι πάλιν, ὥσπερ ἦν πάτριον ψηφισάμενοι. *Athenienſes defecerunt ab eo* [Demetrio] *ac Diphilum, qui in acta relatus, Servatorum ſacerdos erat, ex faſtis expunxerunt: ſciveruntque ut Archontes denuo, quod de more iis erat, crearentur.*

Sed nec Soli Athenienſes ſuos ſibi habebant ἄρχοντας ἐπωνύμους; verum & aliæ Civitates; ſive urbes iſtæ coloniæ eſſent inde olim deductæ, ſive non inde originem trahentes. Sic etenim de Lebadiis in Bæotia, id oſtendit inſcriptio hæc, quæ a Geor. Whelero, in Itinerario ſuo, ita exhibetur: ΧΑΡΟΠΙΝΩ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΒΟΙΩΤΟΙΣ ΛΕΒΑΔΕΙΟΙΣ, &c. Quemadmodum & Bithyni ab Hadriano conſtitutos *Archontas* habuerunt. Tum & in lapidibus, ac maxime in nummis eos reperimus; ut Ἄρχοντας Ἀβυδηνῶν, Ἀγκυραίων; Ἁλικαρνασσέων, Βυζαντίων, Δαλδιανῶν, Κῴων, Μαιόνων, Μωσδίων, Ἰουλιέων, Σαρδιανῶν, Φιλαδελφέων, pluriumque aliarum civitatum; quarum ulterior enumeratio, mihi non neceſſaria videtur, quod hæc exempla abunde ſufficiant.

Interim ex hiſce aliquæ ſub unius *Archontis* regimine conſtitutæ erant, aliquæ vero ſub duorum aut etiam plurium: ſicut ejus rei exemplum habemus apud Sponium (Miſcellaneorum Eruditæ Antiquitatis pag. 341.) in hoc *Theræorum* marmore:

ΑΤΤΟ-

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ ΜΑΡΚΟΝ
ΑΥΡΕΛΙΟΝ ΑΝΤΟΝΕΙΝΟΝ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ
Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ
Ο ΘΗΡΑΙΩΝ
ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΠΕΠΟΙΗΜΕΝΩΝ
ΑΡΧΟΝΤΩΝ ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΟΥ. Β.
ΚΑΙ ΚΟΙΗΤΟΥ Β. ΚΑΙ ΑΛΕΧΑΝΔΡΟΥ
ΕΥΦΡΟΣΥΝΟΥ ΙΕΡΑΣΑΜΕΝΟΥ
ΠΟΛΙΟΥΧΟΥ Β.

Qui Dii Deæve πολιοῦχοι hîc quidem Jupiter (ex. gr.) illic [nempe Athenis] Minerva, alibi Diana, aut Venus; aut alius aliave ex Deorum Dearumve numero, hujus illiusve civitatis Præsides, ac tutores tutatricesve erant.

Sic in nummis quoque plures, seu duo simul, ἄρχοντες comparent; qui & ita ambo simul alibi (sicut hîc supra apud *Theræos*) ἐπώνυμοι sunt, atque annum suo nomine signant: ut in nummo Caracallæ, ΕΠ. ΑΡΧ. Γ. CΑΛΛ. ΑΡΙCΤΑΙΝΕΤΟΥ ΚΑΙ ΑΙΛΙΔΟC ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ; atque in aliis eorundem Byzantinorum sub Alexandro Severo, ΕΠ. ΦΡΟΝΤΩΝΟC ΚΑΙ Α. ΦΗCΤ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ: uti &, ΕΠΙ Μ. ΑΥΡ. ΦΡΟΝΤΩΝΟC ΚΑΙ ΑΙΛ. ΦΗCΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ.

Quantumvis autem duo essent Byzantiis simul ἄρχοντες, non tamen semper ambo in nummis comparebant; sicuti in hoc, in quo solus extat Caracalla (qui honoris causa quoque ibi *Archon* fuit) ΕΠ. ΑΡΧ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ ΒΥΖΑΝ-

ΒΥΣΑΝΤΙΩΝ, & ΕΠ. ΑΡΧ. ΑΙ. ΚΑΠΙΤΩΛΕΙΝΟΥ ΒΥΣΑΝΤΙΩΝ.

Quin & ſimpliciter quandoque, non addita voce ἀρχ. vel ἄρχοντος: ut, ΕΠΙ ΠΟΝΤΙΚΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, & ΕΠΙ ΤΙΤ. ΑΙΛΙΟΥ ΚΑΠΙΤΩΛΕΙΝΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ: Vel ubi ſecunda vice quis ἄρχων eſſet, ΕΠΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΟ Β. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, & ΕΠΙ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟ Β. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Quod & in ipſo Cæſare *Trajano* (qui ibi plus ſemel *Archon* fuit) locum habuit; prout ex hic ſequentibus eorundem Byzantiorum nummis liquet, ΕΠΙ ΤΡΑΙΑΝΟΥ Β. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, atque ΕΠΙ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΚΑΙ [i. e. *Cæſaris*] ΤΟ Γ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Sub Trajano Cæſare tertiùm Archonte Byzantiorum.* Qualia & ex Sardianorum nummis æque oſtendi poſſent, atque ex aliarum urbium. Sed hæc exempli causâ ſuffecerint.

Interim notandum quoque, dum plures numero ſimul *Archontes* eſſent, illum fuiſſe πρῶτον, qui inter iſtos prior dignitate vel auctoritate erat; ſive quod inter ſimul eodem tempore electos, aliquid prærogativæ (vel ætatis, vel alia ratione) diſcrimen eſſet; ſive quod primus ille eſſet, qui jam anno præterito functus illo munere fuerat, ſic πρώτυ, ſeu *Primi* nomine appellaretur, atque in nummis, publice cuſis, ſignaretur: ſive ex quacunque demum alia cauſa id factum fuerit: atque ita πρωτεῖα ſive nominis, ſive auctoritatis ratione inter ipſos obtinuerit. Ex harum una itaque pluribuſve cauſis, exempla habemus (ut de Sardianis quoque unum alterumque adducam) non tantum hoc ſequens, ΕΠΙ. ΑΥΡ. ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΑΡΧ. ΤΟ Β. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ, verum & ΕΠΙ ΑΝ. ΡΟΥΦΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. & ΕΠΙ ΣΟΥΛ. ΕΡΜΟΦΙΛΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Cujuſmodi inſcriptiones quoque ſæpius in aliarum urbium nummis

occurrunt. Sicuti non tantum illud Β, & Γ; seu *Bis* & *ter*. i. e. *Secunda*, ac *tertia vice*: verum (nisi me memoria fallit) *octava vice* me de Hadriano Cæsare, apud Harduinum legisse memini.

Ne vero aliquis (ut eo rursus redeam) anxius hæreat, ac dubitet, an istud ΑΡΧ. Α. vere ἄρχοντα πρῶτον designet; reflectat oculos ad nummum sub M. Aurelio Cæsare apud Aphrodisienses cusum; ut in quo hæc exprimuntur: ΤΙ. ΖΗΛΟΥ ΠΡΩΤΟΥ. ΑΡΧ. ΑΦΡΟΔΙΣΙΕΩΝ. Quæque [quod pace J. *Vaillantii*, qui me aliàs, circa talia longe magis sane eruditus, ac versatissimus, est] recte minus vertuntur, *Tito Zelo Primo PONTIFICE Aphrodisiensium*, in Lydia. Cum ipse vir Celeberrimus agnoscat, Aphrodisienses ab Archontibus fuisse gubernatos; indeque ipse alium nummum sub *Severo* cusum cum hac inscriptione: ΕΠΙ ΑΡΧ. ΣΚΡΕΙΒΩΝΙΑΝΟΥ ΑΦΡΟΔΕΙΣΙΕΩΝ vertat, *Sub Archonte Scriboniano*; atque alium denique ita inscriptum ΕΠ. ΑΡΧ. ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΑΦΡΟΔΕΙΣΙΕΩΝ *Sub Archonte Juliano Aphrodisiensium in Lydia* interpretetur.

Fateor equidem in ista abbreviatura ΑΡΧ. aliquando incertum esse, an ἀρχιερεὺς, an vero ἄρχων legendum sit: unde & quandoque illi magni viri, ac rei numismatariæ peritissimi, nec inter se concordant, nec sibimetipsis satis constant. Quod sane minime mirandum; cum ob hoc, quod ἀρχιερεῖς tam pene ubique locum obtinerent, sicut etiam ἄρχοντες; tum quod in nummis literæ, quibus clarius hi ab invicem discriminari possent, quandoque injuriâ temporum excesæ sint.

Quod porrò ad πρῶτον ἄρχοντα attinet, clare is exprimitur in hac sequenti inscriptione; ubi & is secundùm quoque, seu secundâ vice, regimine isto functus exhibetur, hoc modo:

ΑΥΤΟ-

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ Μ. ΑΥΡΕΛΙΟΝ
ΣΕΒΗΡΟΝ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΝ ΕΥΣΕΒΗ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟΝ ΑΔΙΑΒΗΝΙΚΟΝ
ΠΑΡΘΙΚΟΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΜΕΓΙΣΤΟΝ
Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΘΗΡΑΙΩΝ
ΑΡΧΙΣ. Μ. ΑΥΡ. ΙΣΟΚΛΕΟΥΣ ΑΣΚΛΕΠΙΑΔΟΥ ΤΟ. Β. ΚΑΙ ΑΥΡ.
ΚΛΕΟΤΕΛΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΥ ΚΑΙ ΑΥΡ. ΦΙΛΟΞΕΝΟΥ
ΑΒΑΣΚΑΝΤΟΥ, ΤΗΝ ΠΡΟΝΟΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΙΑΝΤΟΣ ΠΟΙΗΣΑΜΕΝΟΥ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΑΥΡ. ΙΣΟΚΛΕΟΣ ΤΟ Β.

Quam Celeberrimus Sponius, Miſcellaneorum Eruditæ Antiquitatis pag. 341. ita vertit: *Imperatorem. . . . . Sub Archontibus Marco Iſocle Aſclepiade ſecundùm, & Aurelio Cleotele Tyranno, & Arelio Philoxeno Abaſcanto, curam impenſarum & erectionis ſtatuæ gerente PRIMO ARCHONTE Aurelio Iſocle Secundùm.* Aſt primam difficultatem mihi hic creat iſtud ΑΡΧΙΣ quod initio lineæ ſextæ legitur, quodque a Sponio legi videtur ΑΡΧΩΝ, abbreviate pro ΑΡΧΟΝΤΩΝ. Sed tot ἄρχοντας numero, quaſi ἐπωνύμυς, hîc nominari, quum Athenis tantum unus ἐπώνυμ☉ eſſet, neque aut in nummis alicubi aut lapidibus (ne quidem apud ipſos, hos Theræos) plus quam duo ſimul compareant, [quamvis negare nolim ullibi plures, quam duo, numero obtinuiſſe] minus veriſimile ſit; quando & præterea hîc poſtremo loco πρῶτ☉ ἄρχων ſubjungatur, atque an ille πρῶτος ἄρχων Αὐρέλι☉ Ἰσόκλης idem ſit cum illo priori loco (ac linea 5.) nominato, incertum, imò minus probabile ſit, quodque is ſeparatim ita *erectionis* curam geſſerit; hîcque tantum πρώτυ appellatione gaviſus

ſit,

fit, quum ubi ut ἄρχων annuus affertur, ubique maxime istud epitheton πρῶτος locum obtinere debuerat, simpliciter ἄρχων vocetur.

Nominantur quidem plures ἄρχοντες in illa, quam supra, ante hanc adduxeram *Theræorum* inscriptionem, nempe duo, illisque subjungitur tertius, non ἄρχων, sed *Sacerdos* πολιέχου, sive Dianæ, sive Minervæ (vel ut Aristophanes in *Equitibus*, Παλλάδος) seu cujuscunque demum numinis. Ac videmus, ubi duo simul ut *annui* nominantur, illud πρῶτος abesse. Quum aliàs id πρῶτος locum habeat, ubi is, qui primus dignitate erat, ut ἐπώνυμος in nummis exprimitur: quod fere semper fit.

Quare eo fere inclinarem, quod ΑΡΧΙΣ pro ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ non pro ΑΡΧΟΝΤΩΝ sit legendum; quodque ob detritam aut exesam vetustate literam Ε Doctissimus J. Sponius hîc Σ legerit: qui lapsus in exscribendo, circa talia, facillime accidere potest; ac, si ullibi, hîc maxime venia dignus est: tum & 2°. pene crediderim aliquid supplendum esse post istud ΑΒΑΣΚΑΝΤΟΥ in octava hujus inscriptionis linea: vel si non, legendum esse. . . . . ΑΒΑΣΚΑΝΤΟΥ ΤΗΝ ΠΡΟΝΟΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ (subintellige) ποιησαμένων: ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΙΑΝΤΟΣ ΠΟΙΗΣΑΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ, &c. Neque exempla, si bene memini, desunt, ubi ex auctoritate publica statua, aliudve monumentum erigebatur, alios fuisse qui impensarum, alios rursus qui erectionis, seu statuæ ponendæ, vel dedicandæ curam gererent. Unde verterem, *Pontifice Marco Aurelio Isocle Asclepiade Secundùm; Aurelio Cleotelo Tyranno, & Aurelio Philoxeno Abascanto impensarum* [ac quæ porrò eo pertinent] *curam gerentibus: erectionis vero statuæ* [ac dedicationis] *Aurelio Isocle secundùm Primo Archonte.* Fateor sane hæc duriuscula nimis mihi ipsi videri:

videri: nec facile ita aliquid inscriptionibus infarciendum. Interim hoc aliquid meis conjecturis favere videtur, nos, nempe, in nummis ΑΡΧΙ & ΑΡΧΙΕ pro ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ vel ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ sæpiuscule invenire. exemplo sit hoc ΕΠΙ ΑΡΧΙΕ ΚΛΑΥ. ΒΙΑΝΤΟΣ quod in alio Domitiani nummo plenius ita exhibetur ΕΠΙ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΚΛΑΥ. ΒΙΑΝΤΟΣ ΚΙΑΝΩΝ. tum & illud in Philippi Senioris nummo ΕΠ. ΦΛ. ΦΙCΙΚΟΥ ΑΡΧΙΕ. ΕΥΜΕΝΕΩΝ ΑΧΑΙΩΝ: ac minus plene in alio ejusdem Cæsaris, ΕΠ. Μ. ΑΥΡ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΡΧΙ. ΑΠΑΜΕΩΝ. *Sub Marco Aurelio Alexandro Pontifice Apamensium.*

DISSERTATIO TERTIA

DE

Pontificibus, ſive ἈΡΧΙΕΡΕΥΣΙ Græcorum, Aſiarchis, &c.

CAPUT I.

Sequuntur ἀρχιερεῖς, ſeu Pontifices; diſquiriturque quibus in locis illi ut ἐπώνυμοι locum obtinuerint. tum porrò de ἀρχιερεῦσι tam aliorum Numinum quam Auguſtorum: *tum & de ἀρχιερεῦσι, cum ſolarum Civitatum, tum & totarum Regionum, ſeu Provinciarum, alioſque ἀρχιερέας (civitatum nempe) conſtituentibus. Iſta occaſione de* Metropolibus *ac* Metropolitis *cum Gentilium, tum Chriſtianorum agitur: atque illâ rurſus obiter, de vocibus Latinis quæ inſcriptionibus Græcis ſæpius immiſcentur: hincque ſuper inſcriptione Sponii, de Lucio Julio Bonnato, diſquiritur an ibi* ΔΙΑΡΙΩΝ, *an vero* ΔΙΑΣΙΩΝ, *an verò aliter ſit legendum; atque adeo an iſta vox (hincque & ipſa inſcriptio) ad* Gladiatores, *an vero ad* annonam, *an denique ad Feſtum aliquod* Diaſia *appellatum, pertineat.*

INter Ἐπωνύμους eminebant quoque οἱ Ἀρχιερεῖς ſeu *Pontifices*; quos in pluribus regionibus atque urbibus Græciæ (& maxime quidem inſularis, atque Aſiæ Minoris) obtinuiſſe reperimus: ut apud Epheſios, Athenienſes, Apamenſes, Daldianos, Nyſæos, Byzantias, pluresque alios, cum civitates, tum populos,

pulos, qui procedente noſtro contextu ſe ſponte ſatis oggerent. Hi autem *Pontifices*, licet nonnunquam ſimplici *ἱερέως* appellatione exprimantur, tamen revera *ἀρχιερεῖς* fuere; quorumque inde *nomina* in nummis ac lapidibus ita (ac quidem frequenter) occurrunt, ut per illa anni ac tempora ſignentur.

Hinc enim in marmore iſto perinſigni, quo fœdus inter Smyrnæos ac Magneſios ictum deſcribitur, habemus: ΕΠΙ ΙΕΡΕΩΣ ΗΓΗΣΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ ΔΕ ΠΥΘΟΔΩΡΟΥ ΜΗΝΟΣ ΛΗΝΑΙΩΝΟΣ ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ, &c. Ac licet minorum urbium ſoli utplurimùm *Sacerdotes*, ſive *ἱερεῖς* ſacrorum ceremoniis, adminiſtrationique præeſſent; majorum tamen *ἀρχιερεῖς* & Flamines (qui proprie Latinorum erant) ſic quoque, ut dixi, aliquando, vel *ἱερέων*, vel *ἱερασαμένων* nomine veniebant. Unde in marmore, apud Sponium (Miſcell. pag. 341. n°. 64, quodque ſuprà integre attuli) habemus: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΕΥΦΡΟΣΥΝΟΥ ΙΕΡΑΣΑΜΕΝΟΥ ΠΟΛΙΟΥΧΟΥ Β. ſicut & in hoc ſequenti:

ΠΟΝΤΙΚΟΣ : ΑΣΚΛΕΠΙΟΥ
ΔΙΣ . ΦΥΛΑΡΧΟΣ . ΦΥΛΗΣ. . . . Ν
ΑΤΗ . ΑΣΤΥΝΟΜΗΣΑΣ. . . . ΙΕΡΑ
ΣΑΜΕΝΟΣ . ΤΗ . ΠΑΤΡΙΔΙ . ΒΟ
. . . .
. . . .
ΛΕ. . . . ΤΟΝ . ΠΡΟΓΟΝΙΚΟΝ
ΒΩΜΟΝ . ΕΣΚΕΥΑΣΕΝ
ΧΑΙΡΕ ΠΑΡΟΔΕΙΤΑ

Sic alibi habemus unum eundemque hominem (ut infra videbimus) & *ἀρχιερέα*. . . . . . & *ἱερέα Τιβερίου Καίσαρος*: quum interim & Cæſares ſuos ſibi, non tantum *Sacerdotes*, ſive *ἱερέας*, verum & *Pontifices*, ſive *ἀρχιερέας* haberent:

berent: unde plus semel occurrit illud ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ. Ita etiam occurrit in inscriptione adhuc infra adducenda, ΙΕΡΕΥΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΞΗΣ ΔΙΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΕΜΟΝΟΣ ΔΙΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ Μ. ΑΥΡΕΛΙΟΥ ΑΝΤωΝΕΙΝΟΥ, &c. Quin apud Athenienses habemus hoc, ΕΠΙ ΙΕΡΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΡΑΜΝΟΥΣΙΟΥ. Qui simpliciter ἱερεῖς viderentur fuisse, nisi additum esset istud ΕΠΙ. Illos interim ἱερεῖς, seu *Pontifices*, quorum mentio fit apud Demosthenem (in Orat. pro Corona,) in psephismatum initiis, ac I. quidem, Ἐπὶ ἱερέως Κλιναγόρου ἐιαρινῆς Πυλαίας, ἔδοξε Πυλαγόραις, καὶ τοῖς συνέδροις τῶ Ἀμφικτυόνων, &c. 2°. vero, Ἐπὶ ἱερέως . . . . ἔδοξε τοῖς Πυλαγόραις καὶ τοῖς συνέδροις τῶ Ἀμφικτυόνων, καὶ τῷ κοινῷ τῶ Ἀμφικτυόνων, &c. illos, dico, aut revera ἀρχιερέας, sive in *Pylis*, sive *Delphis*, fuisse; aut aliàs, in isto conventu (ejusdem saltem conventus tempore) tali munere, dignitate atque auctoritate gavisos; inter illos, qui ad istum conventum delegati (ἱερομνήμονες &c.) *Sacerdotum* quoque vice fungebantur: quatenus Sacrorum æque quam profanorum curam gererent. Neque omittenda mihi videtur hæc sequens, apud Gruterum. pag. 319. 2.

ΓΑΙΟΣ ΓΑΙΟΥ
ΑΧΑΡΝΕΥΣ ΙΕ
ΡΕΥΣ ΓΕΝΟΜΕ
ΝΟΣ ΘΕΩΝ ΜΕ
ΓΑΛΩΝ ΔΙΟΣ
ΚΟΡΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ
ΕΝ ΤΩ ΕΠΙ ΔΙΟ
ΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕ
ΤΑ ΛΥΚΙΣΚΟΝ ΑΡ
ΧΟΝΤΟΣ ΕΝΙΑΥ
ΤΩ ΙΔΡΥΣΑΤΟ

Porrò

Porrò *Pontifices*, sive ἀρχιερεῖς, *Summive Sacerdotes*, summæ dignitatis atque auctoritatis (nisi Flaminum loco ibi essent) in sua Civitate, vel Provincia, erant. Ex hisce enim, ut videtur, ἀσιάρχαι eligebantur, atque ejusmodi ἀρχιερεῖς, quin & μητροπολῖται, qui totis regionibus ac provinciis, ac pluribus aliis quandoque ἀρχιερεῦσι, nedum *Sacerdotibus* sive ἱερεῦσι, præerant.

Hujusmodi autem ἀρχιερεῖς etiam in nummis æque atque in lapidibus nobis occurrunt. Sic namque in nummis, ex. gr. (nam in sequentibus plura talia sese sponte oggerent) habemus, sub Augusto apud Ephesios, aliosque, hos sequentes ita expressos, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΑΣΚΛΗΠ. ΤΡΥΦΩΝ ΕΦΕ. *Asclepius Tryphon Pontifex Ephesi*, sive Ephesiorum. ΑΡΧ. ΚΟΥΣΙΝΙΟΣ Δ. ΕΦ. *Cousinius quartùm* (seu quartâ vice) *Pontifex Ephesiorum.* Sic quoque ΕΠΙ ΦΛ. ΦΙΣΙΚΟΥ ΑΡΧΙΕ. ΕΥΜΕΝΕΩΝ *Sub Pontifice Flavio Phisico Eumenensium in Achaja:* sub Philippi Senioris imperio scilicet. Et in alio, Otaciliæ Severæ, nummo ΕΠ. Φ. ΦΙCΙΚΟΥ ΑΡΧ. ΕΥΜΕΝΕΩΝ ΑΧ. *Sub Flavio Phisico Pontifice Eumenensium in Achaia.* ac denique in alio, Juliæ Domnæ, ΕΠΙ Λ. ΑΥΡ. ΗΦΑΙCΤΙΩΝΟC ΑΡΧΙΕΡ. ΔΑΛΔΙΑΝΩΝ. *Sub Lucio Aurelio Hephæstione Pontifice Daldianorum.* In quibus nempe ut ἐπώνυμοι apparent, sive ut a quibus tempora quoque signarentur; non solum ut simpliciter ἀρχιερεῖς.

Provinciarum, porrò, vel totarum regionum ἀρχιερεῖς habemus & in his sequentibus marmoribus. Ita enim apud Sponium. Tomo II. pag. 410.

. . . ΤΟΥ ΑΥΤΟΚ
ΡΑΤΟΡΟΣ ΑΝΔ
ΑΝΚΡΑΤΕΡΟ. . . .
ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ
ΑΧΑΙΩΝ

Quales tamen an semper ceu ἐπώνυμοι in lapidibus occurrant, merito dubitari queat, si non præcedat τὸ ΕΠΙ.

Adjungatur autem huic præcedenti marmori hoc non mutilatum, sed adhuc integrum, quod apud eundem Sponium, Tomo I. pag. 394. & apud G. Whelerum pag. 211. reperitur ab ipsis Theatyræ excerptum:

Η ΠΑΤΡΙΣ
Μ. ΑΥΡ. ΔΙΑΔΟΧΟΝ ΙΠΠΙΚΟΝ ΤΟΝ
ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΝΑΩΝ ΤΩΝ
ΕΝ ΠΕΡΓΑΜΩΙ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΡΕΑ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙΡΟΝ ΤΗΣ
ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΒΟΥΛΑΡ
ΧΟΝ ΤΙΜΗΘΕΝΤΑ ΥΠΟ ΤΟΥ
ΘΕΙΟΤΑΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
Μ. ΑΥΡ. ΣΕΟΥΡΟΥ ΑΝΤΟΝΕΙΝΟΥ
ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΣΥΝΑΨΑΙ ΤΑΣ
ΑΡΧΙΕΡΟΣΥΝΑΣ ΤΟΙΣ ΟΞΕ
ΣΙΝ ΦΙΛΟΤΙΜΗΣΑΜΕΝΟΝ
ΕΝΔΟΞΩΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΦΡΟ
ΝΩΣ ΑΝΔΡΑ ΕΠΙ ΗΘΕΣΙ ΚΑΙ
ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΙ ΚΑΙ ΤΗΙ ΠΡΟΣ
ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΕΥΝΟΙΑΙ ΔΙΑ
ΠΡΕΠΟΝΤΑ

Quam Inscriptionem ita verto:

Patria [*erexit hoc monumentum*] *honori Marci Aurelii Diadochi* [*Summi Sacerdotis sui*] *Pontificis Asiæ* [*Minoris*]

noris] *Templorum quæ sunt Pergami, & Pontificis*, [seu *Summi Sacerdotis*] *eodem tempore Patriæ suæ & ad vitam primi Consiliarii, honorati à dignissimo Imperatore Marco Aurelio Severo Antonino Augusto, quod gloriosè ac magnificè studuerit injungere Archierosynas in ambabus civitatibus* [Thyatiræ scilicet & Pergami] *acutis* [eoque munere dignis Sacerdotibus.] *Viri moribus, æquitate, ac bonâ in patriam voluntate eximiè excellentis.* Illud autem τιμηθέντα de Statua ipsi erecta esse intelligendum, a me alibi clarius ostendetur.

Ex hac porrò inscriptione [quod obiter quoque notandum] videmus quod hic *Aur. Diadochus* duplici ἀρχιερωσύνῃ gavisus sit, unâ τῶν Ἀσίας ναῶν ἐν Περγάμῳ, altera τῆς πατρίδος αὐτοῦ; quæ procul omni dubio Thyatira fuit.

Interim, quasi per parenthesin, notandum duco, videri ἀρχιερείας istos Regionum ac Provinciarum tali honore ac potestate præditos fuisse, qualibus postea inter Christianos Episcopi *Metropolitani* superbierunt; hisque illos exemplo fuisse, atque adeo Christianos illos hinc originem traxisse.

Scimus, mi Lector (ut de Gentilibus, quippe qui huc magis spectant, prius loquar) ex antiquitatis Græcanicæ monumentis, quæ qualesque fuerint urbes, seu civitates, μητροπόλεις; cum simpliciter sic dictæ, tum quæ, sive titulotenus, solove honore isto dignatæ, sive re ipsa μητροπόλεις πρῶται essent, indeque πρωτεῖαν inter unius ejusdemque regionis *Metropoles* obtinerent.

Harum nempe ἀρχιερεῖς primatu super cæteris ἀρχιερεῦσι gaudebant. Cujusmodi πρῶτον ἀρχιερέαν existimo fuisse illum *Arsacium*, ad quem *Julianus Cæsar*, ut Pontifex Maximus, scribit, Epist. 49. ex Zosimo, in editione Petaviana pag. 202. reperiunda; quamque jam supra, ubi de *Sacris Taurobolits* loquebar, fere totam adduxi.

Ut autem, ex. gr. *Bithynia* duas simul habebat *Metropoles*, *Nicomediam* & *Nicæam* [ne jam loquar de Asiæ Propriæ duabus illis civitatibus *Smyrnâ* atque *Epheso*, quæ inter se de πρωτεία hic æque quam circa πρωτείων Neocoratus certabant] non æquali tamen jure fruebantur: quod *Nicomedia* reverà *Bithyniæ* πρώτη μητρόπολις esset.

Idem quoque locum habuit in *Galatia*, ut in qua & *Ancyra* simul & *Pessinûs*, tum & *Sebaste* Tectosagum, fuere *Metropoles*. De priori namque & in nummis tam Commodi quam Caracallæ ac Getæ, tum & Gallieni; quam, & in inscriptione (inferius aliâ occasione integra adducenda) ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΓΚΥΡΑΣ; quam denique apud Ptolomæum: Ἄγκυρα μητρόπολις [ubi, notante Bertio, in Palatino codice additur ἐπίσημος.] quin & in Saloninæ nummo, Μητροπόλεως δὶς Νεωκόρων Ἀγκύρας, id patet.

Priora tamen tempore hisce fuere, quæ de posteriori, seu *Pessinunte*, ita tradit Strabo lib. XII. Πεσσινοῦς δ' ἐστὶν ἐμπορεῖον τῶν ταύτῃ μεγίστων, ἱερὸν ἔχων τῆς μητρὸς τῶν θεῶν, σεβασμοῦ μεγάλου τυγχάνον· καλοῦσι δ' αὐτὴν Ἄγδιστιν. Οἱ δ' ἱερεῖς τὸ παλαιὸν μὲν δυνάσται τινὲς ἦσαν, ἱερωσύνην καρπούμενοι μεγάλην· νυνὶ δὲ τούτων μὲν αἱ τιμαὶ πολὺ μεμείωνται, τὸ δὲ ἐμπορεῖον συμμένει. κατεσκεύασται δ' ὑπὸ τῶν Ἀτταλικῶν βασιλέων ἱεροπρεπῶς τὸ τέμενος, ναῷ τε καὶ στοαῖς λευκολίθοις· ἐπιφανὲς δ' ἐποίησαν Ῥωμαῖοι τὸ ἱερὸν, ἀφίδρυμα ἐνθένδε τῆς θεοῦ μεταπεμψάμενοι κατὰ τοὺς τῆς Σιβύλλης χρησμοὺς· καθάπερ καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ. *Pessinus emporium est in istis regionibus maximum, habens templum, summaque cultum religione Matris Deorum, quam Agdistin appellant. Sacerdotes* ANTIQUITUS *reguli quidam erant, fructum magnum Sacerdotii percipientes. Nunc eorum quidem honores valde sunt attenuati: emporium tamen constat. Locus sacer ab Attalis regibus magnifice est adornatus templo, porticibusque albi lapidis. Illustre id fanum Romani fecere, cum inde simulacrum*

Deæ

Deæ acciverunt, Sibyllæ oraculo moniti. Sicut & illud Æsculapii in Epidauro. Ut autem *Sebaste* Palestinæ urbs erat, sicuti id cunctis notissimum est; ita etiam *Sebasteni Tectosagum* in Galatia erant; atque adeo Galatarum pars. Hinc namque hæc apud Gruterum, pag. 427. 8. inscriptio:

Η. ΒΟΥΛΗ. ΚΑΙ. Ο. ΔΗΜΟϹ
ϹΕΒΑϹΤΗΝΩΝ
ΤΕΚΤΟϹΑΓΩΝ
ΕΤΙΜΙϹΕΝ. Μ.
ΚΟΚΚΗΙΟΝ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ . ΤΟΝ
ΕΑΥΤΩΝ . ΠΟΛΙΤΗΝ
ΑΝΔΡΑ . ϹΕΜΝΟΝ . ΚΑΙ ΤΗ
ΤΩΝ . ΗΘΩΝ . ΚΟϹΜΟΤΗΤΙ
ΔΟΚΙΜΟΤΑΤΟΝ

Tectosages vero ad Ancyranam ditionem pertinuisse hæc Strabonis verba (lib. 4.) indicant: Τριῶν γὰρ ὄντων ἐθνῶν, ἓν ἐξ αὐτῶν τὸ περὶ Ἄγκυραν πόλιν Τεκτοσάγων λέγεται. *Nam cum tres sint ibi gentes, una quæ est circa Ancyram urbem Tectosages dicitur.* At *Sebasten* (unde *Sebasteni*) urbem non tantum Galatiæ, verum & Metropolim fuisse, ostendit nobis hæc sequens inscriptio, quam aliàs adhucdum ineditam primus vulgavit, in eximiis suis Notis ad Lactantium *De Mortibus Persecutorum*, Amplissimus G. Cuperus, pag. 210.

ΚΑΛΠΟΥΡΝΙΟΝ
ΠΡΟΚΛΟΝ. ΕΚ. ΣΥΝ
ΚΛΗΤΙΚΩΝ. ΚΑΙ ΥΠΑΡ
ΧΩΝ. ΧΕΙΛΙΑΡΧΟΝ
ΕΝ. ΔΑΚΙΑ. ΛΗΓΙΩΝΟΣ
ΙΓ. ΓΕΜΙΝΗΣ. ΔΗΜΑΡ
ΧΩΝ. ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ. ΡΩ
ΜΕ. ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΑ. Ο
ΔΩΝ. ΗΓΕΜΟΝΑ ΛΗΓΙΩ
ΝΟΣ. Α. ΑΘΗΝΑΣ. . . . . .
ΑΝΘΥΠΑΤΟΝ. ΓΑΛ. . . . .
ΑΣ. ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΝ. ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡ
ΤΗΓΟΝ. ΒΕΛΓΙΚΗΣ. Η. ΜΗΤΡΟΠΟ
ΛΙΣ. ΤΗΣ ΓΑΛΑΤΙΑΣ. ΣΕΒΑΣ
ΤΗ. ΤΕΚΤΟΣΑΓΩΝ. ΑΝ
ΚΥΡΑ. ΤΟΝ. ΕΑΥΤΗΣ. ΣΩΤΗ
ΡΑ. ΚΑΙ. ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ

Videmus ergo hîc tertiam inter Galatas *Metropolim*: quæ tamen, ficuti ad Ancyranam pertinebat, Ancyræ, ut πρώτη Μετρόπολις ordine ac dignitate, cessisse videtur. An igitur Arsacius *Ancyræ*, an vero *Pessinunte* fuerit *Metropolita*; (nam de Sebastena Metropoli id non probabile est) incertum est. Licet magis mihi verisimile sit, *Pessinunta* & ob antiquitatem, & ob alias prærogativas; ac maxime ob Templum & Matrem Deorum, primas obtinuisse partes. Nisi hic etiam acciderit aliquando idem, (aut simile quid,) quod Antiochensibus sub Adriano acciderat. De quo ita Spar-

Spartianus, in ipsius vita: *Antiochensibus inter hæc ita odio habuit, ut Syriam a Phœnice separare voluerit, ne tot civitatum Metropolis Antiochia diceretur.* Quod quantumvis non liqueat ab Adriano factum fuisse, a Severo tamen postea factum videtur, ex hisce ejusdem Spartiani, de Caracalla, verbis: *Antiochensibus interventu suo jura vetusta restituit; quibus iratus fuerat Severus quod Pescennium Nigrum juverant.* Verum enim vero hisce temporibus & *Tyrus* & *Sidon* ambæ, fuere (atque id quidem Phœniciæ) Metropoles; ut nummi id clare docent.

Certius porrò est hunc *Arsacium* cæteris cùm ἱερεῦσι tum ἀρχιερεῦσι præfuisse; illosque etiam, ubi desiderarentur, constituisse: Sicut id videmus in *M. Aurelio Diadocho Pergamenorum* ἀρχιερεῖ, seu *Pontifice*; prout indicant illa, in inscriptione Thyatiræ reperta, ac modo allata, ΤΙΜΗΤΕΝΤΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΘΕΙΟΤΑΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΟΝΕΙΝΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΣΥΝΑΨΑΙ ΤΑΣ ΑΡΧΙΕΡΟΣΥΝΑΣ ΤΟΙΣ ΟΞΕΣΙΝ ΦΙΛΟΤΙΜΗΣΑΜΕΝΟΝ ΕΝΔΟΞΩΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΦΡΟΝΩΣ.

Nempe is, dum *Asiæ quæ ad Pergamum* pertinet, [quæ Pergamus. pars Asiæ erat Proconsularis] præerat ut ἀρχιερεὺς, seu *Pontifex*; etiam reliquas ἀρχιερέας istius ditionis constituebat.

Erant autem primitus solæ istæ civitates *Metropoles*, unde aliæ originem suam trahebant, [sicut id Thucidides lib. 4. docet Ἀποικία εὖ μὲν πάσχουσα τιμᾷ τὴν Μητρόπολιν, ἀδικουμένη δὲ ἀλλοτριοῦται.] ut *Athenæ* suarum Coloniarum, ut *Roma*, *Byzantium* quoque, ut *Ephesus*, ut aliæ. Pòst vero obtinuit, ut quæ primariæ suæ regionis aut provinciæ erant Metropoleos jure ac prærogativâ, saltem titulo atque honore, fruerentur: atque inde ortum ut quandoque plures simul *Metropoles* in una eademque regione aut Provincia essent; licet

licet una inter illas vero *Metropoleos* jure ac prærogativâ, cæteræ magis titulo atque honore, quam re gauderent. Sic *Ephesus*, teste Ulpiano, (ipsiusque ætate,) *Primatum inter Metropoles* obtinebat; quamvis *Smyrna* se aliàs quoque *primam Metropolin* jactaret. Ita enim ille, Digest. lib. I. tit. IV. De officio Proconsulari, (ipsiusque in Provinciam ingressu) *Antoninus Augustus ad desideria Asianorum rescripsit, Proconsuli necessitatem impositam per mare Asiam applicare, καὶ τῶν μητροπόλεων Ἔφεσον, id est, inter Matrices urbes Ephesum primam attingere.*

Quantumvis igitur & *Smyrna Metropolis* esset, non tamen revera erat *prima*. Itaque nonnullæ jam sub Cæsaribus, in una eademque provincia ubi jam *Metropolis* esset id jus *Metropoleos*, sive indultu Cæsarum, sive aliter; post *primam* obtinebant: sed ut plurimum solo nominis titulo atque honore fruebantur.

Unde (ut hæc adhuc addam) *Amasia* in nummis M. Aurelii, Commodi, Severi, Caracallæ, & Alexandri Severi appellatur ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΡΩΤΗ ΠΟΝΤΟΥ; quum contrà Τομεῦς, seu *Tomi* simpliciter, (in Commodi, Pertinacis, Caracallæ &c. nummis) vocentur ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ ΤΟΜΕΩΣ. Verum hæc alibi exactius pertractanda: quare pauca nunc solum addam, de Christianorum μητροπόλεσιν ac *Metropolitis*; ut sic rursus me ad rem propositam convertam.

Nempe eodem pene modo ut apud Gentiles, sic apud Christianos *Metropoles* & *Metropolitas*, seu *Metropolitanos*, obtinuisse; urbesque *Metropoles* quandoque plures numero in una eademque regione aut provincia, locum habuisse liquet. enim videmus primò ex Concilii Nicæni canone. 7. qui Græce habet: Ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε καὶ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίᾳ Ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος. Quæ Dionysius Exiguus

Exiguus reddit: *Quia consuetudo obtinuit, & antiqua traditio, ut Æliæ episcopus honoretur: habeat honoris consequentiam, salva Metropoli propria dignitate.* At maxime ex can. XIII. Conc. Chalcedonensis; qui illum Synodi Nicenæ. 7. illustrat & explicat: *Pervenit ad nos, quod quidam præter ecclesiastica statuta facientes, convolarunt ad potestates, & per pragmaticam formam in duo unam provinciam diviserunt: ita ut ex hoc facto duo Metropolitani esse videantur in una provincia. Statuit ergo sancta Synodus de reliquo nihil ab Episcopis tale tentari, alioquin qui hoc adnisus fuerit, amissione gradus proprii subjacebit. Quæcunque vero civitates LITTERIS IMPERIALIBUS Metropolitani nominis honore subnixæ sunt, honore tantummodo perfruantur, & qui ecclesiam ejus gubernat episcopus: salvis scilicet veræ Metropolis privilegiis suis.* Græca verba habent: Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινὲς παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς προσδραμόντες δυναστείαις, διὰ πραγματικῶν τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον, ὡς ἐκ τούτου δύο μητροπολίτας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ· ὥρισεν τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο τολμᾶσθαι παρὰ ἐπισκόπου· ἐπεὶ τὸν τοιοῦτο ἐπιχειροῦντα ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ. ὅσαι δὲ ἤδη πόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς μητροπόλεως ἐτιμήθησαν ὀνόματι, μόνης ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς, καὶ ὁ τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς ἐπίσκοπος, δηλονότι σωζομένων τῇ κατ' ἀλήθειαν μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων.

Sic namque in Novellis *Beryto* (quæ Phœniciæ civitas erat) *Metropoleos nomen ac dignitas, Salvo Tyri jure, tribuitur.* Sic quoque erant sub Constantinopolitano Archiepiscopo [ita enim & Patriarchæ cum Constantinopolitanus, tum Alexandrinus, tum & Antiochenus aliquando appellabantur: sicut & Diœcesis quandoque pro tota horum unius jurisdictione capiebatur] *Metropolitani Ponticæ Diæceseos, Asianæ, & Thracicæ*, ut qui a Constantinopolitano Archiepiscopo, (seu Patriarcha, vel summo Metropolitano) ordinabantur.

Metropolitæ porro, seu *Metropolitani* Christianorum Concilii Antiocheni can. XX. etiam appellantur οἱ ἐπαρχιῶντες ἐν τῇ Μητροπόλει, & οἱ προεστῶτες τῆς Μητροπόλεως. Apud Africanos vero *Primates* (quod Græci rursus πρωτεύοντες reddunt) uti ex Africanorum Conciliorum canonibus, (tum & aliunde) sat abunde liquet. Aliquando autem & *Metropolitani* vocabantur ἔξαρχοι; at tales qui aliis *Metropolitanis* supereminebant, atque inde etiam ὑπέρτιμοι nominabantur, nempe ἔξαρχοι ὑπέρτιμοι; quum cæteri tantum μητροπολῖται ὑπέρτιμοι nominarentur [vide Codinum de Officiis aulæ Constantinopolitanæ: cui jungatur & posterior pars canonis XVII. Concilii Chalcedonensis.] Quin contra in medio canonis VI. Concilii Sardicensis reperimus hæc: διὰ γραμμάτων τοῦ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας (λέγω δὲ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Μητροπόλεως) ac paulo inferius, in eodem canone VI. editionis Parisiensis, anni D. M. D. XL, typis Regiis) χρὴ δὲ καὶ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας ἐπισκόπους πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου. μὴ ἐξεῖναι δὲ ἁπλῶς καθιστᾶν ἐπίσκοπον κώμῃ τινὶ ἢ βραχείᾳ πόλει, &c. quæ priora satis illustrant. Quibus adde hæc Barlami de Primatu Papæ (Edit. Lugd. p. 113.) Cap. VI. Τῆς μὲν γὰρ χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων τοὺς ἐν ἑκάστοις μητροπολίτας ἔχειν τὸ κῦρος, τούτους δὲ ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν χειροτονεῖσθαι, ὑφ᾽ ὃν ἕκαστος ἀνήκει θρόνος, οἱ νόμοι ἐθέσπισαν.

Ad *Metropolitas* Gentilium fere æque atque ad ἀρχιερέας, spectare videtur hæc jam sequens inscriptio: in qua & alia notanda veniunt; de quibus statim quoque aliquid dicendum erit. Illa autem hoc modo, in Sponii Miscellaneis, pag. 356. ita exhibetur:

ΔΕΤ-

ΛΕΥΚΙΟΝ ΙΟΥΛΙΟΝ ΒΟΝΝΑΤΟΝ
ΑΝΔΡΑ ΕΚ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΜΕΓΑΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΝ
ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΝΑΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΛΥΔΙΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ
ΚΑΙ ΙΕΡΕΑ ΜΕΓΙΣΤΟΥ ΠΟΛΙΕΟΣ ΔΙΟΣ ΔΙΣ ΑΡΧΙΕΡΕΑ
ΤΩΝ ΤΡΙΣΑΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΝ ΚΑΙ ΙΕΡΕΑ
ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΔΙΣ
ΚΑΙ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΝ ΔΙΑΡΙΩΝ ΕΝΔΕΙΑΣ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΜΕΓΑΛΟΨΥΧΙΑ ΧΡΗΣΑΜΕΝΟΣ
ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΕΙΣ ΕΠΙΚΟΥΦΙΣΜΟΝ ΕΚΑΣΤΩ ΠΟΛΙΤΗ
ΕΧΑΡΙΣΑΤΟ ΜΟΔΙΟΝ ΚΑΙ ΠΑΣΑΣ ΑΡΧΑΣ ΦΙΛΟΤΙΜΩΣ
ΤΕΤΕΛΕΚΟΤΑ ΤΗ ΠΑΤΡΙΔΙ

Hîc primùm videmus *Pontificem templorum Asiæ in Lydia quæ ad Sardianos* ſpectabat. Qui an ſimul *Aſiarcha* fuerit, quatenus ἀρχιερεὺς erat (quum & Sardiani ſuum *Aſiarchen* habuerint) conſiderabimus, ubi nobis de *Aſiarchis* ſermo erit. Videmus porro eum quoque fuiſſe Sacerdotem Jovis Poliei; ac quidem ſecunda vice: quod minori difficultate laborat, quam quod fuerit ἀρχιερεὺς, ſeu *Pontifex, Triſapoleon:* quod igitur an ita, an vero aliter legendum ſit etiam diſquirendum erit. Ut autem *Sacerdotes Cæſarum* ſive *Auguſtorum*, nobis ſæpius occurrunt; notumque eſt & Tiberium ſuos *Sacerdotes* habuiſſe ac *Flamines*, qui apud Græcos ἱερέων nomine veniebant: ſic non abſonum mihi videtur hoc, ἱέρεα Τιβερίου Καίσαρος, de *Flamine* eſſe intelligendum. Nec denique eſt quod de στρατηγοῦ πρώτου multum laboremus (ſicut id ex ſequenti infra diſſertatiuncula patebit) At majorem moleſtiam hîc creat ille *Agonothetes Diarium* ſeu *Diariorum* (modo ita hic legendum ac diſtinguendum

Hh 2 ſit.)

fit.) De quibus Diariis, an, quinam, ac quales, fuerint nunc inquirendum; & an hîc recte illis locus tribuatur.

Notum fatis eft in infcriptionibus Græcis fæpius nobis occurrere verba Latina; imprimis circa munera ac magiftratus. Exemplo fit ifta infcriptio, quæ apud Gruterum pag. 458. n°. 1. ita exhibetur:

Τ. ΠΟΡΚΙΟΥ. ΠΡΟΚΛΟΥ. ΑΙ
ΛΙΑΝΟΥ. ΕΞΟΧΟΤΑΤΟΥ. ΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ. ΠΡΟΦΗΤΟΥ. ΤΙΩ. ΚΥΡΕΙΝΑ
ΚΟΡΝΕΛΙΑΝΩ. ΙΕΡΕΙ. ΛΕΥΚΟΘΕΑΣ
ΧΕΙΛΙΑΡΧΩ. ΙΕ. ΛΕΓ. ΑΠΟΛΛΙΝΑΡ
ΧΕΙΑ. ΚΟΟΡ. Θ. ΒΑΡΑΟΝΩΝ
ΠΡΑΙΦΕΚΤ. ΣΠΕΙΡ. Β. ΟΥΑΠ... ΝΑ
ΠΡΑΙΦΕΚΤ. ΣΠΕΙΡ. Δ. ΓΑΛΛΩΝ
ΠΡΑΙΦΕΚΤ. ΣΠΕΙΡ. ΔΑΡΔΑΝΩΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΩ: ΠΡΕΙΟΥΑΤΗΣ. ΔΙΑ
ΦΛΑΜΙΝΙΑΣ. ΑΙΜΙΛΙΑΣ. ΑΙΓΥΡΙΑΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΩ. ΚΑΙ . . . .
. . . .

Sic pag. 68. 6. reperitur ΒΕΝΕΦ. pro *Beneficiarius* pag. 595. 11. ΤΑΒΟΥΛΑΡΙΟΣ. Sic & apud G. Wheler pag. 262. habemus ΓΑΙΟΝ ΑΝΤΙΟΝ ΑΥΛΟΝ ΙΟΥΛΙΟΝ ΑΥΛΟΥ ΥΙΟΝ ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΝ ΔΙΣ ΥΠΑΤΟΝ ΑΝΘΥΠΑΤΟΝ ΑΣΙΑΣ ΣΕΠΤΕΜΟΥΙΡΟΥΝ ΕΠΟΥΛΩΝΟΣ ΦΡΑΤΡΙΜ ΑΡΟΥΑΛΕΝ, &c. At plura afferre exempla minime neceffarium duco. Videamus igitur quinam fuerit ἀγωνοθέτης διαρίων.

Huc certe fpectat infcriptio quæ, ficut apud Gruterum pag.

pag. 404. nº. 2. exhibetur, ita & a Lipsio jam Saturn. lib. I. c. 10. allata fuerat: ac quidem (ut video) eundem in finem, in quem nunc a me afferenda est; quæque ita habet:

L . EGNATIO . INVENTO
PATRI . L. EGNATI . POLLI
RVFI . HONORATI . EQVO . P
AB . IMPERATORIBVS . ANTONINO
ET . VERO . AVG
HIC . OBLITERATO . MVNERIS . SPECTACVLO
IMPERATA . EDITIONE . AB . INDVLGEN
MAX . PRINCIPIS . DIEM . GLADIATORVM
ET . OMNEM . APPARATVM . PECVNIA . SVA
EDIDIT
COLONI . ET . INCOLAE
OB . MVNIFICENTIAM . EIVS
L. D. D. D.

Videlicet, si bene rem capio, hi *Gladiatores*, qui ita *die data* ex indulgentia Principis depugnabant, *DIARII appellati* sunt; sicut & *Agonothetes*, qui illis præerat *Agonothetes diariorum*, gladiatorum scilicet. Ad quos *dies* ac *diarios* quoque spectat, ut puto, hæc sequens, quæ apud eundem Gruterum pag. 475. nº. 3. hoc modo exstat:

C . TITIO
CHRESIMO . AVG . II
HVIC . ORDO . DECVRIONVM
QVOD . PRO . SALVTE . ET . INDVLGENTIA . IMPERAT
ANTONINI . PII . FELICIS . AVG . ET . EX . VOLVNTATE . POPVLI
MVNVS . FAMILIAE . GLADIATORIAE . EX . PECVNIA . SVA
DIEM . PRIVATVM . SECVNDVM . DIGNITATEM . COLONIAE
EDIDERIT . HONOREM . BIS . ILLI . QVO . QVIS . OPTIMO . EXEMPLO
IN . COLONIA . SVESSA . HABVIT, &c.

Quod attinet autem ad vocem ἀγωνοθέτης, is ille fuit, qui alias in Glossario appellatur ἐπιστάτης μονομάχων, & apud Gruterum pag. 333. 4. *Munerarius*. ita enim ibi CONSTANTIVS MVNERARIVS GLADIATORIBVS SVIS, &c. *familiæ* scilicet *suæ*. De quibus Gladiatorum familiis vide Lipsium Saturn. lib. 1. c. 15. ex Seneca, Cicerone aliisque; quod operæ pretium fuerit: sicut & considerare imaginem illam descriptam, apud dictum Gruterum pag. 335. 5. Neque hinc abludere videtur illa inscriptio pag. 376. 3. PROCurator LVDI. FAMIL. GLAD. CAESARIS, &c. Unde & in Græca nostra mihi intelligenda videretur *Familia Diariorum* gladiatorum; cui ut *Munerarius* & ἐπιστάτης (quales ἀγωνοθέται munere inter Athletas fungebantur) hic *Lucius Bonnatus* præfuerit.

Ut autem in hoc *Lucio Julio Bonnato*, (sicut & in aliis Græcis) plura simul munera Sacra locum invenerunt; sic id etiam in Latinis observamus: ut, ne procul nimio abeamus, cum in Ulpio Egnatio Faventino, tum in Sextilio Agesilao, Ædesio, tum denique in Vettio Agorio Prætextato; quorum postremus non solùm fuit *Pontifex Vestæ*, verum & *Pontifex Soli*, & *Quindecimvir*, & *Augur*, & *Taurobo-liatus*, & *Neocorus*, & *Hierophanta* (puta Hecates) & *Pater*, denique *Sacrorum*: secundus vero *Pater Patrum Dei Solis invicti Mythræ*, uti & *Hierophanta Hecatæ*, hinc *Dei Liberi Archibucolus*: primus vero *Augur* P V B. P. R. Q. *Pater & Hierocorax D. S. L. M. Archibucolus Dei Liberi*, & *Hierophanta Hecatæ* tum denique & *Sacerdos Isidis*. Ita ut unus idemque homo (quod & in fœminis videbimus) plura simul *Sacerdotia* administraret; saltem honorem illum ac titulos gereret. Quod & hodie in Romana Ecclesia videmus.

Illis tamen quæ de *Diariis* supra conceperam, non possum non hæc sequentia subjungere, post consulta super ista

re

re duo clarissima eruditionis Græcanicæ lumina, D. D. Gisbertum Cyperum, & Jac. Perizonium. Atque Amplissimus quidem Cuperus; qui διαρίων ἐνδείας γινομένης sic conjunctim legit, (ut ostendat hæc ad Gladiatores *Diarios* non pertinere) id pro *annonæ caritate* jam in Harpocrate suo (pag. 139) me nescio adhucdum, explicaverat; ulteriusque id ex Meursio ac Du Cange firmavit. Qui quoque, cum ipsi reponerem, exempla tam apud Meursium, quam apud Du Cange nulla extare, præterquam infimæ (ut sic loquar) Græcitatis; ac præterea Justinianum Nov. 123. cap. 30. loqui de *Diaconissis* cum viris suspectis habitantibus; quibus fœminis interdicto non parentibus *Salaria*, (quæ διαρίων vocabulo ibi denotantur,) ob ministerium istud tributa, ibi subtrahuntur: alterumque adeo ipsius exemplum eadem Nov. cap. 16, ad *annatas*, sive *annua* clericorum *salaria* spectare: *quæ annatæ* ibi ἔτος ἐνιαυτοῦ διάρια, seu *salaria* appellantur: cumque istis exemplis & conferenda esse illa, quæ ex Basilii Eccloga III. adducuntur (ut gemina hisce allatis esse conferenda: cæteraque exempla ad Clericos sive Ecclesiasticos istorum seculorum, neque ullo modo (quantum ego judicare hactenus valebam) ista *Annonam publicam* respicere: ille solita sua, erga doctos ac discendi meliora cupidos, bonitate hoc responso me dignatus est: *Diaria, Fateor, Meursio & Du Cange sumpta sunt ex auctoribus infimæ Græcitatis; & agitur in iis de Personis vel Salariis Ecclesiasticis sive annatis, nec respiciunt annonam publicam. Neque tamen sententiam muto. Nam Diaria Latinis, atque inde Græcis notant victum quem populus sibi in diem, vel paucos, dies emit. Cum igitur ille deficeret, Julius Bonatus singulis civibus* ΜΟΔΙΟΝ *vel FRUMENTI MODIUM ad sublevandam inopiam, & sedandam procul dubio seditionem, dono dedit. Ita in genere de victu Ulp. L. 21. de Alimentis: Diariis vel cibariis relictis, neque*

neque habitationem, neque vestiarium, neque calciarium deberi palam est: quoniam de cibo tantum testator sentit. Ita etiam Cicero in Ep. ad Att. Cæsarem scribit diariis militum alacritatem accelerasse. Et quidem eo nomine veniebat frumentum & vilior cibus: unde apud Petronium post asellum diaria non sumo. Cum igitur Sardibus plebs sibi comparare non posset vel in singulos, vel in plusculos dies frumentum ΔΙΑΡΙΩΝ ΕΝΔΕΙΑ, *annonæ caritas facta est; cui obviam ivit Julius Bonnatus, qui ut hoc obiter addam, fuit bis primus magistratus vel Archon: non autem, ut Sponius vertit, primus militiæ Dux.*

Quæ hisce reponi possent (quæque interim ipsius eruditissimis observationibus, limatissimoque judicio submitto) sunt: *Diaria* solum aut de *Servorum* victu seu cibariis (quandoque & libertis aut servis, testamento manumissis, per idem testamentum legatis) aut etiam de militari cibo, quatenus is, vel his (servis) vel illis pro favore aut meritis adaugebatur vel imminuebatur; usurpari. nullibi vero de civium annonâ, frumentive inter cives, per dies aut menses distributione seu largitione. Huc enim clare spectare ista quæ Cujacius cum in VI. tum in LVII. Novell. habet: quæque ex Horatio, Petronio, Cicerone, ac (si bene memini Cæsare ipso) afferuntur. Hinc quoque illa, quæ idem Cujacius ex Cypriano de *Sportulis* affert, ita de Clericorum cibariis &c. esse interpretanda. Ita enim iste epist. LXVI: *Quæ nunc ratio & forma in Clero tenetur; ut qui in Ecclesia Domini ordinatione clerica promoventur, in nullo ab administratione divina avocentur, nec molestiis & negotiis sæcularibus alligentur, sed in honore SPORTULANTIUM FRATRUM tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & sacrificiis non recedant, sed die ac nocte cœlestibus rebus & spiritalibus serviant.*

Cum aliàs apud Romanos & pro illis cibariis, quandoque & pecu-

& pecuniis quæ in dies clientibus ac Salutatoribus præbebantur a divitibus; & pro Salariis annuis (tum & pro pecunia ab utraque parte litigantium in judicio deposita) sportulæ capiantur. quæ *cibaria* & ab Ulpiano (ut vidimus supra) *Diaria* appellantur. Hinc namque & *unius anni diaria:* Sic ut *Diaria* in hac (de qua quæstio est) inscriptione pro annonæ sublevatione, seu frumenti inter cives Sardianos distributione, minus commode capi queat.

Celeberrimus igitur Perizonius mihi hoc modo respondit: *Nec enim, ut recte observas, ex media aut infima Græcitate quod probari potest, id ad tempora Augusti vel Tiberii, vel Caligulæ, quibus posita videtur hæc inscriptio, retrahere licet. Neque vero istic simpliciter pro annona aut re frumentaria ponitur; quæ significatio hîc requireretur. Tuæ vero interpretationi refragari videtur, quod DIARIUM & DIARIA Latinis notet non rem certi aut noti temporis, sed quotidianam. Hinc DIARIA ACTA*, &c. *Putem ego designari hîc Festum aliquod seu Agonem, tantò magis quia passim* Ἀγωνοθέτης *in inscriptionibus jungitur genitivo talium Agonum. Sic apud Sponium Itiner.* pag. 411. Ἀγωνοθετήσαντα τῶν μεγάλων Καισαρείων Σεβαστῶν. & p. 414. Ἀγωνοθετήσαντα τῶν μεγάλων Παναθηναίων. *Fuerunt autem ejusmodi certamina quamplurima & diversissima, inque iis multa singularia, quæ alibi non fuerant, & quorum quotidie vix aut semel tantum occurrunt nobis nomina. Quapropter quum Athenienses certe habuerint Jovis præcipuum Festum, quod appellarunt* Διάσια, *quod Latini dicerent DIALIA, crediderim id & habuisse Asiaticos, eodem nomine insignitum: atque ideo pro* ΔΙΑΡΙΩΝ *legendum hic* ΔΙΑΣΙΩΝ. *Nisi quis malit* Διάεια *vel* Διάρεια *fuisse festum & agonem in honorem Jovis simul & Martis: vel separatim legere* ΔΙ ΑΡΕΙΩΝ *h. e. per tempus agonis Martialis, in Agonibus Martialibus.*

libus. Sed difficillimum est verum invenire conjectando lectionem Inscriptionum malè descriptarum: quum multa in iis memorentur, quæ nusquam alibi occurrunt. Neque id mirum cum sæpe contineant peculiares ritus variarum urbium, quarum nullam vel exiguam prorsus habemus historiam. Ea verò ipsa quia ignota sunt ideo potissimum plerumque ab iis, qui descripsere, malè excepta sunt, &c.

In eadem ista inscriptione vexat æque fere illud ΤΡΙΣΑΠΟΛΕΩΝ, quod ego, fateor, initio nimis facile immutans pro ΙΕΡΟΠΟΛΕΩΝ sumpseram: quæ conjectura tamen facili labore subvertitur. Quod quamvis diversæ urbes ἱεροπόλεως nomine venerint (in Phrygia, in Cana, in Syria, in Creta) nulla tamen earum, vel alia quæpiam ἱεραπόλεων appellatione, adeoque plurali nomine, venerit. Unde & facillime inducor hîc (quamvis id sit durum atque insolens, cum hisce Celeberrimis viris (Cupero ac Perizonio) legendum ΤΡΙΣ Δ. ΠΟΛΕΩΝ, τρὶς δέκα πολέων (licet alias τρὶς δέκα *triginta* designet). tum quod & δώδεκα & ἕνδεκα legamus: tum quod etiam numerus τῶν ιγ urbium Asiæ in nummis plus semel per ΤΙ exprimatur; tum denique quod & communia sacrificia per Pontificem Asiæ urbium pro iis fierent; sicut alibi ostendo; taleque sacrificium pereleganter expressum extet in nummo isto eximio quem Ampliss. Ez. Spanhemius nobis ad Callimachum, ex Gaza regis Galliæ exhibet, pag. 479. Quemque ea propter hîc ut repræsentarem operæ pretium duxi.

CA-

ΕΠΙ·CΤΡ·ΚΛ·ΚΑΛΙC
ΤΟΥ·ΙΕΡΕΩ
ΙΩΝΩΝ
ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ
ΤΟ·ΚΟΙΝΟΝ·ΙΩ
ΝΩ
Ν

CAPUT II.

De Latinorum Pontificibus *ac* Flaminibus *Coloniarum Provinciarum, Cæsarum, sive Augustorum, &c. Plures quandoque extra Romam* Pontifices *simul, atque adeo* Collegia *eorum, uno eodemque in loco fuisse, interque illos* Pontificem Primum; *quamvis nullus propriè* Maximus *fuerit, nisi Romæ.* Casponiam Maximam, *non fuisse* Sacerdotem Maximam: *quantumvis aliàs* Sacerdotes Maximæ *obtinerent; sicut apud Græcos* ἀρχιερεῖς πρῶτοι; *tum &* ἀρχιερεῖς *plurium simul locorum Deorumve. De verbo* χρηματίζων *obiter aliquid; de* Baccho Auspice; *de* Bacchi Novi *aliisque hujusmodi epithetis, quæ Cæsaribus, sive Augustis, tribuebantur; de* Sacerdote Synodi, *&c. De Sacerdotibus ac Pontificibus, sive* ἀρχιερεῦσι, *cùm temporariis, tum perpetuis, tum denique ex jure ac successione Hæreditaria; sicut & de* ἀρχιερεῦσι, *secundùm, tertiùm, quartùm (quin & pluries) munere eo fungentibus. De* Sacerdotibus Summis, *sive* ἀρχιερείαις, fœminis, *iisdemque* ἐπωνύμοις; *seu per quarum æque ac per virorum nomina anni signabantur.*

SIcut etiam apud Græcos erant *Pontifices* & singularum civitatum & simul totarum Regionum; ita quoque apud Romanos, seu Latinos, id obtinebat. Hinc enim erant *Pontifices Coloniarum*, hujus nempe illiusve coloniæ. Unde apud Gruterum pag. 305. n°. 10.

Q. FLAVIVS . Q. F
POLLINVS
PONT . COL
SVTPINAE

Et 345. 9.

P . AELIO : P . FIL . PAP
GENIALI
DEC. ET. PONTIF. COL
APVL.PATPON.COLLEG
C E N T.
P. AELIVS . EVTHYMVS
LIBERT.

Item nº. 8. ibid.

P . AEL . FLAVI . DEC : ET . II: VIR
ET . FLAMEN . ALCETIENSIVM
ITEM . DEC . ET . II . VIR . ET
PONTIF . COLONIAE. AVRELIAE
ANTONINIANAE . OVIL . &c.

Sic tandem quoque pag. 394. nº. 4. & 5. (de uno eodemque homine) ut:

D. M.

D. M.
M : COMINIVS . PONTIF
ET. BIS. Q. Q. COL. SARMIZ
METROP . EQ . R
SACERDOS . ARAE . AVG
SORORI . PIENTISSI
MAE . L . D . D . D

Quintam numero, ne nimius fiam, non afferam.

Ut autem *Pontificum* in Coloniis, sic *Flaminum* eadem ratio erat: nisi quod, ut erant *Pontifices Solis*, *Herculis*, *Vestæ*, *Vulcani* aliorumve Deorum, quin & *Cæsarum* sive *Augustorum*, sic tamen & *Flamines* in Provinciis, Coloniis vel Municipiis solum horum postremorum, id est, hujus illiusve Cæsaris aut Augusti; vel, quod rarius, simul *Flamen Divorum* & *Augustorum*: uti patet ex Grut. pag. 376. nº. 4. hoc modo:

L. CAECILIO
L. F. QVIRIN
CAECILIANO
DVVMVIRO. TER
FLAMINI. DIVOR
ET. AVGVSTORVM

Ita quoque nº. 6. habemus *Augurem* ac simul *Flaminem Divi Augusti ac Romæ*: tandemque (ne plura congeram) pag. 389. 9. *Duumvirum & Flaminem Romæ*, *Divorum & Augustorum*. De quorum Augustorum ἀρχιερεῦσι, *Pontificibus*, ac *Flaminibus*, plura inferius.

Plures, quandoque ἀρχιερέας simul in una eademque, si

 non

non civitate, ſaltem provincia, fuiſſe, tam ex illis quæ jam ſupra attigimus, quam ex ſequentibus apparere poteſt. Certe id mihi videtur nummus ille maximi moduli, qui inter Vaillantii pag. 99. hac cum inſcript. exhibetur: ΕΠΙ. ΑΤΡ. ΓΛΥΚΩΝΟΣ Γ. ΝΙΓΡΟΥ ΑΡΧ. Α. ΒΑΑΤΝΔΕΩΝ ΜΑΚΕ. *Pontificis primi*; non *Pontificis primùm*; ſicut Harduinus in hac ſequenti vertit: ΕΠΙ ΑΡΧ. Α. ΑΥ. ΠΑΠΙΟΥ ΒΑΑΤΝΔΕΩΝ, (urbis Lydiæ ſcilicet) quod illi ambo, quamvis diverſis temporibus ibi ἀρχιερεῖς πρῶτοι fuerint. De quibus πρώτοις ſtatim latius.

Plures autem unico eodemque in loco, extra Romam quoque *Pontifices*, ſimul fuiſſe, ex antiquitate ſatis clarum ac certum eſt. Apparet id namque ex *Pontificibus*, *Iciditanis*, in Hiſpania; tum & ex *Pontificibus Albanis*, quorum utrorumque collegiorum apud Gruterum mentio eſt; ac priorum quidem, nempe *Iciditanorum*, pag. XXXI. nº. 8.

P . POPIL . AVITVS . P . F . INDVL
GENTIA . PONTIFI . ICIDITA
NORVM . LOCVM . SEPVL
ACCEPI . ANTE . AED . DEAE
MAGNAE . CYBELES . QVAM
IRATAM . MORTE . SENSI

Horum autem maxime notabilis mentio (ut quorum numerus ac nomina expreſſa ſunt) fit in hoc ſequenti marmore:

TI.

TI . CAISARI . DIVI . AVG . F
DIVI . IVLI . N . AVGVSTO
PONT . MAX . COS . V . IMP . VIII . TRIBVN
POTEST . XVIII
PONTIFICES : ALBANI

Q. IVLIVS	Q. F . FAB . RVFVS
C . IVLIVS	C . F . SCA . BASSVS
TI.IVLIVS	TIB . F . FAB.NERVA
M . IVLIVS	C. F . FAB . SENECIO

In ejusmodi Collegio certè aliquis præsidebat, qui inde aut *caput*, aut *princeps*, aut *primus* (quocunque demum nomine eum vocare volueris, si non *Pontificem Maximum*, aut *summum*) audiebat; quod adeo inter cæteros emineret, illumque honorem aut per vices in circulum redeuntes, aut aliter annuo spatio, aut denique per totum vitæ spatium, possideret: quo modo id statim in ἀρχιερεῦσιν videbimus, atque in aliis Sacerdotibus quoque observabimus.

Hic igitur erat *Primus Pontifex*, seu *Pontifex Primus*, quemque aliquatenus *Maximum* inter ipsos appellare queas: quamquam revera nullus *Pontifex Maximus* eo modo aut sensu, seu potestate atque auctoritate, qualibus *Romæ* fuit caput *Collegii Pontificum*, cæterorumque omnium Sacerdotum, ac qui omnium & *maximarum rerum* quæ ad Sacra & religiones pertinebant, judex supremus erat, ullibi quod sciam extra urbem Romam, ac simul intra ista Rempublicam, locum habuerit.

Gutherius atque alii quidem contendunt, etiam inter *Sabinos* fuisse *Pontificem Maximum*, eodemque modo ut in Urbe.

Urbe Roma; rationesque suas addunt, adducti eo ex inscriptione sequenti:

P. VERGILIO
P. FILIO
PONT: MAX
SABIN

Verum enim vero & Reinesius & Bosius sat bene ostenderunt, hic errare Doctissimum Gutherium: cum ad istud *SABIN. Sabini* plane non pertineant.

Melius certè idem Gutherius a Sirmondo edoctus in hac sequenti inscriptione; quæ jam, ubi de Tauroboliis locutus sum, allata fuit,

(CASPONIA. P. F.
MAXIMA
SACERDOS. CERERIS
PUBLICA
POPULI. ROMANI
SICULA)

statuit illud *Maxima* non denotare *Maximam Sacerdotem*, atque ita ut id ad dignitatem Sacerdotalem respiciat; quasi illa sic fuisset *Pontifex Maxima*; verum denotare tantum nomen proprium, sive agnomen. Quod sane verum esse patet ex consuetudine Romanorum, quâ filia adultior, aut primigenia inter cæteras sorores, appellabatur simul *Maxima*: sicut apud Reinesium XIV. 74. *Gavia* P. F. *Maxima* XI. 23. *Herennia P. F. Maxima* XIV. 39. *Cæsonia P. F. Maxima*. Quum sic in filiabus quoque *Prima*,

ma, *Secunda*, *Tertia*, &c. priori nomini, prout prima, secunda aut tertia ordine nativitatis essent, accedebat. Unde & in inscriptionibus reperiuntur, *Cornelia Prima*, *Cornelia Secunda*, *Cornelia Tertia*; quandoque etiam addita litera F. uti in modo allatis exemplis P. F. &c. vidimus. Atque hinc quoque Ciceronis ille, apud Macrobium (lib. 2. cap. 11.) locus ex ambiguo: *Equidem quo melius emptum sciatis, comparavit Servilia hunc fundum, tertia deductâ. Filia autem Serviliæ Junia Tertia.*

Primas tamen *Sacerdotes* inter mulieres (Sacerdotes) locum obtinuisse ostendunt, cum ἀρχιέρειαι, seu *Sacerdotes summæ*, apud Græcos, tum *Virgines Vestales Maximæ* (adeoque *Sacerdotes Maximæ*) apud Latinos; tum denique & *Sacerdotes primæ*; quæ æque in lapidibus occurrunt; ut apud Gruterum pag. CLXXIV. 8.

IVNIA. D. F. RVSTICA. SACERD. PERP ET. PRIMA. IN. MVNICIPIO. CARTAMITANOR. &c. Quæ tamen ἀρχιέρεια πρώτη non fuit. Verum de hisce, ut puto, jam alibi locutus sum.

Ad viros autem quod attinet; ne de καθολικῶν ἀρχιερεῖ πρώτῳ nimium dubitemus, faciunt, meo judicio, hæ sequentes nummorum inscriptiones, ut illa *Sardianorum sub Caracalla:* ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΕΠΙ. ΔΗ. ΡΟΥΦΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. tum & illa, ΕΠ. ΑΥΡ. ΡΟΥΦΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Γ. *Pontifice Primo tertiùm.* Quæ ratione ἀρχιερέως (quatenus ita vere legendum sit) illustrantur ex hac sequenti: ΝΙΚΟΜΑΧΟϹ ΑΡΧΙΕΡ. Α. ΤΟ Β. ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥϹΙΝ, *Nicomachus Primus Pontifex, secundâ vice*, seu secundùm, *Temenothyrensium*. Ex quibus simul discimus, illos, qui non per totam vitam Pontifices essent, munere isto plus semel, ac quidem ter, quater, pluriesve (ut forsan adhuc ulterius alibi ostendetur) perfunctos fuisse. Ex talibus itaque inscriptionibus, tum marmo-

rum, tum nummorum, videtur, uti dixeram, consequi, inter ἀρχιερείας, sive regionum, sive civitatum [ac quidem singulari modo in Jonia, ubi Asiarcha simul ἀρχιερεὺς, saltem hujus illiusve civitatis erat, si non totius Asiæ propriæ, aut τ̃ Πανιωνίȣ] aliquem semper fuisse ἀρχιερέα πρῶτον; eumque, sæpiuscule fuisse simul ἀσιάρχην. Sicut (ut aliunde liquet) etiam iste ἀρχιερεὺς πρῶτος, seu *Pontifex Primus*, vel *Primarius* non semper unius ejusdemque civitatis fuit, verum (sicut & de ἀσιάρχαις in sequentibus patebit) nunc ex hac, nunc ex illa civitate (ex gr. Joniæ) eligebatur.

Ut igitur denuò propius ad *temporarios*, atque etiam ad *perpetuos* ἀρχιερέας accedamus; *perpetuorum* exempla habemus in nunc subsequentibus inscriptionibus, apud eruditissimum J. Sponium reperiundis, quarumque prima (Miscell. pag. 335.) ita habet:

Τ. Β. Δ

ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΩΤΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΑΝΤΑ ΑΡΙϹΤΗΝ ΑΥΡ. ΛΕΙΤΗΝ ΘΕΟΔΟΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΑ ΔΕ ΠΡΩΤΟΥ ΤΗϹ ΠΟΛΕΩϹ Μ. ΑΥΡ. ΦΑΥϹΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩϹ ΕΚ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ϹΕΒΑϹΤΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙϹΑΡΩΝ ΚΑΙ ΚΑΒΑΡΝΟΥ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑϹΙΑΡΧΟΥ ΤΗΝ ΓΥΜΝΑϹΙΑΡΧΟΝ, &c.

Secunda autem hoc modo (pag. 363.) exhibetur:

ΘΕΟΙϹ ΠΑΤΡΙΟΙϹ
ΚΑΙ ΤΗ ΠΑΤΡΙΔΙ
Λ. ΛΙΚΙΝΝΙΟϹ ΠΥΛΙΜ ΠΡΕΙϹΚΟϹ
ΙΟΥΕΝΤΙΑΝΟϹ ΑΡΧΙΕΡΕΥϹ ΔΙΑ
ΒΙΟΥ, &c.

Tum

Tum denique tertia, quam plenius seu totam exhibere volui, prout pag. 369. eorundem Miscellaneorum extat: quod ad eam nonnulla mihi notanda veniant:

ΥΠΕΡ . CΩΤΗΡΙΑΣ . ΚΑΙ . ΝΕΙΚΗΣ . ΚΑΙ . ΑΙΩΝΙΑΣ.
ΔΙΑΜΟΝΗΣ.
ΤΩΝ . ΚΥΡΙΩΝ . ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ . ΛΟΥΚΙΟΥ ΣΕΠΤΙΜΙΟΥ.
ΣΕΟΥΗΡΟΥ . ΕΥΣΕΒΟΥΣ . ΠΕΡΤΙΝΑΚΟΣ . ΣΕΒΑΣΤΟΥ.
ΑΡΑΒΙΚΟΥ . ΑΔΙΑΒΗΝΙ
ΚΟΥ . ΠΑΡΘΙΚΟΥ . ΜΕΓΙΣΤΟΥ . ΚΑΙ . ΜΑΡΚΟΥ . ΑΥ-
ΡΕΛΙΟΥ . ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ.
ΣΕΒΑΣΤΟΥ . ΑΡΑΒΙΚΟΥ . ΑΔΙΑΒΗΝΙΚΟΥ : ΠΑΡΘΙΚΟΥ.
ΜΕΓΙΣΤΟΥ . ΚΑΙ.
ΛΟΥΚΙΟΥ . ΣΕΠΤΙΜΙΟΥ . ΓΕΤΑ . ΚΑΙΣΑΡΟΣ . ΚΑΙ.
ΙΟΥΛΙΑΣ . ΣΕΒΑΣΤΗΣ
ΜΗΤΡΟΣ . ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΩΝ . ΚΑΙ . ΤΟΥ . ΣΥΝΠΑΝΤΟΣ.
ΑΥΤΩΝ . ΟΙΚΟΥ . ΚΑΙ.
ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ . Λ . ΣΕΠΤΙΜΙΟΣ ΤΡΥΦΩΝ . ΚΑΙ . ΩΣ.
ΧΡΗΜΑΤΙΖΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ . ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ . ΓΕΝΟΜΕ-
ΝΟΣ . ΙΕΡΕΥΣ
ΚΑΤΑ . ΤΟ . ΕΞΗΣ . ΔΙΣ . ΚΑΙ . ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ . ΤΟΥ.
ΚΑΘΗΓΕΜΟΝΟΣ . ΔΙΟΝΥΣΟΥ . ΔΙΑ.
ΒΙΟΥ . ΕΤΙ . ΤΕ . ΚΑΙ . ΤΕΙΜΗΘΕΙΣ . ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ.
ΜΑΡΚΟΥ . ΑΥΡΕΛΙΟΥ . ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ.
ΣΕΒΑΣΤΟΥ . ΤΟΥ . ΝΕΟΥ . ΔΙΟΝΥΣΟΥ : ΔΙΑ . ΒΙΟΥ.
ΚΑΙ . ΥΠΟΣΧΟΜΕΝΟΣ . ΑΥΘΑΙ

ΡΕΤΟΣ . ΚΑΙ . ΤΑΥΤΗΝ . ΤΗΝ . ΑΡΧΙΕΡΩΣΥΝΗΝ . ΔΙΑ-
ΒΙΟΥ . ΕΠΙΤΕΛΕΙΝ.

ΤΟΝ . ΔΙΟΝΥΣΟΝ . ΑΝΑΚΟΣΜΗΣΑΣ . ΕΚ . ΤΩΝ . ΙΔΙΩΝ.
ΠΡΩΤΟΣ.

ΛΟΓΙΣΤΕΥΟΝΤΟΣ . Μ . ΟΥΟΛΥΣΣΙΟΥ . ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ.

ΕΠΑΝΤΙΛΑΜΕΝΟΣ . ΤΟΝ . ΔΥΟΝΥΣΟΝ . ΑΝΑΚΟΣΜΗΣΑΙ.
ΕΠΙ . ΑΡΧΟΝΤΟΣ

ΒΕΝΤΙΔΙΟΥ . ΣΩΤΑ . ΠΥΘΑΥΛΟΥ . ΠΕΡΙΟΔΟΝΕΙΚΟΥ .
ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ.

ΚΑΙ . ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ . ΑΙΛΙΟΥ . ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΥ . ΚΙΘΑ-
ΡΩΔΟΥ . ΠΑΡΑΔΟ

ΞΟΥ . ΚΑΙ . ΝΟΜΟΔΙΚΤΟΥ . ΑΥΛΟΥ . ΟΙΝΕΩΣ . ΤΡΑ-
ΓΩΔΟΥ . ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ.

ΕΤΕΛΕΙΩΣΑ . ΔΕ . ΩΣ . ΕΠΗΝΓΕΙΛΑΜΗΝ . ΤΟΝ . ΔΙΟ-
ΝΥΣΟΝ . ΕΠΙ . ΑΡ

ΧΟΝΤΟΣ . ΑΥΡ . ΑΓΧΑΡΝΗΝΟΥ . ΦΑΙΔΡΟΥ . ΕΦΕΣΙΟΥ.
ΚΩΜΩΔΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΝΕΙΚΟΥ . ΚΑΠΕΤΩΛΙΟΝΕΙΚΟΥ . ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ.
ΚΑΙ . ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ.

ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥΣ . ΑΣΣΥΡΙΟΥ . ΣΥΑΛΕΩΣ . ΚΩΜΩΔΟΥ . ΠΕ-
ΡΙΟΔΟΝΕΙΚΟΥ.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ . ΚΑΙ . ΝΟΜΟΔΙΚΤΟΥ . ΤΙΒ . ΚΛΑΥΔ . ΑΛΕ-
ΞΑΝΔΡΟΥ . ΛΑΟΔΙΚΕ

ΩΣ . ΤΡΑΓΩΔΟΥ . ΚΑΙ . ΠΟΙΗΤΟΥ . ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ.

Hæc clarius paulo explicanda seu vertenda sunt quam fe-
cic.

cit eruditissimus Sponius (præsertim quod quoque Reinesius, huic inscriptioni nullam versionem subjunxerit) *Pro salute & victoria & prosperitate Dominorum Imperatorum Lucii Septimii Severi Pii Pertinacis, Augusti, Arabici, Adiabenici, Parthici Maximi; & Marci Aurelii Antonini Augusti, Arabici, Adiabenici, Parthici Maximi; & Lucii Septimii Getæ Cæsaris; & Juliæ Augustæ, Matris Castrorum, & totius ipsius domûs, & Sacræ Synodi. L. Septimius Tryphon audiens velut* [nisi hîc mendum] *Alexandrinus Philosophus, bis successive,* (seu secunda vice) *Sacerdos. Pontifex quoque Bacchi Ductoris ad vitam. Præterea & per totam vitam honoratus Pontificatu Marci Aurelii Antonini Augusti, Bacchi novi: quique spontanèe promisit se isto Pontificatu usque ad vitæ finem perfuncturum; quique primus fuit in ornando Bacchum* [ludis] *sumptibus propriis (dum & rationarii munere fungeretur M. Volusius Pericles) exorsus Bacchum ornare cantu, sub Archonte* [ludorum] *Ventidio Sota Pythaulo, periodi victore eximio; & Scribâ Ælio Agathemero, citharœdo eximio; & cantilenarum moderatore Aulo Oeneo, Tragœdo eximio. Perfeci verò, sicut promiseram, Bacchum exornare* [cantu ac ludis] *sub Archonte* [horum ludorum] *Aur. Anchareno Phœdro, Ephesio, Comœdo* ac *periodi victore, item victore ludorum Capitolinorum eximio: & Scriba Menecrate Assyrio, Comœdo, periodi victore eximio; & Cantilenarum Moderatore* [seu modorum præceptore] *Tiberio Claudio Alexandro Laodiceo, Tragœdo & Poëta eximio.*

Eruditissimus Sponius dum hæc vertit, reddit inter alia, hæc χρηματίζων; &c. *& veluti Oraculi responsum dans Alexandrinus Philosophus; Sacerdos creatus secundum ordinem bis. & Pontifex per vitam Bacchi Auspicis.*

Quod attinet autem istud χρηματίζων, &c. nulla certe hîc

Oraculorum Responsa agnosco: nec video quì hìc illa convenire queant. Ac longe melius mihi videor ista vertisse; sicut & mea interpretatio nititur exemplo Plutarchi, in vita Antonii, de Cleopatra; de qua iste, inter alia: Κλεοπάτρα μὲν γὰρ εἰς τὸ πλῆθος ἐξιοῦσα, στολὴν ἱερὰν ἐλάμβανε καὶ νέα Ἶσις ἐχρημάτιζε (ne plura de hujus verbi tali significatione addam.) An vero bene vertantur illa: *Sacerdos creatus Secundùm ordinem bis*; cum ex jam ante tractatis, tum ex sequentibus satis clare elucescit.

Quis vero hìc fuerit ille *Bacchus Auspex* fateor me juxta cum ignarissimis ignorare. Bacchum equidem Ductorem Nympharum reperimus in hymnis Homeri atque Orphei (vulgo ita dicti) uti & totius exercitus usque in Indiam. quin & χρηστήρια, sive Oracula, sua illum diversis in locis habuisse, jam alibi clare ostendi: verum ista hìc nihil ad rem. Melius igitur pro Duce hic habetur, ob illa quæ jam protuli: vel etiam pro *Suasòre* aut *impulsore*, quatenus *epulis* & *commessationibus præesse creditus fuit*. Sed priora mihi magis placent.

Tota interim inscriptio respicit quatuor unà principes, Patrem, duos filios, uxoremque ipsorum matrem; quibus simul ara ista sacrata fuit: sicut quoque Ephesii (forsan & alii; nam de τρὶς in Caracallæ, & Juliæ Domnæ id constat) τετράκις νεωκόροι, horum nempe quatuor simul, fuere: ut ex Caracallæ nummis liquet. de quibus tamen infra latius. At maxime, seu peculiari modo, videtur hæc inscriptio facta ob hunc Antoninum Caracallam, a Septimio Tryphone: ut qui primò quidem *Sacerdos secundùm*, seu *secunda vice*, esset. 2. verò Ἀρχιερεὺς, seu *Pontifex Bacchi Ductoris*. 3. vero Pontifex Antonini Caracallæ: ad quem forsan indirecte quoque respicit ille Pontificatus Διονύσου Καθηγημόνος quod ille quasi Ductor, ut caput, orbis esset. is enim Antoninus hìc ut *Novus Bacchus* ostentatur: cujusque, quâ talis

talis ille, Pontifex erat, noster Trypho. Neque mirum quod, exemplo aliorum, dum adhuc in vivis esset, Deus haberi vellet. Præiverat namque sic non solus Caligula, qui se *Jovem Latiarem* haberi, ac coli, voluerat, utque appellaretur ΖΕΥΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΝΕΟΣ: sed & Domitianus [ne de Hadriano, Olympio illo, aliisque nunc loquar] & Commodus; qui Hercules & in theatro & alibi audire cupiebat, Herculisque ornatu deformatus prodibat. ne de fœminis nunc loquar, quæ adhuc infra sibi locum reperient, ut *Novæ Cereres*, *Vestæ*, *Junones*, *Isides*; aliàsve θεαὶ νεώτεραι (ut Cleopatra in nummo Marci Antonii) &c.

Nunc hæc tantum de Antonino addam; non mirum hunc *Tryphonem Bacchi* ΚΑΘΗΓΕΜΟΝΟΣ seu *Ducis* aut *Ductoris* vel *Principis* Pontificem; sed & hujus *Novi Bacchi* extitisse: quum *Baccho Deo* Scenica, seu theatralia, Sacra essent; adeoque & scenici, musici, & cætera huc pertinens turba, *Baccho* seu *Dionysio* sacrati: quique alio nomine τεχνῖται sive *Artifices* audiebant.

Porro disquirendum restaret, quodnam fuerit, istud Sacerdotium, quo [vide lineam 10] secundâ vice jam hic *Tryphon* fungebatur. Id autem mihi videtur fuisse *Synodi*, sive scenicorum [scimus namque unumquodque Collegium fere, ac Φρατρίαν suum sibi habuisse Sacerdotem] sive *musicorum*, interque illos forte *Tibicinum*; quatenus ad scenam pertinebant: quin & omnium illorum, qui aliàs membra istius Synodi essent; cujus & ἄρχων, & *Scriba* & *Nomodictes* in inscriptionis inferiori parte memorantur.

Sic videbimus infra & Σύνοδον τῶν Μυστῶν τοῦ ζύμπαντος ξυστοῦ, & Σύνοδον τῶν περὶ τὸν Βρεισέα Διόνυσον τεχνιτῶν καὶ Μυστῶν: de quibus tunc plura dicendi occasio erit. Non igitur mirum si hîc pro incolumitate quoque ac perennitate talis *Synodi* vota concipiantur, eodem in marmore, in quo pro Imperatorum talium maxime studiosorum vota fiunt.

Erat

Erat itaque Tryphon, si bene rem capio, & Pontifex, sive ἀρχιερεὺς τοῦ Διονύσου τοῦ καθηγεμόνος, & Pontifex M. Aur. Antonini, ut *Novi Bacchi*, & Sacerdos jam dictæ *Synodi*.

Plura autem Sacerdotia ac Pontificatus simul uno eodemque tempore, in uno eodemque homine locum habuisse, videmus (præterquam ex aliis exemplis jam suprà allatis) ex hac jam sequenti inscriptione, quæ (apud Gruterum, tum & apud alios reperiunda) hîc, si quid bene judico, plane ad rem facit:

L. AVRELIO
APOLAVSTO . MEMPHIO
AVGG . LIB . HIERONICAE
CORONATO . ET . TON . DIAPAN
TON . APOLLINIS . SACERDOTI
SOLI . VITTATO . ARCHIERI
SYNODI . ET . AVGG
L. AVRELIVS
PANNICVLVS . QVI . ET
SABANAS . PATRONO
OPTIMO

Quum autem hi ἀρχιερεῖς aut urbium seu civitatum; aut regionum, seu provinciarum; aut horum illorumve Deorum Dearumve; aut denique Augustorum, ipsorumve domus, essent; sicque (ut jam suprà attigi) aut perpetui essent, illoque munere per totam vitam fungerentur; ita istud non semper in monumentis antiquis exprimitur. Quod, præterquam ex aliis, ex hic sequentibus videre licet: quarum prima, ità a Sponio (. . . . .) exhibetur:

TON

ΤΟΝ ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣ
ΤΩΝ ΤΙΒ. ΚΛΑΥΔΙΟΝ ΑΤΤΙ
ΚΟΝ ΗΡΩΔΗΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΝ
Η ΑΝΤΙΟΧΙΣ ΦΥΛΗ ΑΝΕΘΗ
ΚΕΝ ΕΥΝΟΙΑΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ
ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ
ΠΑΤΡΙΔΑ

Secunda (in qua, ſicuti & in tertia, ὁ ἱερεὺς caput tam Sacerdotum, quam collegiatorum Serapidis &c. fuiſſe videtur; neque adeo ἀρχιερεὺς ſeu caput omnium civitatis Sacerdotum) eſt hæc jam ſequens; ſuper qua, ob Μελανηφόρον, conſulendi ſunt cum Ampliſſ. Cuperus in Harpocrate, tum & epiſtola Stephani. Le Moyne ipſius Harpocrati ſubjuncta:

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ
ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΜΕΛΑΝΗΦΟΡΟΣ
ΤΗΝ ΚΟΝΙΑΣΙΝ ΤΟΥ ΠΑΣΤΟ
ΦΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΡΑΦΗΝ
ΤΩΝ ΤΕ ΤΟΙΧΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΟΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΓΚΑΥΣΙΝ
ΤΩΝ ΘΥΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΡΟΜΟ
ΧΘΟΥΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΤΟΙΧΟΙΣ
ΚΑΙ ΤΑΣ ΕΠ ΑΥΤΟΙΣ ΣΑΝΙΔΑΣ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ ΣΑΡΑΠΙΔΙ ΙΣΙΔΙ
ΑΝΟΥΒΙΔΙ ΑΡΠΟΚΡΑΤΕΙ
ΕΠΙ ΙΕΡΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ
ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ
ΡΑΜΝΟΥΣΙΟΥ

Secunda vero est hæc:

ΠΟΠΑΙΟΣ

ΤΟΥΤΩ Ι . . . . .

ΥΠΕΡΕ . . . . . .

ΓΩΝΙΔΩΝ ΣΑΡΑΠΙΔΙ

ΙΣΙΔΙ ΑΝΟΥΒΙΔΙ ΑΡΠΟ

ΚΡΑΤΕΙ ΔΙΟΣΚΟΡΟΙΣ

ΕΠΙ ΙΕΡΕΩΣ

ΣΤΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΦΙΛΟ

ΚΛΕΩΣ ΚΟΛΟΝΗΘΕΝ

Neque solum per totam vitam, seu perpetui, erant quandoque hi Græcorum ἀρχιερεῖς; sed & sæpius possessione hæreditaria eo munere gaudebant: unde & in illa inscriptione, quæ n°. 93. inter Græcas, Miscellan. Erud. Antiq. Sponii comparet, habetur ΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΔΙΑ ΓΕΝΟΥΣ, &c. sicut & hæc verba apud Philostratum, lib. 2. de vitis Sophistarum, in Euodiano: Αἱ δὲ οἴκοι τιμαὶ εἰς τοὺς ἀρχιερέας στεφανουμένους τὸ ἐπὶ τῶν ὅπλων τὸ δὲ φωνῆς ἆθλα, &c. tum & illa, apud eundem: Ἱερεὺς, καὶ ἐξ ἱερέων τὰ πρὸς πατρὸς ἄνωθεν καταγινόμενος. Nisi hîc ἱερεὺς ad *Flamines*, aliosve, non ἀρχιερέας, referendus fuerit. Clarius ergo id patet ex eodem Philostrato, ubi ita de Scopeliano loquitur: Ἀρχιερεὺς μὲν ἐγένετο τῆς Ἀσίας, αὐτός τε καὶ πρόγονοι αὐτοῦ παῖς ἐκ πατρὸς πάντες.

Quo etiam respicere videntur illa, apud Suetonium, *Paterna atque avita Sacerdotia*, quæ apud Ægyptios, ac Rhodios, teste Herodoto lib. 2. tum etiam & Photio (si memoria non fallax hîc) locum habuerunt.

Sic

Sic apud Romanos frequenter reperimus non tantum *Pontifices* Cæsarum, sive Augustorum; uti apud Grut. pag. 234. 2. *Pontificem Cæsaris:* 418. 7. *Augustorum:* 395. 4. *Domûs Augustæ*; *Divi Claudii*, &c. verum etiam *perpetuos*; ut 321. 6. *Perpetuum Divi Augusti:* 101. 3. *Perpetuum Domus Augustæ*; ac, 305. 8. *Pontificem perpetuum Coloniæ*. Præter quæ vide & pag. 30. 2. 168. 5. 181. 7. &c.

Ut autem apud Romanos, ac Latinos cæteros, reperimus *Pontifices*, qui certo seu definito spatio, istud munus obtinebant, indeque apud dictum Gruterum habemus *Pontifices Quinquennales*, pag. 437. 5. 446. 2. 479. 1. Ita etiam apud Græcos reperimus ἀρχιερέας *Quinquennales*, seu per πενταετηρίδας eo munere præditos; aliosque secundâ, tertia, quin & quarta vice (forsan & sæpius) ἀρχιερωσύνην, hanc illamve, obeuntes.

Quinquennalium, seu πενταετηρικῶν, exemplum habemus in sequenti hac inscriptione; quæ cum apud Sponinium, in Itinerario, quam apud Reinesium, Classe I. n°. 24. hoc modo reperitur:

ΗΡΑ ΒΑΣΙΛΙΔΙ
ΚΑΙ ΤΗ ΠΟΛΕΙ ΛΕΒΑ
ΔΕΩΝ ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΧΡΗ
ΣΙΜΟΥ ΙΕΡΑΤΕΥΣΑΣ ΠΕΝ
ΤΑΕΤΗΡΙΔΑ ΕΚ ΤΩΝ
ΙΔΙΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕΝ ΙΕΡΗ
ΤΕΥΟΥΣΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙ
ΚΟΣ ΑΥΤΟΥ ΠΑΡΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΟΝΑΣΙΣΙΜΒΡΟΤΟΥ

Ex illis autem, quæ nobis nummi exhibent, ſic videri quoque poteſt, Ἀρχιερέας Græcorum temporarios fuiſſe: ſive illi Quinquennales eſſent, ſive annui tantum. Inter iſtos autem, tam quos jam ſupra adduxi (quoſque plures adducere poſſem) ex abbreviatura ἀρχ. dubium manet quandoque an ἀρχων, an vero ἀρχιερεὺς ſit legendum. Unde & eruditiſſimi viri Harduinus ac Vaillantius ſæpe nec inter ſeſe, nec cum ſemetipſis, ſatis bene concordant.

At ſicut in hac ſequenti ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥΣΙ ΛΟΛ. ΞΕΝΟΦΙΛΟΣ ΑΡΧ. ΤΟ Β. legendum eſſe ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ clareſcit ex iſta quæ ibi ſic allata fuit, ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ ΑΡΧΙΕΡ. Α. ΤΟ Β. ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥΣΙΝ. atque etiam ex hoc ſequenti (Juliæ Domnæ) ΕΠΙ. Α. ΑΥΡ. ΗΦΑΙΣΤΙΩΝΟΣ ΑΡΧΙΕΡ. ΔΑΛΔΙΑΝΩΝ, patet (refragante licet Vaillantio) in hoc Gordiani Pii ΕΠ. Α. ΑΥΡ. ΗΦΑΙΣΤΙΩΝΟΣ ΑΡΧ. Α. ΔΑΛΔΙΑΝΩΝ etiam ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΠΡΩΤΟΥ legendum eſſe. Sic namque ſimilem quoque Daldianorum, ex Triſtano, producit Harduinus, hunc nempe ΕΠ. Μ. ΑΥΡ. ΗΦΑΙCΤΙΩΝ. ΑΡΧΙ.ΕΡ. Oſtenditque unà ex Artemidori Oneirocritico, *Apollinem Myſtam* ibi cultum fuiſſe, his verbis: οὐδὲν ἂν θαυμάσαιεν ἐν Δαλδίᾳ Ἀπόλλωνα, ὃν Μύστην καλοῦμεν πατρῴῳ ὀνόματι, ταῦτά με προτρέψασθαι. Quæ verba (ut hoc in tranſitu notem) ſimul indicant, ibi *Apollinis Myſtæ Oraculum* fuiſſe: ſicut in Oraculorum catalogo Diſſertationi ſecundæ, editionis ſecundæ, inſerto, quoque notavi.

Verum enim vero, ut hæc minus ad Ἀρχιερέας temporarios faciunt, ſic magis hæc jam ſequens inſcriptio nummi ſub Auguſto cuſi ΑΡΧ. ΚΟΥCΙΝΙΟC Δ. ΕΦ. *Archiereus Couſinius Epheſiorum quartum*, ſeu *quarta vice*. Quod tamen, an de Quinquennali munere intelligendum ſit mihi, fateor, dubium, ac minus credibile ſit; ob longum iſtum pluſquam viginti annorum tractum, intra quem neceſſariò ali-

aliquod interstitium, quo ille Cousinius a munere isto, quod jam quarta vice susceperat, vacaverit, intercedere debuit. Illum autem non ἄρχοντα verum ἀρχιερέα Ephesiorum fuisse nullam patitur controversiam. Asiarcharum vero cum Ephesiorum, tum & aliorum, quænam ratio fuerit, etiam statim videbimus. Interim puto ad temporarios hos quoque pertinere has sequentes inscriptiones, ΕΠΙ ΑΡΧΙΕΡΕΩϹ ΚΛΑΥ. ΒΙΑΝΤΟϹ ΚΙ.Α. & ΕΠ. Μ. ΑΥΡ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΡΧΙ. ΑΠΑΜΕΩΝ.

De sequenti Chiorum nummo id quoque secure statuerim; ΧΙΩΝ ΑϹϹΑΡΙΑ ΤΡΙΑ ΕΠΙ ΑΡΧ. ΠΡΑϹΙΝΟΥ ΔΙϹ, in quo & Pontificatum, & Pontificatus iterationem habemus. Chios autem non sub ἀρχόντων verum sub στρατηγῶν regimine fuisse, patet ex sequenti nummo apud Vaillantium sub Philipp. Seniore reperiundo ϹΤΡ. ΚΑΠΙΤΟΛΕΙΝΟΥ ΧΙΩΝ ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Quamvis quoque minime ignorem ἄρχοντας ac στρατηγὺς quandoque in una eademque urbe simul (ex gr. *Athenis*) obtinuisse: sicut & στρατηγὺς simul ἀρχιερέας, quin & ἀσίαρχας fuisse, etiam infra latius patebit.

Post masculi sexus ἀρχιερωσύνας seu *Pontifices* aliquid quoque dicendum restat de ἀρχιερείαις, seu *summis*, vel primis, *Sacerdotibus fœminis*. Fœminas namque sacerdotes ubique fere gentium locum habuisse, notius est quam ut verbulo uno aut altero hîc moneatur: cum nullis, qui antiquitatem vel a limine salutarunt, id ignotum esse queat. Minus notum tamen (quamvis id eruditioribus non ignoretur) fuisse fœminas ἀρχιέρειας.

Vestales autem sic suam habuisse *Virginem Maximam* ex pluribus inscriptionibus, cum apud Gruterum, tum & apud alios, conspici potest: quare hanc unicam tantum huc affero:

NVMISIAE. MA
XIMILLAE. V. V
MAX. TI. IVL. BAL
BILLVS. S. SOLIS
DED. IDIB. IAN
L. ANNIO. FABIANO
M. NONIO. MVCIANO. COS

Græcos autem quoque suas habuisse *Sacerdotes Vestales* (licet non ita Collegium) etiam infra videbimus, ubi nobis de *Prytanibus* sermo erit: quare nunc pergamus ad *ἀρχιερείας*. Nymphidiam igitur *ἀρχιέρειαν* (cui & ibi aliæ *ἱέρειαι* videntur adjunctæ) habemus nº. XXVIII. inter Marmora Oxoniensia: atque apud Smyrnenses, in illa quæ secunda numero est:

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ
ΚΑΘΑ ΕΨΗΦΙΣΑΤΟ Η ΚΡΑΤΙΣΤΗ ΒΟΥΛΗ
ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ
ΚΑΛΛΕΙ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΕΙ ΚΑΙ
ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗΣ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟ
ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ
ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΥ ΤΩΝ
ΣΕΒΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΔΟ
ΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΕΡΩΤΑΤΗΣ
ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΥ
ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ ΣΜΥΡΝΑΙ
ΩΝ ΠΟΛΕΩΣ
ΑΥΡ. ΦΑΥΣΤΑΝ ΑΡΧΙΕΡΕΙΑΝ
ΠΟΜΠΩΝΙΑ ΚΛΑΥΔΙΑ
ΦΑΥΣΤΑ ΛΟΥΠΕΡΚΙΑΝΗ
Η ΚΡΑΤΙΣΤΗ ΤΗΝ ΧΡΗ
ΣΤΗΝ ΤΗΘΗΝ
ΕΥΤΥΧΕΙΤΕ

Plane

Plane igitur ibi (ac forsan longe prius, ἀρχιέρειαι fuere, quam Romæ, ac pòst in municipiis quoque: de quibus hæc apud Gruterum pag. 174. 8. habentur (quam jam alia occasione supra attuli)

IVNIA. D. F. RVSTICA SACERD. PERP
ET PRIMA IN MVNICIP. CARTAMITA
NOR. &c.

Sicut & apud eundem pag. 29. n°. 11. ubi *Sacerdos Quinquennalis Lectoratensium* habetur:

MATRI DEVM
POMP. PHILVMENE
Q. PRIMA LECTOR
TAVROBOLIVM
FECIT

Neque omittenda est illa (ut nos rursus ad Græca convertamus) quæ apud Sponium, in Miscellaneis, pag. 338. n°. 52. reperitur:

ΦΑΜΙΓΑΙΑ ΜΟΝΟ
ΜΑΧΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟ
ΜΝΗΜΑ ΚΥΝΗΓΕ
ΣΙΩΝ ΝΕΜΕΡΙΟΥ
ΚΑΣΤΡΙΚΙΟΥ
ΛΕΥΚΙΟΥ ΠΑΚΩ
ΝΙΑΝΟΥ ΑΣΙΑΡΧΟΥ
ΚΑΙ ΑΥΡΕΛΙΑΣ
ΣΑΦΟΥΣ ΠΛΑ
ΤΩΝΟΣ ΛΙΚΙΝΝΙΑ
ΝΗΣ ΑΡΧΙΕΡΕΙΑΣ
ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΑΥΤΟΥ.

De

De Minia Campana Bacchanalium Antiſtite, nullum nobis dubium relinquit Titus Livius: qui iſta Sacra ex Græcia in Etruriam (ſuperſtitionis in Italia matrem;) hincque Romam devecta, libro 39. c. 8. oſtendit.

At perinſignis eſt illa inſcriptio, quæ apud modo allatum Sponium habetur pag. 349. nº. 83. ac repetita fuit Phocæa non procul a Smyrna; de Flavia Moſcho:

Η ΤΕΤΘΑΔΕΩΝ ΦΤΛΗ

ΦΛΑΟΤΙΑΝ ΜΟΣΧΟΝ ΘΤΓΑΤΕΡΑ ΑΜΜΙΟΤ

ΤΗΝ ΚΑΛΟΤΜΕΝΗΝ ΑΡΙΣΤΙΟΝ ΑΡΧΙΕΡΕΙΑΝ

ΑΣΙΑΣ ΝΑΟΤ ΤΟΤ ΕΝ ΕΦΕΣΩ ΠΡΤΤΑΝΙΝ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΝ

ΔΙΣ ΚΑΙ ΙΕΡΕΙΑΝ ΤΗΣ ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ ΑΓΩΝΟΘΕΤΙΝ ΤΗΝ

ΦΛΑΟΤΙΟΤ ΕΡΜΟΚΡΑΤΟΤ ΓΤΝΑΙΚΑ ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΟΣΜΙΟΤΗΤΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΑΓΝΕΙΑΣ

Ubi in una eademque fœmina diverſa, præter Pontificatum, videmus Sacerdotia; ac (quod notandum veniet inferius,) habemus πρύτανιν quoque & στεφανηφόρον & ἀγωνοθέτιν.

Quin & anni, ſeu tempora, notabantur quandoque a *Sacerdotibus fœminis*; non quidem ita, ſicut ab hujus illiuſve Archontum, Strategôn, aut Prytanum ſimiliumve notabantur (quod ad Rempublicam magis proprie ſpectabat:) verum quod ejuſmodi mos, in Sacerdotum ἐπωνύμων regimine etiam obſervaretur; actaque publica, fœderaque atque alia monumenta (quantumvis non ubique) *Sacerdotum Primariorum*, ſive Ἀρχιερέων, vel *Pontificum*, nominibus prænotarentur: ſicut ex Marmoribus liquet.

De fœminis igitur talia habemus apud Sponium in Itinerarii tomo ſecundo pag. 411.

ΕΠΙ

ΕΠΙ ΙΕΡΕΙΑΣ ΦΛΑΟΥΙΑΣ

ΛΑΟΔΑΜΙΑΣ

Ac pag. 396, in lapide Eleusine reperta:

ΕΠΙ ΙΕΡΕΙΑΣ ΚΛΑΥΔΙΑΣ

ΤΕΙΜΟΘΕΑΣ ΤΗΣ ΤΕΙΜΟ

ΘΕΟΥ ΓΑΡΓΗΤΙΟΥ ΘΥ...

Quam tamen inscriptionem, ob alia in istâ consideranda, magis integram alibi adducam.

CAPUT III.

De Asiarchis, Lyciarchis, Bithynarchis, *aliisque; tum de ipsorum munere; utque nunc ex hac, nunc ex illa* Communitate *civitate electi fuerint. Hinc de Asiarchis Ephesiorum, Pergamenorum, Sardianorum, Hypæpenorum, &c. Porrò de* κοινοῖς, *seu Communitatibus Græcorum Asiaticorum: ut de* κοινῷ *XIII. urbium, aliisque pluribus: istaque occasione, an in nummo apud Spanhemium, Harduinum, Vaillantiumque reperiundo,* πρῶτος Ῥοδίων, *an* Πρόδικος *legendum &c. Quatenus Asiarchæ iidem cum* ἀρχιερεῦσι *fuerint. Tum denique de* Panionio, *quænamque urbes ad istud pertinuerint. De* κοινῷ *Cretensium, Cappadociæ, Galatiæ, &c. ac de Eleutherolaconibus. Denique de Urbium* κοινοῖς, *ut Ephesiorum, Pergamenorum, Smyrnensium, &c.*

NUnc quoque aliquid dicendum est de *Asiarchis*. Hi autem videntur cæteris Asiæ ἀρχιερεῦσι præfuisse quidem; at non ut illis circa omnia præessent; vel etiam reliquis Sacerdotibus sive urbium, sive provinciarum [quorum ἀρχιερέων munus pro parte cognoscimus ex epistola Juliani Cæsaris ad Arsacium] sed quatenus hi *Asiarchæ* [uti & *Bithynarchæ*, *Lyciarchæ*, similesquè, de quibus etiam hic loquendum] ipsi quoque essent ἀρχιερεῖς (ut ex istorum numero electi) ac Ludis Certaminibusque publicis, quatenus illa Sacra essent, Diisque aut Imperatoribus dicata, præessent; atque *Asiarchæ* quidem, quatenus eò respectu Sacris τοῦ κοινοῦ τῆς Ἀσίας, seu τοῦ κοινοῦ ιγ πόλεων moderarentur: aut etiam aliis Asiæ regionibus, quum, & civitatibus; Asiæ sc. Proconsularis. Ad cujusmodi homines ac munera respicit Tertullianus cap. 11. de Spectaculis; ubi ita loquitur: *Quid ergo mirum, si apparatus agonum idololatria conspurcat de coronis profanis, de SACERDOTALIBUS PRÆSIDIBUS, de collegiariis ministris, de ipso postremo boum sanguine*, &c.

In uno autem eodemque homine, uno eodemque tempore ἀρχιερωσύνην & *Asiarchatum*, distincta ab invicem *Sacerdotia* fuisse, infra adhuc docebitur. Interim de Trallibus Strabo, lib 14. ita: Συνοικεῖται δὲ καλῶς, εἴ τις ἄλλη κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπ' ἀνθρώπων, καὶ ἀεί τινες ἐξ αὐτῆς εἰσιν οἱ πρωτεύοντες κατὰ τὴν ἐπαρχίαν [legendum sane ἱεραρχίαν,] οὓς Ἀσιάρχας καλοῦσιν. *Civibus optime frequentata est, ut ulla Asiaticarum urbium alia, opulentis: & semper aliqui eorum sunt principe in Provincia loco, quos Asiarchas appellant.* Et hæc quidem non mea, sed Xylandri versio est.

Nec frustra ad hæc verba Casaubonus: *Vocat* ἐπαρχίαν, quæ *verius* ἱεραρχία *sive* ἱερωσύνη *diceretur. Vide quæ scripsit Cujacius Obs. lib. II.* cap. 13. *& ad legem Cod. de mune-*

muneribus patrimoniorum. Item ad legem unicam Cod de Periculo successorum.

Unicusne uno eodemque tempore, an plures quoque simul fuerint *Asiarchæ* nunc quoque disquirendum venit: eo quod Actor. cap. 19. v. 31. (his verbis, Τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἀσιαρχῶν, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, &c.) plures numero Asiarchæ, ac simul uno eodemque tempore præsidentes, indicari ibi videantur.

Quod porrò spectat ad hæc verba Actor. cap. 19. putaram fere, cum Salmasio, in iis *Asiarchas*, plurali numero, vocari, non quod plures simul hoc munus ἀσιαρχίας administrarent: verum ita appellatos fuisse etiam illos, qui jam ante isto munere functi fuerant. Temporarium quippe, ac quidem fere annuum hoc munus erat. quod ut obscurius, ex Strabone, de Trallibus liquet; sic clare satis ex hoc Hypæpenorum nummo: ἘΠΙ ΣΤΡ. ΑΠΙΩΝΟΣ ΑΣΙΑΡ. ΤΟ Β. ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ.

Nempe eodem modo hic de Ἀσιάρχαις, quam alibi (Act. cap. XIX.) Lucas de ἀρχιερεῦσι loquitur. cum tamen semper tantum unus actu (ut loquuntur) esset, uno eodemque tempore, ἀρχιερεὺς apud Judæos.

Cur vero tempore isto, quo Apostolus Paulus Ephesi morabatur, plures numero ibi fuerint Asiarchæ [ita appellati] in causa esse potuit, quod præter jam solum isto munere fungentem, etiam alii adessent, olim quoque isto munere functi: vel etiam qui ex aliis urbibus Neocoris, occasione Νεωκορίας Ἀρτέμιδος vel sponte, vel invitati ob festa, certamina ac ludos, ibi præsentes adessent: vel quod, quamvis emeriti, aliquid muneris ibi quoque administrarent, atque ex ista causa ibi assessores quasi essent; vel saltem προεδρίᾳ in spectaculis &c. gauderent.

Sed notabilis iste locus Aristidis est, sub finem Orationis Sacræ, quæ quarta numero est. Ipse nempe Aristides, cum ei τὴν ἱερωσύνην τοῦ κοινοῦ τῆς Ἀσίας (quam cum Vaillantio, Ἀσιαρχίαν

 in-

intelligo) deferrent, illam recusabat, ac pro illa, somnio monitus petebat τὴν ἱερωσύνην Ἀσκληπιοῦ. Verum (ut ipsius Aristidis verbis utar) ὁ δὲ θεὸς οὔπω πω εἴα πέρας τοῦτο ἔχειν· ὁ δ' ἐγχειρίδιον ἔχει ὑπὸ μάλης. καὶ συμβαίνει μετὰ τοῦτο, συνέδρους μὲν ἐξιέναι Σμυρναίων εἰς Φρυγίαν ἄνω, καὶ μέλλειν φέρειν τοὐμὸν ὄνομα ἐν τῷ συνεδρίῳ τῷ κοινῷ. προαισθέσθαι δὲ με, καὶ πέμψαι τὸν τροφέα τὸν Ζόσιμον. καὶ γίνομαι τρίτος ἢ τέταρτος τῇ χειροτονίᾳ. *Verum Deus nondum ista sinebat perfici, quidem pugionem habet sub ala. Postea judices Smyrnæi in superiorem Phrygiam sunt profecti, ac nomen meum in publico concilio erant oblaturi. Id ego præsentiens, nutritium misi, Zosimum: ac tertio vel quarto loco sum electus.*

Hinc enim liquere videtur, plures simul, ac quidem diversis ex urbibus, ἀσιάρχας fuisse; unumque, (ut optime observat Vaillantius) *primum*, cæteros *Assessores* aut *Socios*, ac secundos, tertios, quartos (forsan & ulterius) ordine συνεδρίαν in ipsorum Collegio obtinuisse. Nec dubito illos eodem modo fuisse electos, quo εἰρηνάρχαι; qualique modo ipse Aristides ante εἰρηνάρχης electus fuerat. quem modum & ipse sic describit: Ἐπέμπετο τοῖς ἡγεμόσι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀφ' ἑκάστης πόλεως, ἑκάστου ἔτους, ὀνόματα δέκα, ἀνδρῶν τῶν πρώτων. τούτων ἔδει σκεψάμενον τὸν ἡγεμόνα, ἕνα ὃν προκρίνειν ἐξ ἁπάντων, καθιστάναι φύλακα τῆς εἰρήνης. ἐκ δὴ πολίσματος τῆς Μυσίας, οὗ τοὔνομα οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἀφικνεῖται παρ' αὐτὸν τὰ προχειρισθέντα ὀνόματα· ὁ δ' οὐδέπω τῶν ἐμῶν σαφῶς εἰδὼς, ἀλλ' ἢ τοσοῦτον ἀκηκοὼς, ὅτι κτήματα εἴη μοι περὶ τὸν τόπον τοῦτον, καὶ τὴν ἄλλην μοι δοκεῖν τάξιν ὅτι οὐ τῶν ἀφανῶν, παρελθὼν καὶ ἀτιμάσας ἅπαντα τὰ πεμφθέντα ὀνόματα, προὔκρινεν ἄρχειν ἐμέ. *Mittebantur quotannis eo tempore ad Prætorem ex urbibus singulis nomina decem præstantissimorum quorumque civium: quæ ille considerans aliquem deligeret ex omnibus, quem pacis custodem* [credo hîc Εἰρηνάρχην designari] *constitueret. Itaque cùm ex Mysiæ quodam oppidulo, cujus nihil est opus nomen dicere, venis-*

venissent ad Severum delecta nomina: ille qui nihil adhuc rerum mearum cognosceret, nisi quod agros aliquot, eo loco me habere, ac de cetero fortassis non infimi esse ordinis audierat, rejectis omnibus, quotquot missa erant, nominibus, mihi magistratum detulit, &c.

De Asiarchis tamen id non tam exserte dictum reperio: quamvis eruditissimus ille Vaillantius id tam audenter affirmet. At quæ Strabo, de Lyciarcharum electione, libro 14. narrat, ista satis bene firmare videntur. Ista vero hæc sunt: Εἰσὶ δὲ τρεῖς καὶ εἴκοσι πόλεις αἱ τῆς ψήφου μετέχουσαι· συνέρχονται δὲ ἐξ ἑκάστης πόλεως εἰς κοινὸν συνέδριον ἣν ἂν δοκιμάσωσι πόλιν ἑλόμενοι. τῶν δὲ πόλεων αἱ μέγισται μὲν τριῶν ψήφων ἐστὶν ἑκάστη κυρία· αἱ δὲ μέσαι δυοῖν· αἱ δὲ ἄλλαι μιᾶς. ἀνάλογον δὲ καὶ τὰς εἰσφορὰς εἰσφέρουσι, καὶ τὰς ἄλλας λειτουργίας. Ἓξ δὲ τὰς μεγίστας ἔφη ὁ Ἀρτεμίδωρος, Ξάνθον, Πάταρα, Πίναρα, Ὄλυμπον, Μύρα, Τλῶν, κατὰ τὴν θέσιν τὴν εἰς Κίβυραν κειμένην. Ἐν δὲ τῷ συνεδρίῳ πρῶτον μὲν Λυκιάρχης αἱρεῖται, εἶτ' ἄλλαι ἀρχαὶ τοῦ συστήματος· δικαστήρια τε ἀποδείκνυνται κοινῇ· καὶ περὶ πολέμου δὲ καὶ περὶ εἰρήνης καὶ συμμαχίας ἐβουλεύοντο πρότερον· νῦν δὲ οὐκ εἰκὸς, &c. *Tres & viginti sunt urbes, quæ in eo concilio jus habent suffragii: ad id coëunt ex singulis urbibus in eam, quæ ipsis commoda videtur, urbem. Maximæ urbium jus habent trium suffragiorum, mediocres duorum, reliquæ unius. eadem proportione & tributa pendent, & reliqua obeunt munia. Artemidorus sex maximas recenset, Xanthum, Patara, Pinara, Olympum, Myra, Tlôn, sitam in transitu montis versus Cibyram. In concilio primùm creatur Lyciarcha; tum reliqui ejus corporis magistratus. Publica etiam judicia designabantur: nec non de bello ac pace antiquitus consultabant: nunc nisi Romanorum permissu, qui ad se eam transtulerunt potestatem, non licet eis;* &c.

Asiarcha igitur totius Asiæ Proconsularis, ratione Ludorum, sc. ac Certaminum publicorum, Asiaticisque his civi-

tatibus eò pertinentibus, communium moderator erat. Quamvis non ſemper eodem in loco, aut ab unius ejuſdemque civitatis Aſiarcha, ut præſide, celebrarentur, ſeu adminiſtrarentur.

Hinc etenim videmus in nummis plures ac diverſos diverſarum civitatum *Aſiarchas*; nempe *Smyrneorum*, *Pergamenorum*, *Sardianorum*, *Hypæpenorum*, *Cyzicenorum*, forſan & aliorum: prout una quæque Metropolis eſſet, ac ſua Κοινὰ haberet (de quibus & infra loquar) aut aliâ quadam prærogativa gauderet. Qui quoque Aſiarchæ, quamvis alias tantum ἀρχιερέως titulo gauderent, & ita in nummis alicujus civitatis, aut κοινῦ publicè cuſis, comparerent; tamen tum, cum illorum vices eſſent Ludis publicis ſeu Certaminibus Sacris præſidere, in nummis *Aſiarcha* ſignabantur. Quod inde patere videtur, quod qui ejuſdem civitatis in nummo hoc aut illo ἀρχιερεὺς appellatur, in alio rurſus Aſiarchæ nomine gaudeat; ut mox infra videbimus.

Epheſiorum autem Ἀσιάρχας in nummis non ita reperiri inde puto accidere, quod, cum ubique conſtaret Epheſios, non tantum Νεωκόρυς eſſe *Dianæ*; verum & Collegium τῶν Ἀσιαρχῶν, ſi non ſemper ac perpetuo apud ipſos reſideret, potiſſimum tamen eò congregaretur, atque ut in commune Concilium conveniret. niſi velimus, Act. 19. unum ex *Aſiarchis Epheſiis* memoratum, quod munus ipſis illud non perpetuum eſſet; & tamen illi qui iſto jam ſemel aut bis perfuncti eſſent tamen eo titulo gauderent in poſterum; ſicuti & iidem plus ſemel id idem munus adminiſtrabant quandoque, uti & ſequentibus patebit. Quum igitur Epheſii ſic perpetuo eſſent *Neocori Dianæ*, aliſque civitatibus ille honor non perpetuo contingeret, verum iſtæ nunc ſemel tantum, nunc bis, nunc ter, aut (quod nullis præterquam Epheſiis contigiſſe videmus) quater, ac ſæpe quidem diverſis admodum temporibus, *Neocoræ* eſſent; non videntur hi Epheſii neceſ-

necessarium duxisse, ut id, quod omnibus percognitum erat, ita in nummis suis, sicut aliæ, jactarent: quod potissimum gauderent perpetua ista νεωκορία 'Αρτέμιδος; cui Asiarchatus ille necessario annexus erat.

Porro *Pergamenorum Asiarcham* novimus ex nummo hoc Antonini Pii, ΕΠΙ ΣΤΡ. ΑΙ ΠΟΛΛΙ. ΑΣΙ. ΠΕΡΓΑΜΕΝΩΝ; tum & ex hoc Valeriani ΠΕΡΓΑΜΕΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡ. ΕΠΙ ΣΤ. ΑΥΡ. ΔΑΜ. ΑΣΙΑΡ. Smyrnæorum vero ex hisce; quorum primus in uno latere habet, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ in altero, ΕΠΙ Μ. ΑΥΡ. ΤΕΡΤΙΟΥ ΑΣΙΑΡΧΟΥ. Secundus (qui Gordiani Junioris est) ΕΠΙ ΤΕΡΤΙΟΥ ΑΣΙΑΡΧΟΥ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. tertius vero (qui Tranquillinæ est, si bene memini) ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΕΠ. ΤΕΡΤΙΟΥ ΑΣΙΑΡΧΟΥ.

Sardianos autem quod attinet, reperimus in nummo Saloninæ Chrysogonæ Augustæ, hæc: ΕΠΙ ΔΗΜ. ΡΟΥΦΟΥ ΑΣΙΑΡΧ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Sicut & in Valeriani Salonini nummo ΕΠ. ΔΗΜ. ΡΟΥΦΟΥ ΑΣΙΑΡΧ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡ. Quem eundem Demetrium Rufum videmus in alio ἀρχιερέα, ac quidem *primum*, prætereaque, jam secunda vice; ut in *Caracallæ* nummo, ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΕΠΙ ΔΗ. ΡΟΥΦΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β qui & in alio (apud Sponium, in quo optime corrigit Erudit. Harduinus ΔΗ pro ΑΥ) tertium *Archiereus* reperitur, ut ΕΠ ΔΗ. ΡΟΥΦΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Γ. sicuti & Sulpitium Hermophilum reperimus hoc titulo insignitum Asiarchæ, ΕΠΙ ΣΟΥΛ ΕΡΜΟΦΙΛΟΥ ΑΣΙΑΡΧ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ: quem eundem, videmus fuisse 'Αρχιερέα; licet Harduinus scribat ΙΟΥΛ, atque inde *Sub Julio Hermophilo*, ita, ΕΠΙ ΙΟΥΛ. ΕΡΜΟΦΙΛΟΥ ΑΡ. ΧΡΥΣΑΝΘΙΝΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, ex *Tranquillinæ* nummo (suppeditante Sponio): quum tamen apud

apud Vaillantium, inter nummos maximi moduli, reperiamus hunc Tranquillinæ, ΕΠΙ ΣΟΤΑ. ΕΡΜΟΦΙΛΟΥ Α. ΑΡΧ. ſicut alibi reperimus, ΕΠΙ ΙΟΥΛ. ΣΟΥΛ. &c.

Ut autem ſic quoque *Cyzicenorum Aſiarchas* habemus, qui majori etiam conſideratione inter Græcos Aſiaticos erant, (ſicuti ex Strabone ac Pauſania liquet) unde & hæc nummi inſcriptio: ΣΤΡ. Λ. ΑΥΡΗΛΙΟΥ ΑΣΙΑΡΧΟΥ ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ, ſic & *Hypæpeni* eo titulo ſuperbiebant; quantumvis parvum poſſiderent oppidum, idque Sardibus ſubjectum. Ita enim Strabo (eodem libro XIII.) Ὕπαιπα δὲ πόλις ἐστὶ καταβαίνουσιν ἀπὸ τοῦ τμώλου πρὸς τὸ Καΰστρου πεδίον. *Hypæpa vero urbs eſt deſcendentibus a Tmolo in campum Caïſtri.* Parvum vero oppidum fuiſſe Ovidius duobus indicat locis, primo quidem, ubi ſimul ſitum ipſius deſcribit hoc modo:

Tmolus in aſcenſu, clivoque extenſus utroque
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.

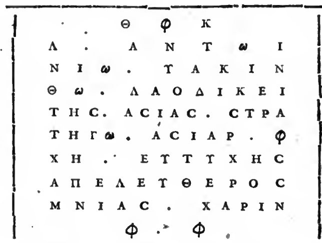
Atque ubi de Arachnes patria terra loquitur:

Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis.

Et tamen, ut jam ſuprà oſtendi, hunc ipſorum nummum reperimus, ΕΠΙ ΣΤΡ. ΑΠΙΩΝΟΣ ΑΣΙΑΡ. ΤΟ Β. ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ. Qui Apion ibi non ſimplici, ſed etiam ſecunda vice comparet. Unde ſimul clarius patere videtur iſtud munus Aſiarchæ neque in aliis civitatibus perpetuum fuiſſe; ut jam ſupra modo obiter notavi.

Aſiarchas autem iſtos non tantum ex *Archiereis* fuiſſe ad iſtum gradum promotos, verum & aliàs ſumma auctoritate viros in republica, patet inde quod στρατηγοῦ munere illos ſimul perfunctos liqueat: qui & alias erant ſimul Pontifices ſive ἀρχιερεῖς; uti ex hac ſequenti nummo Sardianorum

rum conſtat: CAPΔIANΩN NEΩKOPΩN EΠ. CTP. MENECTPATIANOT APX. *Sub Prætore Meneſtrationo Pontifice.* Hinc namque & iſta apud Gruterum inſcriptio pag. 522. n°. 1.

Θ Φ Κ
Λ . Α Ν Τ ω Ι
Ν Ι ω . Τ Α Κ Ι Ν
Θ ω . Λ Α Ο Δ Ι Κ Ε Ι
Τ Η C . Α C Ι Α C . C Τ Ρ Α
Τ Η Γ ω . Α C Ι Α Ρ . Φ
Χ Η . Ε Τ Τ Τ Χ Η C
Α Π Ε Λ Ε Τ Θ Ε Ρ Ο C
Μ Ν Ι Α C . Χ Α Ρ Ι Ν
Φ . Φ

Attamen etiam τὸ κοινὸν, ſeu *Commune tredecim urbium*, (quod hæ ſequentes conſtituebant, *Epheſus*, *Miletus*, *Myus*, *Lebedos*, *Colophon*, *Priene*, *Teos*, *Erythræ*, *Phocæa*, *Clazomenæ*, *Samos*, *Smyrna*, ac denique *Chios)* ἀσιάρχην, qui ipſarum communis ἀρχιερεὺς fuiſſe videtur, ut ad ſe pertinentem, in nummo communi harum urbium nomine percuſſo, oſtentarunt; ſicut ex hac ſequenti inſcriptione patet:

KOINON ΓI ΠΟΛΕΩΝ ΠΡΟΔΙ ON. KA. ΦΡΟΝΤΩΝΟC ACIAPXOT KAI APXIEPEΩC ΓI ΠΟΛΕΩΝ.

Super qua inſcriptione nobis, hac occaſione data, aliquid dicendum videtur.

Magnus ille numismatarius Joannes Vaillantius, putat hunc nummum fuisse cusum nomine istarum Asiæ urbium, quæ sub Antonino Pio terræ motu afflictæ fuerunt. Quod tamen minus facile ipsi (ut hoc cum venia istius pereruditi viri dicam) concedendum existimo.

Verba ipsius (pag. 27. selectorum numismatum maximi moduli) hæc sunt: *Iterum tredecim aliæ* [locutus modò fuerat de urbibus Asiæ sub Tiberio afflictis] *sub Antonino Pio, eodem modo afflictæ sunt, quibus succurrit Princeps, ut notat Capitolinus. TERRÆ MOTVS QVO RHODIORVM ET ASIÆ OPPIDA CONCIDERVNT, quæ omnia mirifice instauravit. Memor beneficiorum Commune istarum urbium munifico Imperatori plurimos cudit nummos, curante Claudio Frontone AD ID creato Asiarchâ, id est ASIÆ SACERDOTVM PRINCIPE; cum jam esset urbis suæ Pontifex. Nam ille ex urbium illarum SACERDOTIBVS eligebatur, qui curam habebat Concilii totius illius communitatis & Ludorum, seu festorum in iis agendorum.*

At de nullis *tredecim* urbibus sub Antonino Pio terræ motu afflictis ullibi legimus; neque apud Capitolinum, neque apud alios, quod sciam: ac ne quidem de Rhodiorum urbe id constat. Nam, præterquam quod (notante Casaubono ad Capitolinum) Regius codex *Corinthiorum* habeat, Xiphilinus hîc *Cyzicum*, non *Rhodum*, nominat. Ita enim loquitur: Ἐπὶ τοῦ Ἀντωνίνου λέγεται καὶ φοβερώτατος περὶ τὰ μέρη τῆς Βιθυνίας καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου σεισμὸς γενέσθαι, καὶ ἄλλας τε πόλεις χαμεῖν ἰσχυρῶς καὶ πεσεῖν ὁλοχερῶς, καὶ ἐξαιρέτως τὴν Κύζικον, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν μέγιστόν τε καὶ κάλλιστον ναῶν ἁπάντων καταῤῥιφῆναι. *Ferunt sub Antonino in Bithynia atque in Hellesponto* [at quam procul hæc ab Asia minori, illa Propriâ, & Rhodo!] *valde horribilem terræ motum esse factum; eaque de causa*

plures

plures Asiæ civitates [quas tamen non nominat] *laboraſſe vehementer, ac penitus eſſe collapſas; & præſertim Cyzicum: ejuſque urbis templum maximum omnium, atque pulcherrimum corruiſſe.* Quare ex Dione forſan, apud Capitolinum, iſtud *Rhodiorum*, in *Cyzicenorum*, mutandum fuerit: quum tam ſigillatim ille de Cyzico, & Helleſponto (cætera Aſia, ac quidem Propriâ omiſſâ) loquatur. Quamvis Aſiam, in eâque Smyrnam, hîc minime excluſam velim: ut quæ circa hæc tempora (modò per eundem terræ motum) corruerit.

Corruit igitur hinc aſſertio illa Doctiſſimi Vaillantii, de XIII. urbibus Aſiæ terræ motu collapſis: ſicut & iſta quæ iſtarum XIII. ruinis ſuperſtruxit: nempe has XIII. urbes in memoriam beneficiorum Imperatoris, plurimos cudiſſe nummos; quorum è numero fuerit is, de cujus inſcriptione nunc agimus: ac quidem *CVRANTE* Claudio Frontone, *ad id* creato Aſiarchâ. De quo *CVRANTE* ſtatim aliquid addam. Eruditiſſimus Pater Harduinus, ſic etiam *Rhodiorum*, apud Capitolinum, legit, ita & Rhodios, & Aſiaticos communi nomine, ſeu *pariter*, (ita namque loqui amat) juſſiſſe (tale) numiſma cudi: ex eâdem nempe cauſa, quam Vaillantius affert. Hincque legit in nummo Π. ΡΟΔΙΟΝ idque explicat πρυτάνεως Ῥοδίων. Quaſi ille Claudius Fronto ſimul & Rhodiorum Prytanis, & Aſiarcha, & Pontifex, ſive ἀρχιερεὺς XIII. urbium Aſiæ Propriæ; illarum ſcilicet, quas jam ſupra enumeravi: quod mihi, fateor, plane paradoxum eſt.

Namque ſi ſtatuamus Rhodios eodem tempore, ſimili ruinæ involutos fuiſſe (quod minime conſtat) quonam modo probabile ſit, omnes iſtas XIII. urbes, quæ τὸ κοινὸν, ſeu *commune Aſiæ* conſtituebant, ſic iſto terræ motu afflictas fuiſſe, ac nullas alias præter ipſas? aut ſi ſimul & Cyzicum, & Bithyniæ & regionis Helleſponticæ urbes; qui

verisimile sit, ab his XIII. urbibus, relicta non sola Cyzico, sed & tota Bithynia atque Hellespontο, solis cum Rhodiis (quum præterea & reliquorum ejusmodi nummi, sive eandem, sive similem, ob causam, non extent) tales nummos ut sic gratias agerent, fuisse cusos? ac *in id*, sicut Vaillantius asserit, ἀσιάρχην fuisse electum; ac quidem talem qui simul Prytanis Rhodiorum esset, ut Harduinus existimat? de quorum tamen tali Rhodiorum, cum τῷ κοινῷ XIII. illarum urbium nullibi constat.

Quibus rationibus & superaddi possunt verba magni illius, circa rem nummariam, antiquarii Andr. Morellii verba, pag. 26. *Speciminis* (secundæ editionis) *rei nummariæ antiquæ*; quæ ita habent: *Sed hanc conjecturam* [Vaillantium respicit, quocum alias contra Harduinum, ratione Rhodiorum sentit] *oppugnare videtur alius nummus M. Aurelii cum eadem inscriptione, in quo caput ejus admodum juvenile exprimitur; quo probatur nummos hosce cusos fuisse primis Antonini Pii imperii annis, & tempore adoptionis M. Aurelii. Vix ergo tantum temporis elabi potuit, intra quod tot urbes sint restitutæ: præsertim cum Pausanias illas infinitis prope sumptibus, & summa in coloniis deducendis diligentia*, δαπανημάτων ὑπερβολῇ καὶ εἰς τὸν ἀνοικισμὸν προθυμίᾳ, *restitutas tradat, in Arcadicis pag. 526. Terræmotum verò multis annis post, adeoque serum magis extitisse, inter alia etiam colligitur ex Rescripto, pro cohibenda persecutione, apud Eusebium Lib. IV. Hist. Eccles. cap. XIII. sive istud Antonini Pii sit, sive M. Aurelii.*

Porrò istud sive Π. ΡΟΔΙΟΝ (ut Harduinus vult) sive ΠΡΟΔΙ. ΟΝ. (ut etiam Morellius legit) Vaillantius haberi cupit abbreviate pro ΠΡΟΔΙΚΟΥ ΟΝΤΟΣ; unde & vertit *curante*; ut jam supra obiter notavi. At si maxime ΠΡΟΔΙΚΟΥ legendum esset, non constat tamen id *curatorem*

torem notare; ac quidem talem, qualem hîc cum Vaillantius, tum & A. Morellius intelligi volunt.

Προέδικος certe denotat quidem *patronum*, item *tutorem*; atque istâ ratione *curatorem*, *uti & arbitrum*. At quomodo hæc significata hîc locum habere queant, judicent harum rerum peritiores. Interim minime designat ejusmodi *curatorem*, quales Dedicationibus, seu Consecrationibus, statuarum, ararum, aliorumve monumentorum, sive privatorum, sive publicorum præficiebantur. Neque patet, in nummis, (prout legere mihi hactenus contigit) unquam eos percussos fuisse, ab urbibus aut rebuspublicis, vel provinciis, hoc illove *curante*; ita videlicet, ut nomen ejusmodi seu *curatoris*, seu mavis, *monetarii*, seu quocunque nomine appellari volueris illum, quo procurante, hæc illave respublica nummos suos procusos volebat, in ipso nummo compareret.

Præterea, sicut in Latinorum Dedicationibus Ararum &c. quidem locum habebant ista, *curante*, *curam gerente*, *curantibus*, similiaque alia; sic in Græcis, ἐπιμεληθέντος, nempe τοῦ δεῖνα ἢ τοῦ δεῖνα; ut ex. gr. ἐπιμεληθέντος Διοκλέους στρατηγήσαντος; ὑπὸ ἐπιμέλειαν τοῦ στρατηγοῦ &c. διὰ τῆς προνοίας &c. pluraque hisce non absimilia. Sed nullibi (ut jam monui) occurrit hoc sensu illa vox προέδικος; nedum in nummis.

Sive igitur aliquis in nummo isto Π. ΡΟΔΙΟΝ, sive ΠΡΟΔΙ. ΟΝ. legat, fateor mihi, quid inde extundendum sit plane ignotum manere: nisi, ex cæteris, quod unus idemque homo *(Fronto)* uno eodemque tempore pariter ἀρχιερεὺς πρῶτος, atque ἀσιάρχης fuerit. qualia sæpe, cum apud Latinos, tum apud Græcos, exempla occurrunt.

Ac crediderim hinc Illustrissimum Ez. Spanhemium, qui tantum ΠΡΟ. ΦΡΟΝΤΩΝΟΣ, &c. exhibet, nihil ulterius hic tentare voluisse. Audax forsan nimis ac temeraria videbitur

bitur mea conjectura, dum, si ΠΡΟΔΙΚΟC retinendum sit, hic lego ΠΡΟΔΙΚΟΥ ΚΛΑυδίȣ ΦΡΟΝΤΩΝΟC; ut ita illud προδίκȣ sit prænomen. Sic namque ipse Spanhemius, in epistola erud. L. Begeri *observationibus* & *Conjecturis*, subjuncta, ex Goltzii Græcia affert hoc exemplum, ΠΡΩΔΙΚΟΣ ΠΑΛΑΜΗΔΟΥ. Si vero aliquis objiciat, non ita reperiri post prænomina integre posita agnomona abbreviate expressa; respiciat is ad hæc sequentia exempla ab Harduino prolata ΕΠΙ CΤΡ. ΤΙΤΟΥ ΑΥΡ. [pro Αυρελίȣ] ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ, &, ΕΠΙ ΙΟΥΕΝΤΙΟΥ ΚΕΛ. [pro Κελσȣ] ΠΕCCΙΝΟΥ. Quo forsan & referenda inscriptio, in nummo Phocænsium, sub Commodo, apud Patinum reperiunda; CΤΡΑ. ΕΡΑΚΛΙΔΟΥ ΑCΚΛΗ. Τ. ΦΩΚΑΙ. Verum hæc dicta inter conjecturas non usque adeo magni momenti censeantur. Considerent porro eruditi Antiquarii an ΟΝΤΟC alicubi in nummis pro ΕΠΙ positum reperiatur.

De *Asiarchis* idem Illustr. Spanhemius paulò post illa, quæ de *Frontone* dixerat (nempe pag. 694,) hæc inter alia habet: *Iidem nempe apud Asiaticos, cùm Ludorum, & publici concilii totius Communitatis, tum reliquorum Flaminum, præsides quidam & Principes habebantur.* Ast in nummis reperimus quidem ἀσιάρχας: non vero ἀσιάρχας γι πόλεων: cum contrà nobis obveniant ἀρχιερεῖς γι (seu ιγ) πόλεων; non solum in isto nummo, in quo *Fronto*, cum *Asiarcha* tum ἀρχιερεὺς appellatur: verum & in alio *Laodicensium*, quem idem Spanhemius, paulò post hæc allata verba, affert hoc modo ΣΑ. ΕΥΤΥΧΟΥΣ ΑΡΧΙΕ. ΓΙ. ΠΟΛ. ubi vertit *Samio Eutyche Sacerdote* XIII. *Civitatum*. Attamen Harduinus istud ΣΑ. loco *Samio*, reddit *Sabino:* verum id nullam hìc difficultatem parit.

Illos igitur ἀρχιερέας, seu *Pontifices* XIII. *urbium* reliquorum *Flaminum*, ἀρχιερέων, ac *Sacerdotum* Præsides fuisse

fuisse mihi plane videtur; tum & *Concilii totius Communitatis:* nisi quatenus eo nomine quoque gauderent *Asiarchæ*, ratione publicorum Ludorum ac Certaminum: ut quorum πανηγυριάρχαι erant; omnibusque ad illa pertinentibus moderabantur.

Videmus enim alias, sicut ex jam ante allatis liquet, *Sardianos* ἀρχιερεῖ gavisos, ac quidem πρώτῳ, seu *primo*, vel *primario*; quod urbs illa esset non simpliciter *Metropolis*, verum & *Prima*; uti ex hac nummi inscriptione patet: ΣΑΡΔΙΣ ΑΣΙΑΣ ΛΥΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. Qui certe πρῶτος ἀρχιερεὺς æque alius ab *Asiarcha* fuit, atque ille, qui ἀρχιερεὺς (seu *Pontifex*) τῆς πόλεως erat.

Ac quamvis unus idemque homo quandoque simul ἀρχιερεὺς & ἀσιάρχης esset; tamen frequentius longe contingebat, ut qui hoc, ex. gr. tempore ἀρχιερεὺς erat [quod in ἀρχιερεῦσι qui pro Flamine essent Augustorum non ita locum habebat] alio rursus tempore (deposito jam, post justum, præstitumve tempus, Pontificatu) ἀσιάρχης esset: sicut id jam supra allata exempla in *Jul. Sulpitio Hermophilo* & *Demetrio Rufo* ostendunt. Qui Rufus non semel tantum, verum & bis, & ter, ac forsan pluries, successivis temporibus, ἀρχιερεὺς πρῶτος *Sardianorum* fuit; atque alio rursus tempore (semel an pluries incertum est) *Asiarcha*. Ex talibus igitur aliisque exemplis (quæ ex hac ipsa Dissertatione colligi possunt) patet, ἀσιάρχας quidem ἀρχιερέας fuisse, at ἀρχιερέας non exinde quod ἀρχιερεῖς (licet πρῶτοι) essent, fuisse ἀσιάρχας: nisi si, dum ἀρχιερεῖς essent, in id *Asiarchatûs* munus eligerentur: eodem modo ut illi, qui jam ἀρχιερεῖς essent Patriæ suæ, sic præterea ad ἀρχιερείαν πρώτην, seu *Pontificatum Primum*, provehebantur. Tales itaque, qui simul ἀρχιερεῖς atque ἀσιάρχαι erant; ut ἀρχιερεῖς, seu Pontifices, curabant ista Sacra, quæ ad Civitatem suam regionemve spectabant, con-

constituebant *Sacerdotes*, & etiam Pontifices (si nempe ipsi *Pontifices Primi* essent) cæteraque ad religiones spectantia ordinabant: sed ut *Asiarchæ* communia illa Sacra, quæ ad Ludos (sicuti dictum) & Certamina, cunctaque præterea ad ista spectantia erant, curabant.

Porrò occasione istarum inscriptionum, in quibus περὶ τοῦ κοινοῦ ιγ πόλεων mentio fit, non possum, non etiam aliquid de illa *Communitate*, seu κοινῷ hîc adjungere: ut inde de cæteris κοινοῖς, *Panbœotiis* scilicet, *Panachæis*; de *Macedonum*, *Galatiæ*, aliorumque κοινοῖς ita melius judicium feratur.

Commune igitur illud πανιώνιον coibat in locum ac Templum, quod *Panionium* appellabatur; de quo ita Herodotus lib. I. Αἱ δώδεκα πόλεις αὗται τῷ τε ὀνόματι ἠγάλλοντο καὶ ἱερὸν ἱδρύσαντο, ἐπί τε σφέων αὐτέων τοὔνομα ἔθεντο Πανιώνιον· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσιν ἄλλοισιν Ἰώνων. οὐδὲ ἐδεήθησαν δὲ οὐδαμοὶ μετασχεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι. *Cæterum duodecim istæ civitates isto nomine gloriabantur, templumque* [commune] *construebant, sibique* [seu societati isti] *nomen PANIONIUM imponebant: cujus nullos alios participes facere statuerunt. Neque erant qui magnopere id postularent, exceptis Smyrnæis.*

Quum autem illa de *Triopio*, nullo facto interstitio, hisce de *Panionio* subjungat, non possum non & ista subjungere: Κατάπερ οἱ ἐκ τῆς Πενταπόλιος νῦν χώρης Δωριέες, πρότερον δὲ Ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης, φυλάσσονται ὦν μηδαμοὺς ἐσδέξασθαι τῶν προσοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριόπικον ἱερόν. ἀλλὰ καὶ σφέων αὐτῶν τοὺς περὶ τὸ ἱερὸν ἀνομήσαντας ἐξεκλήισαν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος. &c. *Tale quippiam Doriensibus accidit qui Pentapolim incolunt, quæ ante Hexapolis vocabatur. Nam & hi cavent, ne quem e finitimis Doriensibus ad Tropicum Templum* [quod Apollini sacrum erat] *admittant: adeo ut etiam ex popularibus suis, qui sacri legem transgressi essent, a Ludorum communicatione excluserint.* &c.

Sed

Sed redeamus ad *Panionium:* quod ubi locorum institutum fuerit, his, idem Herodotus indicat: Τὸ δὲ Πανιώνιον ἐστι τῆς Μυκάλης χῶρος ἱρὸς, πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ ἐξαραιρημένος ὑπὸ Ἰώνων Ποσειδέωνι Ἑλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλη ἐστὶ τῆς ἠπείρου ἄκρη, πρὸς ζέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ. ἐς τὴν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολίων Ἴωνες, ἄγεσκον ὁρτὴν, τῇ ἔθεντο οὔνομα Πανιώνιον. *Porrò Panionium locus est Mycales Sacer, ad Septentrionem vergens, communiter ab universis Jonibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autem promontorium est in continenti situm: quod quà Zephyro vento expositum est, ad Samum pertinet. Ad hunc montem collecti universi Jones Sacrificium celebrabant, quod Panionia vocant.*

At notatu quoque hic digna sunt Strabonis verba (lib. 8.) ubi de Helice loquitur: Τεκμαίρονταί τι νεώτερον εἶναι Ἰωνικῆς ἀποικίας τὸν ποιητὴν, μεμνημένοι γε τῆς Πανιωνικῆς θυσίας, ἣν ἐν τῇ Πριηνέων χώρᾳ συντελοῦσιν Ἴωνες τῷ Ἑλικωνίῳ Ποσειδῶνι· ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ οἱ Πριηνεῖς ἐξ Ἑλίκης εἶναι λέγονται· καὶ δὴ πρὸς τὴν θυσίαν ταύτην βασιλέα καθιστᾶσιν ἄνδρα νέον Πριηνέα, τὸν τῶν ἱερῶν ἐπιμελησόμενον. *Conjecturâque colligunt posteriorem deductione Jonicæ coloniæ fuisse poëtam: utpote qui Panionici sacrificii faciat mentionem, quod in agro Prienensi Jones Neptuno Heliconio conficiunt. Quando & Prienenses ab Helica se ortos ajunt, & isti sacrificio REX SACRORVM procuraturus id negotii creatur juvenis Prienensis.*

Ex quibus, præter ἀρχιερέα γε πόλεων, videmus hisce Panionii sacris etiam Regem Sacrorum ad id electum, ac quidem ex solis Prienensibus, præfuisse. Verum enim vero, non *Certamina* aut *Ludos* ibi fuisse celebrata; sed Sacrificia ibi facta, ac commune Jonum Concilium eò collectum fuisse; ibique adeo super communi salute harum urbium solenniter fuisse consultatum, ostendunt hæc, ejusdem Herodoti: Ἴωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων, ἀνενειχθέντες ἐς τὰς πόλιας,

τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι, καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων (πρὸς μούνους γὰρ τούτους ὅρκιον Κῦρος ἐποιήσατο, ἐπ' οἷσπερ ὁ Λυδός) τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῷ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἴωσι τιμωρέειν. *Jones vero his auditis, ac reversi ad suas quisque civitates, mœnia singuli communiebant, atque congregabantur omnes in Panionium, exceptis Milesiis (cum istis enim solis fœdus inierat Cyrus, &c.) porrò reliquis Jonibus communi sententiâ videbantur legati in Spartam mittendi, qui peterent, ut sibi Jonibus auxiliarentur.*

Tum & hæc sequentia: Κακωμένων δὲ Ἰώνων καὶ συλλεγομένων οὐδὲν ἧσσον ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι γνώμην Βίαντα ἄνδρα Πριηνέα ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμοτάτην, τῇ εἰ ἐπείθοντο, παρεῖχε ἂν σφι εὐδαιμονέειν Ἑλλήνων μάλιστα, &c. *Jam vero Jonibus etiamsi afflictis, ad Panionium se congregantibus, audio Biantem virum Prienæum saluberrimum dedisse consilium: cui si obtemperassent, licuisset illis Græcorum omnium felicissimē vivere.*

Prienenses autem ibi *Neptuni Heliconii* Sacrificiis præsedisse, sic Strabo rursus nos docet: Πρῶτον δ' ἐστὶν ἐν τῇ παραλίᾳ τὸ Πανιώνιον, τρισὶ σταδίοις ὑπερκείμενον τῆς θαλάσσης, ὅπου τὰ Πανιώνια κοινὴ πανήγυρις τῶν Ἰώνων συντελεῖται τῷ Ἑλικωνίῳ Ποσειδῶνι καὶ θυσία· ἱερῶνται δὲ Πριηνεῖς. *Primum in ora maritima illa est Panionium, tribus stadiis supra mare situm; ubi Jones solennem conventum agunt, & Heliconio Neptuno sacrificant. Sacrificio præsunt Prienenses.* &c.

Asiarchas tamen crediderim tunc illic locum habuisse, quando, hujus *Panionii*, seu 13. urbium societatis nomine, *Certamina Sacra*, ac *Ludi* celebrabantur: cum alias *Concilium* esset *politicum*; neque aliter in eo Sacrificia adhiberentur, quam in aliis Conciliis politicis (atque etiam in Senatu Romano) ubi semper illa consultis præibant; sicque *Rex* ille ibi tunc, sibi quædam peculiaria Sacrificia, aut Sacra perageret.

Ut

Ut vero, occasione hujus *Panionii*, etiam aliquid de aliis κοινοῖς seu *Communitatibus* dicam; inter illa numerantur τὰ κοινὰ *Asiæ*, *Lyciæ*, *Bithyniæ*, *Cappadociæ*, *Galatiæ*, *Phrygiæ*, *Macedonum*, *Cretensium*, *Eleutherolaconum*, *Asiæ in Smyrna*, &c. Quorum mentio partim in Codice Theodosiano lib. XV. tit. 9. cap. 2. partim in nummis apud accuratissimos viros, Patinum, J. De Wilde & alios videndis; partim in inscriptionibus, exstat.

Sic de Cretensium κοινῷ hæc sequens apud Gruterum, pag. 1094. 5. habetur:

ΑΥΤΤΙΩΝ Η ΠΟΛΙΣ
Τ. Φ. ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΥΙΟΝ
ΚΥΡΕΙΝΑ ΑΚΕΣΤΙΜΟΝ
ΠΡΩΤΟΚΟΣΜΟΝ Β. ΑΓΟ
ΡΑΝΟΜΟΝ Β. ΞΥΣΤΑΧΗΝ
ΙΕΡΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΠΕΝΤΑ
ΕΤΗΡΙΚΟΥ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ
ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ ΑΡΕΤΗΣ
ΕΝΕΚΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΣ ΤΗΝ
ΠΟΛΙΝ ΑΔΙΑΛΕΙΠΤΟΥ ΜΕ
ΓΑΛΟΨΥΧΙΑΣ ΗΡΩΑ ΚΑΙ
ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΝ
Τ. Φ. ΧΑΡΜΑΤΙΩΝ ΤΟΝ
ΕΑΥΤΟΥ ΠΑΤΡΩΝΑ

Quæ inscriptio nobis iterum inserviet ubi de κόσμοις Cretensium loquendum erit. Porrò Cretensium κοινὸν ad istam Reipublicæ formam spectare, qua ista adhuc integra neque in plures respublicas divisa fuit (sicut id accidisse ex mutuo fœdere a Prausiensibus cum Lyttiensibus percusso alibi videbimus) mihi certum est. Nisi potius hæc inscriptio facta fuerit, postquam jam, sub Romanorum imperio, denuo in unum coaluerant.

Galatarum κοινὸν (cujus oppida enumerat Plinius libro 5. cap. 32. & regionis administrationem Strabo libro 12.) jam sub Romanis erat: qui Galatiam, in unam communem rempublicam redegerunt seu potius (ut cum Strabone loquar) ἐπαρχίαν: cujus ἐπαρχίας Metropolis Ancyra erat; sicuti non solum Ptolomæus, ubi de Tectosagibus loquitur: ἐν οἷς πόλεις Ἄγκυρα μητρόπολις; verum & nummi cum Commodi, tum *Caracallæ* ac Getæ, tum Gallieni, tum denique Saloninæ; in quo & δὶς νεωκόρος nominatur. Quin & in Caracallæ nummo ab uno latere habemus, ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC, ab altero verò, ΜΕΤΡΟΠΟΛ. ΑΝΚΥΡΑC. ΑCΚΛΗΠΙΑ. CΩΤΗΡΕΙΑ. ΙCΘ. ΠΥΘ. Quæ modò dicta apprime faciunt illustrandis sequentibus jam inscriptionibus, quæ nobis Galatarum τὸ κοινὸν exhibent: quarumque prima (ex Douza, sicuti & secunda, apud Gruterum reperiunda) habet:

ΓΑΙΝΟΝ ΙΠΠΕΑ
ΡΩΜΑΙΩΝ Κ-- ΒΤΗΝ
ΤΗΝ ΤΡ. . . . ΝΑΡΕΑΝΤΑ
ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΑΝΤΑ ΠΑΡΑ
ΑΠΑΝΤΩΝ ΕΘΝΩΝ Κ. ΑΓΩ
ΝΟΘΕΤΗΣΑΝΤΑ. ΔΙΣ ΤΟΥΤΕ
ΚΟΙΝΟΥ ΤΩΝ ΓΑΛΑΤΩΝ Κ.
ΔΙΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΑΓΩΝΩΝ
ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΣΚΛΗΠΙ
ΤΙΩΝ. ΙΣΘ. ΠΥΘΙΩΝ Κ. ΑΡΧΙ
ΕΡΕΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ. ΤΩΝ. ΓΑΛΑ
ΓΑΛΑΤΑΡΧΗΝ ΣΕΒΑΣΤΟΦΑΝ
ΤΗΝ Κ. ΚΤΙΣΤΗΝ. ΤΗΣ. ΜΗΤ
ΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΝΚΥΡΑΣ ΦΥΛΗ
ΕΟΝΕ ΠΑΣΙΠΡ. . . . . . .
. . . ΕΡΓΕΤΗΝ Κ. Π.

Se-

Secunda autem hæc sequens est:

. ΑΓΑΘΗΙ . ΤΥΧΗΙ
Φ . ΑΙΛΙΑΝΟΝ . ΙΠΠΕΑ . ΡΩΜΑ
ΙΩΝ . ΚΑΙ . ΚΑΛΛΙΣΤΗΝ ΠΡΩ
ΤΗΝ . ΑΡΧΗΝ . ΑΡξΑ . . ΤΑ . ΚΑΙ
ΠΟΛΕΙΤΟΓΡΑΦΗΣΑΝΤΑ
ΚΑΙ . Τ . ΠΡΕΣΒΕΥΣΑΝΤΑ
ΠΑΡΑ . ΘΕΟΝ ΑΝΤΩΝΕΙΝ
ΟΝ . ΚΑΙ . ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣΑΝ
ΤΑ . ΥΙΟΥ . ΤΟΥΤΕ . ΚΟΙΝΟΥ
ΤΩΝ . ΓΑΛΑΤΩΝ . ΚΑΙ . C:-
ΤΩΝ . ΙΕΡΩΝ . ΑΓΩΝΩΝ . ΤΩΝ
ΜΕΓΑΛΑ ΑΣΚΛΗΠΙ' ΕΩΝ
ΠΥΘΙΩΝ . Κ-- . ΑΡΧΙΕΡΕΑ
ΤΟΥ . ΚΟΙΝΟΥ . ΤΩΝ ΓΑΛΑ
ΤΩΝ . ΓΑΛΑΤΑΡΧΗΝ . ΣΕ
ΒΑΣΤΟΦΑΝΤΗΝ
ΚΤΙΣΤΗΝ . ῾ΤΗΣ . ΜΗΤΡΟ
ΠΟΛΕΩΣ . ΑΝΚΥΡΑΣ
. ΦΥΛΗ

In hac posteriori sane mihi videtur istud ΥΙΟΥ quod in nona linea occurrit mutandum esse in ΔΙΣ atque adeo legendum, sicut in priori (linea sexta) Ἀγωνοθετήσαντα δὶς τοῦ κοινοῦ &c. quod ΥΙΟΥ hîc nullo modo ferri queat, nullusve ipsi sensus conveniens affingi. Putarimque ita & illud C:. quod linea decima, in fine habetur, in ΔΙΣ esse (defectum

ſimul ſupplendo) convertendum. Quam facile enim in deſcribendis marmoribus vetuſtate exeſis, aut aliter corruptis aberretur, etiam ab eruditis viris, licet ſatis attentis, ſed nimis abrupte ac feſtinanter illorum inſcriptiones excipere coactis, ex ipſorum querelis conſtat: imprimis ubi Turcæ imperium obtinent. Audiatur modo Th. Smithus Anglus ſuper iſta re: ac conferantur inter ſe Wheler, Sponius aliique. Nec præterea conſtat excerptores, ſeu deſcriptores, ſemper æque eruditos circa talia; doctoſve viros ſemper a talibus accepiſſe. Quod tamen de Douza hîc cogitari non debet: ſed illi potuiſſe accidere, quod *Smithus* aliique ſibi accidiſſe queruntur: nempe id ipſis pro lubitu aut voto non ſemper licuiſſe. Quare & priorem ex hâc poſteriori corrigendam ac ſupplendam, (pro parte ſaltem) exiſtimo. Igitur pro Κ— . . . . ΒΤΗΝ ΤΗΝ ΤΡ . . . . . Ν. ΑΡΕΑΝΤΑ reponerem ΚΑΛΛΙΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΑΡΞΑΝΤΑ. Quod ΠΡΩΤΗΝ ΑΡΧΗΝ Proprætoris munus deſignare videtur, quo M. Lollius eam provinciam primus adminiſtravit; ut Rufus teſtatur.

Porrò illa ΚΤΙΣΤΗΝ . . . ΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ nullam difficultatem creant, ſuppleto hîc Τ, quo ℭ ΤΗΣ reſtituitur. Cætera verò, quæ poſt ΑΝΚΥΡΗΣ ΦΥΛΗ ſequuntur in illa priori, tam malo vulnere laborant, ut (a me ſaltem) plane in integrum reſtitui nequeant.

De *Λυκίων κοινῷ* habemus hæc apud Gruterum pag. 1009. 5.

ΑΚΙΟΝΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΚΟΜΙΣΑΜΕΝΩΝ ΤΗΝ ΠΑ-
ΤΡΙΟΝ ΔΗΜΟ
ΚΡΑΤΙΑΝ ΤΗ ΡΩΜΗΝ ΔΗ ΚΑΠΕΤΩΔΙΩΙ ΚΑΙ
ΤΩΙ ΔΗΜΩΙ ΤΩΙ
ΡΩΜΑΙΩΝ ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ ΕΥΝΟΙΑΣ
ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΛΥΚΙΩΝ

Ubi

Ubi primo legendum pro ΑΚΙΟΝΤΟ, &c. ΑΤΚΙΟΩΝΤΟ. ΚΟΙΝΟΝ. 2°. Secunda linea pro ΤΗΝ ΡΩΜΗΝ ΔΗΚΑΠΕΤΩ ΔΙΩΙ, ΤΗΙ. ΡΩΜΗΙ. ΔΙΙ. ΚΑΠΕΤΩΛΙΩΙ. &c. ut Scaliger optime animadvertit.

Lyciorum certe *commune* habemus apud Plinium libro 5. cap. 27. ubi & urbes ipsius, quas olim XL. habuerat, ut ipsius Plinii ævo XXXVI. ex parte enumerantur.

Porrò τὸ Ἐλευθερολακώνων κοινὸν habemus in hac sequenti, atque apud Reinesium Classe VI. n°. 120. reperiunda, inscriptione:

ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΛΑΚΩ
ΝΩΝ ΓΑΙΟΝ ΙΟΥΛΙΟΝ ΛΑΚΩΝΑ
ΕΥΡΥΚΛΕΟΥ ΤΙΟΝ ΤΟΝ
ΙΔΙΟΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ
ΔΑΜΑΡΜΕΝΙΔΑΣ
ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ
ΕΠΕΜΕΛΗΘΗ

De hisce autem Eleutherolaconibus ita Strabo lib. 8: Συνέβη δὲ καὶ τοὺς Ἐλευθερολάκωνας λαβεῖν τινα τάξιν πολιτείας, ἐπειδὴ Ῥωμαίοις προσέθεντο πρῶτοι οἱ περίοικοι τυραννουμένης τῆς Σπάρτης, οἵ τε ἄλλοι, καὶ οἱ Εἵλωτες. *Sed & Eleutherolacones (i. e. liberi Lacones) quandam reipublicæ constitutionem adepti sunt, quo tempore Spartâ tyrannis serviente vicini cum alii tum Heilotes Romanis se applicuerunt.*

Pausanias vero de illis, in Laconicis, ita: Γύθειον δὲ ἀπέχει μὲν σταδίους τριάκοντα Αἰγιῶν, ἐπὶ θαλάσσῃ δὲ ᾠκισμένον ἐστὶν ἤδη τῶν Ἐλευθερολακώνων, οὓς βασιλεὺς Αὔγουστος δουλείας ἀφῆκε Λακεδαιμονίων τῶν ἐν Σπάρτῃ κατηκόους ὄντας. *Ab Ægiis distat Gytheum*

theum stadiis triginta.. Ad mare situm est, atque incolitur jam ab Eleutherolaconibus, quos Augustus imperator servitutis jugo liberavit, quum ante Spartanis parerent.

Illorum autem *commune*, sive urbes paulo post hoc modo enumerat: Ἀριθμὸς δὲ τῶν Ἐλευθερολακώνων ὄκτω πόλεις καὶ δέκα εἰσί· πρώτη μὲν καταβαίνουσιν ἐξ Αἰγιῶν ἐπὶ θάλασσαν Γύθειον, μετὰ δὲ αὐτὴν Τευθρώνη τε καὶ Λᾶς, καὶ Πύῤῥιχος· ἐπὶ Ταινάρῳ δὲ Καινήπολις, Οἴτυλός τε καὶ Λεῦκτρα καὶ Θαλάμαι, πρὸς δὲ Ἀλαγονία τε καὶ Γερηνία· τὰ δὲ ἐπέκεινα Γυθείου πρὸς θαλάσσῃ, Ἀσωπὸς, Ἀκριαὶ, Βοιαὶ, Ζάραξ, Ἐπίδαυρος ἡ λιμηρὰ, Βρασιαὶ, Γερόνθραι, Μαριός. αὗται μὲν οὖν εἰσιν αἱ λοιπαὶ τῶν Ἐλευθερολακώνων ἀπὸ τεσσάρων ποτὲ καὶ εἴκοσι πόλεων. *Urbes quidem Eleutherolaconum XVIII. extant: quarum prima ab Ægiis ad mare descendentibus est Gytheum, deinceps Teuthrone, Las, Pyrrhichus; ad Tænarum Cænopolis, Oetylos, Leuctra, Thalamæ, Alegonia, Gerenia: & ad mare propiùs multò ultra Gytheum Asopus, Acriæ, Bææ, Zarax, Epidaurus* cognomento *Limera, Brasiæ, Geronthræ, Marios. Atque hæ quidem reliquæ sunt Eleutherolaconum, cum ante quatuor & viginti fuissent.*

Ad urbium κοινὰ ut deveniamus, eorumque aliquot exempla demus, *Lampsacenorum* κοινὸν seu κοινωνίαν habemus in hac jam sequenti inscriptione quæ apud Gruterum pag. 95. habetur:

ΙΘΥΦΑΛΛΩΙ. ΚΟΡΥΝΟΦΟΡΩΙ
ΚΗΠΟΦΥΛΑΚΙ. ΚΛΕΠΤΟΜΑΣΤΙΓΙ
ΕΥΕΡΓΕCΙΑC. ΚΑΙ. ΕΥΔΟΚΙΑC. ΧΑΡΙΝ
ΛΑΜΨΑΚΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Sic in nummis *Ephesiorum, Pergamenorum, Tarsensium, Smyrnensium, Neocæsariensium*, ac *Sardianorum* κοινὰ alio-

aliorumque, expreſſa reperimus: præter illa quæ regionum aut provinciarum erant, ut κοινὸν Κρητῶν, κοινὸν Κυπρίων, κοινὸν Συρίας aliorumque quorum nomina honori Cæſarum &c. culi fuerant.

Etenim inde hæc: ΑΔΡ. ϹΕΥΗ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΗϹ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ. ΤΑΡϹΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ & ΑΔΡ. ϹΕΥΗ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΛΙ. ΜΗΤΡΟ. ΚΟΙΝΟΝ ΤΑΡϹΟΥ. Α. Μ. Κ. Γ Β. ſicuti & Getæ ΚΟΙΝΟΝ. ΝΕΟΚΑΙϹ. ΜΗΤΡ. ΕΤ. Ρ. Μ. Β.

Quod autem attinet ad Smyrnenſes, & Epheſios, in Sabinæ nummo quodam habemus, ΕΦΕϹΙΩΝ ΚΟΙΝΟΝ ΑϹΙΑϹ. In alio, Philippi Senioris nempe, ΕΦΕϹΙΩΝ ΚΟΙΝΟΝ ΠΑΝΙΩΝΙΩΝ. Nec minus Smyrnenſium comparent nummi, cum his inſcriptionibus; ut in Maximini, ΕΠΙ. ϹΤ. Μ. ΑΥΡ. ΠΟΥΒΛΙΟΥ ΠΡΟΚΟΥΛΕΙΑΝΟΥ ΠΡΩΤΑ ΚΟΙΝΑ ΤΗϹ ΑϹΙΑϹ ΕΝ ϹΜΥΡΝΗ & in Valeriani, ΠΡΩΤΑ ΚΟΙΝΑ ΑϹΙΑϹ ΕΝ ϹΜΥΡΝΗ. Dum ſcilicet civitatum harum utraque ſibi πρωτεῖαν vindicaret, ſic & circa ipſa κοινὰ illa ſibi vendicare ſtudebant. Pergamenorum interim nummi, in quibus illud κοινὸν expreſſum, nondum mihi occurrunt. De ipſo tamen ita Plinius, cap. 30. libri V. *Pergamena vocatur ejus tractus jurisdictio. Ad eam conveniunt Thiatyreni, Mygdones, Moſſini, Bregmenteni, Hierocomitæ, Perpereni, Tyareni, Hieropolenſes, Hermatopolitæ, Attalenſes, Pantaenſes, Appollonidienſes, aliæque inhonoratæ civitates.*

Sicut & de Smyrnenſi, atque etiam de Epheſiorum κοινοῖς hæc ſequentia tradit cap. 29. *Smyrnæum conventum magna pars Æoliæ, quæ mox dicetur, frequentat: præterque Macedones Hyrcani cognominati, & Magnetes a Sypilo. Epheſum vero alterum lumen Aſiæ, remotiores conveniunt Cæſarienſes, Metropolitæ, Cylbiani, & ſuperiores Myſomacedones, Maſtaurenſes, Brullitæ, Hypæpeni, Dioshieritæ.*

 Sar-

Sardianæ autem *urbis* [ne plura huc congeram] ut quæ non tantum Metropolis fuit; sed quæ se etiam hoc titulo extulit, CAPΔIC ACIAC ΛΥΔΙΑC ΕΛΛΑΔΟC Α. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC sicut & in alio nummo, Juliæ Mammææ, CAP. ΠΡ. ΜΑΙΟΝΩΝ quæque & 'Ασιάρχην in nummis ostentabat; hujus, dico, conventus ita a Plinio describitur: *Sardiana nunc appellatur ea jurisdictio. Conveniuntque in eam extra prædictos Macedones, Caduent, Loreni, Philadelpheni, & ipsi in radice Tmoli, Cogano fluvio appositi Mœonii, Apollonobiertæ, Mysotmolitæ & alii ignobiles.*

Verum enim verò hîc nimius fio talia congerendo: addam hoc solum; sicut Smyrnenses nummis inscribebant suis, ΚΟΙΝΟΝ ACIAC &c. & Ephesii similiter ΚΟΙΝΟΝ ACIAC; &c. ita & Sardianos sibi ΚΟΙΝΟΝ ACIAC vendicasse. Hinc enim habemus hanc nummi inscriptionem, in uno quidem latere, ΔΡΟΥΣΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΑΔΕΛΦΟΙ, in altero verò inscriptam laureæ coronæ hanc, ΚΟΙΝΟΝ ACIAC. Nempe ambitio & æmulatio inter civitates Asiæ increscebat; atque unaquæque Metropoleon sibi majorem supra alias honorem, dignitatem atque auctoritatem arrogabat: quod tractu temporis increscebat; sicuti infra latius, de ista re adhuc aliquid dicam.

DIS-

DISSERTATIO QUARTA

DE

Neocoris Sacerdotibus, & Urbibus Neocoris.

CAPUT I.

De Sacerdotibus Neocoris, *cùm* Deorum, Dearumque, aliorum, *tùm &* Auguſtorum, Auguſtarumque: *ac qua dignitate illi fuerint. De* νεωκόρῳ κρατίςῳ; *uti & de* πρεσβυτάτῳ. *Sacerdotes illos ſimul fuiſſe peculiares iſtorum Deorum, quorum erant* νεωκόροι. *De Collegio* Neocororum. *Quidnam commune illi habuerint, cum* Aſiarchis, *&* Pontificibus, *ſive* ἀρχιερεῦσι, Sacerdotalibuſque Præſidibus *Tertulliani.* Zacoros *alio ſub nomine cum illis eoſdem fuiſſe. De* Æditui, *ſeu* Neocoris, fœminis; *ac quodnam ipſorum munus fuerit.*

AB Aſiarchis tranſeo ad *Neocoros* Sacerdotes, κατ' ἐξοχὴν: ita dictos quod iſti quandoque iidem, quamvis ut plurimum ἀρχιερεῖς, mihi fuiſſe videantur: ut qui in altiori longe gradu videntur fuiſſe conſtituti, majoriſque inter ſuos auctoritatis. Neocorus autem apud Græcos (quin etiam apud Latinos) erat, ſecundum Suidam, ὁ τὸν ναὸν κοσμῶν καὶ ἐυτρεπίζων· ἀλλ' οὐχ' ὁ σαρῶν. *is qui Templum ornat ac diſponit &c. non vero qui id verrit aut purgat.* Quamvis id antiquioribus temporibus locum habuiſſe in illis videatur. Tutores alias atque ornatores ac curatores, erant Templorum. Hinc & Feſtus:

Ædituus Sacræ ædis tutor: ac Turnebus ad verba Horatii Epist. 1. Lib. 2. *Æditui igitur sunt cultores, ut* ϖεόσπωλοι *&* νεωκόροι. *Nam cum alii fortasse Deum aliquem eximiè colunt; tum velpotissimum Æditui ejus & Sacerdotes præter cæteros id faciunt: nec alioqui parva cultûs pars in æde tuendâ censenda est.* Unde quoque urbes νεωκόροι quasi *tutrices* atque *Ornatrices* Deorum, Dearumve, erant earum quorum quarumve νεωκόρυς sive *ædituas* se gerebant.

Sed de his infrà amplius loquendum erit. Modò dictis igitur addam illa, quæ præstantissimus Vaillantius, in *Numismatis Imperatorum &c.* Græcè loquentibus ita effert: *Neocorus primum dicebatur ædituus, qui Templum verrebat; deinde qui illius curam habuit; postea qui Sacra alicui Deo, vel pro salute Imperatoris faciebat.* Unde & in nummo sub Alexandro Severo cuso, habemus, ΜΑΡ. ΕΥΓΕΝΟΥΣ. ΝΕΩΚΟΡΟΥ ΑΙΓΕΑΙΩΝ.

Huc spectant hæ sequentes inscriptiones; ac 1°. quæ apud Sponium. Misc. Erud. Antiq. pag. 340. n°. LX. ita habetur:

ΘΥΜΙΑΤΗΡΙΟΝ ΕΠΤΡΟΝ
ΒΑΘΡΑ ΔΥΟ
Α. ΚΑΣΣΙΟΣ ΕΥΤΥΧΗΣ
ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ
ΣΑΡΑΠΙΔΟΣ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ ΕΠ. ΑΓΑΘΩ
PERMISSV
C. NASENNI. MARCELLI
PONTIFICIS VOLCANI ET
AEDIVM SACRARVM
Q. LOLLI RVFI CHRYSIDIAN
ET. M. EMILII VITALIS
CREPERIANI II. VIR

Sicut

Sicut & hæc quæ magis integra (cum præcedens capite careat) a Reinesio ita exhibetur:

ΔΙΙ ΗΛΙΩ ΜΕΓΑΛΩ ΣΑΡΑΠΙΔΙ ΚΑΙ
ΣΥΝΝΑΟΙΣ ΘΕΟΙΣ ΤΟ ΚΡΗΠΙΔΕΙΟΝ
ΛΑΜΠΑΔΑ ΑΡΓΥΡΑΝ ΒΩΜΟΥΣ ΤΡΕΙΣ
ΕΠΕΙ ΛΥΧΝΟΥΧΟΝ ΘΥΜΙΑΤΗΡΙΟΝ ΕΠΥΡΟΝ
ΒΑΘΡΑ ΔΥΟ Λ. ΚΑΣΣΙΟΣ ΕΥΤΥΧΗΣ
ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΑΡΑΠΙΔΟΣ
ΥΠΕΡ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ
ΕΠ. ΑΓΑΘΩ.

Sane non simplex νεωκόρος sive *ædituus* fuisse videtur ille ΑΥΛΟΣ ΚΛΟΔΙΟΣ, (de quo infra adhuc latius, ubi de *Prytanibus* loquendum erit;) ut qui præterquam quod esset νεωκόρος Pergamenorum, simul erat & ἀρχιερεὺς & πρύτανις ἐπώνυμος & ἀγωνοθέτης, &c. Sicut & Vettius Agorius Prætextatus, & *Pontifex Vestæ*, & *Pontifex Soli*, & *XV. vir*, & *Augur*, & *Hierophanta*, & *Curialis*, & *Pater Sacrorum*, &c. ac simul NEOCORVS, erat. Nec aliter fere id videmus in marmoribus Oxoniensibus, (primæ partis pag. 148.) de Paterniano; de quo hæc sequentia ibi habentur:

. . . . ΤΛΗΝΗΣ ΑΝΕΣΤΗΣΕΝ. ΦΛ. ΠΑ
ΤΕΡΝΙΑΝΟΝ ΠΑΤΕΡΑ Τ. ΦΛ. ΟΝΗΣΙΜΟΥ ΠΑΤΕΡ
ΝΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΕΑΥΤΗΣ ΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Τ. ΦΛ. ΟΝΗΣΙΜΟΝ
ΠΑΤΕΡΝΙΑΝΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ ΚΑΙ
ΝΕΩΚΟΡΟΝ
ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΘΕΩΝ ΝΕΜΕΣΕΩΝ ΙΠΠΑΡΧΟΝ ΓΡΑΜΜΑ
ΤΟΦΥΛΑΚΑ ΠΡΥΤΑΝΙΝ ΠΡΩΤΟΝ ΑΓΟΡΑΝΟΜΟΝ ΤΑΜΙΑΝ
ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΡΧΑΣ ΦΙΛΟΤΕΙΜΩΣ ΕΚ
ΤΕΛΕΣΑΝΤΑ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΕΙΣ ΕΡΓΟΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΑΣ ΚΑΙ
. . . . . . ΚΑΙ ΕΑΥΤΗΝ . . . . ΣΤΗΣΑ. . . . .

Nec simplex, aut infimi gradûs, *Neocorus* fuisse videtur ille *Statius Quadratus*; de quo hæc habentur apud Reinesium Classe I. nº. 290.

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ

ΔΙΙ ΗΛΙΩ ΜΕΓΑΛΩ

CΑΡΑΠΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟΙC

CΥΝΝΑΟΙC ΘΕΟΙC CΤΑΤΙΟC

ΚΟΔΡΑΤΟC ΚΡΑΤΙCΤΟC

ΝΕΩΚΟΡΟC ΕΚ ΜΕΓΑΛΩΝ

ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΠΟΛΛΑΚΙC

CΩΘΕΙC ΕΥΧΑΡΙCΤΩΝ

ΑΝΕΘΗΚΑ

ΙΛΕΩC COI

ΑΛΥΠΙ

ΤΟΝ ΕΝ ΚΑΝΩΒΩ

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΡΩΜΗC ΚΑΡΙ. . . . .

ΔΙΟCΚΟΡΟC ΝΕΩΚΟΡ. . . . . .

ΤΟΙC ΜΕΓΑΛΟΙC ΑΓ. . .

ΑΝΕΘΗΚΑ.

Habemus hic quippe κράτιστον Νεωκόρον, id est eximium, (seu primarium quoque) quale potentiæ atque auctoritatis epitheton additur suprà in illa, quæ *Sabinam Augustam Novam Cererem* appellat. ibi enim habetur, ut supra vidimus,

mus, ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΝΔΙΤΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΣΤΟΥ ΑΝΤΥΠΑΤΟΥ. Quo epitheto etiam in Actis cap. XXIII. v. 25. utitur Claudius Lysias hoc modo: Κλαύδιος Λύσιας τῷ κρατίςῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν *Præstantissimo Præsidi Felici.* & Tertullus rhetor erga eundem, dum apud ipsum contra Paulum Apostolum perorat, κράτιςε Φῆλιξ. Quod ergo epitheton huic νεωκόρῳ additum κατ' ἐξοχὴν datur, ac majorem altioremque gradum indicare videtur.

Inter plures autem νεωκόρους unum eminuisse ostendunt hæc sequentia, quæ habentur in ista inscr. quæ pag. 314. 1. apud Gruterum exstat:

ΜΑΡΚΟΣ ΑΥΡΕΛΙΟΣ ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ, Ο ΚΑΙ ΕΡΜΟΔΩΡΟΣ, Ο ΠΡΕΣΒΥΤΑΤΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΑΡΑΠΙΔΟΣ Ο ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΣΥΝΠΑΝΤΟΣ ΞΥΣΤΟΥ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΞΥΣΤΑΡΧΗΣ, &c.

Sacerdotes interim quoque aliorum Deorum hi *Neocori*, præterquam istorum, quorum *Sacerdotes Neocori erant:* sicut id, tam ex aliis (quin & ex istis, quæ modò pag. 301. adduxi) quam ex hisce jam sequentibus inscriptionibus liquet; quæ apud Thomam Smith, Georg. Whelerum, & Jacobum Sponium, viros magno suo labore, sumptibus, ac periculo, reipublicæ literariæ prodesse nisos, reperiuntur. Harum autem prima est:

ΤΟΝ

ΤΟΝ ΓΗΣ ΚΑΙ ΘΑ
ΛΑΣΣΗΣ ΔΕΣΠΟΤΗΝ
ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. Μ. ΑΥΡ. ΣΕΟΥΗΡΟΝ
ΑΝΤΟΝΕΙΝΟΝ ΠΑΡΘ. ΜΕ
ΓΕΡ. ΜΕ. ΠΑΤΕΡΑ ΠΑΤΡΙΔΟΣ
ΕΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΠΟΛΕΩΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ
Τ. ΑΝΤ. ΑΛΦΗΝΟΣ
ΑΡΙΓΝΩΤΟΣ ΤΟ
ΤΡΙΤΟΝ ΧΕΙΛΙΑΡΧΟΣ
Ο ΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΚΑΙ ΝΕΩΚΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΣΕ
ΒΑΣΤΟΥ ΑΡΧΗΣ ΛΙ
ΒΙΑΝΗΣ

Altera vero:

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΣΕΟΥ
ΑΝΤΟΝΕΙΝΟΝ
ΣΕΒ. ΕΥΣ. ΕΥΤΥΧΗ
Τ. ΑΝΤ. ΑΛΦΗΝΟΣ
ΑΡΙΓΝΟΤΟΣ ΑΠΟ
ΤΡΙΩΝ ΧΙΛΙΑΡΧΙΩΝ
ΤΟΝ ΙΔΙΟΝ ΚΥΡΙΟΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ
ΚΤΙΣΤΗΝ Ο ΙΕΡΕΥΣ
ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΝΕΩ.

Non

Non hîc exprimitur quidem cujus Dei fuerit ille *Sacerdos* : sed ex alia inscriptione, quæ apud Smith & Wheler extat, id clare elucescit. ibi enim idem ille Arignotus Sacerdos sive *ἱερεὺς*, *τοῦ προπάτορος θεοῦ Τυρίμνου*, vocatur, & *νεωκόρος τῆς λαμπροτάτης Κυζικηνῶν Μητροπόλεως*. Ita enim illa habet:

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ

ΑΝΤ. ΚΛ. ΛΑΦ. ΑΡΙΓΝΩΤΟΝ ΤΟΝ ΚΡΑΤΙΣΤΟΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΟΝ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΑΡΧΗΣ ΛΙΒΙΑΝΗΣ ΕΠΑΡΧΟΝ
ΕΙΛΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΦΛ. ΑΓΡΙΠΠΙΝΗΣ ΠΡΑΙΠΟΣΙΤΟΝ
ΕΙΛΗΣ . . . . . ΤΑΛΑΡΙΩΝ ΧΙΛΙΑΡΧΟΝ
ΣΠΕΙΡΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΙΛΙΚΙΩΝ ΠΡΑΙΠΟΣΙΤΟΝ
ΤΗΣ ΣΠΕΙΡΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΓΑΙΤΟΥΛΩΝ ΕΠΑΡΧΟΝ
ΣΠΕΙΡΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΦΛ. ΝΟΥΜΙΔΩΝ ΠΡΑΙ
ΠΟΣΙΤΟΝ ΣΠΕΙΡΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΦΛ. ΒΕΣΣΩΝ
ΣΠΕΙΡΗΣ ΑΝΝΟΝΗΣ ΘΕΟΥ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ
. . . ΙΜΕΝΩΝ ΣΕΛΕΥΚΙΑΣ ΣΠΕΙΡΗΣ. . . ΕΑΡΩ
ΑΝΩΝ ΤΡΙΒΟΥ ΚΥΡΕΙΝΑ ΥΠΑΤΙΚΟΝ ΣΥΓ
ΓΕΝΗ ΤΙΟΝ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΝ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ ΑΣΙΑΣ
ΑΔΕΛΦΙΔΟΥΝ ΛΑΦ. ΑΠΟΛΛΙΝΑΡΙΟΥ ΕΠΙ. ΚΗΝ
ΣΟΝ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΝΕΩΚΟΡΟΝ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΟ
ΤΑΤΗΣ ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΛΟΓΙ
ΣΤΗΝ ΣΕΛΕΥΚΙΑΣ ΠΕΙΣΙΔΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΕΧΑΝ
ΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΩΝ. ΚΑΙ ΡΩΕΣΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ
. . . . ΤΡΙΑΝΩΝ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΗΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΛΩΝΕΙΑΣ ΕΝ ΠΑΣΑΙΣ ΥΠΕΡΕ
ΣΙΑΙΣ ΤΡΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΣΕΜΝΟΤΑΤΟΝ ΙΕ
ΡΕΑ ΤΟΥ ΠΡΟΠΑΤΟΡΟΣ ΘΕΟΥ ΤΥΡΙΜΝΟΥ.

ΟΙ ΒΑΦΕΙΣ

Qui tamen *Deus Tyrimnus* alio ornatur epitheto in alia inſcriptione, quæ apud G. Wheler pag. 217. poſt hanc præcedentem exhibetur; cujus ſolum initium huc afferam:

ΑΙ. ΣΤΑΤΟΥ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣΑΝΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΠΟΛΕΟΣ ΤΥΡΙΜΝΟΥ. &c.

Qui Tyrimnus hic quaſi alter Mercurius ſeu ΗΡΜΗΣ ΣΤΡΟΦΑΙΟΣ vel ΠΡΟΠΥΛΑΙΟΣ in ſcenam prodit, ſeu potius Athenarum arcis ingreſſui adſtitit: ſicut & (teſtante Th. Smith,) ab utraque parte portæ ædis, hæ prius adductæ inſcriptiones, inciſæ marmoribus ſingulis, viſebantur.

Ille autem ΚΡΑΤΙΣΤΟΣ ΝΕΩΚΟΡΟΣ, ſicut & iſte imprimis, πρεσβύτατος τῶν νεωκόρων Σαρδιανῶν, indicant aut Collegium ſeu Concilium aliquid *Neocororum* fuiſſe; aut ſaltem plures numero ſimul fuiſſe uno eodemque tempore, ſi non & loco; ac non omnes eodem dignitatis vel auctoritatis gradu eminuiſſe; eoſque eatenus cum *Aſiarchis* eoſdem, ſeu potius ſimiles fuiſſe: niſi velimus cum Aſiarchis, hos *Neocoros Sacerdotes* (quatenus non urbes aut Civitates, regioneſve, ſed homines fuere) unos eoſdemque, ſi non ſemper, multoties tamen fuiſſe.

Interim κράτιστος νεωκόρος (forſan & πρεσβύτατος νεωκόρων, talis fuit) mihi fere videtur fuiſſe, qui tum ἀσιάρχης tum & ἀρχιερεὺς XIII. urbium Aſiæ Propriæ dictus eſſet: vel quandoque etiam ἀρχιερεὺς plurium ſimul regionum; quæ jam per Romanos combinatæ Aſiam Proconſularem conſtituebant. quæ quam late patuerit, ex ſolo ſatis diſcimus Cicerone; cui illa ex Caria, utrâque Myſia, utrâque Phrygia & Lydia, (ſub qua Joniam & Æolidem comprehendit) conſtitit. Quales igitur ἀσιάρχαι urbis ſuæ, cui νεωκορίας celebrandæ munus obtigerat, inter νεωκόρους aliarum urbium, etiam

tiam νεωκόρων, pro isto tempore, ac celebritate eminebant. Nisi collegium aliquod fuerit Sacerdotum νεωκόρων (sicut & 'ασιάρχων; quod clare tamen non liquet. Interim istos (imprimis si simul 'ασιάρχαι essent; nam 'αρχιερέας eos fuisse mihi nullum dubium) hinc & a Tertulliano *Sacerdotales Præsides* appellatos, (ut jam supra notatum) crediderim: quod ipsis 'αγώνων, seu Ludorum ac Certaminum ad νεωκορίας spectantium, cura ac regimen peculiari modo incumberet.

Porro ζάκοροι illi, quorum mentio apud Plutarchum & Athenæum fit, mihi iidem cum νεωκόροις fuisse videntur: neque magis simplices *æditui*, quam illi, de quibus nunc dixi, νεώκοροι. Plutarcho enim (in Camillo) vocantur ἱερεῖς καὶ ζάκοροι θεῶν: Athenæus vero ita, τοὺς δικαστὰς loquitur: Δεισιδαιμονήσαι τι ἐποίησε τὴν ὑποφήτην καὶ ζάκορον Ἀφροδίτης μὴ ἀποκλεῖναι. *Superstitionem injecit Judicibus*, *Prophetim & Æedituam Veneris*, *ne occiderent*, &c. Atque adeo his iterum suberant ὑποζάκοροι: sicut ex Herodoto patet.

Ex quibus præterea videmus, quod, ut Græci suas habebant 'αρχιερείας, & *Prytanes fœminas*, & *Stephanephoros fœminas*, & *Hierophantrias*, [de quibus omnibus post tractatas urbes νεωκόρους loquar:] ita ii & suas *Æedituas fœminas* habuerint: quæ tamen minime erant simplices Æedituæ.

Huc certè mihi facere videtur istud epigramma, quod sic apud Gruterum, Thesauri ejus pag. 85. nº. 5. habetur:

ΝΗΟΝ ΜΕΝ ΣΙΓΑΛΟΕΝΤΑ ΣΑΡΑΠΙΔΟΣ ΥΨΙΜΕΔΟΝΤΟΣ
ΗΔ ΑΥΤΟΝ ΧΡΥΣΟΥ ΠΑΜΦΑΝΩΝΤΑ ΒΟΛΑΙΣ
ΣΤΗΣΑΝΤΟ ΖΑΚΟΡΟΣ ΤΕ ΔΙΟΣΚΟΡΟΣ, ΗΔΕ ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΕΥΝΕΤΙΣ, Η ΜΑΚΑΡΩΝ ΜΗΠΟΤΕ ΛΗΘΟΜΕΝΗ.
ΚΑΙ ΔΥΟ ΤΗΣ ΑΥΤΗΣ ΓΕΝΕΗΣ ΕΝΑ ΘΕΣΜΟΝ ΕΧΟΝΤΕΣ
ΟΙΣΙ ΜΕΜΗΛΕ ΚΑΥΤΗΣ ΕΡΓΑ ΝΕΩΚΟΡΙΗΣ.

At dubium fere manet, utrumne soli parentes, an vero etiam duo filii, hic simul fuerint ναοκόροι; istaque ναοκορία tantum respiciat solum istud Σαραπεῖον, quod sic illi quatuor simul statuerant: an denique soli filii hic fuerint *Æditui:* cum pater jam antea ζακόρος seu ναοκόρος, sive templi alterius, sive urbis suæ esset.

Quodnam vero proprie harum munus fuerit, minus scio; nisi quod aut ἀρχιερείαις & ἱερείαις subservierint; aut ipsæ simul, ἱέρειαι, ac quandoque ὑμνῳδοὶ fuerint.

Crediderim interim, sicuti Reginæ Sacrorum peculiaria quædam ministeria reservata erant; ita & hisce partes, sive circa ἀγάλματα [quod tamen minus putem, nisi simul ἀγαλματοθέτιδες essent; de quibus in sequentibus quoque loquendum erit] sive circa Sacrificia: imprimis ubi Sacerdotes fœminæ obtinebant, ac Sacra per illas vel solas, vel simul istis ministrantibus, peragebantur suas obtinuisse.

CAPUT II.

De Urbibus Neocoris *ipsarumque prima origine. Primam* Neocoram *urbem fuisse Ephesum, ac quidem Dianæ; hancque Dianam Ephesiam & apud Massilienses, & apud Messenios, & apud plures alios, fuisse cultam, Hieropolitas sc. Clarios,* Pergæos, *Prusæenses aliosque. De Diana Leucophryne, apud Magnetes; tum & de Diana Pergæa. Sub Cæsaribus ipsorum Cæsarum quidem primos tempore* Neocoros *fuisse Ilienses, & Cæsarienses in Palæstina, hincque Pergamenos. Quid Augustus, quid Tiberius Asiæ urbibus (ac quibusnam) concesserint. Jam olim ante tamen Smyrnenses, quin & Alabandenses,* Neocoros *urbis* Romæ *fuisse. Templa Cæsa-*

Cæsaribus quidem primum Sacrata fuisse apud Græcos, hinc & apud alias gentes; ac quidem Augusto apud Lugdunenses; tum & apud Siculos, ubi Messenenses Augusto ac Liviæ bis Neocori *reperiuntur. Urbium Asiaticarum certamen ob templum Tiberio Matrique ipsius statuendum; in quo* Smyrnenses *cæteris prælati: Ex hisce id etiam ad sequentes Cæsares, sive Augustos fluxiße; ad Cajum, ad Claudium, ad Neronem, ad ceteros. Non tamen omnes* ludos, *omniave* certamina *ob* Neocorias *facta fuiße.*

At cum nunc quoque de *Urbibus* νεωκόροις nobis aliquid dicendum sit; inquirendum est, unde, & ex quo tempore istæ originem habuerint. Hanc illis debere crediderim primum *Dianæ*, ejusque apud *Ephesios* cultui ac Templo: cujus *Neocoram*, sive *Ædituam*, i. e. Patronam, ac cultricem eximio modo addictam, &c. *urbs Ephesiorum* se ferebat, ac gerebat. Quin olim, Cræsi tempore, ab ipso obsessi, urbem Dianæ donarant. Ita enim Herodotus lib. I. Ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκεόμενοι ὑπ' αὐτοῦ ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, ἐξάψαντες ἐκ τοῦ νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος. *Unde Ephesii ab eo obsessi, urbem Dianæ dicarunt, fune ex æde Dianæ ad murum alligato.* Non miretur, igitur aliquis Herculem a Tyriis catenatum.

Interim inde *Ephesia Diana* (tractu temporum) tantæ existimationis fieri cœpit, ut plures aliæ urbes ipsi Templa statuerint, cultuique ejus se dicarint. Cujus rei exemplum sufficiens nobis exhibet Strabo, in Massiliensibus; de quibus lib. IV. ita loquitur: Ἐν δὲ τῇ ἄκρᾳ τὸ Ἐφέσιον ἵδρυται, καὶ τὸ τοῦ Δελφινίου Ἀπόλλωνος ἱερόν· τοῦτο μὲν κοινὸν Ἰώνων ἁπάντων· τὸ δὲ Ἐφέσιον, τῆς Ἀρτέμιδός ἐστι νεὼς τῆς Ἐφεσίας. *In arce vero est Ephesium, & Apollinis Delphinii fanum. Hoc quidem omnium Jonum commune est. Ephesium verò est Templum Dianæ Ephesiæ.* Ac nonnullis

interjectis: ἔν τε τῶν ἀποίκοις πόλεσι πανταχοῦ τιμᾶν ἐν τοῖς πρώτοις ταύτην τὴν θεὸν, καὶ τὸ ξόανον τὴν διάθεσιν τὴν αὐτὴν, καὶ τ' ἄλλα νόμιμα φυλάττειν τὰ αὐτὰ ἅπερ ἐν τῇ μητροπόλει ἐνενόμιστο. *Sed & in coloniis ut ubique primo loco* [sive inter primas] *istam Deam colerent, & ad imitationem Ephesi, simulacrum Deæ ac reliquos cultus instituere.* Tum & paulo inferius: Ἀφ' ἧς καὶ τὰς πόλεις ἔκτισαν, ἐπιτειχίσματα, τὰς μὲν κατὰ τὴν Ἰβηρίαν τοῖς Ἴβηρσιν, οἷς καὶ τὰ ἱερὰ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος παρέδοσαν τὰ πάτρια ὥστε Ἑλληνιστὶ θύειν. *Qua subnixi* [potestate] *urbes quoque condiderunt, quibus munitionibus uterentur, ut ad Hispaniam contra Hispanos; quibus* [urbibus] *etiam ritus Dianæ Ephesiæ avitos tradiderunt; eosque sacrificare GRÆCO MORE docuerunt.*

Sic de Messeniis Pausanias libro 4: Ἐφεσίαν τε Ἄρτεμιν πόλεις τε ὀνομάζουσιν αἱ πᾶσαι, καὶ ἄνδρες ἰδίᾳ θεῶν μάλιστα ἄγουσιν ἐν τιμῇ. *Ephesiam quidem Dianam urbes propè cunctæ eodem celebrant cognomine. & privatim viri omnes præ cæteris eam Dîs prosequuntur honoribus.* Cujus rei rationes tunc addit. Docent & hoc nummi apud Patinum, Harduinum, Vaillantium, Spanhemium, aliosque videndi. Habemus enim *Dianam Ephesiam*, in nummis *Clariorum*, *Hieropolitarum*, *Phaneorum* in Syria, *Pergæorum*, *Prusæorum*, *Hypæpæorum*, *Amphipolitarum*, *Clazomeniorum*, præter hos, *Gortyniorum* in Creta, *Cyzicenorum*, *Samiorum*, *Apameensium*, pluriumque, præter hos, aliorum. Si talia consideremus non mirum Ephesios Dianam suam *Magnam* (Act. XIX. 35.) appellavisse: cum & è cœlo id ad ipsos delapsum esse pertenderent.

Dicarant se igitur, jam antiquis temporibus Dianæ; atque hinc se pro νεωκόροις ipsius gessere, urbemque suam νεωκόρον Dianæ appellarunt.

Hos Ephesios autem circa Dianæ cultum æmulati sunt Magnetes ad Meandrum: namque hi suam Dianam nominabant

bant Ἀρτέμιδα Λευκοφρύνην; ut tum Pausanias, tum & Strabo, testantur; qui posterior lib. XIV. ita habet: Ἐν δὲ τῇ νῦν πόλει τὸ τῆς Λευκοφρύνης ἱερόν ἐστιν Ἀρτέμιδος, ὃ τῷ μὲν μεγέθει τοῦ ναοῦ καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀναθημάτων, λείπεται τοῦ ἐν Ἐφέσῳ· τῇ δ' εὐρυθμίᾳ καὶ τῇ τέχνῃ τῇ περὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ σηκοῦ πολὺ διαφέρει· καὶ τῷ μεγέθει ὑπεραίρει πάντας τοὺς ἐν Ἀσίᾳ πλὴν δυοῖν, τοῦ ἐν Ἐφέσῳ, καὶ τοῦ ἐν Διδύμοις. *In ea quæ hodie est urbe, fanum Dianæ Leucophrynes est, magnitudine quidem templi, & multitudine donariorum Ephesio cedens: concinnitate autem & artificiosa delubri structura longe superius. Magnitudine etiam omnia Asiatica superat, duobus exceptis, Ephesio, & quod est in Didymis.*

Hinc igitur reperimus in nummo Maximi Cæsaris ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΑΡΤΕΜΙΔΟϹ. Illos autem tunc temporis demum hunc titulum sibi adscivisse, minime, ut ex jam ante dictis patet, verisimile est.

Nam quamvis Otaciliæ Severæ nummus habeat ΕΠ. Γ. ΤΥΧΙΚΟΥ. Β. ΝΕ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ [quod de his magnetibus capiendum, ob γραμματέα hic per Γ. indicatum; cum Magnetes ad Sipylum στρατηγοὺς suos haberent] id de duobus Philippis (Patre ac filio) proculdubio intelligendum; quorum amborum, atque adeo *bis Neocori*, fuere: sicuti melius constare poterit, ubi de *urbibus* νεωκόροις Cæsarum vel Augustorum semel, bis, terve tractabimus.

Porrò *Pergæos* suum quoque *Dianæ Pergææ* templum habuisse, ἐν ᾧ ut Strabo testatur lib. 14.) πανήγυρις κατ' ἔτος συντελεῖται, *ad quod singulis annis sacer est conventus*; quodque æque ac *Dianæ Ephesiæ* Jure Asyli gaudebat; notum & ex Cicerone, in Verrem, & ex Mela est. Sicut etiam illi fuerunt *Neocori*: ut ex hac inscriptione a Spanhemio exhibita patet. ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΑϹΥΛΟΝ ΙΕΡΟΝ *Pergensium Neocororum jure Asyli gaudens templum.* Dianæ autem illos istius *Neocoros* fuisse mihi nullum dubium.

Cicero

Cicero autem illud Templum *Antiquissimum* ac sanctissimum vocat.

Sub Cæsaribus, jam orbis imperium obtinentibus, maxime hæc ambitio gliscere cœpit. atque a Pergamenis initium habuisse videntur Cæsarum atque Augustorum ab urbibus Asiæ impetratæ νεωκορίαι: nisi, quod Ilienses, prout ex hoc sequenti nummo patet, ipsis priores fuisse videantur: cum ille in una quidem facie exhibeat ΙΛΙΕΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ in altera vero Γ. ΙΟΥΛΙΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟC. Quum autem in facie aversa Æneæ, qui patrem Anchisem humeris simul cum Palladio gestat, effigiem exhibeat, clarum satis mihi videtur illud ΔΙC non ad Hectora & Cæsarem pertinere; neque ad Palladem atque Æneam, quorum Rubenius Ilienses δὶς νεωκόρους fuisse vult: Sed ad Cæsarem atque Æneam: quod ille ab Ænea genus duceret; saltem ut ipse atque adulatores ipsius, perhibebant [non vero ab Hectore, quamvis & exstet nummus sub M. Aurelio cusus signatus hoc modo ΙΛΙΕΩΝ ΕΚΤΩΡ: cujus rei alia causa est] inter quos adulatores non postremi fuere Ilienses, qui maxime sibi gloriæ ducebant Romanos a se ortos fuisse, ac J. Cæsarem ab Ænea generis originem traxisse. An autem inter postremos adulatores ipsius, quamvis jam tum dudum demortui, fuerit Dion Cassius, judicet æquus lector ex hisce, quæ libro XLIV. de Cæsare, atque illius prima generis origine, inter alia affert: Οὐ μὴν ἀλλ' ἔγωγε οὐ τοῦτο μάλιστα νῦν ἐπαινῶ τοῦ Καίσαρος, ὅτι τὰ μὲν νεώτατα ἐκ πολλῶν [καὶ] γενναίων ἀνδρῶν ἔφυ, τὰ δὲ ἀρχαιότατα, ἐκ βασιλέων καὶ θεῶν ἐγεγόνει· ἀλλ' ὅτι πρῶτον μὲν τῆς πόλεως ἡμῶν ὅλης συγγενής ἐστιν (ἐκ γὰρ ὧν οὗτος ἐγεννήθη, πρὸς τούτων ἡμεῖς ᾠκίσθημεν) ἔπειθ' ὅτι τὴν τῶν προπατόρων αὐτοῦ ἐς τὸ θεῖον, δι' ἀρετὴν ἀνήκειν νομισθέντων, οὐχ ὅπως ἐπιλη-θέσθαι τὴν φήμην, ἀλλὰ καὶ ἐπηύξησεν· ὡς εἰ καὶ τις ἠμφισβήτει πρότερον, μηκέτ' ἂν ἐκ τῆς Ἀφροδίτης τὸν Αἰνείαν γενέσθαι, νῦν δὴ πιστευσάτω. θεοῖς μὲν γὰρ ἤδη τινὲς οὐκ ἄξιοι παῖδες ἐπεφημίσθησαν.

τούτου

τούτου δὲ οὐδ' ἂν εἷς ἀπαξιώσειε θεοῦ τοὺς προγόνους γεγονέναι. *Ego autem non id nunc potissimum in Cæsare laudo, quod ratione maxime recentium, ex multis nobilibus viris ortus; ratione vetustissimorum a Regibus & Dîs immortalibus prognatus est: (quos enim ille generis sui auctores, eos Roma conditores habet:) deinde quod primi ejus patres propter virtutes suas Deorum progenies existimati sint, hic non modo confirmavit illam famam, sed auxit etiam. Ut si quis ante in dubium vocaverit, filiusne Veneris fuerit Æneas, nunc certe credere cogatur. Sane Deorum filii immerito quidam nominati sunt: Cæsarem vero nemo indignum divinâ origine judicaverit, &c.*

Quis, quæso, post talia Dionis miretur Ilienses curasse ut *Neocori* cum hujus Cæsaris (etiam Veneris per Æneam filii, cujus & Dionæum astrum effulsisse post mortem ejus adulatorie prætendebatur) tum etiam Æneæ Dardanii *Neocori* fierent? Quum jam & ante illius cædem, *jam valida fama percrebuisset illum migraturum Alexandriam vel ILIUM.* Quæ fama, procul dubio, non ita subitò exorta fuit: quæque indicat quanti istam urbem fecerit, aut facere videri voluerit.

At consideratione quoque dignissima sunt, hujus ejusdem Dionis de Augusto verba (libro LI.) Καῖσαρ δὲ ἐν τούτῳ τά τε ἄλλα ἐχρημάτιζε, καὶ τεμένη τῇ τε Ῥώμῃ, καὶ τῷ πατρὶ τῷ Καίσαρι, ἥρωα αὐτὸν Ἰούλιον ὀνομάσας, ἔν τε Ἐφέσῳ καὶ ἐν Νικαίᾳ γενέσθαι ἐφῆκεν. αὗται γὰρ τότε αἱ πόλεις ἔν τε τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ προτετίμηντο. καὶ τούτους μὲν τοῖς Ῥωμαίοις τοῖς παρ' αὐτοῖς παροικοῦσι τιμᾶν προσέταξε· τοῖς δὲ δὴ ξένοις (Ἕλληνας σφᾶς ἐπικαλέσας) ἑαυτῷ τινά, τοῖς μὲν Ἀσιανοῖς ἐν Περγάμῳ, τοῖς δὲ Βιθυνοῖς ἐν Νικομηδείᾳ τεμενίσαι ἐπέτρεψε. καὶ τοῦτ' ἐκεῖθεν ἀρξάμενον, καὶ ἐπ' ἄλλων αὐτοκρατόρων οὐ μόνον ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ἔθνεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὅσα τῶν Ῥωμαίων ἀκούει, ἐγένετο. ἐν γάρ τοι τῷ ἄστει αὐτῷ, τῇ τε ἄλλῃ Ἰταλίᾳ, οὐκ ἔστιν ὅς τις τῶν καὶ ἐφ' ὁποσονοῦν λόγου

τινὸς ἀξίων ἐτόλμησε τοῦτο ποιῆσαι· μεταλλάξασι μέντοι κἀνταῦθα τοῖς ὀρθῶς αὐταρχήσασιν ἄλλαι τε ἰσόθεοι τιμαὶ δίδονται, καὶ δὴ καὶ ἡρῷα ποιεῖται. ταῦτα μὲν ἐν τῷ χειμῶνι ἐγένετο, καὶ ἔλαβον καὶ οἱ Περγαμηνοὶ τὸν ἀγῶνα ἱερὸν ὠνομασμένον ἐπὶ τῇ τοῦ ναοῦ αὐτοῦ τιμῇ ποιεῖν. *Cæsar hoc tempore cum alia quædam constituit, tum Templum urbi Romæ ac patris Cæsaris, quem Heroa Julium nominavit, Ephesi & Nicææ fieri permisit: (hæ enim urbes Asiæ & Bithyniæ clarissimæ habebantur) utque ab incolis Romanis colerentur. extraneis autem hominibus, quos Græcos ipse appellabat, concessit ut sibi quoque Templa facerent; Asiani quidem Pergami, Bithyni vero Nicomediæ. Id ab hoc initio tractum reliquorum in honorem imperatorum non tantum in Græcis provinciis factum est, sed etiam apud alios omnes populos Romanis subditos. Nam ROMÆ quidem & in ITALIA nemo unquam alicujus pretii homo id facere ausus est. Quamquam illic quoque defunctis imperatoribus, qui imperio rectè usi sunt, cum alii Divini honores dantur, tum Sacraria tribuuntur. Hæc eâ hyeme acta, & PERGAMENIS quoque ut LUDOS quos SACROS dicunt, in honorem Templi ejus celebrarent permissum.*

Quæ hîc nunc consideranda veniunt, sunt 1°. Augustum Ephesiis ac Nicæensibus, ut Patris Julii ac Romæ templa dedicarent permisisse; tum & ut sibi Augusto Pergameni ac Nicomedienses templa sic quoque facerent. 2°. Pergamenis præter templum concessos quoque fuisse *Ludos Sacros*, in hujus Augusti honorem: quod de ipsis ut singulare quiddam ibi narrari videtur: aliis istis videlicet Templum quidem fuisse concessum, Pergamenis præterea Ludos Sacros &c. ut inde sic magis *Neocori* apparerent. Encænias ad Templorum dedicationes ubique locum habuisse satis notum est: unde ad ludos solemnes, sive τριετηρίδας, sive πεντετηρίδας, sive demum annuos hos Pergamenorum spectare mihi nullum dubium

bium est. Præterea appellatio νεωκόρος tunc temporis adhuc fere insolita erat: neque illa mihi occurrit nisi in inscriptionibus de Iliensibus; ac post sub Tiberio de Ephesiis Dianæ perpetuis Νεωκόροις. quum tamen hic jam, in modo memoratis, quatuor revera neocoras urbes habeamus C. J. Cæsaris duas, duas Augusti: quarum priores δὶς νεωκόρους, Cæsaris scilicet ac Romæ, appellare posses: sicut Nicæenses post sub Heliogabalo repente τέτρακις νεωκόροι evaserunt; quod indicant hæc ΝΙΚΑΕΩΝ ΤΕΤΡΑΚΙ ΝΕΩΚΟΡΩΝ in nummo Elagabali (sive Heliogabali) apud Harduinum reperiundo: cum tamen ante illud tempus nullibi, ea appellatione, quod ego sciam comparuerint: quamvis alias tot ipsorum nummi extent, quibus maxime Antonino Pio, tum & Juliæ Domnæ, tum & aliis Cæsaribus adulati fuere.

3°. Notandum *Ab hoc initio tractum*, ut sic & sequentibus imperatoribus, non solis a Græcis atque Asiaticis, sed & ab aliis quoque urbibus templa consecrarentur; permissu scilicet horum Cæsarum sive Augustorum: unde *Neocori Augustorum*; cum jam antea id Smyrnenses urbi Romæ, sicut & similiter Alabandenses, fecissent: de quibus Alabandensibus ita Livius lib. 45. cap. 6. *Alabandenses Templum urbis Romæ se fecisse commemoraverunt*, LVDOSQVE *anniversarios ei Divæ instituisse.* Hæcque tempore belli contra Perseum facta. Interim Smyrnenses ipsis XXVIII. annis priores fuerant, stante nimirum adhuc Punicâ urbe, ac quo tempore Hannibal ex ista urbe profugus sese ad Antiochum contulerat. Stabat tamen & tunc Carthago cum Alabandenses Templum suum dedicarent: sed astu & artibus Masinissæ, instigantibus eum ad talia Romanis, jam magis magisque decrescebat.

At certe non omittendus ille nummus, quem exhibet perillustris Spanhemius, ad Juliani Cæsaris; quemque ἀδελφία, cum de Julio Cæsare loquerer, prætermisi, quique hanc exhibet

bet inscriptionem, in uno, scilicet, latere ΙΟΥΛΙΟΣ ΘΕΟΣ. in altero verò ΚΑΙΣΑΡΕΑ ΣΕΒΑΣΤΗ ΝΕΩΚΟΡΟΣ. Quæ indicant & illam ab Augusto J. Cæsaris *Neocoram* fuisse factam. Quod & firmatur ex Fl. Josepho: qui Ἁλωσ. cap. 16. lib. I. & (cap. 13. Lib. Antiq. XV.) quo cap. XVI. Ἁλώσεως hæc habet: Ἐν μὲν γε τῇ Σαμαρείτι πόλιν καλλίστῳ περιβόλῳ τετειχισμένην ἐπὶ σταδίους εἴκοσι, καὶ καταγαγὼν ἑξακισχιλίους εἰς αὐτὴν οἰκήτορας γῆν τε τούτοις προσνείμας λιπαρωτάτην, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ κτίσματος, ναόν τε ἐνιδρυσάμενος τῷ ΚΑΙΣΑΡΙ μέγιστον, καὶ περὶ αὐτὸν τέμενος ἀποδείξας τριῶν ἡμισταδίων, τὸ ἄστυ ΣΕΒΑΣΤΗΝ ἐκάλησεν. ἐξαίρετον δὲ τοῖς ἐν αὐτῷ παρέσχεν εὐνομίαν. ἐπὶ τούτοις δωρησαμένου τοῦ Καίσαρος αὐτὸν ἑτέραν προσθέσει χώραν· ὁ δὲ καὶ ἐν ταύτῃ ναὸν αὐτῷ λευκῆς μαρμάρου καθιδρύσατο παρὰ τὰς Ἰορδάνου πηγάς· καλεῖται δὲ Πάνειον ὁ τόπος. *Nam in Samaritica regione oppidum muro pulcherrimo per viginti stadia circumdatum, Sebasten appellavit, deductis eò sex millibus colonorum, terrâque fœcundissimâ his attributâ: ubi TEMPLVM quoque MAXIMVM inter ædificia, & circum id aream trium semistadiorum CÆSARI, dicavit, ejusdemque oppidi habitatoribus præcipua legum beneficia præstitit. Ob hæc alterius terræ adjectione donatus a Cæsare, aliud ei Templum circa Jordanis fontem, candido marmore posuit: qui locus appellatur Panium.*

Hinc namque apud Occonem, ΑΥΤ. ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ. Ο. ΥΠΑΤΟΣ ΔΗ. ΕΞ. ΙΖ. & ab altera parte ΣΕΒΑΣΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. proculdubio ob adjectas ipsi ab Herode terras, &c. Hinc & ille nummus (è Patino apud Harduinum,) Augusti Cæsaris, ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ. & apud Occonem 17. & 82. caput radiatum, & inscript. ΘΕΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ, & ab altero latere Templum ab Herode dedicatum, cum inscr. ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Addit Dion, *id non in*

Græ-

Græcis tantum factum fuiſſe, ſed etiam apud alios omnes populos.

Ac quidem inſigne exemplum habemus in Templo Lugdunenſi; de quo Strabo lib. 4. ita loquitur: Εὐανδρεῖ δὲ μάλιστα τῶν ἄλλων πλὴν Ναρβῶνος· καὶ γὰρ ἐμπορείῳ χρῶνται. καὶ τὸ νόμισμα χαράττουσιν ἐνταῦθα, τό τε ἀργυροῦν καὶ τὸ χρυσοῦν οἱ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμόνες. Τό, τε ἱερὸν τὸ ἀναδειχθὲν ὑπὸ πάντων κοινῇ τῶν Γαλατῶν Καίσαρι τῷ Σεβαστῷ πρὸ ταύτης ἵδρυται τῆς πόλεως, ἐπὶ τῇ συμβολῇ τοῦ ποταμοῦ. ἔστι δὲ βωμὸς ἀξιόλογος ἐπιγραφὴν ἔχων τῶν ἐθνῶν ξ τὸν ἀριθμόν, καὶ εἰκόνες τούτων ἑκάστου μία, καὶ ἄλλος μέγας. *Poſt Narbonem hæc urbs maxime omnium Gallicarum hominum frequentiâ pollet. Præfecti enim Romanorum eo utuntur emporio, monetamque ibi tam auream quam argenteam cudunt: ET TEMPLUM ab omnibus communi ſententiâ Gallis decretum CÆSARI AUGUSTO ad hanc urbem, ad concurſum fluviorum eſt poſitum. ARAM habet hoc memorabilem, cum inſcriptione gentium LX. numero, & imagine ſingularum; item & ALIAM magnam.*

Vivo adhuc Auguſto hoc Templum haſque aras poſitas fuiſſe, clare liquet ex his Dionis verbis, de Druſo: Τῶν τε γὰρ Συγάμβρων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν, διά τε τὴν τοῦ Αὐγούστου ἀπουσίαν, καὶ διὰ τὸ τοὺς Γαλάτας μὴ ἐθελοδουλεῖν, πολεμωθέντων σφίσι, τό, τε ὑπήκοον προκατέλαβε, τοὺς πρώτους, προφάσει τῆς ἑορτῆς, ἣν καὶ νῦν περὶ τὸν τοῦ Αὐγούστου βωμὸν ἐν Λουγδούνῳ τελοῦσι, μεταπεμψάμενος, &c. *Hic quum Sicambri eorumque auxiliarii, propter abſentiam Auguſti, ac quia videbant Gallos jugum ſervitutis gravatim ferre, bellum moviſſent, Gallorum primoribus ſub prætextu feſti ejus, quod adhuc hodie Lugduni ad ARAM AUGUSTI celebratur, evocatis, &c.*

Priorne hæc ara, illâ a Strabone nominata, an poſterior fuerit, incertum eſt; neque uſque adeo refert.

Hoc interim constare videtur, unam ex hisce duabus fuisse, de qua, in prima Satyra Juvenalis hæc, *Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.* Quò autem is alludat satis notum est, ex Suetonii Caligula; quamvis non credibile mihi, Augustum, si vel maxime ejusmodi certamina, qualia Suetonius refert, tales quoque pœnas victis, statuisse; quales idem de Cajo narrat, his verbis: *Sed & certamen quoque Græcæ Latinæque facundiæ [edidit.] quo certamine ferunt victoribus præmia victis contulisse, eorundem & laudes componere coactos. Eos autem qui maxime displicuissent, scripta sua spongiâ linguave delere jussos, nisi ferulis objurgari aut flumine proximo mergi voluissent.* Crediderim namque hæc præmia, sicut & pœnas, Cajum de novo instituisse; illaque quæ Augustus statuerat (pro isto tempore saltem) obliterasse.

Quantumvis autem hujusmodi urbes & Templis, & Ludis Sacris, ac solemnibus in honorem Cæsarum gauderent, non tamen in Gallia, aut Hispania, ne quidem in ipsa Italia, *Neocori* sive *Æditui* titulo superbiebant; aut illum ambiisse videntur: quod tamen urbes Asiaticæ quam maxime faciebant. Quin & in Sicilia videmus Messanenses se jam sub Augusto δὶς νεωκόρους in nummis scripsisse. Hinc enim apud Parutam, inter nummos Siculos, pag. 20. habemus, in nummo Cæsaris Augusti, ab una parte inscriptionem sequentem hanc: ΚΑΙϹΑΡ ϹΕΒΑϹΤΟϹ ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ ΔΗΜ. ΕΞΟΥϹ. ab altera vero tripodem cum inscriptione hac ΜΕϹϹΑΝΙΩΝ ΔΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ Augusti, prout judico, ac Liviæ. Neque dubitandum, plures Civitates fuisse, quæ hoc titulo gaudebant; quamvis nummi ipsarum, quibus id inscriptum erat nunc non inter Antiquarios reperiantur; sed injuria temporum perierint. An autem (ut hoc adhuc addam, quod supra oblivione præterii *Nicæenses*) jam ante Heliogabalum νεωκόροι nominati fuerint, incertum est: neque id itidem

dem ex ipsorum nummis, quod sciam, ostendi potest: nisi quod in quodam Commodi nummo reperiatur ΙΕΡΟC ΑΓΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ in alio ΚΟΜΟΔΕΙΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ in alio rursus ΚΟΜΟΔΟΥ ΒΑCΙΛΕΥΟΝΤΟC Ο ΚΟCΜΟC ΕΥΤΥΧΕΙ. ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Ex quibus conjecturam facias, illos jam sub Commodo *Neocoros* fuisse; saltem istum honorem ambiisse.

At revertor denuo ad Dionem, qui addit: *Id ab hoc initio tractum reliquorum in honorem Imperatorum, non in Græcis tantum Provinciis factum est.* Quod jam in Messanorum nummo patet: sicut & alia exempla, & data sunt (ut de Sebaste &c.) & adhuc procedente contextu dabuntur. De Smyrnensibus autem hæc apud Tacitum lib. IV. cap. 55. videmus: *Sed Cæsar quo famam averteret, adesse frequens Senatui, legatosque Asiæ ambigentes quanam in civitate Templum statueretur, plures per dies audivit. Undecim urbes certabant pari ambitione, viribus diversæ. Neque multum inter se distantia memorabant, de vetustate generis, studio in populum Romanum, per bella Persei & Aristonici aliorumque regum. Verum Hypæpeni Trallianique Laodicenis & Magnetibus simul tramissi, ut parum validi. Ne Ilienses quidem, cum parentem urbis Romæ Trojam referrent, nisi antiquitatis gloria pollebant. Paulum addubitatum quod Halicarnassii mille & ducentos per annos nullo motu terræ mutaverint sedes suas, vivoque in saxo fundamenta Templi asseveraverint. Pergamenos (eo ipso nitebantur) æde AVGVSTO ibi sita satis adeptos creditum. Ephesii, Milesiique, hi Apollinis illi Dianæ cæremonia occupavisse civitates visi. Ita SARDIANOS inter, SMYRNÆOSQVE deliberatum. Sardiani decretum Etruriæ recitavere, ut consanguinei. Nam Tyrrhenum Lydumque Atye rege genitos, ob multitudinem divisisse gentem. Lydum patriis in terris resedisse, Tyrrheno datum novas*

novas ut conderet sedes; & ducum e nominibus indita vocabula, illis per Asiam, his in Italia: auctamque adhuc Lydorum opulentiam, missis in Græciam populis, cui mox a Pelope nomen. Simul literas Imperatorum, & icta nobiscum fœdera bello Macedonum, ubertatemque fluminum suorum, temperiem cœli, ac dites circùm terras memorabant. At Smyrnæi repetita vetustate, seu Tantalus Jove ortus illos, sive Theseus divina & ipse stirpe, sive una Amazonum condidisset, transcendere ad ea, quis maxime fidebant in populum Romanum officiis, missâ navali copia non modò externa ad bella, sed quæ in Italia tolerabantur: seque primos TEMPLUM URBIS ROMÆ statuisse, M. Porcio consule, magnis quidem populi Romani rebus, nondum tamen ad summum elatis, stante adhuc Punica urbe, & validis per Asiam regibus. Simul & L. Sullam testem adferebant, gravissimo in discrimine exercitûs, ob asperitatem hiemis, & penuriam vestis, cum id Smyrnam in concionem nunciatum foret, omnes qui astabant detraxisse corpori tegmina, nostrisque legionibus misisse. Ita rogati sententiam patres Smyrnæos prætulerunt. &c.

Unde sane minime mirum, cum a Græcis aliis, tum maxime a Smyrnensibus, (ut jam suprà vidimus) *Senatum Romanum* appellari ΤΗΝ ΙΕΡΟΤΑΤΗΝ ΣΥΝΚΛΗΤΟΝ *Sacrum Sanctissimumve Senatum:* Hosque inde se magnopere extulisse contra alias urbes *νεωκόρους*: ut quibus non tantum ab antiquo *Urbis Romæ* templum esset: sed qui & jam olim *Tiberii, Matrisque ejus* & *Senatus Neocori* essent; tantoque e numero, ac tantarum civitatum soli a Senatu electi fuissent.

Porrò, ex illis, quæ supra ex Dione attulimus, videmus clarissimis urbibus id jus concessum, ut essent *Neocoræ (Julii Cæsaris* scilicet) sicut & aliæ quamvis minime omnes, id subse-

ſubſecutis temporibus conſecutæ fuerunt: ſicque Epheſios ac Nicæenſes *Julii Neocoros;* Pergamenos ac Nicomedienſes Auguſti factos fuiſſe. Quibus non contentæ hæ ex Tacito modò adductæ Aſiæ urbes (ut quæ maxime Imperatoribus adulabantur) petivere a Tiberio ac Senatu. Quare ſimilia, omnibus perpenſis, Senatus hîc Smyrnenſes prætulit; atque hinc illi Smyrnenſes præ, ac pro, tota Aſia Proconſulari *Neocori Tiberio*, *matrique ejus ac Senatui Neocori* facti fuere. Atque hinc procul dubio ille nummus (de quo, ut puto, Harduinus rectiſſime loquitur) cui capita duo adverſa alterum *Liviæ* alterum *Senatûs*; & in averſo latere templum quatuor columnarum, & in medio ejus *Tiberius togatus cum ſceptro:* ac cum inſcriptione in uno latere, ΣΕΒΑΣΤΗ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Auguſtæ ac Senatui*, quorum *cum Smyrnæi eſſent Neocori;* & in altero ΣΕΒΑΣΤΩ ΤΙΒΕΡΙΩ ΕΠΙ ΠΕΤΡΩΝΙΟΥ, *Tiberio Auguſto ſub* [Prætore] *Petronio.*

Quod, ubi de Auguſto mihi ſermo erat, imprudens prætermiſi, eſt, etiam apud Triſtanum fol. 93. exhiberi nummum iſtius Auguſti cum hac inſcriptione, ΚΝΟΣΙΕΩΝ ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Quod indicat jam iſto tempore etiam Cretenſes hunc honorem ambiiſſe, eumque adeptos fuiſſe. Poſt Tiberium vero & aliis Cæſaribus, ut adularentur ita, & aliæ urbes *Neocoratum*, ut ſic loquar, ambierunt: hinc enim ſub Cajo Cæſare ΘΕΣΤΙΑΔΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, & ΣΠΑΛΕΘΡΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ (quæ urbes Theſſaliæ erant;) & ΑΣΠΑΗΔΟΝΙΩΝ (quæ urbs Phocidis erat) ΝΕΩΚΟΡΩΝ: & ſub Claudio ΓΑΒΑΘΗΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ (quæ urbs in Galilæa fuit.) Sub Nerone vero ΚΡΙΣΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ & ΚΡΙΣΑΙΩΝ (urbis in Phocide) ΝΕΩΚΟΡΩΝ ſicut & ΣΚΙΡΦΑΙΑΩΝ itidem Phocidis, ſub dicto Claudio rurſuſque ſub Nerone ΣΚΑΛΛΑΣΣΙΕΩΝ urbis Laconicæ; & ΦΑΛΩΡΙΤΩΝ

Thessaliæ; & sub eodem ΜΑΡΑΝΘΗCΙΩΝ (NB) ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ; credo Neronis ac Matris ipsius Agrippinæ; sicut Smyrnenses Tiberii ac Matris ejus. Porrò Galbæ ΚΛΥΠΙΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ: quæ Clypea, uti notum satis, Africæ urbs fuit.

De Vitellio mihi nihil occurrit: neque adeo accuratum aliquem catalogum hîc facere instituo (quod alias & plures hisce addendi sint) sed quæ urbes *Neocoræ* mihi potissimum occurrunt, huc adduco; ut videat Lector nullum pene Cæsarem, usque ad *Posthumum*, non suas habuisse urbes νεωκόρους; nullumve fere fuisse, cujus non hîc aut ille nummus (quandoque plures) hoc titulo notati fuerint.

Inter Vespasiani nummos igitur habemus, & ΖΕΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΩΡΩΝ; quæ urbs Troadis (& olim Oraculo Apollinis, testante Strabone, clara) fuit, & ΦΡΙΞΙΩΝ Lyciæ: sicut & inter Titi Vespasiani nummos, ΠΡΟΞΕΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ; urbis scilicet circa Naucratiam; ΚΑΣΣΑΝΩΡΙΤΩΝ, Ægyptiæ, teste Stephano: ΘΤΕΣΣΕΩΝ, Pisidiæ; sicut & ΦΑΛΑΙΣΙΕΩΝ ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, urbis Arcadiæ *Neocoræ*, ut credo, Titi ac patris Vespasiani: nisi id in Domitiani gratiam factum fuerit. Cujus Domitiani hic nummus habetur, ΔΙΑΔΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, Lyciæ urbis; ac ΠΗΔΑΑCΕΩΝ, urbis Cariæ; uti & ΓΕΦΥΡΑΙΛΗΔΩΝ. Denique (namque Nervæ mihi nulli occurrunt) & Trajani: cujus hic occurrit ΠΟΔΑΛΕΩΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. quæ itidem Lyciæ urbs olim fuit.

CAPUT III.

Contentio civitatum super πρωτεία; *seu* primatu *circa* Neocorias, *maximeque urbis Ephesi*, *Smyrnæ*, *ac Pergami.*

Πρω-

Πρωτεῖαν illam, seu Primatum, *non ordinem temporis, sed dignitatem civitatum spectare, &c. quæ paulo latius pertractantur.*

UT enim, ut suprà notavi, Sacerdotes *Neocori* aut aliorum Deorum Dearumve, Serapidis nempe, *Jovis*, *Nemeseon*, aliorumve Numinum erant; quin & ipsorum *Augustorum*, talesque qui curam gererent Templorum hujusmodi, cultûs, Ludorum seu Sacrorum Certaminum, a Communi Asiæ, Bithyniæ &c. celebrandorum, adeoque & sub alio nomine Asiarchæ, Bithynarchæ, &c. erant: Sic urbes istæ quæ tali prærogativa *Neocoratus* (ut sic loquar) gaudebant sese maxime supra alias efferebant; Sicuti tam ex marmoribus, quam nummis, istorum occasione, aut causa, signatis nobis indicatur. Hinc namque apud Sponium (Itinerarii Tom. I. pag. 401.) habemus hæc sequentia:

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ
ΤΗ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗ ΚΑΙ ΜΗ
ΤΡΟΠΟΛΕΙ ΚΑΙ ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟ
ΡΩ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ
ΤΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΕΡΩΤΑ
ΤΗΣ ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ ΣΜΥΡ
ΝΑΙΩΝ

Quonam vero tempore talia de se jactarint Smyrnenses, patet ex sequenti inscriptione nummi a Smyrnensibus his cusi; quam eodem Tomo, pag. 401. idem Sponius ita exhibet, Α. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ in uno latere signatam, in altero vero ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ Γ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ ΚΑΛΛΕΙ ΚΑΙ ΜΕΓΕ-

ΘΕΙ ΕΠΙ ΣΡΑΤΗ. ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΚΑΙ ΚΡΑΤΗΡΙΟΥ. Sic quoque inter Oxonienſia hoc ſequens, pag. 277. habetur, de eadem Smyrnenſium civitate:

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ
Η ΠΡΩΤΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΛΛΕΙ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΕΙ ΚΑΙ ΛΑΜ
ΠΡΩΤΑΤΗ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙ Γ. ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΤΩΝ ΣΕ
ΒΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΕΡΟΤΑΤΗΣ ΣΥΝ
ΚΛΗΤΟΥ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ ΣΜΥΡ
ΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΣ
ΛΕΡΕΜ ΣΕΠΤΙΜ
ΗΛΙΟΔΟΡΟΝ ΑΝΤΙ
ΝΟΕΑ ΚΑΙ ΣΜΥΡ
ΝΑΙΟΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙ
ΑΣΤΗΝ

Quibus adde (præter illam quam ex iiſdem marmoribus exhibui ubi de *ἀρχιερείαις* loquebar) pag. 296. ita exſtantem:

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ
Η ΠΡΩΤΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΛΛΕΙ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΕΙ
ΚΑΙ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙ Γ. ΝΕΩΚΟΡΟΣ
ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΕΡΩΤΑΤΗΣ
ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ
ΠΟΛΙΣ
Α. ΣΕΠΤΙΜ. ΑΥΡ. ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΟΝ ΚΑΙ
ΣΜΥΡΝΑΙΟΝ ΠΑΝΚΡΑΤΑΣΤΗΝ

Verum

Verum enim verò hæc ad πρωτεῖα spectant quoque, quæ quales urbes vindicari sibi voluerint, statim dicendum quoque erit: nunc pauca adhuc addam de Κοινοῖς.

Circa hæc igitur consideranda veniunt sequentia Suetonii verba, cap. 59. in vita Augusti: *Provinciarum pleræque super templa & aras, Ludos quoque quinquennales pene oppidatim constituerunt.* Præter Templa & aras, scilicet, quæ a singulis Provinciarum κοινοῖς seu communitatibus (ut Asiæ, Bithyniæ &c.) constituebantur; in præcipuis nempe urbibus, minime vero oppidatim: attamen Ludi quoque Quinquennales pæne oppidatim constituebantur. Omnes enim νεωκόριαι Ludos ac Certamina, sive semel data, sive per singulos annos, sive Quinquennales; quamdiu ista religio aut adulatio perduraret (quod ex. gr. in ἀρτέμιδι seu Diana, apud Ephesios quidem perpetuum erat, at minime in Cæsaribus) sibi adjuncta habebant: non vero, vice versa, Ludi ac Certamina sibi adjuncta habebant νεωκόριας: cum ipsæ νεωκόριαι tantum revera semel celebrarentur (sive unico, sive pluribus Augustis) in prima Templi, Templorumve dedicatione: sequentes Ludi &c. tantum istarum νεωκοριῶν iteratæ repræsentationes (ut sic loquar) ac memoriæ essent.

Præterea notissimum est, plurimos ludos ac Certamina constituta pene ubique fuisse, absque ulla Dedicatione Templi, aut Neocoriâ. Quare istud *Oppidatim* Suetonii ad solos ludos quinquennales restringendum est. Sic enim, ut solos Quinquennales memorem, Augustus (teste eodem Suetonio, *Quo Actiacæ victoriæ memoria celebratior, in posterum esset, urbem Neapolim apud Actium condidit: ludosque illic Quinquennales constituit.* Quin & Nero, *instituit & quinquennale certamen primus Romæ, more Græco triplex, Musicum, Gymnicum, Equestre, quod appellavit Neronia.*

Hujus quoque generis fuisse existimo istud, cujus mentio fit apud Gruterum pag. 499. nº. 6.

. . . .

. . . .

COHORTI . BREVC.
TRIB . MIL . PROC
DIVI . TITI . ALEXAN
DRIAE . AGONOTHE
TAE . CERTAMINIS
PENTAETERICI . BIS
EX . TESTAMENTO
HEREDES
C. COECILIVS FRONTO
M. FLAVIVS VERANVS

Ingens ſane catalogus confici poſſet iſtorum Ludorum ac certaminum, quæ non ad πανηγύρεις ſpectabant: quantumvis ſæpe ob Dedicationes Templorum, ararum, &c. celebrarentur; ſive anniverſarii eſſent, ſive Quinquennales, ſive nulli certo temporis ſpatio adſtricta. quod ex ſequenti loco Suetonii, de Auguſto, ſatis liquere videtur: *Feciſſe ludos ſe ait ſuo nomine quater: pro aliis magiſtratibus, qui aut abeſſent, aut non ſufficerent, ter & vicies. Fecitque nonnunquam vicatim, ac pluribus ſcenis per omnium linguarum hiſtriones: non in foro modo, nec Amphitheatro, ſed in Circo, & in Septis; aliquando nihil præter venationem edidit. Athletas quoque exſtructis in campo Martio ſedilibus ligneis: item navale prælium circa Tiberim cavato ſolo: in quo nunc Cæſarum nemus eſt. . . . . Sed & Trojæ ludum edidit frequentiſſime*, &c.

Sic videmus Ludos Votivos, multoſque alios diverſas ob cauſas, tantum unica vice editos fuiſſe. Sed revertamur denuo

denuo ad urbes Neocoras; ac quidem primùm ad æmulationem ipsarum super πρωτεία, seu Primatu, cum circa Neocorias: tum & circa alia.

Super πρωτεία seu primatu maxime inter se contendebant, atque in perpetua quasi æmulatione vivebant *Ephesii*, *Smyrnæi* ac *Pergameni*: quod clare perspicimus ex Oratione de Concordia, ad civitates Asiaticas, Aristidis; qui ait *illos, dum de Templis ac certaminibus, quæ communia dicebant, inter se dissentirent, de* πρωτεία *pravum iniisse certamen*, &c. Verba ipsius Aristidis sunt: Θαυμάζω δὲ ὅτι σεμνύνεσθε μὲν, οὐχ ἥκιστα τοῖς ναοῖς, καὶ τοῖς ἀγῶσιν οὓς κοινοὺς νομίζετε, ὑπὲρ δὲ αὐτῶν τούτων διεστήκατε. καίτοι ὅταν οἷς ὥσπερ κοινοῖς ἀγάλλεσθε ὑπὲρ τούτων ἐρίζητε, ὑπὲρ τοῦ ταὐτὸν φρονήσετε;

Causas autem cur pro primatu inter se sic contenderent eleganter admodum indicat, dum singulas istas urbes encomiastice describit: quas descriptiones minus tædio fore credo ejusmodi elegantiarum amatoribus; quod simul (quamvis satis longæ) multam lucem cum modo dictis, tum adhuc dicendis affundant. Veruntamen versionem solam adducam: Lector circa talia magis curiosus ipsa Græca Aristidis verba consulat: *Incipiam autem ab ea* [Pergamo] *quæ nos nunc excipit, & hisce sermonibus curiam præbet. Quod quidem LOCIS FINITIMIS QUONDAM IMPERAVIT, eademque, de quibus gloriamur, hinc originem postea duxerunt, omittendum duco. Quæ autem statim in oculos incurrunt, arx est primùm tantæ magnitudinis, longe ab omni introitu refulgens, velut communis quidam totius gentis vertex. Sub ipsa vero reliquæ urbis partes, aliæ alibi, varios habent situs ac formas, ita ut multa dicas oppida in unum congressa habitari, & esse quasdam quasi finitimas urbes, quæ progressu temporis, cum utrinque semper auctæ fuissent, in unum convenerint.*

Huc

Huc accedunt ornamenta tum vetera, tum nova, quæ per totam distenduntur civitatem: quorum quodlibet etiam toti possit urbi sufficere. Ac multa de aliis quoque narrare possim, sive partes, sive sint oppidula vocanda: quod autem omnium est honorificentissimum, atque omni memoria dignissimum, quisnam silentio queat præterire? nempe extremum urbis segmentum quod SERVATORI, communi omnium bona fortunâ consecratum est. Etenim cum in hanc quoque continentem opportebat Deum transire, huc primùm trajecit, & urbem pro auspicio commercii cum tota continente habendi duxit. Et quamquam temporis ratione secunda hæc est colonia, e Græcia post illam deducta, quam ex Arcadia Telephus cum suis deduxit, dignitate tamen & potentia omnium est antiquissima. Æsculapii enim ædes in hac est Asiæ parte collocata, atque heic amicæ FACES omnibus a Deo suspenduntur, qui eos ad se vocat, ac prorsus veram extollit lucem. Neque vero vel chari cœtus, vel navigationis aut disciplinæ societas tanti est, quanti sit, ad Æsculapii simul commeasse, ac sub optimo perfectissimoque TEDIFERO atque MYSTAGOGO, cuique omnis cedit necessitas, PRIMIS ESSE SACRIS INITIATUM. Ego certe unus ex iis & ipse sum, qui non bis operâ Dei vixerunt, sed multas ac varias transegerunt vitas, & morbum ea de causa censent utilem, atque tesseràs insuper acceperunt: pro quibus equidem non omni felicitate, quæ potest homini contingere, frui velim. Itaque nec portu carere quis hæc loca dixerit, verum rectissime ac justissime hunc esse judicarit tutissimum ac firmissimum portum, quique plurimos recipiat, & maxima vigeat tranquillitate, in quo ab Æsculapio salutis omnium navalia pendeant. Quis igitur non jure tantæ talique civitati congratuletur, atque omne, quod possit, laudis auxiliique genus tribuat? Equidem sic existi-

existimo: quemadmodum hæc est commune omnium per Dei vires bonum, sic etiam ab omnibus communem consequi benevolentiam & honorem mereri. Jam vero SMYRNA vile quid & fortuitum videtur, ac tale, cujus multis e locis sumi possit exemplum? quam quicunque non viderunt, nullis queant conjecturis assequi: qui viderunt, deorum opus esse dixerint: sicut Homerus Achillis clypeum, & quæ erant in illo urbes, Vulcani dixit esse fabricam. Aspectus porro tum ex terra tum e mari magnam excitare possit contentionem inter eos, qui appellunt ac solvunt, utri majore perfundantur voluptate. Extat enim figura quadrata (si basim in littore ponamus, verticem in plano superioris lateris) ab agro atque convallibus pedetentim per æqualia sublata. Sed non hæc tantum spectanda sunt: verum longe præstant interiora. Quantus enim ornatus cum usu conjunctus est, ita ut & corpori recreationes præbeat utiles, & animo facultatem atque alacritatem ad laborandum suppeditet, totus e templis, lavacris, portubus, curriculis conflatus est. Quo fit ut nemo sit, qui eam cunctetur appellare MAXIMAM, pulchritudinis excellentiâ fascinatus. Mare vero, fluvii & suburbia, cùm se mutuo, tum civitatem decent, quasi non sorte potius essent, quam judicio attributa. Denique illud Smyrnæi poëtæ facile dixeris [Impius ille tribuque carens, tectoque vocetur] qui non prius Smyrnæ quam alterius cujuscunque forma capiatur. Maximum autem omnium ac dictu dignissimum, Musarum sunt & Gratiarum chori, urbem perpetuò peragrantes: quorum opera non jucundiores modo, sed etiam meliores solet hospites dimittere. Quo circa quamvis aliis in rebus præstantiores evadimus, erga hanc tamen non melius, sed pejus quodammodo nos gerimus. Nam cum literarum studia atque in iis profectus in ipsa plerumque cuncti consequantur, laudes tamen & ex literis relatæ gratiæ ipsi

præcipue non tribuuntur. Age vero, TERTIÆ quoque tanquam libationis memoriam colamus. numero autem tertiam nunc dico, non ordine: nec mihi quisquam verborum anceps sermonem in contrarium trahat. Hoc igitur primùm de ipsa maximum dici potest, cum duæ sint urbes istæ, de quibus tam multa dicta sint, aliquid tamen etiam de hac dicendum restare, quod simul & diversum sit, & dictu non inutilius. Atque existimo cunctos, quotquot inter Herculis columnas & Phasim fluvium habitant, recte facturos si Ephesum sibi familiarem fecerint: idque partim societate portuum, partim aliis omnibus susceptionibus. Omnes enim velut in patriam suam deferuntur: nec est quisquam tam imperitus, quique iis adeo, quæ manifesta sunt, repugnet, quin & commune Asiæ ærarium & necessitatis refugium urbem esse concesserit. neque tam est quisquam querulus, ut ejus urbis terminos reprehendat. Nam & mari terraque longe extenditur, & ubique sufficit ad ea, quibus est opus, præbenda, cunctasque vitæ rationes quibuscunque uti homines vel possunt, vel volunt suppeditandas. Quod si usus ejus ad omnes extenditur, cur non ab omnibus eam communis excipit benevolentia? & si eam felicem esse omnium simul interest, cur id illi non simul omnes exoptent? cumque Persarum temporibus tanta reverentia Dianam prosecuti sint barbari: cur jam, cum præter templum, solito majus erectum, imperium quoque maximum & augustissimum est constitutum, non vel honorem duntaxat eum, quo & urbem Dea affecit, & ipsa debet ab omnibus hominibus affici, ad civitatis gloriam sufficere credamus? Cum porro urbes duæ unius atque ejusdem Atheniensis, urbis, quam nemo totius Græciæ decus erubuerit appellare, sint coloniæ: hæc quoque simile quiddam, quale Athenæ, sibi potest arrogare, quantum ad indigenarum [αὐτοχθόνων] & Heroum proventum spectat. Sin minus, cum his certe comparari

parari potest. Siquidem & ipsa colonos indigenas habuit Arcades. Quo circa vel hac de causa inter se agnoscere, digneque honorare debent, &c.

Encomiastica hæc istarum urbium descriptio continet etiam, pro parte saltem argumenta, quæ unaquæque pro tali primatu, ut sibi debito, afferebat. Præter quæ, in nummis suis, cum νεωκορίας sive Augustorum, sive & aliorum Deorum, tum & alia ostentabant: de quibus tamen infra ulterius loquar.

Notandum interim Pergamenos se duplici nomine πρώτυς appellasse; 1. quidem ob causas ab Aristide allatas. 2. Quod primi omnium inter Asiæ propriæ urbes νεωκόροι τῦ σεβαςῦ, sive *Augusti Cæsaris* facti essent. Smyrnenses enim sub Tiberio νεωκόροι τ̃ σεβαςῶ facti sunt; Ephesiique his posteriores: quantumvis ab antiquis temporibus νεωκόροι Ἀρτέμιδος, seu *Dianæ Æditui* fuissent. In Asia propria dico: quum aliàs & Gnosii in Creta, & Messenii in Sicilia, & Ilienses in Phrygia, istâ prærogativa jam gauderent.

Hinc igitur nummus ille, ex Gaza Regia, apud Harduinum (nam de aliis adhuc dubito) qui habet ΠΕΡΓΑΜΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΝ, & in aversa parte, ΚΑΙΣΑΡΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ. Atque hinc, quoque illustranda inscriptio illa quæ apud Sponium Itinerarii tomo primo (mihi pag. 414.) habetur: ubi post alia prægressa leguntur hæc sequentia:

Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ
ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΠΕΡΓΑΜΕΝΩΝ ΤΟΝ ΕΥΕΡ
ΓΕΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΩΝ ΤΗΣ
ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ

Quæ ab ipsis ita dicuntur, non quod se tunc prima vice

[nam sub Nerva Trajano hæc inscriptio posita fuit] νεωκόρους factos velint; sed quod primi tempore νεωκόροι fuerant. quippe qui jam sub Cæsare Augusto hunc adepti fuerant honorem. Atque sic Smyrnenses, quamvis non πρώτους, certe se Γ, seu τρὶς νεωκόρους appellare potuissent: quum ipsis jam concessum esset, ut Templum *Tiberio*, *Matrique*, *& Senatui* ædificarent & consecrarent.

Verum ista ambitio tunc nondum ita gliscebat. At quum temporis tractu, etiam sub aliis Augustis plures urbes cùm Asiaticæ, tum & aliæ, hunc honorem adipiscerentur (ut Abolla in Sicilia, Crissæi, Cydonii, aliique) major ambitio, atque hinc æmulatio accrevit: & ut præsertim inter potentiores, sic maxime inter has tres, de quibus nunc nobis sermo est, Ephesum, Smyrnam, ac Pergamum. *Gnosii* tamen, in Creta, maturius (utpote sub ipso Cæsare Augusto sicut & Ilienses. Sub Julio) se δὶς νεωκόρους scripserant: ex ista nempe causa, quod Labyrinthus jam restitutus esset, (sicuti conjicit Harduinus) vel ex alia mihi incognita.

An autem primorum Augustorum temporibus plures quidem *Neocori* facti sint, paucioribus vero Sacri Ludi concessi, dubitare quis possit exinde, quod (apud Dionem) Augustus solis Pergamenis concesserit ut Ludos Sacros facerent.

At alibi Ludi Sacri fuere instituti, ubi minime constat Templa Cæsaribus, (huic illive, pluribusve simul) fuisse dedicata. Sicut rursus Ephesii *Neocori* in nummis non comparent ante Neronem. quod an acciderit quando jam is Nero certamina sua per Græciam, ac ludos celebraret, disquirendum restat.

Quum autem jam plurimæ urbes; hæ quidem sub hoc, istæ vero sub alio imperatore, quin & plures quandoque simul sub uno eodemque; plures que jam se bis (imò & Smyrnæi jam olim τρὶς) *Neocoras* scriberent; æmulatio ista, qua

qua unaquæque majorum ac Metropoleon civitatum (ut jam supra attigi) quotidie adaugebatur. Hinc namque Ephesii quum jam sub Vespasiano se scripsissent in nummis πρῶτας Ἀσίας; post sub Marco Aurelio nummis insculpebant ΕΦΕΣΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ, ac sub Alexandro Severo quoque, sub Mammæa, sub Maximino, sub Gordiano Pio, sub Philippis, & Otacilia Severa, Tranquillina, Decio, Valeriano, Volusiano, Salonina, ac Gallieno ΕΦΕΣΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ. Hincque & sub Severo ΖΕΤΣ. . . . ΙΙΣΙΟΣ ΕΦΕΣΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ.

Sic quoque Pergameni eo titulo superbiebant; ut apud Spanhemium, pag. 884. ΠΕΡΓΑΜΕΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ: atque in alio nummo sub Caracalla cuso ΕΠΙ ΣΤΡ. Μ. ΚΑΙΡΕΑ ΑΤΤΑΛΟΥ ΠΕΡΓΑΜΕΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Quippe, teste Herodiano, *Caracalla Pergamum adierat ut Æsculapii curationibus uteretur.*

Sic sub eodem prætore eadem habetur inscriptio cum tribus Templis; atque alia itidem (sed non addito Prætore, seu στρατηγοῦ) cum tribus Templis. Nec non ita in nummis Juliæ Domnæ, Decii, Herennii Etrusci, Valeriani & Gallieni, illud ΠΡΩΤΩΝ comparet.

Neque certe minus Smyrnæi hoc titulo πρωτείας gloriabantur: ut qui maxime ἐπὶ κάλλει καὶ μεγέθει τῆς πόλεως superbiebant, atque adeo se κόσμον τῆς Ἰωνίας κάλλει &c. jactabant. Unde & hi quoque inscribebant nummis (sub Julia Mœsa) ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ. Sub Julia Domna, uti præterea & sub Caracalla, quinquies (vel pluries) ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. item ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ: ac sub Alex. Severo plus semel, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ. Et hæc quidem in una eadem-

que Asia, si non propria, saltem Proconsulari.

Quum alioquin minime mirum videri deberet, alias quoque aliarum regionum aut provinciarum urbes (sive quod μητροπόλεις essent, sive aliis de causis) se scripsisse πρώτας: ut ex. gr. Amasia, quæ nummis inscribebat ΑΜΑCΙΑC ΝΕΩΚΟΡΟΥ ΠΡΩΤΗC ΠΟΝΤΟΥ atque ΑΔΡΙΑΝ. ΑΜΑCΙΑ Π. Π. ΝΕΩ. &c. Tum & Tomos: ΤΟΜΕΩC ΜΗΤΡΟΠ ΠΟΝΤΟΥ Δ. Tarsusque ΤΑΡCΟΥ ΜΗΤΡΟΠ. ΚΟΜΟΔΕΙΟC ΟΙΚΟΜΕΝΙΚΟC [sc. ἀγὼν] ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΟΥ. Nec sine superbia Nicæenses scribebant ΑΡΙCΤΩΝ ΜΕΓΙCΤΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ ac ΝΙΚΑΙΕΙC ΠΡΩΤΟΙ ΤΗC ΕΠΑΡΧΕΙΑC, in Domitiani nummo.

Verum enim verò, qui pares sibi hîc ferre non posse ostendebant, sub Macrino, plus semel nummis suis inscribebant ΕΦΕCΙΩΝ ΜΟΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC. Hinc & sub Caracalla (quando jam maxime ista lis ferveret) ΕΦΕCΙΩΝ ΜΟΝΩΝ ΑΠΑCΩΝ ΤΕΤΡΑΚΙ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ut & sub Macrino ΕΦΕCΙΩΝ ΜΟΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Quibus tamen rursus Smyrnenses concedere quicquam nolebant: sicuti supra ex Marmorum inscriptionibus vidimus.

CAPUT IV.

Disquiritur unde, ac quomodo, Civitates, bis, ter, quaterve Neocoræ *factæ fuerint: sicut & aliorum eruditissimorum Virorum Sententiæ super ista re expenduntur; meaque illorum examini exponitur opinio, quâ pono,* urbes semel, bis, ter, quaterve Cæsarum, *sive* Augustorum Augustarumque, *fuisse* Neocoras, *prout aut unius, aut plurium simul*

simul (ac quidem uno eodemque tempore,) Neocoræ *essent, sive templum unicum pluribus simul, sive singulis singula, consecrassent, &c.*

NUnc autem disquirendum, ob quas rationes urbes se scripserint *Bis, ter, quaterve* νεωκόρυς. Duplex super hac re opinio est; ac quidem una, urbes non sub uno eodemque Imperatore factas fuisse pluries νεωκόρυς; verum sub diversis, acquandoque admodum, tempore. unde, (exempli gratia) ad nummos maximi moduli, pag. 61. ita Vaillantius: *Ephesus Joniæ urbs præcipua Severo etiam nummos consecrat, ob victorias ab eo relatas; ut indicat typus, Ephesii in eo se bis Neocoros inscribunt, primam vero Neocoriam a Nerone eos accepisse testatur illius Principis nummus, & secundam ab Hadriano alter hujus Imperatoris arguit. Nec quis existimet EOS A SEVERO BIS NEOCOROS fuisse factos: urbes enim factæ Neocoræ eos titulos semper in nummis servabant; & si quas amplius obtinuissent, in iis tum apponebant, ut ipsa Ephesus quæ sub Caracalla tertiam obtinuit Neocoriam, se deinde ter Neocoram inscripsit. Imo se quater Neocoram sub Elagabalo gloriatur, non quod illa, ut quidam putarunt, ab hoc Principe acceperit, quater fuerit Neocora. Nam postea sub aliis Principibus, in plurimis nummis, se ter Neocoram tantum appellat: quod intelligendum est de ter facta Neocora Imperatorum cum jam esset Neocora Dianæ templi, ut fert insignis nummus* ΕΦΕΣΙΩΝ ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. Alter habet ΕΦΕΣΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ: *quæ dignitas NEOCORA Imperatorum pro ludis & Sacris faciendis instituta est.* Atque ab hac fere parte stant eruditissimi viri Rubenius, Ez. Spanhemius, & J. G. Grævius.

Alii vero, atque inter istos in primis nominandus Amplissimus

ſimus Giſbertus Cuperus, exiſtimant ſub uno eodemque Imperatore unam eandemque urbem bis, ter, quaterve factam fuiſſe Neocoram. Quæ certe opinio, veritati; uti ego (quamvis his omnibus eruditionis coryphæis longe impar) magis conſentaneam puto: licet illam aliter, intelligendam rear, atque explicandam. quod nunc pro viribus conabor.

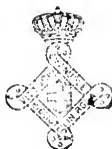
Ut autem hîc verſamur in ſtatu conjecturali; ſic, ſpero, temeritati meæ veniam dabunt viri modo nominati; quod illud minimæ ipſorum famæ (quæ ſemper maxima permanebit) detrahendæ tentare velim: verum ut ſic, ſi minus recte conjecero, meliora ab ipſis docear.

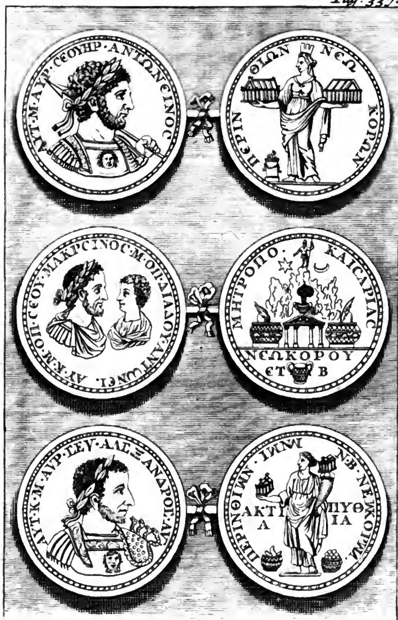
Mea igitur fert opinio, ſub uno eodemque Imperatore; vel pluribus unà imperantibus Imperatoribus, urbes, quandoque *ſemel*, quandoque *bis*, quandoque *ter*, quin & aliquando *quater*, factas fuiſſe *Neocoras*. Ac Ilienſes ſic factas fuiſſe *bis Neocoros*, ſeu Cæſaris & Æneæ ſimul, ſeu *Romæ* ac Cæſaris ſimul [ſicut jam olim cum Smyrnenſes, tum Alabandenſes *Romæ*] ſive id unico tantùm conſtituto templo fieret (uti ſub Tiberio a Smyrnenſibus factum) ſive duobus diverſis in uniuscujuſque honorem dedicandis. Quantumvis de Ilienſibus ſtatuat Rubenius, illos primùm ab Alexandro *Palladis*, poſt vero a J. Cæſare *Æneæ* factos fuiſſe *Neocoros*: quod quo fundamento nitatur non ſatis capio.

At de unico *Romæ* ac *Cæſaris* templo aliquatenus firmant verba Dionis de Auguſto: ut qui iſtud Epheſiis ac Nicæenſibus conceſſit. Ita ut inde ſemel Romæ, ſemel J. Cæſari, atque adeo bis hiſce duobus ſimul (ſive ob unicum, ſive ob bina templa dedicata,) *Neocori* facti fuerint. Licet Ludos huic dedicationi acceſſiſſe non memoretur.

Si autem Ludi Sacri accederent, eo magis ſeſe poterant oſtentare νεωκόρους; ſive Ludi iſti anniverſarii eſſent, ſive Quinquennales: ob quos Ludos ita iteratos tamen minime

de

ΑΥΤ·Μ·ΑΥΡ·CΕΟΥΗΡ·ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC
ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ
ΑΥ·Κ·Μ·ΟΠ·CΕΟΥ·ΜΑΚΡΙΝΟC·Μ·ΟΠ·ΔΙΑΔΟΥ·ΑΝΤΩΝΕΙ.
ΜΗΤΡΟΠΟ. ΚΑΙCΑΡΙΑC
ΝΕΩΚΟΡΟΥ
ΕΤ Β
ΑΥΤ·Κ·Μ·ΑΥΡ·CΕΥ·ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC·ΑΥ
ΑΚΤΙ Α
ΠΥΘ ΙΑ

ΑΥΤ·ΚΡΑΤ·Κ·ΜΑΡΚΟϹ·ΑΥΡ·ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ
ΕΠΙ·ϹΤΡ·Μ·ΚΑΙΡΕΛ·ΑΤΤΑΛΟΥ
ΠΕΡΓΑ
ΜΗΝΩΝ
ΠΡΩΤΩΝ·Γ·ΝΕ
ΩΚΟΡΩΝ.
ΤΩΝϹΕΒΑ
ϹΤΩΝ
ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ·Π
ΡΩΤΩΝ·Γ·ΝΕ
ΩΚΟΡΩΝ
ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ
ΑΚΤΙΑ·ΠΥΘΙΑ·
ΝΕΩΚΟΡΩΝ
ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ
ΕΠΙ·ϹΤΡ·Μ·ΚΑΙΡΕΛ·ΑΤΤΑΛΟΥ·ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ
ΠΡΩΤΩΝ·Γ·ΝΕΩ
ΚΟΡΩΝ

de novo fiebant Νεωκόροι. Nec puto ludos illos anniversarios, &c. permansisse: sed solùm quandiu ista adulatio perduraret; aut hisce abolitis ob novos Cæsares eodem tali honore condecorandos, eosdem iterum horum jam imperantium bis, semel, aut pluries *Neocori* fierent: sive sic horum Augustorum, sive Senatus indultu nova Templa consecrarent: atque ita vel semel, si id unico Augusto, vel pluries, si id pluribus simul Augustis fieret, fiebant *Neocori.* Ex. gr. si uni Severo, semel; adeoque Νεωκόροι τοῦ Σεβαστοῦ; si Severo ac Juliæ Domnæ, bis: si Severo, Juliæ, atque Antonino Caracallæ simul, ter: sicque erant τρὶς νεωκόροι illorum Σεβαστῶν, quamvis in unico templo, quod principiò soli Severo posuerant, etiam hos cæteros simul post consecrarent.

At sæpe plura templa pluribus, i. e. unicuique proprium ædificabatur Templum. Atque hinc, puto, Pergameni, tria templa (vel Caracallæ, & Juliæ Domnæ, & Getæ; vel, si mavis, Caracallæ, & Juliæ Domnæ & Severo) in nummis signabant. Perinthii vero, ut qui id solis Caracallæ & Juliæ Domnæ; vel Caracallæ & Getæ faciebant, tantum duo templa exprimebant; simulque Ludorum, seu Certaminum signa & præmia per duas urnas, ac palmas, vel & ipsorum Augustorum capita &c. designabant. Ita ut in nummo Smyrnensium, qui Templum & *Liviæ* & *Senatui* & *Tiberio* dedicarant, ab uno latere duo capita, *Liviæ* scilicet ac *Senatûs*, ab altero Templum atque in ipso *Tiberius* (cujus indultu ac cujus honori id maxime fecerant) compareant. Unicum scilicet Templum his tribus simul Numinibus consecrarant. (Quorum trium interim inde sic *Neocori* erant. Sicque contrà, apud Vaillantium, in nummo Caracallæ) Ephesii τέτρακις νεωκόροι dicuntur, quod quatuor ibi templa habeantur duo ex fronte (ut optime observat Amplissimus Cuperus) *Severo* & *Juliæ Domnæ*; duo a latere, unum *Caracallæ*, alterum *Getæ:* quæ tamen, si non uno eodemque

tempore, ut suspicor, licet diversis temporibus tamen sub eorum imperio singula singulis aut bina singulis, &c. dedicata existimem: nummumque hunc omnibus simul cusum cum jam Geta Cæsar factus esset; ac quidem post obitum Severi; cujus tamen memoria (ac templi dedicatio, ibi, uti videtur, recolitur: cum sub ipso Severo & bis (semel nempe Severo, semel Juliæ; quæ alibi, in nummis ut Dea Fortuna comparet) & ter, (quippe Severo, Juliæ ac Caracallæ) νεωκόροι τ̃ Σεβαςῶν, sive *Augustorum* fuissent: quorum nunc, addito Getâ, τέτρακις seu quater, *Neocori* erant. Quin & bis jam ante *Neocori* fuisse videntur, ob templum *Caracallæ* ac *Getæ*, consecratum; quibus & tertia Νεωκορία Ἀρτέμιδος accedebat: uti ex nummo liquet apud Occonem reperiundo, cujus in uno latere extant *Caracallæ* & *Getæ* effigies, in altero *Dianæ Ephesiæ*, cum inscriptione hac, ΕΦΕΣΙΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗC ΑΡΤΕΜΙΔΟC. Sicut & ante tribus Augustis simul (ut ex Juliæ nummis apparet) *Smyrnæi Neocori* fuerant. Quod autem sub Caracalla iidem Ephesii quoque τρὶς seu *ter* tantùm *Neocori* conspiciantur, crediderim inde factum, quod Geta jam a fratre interemptus in hujusmodi Caracallæ nummis omissus fuerit: aut si tunc is adhuc viveret, id partim ex adulatione erga Caracallam, partim ex metu, cum jam talia inter illos essent dissidia, acciderit.

Verum enim vero, ut porrò Ephesios hos maximè (alios tamen illis intermiscendo) exemplo sumam, ii sub Hadriano quoque *bis* fuere *Neocori;* semel, ut puto, ipsius *Hadriani*, semel quoque *Sabinæ* i. e. utriusque simul (ut qui sæpius in nummis conjunctim occurrunt.) Nec mirum, quando sic simul, uno eodemque in nummi latere aliquoties, cum ab Hadrianopolitis, tum ab aliis exhibeantur. At clarius id apparet in nummo, cujus apud Sponium hæc extat inscriptio, ΕΦΕCΙΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ; de quo porrò hæc

hæc Sponius: *Hadrien & Ælius, qui se regardent, le primier avec le titre d'Olympien*; in altero scilicet latere. Nempe ut Titus ac Domitianus, uno eodemque in latere reperiuntur, se mutuò respicientes; ac post Domitianus & Julia Titii filia: sic hi, in quorum honorem adulatoriè *bina*, seu *duplex*, sive mavis *Bis*, *Neocoria* ab Ephesiis ambiebatur. Quin & Tarsenses sic voluerunt esse *Bis Neocori*, prout in nummo Antinoi exprimitur; semel scilicet Hadriano, semel & ipsi Antinoo; seu adhucdum vivo seu jam demortuo. Quo & forte referendus nummus ille (apud Spanhemium ad Juliani Cæsares reperiundus) in cujus uno latere apparet Hadrianus, cum hac inscriptione ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΤΡΑΙΑΝΟϹ ΑΔΡΙΑΝΟϹ ϹΕΒ. in altero Antinous cum hac ΗΡΩϹ ΑΝΤΙΝΟΟϹ. In cujus quoque jam demortui honorem Hadrianus (teste Pausania. . . . .) *quinquennale instituit ludicrum*, seu *certamen*. Aliàs autem (atque ante, ut reor) in alio nummo signarant Tarsenses, ΑΔΡΙΑΝ. ΤΑΡϹΟΥ ΝΕΩΚΟΡΟΥ ΚΥΔΝΟϹ: nisi hic illud ΔΙϹ subintelligendum sit.

Porrò Antonino Pio ac Lucio Vero *bis Neocori* facti fuere cùm Ephesii, tum Æliopolitæ; sicut & in nummis Antoninus ac Verus simul, capitibus obversis comparent. Non quod velim ubique ubi duo simul (quin & tres) Cæsares comparent in nummis, id indicare, illos ob νωκόρειας fuisse cusos; quod tales illa, de ipsorum *Neocoris* bis terve alibi indicata quoque firment: uti hac sequenti id fieri puto inscriptione Ephesiorum, in nummo scilicet Lucii Veri: ΕΦΕϹΙΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Sic & in aliis M. Antoninus ac Verus simul in uno eodemque latere, vel etiam diversis ejusdem nummi lateribus exprimuntur.

Marci Aurelii & simul *Faustinæ Neocori* sic plus semel in nummis occurrere videntur. Namque ut ille sub Sera-

 pidis

pidis ita & hæc sub Isidis habitu in iis quandoque simul comparent. De Faustina id magis clarum reddit, (præter alias rationes) quod *Cyziceni* & in M. Aurelii, & in Faustinæ nummis *Neocori* compareant. Qui nummi tamen an eodem tempore utrisque, an vero diversis temporibus, cusi fuerint incertum est.

Interim Pergameni se sub Marco Aurelio scribunt *ter Neocoros*; ut, ΠΕΡΓΑΜΕΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΕΠΙ ΣΤ. ΑΤΡ. ΔΑΜ. ΑΣΙΑΡ. Quod πρώτων tamen ad πρωτείαν inter urbes Asiaticas, spectare puto; non eò quod illi primi *Neocori* fuerint facti: uti ex aliis satis clare patet. Fuere igitur hi, ut credo, *Neocori* M. Aurelii, Lucii Veri, ac Faustinæ. Sic rursus in nummo Marci Aurelii & Commodi (apud Occonem) Nicomedenses horum amborum tantum *Neocori* fuere, ut ex hac sequenti inscriptione liquet; ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΣ ΝΕΩΚ. cum duobus scilicet templis & triremi in ipsorum medio. Cum tamen in Caracallæ nummo, in quo & tria templa comparent, habeatur ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Caracallæ nimirum, Getæ, ac Juliæ Domnæ. De quibus Caracallæ nummis statim quoque loquar.

Hos vero *Nicomedenses*, ut Commodo Templum ac certamina dedicarent, a senatu obtinuere, sicut Dio (de Saotero) his verbis testatur: καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ Νικομηδεῖς καὶ ἀγῶνα ἄγειν, καὶ νεὼν τοῦ Κομμόδου παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβον. *Et per eundem Nicomedienses impetraverant a Senatu, ut Certamina celebrarent, templumque Commodo facerent.*

Quin & ita Ephesii *bis Neocori*, sub Commodo fuere, (sicuti jam ante sub Antonino Pio, atque iterum sub Marco, ut vidimus) semel, ut existimo, ipsi Commodo, ac simul semel Crispinæ. Quantumvis Cyziceni tantum semel, adeoque soli Commodo *Neocori* fuisse videantur.

De Severo, uti & de Julia Domna, jam supra plus semel ali-

aliquid, in transitu, dixi: nisi quod illud *τέτρακις*, seu *quater* non memoraverim, quo *ter Augustorum* ac *semel* 'Αρτέμιδος, seu *Dianæ* Ephesii fuere *Neocori*. Namque in Juliæ nummo, in uno latere habemus Juliæ hujus caput cum inscriptione hac, ΙΟΥΛΙΑ CEBACTH, in altero vero Ephesi Genium cum tauro sacrificando, & inscriptione, ΕΦΕCΙΩΝ ΤΡΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗC ΑΡΤΕΜΙΔΟC. Et tamen aliis in nummis, in quibus quoque Diana Venatrix extat, scribunt ΕΦΕCΙΩΝ ΤΡΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ: Sicut & Smyrnenses in ejusdem Juliæ nummis, tum CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΤΡΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ, tum CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Interim observandum hos Smyrnenses in ejusdem Juliæ nummo, sicuti scripserant quoque CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ, Severi scilicet atque hujus Juliæ Domnæ [quales tamen inscriptiones & in Caracallæ, & in Juliæ Mœsæ, & in Alexandri Severi nummis occurrunt] ita contrà in alio ipsos hanc inscriptionem exhibere, CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ CΕΒΑCΤΩΝ, Getæ forsan una cum Caracalla & Julia. Ac certe nummus quidam, in quo & Caracalla & Geta simul capitibus obversis comparent, inter Caracallæ nummos extat; bis scilicet *Neocororum*.

Quin & hanc insculpi curarunt iidem Smyrnenses, CΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟ. καὶ ΘΕΑC ΡΩΜΗC; ex æmulatione proculdubio inde exorta, quod Ephesii se *ter Neocoros Augustorum*, & simul 'Αρτέμιδος, seu *Dianæ*, scriberent; ac forsan sub ista *Diana* Juliam Domnam designarent.

Nam certe hi Smyrnenses æque *Romæ Deæ* perpetui *Neocori* erant quam Ephesii *Dianæ*. Atque in ista inscriptione istud καὶ omissum aut incuria, aut compendii gratia accidisse videtur: quum talia exempla in marmoribus inscrip-

 tis,

tis (ut in Oxoniensibus ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΒΟΥΛΗΣ ΔΗΜΟΥ pro *βȣλῆς ϗ δήμȣ*) extent. Etenim in ista inscriptione, aut incuria, aut compendii gratia (ut dixi) ob spatii in nummi margine defectum, aut alia quapiam ex causa nobis nunc ignota, id accidisse quovis pignore decertare fere ausim. Ac forsan istæ literæ Κ & Ο hic a præcedentibus separandæ fuerint; ac pro Ο, (quod nunc apparet vel apparere videtur, temporis ruina) ΑΙ substituendum.

Veruntamen hîc ipse nummus accuratius inspiciendus esset. Quicquid sit, nullibi videmus Smyrnenses denuo *Romæ neocoros* factos: ac plures occurrunt nummi, nempe diversis temporibus cusi, qui ab una parte habent hanc inscriptionem, ΙΕΡΑ CΥΝΚΛΗΤΟC, ab altera vero aut CΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕ. ΕΠ. ΠΩΛΛΙΑΝΟΥ, aut simpliciter CΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ, simul cum effigie Isidis ac Nemeseos. Consideratione dignus quoque, in hac disquisitione, & nummus quem, ex Goltii Magna Græcia, profert Harduinus; quique ex una parte habet Romæ sedentis effigiem, cui coronam stans Virtus porrigit, cum inscriptione ΛΟΚΡΩΝ. ΝΕ. ΡΩΜΑ. ex altera parte Jovis caput cum epigraphe, ΝΕΩΚ. Quibus sane hi Locri (quos pro Locris, non Italicis, sed Græcis, cum Harduino habuerim) videntur se scribere *Δὶς νεωκόρȣς*, semel scilicet *Deæ Romæ*, semel *Dei Jovis*.

Neque usque adeo mirum in Juliæ Domnæ nummis comparere *ter Augustorum* & simul *Romæ neocoros*. Quod tum maxime gliisceret, quæ jam Aristidis Rhetoris ætate gliscere cœperat, ambitio illa inter Ephesios, Smyrnæos, ac Pergamenos (quibus & sese Sardiani intermiscuisse videntur, ut statim videbimus) qua se *πρώτȣς* singuli horum venditabant: unde & sub eadem Julia Domna habemus, & sub Caracalla, Herennio & Valeriano, ΠΕΡΓΑΜΕΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Quum autem sese Ephesii efferrent ob

ob *Dianam* suam, cujus perpetui *Neocori* erant, ac Smyrnenses ob *Romam* Deam, cui etiam perpetui *Neocori* dudum fuerant; nempe jam ab anno 558. Urbis conditæ: superaddidere hi quoque & in nummis & in marmoribus Η ΠΡΩΤΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΛΛΕΙ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΕΙ, &c. quæ jam supra adduxi: quibus iterum contraeuntes Ephesii sibi illud μόνων πρώτων Ἀσίας sibi adsciverunt: ac denique istud ΜΟΝΩΝ ΑΠΑΣΑΝ ΤΕΤΡΑΚΙ ΝΕΩΚΟΡΩΝ: quod sub Caracalla fecerunt, ac sub Alexandro Severo.

Etenim jam sub Commodo Smyrnæi se jactaverant hoc titulo: CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ & CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ CΕΒΑCΤΩΝ. Porrò sicut Ephesii (ut ad illos revertar) in nummis Macrini semel tantum fuere *Neocori*, inde liquere videtur, illos huic soli *Neocoros* fuisse: ac notandum ab illis posthabitas fuisse *Neocorias* præcedentium Augustorum, jam novo imperante: nisi is simul aliquorum ex his rationem haberi voluisset. Hinc etenim sub Elagabalo hi Ephesii tum simplici vice *Neocori* fuere, (cum nempe adhuc ipsi soli Templum dedicarent,) tum & τρὶς; quin & τέτρακις, prout alii aliæve huc assumerentur, iisque vel tribus, vel quatuor simul unicum, vel singulis contrà proprium Templum constitueretur. Etenim mihi probabile est (ob illa quæ de Alexandro Severo dicturus sum) sub hoc Elagabalo tandem & Marcum, & Severum, & Bassianum assumptos (seu sponte urbium, seu potius ipsius nutu mandatuve) eo quod ille quam maximè Antoninus haberi vellet: adeoque eos hinc *quater Neocoros* fuisse factos. eandemque rationem fuisse, cur etiam Nicæenses sub eodem quater ita *Neocori* facti fuerint; ut ex hac nummi, apud Harduinum, inscriptione patet: ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΤΕΤΡΑΚΙ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Qui Elagabalus tamen ipse hinc post mortem excludebatur; sicut &, teste Lampridio, *& occisus est per scurras*, *&*

& per plateas tractus est, & per cloacas ductus, & in Tiberim submissus est. Cui fere consentit Herodianus: nisi quod is illum a Prætorianis occisum affirmet.

Interim eo adhuc vivente Perinthii ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΙ facti fuere: in ipsius scilicet honorem, atque uxoris *Juliæ Paulæ*; cum qua in nummo S. C. cuso, media stante eosque conjungente Concordia, extant: Sicuti & in Severi quodam nummo Concordia stat inter fratres Caracallam ac Getam. At Sardiani, seu Sardienses, uti se jam sub Severo *Bis Neocoros* scripserant hoc modo: ΕΠΙ. Γ. Ι. ΚΡΙΣΠΟΥ ΑΡΧ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ *cum templo gemino, altero nempe Augusti*, (ut Harduini verbis utar) *Augustæ altero: quod in nummis frequenter usu venit*: ita & hujus se δὶς νεωκόρυς scribunt: quamvis jam sub Caracalla se τρὶς νεωκόρυς notassent; ut ΧΡΥΣΑΝΘΙΝΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

At Alexandro Severo (qui tamen Antonini nomen rejecit) non solum Senatus Templa decrevit; verum & *Antoninorum Templa dedicari ab ipso iterato petebat* (excluso tamen ut dixi Elagabalo;) quod *Sacrum* istud nomen appellaret. Hinc enim ista, apud Lampridium, *Templa Antoninorum Antoninus consecret;* sicut & illa (post jam rejectum ab illo Antoninorum nomen) *Templa Antoninorum Alexander Augustus consecret.*

Quinam autem Antonini hic assumpti fuerint, ex sequentibus verbis liquet: *Injuriam MARCI tu vindica; injuriam Bassiani tu vindica. Pejor Commodo solus Heliogabalus, nec imperator, nec Antoninus, nec civis, nec senator, nec nobilis, nec Romanus.* Quibus tunc paulò post sequuntur verba illa: *Antoninorum templa Antoninus dedicet.*

Non mirum igitur, & hic denuo Ephesios τέτρακις νεωκόρυς factos fuisse; ipsius, nempe, ac trium istorum Antoninorum: nam-

namque ex illorum (Antoninorum) numero, indirecte licet, Commodum quoque excludunt. Nec obstat quod interim ipse, post multas postulationes frustraneas, non Antoninus, sed *Aurelius Alexander Augustus* salutatus sit: ut si non *Antoninorum*, saltem *Aurelii* (Marci;) quin & *Augusti*, nomina in ipso, in posterum, recolerentur: Sic quippe postea quoque *Trajanus Decius*, appellationem *Trajani* a Senatu accepit.

Veruntamen in nummis maximi moduli, *bis Neocori* dicuntur hic rursus *Perinthii* (sicut & *duo templa*, & *duas urnas* repræsentant) *illius*, scilicet, ac matris *Mammææ*. quorum, ut ex alio maximi moduli apparet, *Smyrnensium* nempe, *hic* sub Solis, *illa* sub Lunæ specie comparent: dum tamen in averso latere extare videtur *Severus*, cujus nomen a militibus Alexandro quoque inditum est: ut a quo ipsum quoque progenitum volebant. Hincque inscriptio ibi habetur, CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ, &c.

Quod vero Maximinum spectat, ei Ephesios & simplici vice se *Neocoros*, & etiam *ter*, scripsisse videmus. Quod simplici vice factum, (saltem ita expressum) nos minus morari debet, tum quod sæpius accidat numerum νεωκορῶν non addi, tum quod videamus, urbes quæ primum soli huic illive Augusto *Neocoræ* ut fierent, petiverant; post in illis crescente per adulationem ambitione, id etiam ut filiis Cæsaribus, atque uxoribus vel matribus Augustis, facerent sibi postulasse, atque acquisivisse. Quod tamen aliter locum habet, si prior ratio etiam obtinere debet, ubi numeri exprimuntur, urbesque nunc *bis*, nunc ter, nunc denique *quater* dicuntur *Neocoræ*.

Quod igitur Maximino τρὶς νεωκόροι fuerint Ephesii, in causa est, procul dubio, quod & ipsi, & filio ejus Maximo, & uxori, Maximi matri, id fieret. Interim in Maximi

quodam nummo Sardiani simpliciter *Neocori* dicuntur, in alio Nicomedienses *bis Neocori*, cum duobus Templis, uno scilicet Maximini, altero vero Maximi. Sicut hinc quoque, quod hujus illiusve urbis postulationibus plura pauciorave concederentur; atque hæc illave urbs quandoque magis ambitiosa aut potentior plura vel pauciora sibi postularet. Atque ita crediderim τὸ κοινὸν Μακεδόνων δὶς νεωκόρυς fuisse, semel Caracallæ, semel Plautillæ.

Si vero cuipiam mirum videtur, etiam Augustas in illorum numerum censeri, quibus νεωκορίαι tribuebantur; consideretis, non Augustos solos, in nummis ut Deos *Serapin* aliumve quemcunque, exhiberi, verum & Augustas, sub *Isidis*, *Dianæ*, *Junonis* aliarumque habitu, Illasque in inscriptionibus audire *Novam Cererem* Vestamve Matrem, &c. æque atque Caracalla & Geta in nummis ΝΕΟΙ ΗΛΙΟΙ; quin etiam ut tales cum earum maritis facie obversa in nummis conspici: denique (sicut jam sæpius exempla exhibui) ipsarum nummis vocem νεωκόρων insculptam: quod ob quas alias causas, quam quod tales urbes, in quarum nummis istæ sic comparent, ipsarum *Neocoræ* essent, contigerit, plane non video. De Tiberii Matre (ne alia afferam) id sane perspicuum satis esse puto; uti & certò certius de Româ Dea.

Nec ullatenus dubitandum puto de *Mammæa* Alexandri Severi matre; ut quæ non tantum unà cum ipso in nummis extat; sed de qua etiam Lampridius: *In matrem Mammæam unicè pius fuit; ita ut Romæ in palatio faceret diætas nominis Mammææ; puellas & pueros, quemadmodum Antoninus Faustinianas instituerat, Mammæanas & Mammæanos instituit.* Verum hæc eruditioribus satis nota sunt: quare deveniamus ad *Gordianum Pium*; qui in nummis non tantum una cum Serapi obversa facie apparet, verum & cum Tranquillina; cuique non tantum Cyziceni ac Sardiani simplici vice *Neocori* videntur fuisse, (prout ex nummorum inscrip-

ſcriptionibus liquet) ſed Nicomedienſes etiam *bis*; (ſicut & in alio nummo Sardiani quoque *bis*;) quin & Epheſii, & Smyrnenſes *ter*. Priores nempe ſoli Gordiano, Epheſii vero huic & *Tranquillinæ*; Smyrnenſes forſan tribus ſimul Gordianis, hunc honorem exhibuerint.

Porro in Philippi nummis habemus quoque Γ. ΝΕΩ. quæ tres *Neocoriæ* procul dubio ad ambos Philippos patrem ac filium, ſimulque & ad Otaciliam Severam, illius uxorem, hujus vero matrem, ſpectant: niſi quod, cum cives Theſſalonicenſes ſolùm, in nummis tam Philippi patris, quam etiam Otaciliæ Severæ; atque Epheſii in nummo Philippi filii, ſe ſcribunt δὶς νεωκόρους, id vel ad Patrem atque Otacilium, vel ad Patrem ſimul cum filio, ſpectet: cum & Pater & filius ſimul Conſſ. ſimul Auguſti fuerint, ſimulque Ludos Sæculares ediderint; ſicut & Philippus ſenior, & Otacilia in unis iiſdemque nummis capitibus adverſis comparent: quin & extat nummus Nicomedienſium in quo hic ſub Serapidis, illa ſub Iſidis forma exprimuntur, cum inſcriptione hac: ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙС ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Præterea Celeberrimus Giſbertus Cuperus, in epiſtola ad me data, obſervat, quamvis Harduinus in nummis Elagabali, Philippi filii, ac Valeriani Δ pro τέτρακις legat, tamen non deeſſe eruditos, qui ibi Δὶς tantum, non τέτρακις, legant: atque ad Illuſtrem illum Ez. Spanhemium mihi præcipue reſpicere videtur. Nec ſane aliter mihi intelligenda videtur hæc inſcriptio: ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Δ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑ. nempe, *Commune Macedonum BIS Æedituorum* [Augg. ſc.] *Olympia*.

Occurrit nunc nobis *Decius*; in cujus nummo quodam habemus ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙС ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Quoſnam vero illud ΔΙС ſpectet obſcurum non eſſe poteſt; quod in alio ipſe & filius Herennius Etruſcus, unico in latere, faciebus adverſis, occurrant. Quamvis iſtud quoque in aliis videamus, quorum nullæ νεωκορίαι, quod ſciam, commemoran-

morantur: ut *Triboniani Galli*, qui cum filio Volusiano sic ab Antiochensibus exprimitur. Atqui occurrit quoque Decii hujus nummus cum inscriptione hac, ΕΠΙ C. ΚΟΜ. Φ. ΓΑΥΚΩΝΟC ΠΕΡΓΑΜΕΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ .Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ, idque inter nummos maximi moduli a Celeberrimo numismatario Vaillantio editos: nempe fuere hîc Pergameni *ter Neocori;* semel ipsius *Decii*, semel *Herennii*, semel denique *Barbiæ Orbianæ*; quæ uxor Decii, ac mater Herennii fuit.

Interim Vaillantius ad istum nummum hæc sequentia notat: *A Pergamenis cusus est nummus Trajano Decio. Hi se primos Asiæ scilicet, & ter Neocoros inscribunt; non quidem ab hoc principe factos, cum vix triennium imperii inchoaverit; sed hos titulos ab aliis Augustis, ut supra dictum est, acceperant.*

Verum enim vero ex ipsius, & aliorum nonnullorum Doctissimorum virorum, hypothesi urbes (ut ipsius exemplo jam supra de Ephesiis adducto utar) ex. gr. Ephesus, sub Nerone primâ vice νεωκόρος facta, sub Adriano *bis Neocora* extitit, ac tertiâ sub Caracalla, &c. quod si ita procedere debuit, jam sub Valeriano deciesquinquies ac pluries, *Neocora* esse debuit. At jam sub diversis principibus se *ter Neocoros* inscripserant Ephesii, pòst vero sub aliis, aut simpliciter Neocoros, aut etiam *bis:* quin contra *quater*, non addito ἐ τῆς Ἀρτέμιδος. quare objectio illa quam ibi sibi ipse facit, simul cum solutione corruit.

Quod autem alteram illam opinionem aliorum etiam magnorum virorum attinet; quod nempe sub uno eodemque Imperatore, ratione annorum imperii ipsorum, Νεωκορίαι numero accreverint; illa certe destruitur per hunc unicum Decii nummum, quo Pergameni *ter Neocori* fiunt. Ac certe, si aliàs ista ratio valeret sub istis Imperatoribus qui per XV. aut viginti annos imperarunt, jam hæc aut illa urbs quæ primo

mo imperii anno νεωκόρος facta erat, decima quinta, ulterioris e vice νεωκόρος esse potuit. Sicque valeret argumentum Celeberrimi Bonii, qui (uti ex epistola Amplissimi G. Cuperi ad me data disco) ex Gallieni, Thesauri Maurocenici, nummo (in quo procul omni dubio, ut quam optime dictus Cuperus judicat virgula transversa τῷ Γ vetustate detrita est) judicat Ephesios sub hoc Gallieno, jam *decies*, seu decima vice, factos fuisse *Neocoros*. Sed mea explicatio, qua vel semel; aut, si pluries, rarius frequentiusve *Neocoræ* urbes sub uno eodemque principe fuere, multas, si quid judico, difficultates tollit. an autem ipsa ab omni difficultate libera sit judicent eruditi; quorum ego judicio mea cuncta perlubenter subjicio.

Verum infra rursus occasio occurret de ista re amplius loquendi; quare nunc pergamus ad Valerianum: in cujus nummis Ephesii rursus *ter*, quin & quater (si hic Δ quoque pro quater sumendum) comparent. Nec facile istud Δ in ipsius nummis pro quater sumpserim: nisi cæteris Augustis *Salonina* Gallieni uxor sit annumeranda. Alias enim ubi *ter* sub hoc principe *Neocori* audiunt, numeroque Γ nummi notantur, appellarem illos *Neocoros Valeriani, Maximianæ & Gallieni.*

At in Saloninæ, seu *Chrysogonæ*, nummo etiam apparent Ephesii (licet Nicomedienses ac Cyziceni simpliciter *Neocoros* sese ostentarent; & Nicomedienses *bis*) Ephesii dico, Γ. seu τρὶς νεωκόροι. In una namque latere caput ipsius veluti Dianæ cum Luna apparet, ac cum inscriptione hac ΣΑΛ. ΧΡΥΣΟΓΟΝΗ ΣΕ. in altero *Diana Venatrix* cum hac ΕΦΕΣΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. in alio rursus ΣΑΛΩΝ. ΧΡΥΣΟΓΟΝΗ, & ab altero latere Cybele, cum inscriptione pro magna parte vetustate deleta: in qua tamen istud Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ manifeste extat. Quem nummum cum Tristano, si quis ad Sardianos revocet, me judice, non

male faciat. Certe Sardianos *ter neocoros* in Saloninæ nummis sese ostentare firmat Harduinus nummo e Cimelio Regio, in quo, in uno latere habetur, ΣΑΛΩΝ ΧΡΥΣΟΓΟΝΗ ΣΕΒ., in altero verò ΕΠΙ ΡΟΥΦΟΥ ΑΣΙΑΡ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Quamvis sub eodem Rufo Asiarcha, sub quo ambo hi nummi cusi sunt, hi Sardiani (in nummo sc. Valeriani Salonini) simpliciter ΝΕΩΚΟΡΟΙ audiant: ut ΕΠ. ΔΗΜ. ΡΟΥΦΟΥ. ΑΣΙΑΡΧ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ: sicut & Smyrnæi, & Ephesii: dum interim *Nicomedienses se bis Neocoros* scriberent. Interim in Saloninæ nummis Ephesiorum quoque & simpliciter, & ΔΙΣ ΝΕΩΚ. reperitur. ex quibus qui priores qui posteriores cusi, licet incertum, probabile tamen est; numerum tempore atque adulatione, &c. increvisse.

Sicut autem ille Nicomediensium ad Gallienum ac Saloninam spectasse videtur; sic puto istos Sardianorum, ad Gallienum & Saloninam, & Valerianum Juniorem, spectasse. Nec minus illos Gallieni Senioris, in quibus, cum Nicomediorum, tum Smyrnæorum *tria Templa* unico in singulorum latere extant, ad tres simul principes referrem, cum Celeberrimo Patino; qui tam de uno quam de altero nummo ita loquitur: *Tria Templa quid indicent præter Nicomediensium reverentiam erga suos Imperatores patrem Valerianum & filios, Gallienum & Valerianum non satis video. Idem fere occurrit in Smyrnæensium nummis, quorum simile puto fuisse consilium.*

Neque sane abs re; cum in unoquoque nummo tribus istis templis circumscripta sint hæc: ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ & ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚ. &c. At Harduinus pag. 355. ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΣ vel ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ *passim in nummis. In Gallieni nummo templa terna insculpta, ob honorem Gallieni, Salonini, qui Gallieni F. & ipse Cæsar, & Valeriani, qui Gal-*

Gallieni frater, pariterque Augustus: aliter frustra sentiente Patino.

Nec minus & sub hoc Gallieno se *ter* & *quater*, characteribus Γ. & Δ, in nummis quibus *Diana Venatrix* insculpta erat, inscripsere. Quod Δ, si pro quater, seu τέτρακις habendum sit, ad Valerianum seniorem, & Gallienum, & Saloninum, & denique Valerianum Gallieni fratrem referendum fuerit: nisi malimus, excluso posteriori Valeriano, pro hoc includere *Saloninam*, sive Chrysogonam; de qua jam supra locutus sum; vel alias νεωκορία *Dianæ*, cujus Venatricis imago in nummis illis extat, hic assumenda esset: quod tamen minus puto, tum ob istum nummum, cui Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ inscriptum est, tum ob illum Caracallæ, cui in una parte Geta ac Caracalla, in altera duæ statuæ equestres sunt cum inscriptione, ΕΦΕCΙΩ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗC ΑΡΤΕΜΙΔΟC: quod nempe Ephesii, cum simul istam Dianæ νεωκορίαν celebrarent, id sic expresse adderent: ut & alibi in τρὶς καὶ τῆς Ἀρτεμίδος.

Pergentes autem Cornelii Salonini consecrationem in nummo exhibuisse, atque ut ipsius νεωκόροι Ludos quoque illi celebrasse ostendit ille, qui apud Patinum habetur, cujus in uno latere caput ipsius, ac sub ipso aquila, Consecrationis indicium, extat, in altero verò mensa cum urna illi superposita & inscriptione ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Quæ νεωκόρια cum Ludis instituta occasione hujus Consecrationis facta videtur.

Quod porro *Cornelium Saloninum* attinet; hujus *Neocoros* sese tum *ter* tum Δ (sive id δὶς, sive τέτρακις interpretandum) scripsere. Ita enim in nummis videmus ΕΦΕCΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ, & ΕΦΕCΙΩΝ Δ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Si vero Δ pro τέτρακις, *Valerianus Junior*, *Salonina*, *Gallienus*, *ac Saloninus* ipse hic intelligendi fuerint: vel si pro *bis*, forsan Saloninus cum patre Gallieno, aut matre Salo-

Salonina; quamvis id potius de Gallieno cogitem. Quin & Licinii Valeriani, Gallieni fratris, se quoque τρὶς νεωκόρυς hi iidem scripsere Ephesii.

Quod itaque sub uno eodemque Imperatore eædem urbes (ex. gr. Ephesus) nunc simpliciter, seu *semel*, nunc *bis*, nunc *ter*, nunc vero *quater Neocori* dicantur inde esse videtur, quod (ut supra dicere cœpi) aut isto tempore quo jam simpliciter se νεωκόρυς scribebant, solius Imperatoris, sive Augusti, facti essent *Neocori*; ac temporis tractu, Imperatorisque aut Senatûs indultu, fierent *bis*, imo *ter*, quin & aliquando quater *Neocori*: adaucto sic indultu seu permissu, ambitione, atque adulatione, æmulationeque erga alios, numero *Neocoriarum*. Fieri tamen quoque potuit, ut urbes quæ se jam ante *bis terve Neocoras* scripserant, se post simpliciter scripserint *Neocoros*; quod jam per alios nummos ipsorumque inscriptiones satis notum esset, illas *pluries* esse *Neocoras*: quod tamen, si verum, rarò admodum contigisse credo.

Multæ sane urbes semel tantum *Neocoræ* factæ non ulterius numero pervenerunt, aut pertenderunt: cum tamen sub iisdem Cæsaribus aliæ *bis*, *ter quaterve Neocori* fierent: sive quod non tanta ambitione aut adulatione laborarent, indeque unico *Neocoratu* contentæ fuerint; cum id potius dicis gratiâ peterent; vel simili cum aliis gratia non valerent; vel denique facultates deessent, talia (præsertim si Ludi ac Certamina accederent) sumptuosius celebranda: quod tamen de omnibus urbibus non temere (saltem de Antiochensibus similibusque) asserendum.

Quin nec omnes Græciæ aut Asiæ urbes *Neocoræ* factæ fuerunt, illudve nomen ambiisse videntur: ut Athenienses, multæque aliæ: quæ potius sub aliis nominibus, aliisve titulis, Imperatores demereri voluere. At Asianæ civitates maxime hac laborarunt ambitione, paucæque præter illas in Græ-

Græcia, aliifque regionibus: quamvis aliàs Ludis ac Certaminibus, quin & Templis, Imperatores honorare, eofque fic demereri ftuderent. Nec quoque a cunctis, quarum in nummis plures numero *Neocoriæ* apparent, ***bis***, ***ter***, ***quaterve***, ifto tempore, quo tales factæ fuerant, Ludos (nempe fingulis, quorum nominibus illæ dicatæ effent) feparatim editos crediderim. Sed quum numerus fub uno eodemque Imperatore (cujus imperii initio femel *Neocoræ* fuerant, quin vel ***bis***) increfceret tempore atque adulatione, &c; tamen Ludos fingula vice, feu unos eofdemque pluribus nominibus fimul, celebratos fuiffe. Neque femper putem Ludos editos ubi dedicatio cum *Neocoria* fimul juncta erat: quum & plurimæ Dedicationes non accedente *Neocoria* fierent; nec femper Ludos aut Certamina *Neocoriæ* concomitarentur: quod fæpius illa ob Victorias, aliafve caufas, celebrata fuerint.

Per hactenus a me dicta folvitur, inter alias difficultates, illa, quod urbes quæ fub prioribus tempore Imperatoribus ***ter***, ***quaterve*** fuerant *Neocoræ*, fub pofterioribus tantum *femel Neocoræ* fuerint. Etenim in Sardianorum nummis, fub *Caracalla* habemus, ΧΡΥΣΑΝΘΙΝΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Quin & in Getæ nummo, ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Δ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ: ac poft fub Gordiano, ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ; tum denique fimpliciter, fub Maximino, & in nummo Tranquillinæ, ΕΠΙ. ΙΟΥΛ. ΕΡΜΟΦΙΛΟΥ ΑΡ. ΧΡΥΣΑΝΘΙΝΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ: atque iterum fub Salonino Valeriano, ΕΠ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ ΑΣΙΑΡΧ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Nec minus hinc videri poteft, urbes fub unoquoque Imperatore, quorum *Neocoræ* fuerant, quidem pluries quandoque factas fuiffe *Neocoras*: at fub novis Imperatoribus, priorum poft obitum, de novo factas fuiffe *Neocoras* vel

Augusti vel *Augustorum*, prout unicam, pluresve *neocorias*, sub hoc illove jam rursus obtinuerant: obliteratis, ut plurimum, præcedentium Imperatorum ejusmodi titulis: dum interim Ephesus, Smyrna, similesque *perpetuæ Neocoræ* sive *Dianæ*, sive *Romæ Deæ*, permanerent.

Ea autem ratio quæ erat urbium *Neocorarum*, eadem quoque fuit *Sacerdotum Neocororum*, apud Ephesios, *Smyrnenses*, *Alabandenses*, earumque eatenus similes: ut qui jam nominatarum Dearum Æditui seu *Neocori perpetui* erant. Sicut contra hujus illiusve Augusti, vel horum illorumve Augustorum tamdiu, quamdiu istorum *Neocoriæ* perdurabant. Post quas abolitas, vel iidem homines, vel alii istorum loco delecti, denuo illorum qui jam imperium adepti erant *Neocori* (sive unius, sive plurium simul) fiebant; prout urbes, quibus tales fuerant Sacerdotes, denuo fierent *Neocoræ*. Cum interim & hi iidem Sacerdotes, simul & aliorum Sacerdotiorum honore quandoque gauderent. Sic nempe Τ. ΑΝΤ. ΑΛΦΗΝΟΣ ΑΡΙΓΝΩΤΟΣ Imperatoris M. Aurelii Antonini *Sacerdos* ac *Neocorus* fuit, ac simul ΕΠΙ ΚΕΝΣΟΝ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ, ΚΑΙ ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗΣ ΚΥΣΙΚΕΝΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ.

Talis etiam, procul dubio fuit ille *Septimius Tryphon*, de quo jam supra locutus sum, cum inscriptionem illam, ΥΠΕΡ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΝΙΚΗΣ &c. illustrare conarer: uti & iste *Aulus Clodius Erennianus*, qui erat *Neocorus Pergamenorum*: tum & ille, qui, in fragmento marmoris detrito hoc sequenti (atque apud Sponium Miscell. Erud. Antiq. pag. 355.) si bene verba capio, *Sebastophantes Cæsaris* [Tiberii Claudii Neronis] *& Deæ Romæ, & Dei Jovis Patrii*, &c. erat.

. . . ΟΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ
ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΗΡΩ . . .
ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΤΟΦΑΝΤΟΥ ΚΑΙ
ΘΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΘΕΟΥ
ΔΙΟΣ ΠΑΤΡΩΟΥ ΑΥΤΟΚ. . . .
ΜΕΓΙΣΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΤΗ
. ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ ΑΝ. . . .
. ΕΙ ΜΑΡΚΟΣ ΑΙΦΟΥΛΛΝΟΣ
ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΣ
ΝΕΡΩΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΠΡΟ . . . .
ΠΑΡΧΕΙΑΝ ΚΗΔΕΜΟΝΙ
ΑΙ ΔΥΣ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΗΘ . .
ΟΜΙΣΑΣ. . . . ΤΟ ΤΗ
ΠΛΙΝΟΥ. . . . . . ΔΙΚΑ.

Quin & *Gainus* ille, de quo etiam infra, quando de *Hierophantis* agam, ulterius loquar; ubi eum videbimus ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΤΩΝ ΓΑΛΑΤΩΝ, ΓΑΛΑΤΑΡΧΗΝ & ΣΕΒΑΣΤΟΦΑΝΤΗΝ, huc pertinet: denique & iſte, qui primùm jam, bonitate in Rempublicam literariam Ampliſſimi G. Cuperi, lucem publicam hîc aſpicit, *Marcus Aurelius Charidemus Julianus* ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ.

Nunc porrò conſiderandum reſtat, an ac quomodo unæ eædemque urbes quandoque diverſis temporibus, aut *ſemel* tantum, aut *bis*, aut *ter*, aut denique *quater*, *Neocoræ* fuerint. Nempe Philadelphenſes, ſub Decio, diverſis tempori-

 pori-

poribus *Neocori* fuerunt, uti liquet ex inscriptionibus, quæ Decii hujus nummis impressæ leguntur; ex. gr. ΕΠΙ ΑΥΡ. ΡΟΥΦΕΙΝΟΥ ΑΡΧ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΝΕΩΚ. ΕΦΕΣΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ; & ΕΠ. ΑΥΡ. ΡΟΥΦΕΙΝΟΥ ΑΡΧ. ΤΟ Β. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ Quin & sub Hadriano, ΑΔΡΙΑΝΗϹ ΤΑΡϹΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ ΝΕΩΚΟΡΟΥ ΚΥΔΝΟϹ & in alio rursus nummo, ΑΔΡΙΑΝΗϹ ΤΑΡϹΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ ΝΕΩΚ. Atque ita quoque in Juliæ Domnæ nummis, sicut & Caracallæ, Smyrnenses quinquies, vel pluries etiam inscribunt (ubi hæ νεωκορίαι quinquennales esse sic non potuere) ut, ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑϹΙΑϹ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ; uti & (sicut jam supra habuimus) ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟ. Καὶ ΘΕΑϹ ΡΩΜΗϹ. Et sunt tamen hujus Juliæ Domnæ nummi, quibus inscripsere ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑϹΙΑϹ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Ephesii quoque sub Heliogabalo ter, diversis temporibus comparent Δ. ΝΕΩΚΟΡΟΙ; cum tamen & sub eodem ΤΡΙϹ ΝΕΩΚΟΡΟΙ fuerint. Similia fere & de aliis pluribus urbibus ostendi possent. Hæc autem faciunt, meo judicio, illustrandis istis inscriptionibus, ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Β. ΔΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ sub Caracalla; & ΠΕΡΓΑΜΗ. ΔΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ Β.

Nimirum non necesse erat, istud Β. seu *bis* ita addere, si post illud primùm bis, semper *Bis Neocori* mansissent: nisi velimus, cum amplissimo Cupero, hæc (ut de Macedonibus nunc loquar) denotare *Macedonas secundas bis Neocoras*, vel *Macedoniam secundam bis Neocoram.* Cujus Amplissimi viri verba ex epistola eruditissima ad me data huc, quod maxime mihi ad rem facere videantur, non possum non afferre. Sunt vero hæc sequentia: *Notum est Macedoniam a Paulo Æmilio divisam esse in quatuor provincias, vel partes; Liv. L. 45. c. 29. Hæ partes erant 4. totidem respublicæ, de communi consultantes,*

tes, in urbibus quæ capita & primæ earum Provinciarum erant: CAPITA REGIONUM ait Livius, ubi consilia fierent, primæ regionis Amphipolim, Secundæ Thessalonicen, tertiæ Pellen, quartæ Pelagoniam fecit. Eò concilia suæ cujusque regionis indici, pecuniam conferri, ibi magistratus creari jussit. Atque inde est quod hæ partes suos etiam quæque nummos signarent. Apud Goltzium tabula 22. *legitur epigraphe* ΠΡΩΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ, *quam Eruditi rectè ad primam Macedoniæ partem referunt: & ego possideo binos argenteos nummos, qui ab una parte repræsentant Dianæ caput, rejectâ post terga pharetra, ab altera vero clavam Herculis; unique inditur* ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ, *cum notis nonnullis, & corona in ambitu; alteri* ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ, *itidem cum corona & similibus notis; illosque signatos esse a Macedonia prima & secunda nullum equidem mihi dubium.*

Hæc vir ille præstantissimus. Attamen frequenter admodum occurrunt in nummis Caracallæ, non tantum ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, verum & ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ: quod rursus per alios nummos illustratur; qui habent ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ nulla addita nota primæ, secundæ, tertiæ, aut quartæ provinciæ. Contra vero reperimus hanc epigraphen: ΘΕCCΑΛΟΝΙΚΗ.ΜΗΤΡ.ΚΟ Β.ΝΕ.*Thessalonica Metropolis colonia, bis neocora.* Quod Β ad divisionem Macedoniæ non videtur respicere, eo quod in Notitia imperii, (ut apud Harduinum videmus) Græca, Thessalonica Metropolis Provinciæ Macedoniæ primæ fuerit. At nec Pergamena regio, quod sciam, similem in modum divisa fuit.

Videmus interim Smyrnæos, sub uno eodemque Imperatore, sub quo Ephesii se scribebant τέτραϰις νεωκόρυς, sub Alexandro nempe Severo, se solum, ac simpliciter, scripsisse νεωκόρυς; sicuti & sub Mammæa, (seu potius in ipsius num-

 mo)

mo) Ephesii simplici νεωκόρου appellatione se jactant: in cujus tamen alio nummo Smyrnæi τρὶς νεωκόρων titulo superbiunt; ut, ΕΠΙ. C. ΙΠΠΟΛΕΙΤΟΥ CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ CΕΒΑCΤΩΝ.

Verum enim verò, ut adhuc aliquid super Macedonibus addam, minime credo istas ipsorum νεωκορίας ad Alexandrum Magnum, illiusque tempora, referendas esse: ut quibus adhuc iste titulus ignotus erat; ac nullo modo Macedonia in provincias divisa: sed ad Imperatorem Caracallam: quantumvis Celeberrimus Patinus illas isti Alexandro videatur adscribere. Macedones enim non in tantum adulabantur Regi, qui pro Ammonis filio haberi volebat. Hinc enim Curtius hoc modo loquitur: *Et Macedones, assueti quidem Regio imperio, sed majore libertatis umbrâ quam cæteræ gentes, immortalitatem affectantem contumacius, quam aut ipsis expediebat, aut Regi, adversati sunt.*

Bassianus autem ille Caracalla, seu mavis Antoninus, & pro Deo, & pro Alexandro Magno haberi voluit. id, præterquam ex Spartiano, ita ex Dione Cassio patet: Περὶ δὲ τὸν Ἀλέξανδρον οὕτω τι ἐπτόητο, ὥστε καὶ ὅπλοις τισὶ καὶ ποτηρίοις, ὡς καὶ ἐκείνου γεγονόσι χρῆσθαι, καὶ προσέτι καὶ εἰκόνας αὐτοῦ πολλὰς ἔν τε τοῖς στρατοπέδοις, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ στῆσαι· Φάλαγγά τέ τινα ἐκ μόνων τῶν Μακεδόνων ἐς μυρίους καὶ ἑξακισχιλίους συντάξαι, καὶ αὐτὴν Ἀλεξάνδρου τε ἐπονομάσαι, καὶ τοῖς ὅπλοις, οἷς ποτε ἐπ' ἐκείνου ἐκέχρηντο, ὁπλίσαι. ταῦτα δ' ἦν κράνος ὠμοβόειον, θώραξ λινοῦς τρίμιτος, ἀσπὶς χαλκῆ, δόρυ μακρὸν, αἰχμὴ βραχεῖα, κρηπῖδες, ξίφος. καὶ οὐδὲ ταῦτα μέντοι αὐτῷ ἐξήρκεσε, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον Ἑῷον Αὔγουστον ἐπικαλεῖτο. καὶ ποτε καὶ τῇ βουλῇ ἔγραψεν, ὅτι ἐς τὸ σῶμα αὖθις τὸ τοῦ Αὐγούστου εἰσῆλθεν, ἵνα, ἐπειδὴ ὀλίγον τότε χρόνον ἐβίω, πλείονα αὖθις δι' ἐκείνου ζήσῃ. *Alexandri autem adeo dementi studio ducebatur, ut etiam armis & poculis quibusdam, quasi illius fuissent, uteretur. eique complures statuas in castris, atque adeo in ipsa urbe collocave-*

caverit; comparaveritque Phalangem ex solis Macedonibus, in qua erant hominum sedecim millia, eamque phalangem Alexandri cognominarit; & iis armis, quibus olim Alexandri temporibus usi fuerant, eosdem instruxerit. Hæc erant galea ex crudi bovis corio, thorax ex lino triplex, scutum ex ære, hasta longa, cuspis brevis, crepidæ, gladius. Nec his contentus eundem illum Orientalem Augustum appellabat: scripsitque aliquando ad Senatum, animam Alexandri in corpus Augusti introiisse: ut quoniam tunc illi fuerat vita brevis, in hoc viveret diutius. Hæc Dion, quæque plura ibi (lib. LXXVII.) æque stolida atque insana reperire lector poterit.

Non mirum igitur Alexandri caput, quibusdam nummorum ipsius fuisse impressum, quibusdam, Bucephalum; quin & quibusdam Alexandri Bucephalum domantis effigiem.

DIS-

DISSERTATIO QUINTA

DE

Stephanephoris, Prytanibus, Strategis, & Scribis, seu ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣΙ Græcorum.

CAPUT I.

De quibus qualibusque στεφανηφόροις *hic Sermo sit; ac quale istud fuerit munus, seu* Sacerdotium. *Hos namque* Stephanephoros *cùm apud* Magnesios, *tum apud* Tarsenses, *tum & apud plures alios, obtinuisse. Etiam* Epicureos *Sacerdotia administrasse. Quali modo hi* Sacerdotes *electi (Secundum Platonem) apud Magnesios.* Stephanephoros *hos tum aliorum Deorum, tum & Augustorum fuisse. De* Julia Domna Novâ Cerere, *&c.* Stephanephoros *simul & aliis perfunctos fuisse Sacerdotiis, ut* Pontificatu, *sive* ἀρχιερωσύνῃ, *&c. quin &* Magistratu: *cum tamen quatenus essent* Stephanephori, *fuerint solum* Sacerdotes: *quamvis contrarium asserat Reinesius; istaque occasione paucula hic inseruntur de* Harmostis. *Annuum munus hos* Stephanephoros *gessisse. De* Corona aurea, *alioque illorum vestitu, (per totum caput, hinc inde.)* Scenicis *illos apud Græcos, ut videtur, præfuisse: qua occasione, & de* τεχνίταις, *sive* Artificibus Dionysiacis, *ac de* Scenicis Latinorum; *quænamque illorum differentia a Græcis fuerit, &c.*

Tran-

Transeamus ab his *Neocoris* nunc ad στεφανηφόρους *Sacerdotes*; qui, sane, inter ἐπωνύμους numerandi veniunt: de quibuscunque στεφανηφόροις enim hîc minime agendum duco, quod, nulli Sacerdotes non coronati sacrificarent; quin & omnes sacrificantes; sicuti & omnes qui Oracula adibant: ubi & ipsi servi dominos eò concomitantes coronati aderant; uti ex his Carionis, servi verbis, apud Aristophanem (in Pluto) liquet: Οὐ γὰρ μὲ πυπτήσεις, στέφανον ἔχοντα γε. *Non enim verberabis me: quum coronam geram.*

Verum enim vero de hisce similibusve nobis nunc sermo non est: sed de istis *Sacerdotibus*, (quin & Magistratibus,) qui peculiari modo *Stephanephori* appellabantur; ac peculiari Sacerdotio fungebantur.

Hos autem reperimus cùm apud Athenæum, tum frequentius in marmorum antiquorum Inscriptionibus: quamvis revera paucissima, quæ illorum meminerint, monumenta supersint.

Apud Athenæum, modo nominatum, videmus, Themistoclem (ut, libro 12. Posis, ab illo adductus, narrat) postquam ex liberata a se, & ingrata patria, quæ ipsum invidiose expulerat, apud hostes, quos ipse summâ cum gloria devicerat, perfugium ac salutem quærere coactus fuerat; in *Magnesia*, una istarum urbium, quas dono a Persarum rege acceperat, factum fuisse στεφανηφόρον. Sic enim ille Athenæus loquitur: Πόσις δ' ἐν τρίτῳ Μαγνητικῶν, τὸν Θεμιστοκλέα φησὶν ἐν Μαγνησίᾳ στεφανηφόρον ἀρχὴν ἀναλαβόντα θῦσαι Ἀθηνᾷ, καὶ τὴν ἑορτὴν Παναθήναια ὀνομάσαι, καὶ Διονύσῳ Χοοπότῃ θυσιάσαντα καὶ τὴν χοῶν ἑορτὴν αὐτόθι καταδεῖξαι. *Posis libro tertio Magnesiorum ait; Themistoclem, cum in Magnesia STEPHANEPHORI magistratum* [sive, ut melius verteretur *Sacerdotium*] *assumpsisset, Palladi Sacrificasse; festumque*

illud Panathenæa appellaſſe: tum & Baccho Choopotæ hoſtias immolaſſe, *ſicque* [*Athenienſium more*] *Congiorum feſtum* [quod apud Athenienſes illos, menſe Atheſterione, vel, ut alii, Pyanepſione agebatur] *celebraſſe.*

Quæ non obſcure indicare videntur, eum ibi ſummum geſſiſſe Pontificatum; quod ſic religioni νόμον ac modum ſtatuerit; ſibique ita licuerit per ejuſmodi feſta ibi inſtituta, Patriæ ſuæ rituum ac conſuetudinum triſtem memoriam recolere, atque æmulari; occaſione nempe iſtius στεφανηφορίας.

Videmus ex hiſce *Stephanephoros* non vulgaris notæ *Sacerdotes* fuiſſe. Quod & magis clare apparere videtur ex Lyſia iſto, apud Athenæum (libro IV.) qui occaſione iſtiusmodi Sacerdotii tyrannidem invaſit, perpetuumque imperium politicum, apud *Tarſenſes*, pro anniverſario Sacerdotii munere occupavit: ſicut ex hiſce verbis videri poteſt: Καὶ Ταρσοῦ δὲ Ἐπικούρειος φιλόσοφος ἐτυράννυσε Λυσίας ὄνομα. ὃς ὑπὸ τῆς πατρίδος στεφανηφόρος αἱρεθεὶς, τουτ' ἔστιν ἱερεὺς Ἡρακλέους, οὐκ ἀπετίθετο τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἐξ ἱματίου τύραννος ἦν. πορφυροῦν μὲν μεσόλευκον χιτῶνα ἐνδεδυκὼς, χλαμύδα δὲ ἐφεστρίδα περιβεβλημένος πολυτελῆ, καὶ ὑποδεδεμένος λευκὰς Λακωνικὰς, στέφανον δὲ δάφνης χρυσῆς ἐστεμμένος. *Fuit & Tarſi Philoſophus Epicureus, qui ibi tyrannidem invaſit: quique a civibus ſuis electus Stephanephorus, i. e. Herculis Sacerdos, regimen iſtud non depoſuit* [eove Sacerdotio ſe minime abdicavit.] *Sed occaſione veſtimenti tyrannidem exercuit; dum tunicam purpuream indutus, albo colore diſtinctam, & ſagum, ſeu paludamentum* [hinc apud Herodianum lib. VII. Gordiano χλαμύδι πορφυρᾷ περιβάλλουσι quod id paludamentum eſſet Imperatorium] *ſumptuoſum* [forſan *auratum* aut argento variegatum qualia apud Virgilium reperimus,] *Laconiciſque albis calceatus, coronam lauream ex auro geſtaret.* Quales coronas Tertullianus, de Idololatriâ, *Sacerdotibus Provincialibus* tribuit. Mi-

Miretur hîc forsan aliquis Epicureum Herculis Sacerdotem. At simile exemplum habemus, in festivissimo illo dialogo Luciani, qui *Symposium*, vel *Lapithas*, nomen habet: quem locum quin huc afferam mihi temperare nequeo. est igitur hic sequens: Ἔιτα ἐνεδοιάζετο, πότερον χρὴ πρότερον Ζηνόθεμιν τὸν Σταϊκὸν ἅτε γέροντα, ἢ Ἕρμωνα τὸν Ἐπικούρειον. ἱερεὺς γὰρ ἦν τοῖν Ἀνάκοιν, καὶ γένους τοῦ πρώτου ἐν τῇ πόλει. ἀλλὰ ὁ Ζενόθεμις τὴν ἀπορίαν ἔλυσεν. εἰ γάρ με, φησὶν, ὦ Ἀρισταίνετε, δεύτερον ἄξεις Ἕρμωνος, τοῦ ζοῦ τοῦ ἀιδεοῦς, ἵνα μηδὲν ἄλλο κακὸν εἴπω, Ἐπικουρείου, ἄπειμι, ὅλον σοι τὸ συμπόσιον καταλιπών· καὶ ἅμα τὸν παῖδα ἐκάλει, καὶ ἐξιόντι ἐῴκει. καὶ ὁ Ἕρμων, ἔχε μὲν, ὦ Ζενόθεμι τὰ πρῶτα, ἔφη. ἀτὰρ εἰ καὶ μηδέν τι ἕτερον, ἱερεῖ γε ὄντι, ὑπεξίστασθαι καλῶς εἶχεν, εἰ καὶ τοῦ Ἐπικούρου πάνυ καταπεφρόνηκας. ἐγέλασα, ἦ δ' ὃς ὁ Ζενόθεμις, Ἐπικούρειον ἱερέα. καὶ ἅμα λέγων, κατεκλίνετο· καὶ μετ' αὐτὸν ὅμως ὁ Ἕρμων. *Tum ambigi cœpit, utrum altero priorem opporteret accumbere, Zenothenim-ne Stoicum, quippe senem, an Hermonem Epicureum. Nam hic erat Castoris ac Pollucis sacerdos, & nobilissimæ inter cives familiæ. Verum eam hæsitationem solvit Zenothemis. Si me, inquit, Aristænete minoris Hermone ducis, viro videlicet isto, ut ne quid aliud mali dicam, Epicureo, discedo, totumque convivium vobis relinquo. Et puerum ilico tanquam discessum parans, advocat. Tum Hermon, priores partes, inquit, habe Zenothemi: quamquam & si nihil aliud, vel hoc nomine par erat concedi, quod sacerdos sim. Rideo inquit Zenothemis, Sacerdotem Epicureum; simulque cum dicto accubuit: ac post illum itaque Hermon.*

Quemnam autem in finem aut serio, aut simulatè, etiam Sacerdotia Epicurei obierint, & Sacrificia fecerint, aliosque ritus religiosos peregerint: & an non hi iidem fere fuerint inter Gentiles, quod Sadducæi inter Judæos; cum ex ipsorum dogmatibus, tum ex istis quæ de utrisque tam Gentiles Scriptores, quam Judaici tradunt (imprimis Josephus) considerandum lectori relinquo.

 Erant

Erant igitur, ut ad propositum redeamus, hi *Stephanephori* Sacerdotes, suarum urbium quasi *Pontifices Maximi*, & vel *Herculis*, vel aliûs, cujuscunque demum Dii Deæve; ut *Apollinis* & *Solis*, apud Magnesios: de quibus ita Plato, *De Legibus* lib. XII: Τούτους δὲ πρώτῳ μὲν ἐνιαυτῷ δώδεκα εὐθύνους ἀποδεῖξαι, μέχριπερ ἂν ἑκάστῳ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη ξυμβῇ γενόμενα· τὸ λοιπὸν δὲ τρεῖς ἀεὶ προσγενέσθων κατ' ἐνιαυτόν. οὗτοι δὲ τὰς ἀρχὰς πάσας κατὰ δώδεκα μέρη διελόμενοι, πάσαις βασάνοις χρώμενοι ἐλευθέραις ἐλεγχόντων· εἰκούτων δὲ, ὅσον ἂν εὐθύνωσι χρόνον, ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνός τε Ἡλίου τεμένει, ἐν ᾧπερ ἐκρίθησαν· καὶ τὰ μὲν ἴδια ἕκαστος, τὰ δὲ καὶ κοινῇ μετ' ἀλλήλων κρίναντες, τοὺς ἄρξαντας τῇ πόλει ἀποφηνάντων, εἰς τὴν ἀγορὰν γράμματα καταθέντες περὶ ἑκάστης ἀρχῆς, ὅ, τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν κατὰ τὴν τῶν εὐθύνων γνώμην. ἥτις δ' ἂν τῶν ἀρχῶν μὴ ὁμολογῇ κεκρίσθαι δικαίως, εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς δικαστὰς εἰσαγέτω τοὺς εὐθύνους. κ' ἐὰν μὲν ἀποφύγῃ τις τὰς εὐθύνας, αὐτῶν τῶν εὐθύνων κατηγορείτω, ἐαν θέλῃ· ἐὰν δὲ ἁλῷ, ἐὰν μὲν ᾖ τοῦ θανάτου τετιμημένος ὑπὸ τῶν εὐθύνων, ὥσπερ ἀνάγκη ἁπλῶς θνησκέτω· τῶν δὲ ἄλλων τιμημάτων ὧν ἂν δυνατὸν ᾖ διπλῆν τίσαι, διπλασίαν τινέτω. τὰς δὲ εὐθύνας αὐτῶν τούτων ἀκούειν χρὴ τίνες ἔσονται, καὶ ἵνα τρόπον. ζῶσι μὲν οὖν τούτοις τοῖς παρὰ πάσης τῆς πόλεως ἀριστείων ἀξιωμένοις προεδρία τ' ἐν ταῖς πανηγύρεσι πάσαις ἔστω σαν· ἔτι δὲ τὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας κοινῇ θυσιῶν καὶ θεωριῶν καὶ ὅσων ἂν ἑτέρων κοινωνῶσιν ἱερῶν, ἐκ τούτων τοὺς ἄρχοντας τῆς θεωρίας ἑκάστης ἐκπέμπειν· καὶ τούτους μόνους δάφνης στεφάνῳ τῶν ἐν τῇ πόλει κεκοσμημένους εἶναι. καὶ ἱερέας μὲν πάντας, τοῦ Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἡλίου· ἀρχιερέα δὲ ἵνα καὶ ἐνιαυτόν, καὶ πρῶτον κριθέντα τῶν γενομένων ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ τῶν ἱερέων· καὶ τοὔνομα ἀναγράφειν τούτου κατ' ἐνιαυτόν, ὅπως ἂν γίγνηται μέτρον ἀριθμοῦ τοῦ χρόνου ἕως ἂν ἡ πόλις οἰκῆται. *Qui primo anno duodecim repetundarum rationum examinatores* [Tres viri scilicet.] *creent, idque faciant donec singulis septuagesimus quintus annus exactus sit: deinde singulis annis tres addantur. Hi magistratus omnes in partes duodecim distributos omni liberâ exa-*

examinatione judicaturi, diligenter observent. Habitent autem tempore quo rationes ipsis redduntur, in loco ubi electi fuerunt, Soli atque Apollini dedicato. Et tum per se quilibet, tum communiter omnibus diligenter perquisitis, de singulis magistratibus publicè perscribant, quid pati eos dareve ex repetundarum judicum sententia deceat. Ac si quis magistratus horum judicio non recte se damnatum esse quæritur, ad electum judicium repetundarum judices deferat. Et si evaserit, accuset eos si velit. Si autem ibi quoque damnetur, atque antea ab ipsis repetundarum judicibus morte fuerit condemnatus, quemadmodum necessitas exigit moriatur. Quod si eâ multâ ab illis damnatus fuerit, qua dupla ab ipso persolvi potest, duplam persolvat. Sed jam audiendum est, quæ horum de repetundis sententiæ & quomodo ferendæ sint. His igitur qui totius civitatis consensu omnibus præpositi sunt, donec vixerint primi consessus semper in omnibus solemnitatibus præbeantur. Et quandocunque ad communia Græcorum Certamina ac ludos ARCHITHEOROS mittere à civitate necesse est, ex istis mittantur. Hi soli in CIVITATE coronâ laurea coronentur; hi SOLIS & APOLLINIS Sacerdotes sint. Archiereus, seu Pontifex etiam summus singulis annis ex his ille sit, qui superiori anno cæteris excelluisse sacerdotibus judicabitur. Hujus nomine, quousque civitas habitabitur, tempora distinguantur.

Multa sane ad hæc Platonis verba notari possent: quæ tamen & infra forte locum reperient; ut de annuo munere, de ἐπωνυμίᾳ, &c.

Videmus itaque hic apud Magnesios *Stephanephorum Apollinis* ac *Solis Sacerdotem*, secundum Platonem; sicut & apud Tarsenses suprà talem *Herculis Sacerdotem* vidimus. nec dubito apud alios ipsos aliorum Dei Deorumve, Sacerdotes fuisse; peculiari nempe ratione: quum aliàs ex aliis

 Sacer-

Sacerdotibus hujus illiusve Dei Deæve eligerentur, atque hinc fierent ἀρχιερεῖς, seu *Pontifices*, hujus illiusve civitatis: ac *Flamines*, si *Augustorum Stephanephori* facti essent. Qui item his illisve in urbibus ἀρχιερεῖς appellabantur, ii in aliis Stephanephororum nomine venisse videntur.

Hos vero & *Augustorum eorumque familiæ* ostendit hæc sequens inscriptio, apud Lampsacenos reperta; prout apud Whelerum Par. 120. ac Sponium Itinerarii Tomo I. pag. 378. videre quoque licet:

ΙΟΥΛΙΑΝ . ΣΕΒΑΣΤΗΝ
ΕΣΤΙΑΝ . ΝΕΑΝ ΔΗΜΗ
ΤΡΑ . Η . ΓΕΡΟΥΣΙΑ ΤΟ ΔΕ
ΕΙΣ . ΤΟ . ΑΓΑΛΜΑ . ΚΑΙ . ΤΗΝ . ΒΑ
ΣΙΝ . ΚΑΙ . ΤΗΝ . ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΑΥ
ΤΟΥ ΔΑΠΑΝΗΜΑ ΠΟΙΗΣΑΜΕ
ΝΟΥ ΕΚ . ΤΩΝ . ΙΔΙΩΝ . ΥΠΕΡ . ΤΗΣ
ΕΙΣ . ΤΟΥΣ . ΣΤΕΦΑΝΟΥΣ ΕΥ
ΣΕΒΕΙΑΣ ΤΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΤΩΝ
ΣΕΒΑΣΤΩΝ . ΚΑΙ . ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ
ΤΟΥ . ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ ΑΥΤΩΝ ΟΙ
ΚΟΥ . ΚΑΙ . ΤΑΜΙΟΥ . ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΟ
ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΤΟΥ . ΑΠΟΛΛΩΝΟΤΕΙΜΟΥ

Circa hanc inscriptionem notatu certe digna sunt verba ista, ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ. Sed quæ jam olim occupavit Amplissimus G. Cuperus: qui illa brevi-

breviter quidem, at quamoptime, illustrat in Appendice ad Harpocratem, pag. 286. Verum secundò illa, ob quæ hanc adduxi inscriptionem, ΤΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ ΑΥΤΩΝ ΟΙΚΟΥ: de quibus ergo nunc ulterius aliquid dicendum. At prius aliquid notabo ad ista, ΕΣΤΙΑΝ ΝΕΑΝ ΔΗΜΗΤΡΑ quibus nominibus hîc Julia Augusta (quæ alias & *mater castrorum*, &c. audiebat) appellatur; ut *Vesta*, nempe, ac *Nova Ceres*, seu Junior; ut quæ quoque (uti puto me jam alibi notasse) pro Δηὼ νέα, seu *Proserpina* venit.

Pro *Vesta nova*, quasi ita legendum hîc esset, stat eruditissimus Sponius, hoc modo: *C'estoit la base d'une statue elevée a l'honneur de Julia Augusta femme de l'Empereur* [Severi sc.] *a qui le titre est icy donne de VESTA NOVA: parce que de mesme: que cette Deesse & ses Prêtresses appellées Vestales étoient les depositaires du feu sacre, dont la perte ou la diminution auroit præsagé celle de la Republique Romaine, aussi vouloient ils dire, que Julia ètoit la gardienne & la protectrice de l'Empire. C'est par cette même raison, qu'on trouve des medailles de cette Imperatrice avec le revers, VESTÆ SANCTÆ, & d'autres avec un sacrifice de Vestales avec cette inscription, VESTA simplement ou VESTA MATER.*

Cum qua *Vesta Matre* sane non admodum quadrat hæc prætensa *Vesta Nova:* qua appellatione nunquam venit aut ipsa, quod sciam, aut aliæ Augustæ: at contra quidem (ut statim videbimus) *Ceres nova*. Quare magis mihi probatur sententia Wheleri; qui cum de eadem inscriptione loquitur, ait: *La primiere* [nam duas ibi adfert inscriptiones] *est une d'une statue a Julie Augusta, remplie de titres de VESTA, & de NOUVELLE CERES, par la communauté.* &c. Quod & perdoctè firmatur ab Amplissimo Cupero (Apotheoseos Homeri pag. 285.) occasione tum hujus.

hujus modò præcedentis, tum & jam modò sequentis, apud eundem Sponium quoque reperiundæ:

ΣΑΒΕΙΝΑΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝ ΝΕΑΝ
ΔΗΜΗΤΡΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΓΥΝΑΙΚΑ ΠΑΜΦΥΛΟΙ ΥΠΟ ΤΗΝ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ΙΟΥ
ΛΙΟΥ ΚΑΝΔΙΤΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΣΤΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΥΝΤΟΣ
ΑΙΣΙΩΝΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΟΥΣ

In miscellaneis vero suis, melius jam edoctus Sponius, a dicto Cupero, in hujus inscriptionis versione, pro, *Nouvellement consacrée a Ceres* (attamen & sic male) reponit, *novam Cererem.* Et *Julia Domna* (namque de hâc inscriptio loquitur) quidem, ut in numinis pro *Cerere*, ac *Cereri frugifera* venit; sic etiam pro *Libera*; quæ eadem & *Proserpina* est: cum *Liberi* (i. e. *Bacchi*) & *Liberæ* (h. e. *Proserpinæ*) mater sit *Ceres.* Hinc nempe Δήμητηρ ϗ Κόρη καὶ Ἴακχος in Eleusiniis; uti & *Deo Baccho*, *Cereri* & *Coræ*, supra pag. 79. & 81. in marmoribus habuimus: atque apud Tacitum Annal. II. videmus: *Ædes Libero Liberæque & Cereri juxta Circum Maximum, quas Aulus Posthumius dictator voverat.* At cap. VII. *De Tauroboliis* satis multa de illis attuli.

Nunc itaque tempus est ut redeamus ad *Stephanephoros Augustorum*; quos etiam infra in marmore, primùm ab Ampl. Cupero in lucem publicam, prolato, videbimus; ut ubi *M. Aurelium Charidemum Julianum* eundem ΔΙΣ ΑΣΙΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΝ ΚΑΙ ΝΕΩΚΟΡΟΝ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΒΑΚΧΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, *Dionysii* scilicet, seu

seu *Bacchi*, habemus. Quamquam dubitari queat, an hîc istud στεφανηφόρον æque atque illud *νεωκόρον* ad Augustos spectet.

De hoc *Augustorum* peculiari *Sacerdotio* etiam mihi videtur loqui Arrianus in Epictetum, (lib. I. cap. 19.) dum ait: Σήμερόν τις ὑπὲρ ἱεροσύνης ἐλάλει μοι τοῦ Αὐγούστου. Λέγω αὐτῷ, ἄνθρωπε ἄφες τὸ πρᾶγμα· δαπανήσεις πολλὰ εἰς οὐδέν. ἀλλὰ οἱ τὰς φωνάς, φησι, γράφοντες [Casaubonus legit, οἱ τὰ σύμφωνα γράφοντες] γράψουσι τὸ ἐμὸν ὄνομα. μή τι οὖν σὺ τοῖς ἀναγινώσκουσι λέγεις παρών, Ἐμὲ γεγράφασιν; εἰ γὰρ καὶ νῦν δύνασαι παρεῖναι πᾶσιν, ἐὰν ἀποθάνῃς τί ποιήσεις; μενεῖ μου τὸ ὄνομα. γράψον αὐτὸ εἰς λίθον καὶ μενεῖ. ἄγε ἔξω δὲ Νικοπόλεως τίς σου μνεία; ἀλλὰ χρυσοῦν στέφανον φορήσω. εἰ ἅπαξ ἐπιθυμεῖς στέφανον, ῥόδινον λαβὼν περίθου· ὄψει γὰρ κομψότερον. *Hodie quidam mecum collocutus est super sacerdotio Augusti. Cui dixi: mi homo, omitte rem: multos (namque) sumptus inutiles facies. At nomenclatores, inquit, nomen meum inscribent. Nunquid igitur tu, cum affueris, te inscriptum esse legentibus, legentibus dices? Quod si nunc adesse potes omnibus, vitâ functus quid ages? Manebit meum nomen. Lapidi id inscribito, & manebit. Age, extra Nicopolim autem quæ tui erit mentio? At auream coronam gestabo. Si omnino coronam appetis, rosacea capiti impositâ elegantior futurus es.* Hunc Arriani locum, de *Stephanephori munere*, seu peculiari, sub hoc nomine, *Sacerdotio Augusti*, nec Casaubonus (quamvis ipse J. Lipsium, ac P. Fabrum, eum non cepisse affirmet) bene intellexisse videtur.

Quod autem hîc simpliciter ἱερεὺς nominetur, nomenque στεφανηφόρος non exserte exprimatur, non ita mirum videri debet: quum id fiat etiam in fœdere isto, quod inter *Smyrnæos* ac *Magnesios*, Seleuci regis tempore pactum fuit; quodque in marmorum Oxoniensium inscriptionibus primum numero est. ibi namque habemus: ΕΠΙ ΙΕΡΕΩΣ ΗΓΗΣΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ ΔΕ ΠΥΘΟΔΩΡΟΥ, &c. Sive prior *Stephane-*

phanephorus ea appellatione non expressus sit κακοφωνίας vitandæ gratia, sive quod Magnesiorum *Stephanephori* Smyrnæorum priores, ac magis antiqui fuerint; sive ex alia quadam causa hoc factum fuerit. Apud Smyrnæos enim *Stephanephori* sacerdotium obtinuisse, docent clare hæc verba Philostrati, in vita Heraclidis: καὶ στεφανηφόρον ἀρχὴν παρ' αὐτοῖς ἦρξεν, ἀφ' ἧς τοῖς ἐνιαυτοῖς ὄνομα Σμυρναῖοι τὸ ὄνομα. *Et Stephanephori magistratum gessit apud ipsos: a quo Smyrnenses annorum nomina signant.*

Interim & in isto marmore, quod, dum de Sacris Tauroboliis agebam, pag. 118. adduxi, vocabula ista ἱερεὺς & στεφανηφόρος simul juncta, uni eidemque homini applicantur, ut:

ΕΚ ΔΕΚΑΠΕΝΤ' ΑΝΔΡΩΝ ΦΟΙΒΟΥ ΣΤΕΦΑ-

ΝΗΦΟΡΟΣ ΙΡΕΥΣ

ΚΡΕΣΚΕΝΣ, &c.

Ut autem suprà vidimus *Sacerdotes Augustorum*, a *Stephanephoris* ipsorum distinctos, sicut & *Asiarchas* a *Stephanephoris*; ita & *Strategos*, & *Archiereis* a *Stephanephoris* diversos conspicimus, in hac sequenti inscriptione, in nummo Trajani Decii: ΕΠΙ СΤΡ. ΑΦΦΙΑΝΟΥ Β. ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. СΤΕΦΑΝΗ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. *Sub Prætore Aphiano iterùm, Pontifice Primo iterum, Stephanephoro Magnetum.* cui similem nummum exhibet Illustris Ez. Spanhemius (pag. 221, 222. De Usu ac Præstantia Numismatum) & cum hac inscriptione: ΕΠΙ ΑΥΡ. ΑΠΦΙΑΝΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΑΡΧΙ. ΚΑΙ СΤΗΦΑΝΗΦΟΡΟΥ ΜΑΙΟΝΩΝ *Sub Aurelio Aphiano Athenæo, Pontifice & Stephanephoro Mæoniorum.*

Dubitat Ill. Spanhemius, annon in priori loco adducta inscriptione, æque atque in posteriori, legendum sit ΜΑΙΟΝΩΝ loco

loco ΜΑΓΝΗΤΩΝ. *Eadem nempe* (ait) *in utroque symbola hinc Decii Imperatoris, illinc vero Bacchi & Ariadnes in Bigis Pantherarum, nisi quod Regius nummus præeuntem insuper habeat Cupidinem, epigraphen vero accurate mihi inspectam* ΕΠ. ΑΥΡ. ΑΠΦΙΑΝΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΑΡΧΙ. ΚΑΙ ϹΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ ΜΑΙΟΝΩΝ. Ad quos igitur illum nummum, non vero ad Magnesios, refert. P. Harduinus tamen, quantumvis alias valde in lectione prioris, neque immeritò, a Tristano discrepet; tamen cum ipso circa lectionem illam ΜΑΓΝΗΤΩΝ plane concordat. At sive in ambobus ΜΑΙΟΝΩΝ, sive in priori ΜΑΓΝΗΤΩΝ legendum sit; hoc tamen manet, in utroque ἀρχιερέα, seu *Pontificem*, a *Stephanephoro*, ratione sacerdotii, quamvis in uno eodemque homine concurrant, distingui: diversumque ibi hunc ab illo fuisse. Adde quod Mœonia (quo nomine olim Lydia veniebat) non urbs aliqua sed regio erat, in eaque Magnesia sita neque procul a Sardi, quæ olim Lydiæ caput erat.

Hinc certe, facile fieri potuit, ut fere eodem tempore, seu sub hoc eodem Imperatore, idem fere munus nunc nomine Magnesiorum (ut qui tantæ considerationis in Mæonia, seu Lydia, essent) nunc vero nomine τοῦ κοινοῦ τῶν Μαιόνων obtinuerit, idemque pene, nummus cusus fuerit. Sardiani saltem, ut ut sibi & ἀρχιερέα, & quandoque ἀσιάρχην habuerunt; attamen quod ego sciam ipsorum, in nummis aut marmoribus, *Stephanephorum* non reperimus; quamvis se πρώτην Ἀσίας Λυδίας μητρόπολιν inscriberent: quod de Chio tamen nobis occurrit, in nummo illo, qui exhibet, ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΣ ΧΙΟΣ.

Ex modo allatis, itaque, videmus στεφανηφόρους peculiare huic illive urbi Sacerdotium obiisse. At eruditissimus Reinesius istud munus (Classis I. n°. 72. Inscriptionum) ad magistratus politicos refert. Ita enim ille ibi: *Cum Stephanephororum, ut supremorum Harmostarum & Judicum dignitas*

gnitas diversis Asiæ urbibus, Magnesiæ, Smyrnæ, Sardibus, Tarso: item στρατηγοὶ & ἐπίτροποι τῆς στρατηγίας *multis fuerunt communes*, &c. Hæc enim munera ad magistratus politicos pertinent.

De *Strategis* statim loquemur latius; nunc pauca hîc de *Harmostis* addam.

Constat sane eruditis, ex Xenophonte, aliisque; quin & ex Hesychio atque Harpocratione, quali munere, ac quorum mandatu, hi *Harmostæ* functi fuerunt. Ita enim de ipsis Hesychius: Ἁρμοστὴς ὁ πεμπόμενος ἐπιμελητὴς εἰς ὑπήκοον πόλιν. quod Harpocration clarius explicat, dum ait: Ἁρμοσταὶ, οἱ ὑπὸ Λακεδαιμονίων εἰς τὰς ὑπηκόους πόλεις ἐκπεμπόμενοι.

Erant namque Lacedæmoniis proprii, non aliis, ista appellatione ac munere; ac quidem rectores urbium devictarum, quas, & subsidio militum, gubernabant. Verum alio cum munere & *Strategi* (cùm Smyrnæ, tum Magnesiæ, tum & in aliis civitatibus) & ἄρχοντες, & ἡγεμόνες, & γραμματεῦς, coloniis, & maxime urbibus quæ sui juris erant, præfuerunt. Sic etenim, ut magistratus politicus οἱ γραμματεῖς Magnesiæ ad Mæandrum, οἱ στρατηγοὶ Magnesiæ ad Sipylum, moderabantur.

Quo autem sub titulo Regiminis politici, Themistocles rexerit urbes istas quas a Persarum Rege acceperat, interque illas Magnesiam, mihi incognitum est. hoc tamen satis clarum est, eum ut *Stephanephorum*, (adeoque ut Sacerdotem) festis ibi moderatum fuisse; atque ut ἄρχοντα, (quacunque demum sub appellatione, regimini, saltem istius urbis, præfuisse. Quod ex Pausaniæ his verbis liquet: Μαγνῆτες γὰρ ὧν ἦρχε Θεμιστοκλῆς, λαβὼν παρὰ βασιλέως, Λευκοφρύνην Ἄρτεμιν ἄγουσιν ἐν τιμῇ.

Utramque autem Magnesiam στεφανηφόρῳ gavisam arguit illa, quam ex Harduino (prius tamen a Tristano exhibitam) aduxi,

duxi, inscriptio: quod patet ex στρατηγῶ ibi comparente; ut qui ad Magnesiam sub Sipylo spectat. An autem cum simul ibi ἀρχιερεὺς ac στεφανηφόρος essent, ὁ ἀρχιερεὺς ordinarius ipsorum Pontifex fuerit; ὁ στεφανηφόρος vero, quando jam ista duo munera simul obtinerent, pro *Flamine Augustorum* (forsan & pro *Sacerdote Neocoro*) fuerit, eruditioribus dijudicandum relinquo.

Ludis autem illos ac Certaminibus præfuisse, ac quidem seze ut Sacerdotes *Neocoros*, non obscure videtur indicare hæc sequens inscriptio, quæ apud Sponium parte I. pag. 416. hoc modo habetur:

ΜΝΗΜΑ ΜΟΝΟΜΑΧΙΔΩΝ
ΔΟΘΕΝΤΩΝ ΥΠ. ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ
ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ
ΤΟΥ ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ ΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΦΙΛΟΥ

Quod marmor facit firmandæ illi opinioni, quæ sustinet illos etiam, aut *Flamines*, aut *Neocoros* Sacerdotes, aut *Sacerdotales* præsides (ut Tertullianns loquitur) fuisse.

Interim istud ΥΠΟ etiam indicare non obscure videtur, eam ἐπωνυμίαν, quam jam supra ex Platonis, ac Philostrati, verbis, cum apud Smyrnæos, tum apud Magnesios, obtinuisse vidimus: sicut idem quoque claret ex marmore isto, quod in Misc. Erud. Antiq. pag. 353. (ex templo Bacchi Brisæi) inter alia habet, ΕΠΙ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ ΤΙ. ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΒΙΩΝΟΣ, tum &, paulò inferius, ΕΠΙ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ ΚΟΣΚΟΝΙΑΣ; qui annis aliquot interpositis (prior scilicet Tito VIII. & Domitiano VII. Coss. posterior sub eodem Domitiano IX. & Rufo Coss.) *Stephanephori* ac *Præsides Synodi mystarum*, apud Smyrnenses fuisse videntur;

tur; ac quidem *Bacchi Briſæi*. De quibus, horumque ſimilibus myſtis ſtatim, ex alia occaſione aliquid addam; poſtquam hîc paucula de ἐπωνύμοις, ſive *annuis Stephanephoris* ſubjunxero.

Hos igitur ita *annuos* fuiſſe clareſcit ulterius ex iſto marmore, quod apud Reineſium Claſſis II. n°. 68, & inter Oxonienſia n°. XXIX. habetur: ubi inter inſtauratores Templi Nemeſeon (niſi ibi ἀγωνοθέτης Νεμέων legendum ſit) occurrit ΘΕΥΔΙΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΣ Β. *Theudanus Stephanephorus ſecundùm*, ſeu *ſecunda vice*. Sicut & in hoc ſequenti, (quod apud Reineſium Cl. I. n°. 72, inter Oxonienſia n°. CXXIX. habetur) mihi *Portius Domitius tertiùm*, ſeu *tertiâ vice*, *Stephanephorus venit*. Quantumvis Doctiſſimi viri Reineſius ac Prideaux hîc *Gajum* aut *Gnejum Domitium* legere videantur; dum illud Γ quod poſt ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥΝΤΟΣ ſequitur, pro *Portii Domitii Cleodemi* prænomine ſumunt, *tertiæque vicis* nullam mentionem faciunt. Sed ipſum illud marmor hîc pro parte repræſentemus; ut inde melius judicium feratur.

ΓΕΣΣΙΟΣ
ΦΛΑΚΚΟΣ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ
ΕΠΙ . ΤΩΝ . ΟΠΛΩΝ
ΗΡΑΚΛΕΙ . ΟΠΛΟ
ΦΥΛΑΚΙ
ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥΝ
ΤΟΣ Γ. ΠΟΡΚΙΟΥ ΔΟ
ΜΙΤΙΟΥ. ΚΛΕΟΔΗΜΟΥ
ΦΛΑΟΥΙΑΝΟΥ . ΝΕΟΥ
ΣΑΓΑΡΕΙΤΟΥ, &c.

Nam

Nam firmiter mihi persuadeo illud r. æque hic denotare τὸ τρίτον, seu *tertium* quam istud B de *Theudiano*, *secundùm*.

Quæ modo de annuo *Stephanephororum* regimine dixi firmantur & inscriptione nunc sequenti; quamque Venetiis nactus Celeberrimus Car. Patinus, simul cum commentariolo, eximio sane, erudito orbi communicavit. Scripturam ipsam, seu characterum ductum, aut formas, hic non exhibeo: quod novi characteres ad id essent sculpendi ac fundendi; vel ipsa inscriptio (sicut Patinus id ut fieret curavit) æri incidenda esset. Illa autem ita habet:

ΑΥΡΗΛΙΑ ΤΡΥΦΑΙΝΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΕΠΕΣΚΕΥΑΣΕ
ΤΟ ΠΡΟΓΟΝΙΚΟΝ ΗΡΩΟΝ ΑΥΤΗ ΚΑΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΙΣ
ΑΥΤΗΣ ΚΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΩΝΙΩ ΜΕΛΙΤΙ
ΝΩ ΜΕ
ΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΟΜΟΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΚΝΩΝ ΑΥΤΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΜ
ΦΙΛΟΥ ΜΟΝΟΥ ΟΝΗΣΑΜΕΝΗ ΤΟ ΚΑΙΝΟΝ ΑΓΓΕΙΟΝ ΠΡΟ
ΚΟΝΝΗΣΙΟΝ ΤΟ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΣΩΛΑΡΙΟΥ ΜΕΔΕΝΟΣ ΕΧΟΝ
ΤΟΣ ΕΞΟΥΣΙΑΝ ΕΤΕΡΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΙΝΟΝ ΑΓΓΕΙΟΝ
ΤΕΘΗΝΑΙ Η ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΤΡΥΦΑΙΝΗΣ ΟΜΟΙΩΣ ΜΗ
ΔΕ ΕΙΣ ΤΟ
ΕΤΕΡΟΝ ΑΓΓΕΙΟΝ ΤΟ ΠΡΟΓΟΝΙΚΟΝ ΜΗΔΕ ΑΠΑΛΛΟ
ΤΡΙΩΣΑΙ
ΤΟ ΗΡΩΟΝ ΩΣ ΕΑΝ ΤΙΣ ΠΑΡΑ ΤΑΥΤΑ ΤΟΛΜΣΗ
ΠΟΙΗΣΑΙ
ΑΠΟΤΕΙΣΕΙ ΜΗΤΡΙ ΘΕΩΝ ΣΙΠΥΛΗΝΗ ΔΗΝΑΡΙΑ ΔΙΣ
ΧΕΙΛΙΑ ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΑ ΤΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ
ΑΠΟΚΕΙΤΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΜ ΑΠΟ
ΤΕΘΕΝ
ΕΠΙ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ ΑΙΛΙΟΥ ΒΙΩΝΟΣ, ΜΗΝΟΣ ΤΡΙΤΟΥ

Aure-

Aurelia Tryphæna Alexandri F. instauravit
Hoc avitum monumentum, sibi & Hæredibus suis
Et libertis, & Antonio Melitino, cum ejus uxore similiter
Et filiis eorum, & Pamphilo solo, cum emißet novum
Vas Proconnesium, situm juxta solarium, nullo alio habente
Facultatem, ut ponatur novum vas, nisi sola Tryphæna:
Et pariter nec in aliud vas avitum; neque ut alienet
monumentum.
Ut si quis ausus fuerit præter hæc facere, pro
mulcta pendat Matri
Sipylenæ denariorum duo millia & quingentos. Hujus
Inscriptionis servetur exemplar in Archivis repositum,
tempore
Stephanephori Ælii Bionis, mense tertio.

Ad quem postremum versum Patinus hæc sequentia notat: *Stephanephororum genus duplex erat: alii tam magistratuum censuræ quam Deorum Sacris, annis suis electi præerant: alii exuta post elapsum annum dignitate profana, seu administratione civili, perpetuò tamen manebant Sacerdotes honorarii: utrique autem Stephanephori nuncupati, quod universis iisque solis coronam lauream gestare fas erat.*

Unde autem hoc *duplex Stephanephororum genus* hauserit Eruditissimus Patinus, fateor me plane ignorare; quo nempe per annum quidem Magistratus Politici, ac Stephanephori simul essent (si bene ipsum capio:) ac post annuum istud regimen politicum, porrò *perpetuo manerent Sacerdotes honorarii.* Certe exempla illa de Themistocle, ac de Lysia Epicureo, ex Athenæo supra allata, tale nil docent: verum tam illa, quam quæ ulterius adduxi plane contrarium suadent. Sicut & Sacerdotia, quà talia, semper & ubique ab invicem distincta fuere: neque ullus, quod sciam, apud Græcos, aut Romanos, inde quod magistratu politico gauderet,

deret, inde ſimul Sacerdos quoque factus fuit; aut quod Sacerdotio donatus eſſet inde magiſtratus politicus (ſub quocunque tandem nomine) ſimul fuit: quamvis cum inter Romanos tum inter Græcos multoties acciderit, ut unus idemque ſimul pluribus muneribus politicis, ac pariter (uno eodemque tempore) pluribus ſimul Sacerdotiis fungeretur.

Neque vox illa ἀρχὴ apud Philoſtratum; unde forſan potiſſimum hanc opinionem hauſit; (nempe ubi is, de Heraclide ait: καὶ στεφανηφόρον ἀρχὴν παρ' αὐτοῖς ἦρξεν) tale quid ullo modo evincit: quum apud Smyrnenſes, (de quibus ibi Philoſtratus loquitur) *Stephanephori* non magis eſſent magiſtratus politicus, quam ἀρχιερεῖς atque ἀσιάρχαι; quorum amborum appellatio quoque ἀρχὴν includit, præterquam quod Athenæus exſertè iſtud ſacerdotium ἀρχὴν appellet. Quibus addendum, ibi (apud Smyrnenſes nempe) & στρατηγὸς, & ἀνθυπάτους & alios quoque, regimen politicum obtinuiſſe, ac ſolùm qua tales; hincque ipſorum nomina frequentius quam illa τῶν στεφανηφόρων, aut ἀρχιερέων, aut ἀσιάρχων in Smyrnenſium nummis comparere.

Ad illa autem poſteriora verba Platonis de Magneſiis hîc infra repetita, crediderim eruditiſſimum virum, eò oculos potiſſimum intendiſſe. At ſi illa Platonis verba curatius paulo perpendantur nihil minus, meo judicio, in ipſis reperimus. Ut autem iſtud clarius pateat, repetamus huc verba illa Platonis ad quos maxime mihi Patinus reſpexiſſe videtur: *His igitur qui totius civitatis cenſenſu omnibus præpoſiti, donec vixerint primi conſeſſus ſemper in omnibus ſolemnitatibus præbeantur. Et quandocunque ad communia Græcorum Certamina ac Ludos Architheoros mittere a Civitate neceſſe eſt, ex iſtis mittantur. Hi ſoli in civitate corona laurea coronentur; hi SOLIS & APOLLINIS ſacerdotes ſint. Archiereus ſeu Pontifex etiam Summus* [*NB*] *ſingulis annis ex his ille ſit, qui ſuperiori anno cæteris ex-*

 celluiſſe

celluisse Sacerdotibus judicabitur. Hujus nomine quousque civitas habitabitur, tempora distinguantur.

Videmus sane hîc Sacerdotes *laurea corona* coronatos, ex iisque Summum Sacerdotem electum qui revera & unicus hîc *Stephanephorus* erat: licet & illi ex quibus iste eligebatur, quoque *coronam lauream* gestarent: cum appellatio ista ac munus *Stephanephori* non simpliciter ad coronam (quin nihil minus) sed ad *Sacerdotium* illud *Summum* pertineant. Ac certe, cum apud Tarsenses lauream quidem, sed ex auro confectam, Lysias ille coronam gestarit; Arrianusque de *aurea corona* loquatur; & *coronæ aureæ* secundum Tertullianum (de Idololatria) *Sacerdotum Provincialium* essent; summique Sacerdotis, præter alia, hæ gestamen atque indicium essent; ratione coronæ istius nimus quam opportuit de *Stephanephoris* dixit Patinus: sicut contra nimis, quod illorum duplex genus fecerit, unumque illorum perpetuum: quum per illos, cum apud Magnesios, tum apud Smyrnenses, tum & alibi, *anni* signarentur: ac contra alii ἀρχιερεῖς (uti ostendimus) & Flamines sæpius perpetui; quin & hæreditarii [quod de ἀρχιερεῦσι dictum sit] essent ac permanerent. Quod autem clare indicat, hunc *Ælium Bionem*, (cujus *Stephanephoriæ* occasione ista notat Celeberrimus Patinus) *Stephanephorum annuum* fuisse, est, quod etiam in ista postrema inscriptionis linea addatur illud ΜΗΝΟΣ ΤΡΙΤΟΥ; quum & integra linea habeat:

ΕΠΙ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ ΑΙΛΙΟΥ ΒΙΩΝΟΣ ΜΗΝΟΣ ΤΡΙΤΟΥ

Quæ non tantum probant, ipsum *annuum Stephanephorum* fuisse; verum & *tertio mense* istius annui regiminis hanc inscriptionem (aramve ita inscriptam) fuisse dedicatam.

Ut autem Tarsensium *Stephanephorus* Sacerdos Herculis erat,

erat, Magnesiorum vero Apollinis ac Solis; Nicopoleos verò (sub Cæsaribus saltem) sicut & ille Lampsacenorum [de quo inscriptio illa, quæ incipit ΙΟΥΛΙΑΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝ suprà allata fuit] *Augustorum*, ut & *totius ipsorum familiæ*; sic apud Smyrnenses iste videtur fuisse Sacerdos *Bacchi Brisei.* quod tum ex ista inscriptione, quam superius citavi, ob *Claudium Bionem* & *Cosconiam*, non obscure patescit; quatenus illi in ea Præsides ac capita ibi nominatorum Agonothetarum, Xystarcharum, Patromystarum, &c. videntur fuisse; adeoque principes *mystarum Dionysii*, seu *Bacchi Brisei:* tum & ex illa hìc sequenti, quam Amplissimus Gisbertus Cuperus primus orbi erudito publicè communicavit: nisi (ut obiter jam supra me monuisse puto) ibi *Marcus* iste *Aurelius Neocorus* quidem *Augustorum*, at non simul ipsorum *Stephanephorus* fuerit.

Si igitur hoc minus verum appareat: certe liquere videtur, eum cum esset *Bacchus*, seu Sacerdos, *Bacchi Brisei*, eum etiam æque atque illos, quos modo nominavi, fuisse Præsidem Mystarum istius *Bacchi.* quamquam existimem, illum & simul *Augustorum Stephanephorum* (pro *Flamine*) æque ac *Neocorum* ipsorum fuisse: quod Sacerdotia illa quidem aliàs ab invicem separata, tamen iisdem dicari potuerint: uti ex aliis exemplis liquet; ac jam suprà tale exemplum attulerim, in modo memorata de Julia Augusta inscriptione.

Verum ista ab Ampl. Cupero publicata inscriptio nunc, & ob alia, nobis huc jam adducenda videtur. Illa igitur ita habet:

Η . ΙΕΡΑ . ΣΤΝΟΔΟΣ . ΤΩΝ . ΠΕ
ΡΙ . ΤΟΝ . ΒΡΕΙΣΕΑ . ΔΙΟΝΤΣΟΝ
ΤΕΧΝΕΙΤΩΝ.. ΚΑΙ . ΜΤΣΤΩΝ
ΜΑΡΚΟΝ . ΑΤΡΕΛΙΟΝ . ΧΑΡΙΔΗΜΟΤ
ΙΟΤΛΙΑΝΟΝ . ΤΟΝ . ΔΙΣ . ΑΣΙΑΡΧΗΝ
ΚΑΙ . ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΝ . ΚΑΙ . ΝΕΩΚΟ
ΡΟΝ . ΤΩΝ . ΣΕΒΑΣΤΩΝ . ΚΑΙ . ΒΑΚΧΟΝ
ΤΟΤ ΘΕΟΤ. ΔΙΑ. ΤΕ ΤΗΝ. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕ
ΟΝ. ΕΤΣΕΒΕΙΑΝ. ΚΑΙ. ΤΗΝ. ΠΡΟΣ. ΤΗΝ
ΠΑΤΡΙΔΑ. ΕΝ. ΠΑΣΙΝ. ΕΤΝΟΙΑΝ. ΚΑΙ. ΔΙΑ
ΤΟ . ΜΕΓΕΘΟΣ . ΩΝ . ΑΤΤΗ . ΚΑΤΑΣΕΤΑ
ΖΕΙ. ΕΡΓΩΝ. ΚΑΙ. ΔΙΑ. ΤΗΝ. ΠΡΟΣ. ΑΤΤΟΤΣ
ΔΙΑΘΕΣΙΝ
ΤΑΜΙΕΤΟΝΤΟΣ . ΜΗΝΟΦΙΛΟΤ . ΜΗΤΡΟ
ΦΑΝΟΤΣ . ΑΜΕΡΙΜΝΟΤ . ΕΡΓΕΠΙΣΤΑΤΗ
ΣΑΝΤΟΣ . ΑΦΡΟΔΕΙΣΙΟΤ . ΦΟΙΒΙΩΝΟΣ
ΠΑΤΛΟΤ

De *Myſtis Bacchi Briſei* in hac inſcriptione nominatis aliquid dicendi alia occaſio occurret, ubi de *Hierophantis* loquar: nunc ſolum aliquid adjungam de *Technitis*, ſive *Artificibus*, ſcenicis huic Deo ſacratis: qui, ſicuti videmus, hîc ſimul cum *Myſtis* iſtam *Synodum* conſtituerant.

De τεχνίταις ſive *Artificibus Dionyſiacis* hiſce, loquitur Philoſtratus, in vitis Sophiſtarum, libro I. ubi ipſi de *Euodiano* ſermo eſt, hoc modo: Αἱ δὲ οἴκοι τιμαὶ εἰς τοὺς ἀρχιερέας ἐστεφανωμένους ἐπὶ τῶν ὅπλων· τὰ δὲ φωνῆς ἆθλα εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ τὴν ἐκεῖθεν θρόνον· ἐπιταχθεὶς δὲ καὶ τοῖς ἀμφὶ τὸν Διόνυσον τεχνίταις (τὸ δὲ
ἔθνος

ἔθνος τοῦτο ἀγέρωχοι καὶ λεπτοὶ ἀρχθῆναι) ἐπιτηδειότατος τὴν ἀρχὴν ἔδοξε, καὶ κρείττων ἢ λαβεῖν αἰτίαν. Quæ ibi a Morellio vertuntur: *Familiæ vero honos, ipsum inter Pontifices, armisque bene gestam coronatos collocabant. Præmia vero vocis Romam eum adduxerunt, & magisterium inde reportandum. Hic cùm Artificibus Dionysiacis præfectus esset (hæc vero gens superba imprimis, & ad obtemperandum parum propensa) aptissimus ad hujusmodi præfecturam visus est, & omni crimine sublimior.*

Certe *Arma*, quam recte hîc locum obtinere queant, si bene vertere velimus hæc Philostrati verba, non video. Legendum namque, meo judicio, hîc est, εἰς τοὺς Ἀρχιερέας καὶ vel καὶ τοὺς στεφανημένους ἐπὶ τῶν ὅπλων; qui στεφανημένοι &c. hic στρατηγοὶ ἐπὶ τῶν ὅπλων intelligendi sunt. Utrumque autem munus sæpius uno eodemque tempore, in uno eodemque homine, concurrere, ex iis tum quæ de ἀρχιερεῦσι dixi, tum quæ de στρατηγοῖς adhuc infra latius differenda sunt, satis clarum fit. Porrò hos *Strategos*, (ut hæc breviter subjungam) etiam Aristoteles, VIII. politicor. inter magistratus politicos (non militares) numerat: sicut & noster Philostratus. Primùm namque, ubi de *Apollonio Atheniensi* loquitur, de ipso ait: Τὴν δὲ ἐπώνυμον, καὶ τὴν τῶν ὅπλων ἐπεστράτη. καὶ τὰς ἀνακτόρων φωνὰς ἤδη γέρασκων. Quas ἀνακτόρων φωνὰς ad ὑμνῳδίας Deorum spectare mihi persuadeo; & ad ὑμνῳδοὺς, qui in Templis Deorum laudes hymnosve canebant: quales & corpus quoddam constituisse, (unde & συνυμνῳδοὶ) infra latius patebit. τὰ Ἀνάκτορα autem esse Templa Deorum ostendit cum Hesychius per hæc, Ἀνακτόρων ναῶν & Ἀνάκτορον τὸ τῆς Δήμητρος ὃ καὶ Μέγαρον καλοῦσι, ὅπου τὰ ἀνάκτορα τίθεται tum & Suidas per ista. Ἀνάκτορα, τὰ ἱερά. & ἀνακτόρον ἱερόν· καὶ ἀνακτόρων ἱερατείαν. Ἱερατείαν autem *Sacerdotium* denotare nemo nescit. Adeo ut inde concludendum videatur hunc Apollonium, in senectute τοῖς ὑμνῳδοῖς præfuisse.

Verum, ut rursus me ad στρατηγοὺς convertam, illos Philostratus, secundo loco (de Lolliano) ita describit: Λολλιανὸς δὲ ὁ Ἐφέσιος προὔστη μὲν τῇ Ἀθήνησι θρόνου, προὔστη δὲ καὶ τοῦ Ἀθηναίων δήμου, στρατηγήσας αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τῶν ὅπλων [subintellige ἀρχήν.] ἡ δὲ ἀρχὴ αὕτη πάλαι μὲν κατέλεγέ τε καὶ ἐξῆγε ἐς τὰ πολέμια· νυνὶ δὲ τροφῶν ἐπιμελεῖται καὶ σίτου ἀγορᾶς. Athenienſium, porrò, magiſtratus *coronigeros* fuiſſe docent nos ſatis bene hæc Tertulliani, De Corona, (cap. XIII) verba: *Coronant & publicos ordines laureis publicæ cauſæ: Magiſtratus vero inſuper aureis, ut Athenis & Romæ.*

Præterea (ut ad τεχνίτας Διονυσιακοὺς deveniam) hæc verba, Τὰ δὲ φωνῆς ἆθλα ἐς τὴν Ῥώμην, καὶ τὸν ἐκεῖθεν θρόνον: ſupple ἀνῆγεν, quod, ex ſuperiori repetendum. Hæc etenim præceſſerant: Εὐοδιανὸν δὲ τὸν Σμυρναῖον, τὸ μὲν γένος, ἐς Νικήτην τὸν σοφιστὴν ἀνῆγεν. poſt quæ tunc illa a nobis adducta verba, αἱ δὲ εἴκοσι τιμαὶ ἐς τοὺς Ἀρχιερέας &c. ſequuntur.

Videndum igitur nunc, quid denotent hæc φωνῆς ἆθλα; quæ certe ſpectant ad *Agones Muſicos*, quos Græcia primùm ad Romanos, ſeu Latinos traduxit.

Notentur modò illa, quæ Suetonius (ne ulterius excurram) in Neronis vita, cap. 20. 21. 22. & 23. narrat; ut cap. XX. *Nec contentus harum artium experimenta Romæ dediſſe, Achaiam, ut diximus petit, hinc maxime motus: Inſtituerant civitates, apud quas Muſici Agones edi ſolent, omnes citharædorum coronas ad eum mittere, &c.* Et jam cap. XII. de eodem Nerone dixerat: *Inſtituit & quinquennale certamen primus omnium Romæ MORE GRÆCO triplex, Muſicum, gymnicum, & equeſtre, quod appellavit NERONIA.*

Hæc tamen Muſica & aliis certaminibus alibi, quandoque in Græcia, junctos fuiſſe, neque ſemper Gymnicis atque equeſtribus, oſtendunt hæc Pauſaniæ (in Corinthiacis) verba: Πλησίον ἐστὶ αὐτοῦ Διονύσου ναὸς Μελαναίγιδος. Τούτου Μουσι-

κῆς

κῆς ἀγῶνα κατ᾽ ἔτος ἕκαστον εἰσάγουσι, καὶ ἁμίλλης κολύμβου καὶ πλοίων τιθέασιν ἆθλα. *Juxta id Liberi* (seu Bacchi) *Melanægidis ædes est. huic quotannis musici ludi, seu certamina, fiunt; & natandi, ac certatim remigandi præmia proponuntur.*

Hisce autem musicis artificibus certaturis, præter Agonothetas (de quibus latius infrà) aliqui præerant, qui ipsos docebant atque exercebant; sicut id videmus in διδασκάλοις, νομοδείκταις & φωνάσκοις aliisque; de quibus etiam aliquid infra dicam: nisi quod hæc de Phonascis, eodem ex Suetonio, modo dictis adjuncta velim. Is, nempe, ubi de studio conservandæ vocis a Nerone adhibito, cap. XXV. loquitur, ita habet: *Ac post hoc tantum abfuit a remittendo laxandoque studio; ut conservandæ vocis gratiâ, neque milites unquam, nisi absens, aut alio verba pronuntiante, appellaret: neque quicquam serio jocove egerit, nisi adstante PHONASCO, qui moneret, parceret arteriis; ac sudarium ad os applicaret.*

Apud Græcos autem in *Odeis*, quin & in Theatris, musicos agones peragebant; uti tam Plutarchus, in Vita Periclis, quam etiam Hesychius, ostendunt; qui posterior: Ὠδεῖον, τόπος, ἐν ᾧ πρὶν τὸ θέατρον [Athenis nempe] κατασκευασθῆναι, οἱ ῥαψῳδοὶ καὶ οἱ κιθαρῳδοὶ ἠγωνίζοντο: quæ hisce Plutarchi verbis firmari videntur: Ἐθεῶντο δὲ καὶ τότε καὶ τὸν ἄλλον χρόνον, ἐν Ὠδείῳ τοὺς μουσικοὺς ἀγῶνας: quum Romæ id in theatris fieret, illique qui ibi canebant non tam decertarent, quam pretio conducti ibi populum oblectarent. Hinc enim istud Juvenalis:

Si gaudet cantu nullius fibula durat
Vocem vendentis Prætoribus.

In majori quidem honore fuisse hos τεχνίτας apud Græcos quam quidem apud Latinos, indicare videntur, cum illa jam

jam suprà allata; tum & hæc sequens inscriptio, apud J. Sponium, Itinerarii tomo 2. pag. 350. reperiunda:

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ
ΑΔΡΙΑΝΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΝ
ΟΛΥΜΠΙΟΝ
ΘΑΣΙΟΙ
ΔΙΑ ΠΡΕΣΒΕΥΤΟΥ ΚΑΙ
ΤΕΧΝΕΙΤΟΥ ΞΕΝΟΦΑΝ
ΤΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡΙΤΟΣ
ΕΠΙ ΙΕΡΕΩΣ ΚΛ. ΑΤΤΙΚΟΥ

Ubi idem Sponius (quam bene, judicent eruditi) vertit Gallice, *Maître ouvrier:* quasi ille, qui hic sive aræ, sive statuæ ponendæ *curator* fuit, mechanicus aliquis artifex fuisset.

Hic autem, ut ad τεχνίτας revertar, *Xenophantes Artifex* non solum, verum & legatus audit: sicut scenici isti Artifices *Bacchi Mystis*, ut supra vidimus, junguntur; quibus & ipsi Imperatores Romani scribere non dedignantur.

Apud Latinos vero (sive Romanos) quanta in existimatione *scenici* fuerint, vel solus Tertullianus nos satis docere queat; dum libro de Spectaculis, cap. 22. ita loquitur: *Etenim ipsi auctores & administratores* [Prætores sc. Ludorum editores] *spectaculorum quadrigarios*, *SCENICOS*, *Xysticos, harenarios illos amentissimos, quibus viles animas fœminæ, aut illi qui corpora sua substernunt, propter quos in ea committunt, quæ reprehendunt, ex eadem parte qua magni faciunt, deponunt & deminuunt, imò manifeste damnant ignominiæ, & capitis minutione, arcentes curia, rostris, senatu, equite, ceterisque honoribus omnibus simul & orna-*

& ornamentis. Quibus quanta perversitas. Amant quos multant, depreciant quos probant. Artem magnificant, artificem notant.

Neque aliter Jurisconsulti: uti constat ex L III. tit. 2 ff. De his qui infamia notantur: *Qui artis ludicræ, pronuntiandive causa in scenam prodierit.* Ad quæ Ulpianus *Prætor* &c. *Scena est, ut Labeo definit, quæ ludorum faciendorum causâ, quolibet loco, ubi quis consistat moveatque, posita sit in publico, privato, vel in vico, quo tamen loco passim homines spectaculi causa admittantur. eos enim qui quæstus causâ in certamina descendunt, & omnes PROPTER PRÆMIUM in scenam prodeuntes famosos esse Pegasus, & Nerva filius responderunt.* Hinc & Cod. lib. XI. tit. XL. leg. 4. habemus:

Impp. Theodosius Arcadius & Honorius Augg. Rufino P. P.

Si qua in publicis porticibus, vel in his civitatum locis in quibus nostræ solent imagines consecrari, pictura pantomimum veste humili & rugosis sinibus agitatorem, aut vilem afferat histrionem, illico revellatur: neque unquam posthac liceat, in loco honesto inhonestas adnotare personas. In aditu vero Circi, vel in theatri prosceniis, ut collocentur non vetamus. Datum 8. *Id. Augusti Constantinopol. Honorio VIII. & Theodosio III.* A. A. *Conss.* 409.

Ad quam legem hæc sequentia Cujacius notat: *Scenici a Græcis appellantur Thymelici, velut mimi, histriones cantores, Ludiones. Hos constat esse famosos, & a tribu moveri. Specialiter Thymelici dicuntur cantores, qui modos faciebant & saltabant. Hi non sunt famosi. & hos videntur intellexisse Græci* L. 4 D. *de his qui. no. inf. qui ita vertunt:* οὐκ ἐςὶ παιδικὴ τέχνη οὐδὲ ἀτιμοποιὸς ἡ τῶν ἀθλη-

τῶν καὶ τῶν λεγόντων ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις τὰ ἄθλα, καὶ τῶν ἐν ξυστῷ ἀγωνιζομένων, &c.

Vidimus itaque (& tamen commoda distinctione facta) apud Græcos ejusmodi homines minus infames fuisse [sicut ipsi Romani quoque inter *famosos* sive *infames*, & *inhonestos* distinguebant; sicut etiam, ut supra vidimus, qui pretio conducti talia faciebant.] Ac quandoque, sub Cæsaribus, qui talibus nimium addicti erant, non tantum *Archimimos* & *Adlectos diurnos*, aliosque hujus farinæ (qui tamen magis istis *Mystis Dionysiacis*, atque *artificibus scenicis*, seu Τεχνίταις Græcorum affines, si non fere iidem, fuisse videntur) in honore atque existimatione, inter ludicros fuisse liquet. Quod ulterius ostendi posset, si hoc præcipue ageremus.

Mystis igitur illis ac Τεχνίταις, qui (sicut ordo Diurnorum seu scenicorum *adlectorum* suum sibi habebat præfectum) etiam apud Græcos, ut exemplo *Smyrnæorum* nobis liquet, suum Præpositum, Rectorem, seu Magistrum, habebant. Unde ille *Euodianus*, cum jam Romæ (si rem bene capio) illorum magister seu præpositus fuisset [credo istorum qui ad sacros ludos & certamina pertinebant; qui etiam a cæteris, ac quidem conductitiis, distinguebantur;] ac simul ipse jam ante præmia vocis reportasset; post illa, dico, is & *Smyrnæ* ἐπιταχθεὶς τοῖς ἀμφὶ τ̀ Διόνυσον τεχνίταις, collegio hujusmodi præfectus fuit. Sacerdotes interim hi (sicuti de Xysticis cæteris videbimus, ipsorumque ἀρχιερεῖ) quoque *Bacchi* erant; collegiumque adeo atque ordinem sacrum constituebant. Quod ex hisce Athenæi verbis, ubi (lib. 5.) de Athenione ob favorem Mithridatis superbiente, loquitur ulterius perspicitur: Συνήντησαν δ' αὐτῷ καὶ οἱ περὶ τ̀ Διόνυσον τεχνίται, τ̀ ἄγγελον τοῦ νέου Διονύσου καλοῦντες, καὶ ἐπὶ τ̀ κοινὴν ἑστίαν καὶ τὰς περὶ ταύτην εὐχάς τε καὶ σπονδάς. *Obviam illi processerunt & Artifices Bacchici, JUNIORIS BACCHI* [Mi-

[Mithridatis] *nuntium eum appellantes, & ad publicum domicilium, & preces libationesque (ibi) fieri solitas advocantes.* Ac paulo post: Ἐν δὲ τῷ τεμένει τῶν τεχνιτῶν θυσίαι τε ἐπετελοῦντο ἐπὶ τῇ Ἀθηνίωνος παρουσίᾳ, καὶ μεθ' κήρυκος προαναφωνήσεως σπονδαί. *In Artificum Bacchi luco* (seu Templo) *ob Athenionis adventum Sacra fuere facta; cum & prius præclamante præcone, libationes.*

Nec minus, quinam ac quales ad hos *Artifices* pertinuerint nos A. Gellius lib. 20. c. 4. docet, his verbis: *Comœdos quispiam & Tragœdos, & Tibicines dives adolescens Tauri Philosophi discipulus in deliciis habebat. Id genus enim artifices, Græcè appellantur* οἱ περὶ τὸν Διόνυσον τεχνῖται. *Eum adolescentem Taurus a sodalitatibus convictuque hominum scenicorum abducere volens misit ei verba hæc ex Aristotelis libro exscripta, qui* προβλήματα ἐγκύκλια *inscriptus est: jussitque ut ea quotidie lectitaret:* [quæ ad huc reperiuntur Sectione L. n°. 10.] Διὰ τί οἱ Διονυσιακοὶ τεχνῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πονηροί εἰσιν. ὅτι ἥκιστα λόγου καὶ φιλοσοφίας κοινωνοῦσι διὰ τὸ περὶ τὰς ἀναγκαίας τέχνας αὐτῶν τὸ πολὺ μέρος τοῦ βίου εἶναι. καὶ ὅτι ἐν ἀκρασίαις τὸν πολὺν χρόνον εἰσίν, ὅτι δὲ [vel ut Wecheliana editio habet, τὰ δὲ καὶ] ἐν ἀπορίαις. ἀμφότερα δὲ φαυλότητος παρασκευαστικά.

Et hæc quidem de *Scenicis* Græcorum *Aristoteles.* Latinorum autem quales (ne Cyprianum, ne Arnobium, ne Lactantium, ne denique Augustinum adducam) eos fuisse, ratione morum atque actionum, Tertullianus afferat, cum ex jam supra allatis ex ipso, tum ex nunc sequentibus (ex libri de Spectaculis, cap. 17.) sat clare comprehendimus. Ita namque is loquitur: *Similiter impudicitiam omnem amoliri jubemur. Hoc igitur modo etiam a Theatro separamur, quod est privatum consistorium impudicitiæ: ubi nihil probatur, quam quod alibi non probatur. Ita summa gratia ei de spurcitia plurimum concinnata est; quam Attellanus gesti-*

gesticulator, quam mimus etiam per mulieres repræsentat; sexum pudoris exterminans, ut facilius domi quam in scena erubescant. Quam denique pantomimus a pueritia patitur in corpore, ut ARTIFEX esse possit. Ipsa etiam prostibula publicæ libidinis hostiæ in scena proferuntur, plus miseriæ in præsentia fœminarum, quibus solis latebant, perque omnis ætatis, omnis dignitatis, ora transducuntur; locus, stipes, elogium, etiam quibus opus non est, prædicatur.

Unde & videmus quam non immerito, per Canones Ecclesiasticos, a Christianorum communione sacra exclusi fuerint, ac damnati. Verum enim vero (ut tandem hinc ad alia transeam) hoc solum subjungam, τὰ τῆς φωνῆς ἆθλα ἐς τὴν Ῥώμην [ἀνῆγε] καὶ τὰ ἐκεῖθεν δεύτερον, hic non ad *præmia vocis* (ut Morellius ista verba vertit) sed ad Certamina ista spectare; ad *certamina Musica* Romæ ob præmia prima, secunda, ac tertia, seu palmam primam, secundam, ac tertiam exercita; quibus & contra alios coronabantur. Nisi id ad Ludos Capitolinos spectet: ut in quibus & contra alios [vide hic etiam Scaligerum in Lectionibus Ausonianis] *coronabantur* victores vocibus ac cantu: qualia etiam in Neronianis conspicimus, apud Suetonium, in vita Neronis, cap. XXI. *Cum magni æstimaret cantare, etiam Romæ NERONEUM agona ante præstitutam diem revocavit. Flagitantibus cunctis cœlestem vocem, respondit quidem, in hortis se copiam volentibus facturum: sed adjuvante vulgi preces etiam statione militum quæ tunc excubabat, repræsentaturum se pollicitus est libens: ac sine mora NOMEN SUUM IN ALBO PROFITENTIUM CITHAROEDORUM jussit adscribi: sorticulaque in urnam cum cæteris demissa intravit ordine suo, simulque præfecti prætorii citharam sustinentes, post tribuni militum, juxtaque amicorum intimi. Utque constitit peracto principio, Niobem se cantaturum per Cluvium Rufum consula-*

ſularem pronuntiavit: coronamque eam & reliquam certaminis partem in annum ſequentem diſtulit, &c. quæ ibi apud ipſum Suetonium videnda.

CAPUT II.

De Prytanibus Græcorum, &c.

Quodnam fuerit Prytanum *munus cum ex Ariſtotele, tum & ex aliis oſtenditur. Fuit nempe* Sacerdotium, *quod tamen* Magiſtratui Politico *annexum erat; ſeu munus, quod partim* Sacerdotio, *ac quidem* Veſtæ, *partim* magiſtratu politico, *pluribus quidem in urbibus, conſtitit: fuitque aut annuum, aut perpetuum. De* Prytani ἐπωνύμῳ. *Plures numero illos ſæpe una eademque in urbe fuiſſe: inter quos ille, qui* ἐπώνυμος, *etiam* πρύτανις πρῶτος *appellabatur; ſicuti tales quandoque ſecundùm, vel tertiùm quoque, vel pluries* πρυτάνεις πρῶτοι *erant. De* Prytanibus *quoque* fœminis, *ſeu fœminei ſexus. Poſt quæ diſcutiuntur Inſcriptiones duæ apud Sponium reperiundæ; ob Phraſiologiam illam*, μυηθέντα (& μυηθεῖσαν) ἀφ' ἑστίας ἀνέθηκεν, &c.

CIrca *Prytanes* ipſorumque munus digna notatu ſunt verba magni Ariſtotelis, illa, quæ lib. 7. Politicorum, ſub finem, ita habent: Ἄλλο δ' εἶδος ἐπιμελείας ἡ περὶ τοὺς θεούς· οἷον ἱερεῖς τε καὶ ἐπιμεληταὶ τῶν περὶ τὰ ἱερὰ τοῦ σώζεσθαί τε τὰ ὑπάρχοντα τῶν οἰκοδομημάτων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα τέτακται πρὸς τοὺς θεούς. συμβαίνει δὲ τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην ἐνιαχοῦ μὲν εἶναι μίαν· οἷον ἐν ταῖς μικραῖς πόλεσιν· ἐνιαχοῦ δὲ πολλὰς καὶ κεχωρισμένας τῆς ἱεροσύνης· οἷον ἱερο-

ἱεροποιοὺς, καὶ ναοφύλακας, καὶ ταμίας τῶν ἱερῶν χρημάτων. ἐχομένη δὲ ταύτης ἡ πρὸς τὰς θυσίας ἀφωρισμένη τὰς κοινὰς πάσας, ὅσας μὴ τοῖς ἱερεῦσι ἀποδίδωσιν ὁ νόμος, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς κοινῆς ἑστίας ἔχουσι τὴν τιμήν. καλοῦσι δὲ οἱ μὲν ἄρχοντας τούτους, οἱ δὲ βασιλεῖς, οἱ δὲ πρυτάνεις. αἱ μὲν οὖν ἀναγκαῖαι ἐπιμέλειαι εἰσι περὶ τούτων ὡς εἰπεῖν συγκεφαλαιωσαμένους, περί τε τὰ δαιμόνια, καὶ περὶ τὰς προσόδους, καὶ περὶ τὰ ἀναλισκόμενα, καὶ περὶ ἀγορὰν, καὶ περὶ τὸ ἄστυ, καὶ λιμένας, καὶ τὴν χώραν· ἔτι τὰ περὶ, τὰ δικαστήρια, καὶ συναλλαγμάτων ἀπογραφὰς, καὶ πράξεις, καὶ φύλακας, καὶ ἐπιλογισμούς τε καὶ ἐξετάσεις, καὶ πρὸς εὐθύνας τῶν ἀρχόντων· καὶ τέλος αἱ περὶ τὸ βουλευόμενόν εἰσι τῶν κοινῶν· ἰδίᾳ δὲ ταῖς σχολαστικωτέραις καὶ μᾶλλον εὐημερούσαις πόλεσιν, ἔτι δὲ φροντιζούσαις εὐκοσμίας, γυναικονομία, νομοφυλακία, παιδονομία, γυμνασιαρχία· πρὸς δὲ τούτοις, περὶ ἀγῶνας ἐπιμέλεια γυμνικοὺς καὶ Διονυσιακοὺς, καὶ εἴ τινας ἑτέρας συμβαίνει τοιαύτας γίνεσθαι θεωρίας· τούτων δὲ ἔνιαι φανερῶς εἰσιν οὐ δημοτικαὶ τῶν ἀρχῶν· οἷον γυναικονομία καὶ παιδονομία· τοῖς γὰρ ἀπόροις ἀνάγκη χρῆσθαι καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶν ὥσπερ ἀκολούθοις διὰ τὴν ἀδουλίαν.

Aliud porro curationis genus est, quod in cæremoniis & cultu Deorum versatur: verbi gratiâ Sacerdotum & eorum, quorum est quæ ad res sacras pertinent, curare, ædes sacras sartas tectas conservare, ruinosas & labentes reficere atque excitare; & alia similia, quæ ad religiones Deorum instituta sunt, administrare. Evenit autem ut hæc curatio alicubi sit una, ut in parvis civitatibus: alicubi verò multæ, & a sacerdotio separatæ (verbi gratia) in quibus sunt sacrifici, & templorum custodes seu æditui, & sacrarum pecuniarum custodes. Huic proxima ea curatio est, quæ ad sacrificia publica excepta & reservata est, ea, dico, quæ non sacerdotibus a lege assignantur, sed iis qui hunc honorem a communi civitatis foco, & totius urbis lare, consequuntur. [Græca hîc longe significantiora.] *Appellant autem hos alii* Archontes, *alii* Reges *Sacrorum*, *alii* Prytanes. *Necessariæ igitur curationes, ut eorum, quæ diximus, summam facia-*

faciamus, *in his rebus versantur: in Divinis*, *in bellicis*, *in vectigalibus*, *in sumptibus*, *in annonis*, *in venalibus*, *in rebus urbanis*, *in portibus*, *in agro & solo regionis*, &c.

Ex hisce nostri Aristotelis verbis intelligimus, etiam viros summo Rerum publicarum regimini præpositos, ipsarum sacris (sicuti id antiquis valde temporibus obtinuerat) posteris quoque temporibus præfuisse; quamvis non essent peculiares hujus illiusve Dei Deæve Sacerdotes; verum tales, quales vidimus fuisse ἄρχοντας, βασιλέας atque ἀρχιερέας, seu *Pontifices*; qualesque etiam *Prytanes* (quos nominat) fuisse jam ulterius videbimus.

Summo autem magistratui τῆς πρυτανείας connexam fuisse, quin & sæpius, multisque in locis illum constituisse, hoc modo docet Livius lib. XLII. cap. 45. *Quum in summo magistratu esset*, *PRYTANIM ipsi vocant*: sicut & Appianus, Belli Civilis lib. IV. Οἱ μὲν δὴ Ἀλέξανδρον ἐκ τούτων εἵλοντο πρυτανεύειν ἀπερ ἐστὶν ἀρχὴ παρ' αὐτοῖς αὐτοκράτωρ. *Illi vero exinde Alexandrum eligebant Prytanim*; *quæ apud ipsos summus magistratus est.*

Magistratum vero illum Sacerdotio conjunctum fuisse (etiam ipsis quandoque Athenis) jam supra alicubi (nisi memoria fallet) ex hisce Josephi verbis vidimus: Πρυτανέως καὶ ἱερέως Διονύσου &c. Alioquin ibi (ut jam supra memini) πρυτανέων alia ratio fuit: sicut a Meursio aliisque jam olim ostensum est; quod *Sacrorum cura* illic *Archontibus*, *Regibus* &c. supra memoratis, demandata esset; ac *Prytanes* quatenus *Prytanes* non *Baccho*, sed *Vestæ* sacrificarent: sicut ibi ὁ πρυτανεύοντος τῆς πρώτην πρυτανείαν ἁπασαν, τὸν πρυτανιν πρῶτον (*seu Primum*) vel κατ' ἐξοχὴν significabat; eum nempe qui, suo tempore, τοῦ πρυτάνεως munere fungebatur; post quem rursus alius Tribui suæ jam πρυτανευούσῃ, sicut & cæteris, ut ἐπιστάτης præerat.

Verum ut ad Aristotelem, nostrosque, de quibus loqui nunc propositum erat *Prytanes*, revertamur; cum Aristotelis ver-

verbis convenit, quod tot in urbibus πρυτανεῖα (de quibus jam supra aliquid dixi; atque ulterius consuli potest Illust. Spanhemius) fuisse reperiamus: sicut ad Athenæum optime notat Casaubonus: qui animadv. cap. 19. in lib. XV. ita loquitur: *Atqui Tarentinos suum Prytaneum habuisse, inque eo πῦρ ἄσβεστον servasse, testis historia quæ hic narratur. Habuerunt & Corinthii*, &c. porro & alia quorum meminit, ibi videnda; *Rhodiorum*, scilicet, *Milesiorum, Tenediorum*, *Argivorum*, *Syphniorum*, *Thasiorum* &c. Hinc enim & *Prytanes* reperimus apud *Lycios*, *Ephesios*, *Smyrnæos*, *Parios*, *Lebedeos*, *Delphos*, *Cumæos*, pluresque alios: sicut ex sequenti nostro contextu patebit.

Hi autem *Prytanes* vel annui erant, vel *ad vitam*, seu totâ, post electionem, perdurante vitâ: vel denique ex successione, seu hæreditario jure. Quod ultimum patet, ex hac sequenti inscriptione, in *Trojæ* ruderibus reperta; & a Sponio Miscell. pag. 348. sic descripta:

Α ΒΟΥΛΑ ΚΑΙ Ο ΔΑΜΟΣ
ΑΥΛΟΝ ΚΛΟΔΙΟΝ Γ. Υ. ΕΡΕΝ
ΝΙΑΝΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΗΣΑΝ
ΤΑ ΑΓΝΩΣ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΩΣ
ΕΝ ΚΑΙΡΟΙΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ
ΔΕΥΟΜΕΝΟΙΣ ΤΟΝ ΙΕΡΕΑ
ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΚΑΙ ΛΟΓΙΟΝ
ΠΡΥΤΑΝΙΝ ΑΓΩΝΟΘΕΤΑΝ
ΕΝ ΕΝΙΑΥΤΩ ΠΕΠΛΗΡΩΚΟΤΑ
ΤΑ ΔΕ ΕΝ ΤΑ ΛΑΜΠΡΩΤΑΤΑ
ΠΑΤΡΙΔΙ ΚΑΙ ΝΕΩΚΟΡΩ ΠΕΡ
ΓΑΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΓΕΝΕΩΝ
ΠΟΛΕΙ ΤΑΝ ΕΠΩΝΥΜΟΝ
ΑΠΟ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΠΡΥΤΑΝΕΙ
ΑΝ ΕΚ ΓΕΝΕΟΣ ΔΙΑΔΕΞΑΜΕ
ΝΟΝ ΤΟΙΣ ΤΑΣ ΑΣΙΑΣ ΒΑΘ
ΜΟΙΣ ΑΝΕΛΟΓΗΣΕ

In

In hac quidem inſcriptione plura ſimul obſervari poſſent: at de *Sacerdotibus* & *Pontificibus*, ſicut & de *Neocoris* jam locutus ſum; ac de *Agonothetis* in ſequentibus loquar: nunc igitur ſolum de *Prytanum* munere, ac quali modo id hîc proponatur.

Habemus itaque 1. πρύτανιν ἐπώνυμον; ac quidem 2. Hæreditarium: quin & ita hæreditarium, ut id Cæſaribus (ſive Imperatoribus) acceptum ferri deberet: niſi quod, ſi hæc inſcriptio ante Cæſarum imperium poſita fuit, illud a Regibus Pergamenis, ſive Attalicis, impetrari debuerit.

Aſt *annui* ut plurimum erant ii, qui ἐπώνυμοι quoque. Unde pag. 356. eorundem Miſcellaneorum, in lapide Epheſi reperto, habemus:

ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΚΛΑΥΔΙΟΥ
ΤΙΤΙΑΝΟΥ ΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΥ ΤΙΟΥ
ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ
ΣΟΣΣΙΑΝΟΥ Μ. ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ
ΛΑΤΕΙΝΟΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ ΙΣΙΔΙ
ΚΑΙ ΣΕΡΑΠΙΔΙ ΦΙΑΛΗΝ ΚΑΙ
ΣΠΟΝΔΕΙΟΝ Δ:-:-.-.-:-:-::-:-:-:-:-:-:
ΝΑΥΒΑΤΟΝΤΩΝ ΛΥΚΙΔ:-:-:-:-:-:
ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡ:-:-:-:-:

Notabilis autem eſt hæc ſequens inſcriptio, (quæ apud Georgium Whelerum pag. 273. meæ editionis, habetur) propter *Panionium* in eo memoratum. Sicut & argumentum ipſius inſcriptionis, etiamſi admodum corrupta ſit (forſan & inde minus bene deſcripta) illa, quæ ſupra attuli aliquatenus illuſtrat. Ita namque illa habet:

ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΑΜΥΝΤΟΡΟΣ ΕΔΟ
ΞΕΝ ΙΩΝΩΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΛΕΒΕΔΙ
ΩΝ ΑΞΙΟΥΝΤΩΝ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΕΙΣ ΣΤΗ
ΛΗΝ ΤΕΛΕΣΙΤΟΙΣ ΕΟΥΤΩΝ ΚΑΙ:·:·:·:·:·
ΣΤΗΣΑΙ ΕΙΣ ΠΑΝΙΩΝΙΟΝ ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΤΗΣ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΟΣ ΤΟΥ
ΜΟΥΛΗΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΗΚΗΔΟΥΜΑΙ
ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡ... ΛΟΤΟΙ.. ΑΞΙΟΥΣ
ΕΠΙΧΙΟΥ ΠΡΥΤΑΝΕΩΝΤΟΣ ΛΕΒΕ
ΔΙΟΙΣ ΚΑΤΑ:·:·:·:·:·:·:·:·:·:·:·:·:·:·:·:·:·

Fueritne hæc lis, ſeu controverſia *Mycalenſium* cum *Lebedienſibus* incertum quidem eſt, ſed mihi ſumme probabile; quod apud *Mycalenſes*, (uti ex Strabone atque Herodoto oſtenſum eſt) iſtud *Panionium*, ſeu τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας, vel τῶν ιγ. πόλεων, congregaretur: unde itaque & πρύτανις *Mycalenſium* ab una, & πρύτανις *Lebedienſium* ab altera parte hic nominati videntur: dum interim lis iſta ab *Jonum concilio*, ſeu *communitate Aſiæ* decidenda eſſet.

Poſt Reges ejectos Corinthii quoque ſuos habuere (uti jam ſupra dictum) *Prytanes*; prout ex Pauſaniæ Corinthiacis liquet: ita enim ibi habetur: καὶ Τελέστην μὲν κατὰ ἔχθος Ἀριεὺς καὶ Περάντας κτείνουσιν· βασιλεὺς δὲ οὐδεὶς ἔτι ἐγένετο, πρυτάνεις δὲ ἐκ Βακχιαδῶν ἐνιαυτὸν ἄρχοντες, ἐς ὃ Κύψελος τυραννήσας ὁ Ἠετίωνος ἐξέβαλε τοὺς Βακχιάδας. *Quo Teleſte ab Arieo & Peranta de medio ſublato, regno finis impoſitus fuit. PRYTANES enim deinceps ex Bacchiadarum gente annuum imperium tenuerunt: donec Cypſelus Eetionis filius tyrannide occupata Bacchiadas expulit.*

Plures

Plures simul in una eademque civitate *Prytanes* fuisse, (præterquam Athenis) ostendere satis videtur marmor istud Oxoniense, quod, XXVIII. numero, Smyrnensium donaria comprehendit. Namque ibi, (præter *Chersiphronem Asiarcham*, *Theudanum Stephanephorum*, & *Nymphidiam Sacerdotem Summam*) nominantur & *Smaragdus* & *Claudianus*, ambo *Prytanes*.

In quo marmore etiam (quod in transitu nodam duco) occurrit & *Asiarcha* apud Smyrnæos, dum urbs ipsorum νεωκόρος esset.

Ubi autem plures simul *Prytanes* essent, ille qui ἐπώνυμος inter ipsos esset, etiam πρῶτος πρύτανις seu πρύτανις πρῶτος, (sicut jam suprà obiter observatum fuit) appellabatur; ut ibidem ex marmore, quod 116. numero venit, liquet hoc modo:

. . . . . : . . ΤΑΗΝΗΣ ΑΝΕΣΤΗΣΕΝ ΦΛ. ΠΑ
ΤΕΡΝΙΑΝΟΝ ΠΑΤΕΡΑ Τ. ΦΛ. ΟΝΗΣΙΜΟΥ ΠΑΤΕΡ
ΝΙΑΝΟΝ ΤΟΥ ΕΑΥΤΗΣ ΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Τ. ΦΛ.
ΟΝΗΣΙΜΟΝ
ΠΑΤΕΡΝΙΑΝΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΕΠΙ ΤΩΝ
ΟΠΛΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΚΟΡΟΝ
ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΘΕΩΝ ΝΕΜΕΣΕΩΝ
ΙΠΠΑΡΧΟΝ ΓΡΑΜΜΑ
ΤΟΦΥΛΑΚΑ ΠΡΥΤΑΝΙΝ ΠΡΩΤΟΝ ΑΓΟΡΑ
ΝΟΜΟΝ ΤΑΜΙΑΝ
ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ΛΟΙΠΑΣ ΑΡΧΑΣ
ΦΙΛΟΤΕΙΜΩΣ ΕΚ
ΤΕΛΕΣΑΝΤΑ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΕΙΣ ΕΡΓΟΝ ΚΑΤΑ
ΣΚΕΥΑΣ ΚΑΙ
.:.:.:.:.: ΚΑΙ ΕΑΥΤΗΝ .:.:.:.: ΣΤΗΣΑ .:.:.:.:.:.:.:.:.

Sic & alibi. . . . . habetur: ΠΡΥΤΑΝΕΥΣΑΣ ΤΗΝ

ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝ ΑΠΑΣΑΝ. Namque id (ut jam supra monui) de prima vice, qua is *Prytanis* munere fungeretur, intelligi non existimem: quamvis in nummo, quæ a P. Harduino pag. 20. affertur, habeatur: ΕΠΙ ΑΡΧ. ΠΡΥΤΑΝΕ. ΕΠΙΚΡΑΤΟΥ Β. quæ inscriptio eidem Harduino legitur: ἐπὶ ἀρχιερέως πρυτανέως Ἐπικράτους β. Quum tamen, quantum ego judicare valeo, legendum sit, ἐπὶ ἄρχοντος πρυτανέως Ἐπικράτους β.

Similiter Harduinus pro ΑΙΓΙΑΛΕΩΝ legi vult ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ ac de Anchiale Ciliciæ urbe [in Stephani editionibus, cum Juntæ, tum Aldi, perverse Σικελίας, seu Ciciliæ scribitur] quod, (ut loquitur,) Ἀρχιερεῖς & Πρυτάνεις, sunt in nummis fere hujus tractûs, alibi rarius, obvii. At retinendum ego puto ΑΙΓΙΑΛΕΩΝ (præterquam quod & altera ἀγχίαλος in Thracia, sicut & alia in Ponto, fuerit) eo quod simul in altero latere, uti jam dixi, ἐπὶ ἄρχοντος πρυτανέως legendum sit. quod explicandum, ut censeo, πρώτου πρυτανέως, seu πρυτανέως πρώτου: ita ut de *Primo*, seu *primario prytane* id capiendum sit: nec commode dicatur ἀρχιερέως πρυτανέως non interposita particula καί. Et πρύτανιν πρῶτον jam modo vidimus; sicut & infra habebimus στρατηγὸν πρῶτον, ac quidem bis, de quo tamen infra latius. Nunc igitur illud de hoc nummo addam, in eo memorari, quod Epicrates ille ibi apud *Ægialenses* fuerit *Primus Prytanis Secundùm*, seu *Secundâ vice*: sicut illi, qui in marmoribus modo adductis memorantur, pro *Prytanibus primis*, seu *Primariis* habendi sunt.

Ut aliquid etiam addamus de *Prytanibus fœminis*, seu fœminei sexûs; de istis loquitur illud marmor, quod jam pag. 272. attuli; atque in quo habemus *Flaviam Moschon* non solum ἀρχιέρειαν &c. verum πρύτανιν, & στεφανηφόρον δὶς, & ἱέρειαν τῆς Μασσαλίας &, denique, ἀγωνοθέτιν.

At in politico regimine ejusmodi *Prytanes fœminas* locum ha-

habuiſſe, præterquam in comœdiis, per luſum & jocum (ſicut apud Ariſtophanem in Ἐκκλησιαζούσαις; ubi Praxagora, ut *prytanis* τῆς πρυτανευούσης φυλῆς concioni præſidet) non facile, ut puto, quis crediderit. Aliàs vero primarias partes, primarioſve actus, circa Sacra fœminæ ſæpius, (ſicut in hiſce *Prytanibus* fœminis circa *Veſtæ*, ſeu Ἑστίας, Sacra) obtinebant; imprimis tamen ubi Vaticinia eſſent fundenda, ut in Delphis, ad Dodonem, ad Colophonem &c. ſicut & circa alia Sacra, pluribus in locis ſolæ fœminæ Antiſtites ac Sacerdotes erant.

Non crediderim tamen has fœminas, quantumvis τῆς Ἑστίας ſacerdotes eſſent, in *Prytaneis*, ubi, ut ſupra jam vidimus virorum concilia, ſenatusve, habebantur, Sacris miniſtraſſe, Veſtæve, ſeu Ἑστίᾳ, ſacrificaſſe; cum circa talia fœminæ viris non permiſcerentur, ſolique viri Sacerdotes, in Græcia atque Aſia minori, ante conſultationes ſenatûs, ut omnia fauſte feliciterque procederent, Dîs ſacrificarent; ac quidem Veſtæ, ſive Ἑστίᾳ, vel ſoli, vel ſaltem maximè ante alios, in Prytaneis Sacra facerent: quod, ut jam ſupra vidimus, (pag. 210, &c.) ubi per occaſionem de *Prytaneis* aliquid dicebam; tum & ex his Theophraſti verbis (in Characteribus ſc. cap. de Μικροφιλοτιμίας, ſeu *ſordida* & ineptâ laudis cupidine, comprehenſis) pateſcit: ἀμέλει δὲ καὶ συνδιοικήσασθαι παρὰ τῶν Πρυτάνεων ὅπως ἀπαγγείλῃ τῷ δήμῳ τὰ ἱερά. καὶ παρεσκευασμένος λαμπρὸν ἱμάτιον, καὶ ἐστεφανωμένος, παρελθὼν εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐθύομεν οἱ Πρυτάνεις τὰ ἱερὰ τῇ Μητρὶ τῶν θεῶν ἄξια καὶ καλά, καὶ ὑμεῖς δέχεσθε τὰ ἀγαθά. *Sane etiam quæ pertinent ad Prytanum curam ipſe diligenter curare ſolet: quo poſſit, ubi litatum fuerit, rem populo renuntiare. Itaque candidatus* (ſeu candida veſte amictus) *& coronatus in concionem prodit, & infit, Nos Prytanes, ô Athenienſes, Matri Deum ſacra rite fecimus & litavimus: vos igitur omnia fauſta exſpectate.* Pluraque adduci poſ-

 ſent,

ſent, quæ oſtendant, hos *Prytanes* eatenus τῆς Ἑςίας [quæ, ut ſcimus, eadem cum Magna Matre fuit] fuiſſe *Sacerdotes.* Nec dubitem τ̃ Πρύτανιν πρῶτον non ſolum *primum*, ſeu *primarium*, fuiſſe inter hos magiſtratus; verum & tempore iſtius πρωτείας, etiam ἀρχιερέα reliquorum *Prytanum*, ubi plures ſimul eſſent, fuiſſe; adeoque & ἀρχιερέα omnium Ἑςίας, ſeu *Veſtæ*, Sacerdotum; qui οἱ ἀφ' Ἑςίας, vel οἱ μυηθέντες ἀφ' Ἑςίας appellabantur: ſicuti & fœminæ ſacerdotes, μυηθεῖσαι ἀφ' Ἑςίας. Unde & Argivorum Rex, ut ἀρχιερεὺς, ſeu πρῶτος Πρύτανις, apud Æſchylum in Supplicibus, Κρατύνει βωμὸν ἑςίαν χθονός.

Certe inſcriptio illa, quæ apud Sponium itinerarii parte 2. pag. 461. & apud G. Wheler, 515. habetur, clare ſatis mihi indicare videtur, ibi *Veſtæ Sacerdotem* eſſe intelligendam. Quam propterea hîc exhibere volui:

Η ΒΟΥΛΗ Η ΕΞ ΑΡΕΙΟΠΑΓΟΥ ΚΑΙ Ο
ΔΗΜΟΣ ΝΕΙΚΟΣΤΡΑΤΗΝ ΜΕΝΝΕΟ . . . . . .
ΒΕΡΝΕΙΚΙΔΟΥ ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΜΥΗΘΕΙΣΑΝ
ΑΦ ΕΣΤΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙ ΚΑΙ ΚΟΡΗ ΑΝΕΘΗΚΕ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΘΕΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΑΥΤΗΣ ΓΑΙΟΥ
ΚΑΣΙΟΥ ΣΗΜΑΧΙΔΟΥ

Et alia ibidem (Eleuſine) reperta fuit; nempe hæc ſequens,

. . . ΔΙΟΣ ΚΑΙ ΚΛΑΥΔΙΑ . .
Γ . ΚΛΑΥΔΙΟΝ ΣΕΙΛΙ
ΑΝΟΝ ΠΟΛΥΚΡΙΤΟΝ
ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΜΥΗΘΕΝΤΑ
ΑΦ ΕΣΤΙΑΣ ΤΑΙΝ ΘΕ
ΑΙΝ ΑΝΕΘΗΚΑΝ
ΕΠΙ ΙΕΡΕΙΑΣ ΚΛΑΥΔΙΑΣ
ΤΕΙΜΟΘΕΑΣ ΤΗΣ ΤΕΙΜΟ
ΘΕΟΥ ΓΑΡΓΗΤΙΟΥ ΘΥ . . . .

Quæ

Quæ inſcriptiones ſane indicant *Nicoſtraten* illam, uti & *Claudium Silanum Polycritum* fuiſſe *Sacerdotes Veſtæ*, illorumque imagines, ſeu ſtatuas, ut talium *Cereri* ac *Proſerpinæ* fuiſſe conſecratas, ſeu dedicatas. Hoc enim indicat iſtud Δήμητρι ϗ Κόρῃ ἀνέθηκε. Sicut & in iſta, quæ apud G. Whelerum, pag. 518. habetur:

ΔΗΜΗΤΡΙ ΚΑΙ ΚΟΡΗ
Η ΙΕΡΑ ΓΕΡΟΥΣΙΑ Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΝ
ΛΙΘΟΦΟΡΟΝ ΠΡΟΣΔΕΚΤΟΝ
ΠΙΣΤΟΚΡΑΤΟΥ ΚΕΦΑΛΗΘΕΝ
ΠΡΕΣΒΕΥΣΑΝΤΑ ΠΡΟΙΚΑ
ΤΙΜΗΘΕΝΤΑ ΔΕ ΥΠΟ ΘΕΟΥ
ΚΟΜΜΟΔΟΥ ΤΗ ΡΩΜΑΙΩΝ
ΠΟΛΕΙΤΕΙΑ ΑΡΞΑΝΤΑ ΤΟΥ
ΚΗΡΥΚΩΝ ΓΕΝΟΥΣ · ΑΡΞΑΝ
ΤΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ
ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ ΕΝΕΚΑ
ΑΤΤΙΚΟΣ ΕΥΔΟΞΟΝ ΣΦΗΤΤΙΟΣ ΕΠΟΙΗΣΗΝ

His addendi ac conferendi hi ſequentes modi loquendi, οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων, οἱ ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας, ϗ λόγων, οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, οἱ ἀπὸ βήματος, οἱ ἀπὸ περιπάτου; ſicut & ille apud dictum Wheler pag. 417.

ΦΛ. ΣΕΠΤΙΜΙΟΣ ΜΑΡΚ... ΗΝΟΣ
ΦΛΑΜ. ΚΑΙ ΑΠ ΑΓΩΝΟΘΕΤΩΝ
ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΤΟΥΣ ΠΥΛΩΝΑΣ
ΤΗ ΠΟΛΕΙ. &c.

Neque

Neque aliter sæpe Latini; sicut vidimus, ex Grutero in *VETTIO AGORIO SYNTROPHO RELIGIOSO A MAGNA MATRE*, &c. de quo, cum de Sacris Tauroboliis agerem, locutus sum: quin & apud eundem Gruterum habemus, pag. 312. 7. *FANATICO AB ISIDIS, SERAPIS, AB ÆDE BELLONÆ.* Item p. 121. *A SACRIS D. N. AUG.* & 29. 8. *A. M. SACRIS* p. 632. *A SACRIS PUBLICIS POPULI RO. QUIRITIUM.* 306. *A LIBRIS PONTIFICALIBUS:* atque, ut paulo proprius ad rem propositam nobis accedamus. 319. 6. *ÆDITUUS AB CONCORDIA.* 312. 6. *ÆDITUUS AB ÆDEM BELLONÆ.* denique 312. 4. hanc inscriptionem,

TI . CLAVDIVS
CAESARIS. L
CELER AEDITVVS
A VESTA

Quæ omnia perspicue indicare videntur, τὸ ἀφ' Ἑστίας in allatis jam inscriptionibus, nihil aliud indicare, quam quod illi *A VESTA*, *Deæ vestæ æditui*, aut *Sacerdotes* essent; sive quod huic *Deæ Sacrati*, ipsius Sacra curarent.

Dum hæc ita conscribo occurrit mihi locus insignis, ac quidem apprime huc ad rem faciens, in eximia *Diatriba* magni illius viri Ez. Spanhemii; quem hisce a me dictis subjungere mihi visum fuit, quod non ubique ista Diatriba eruditis occurrat: *Opportune autem referre hic licet, ut eadem pari opere explanemus, quæ leguntur in duabus præclaris Inscriptionibus Eleusiniis, quas haud uno loco vulgavit vir bene de hâc antiquitate meritus Cl. Sponius. Una est, in qua*

qua dicitur inter alia, ΤΟΝ ΤΙΟΝ ΜΤΗΘΕΝΤΑ ΑΦ ΕΣΤΙΑΣ, *alterâ* ΘΤΓΑΤΕΡΑ ΜΤΗΘΕΙΣΑΝ ΑΦ ΕΣΤΙΑΣ, *quosque liberos, filiam nempe ac filium, tanquam A VESTA, seu A DOMO INITIATOS, Deabus Eleusiniis Parentes ibidem, vel Areopagitarum Senatus, Populusve Atheniensis consecrant. Utramque vero inscriptionem retulit & explanare quoque aggressus est vir humanitate ac eruditione insignis Gisbertus Cuperus, eo libro, quo Apotheosin Homeri, aliaque prisca elegantiæ monumenta a Sponio aliisve primùm eruta, luculenter illustravit. Ibi autem erudite quædam ex Aristide observat, quibus recepta illa, & cujus jam aliunde adtulimus exempla,* ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος, *formula continetur: quibus autem locis addi possunt insuper alii ex eodem Aristide Rhetore,* ἐνταῦθα ἦν ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενα, κατηῦκται πρεπόντως, *EORUM A VESTA USQUE (ut ibi Canterus, seu A LARE) VOTA RITE CONCEPTA SUNT, & alibi de Pericle* ὅδε ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος, *IPSE AUTEM A LARE SUO EXORSUS; ac rursus prout ipse de semet ait,* τὴν μὲν ἂν ἀρχὴν ἀφ' ἑστίας εἶναί μοι, *UT IGITUR INITIUM A LARE FACEREM. Sed quum aliud quid in adlatis paulo ante Inscriptionibus, & a Sponio editis, latere haud immeritò censuerit vir non candore magis quam eruditione insignis, SIBIQVE, ut itidem ingenuè fatetur, PEROBSCVRVM, nempe in his verbis* Υἱὸν *vel* Θυγατέρα Μυηθέντα Ἀφ' Ἑστίας Δημητρὶ καὶ Κόρῃ, *Filium aut FILIAM INITIATAM A VESTA,* seu *DOMO, CERERI ET PROSERPINÆ: rem eam, & simul Isæi adlatum paullo ante, ea de re locutum hactenus non intellectum,* ὁ ἀφ' Ἑστίας μυούμενος Ἀθηναῖος ἦν πάντως, *A VESTA INITIATVS ATHENIENSIS ERAT OMNINO, claram & expeditam reddet præclarus apud Porphyrium locus,* ὅπερ καὶ ἐν

τοῖς ΜΥΣΤΗΡΙΟΙΣ Ο ΑΦ ΕΣΤΙΑΣ λεγόμενος ΠΑΙΣ, ἀντὶ πάντων τῶν μυουμένων ἀπομειλίσσεται τὸ θεῖον, ἀκριβῶς δρῶν τὰ προστεταγμένα. *Sicut in MYSTERIIS, qui dicebatur A VESTA PVER, pro omnibus INITIATIS placabat numen, accurate mandata obiens. Aperta inde & perspicua mens harum Inscriptionum, quibus pariter filium aut filiam, ad simile ministerium seu* ἀφ' ἑστίας μυηθέντα *aut* μυηθεῖσαν, *Deabus Eleusiniis consecrat Areopagitarum Senatus. Unde lux iterum præclaro apud Themistium loco, cujus mentem ignoratione hujus moris, non adsecutus est vir summus Petavius; neque quidquam ad eum contulit postremus ac eruditus, ex eadem societate ac domo editor. Nempe ubi Themistius, postquam retulisset profectum se ad Constantini filios, sed exoletæ jam formæ, addit ad Gratiani, formæ excellentis tum adolescentis, laudem,* ἀλλ' ἔδει μὴν ὡς ἔοικε, τὸν μυσταγωγόν μοι γενέσθαι τῆς ἐρωτικῆς τελετῆς, οὐ πόῤῥωθεν, ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ, οὐδὲ ὀθνεῖον, ἀλλὰ ἔγγυθεν, καὶ ἀφ' ΕΣΤΙΑΣ. *Sed decuit, ut videtur, fieri mihi mystagogum amatorii illius sacri, non qui procul esset ab ÆTATE PVERILI, non peregrinum, sed proximum & a DOMO seu LARE. Et quæ postremo verba* ἀφ' ἑστίας *AB IPSO PENETRALI, ut cæteroquin eadem vox, & qua de re infra, sumitur, vertit ibi Petavius. Respicit enim omnino eo loco Themistius, ad morem illum in Eleusiniis receptum, cujus meminit dicto loco Porphyrius, & quem illustrant Inscriptiones adlatæ, ac Isæi præterea apud Harpocrationem locus, quo* ἀφ' ἑστίας παῖς, *aut* ἀφ' ἑστίας μυούμενος *dicebatur, qui pro omnibus initiatis munus ibi commemoratum obibat in iisdem Sacris; & ad quod obeundum duo illa, ut ex iisdem monumentis liquet, requirebantur; quæ hic itidem tangit Themistius: nempe cum ÆTAS PVERILIS, aut adolescentis; tum patria, ut OMNINO ESSET ATHENIENSIS, quæ sunt Isæi ea de re verba;*

ba; *seu*, *quod ait Themistius*, *NON PEREGRINVS*.

Ut autem aliquid reponam hisce Illustris viri verbis, quod spero (sicut vere ingenuus est, ac candidus) non ægre feret; supponit hic, si rem bene capio, μύησιν sive *initiationem*, quæ ad solos pueros puellasque, ac quidem Athenienses, pertineat. 2. Pueros illos ac puellas, seu filios ac filias, a Senatu Areopagitico [qui an, ac quatenus Eleusiniis præfuerit disquirendum esset] Deabus Eleusiniis (*Cereri* ac *Coræ*, seu *Proserpinæ*) consecratos fuisse. 3. Illos, illasve, in Eleusiniis *pro omnibus initiatis numen* (ac quidem harum Dearum, si rem capio) *placasse*: ita ut ὁ vel ἡ ἀφ' Ἑστίας παῖς [quod tamen, ut ostendi, potius initiationem seu μύησιν τῇ Ἑστίᾳ significat] *Pro omnibus Initiatis*, ut paulo post addit, *munus commemoratum*, a Porphyrio, *obiret in istis Sacris*: cum tamen in illis Eleusiniis quidem *Ceres*, *Libera* ac *Liber*, seu *Bacchus* locum obtinerent; *Vesta* vero, sive Ἑστία, quatenus talis, nullum ibi inveniret: in iisque *Hierophantæ* quidem ac *Hierophantides*, tum & *Ceryces* ac *Daduchi*, non vero Pueri aut puellæ, initiarent, ac Sacra curarent.

Operæ itaque, quamvis non usque adeo magnæ, pretium est, ut breviter consideremus illas, ad quas Vir Perillustris provocat Inscriptiones; ac quidem primùm illam, in qua Senatus Areopagiticus, tum & populus Atheniensis, *Nicostratem M. Bernicidæ* filiam μυηθεῖσαν jam consecrant vel dedicant (seu potius statuam, monumentumve ipsi erectum) *Cereri* ac *Proserpinæ*. Quod sane, non indicat, *Senatum* illum hanc per id consecrasse ministerio harum Dearum, (cum jam consecrata, sive initiata, ac quidem *Vestæ* sive Ἑστίᾳ, ut existimo, esset) sed, ob rationes, hic non additas, ut alias sæpius illæ, licet non semper, adduntur (sive ἀρετῆς, sive εὐσεβείας ἕνεκα, sive aliter) Senatum ac populum, statuam, aliudve monumentum, posuisse; illudque Deabus, jam plus semel

nominatis consecrasse, aut dedicasse.

Ast in secunda Inscriptione, ne quidem ullo modo Senatus iste, aut populus comparent; sed contra, ut videtur, *Claudius* ac *Claudia* parentes; qui filium suum (post mortem, procul dubio, sicuti idem de *Nicostrata* censendum puto) his Deabus consecrarunt. Ac similia exempla hisque gemina, nobis occurrunt, in *non initiatis*, ac quidem, eodem in loco, Eleusine.

Sic enim id videmus in hac sequenti Inscriptione, apud eundem Sponium, itinerarii tomo secundo, pag. 393. edit. Amstel. reperiunda; ubi uxor maritum Deabus Eleusiniis consecrat.

ΚΤΗΣΙΚΛΕΙΑ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ
ΑΧΑΡΝΕΩΣ ΟΡΓΙΑΣΤΗΣ ΤΟΝ
ΕΑΥΤΗΣ ΑΝΔΡΑ ΣΟΦΟΚΛΗΝ
ΞΕΝΟΚΛΕΟΥΣ ΑΧΑΡΝΕΑ ΔΑ
ΔΟΥΧΗΣΑΝΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙ ΚΑΙ
ΚΟΡΗ ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Quanquam ille inter initiatos, *licet non Sacerdotes*, censendus videatur; tum quod Atheniensis fuerit, qui fere omnes initiati; tum quod & fœminæ Orgiastæ maritus fuerit. nec dubitandum videtur, de modo sequentibus, quæ itidem Eleusine repertæ sunt; quamvis non ita addatur, quibus Dis Deabusve monumenta dedicata sint, ut:

ΑΥΣΙΚΡΑΤΗΣ ΑΝΑΞΟΝΟΣ
ΑΝΑΞΙΟΩΝΟΣ ΚΑΛΛΙΣΣΩ
ΙΩΝΑ ΜΑΤΕΡ ΑΝΕΘΗΚΕ

Tum

Tum & ibidem

ΔΗΜΗΤΡΙ ΚΑΙ ΚΟΡΗΙ
Η ΙΕΡΑ ΓΕΡΟΥΣΙΑ Μ. ΑΥ
ΗΛΙΟΝ &c. ἀνέθηκε ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ
ΕΝΕΚΑ: ut jam modò suprà vidimus.

De non initiatis sequentia id melius ostendunt. Dedicabant nempe, tum hic, tum alibi, etiam extra Græciam, parentes suos, uxores, maritos aut liberos, huic illive Deo Deæve, his illisve Dis Deabusve, (uni sic soli, aut pluribus) prout occasio, aut pietas, seu superstitio ferebant. Hoc clare indicat, in Rhodiaca sua (oratione) Dio Chrysosthomus: καὶ ἔτι τοὺς ἀνδριάντας, οὐχ ἧττον ἀναθήματα εἴποι τις ἂν εἶναι τῶν θεῶν, τοὺς ἐν τοῖς ἱεροῖς. καὶ πολλοὺς ἰδεῖν ἔστιν οὕτως ἐπιγεγραμμένους, οἷον ὁ δεῖνα ἑαυτὸν ἀνέθηκε, ἢ τὸν πατέρα, ἢ τὸν υἱὸν ὅτῳ δήποτε θεῶν. *Atqui & statuas quis dicere posset Dis consecrata esse donaria; eas nempe quæ sunt in Templis* (seu Sacris locis.) *Et multæ talem habent inscriptionem, puta: Ille Dis consecravit SEMETIPSVM, aut PATREM, aut FILIVM, cuicunque tandem Deorum;* Jovi nempe, Mercurio, Herculi, aliis: quandoque vero Dis quidem, at nullo ipsorum exserte nominato: ut apud eundem Sponium:

ΠΟΛΙΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΚΑΙϹΑΡΟϹ ΥΙΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΚΑΙϹΑΡΟϹ ΥΙΩΝΟΝ ΥΠΑΤΕΥΟΝΤΑ
ΘΕΟΙϹ

Item:

ΙΟΥΛΙΑΝ ΘΕΟ
ΔΩΡΑΝ ΑΡΕΤΗΣ
ΕΝΕΚΕΝ ΘΕΟΙΣ

 Ex

Ex qualibus exemplis videmus æque vivorum ac mortuorum sic statuas Dis Deabusve fuisse consecratas. Atque insigne est exemplum, quod apud Plutarchum, in vitis X. Rhetorum, de Isocrate habemus, nempe hoc sequens: Ἀνάκειται δ' αὐτοῦ καὶ ἐν Ἐλευσῖνι εἰκὼν χαλκῆ, ἔμπροσθεν τοῦ προστῴου ὑπὸ Τιμοθέου τοῦ Κόνωνος, καὶ ἐπιγέγραπται, ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΦΙΛΙΑΣ ΤΕ ΧΑΡΙΝ ΞΕΙΝΙΑΝ ΤΕ ΠΡΟΤΙΜΩΝ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΕΙΚΩ ΤΗΝΔΕ ΤΑΙΣ ΘΕΑΙΣ. *Est etiam illius in Eleusine ænea erecta statua ante porticum, sub Timotheo Cononis filio, cui ita inscribitur:* TIMOTHEVS HONOREM AMICITIAE DEFERENS ATQVE HOSPITALITATI, DEABVS (Eleusiniis sc.) ISOCRATIS IMAGINEM DEDICAVIT.

Quin & semetipsos quandoque huic illive Deo ita consecrabant: ut de Romulo apud Plutarchum videmus; ac de Domitiano, apud Suetonium: qui Domitianus jam *imperium adeptus, Jovi Custodi templum ingens, seque in sinu Dei, consecravit.* Verum enim vero hîc nimis superfluus fio: alibique de ista re plura dixi. Quare hæc tantum addam ad Porphyrii ista verba ab eximio nostro Spanhemio adducta.

De quonam mysterio Porphyrius loquatur, eo minus judicare valeo, quod ille mihi ad manum non sit. At certe, quantum ex verbis allatis dijudicare queam, ille de *Cereris*, *Proserpinæ* ac *Bacchi* mysteriis Eleusiniis mihi loqui non videtur; quod, ut puto, satis clare istud τοῦ θεοῦ indicare videtur. Et multa sane ac multorum Deorum Dearumque mysteria, multisque & diversis in locis, fuisse novimus, cum Athenis tum alibi, in Græcia, in Asia, in Thracia, alibique.

De unico igitur numine hîc loquitur Porphyrius, neque Eleusiniarum ullatenus, ut puto, meminit; tum & illud, ὁ ἀφ' Ἑστίας παῖς fœmineum sexum excludere videtur: dum interim istud ἀφ' Ἑστίας indicet παῖδα illum *Vestæ*, sive Ἑστία, seu *Magnæ*

Magnæ Matri initiatum, quin & inter Sacerdotes, Sacrorumve ejus ministros fuisse. Præterea illud παῖς non necessario puerum aut adolescentem indicare videtur: cum non solum servi παίδων nomine veniant; verum & ipsi poetæ, Philosophi, Medici &c. ut τῶν ποιητῶν παῖδες ut & υἷες Ἀχαιῶν, &c. Verum ut hæc nimis πόῤῥωθεν quæsita merito videri possunt, sic proprius accedunt hæc Strabonis verba, quæ libro ejus X. ita habentur: Καὶ [ἐξεδίδοντο] ἔνια τῶν ὀνομάτων, ἃ τοὺς προπόλους καὶ χορευτὰς, καὶ θεραπευτὰς τῶν ἱερῶν ἐκάλουν Καβείρους, καὶ Κορύβαντας, καὶ Πᾶνας, καὶ Σατύρους, καὶ Τιτύρους, καὶ τὸν θεὸν Βάκχον, καὶ τὴν Ῥέαν Κυβήλην, καὶ Κύβην, καὶ Δινδυμένην, καὶ τοὺς τόπους αὐτούς. Καὶ ὁ Σαβάζιος δὲ τῶν Φρυγιακῶν ἐστι καὶ τρόπον τινὰ τῆς Μητρὸς ΤΟ ΠΑΙΔΙΟΝ παραδιδόμενος τοῖς Διονύσου καὶ αὐτός. *Excogitata sunt etiam vocabula, quibus administros chorearum ductores, & famulos sacrorum adsicerent, Cabiros, Corybantes, Panes, Satyri, Tityri; & demum Bacchum & Rheam Cybelam, & Cyben, atque Dindymenem, ipsosque locos: Sabazius quoque de Phrygiis est* [quamquam & alias ex Thracia primùm prodiisse videatur] *& quodammodo* PUER *Matris* [Deorum] *ipse quoque Bacchicis adjunctus.*

Certe sic *Bacchos* & *Bacchas* Dei *Bacchi* sacerdotes novimus. qui, an quoque παίδων nomine circa Sacra venerint (quod & ipse *Bacchus* nobis Κόρος, seu Κοῦρος, quod & *puer* est, æque ac *Proserpina*, quæ Κόρη est, appelletur: sicut & juvenili facie & habitu, ac cum comitatu puerili pene, saltem juvenili, depungatur) mihi probabile quidem, at incertum est: sicut & an, quod *Attis puer Cybeles* (i. e. etiam *Vestæ*) fuerit, hinc quoque tam inter hujus quam inter illius ministros fuerint, qui παίδων nomine venerint. Et quare & hæc & hisce similia conjecturis deputanda putem; circa illa istud valere, *Qui bene conjecerit*, &c.

CA-

CAPUT III.

De Strategis, ac *de Scribis Græcorum.*

Doctissimi Joan. Vaillantii verba de στρατηγοῖς, eademque obiter perpensa. Unius ejusdemque urbis nunc ἄρχοντα in nummis, nunc vero στρατηγὸν; nunc rursus ἀνθύπατον, nunc vero στρατηγὸν; nunc denique πρύτανιν, nunc vero στρατηγὸν, &c. fuisse. Munus illud τοῦ στρατηγοῦ politicum, non militare, seu bellicum fuisse; ac quale cùm Athenis, tum & alibi fuerit. Ezech. Spanhemii sententia de στρατηγοῖς. Constantinum Magnum *Athenis fuisse στρατηγὸν, adeoque & ibi annonæ Curatorem. Hinc ulterior* Strategorum *consideratio; & ulterior de στρατηγοῦ ἐπὶ τῶν ὅπλων; istaque occasione, aliquid de πολεμάρχῳ; sicut & paucula de τεχνίταις. De στρατηγοῦ ἐπὶ τὰς πολίτας, seu τῆς πόλεως. De* Athenionis *στρατηγίᾳ Athenis. De pluribus numero simul στρατηγοῖς in una eademque civitate; istâque occasione de στρατηγῷ πρώτῳ atque ἐπιτρόπῳ στρατηγοῦ, seu ἐπιτρόπῳ στρατηγίας; ac de στρατηγοῦ τῆς εἰρήνης. De στρατηγῷ, ac στρατηγοῖς τοῦ ἱεροῦ ad* Templum Hierosolymitanum. *Denique rursus de στρατηγῷ annuo, ac πρώτῳ, &c.*

De γραμματεῦσι seu Scribis *Græcorum; ac primò quidem de* Scribis *Atheniensium: hinc de* Scribis *urbium Græcarum Asiaticarum ἐπωνύμοις; cujusque dignitatis atque auctoritatis illud munus fuerit. De* Scribis *agonis musici:* de Grammatophylace, *&c.*

De

DE magistratu autem quem τ͂ ϛρατηγῶν vocabant, quum jam mihi loquendum sit, non possum non huc afferre illa, quæ de ipso exercitatissimus ille in re nummaria antiquorum Joan. Vaillantius loquitur, libro *De numismatis Imperatorum* &c. *Græcè loquentibus*, hoc modo: Στρατηγὸς *vox in nummis* [addere potuerat & in marmoribus] *PRÆTOR est, summus urbis magistratus, & ut in Civitatibus Latinis Duumvir. Magistratus ille ab Atheniensibus, ut Archontum auctoritatem imminuerent est introductus; at cum uterque magistratus ab iis in Joniam cum Colonis transiisset, hinc factum est ut aliæ urbes sibi Archontes adhuc pro magistratibus retinuerint, aliæ PRÆTORIBUS uterentur. Hoc tamen observandum, in nummis ante Domitiani tempora* ϛρατηγȣ͂ *nomen vix reperiri.*

Interim notandum duco, quod, uti Ἀπολλωνιδέων Ἄρχων reperitur sub Marco Aurelio, sic Στρατηγὸς Ἀπολλωνιδέων reperiatur sub Caracalla: ac sicut Μιλησίων Ἄρχων multoties ab Octavio Augusto usque ad Gallienum, ac forsan ulterius, in nummis extat, interque illos sub Hadriano cusos, ita etiam sub eodem Hadriano inveniatur, ΕΠΙ. ΣΤΡ. ΡΗΓΙΝΟΥ ΜΙΛΗΣΙΩΝ. Ita ut sub hoc eodem Hadriano, & Στρατηγὸς & Ἄρχων in horum nummis compareant; adeoque & utrumque istud regimen simul obtinuisse, & constet utrique ut ἐπώνυμοι in nummis compareant: quod sane notatu dignum videtur.

Sic quoque videmus, in nonnullis urbibus, quarum nummi ἀνθυπάτων quoque seu Proconsulum nominibus signabantur [quod tamen magis honoris causa, quam alia ex consuetudine factum censeo] ut Ephesi, Smyrnæ, Pergami, ac Nicomediæ, Στρατηγῶν etiam nomina in nummis (ut magistratus indicium) fuisse signata. Quod interim & de *Sardianis* patet; ubi alias Ἄρχων regimen tenebat.

Itaque, ut Ἀνθύπατοι provinciæ (Asiæ Proconsulari) moderabantur, sic illis id ipsorum (ut dixi) honori dabatur; cum

 inte-

interim ἄρχοντες ac στρατηγοὶ, ut urbium ſummi magiſtratus in nummis comparerent; per illoſque anni notarentur. Quin & πρύτανις & στρατηγὸς (nunc hic, nunc ille) apud Smyrnenſes cum in nummis, tum in marmoribus, aliisque monumentis publicis, ut magiſtratus ἐπώνυμοι exprimebantur: qui & ſimul quandoque uno eodemque in loco magiſtratu fungebantur. Quod ubi contingebat, Στρατηγοὶ magis ad ſola politica, Πρυτάνεις quoque ſimul ad Sacra mihi ſpectaſſe videntur: quamvis fatear, me; quantum hi ab illis ratione muneris vel auctoritatis inter ſe convenirent, aut diverſi fuerint, me plane ignorare: niſi quatenus & Στρατηγοὶ (uti ſtatim patebit) quoque inter ſe munere, ſicuti & nomine, non ſemper aut ubique convenirent.

Porro apud Epheſios & Ἀρχιερεῖς, & Ἀσιάρχαι, & Γραμματεῖς, & Πρυτάνεις, & Στρατηγοὶ, ita obtinebant ut horum omnium nomina (nunc horum, nunc illorum) ut ἐπωνύμων in publicis monumentis exprimerentur. Quod de Cyzicenis, ubi & ἄρχων & στρατηγὸς &c. ſimul obtinebant, ac de aliis civitatibus oſtendi quoque poſſet. Verum hæc atque hiſce ſimilia ſeſe hinc inde, in hoc opere, ſponte ſatis oggerunt.

Notandum quoque *Strategos* (ſerioribus ſaltem temporibus atque ubi jam civitates ſub aliorum imperio eſſent) ad regimen Politicum proprie, non ad Bellicum ſpectaſſe. Oſtendunt hoc Philoſtrati verba; quæ, lib. I. (pag. 526.) de *vitis Sophiſtarum*, ita habent: Λολλιανὸς Ἐφέσιος προὔστη μὲν τοῦ Ἀθήνησι θρόνου, προὔστη δὲ καὶ τοῦ Ἀθηναίων δήμου στρατηγήσας αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τῶν ὅπλων. ἡ δὲ ἀρχὴ αὕτη πάλαι μὲν κατέλεγέ τε καὶ ἐξῆγεν εἰς τὰ πολέμια, νυνὶ δὲ τροφῶν ἐπιμελεῖται καὶ σίτου ἀγορᾶς. *Lollianus Epheſius primus in ſubſellio Athenis præſedit; & Athenienſi populo ut STRATEGVS præfuit. Hæc præfectura olim quidem cenſum faciebat, & ad bellum educebat: nunc vero annonam* [Athenis ſcilicet] *& fori cibaria curat.* Quæ

Quem magiſtratum quam generoſe geſſerit, paucis interjectis ita idem Philoſtratus his verbis indicat: Σίτου δὲ ἐκ Θεσσαλίας ἐσπεπλευκότος, καὶ χρημάτων δημοσίᾳ οὐκ ὄντων, ἐπέτρεψεν ὁ Λολλιανὸς ἔρανον τοῖς αὐτοῦ γνωρίμοις· καὶ χρήματα συχνὰ ἠθροίσθη. *Annona vero ex Theſſalia advectâ, cum pecuniæ publicæ non extarent, ſuis familiaribus collectam ut facerent auctor Lollianus fuit: hincque magna pecuniæ vis eſt collecta.* De quibus pecuniis, quomodo per ipſum reſtitutæ pòſt fuerint, idem tunc porrò narrat.

Hinc autem non male mihi videor inſerere hîc illa, quæ egregie (uti omnia ſolet) ad Julianum Imperatorem obſervavit magnus ille Ezechiel Spanhemius, hoc modo: *Diverſa verò* στρατηγῶν *in aliis Græciæ aut Aſiæ urbibus nuncupatorum ratio, apud quos nempe ita dicti urbani & Civiles Magiſtratus, qui Athenis, & alibi etiam, ut apud Theræos, & quandoque in aliarum Græcarum urbium nummis,* ἄρχοντες *dicebantur; idque pro veteri & apud antiquos Atticos ſcriptores familiari vocis* στρατοῦ *uſu de populi cœtu, ſeu urbana multitudine, pro* δήμῳ *nempe &* ὄχλῳ. *Vide Æſchylum Perſis, v. 658. & Eumen. v. 569. (ubi* στρατὸν *multitudinem) Libanium Orat. pro Ariſtoph. p. 212.* δαπανῶν εἰς τὴν τοῦ καλουμένου στρατηγοῦ λειτουργίαν. καὶ τοῦτον αὐτὸς εἶδον ἐν ἐκείνῃ τῇ στολῇ παραπεμπόμενον ὑπ' εὐφημιῶν. *Sumptus ſuppeditans ad obeundum* στρατηγοῦ *munus; & ipſe in eo magiſtratus illius amictu deductum eundem cum acclamationibus vidi: & pag. 214.* Καὶ παρὰ Κορινθίοις ἐλειτούργει τὰ τῶν καλουμένων στρατηγῶν. *Et apud Corinthios obiens ea, quæ iis qui* στρατηγοὶ *vocantur incumbunt.*

Hujusmodi autem στρατηγὸς & ipſe ille Conſtantinus Magnus fuit, teſte Juliano (ad cujus verba hæc modo adducta Spanhemius annotavit) βασιλεὺς ὢν καὶ κύριος πάντων, στρατηγὸς ἐκείνων ἠξίου καλεῖσθαι, καὶ τοιαύτης εἰκόνος τυγχάνων μετ' ἐπιγράμματος, ἐγάννυτο πλέον, ἢ τῶν μεγίστων τιμῶν ἀξιωθείς. ἀμειβόμενος δ' ἐπ'

δ' ἐπ' αὐτῷ τὴν πόλιν πυρῶν μεδίμνους δίδωσι πολλάκις μυρίους καθ' ἕκαστον ἔτος δωρεὰν καρποῦσθαι, ἐξ ὧν ὑπῆρχε τῇ πόλει μὲν ἐν ἀφθόνοις εἶναι, ἐκείνῳ δ' ἔπαινοι καὶ τιμαὶ παρὰ τῶν βελτίστων. Cumque Princeps omnium esset ac Dominus, Ducem [στρατηγὸν] *se nihilominus illorum* [Atheniensium; sive Athenarum; nam de Athenis loquitur] *appellari voluit: atque ejusmodi imagine & inscriptione donatus, impensiùs lætabatur, quam si amplissimis esset honoribus affectus. Cæterum ut ob eam rem civitati gratiam referret, tritici medimnorum millia multa quotannis assignavit. Quâ ex re cum urbi ipsi omnium ubertas atque affluentia; tum illi laudes & honores ab optimis viris contigerunt.*

Videmus ex hisce 1. Constantinum jam Imperatorem factum fuisse στρατηγὸν apud Athenienses, idque sibi æque gloriæ, quamvis jam Augusto, duxisse, quam Adrianum, qui ipse quoque, ut ibidem *Archon* crearetur, passus fuit.

2. Per hæcce confirmari verba Libanii, quibus munus istud στρατηγοῦ, in alimentorum ac frumenti, adeòqne annonæ cura constitisse describit: indeque Constantinum ambitiose studuisse ut hæc larga semper esset Atheniensibus.

An autem etiam aliis in urbibus ubi στρατηγοῦ munus obtinebat eadem cura ipsis incubuerit, quæ Athenis, ubi ἐπώνυμοι non erant, sicut ἄρχοντες, incertum. Quare Prætorio munere illos alibi functos crediderim. An vero ubi plures simul obtinebant, alii fuerint quasi Prætores urbani alii vero Peregrini, exemplo fere Romanorum, etiam plane incertum est; licet non usque adeo dissimile vero. Manebat quippe nomen etiam in istis urbibus quæ jam Imperio Romano subjectæ erant, ut summi magistratus: nec solum τοῦ στρατηγοῦ ἐπὶ τοὺς πολίτας, verum & στρατηγοῦ ἐπὶ τῶν ὅπλων. Hinc in inscriptione Smyrnensium (inter marmora Oxoniensia) habemus:

. . . . ΚΑΙ . Τ . ΦΛ. ΟΝΗΣΙΜΟΝ ΠΑΤΕΡΝΙΑΝΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΚΟΡΟΝ
ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΘΕΩΝ ΝΕΜΕΣΕΩΝ ΙΠΠΑΡΧΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΟΦΥΛΑΚΑ ΠΡΥΤΑΝΙΝ ΠΡΩΤΟΝ ΑΓΟΡΑΝΟΜΟΝ ΤΑΜΙΑΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ΛΟΙΠΑΣ ΑΡΧΑΣ ΦΙΛΟΤΕΙΜΩΣ ΕΚΤΕΛΗΣΑΝΤΑ.

Sicuti & hanc habemus. (apud eundem) Smyrnæ quoque positam:

ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΔΗ
ΜΟΣ ΕΤΕΙΜΗΣΕΝ ΜΑΡΚΟΝ ΑΤ
ΤΙΛΙΟΝ ΒΡΑΔΟΥΑ ΤΟΝ ΑΝ
ΘΥΠΑΤΟΝ ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΟΣ
ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ ΠΕΡΠΕ
ΡΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

Quin & apud eosdem reperitur ὁ ΣΤΡΑΓΟΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ ΤΩ ΗΡΑΚΛΕΙ ΟΠΛΟΦΥΛΑΚΙ. Qui *Hercules* non armorum, seu militiæ, sed Gymnasiorum præses erat. Ad quæ quoque respexisse Philostratum mihi verisimile fit, quando lib. IV. de *Vitis Sophistarum* de Euodiano ita loquitur: Αἱ ᾗ οἴκοι τιμαὶ εἰς τὰς Ἀρχιερέας, καὶ στεφανουμένους ἐπὶ τῶν ὅπλων.

Archiereus quippe, seu *Pontifices* erant quoque ξυστοῦ, qui *Herculi* dicatus ac sacer erat; indeque appellari poterat Ἡρακλῆς ὁπλοφύλαξ: quum ὅπλα non semper de armatura militari intelligenda sint; sed ea secundum Eustatium quoque sint

ſint *πάσης τέχνης καὶ ὁπλιστῶν ἐργασίας ὄργανα*, ſive *ἐργαλεῖα*: quantumvis per iſta plerumque intelligantur arma Bellica; ut *ὅπλα Ἀρήϊα* apud Homerum. Interim hîc non incommode capi poſſunt pro iſtis *inſtrumentis* quæ Gymnaſiis artique gymnaſticæ inſervire ſolebant. Neque inde multum abludere crediderim iſtud *ςρατηγοῦ* munus quo Athenion ille Philoſophus (de quo Athenæus libro V. loquitur) ab Athenienſibus ornatus fuit, iſtaque occaſione ibi tyrannidem invaſit, prope eodem modo, quo Lyſias iſte, de quo, cum, de Stephanephoris agerem, ex eodem Athenæi libro locutus ſum. Hunc nempe, cum jam ante eum *ἐν τῷ τεμένει τῶν Τεχνιτῶν, οἱ περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίται, τὸν ἄγγελον τοῦ νέου Διονύσου* [Mithridatis ſc.] *καλοῦντες εἵλοντο ςρατηγὸν ἐπὶ τῶν ὅπλων*. Ipſorum namque potiſſimùm impulſu hoc populum feciſſe crediderim. Interim notandum venit *τεχνίτας* hos magis ad *Bacchum*, [unde & *Bacchici*] adeoque ad ſcenam, quam ad *ξύςον*, qui Herculi, ut dixi, ſacer erat pertinuiſſe; niſi velit quis hos ambos, cum Xyſticos, tum ſcenicos ſuum ſibi habuiſſe *ςρατηγὸν*: de qua re tamen nullum plane indicium ſeſe ullibi offert. Quare melius hocce referatur ad munus *ςρατηγοῦ* quod ad arma ſpectabat; cum iſte Athenion Athenienſes jam pro Mithridate contra Romanos inſtigaret: hincque accidiſſe videatur eum tyrannidem ibi invaſiſſe. Et huc facere videntur hæc ſequentia Athenæi verba: *Ταῦτ᾽ εἰπὼν συγκαθίςησεν αὐτῷ τοὺς ἄλλους ἄρχοντας, ὧν ἐβούλετο ὑποβάλλων τὰ ὀνόματα· καὶ μετ᾽ οὐ πολλὰς ἡμέρας τύραννον αὑτὸν ἀναδείξας*, *δόγμα*, &c. *Hæc fatus alios ſibi magiſtratus allegit, quos voluit; nominibus eorum in publico propoſitis, & haud multis poſt diebus tyrannide occupatâ, quid ſibi decretum*, &c.

Scilicet hunc magiſtratum, ſi jam ante, cum Athenienſes ſubeſſent Romanis, immutatus fuerat (quod hinc nulli duces bellici ibi locum haberent) hi rurſus ad arma militaria reducebant; Athenionemque talem creabant *ςρατηγὸν*, quales ſub libera

libera republica locum habuerant, qualisque, apud Demosthenem (pro Corona) Nausicles; de quo in decreto; δοκεῖ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ στεφανῶσαι Ναυσικλέα τὸν ἐπὶ τῶν ὅπλων, quia nempe militibus stipendia suo sumptu subministrasset. Quod autem, cum jam subessent Romanorum imperio, munus illud στρατηγοῦ ex militari politicum fuerit factum jam supra ex Philostrato vidimus.

Sic namque nec πολεμάρχου munus tunc amplius ad militiam pertinuit. De quo *Polemarcho* (nulla belli, militiæve, ratione muneris, mentione facta) ita loquitur Pollux: Ὁ δὲ Πολέμαρχος θύει μὲν Ἀρτέμιδι ἀγροτέρᾳ, καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ· διατίθησι δὲ τὸν ἐπιτάφιον ἀγῶνα, τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων· καὶ τοῖς περὶ Ἁρμόδιον ἐναγίζει· δίκαι δὲ πρὸς αὐτὸν λαγχάνονται μετοίκων, ἰσοτελῶν, προξένων· καὶ διανέμει τὸ λαχὸν, ἑκάστῃ φυλῇ τὸ μέρος· τὸ μὲν δικασταῖς παραδίδους, εἰσάγων δὲ καὶ γραμματεῖα, ἐς, ἐννόμῳ δικαστηρίῳ κρίνεται. Quin & apud Harpocrationem, de eodem Aristoteles ita: οὗτος τὰ εἰσάγει δίκας τάς τε ἀποστασίου, καὶ ἀπροστασίου, καὶ κλήρων, καὶ ἐπικλήρων, τοῖς μετοίκοις, καὶ τἄλλα ὅσα πολίταις ὁ Ἄρχων, ταῦτα τοῖς μετοίκοις ὁ πολέμαρχος. Quali munere (ac modo) fere fungebatur apud Romanos Prætor peregrinus. Hinc etenim Scholiastes Aristophanis ad hunc, in *Vespis*, versum: Ὡς ἀναπηδᾶν δειμαίνοντας πολλοὺς, ὡς τὸν πολέμαρχον, Ὄνομα ἀρχῆς. οὐ τοῖς πολίταις τοῦτο προσήκει ἀλλὰ τοῖς ξένοις· αἱ γὰρ ξενικαὶ δίκαι ἐπὶ τοῦ πολεμάρχου εἰσήγοντο, & cætera ibi videnda.

Verum denuo revertamur ad nostros Strategos; qui non solum erant, seu nominabantur στρατηγοὶ ἐπὶ τῶν ὅπλων, sed (quum aliis in urbibus ipsis alia agnomina essent, uti & diversa munera, quamvis æque politica) etiam ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ ΕΠΙ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΑΣ: unde habemus talem & in hoc insigni marmore, quod apud Gruterum pag. 105. n°. 9. invenitur:

Ο ΔΗ-

Ο ΔΗΜΟΣ ΘΕΑΙ ΡΩΜΗΙ ΚΑΙ
ΣΕΒΑΣΤΩ ΚΑΙΣΑΡΙ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΥΝΤΟΣ
ΕΠΙ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΑΣ ΠΑΜΜΕΝΟΥΣ
ΤΟΥ ΖΗΝΩΝΟΣ
ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΥ
ΙΕΡΕΩΣ
ΘΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ
ΕΝ ΑΚΡΟΠΟΛΕΙ ΕΠΙ ΙΕΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΑΣ
ΠΟΛΙΑΔΟΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΑΣΚΛΕΠΙΑΔΟΥ
ΑΛΑΙΕΩΣ ΘΥΓΑΤΡΟΣ ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ
ΑΡΗΟΥ ΤΟΥ ΜΩΡΙΩΝΟΣ ΠΑΙΑΝΙΕΩΣ

Sicut & apud Sponium in Miſcellaneis pag. 327, ita:

Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟC
Μ. ΑΙΜΙΛΙΟΝ CΑΤΟΥΡΝΕΙΝΟΝ ΑΝΘΥΠΑΤΟΝ
ΕΑΥΤΩΝ ΜΕΓΑΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΕΠΙΜΕ
ΛΗΘΕΝΤΟC ΤΟΥ CΤΡΑΤΗΓΟΥ ΤΗC ΠΟ
ΛΕΩC ΑΡΙCΤΩΝΟC ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Ut autem ϛρατηγοὶ apud Athenienſes (adhuc liberâ Republicâ) diverſi munere erant 1. quidem Militares (qui poſtea mutato, ut ſupra dictum, in procuratores annonæ publicæ converſi fuere) 2. vero Civiles, ceu *Prætores Urbani*; ſic *illorum Urbanorum* (ut Ubbonis Emmii verbis utar) *cognitio potiſſimum circa trierarchias, & facultatum permutationes, & quæſtiones quas* ἀπόφασιν & ἀϛρατίαν *vocarunt, verſabantur.* Plures

Plures ſimul una eademque in civitate, præterquam Athenis, ϛρατηγοὺς locum habuiſſe, docet nos ita Ariſtoteles lib. 8. Politicorum, ſub finem, his verbis: Ἔνθα μὲν οὖν ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἀρχαὶ πλείους εἰσιν, ἔνθα δὲ ἐλάττους· οἷον ἐν ταῖς μικραῖς πόλεσι μία περὶ πάντων. καλοῦσι δὲ ΣΤΑΤΗΓΟΥΣ καὶ πολεμάρχους τούτους. *Alibi enim plures ſunt ad hæc omnia munera adminiſtranda creati magiſtratus, alibi pauciores. Verbi gratiâ, in parvis civitatibus magiſtratus unus omnibus negotiis præponitur gerendis. Tales autem Græci appellant STRATEGOS & Polemarchos.*

Sic etiam apud Smyrnenſes plures numero ϛρατηγοὶ erant: ut ex fœdere inter ipſos ac Magneſios facto patet. ibi namque habemus Στρατηγῶν γνώμη; quod plures ſimul *Strategos* indicat.

Sic & in iſta inſcriptione, quæ, præterquam inter marmora Oxonienſia, apud Reineſium quoque, Claſſis VI. nº. 101. comparet (quamvis hauſta ex marmore miſerandum in modum corrupto) plures ſimul numero reperimus ϛρατηγοὺς; quin & apud hos eoſdem Smyrnæos ἐπίτροπον ϛρατηγόν. qui ἐπίτροπος, alio in marmore, cujus initium (ex Cl. I. nº. 72. jam ſupra adduxi appellatur ἐπίτροπος τῆς ϛρατηγίας. quæ verba idem Reineſius vertit, *Curator præfecturæ Reip. vel coloniæ.* Fueritne tamen ille ἐπίτροπος ϛρατηγὸς is, qui apud Athenienſes alioſque appellabatur ϛρατηγὸς πρῶτος, eruditioribus conſiderandum relinquo. Ἐπίτροπος ille ſaltem mihi & πρῶτος, atque adeo etiam ſimul ἐπώνυμος ϛρατηγὸς, apud Smyrnæos fuiſſe videtur; quum vox ἐπίτροπος ſæpius indicet *caput, arbitrum, rectorem, curatorem, præfectum aut præſidem.* Sicut & hinc in Smyrnæorum nummis (quamvis aliàs ibi plures numero ſimul ϛρατηγοὶ eſſent) comparet ὁ ϛρατηγὸς ἐπώνυμος; ut ex. gr. in his ſequentibus, ΕΠΙ ΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΜΥΡ. & ΕΠΙ ΣΤΡ. ΚΛ. ΡΟΥΦΙΝΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΣΜΥΡ. &, (ne

plura præter neceſſitatem congeram exempla) ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΕΠ. ΣΤΡ. ΑΝΤΙΟΧΟΥ.

Sic iiſdem eruditis conſiderandum relinquo, an iſti, qui in eadem illa inſcriptione vocantur στρατηγοὶ τῆς εἰρήνης; prout verba ea, licet plane corrupta, idem eruditiſſimus Reineſius legit, non habendi ſint, apud eoſdem Smyrnenſes, pro iiſdem qui apud Athenienſes, vocabantur οἱ στρατηγοὶ τῆς πόλεως, ſeu *Prætores urbani:* quo nomine ejuſmodi magiſtratus apud Romanos veniebat.

An autem *Eleutherolaconum* plures ſimul fuerint στρατηγοὶ incertum eſt: quum in iſta inſcriptione quam ſuprà, pag. 295. adduxi, ſolus compareat ΔΑΜΑΡΜΗΝΙΔΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ.

Ex Polybio tamen videmus apud *Achæos* primum quidem duos ſimul, unà cum γραμματεῖ, ſeu *Scriba* (qui ipſi primo loco nominatur:) poſtea autem unicum tantùm obtinuiſſe: ac quidem tali modo, ut ibi pro Rectoribus Reipublicæ iſtius, tam circa militaria, quam circa politica, hi veniſſe videantur. Ipſa Polybii verba ſunt: Εἴκοσι μὲν οὖν ἔτη τὰ πρῶτα καὶ πέντε συνεπολιτεύσαντο μεθ' ἑαυτῶν αἱ προειρημέναι πόλεις, γραμματέα κοινὸν ἐκ περιόδου προχειριζόμεναι, καὶ δύο στρατηγούς. μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἔδοξεν αὐτοῖς ἕνα καθιστάνειν, καὶ τούτῳ πιστεύειν ὑπὲρ τῶν ὅλων· καὶ πρῶτος ἔτυχε τῆς τιμῆς ταύτης Μάρκος ὁ Καρυνεύς. τετάρτῳ δ' ὕστερον ἔτει τοῦ προειρημένου στρατηγοῦντος, Ἄρατος ὁ Σικυώνιος, ἔτη μὲν ἔχων εἴκοσι, τυραννουμένην δ' ἐλευθερώσας τὴν πατρίδα, διὰ τῆς ἀρετῆς τῆς ἑαυτοῦ καὶ τόλμης προσένειμε πρὸς τὴν τῶν Ἀχαιῶν πολιτείαν, ἀρχῆθεν εὐθὺς ἐραστὴς γενόμενος τῆς προαιρέσεως αὐτῶν. ὀγδόῳ δὲ πάλιν ἔτει στρατηγὸς αἱρεθεὶς τὸ δεύτερον, καὶ πραξικοπήσας τὸν Ἀκροκόρινθον Ἀντιγόνου κυριεύοντος, καὶ γενόμενος ἐγκρατής, μεγάλου μὲν ἀπέλυσε φόβου τοὺς τὴν Πελοπόννησον κατοικοῦντας. ἐλευθερώσας δὲ Κορινθίους, προσηγάγετο πρὸς τὴν τῶν Ἀχαιῶν πολιτείαν. ἐπὶ δὲ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ τὴν Μεγαρέων πόλιν διαπραξάμενος, προσένειμε τοῖς Ἀχαιοῖς. *Quinque igitur & viginti primos annos dictæ*

dictæ urbes [Achaiæ] *Rempublicam eandem coluerunt, SCRIBAM communem & PRÆTORES duos* [Strategos] *in orbem eligentes. Postea placuit unum designare, cui rerum summam permitterent. eoque honore primus est usus, Marcus Carynensis. Quarto post anno, eodem Marco* (rursus) *Prætura fungente* [Eruditissimus Casaubonus, minus bene vertit: *Quartum annum in Prætura agebat Marcus*, sicut ex sequentibus liquet] *Aratus Sicyonius viginti annos natus, ereptam jugo tyranni patriam virtute suâ & fortitudine, Achæorum Reipublicæ attribuit. Adeo jam inde a principio ætatis mores atque instituta illorum adamaverat. Octavo deinde anno post ITERUM PRÆTOR* [Strategus] *creatus, nonnullos e præsidio, quod in Acrocerintho Antigonus habebat, pollicitationibus pellicit ad loci proditionem: quo mox occupato, ingenti quidem Peloponnesios metu liberavit Aratus; Corinthios vero, post libertatem eis redditam, Ad Rempublicam Achæorum adjunxit. In eadem Prætura etiam Megarensium urbem Achæis contribuit, astu in potestatem redactam.*

Hos *Strategos*, seu *prætores* non in solis reperimus profanis scriptoribus, verum etiam in ipsa Novi Testamenti Scriptura. Sic enim de iisdem, pluribus numero simul in una eademque urbe, Philippis nempe Macedoniæ, legimus in Actis cap. XVI. v. 20. Καὶ προσαγαγόντες αὐτὺς τοῖς στρατηγοῖς, εἶπον· Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, &c. ac paulo post: Καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν, καὶ οἱ στρατηγοὶ περιῤῥήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον ῥαβδίζειν. Qui *Strategi* certe militares non erant: quum jam à tam longo tempore Macedonia subfuisset Romanis.

Quin & suos sibi habebant στρατηγὺς ipsi *Judæi*; nimirum Judaicos, ac quidem non Reipublicæ suæ aut civitatum, sed *Templi Hierosolymitani*, itidem plures numero

 simul.

ſimul. Hinc enim habemus cap. XXII. v. 4. Evangelii S. Lucæ: Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς. Ac rurſus v. 52. Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγινομένους ἐπ' αὐτὸν Ἀρχιερεῖς καὶ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥΣ τοῦ ἱεροῦ, καὶ Πρεσβυτέρους.

Videmus itaque illos, qui priori loco ſimpliciter στρατηγοὶ vocantur, hoc ſecundo appellari στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ. Interim ſicuti hîc plures ſimul nominantur; ſic Act. IV. v. 1. unicus tantum nominatur, ac quaſi κατ' ἐξοχὴν. Ita enim ibi habetur: Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν, ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ Ἱερεῖς, καὶ ὁ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι. atque iterum. v. 24. Ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ, τε Ἱερεὺς [ſubintellige Ἀρχιερέα, ita enim idem verſu 21. appellatur] καὶ ὁ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ τοῦ ἱεροῦ, &c. tum denique v. 26. Τότε ἀπελθὼν ὁ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ σὺν τοῖς ὑπηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας.

Fuit igitur is qui ſic ſolus nominatur vel caput cæterorum στρατηγῶν, ſeu præſes, adeoque eatenus πρῶτος στρατηγὸς; vel quod cum plures eſſent, tum ipſius vices ratione regiminis eſſent: quamvis, crediderim potius eum cæterorum præſidem fuiſſe; ſicut idem fere videmus in τοῖς Ἀρχιερεῦσι.

Quod verò munus ipſorum attinet (quum ſub Romanis eſſent, ac bella gerere ipſis minime liceret) videntur illi fuiſſe *Præfecti* cuſtodiæ Templi; quæ cuſtodia, ſeu cuſtodes, licet arma gererent, non tamen erant milites (ut infra clarius patebit: attamen tales, qui prohiberent vim quæ Templo inferri poterat; atque adeo excluderent ac prohiberent a Sanctis locis, ſeu gentilibus inacceſſis, illos qui Judæi non erant: (quibus & uſi videntur Judæi. Act. XXII. v. 30. cum Templi januas contra externos clauderent) tùm & Lictores erant, ſubſerviebantque τοῖς Ἀρχιερεῦσι, & γραμματεῦσι, cæteriſque in magiſtratu Judaico, quibus vi agere ex jure licebat, conſtitutis. Unde & priorem ob cauſam appellabantur

tur ἡ κυστωδία: qua ut communi jure jam dicti utebantur, sic (ut supra vidimus) οἱ στρατηγοὶ ex eorum (ἀρχιερέων, γραμματέων, Φαρισαίων ac πρεσβυτέρων) numero erant, ex illisque, procul omni dubio, electi. Hincque ad *Archiereas* & *Pharisæos* Pilatus (Matth. cap. XXVII. v. 65, 66.) Ἔχετε κυστωδίαν. ὑπάγετε καὶ ἀσφαλίσασθε, ὡς οἴδατε. Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κυστωδίας. Hinc & illa habemus cap. XXVIII. v. 2. Ἰδού τινες τῆς κυστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. Sicut autem cunctis illis serviebant, inde proculdubio hi *custodes* etiam ὑπηρέται nominabantur: atque ad hos forsan spectant ista verba Servatoris nostri, apud Matthæum cap. V. v. 25. ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ. Clarius tamen id patet ex Joan. cap. VII. v. 32. Καὶ οἱ Φαρισαῖοι, καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. tum & v. 45. tum denique cap. XVIII. v. Ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ τῶν Ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων τοὺς ὑπηρέτας. ac versu, 12. Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος, καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν. In quibus Spira militaris Romanorum cum suo Chiliarcho, quos sibi etiam auxilio assumpserant, ab ὑπηρέταις τῶν Ἰουδαίων, qui milites non erant, clare distinguuntur. Hi itaque ὑπηρέται erant quibus & *custodia* demandata erat Templi Hierosolymitani, quibusque præerant οἱ στρατηγοὶ; quibus rursus unus præfuisse videtur ut πρῶτος στρατηγός; de quo, (ut sic ad propositum nostrum redeamus) quatenus ad Græcos & Asiaticos pertinuit, nunc etiam adhuc aliquid addendum.

Sicut igitur plures sæpe in una eademque civitate στρατηγοὶ simul erant, sic quoque πρωτεία inter ipsos obtinebat; uti idem de *Archontibus*, ostensum est; tum & de aliis. Hinc enim ille Στρατηγὸς πρῶτος, ac quidem δίς, seu secundâ vice, Lucius Bonnatus, in inscriptione illa, quam pag. 243. adduxi. Ibi enim inter alia habemus ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟ-

ΡΟΝ ΚΑΙ ΙΕΡΕΑ ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΔΙΣ, &c.

Annuum vero ipsorum munus fuisse imprimis ex ipsorum ἐπωνύμοις (sive illi soli, sive cum aliis simul regimen istud politicum obtinerent) patet; adeoque ex exemplis jam supra allatis: quibus addi possunt hæc sequentia, ΕΠΙ ΣΤΡ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΠΕΛΛΑ ΑΠΟΛΛΟΝΙΔΕΩΝ; & in nummo qui sub Severo cusus fuit, ΕΠΙ ΣΤΡ. ΑΙΛ ΑΝΤΙΦΑΝΟΥΣ ΤΟ Β. ΠΕΡΠΕΡΗΝΩΝ: in alio rursus, ΕΠΙ ΣΤΡ. ΑΝΤ. ΠΑΚΙΑΝΟΥ ΤΟ Β. ΑΔΡΥΜΥΤΗΝΩΝ. in alio iterum, ΕΠΙ ΣΤΡ. ΛΟΓΓΕΙΝΟΥ ΤΟ Β. ΤΩΝ ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠ. denique (ut finem hisce exemplis imponam) ΕΠΙ ΣΤΡ. Λ. ΜΙΛΩΝΟΣ ΤΟ Β. ΑΒΥΔΗ.

Ex quibus, videmus quoque, illos quandoque plus vice simplici hoc munus administrasse: sicut & ex isto *Lucii Bonnati* exemplo videmus, unum eundemque hominem plus semel, aliquando, στρατηγὸν πρῶτον fuisse; forsan & pluries; uti id in aliis muneribus annuis sæpius contigisse videmus.

Στρατηγὺς tamen & Ἀντιστρατηγὺς inter Græcos quoque locum habuisse, in Asia, ut Prætores & Proprætores, æque ac Proconsules à Romanis eo in imperium missis, ostendit hæc sequens inscriptio Pergami reperta, & a Sponio Itinerarii parte I. pag. 413. editionis Amstelædamensis*, exhibita; tum & à Thoma Smitho, in Septem Asiæ Ecclesiarum notitia:

ΓΑΙΟΝ

ΓΑΙΟΝ ΑΝΤΙΟΝ ΑΥΛΟΝ ΙΟΥΛΙΟΝ ΑΥΛΟΥ
ΥΙΟΝ ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΝ ΔΙΣ ΥΠΑΤΟΝ ΑΝΘΥ
ΠΑΤΟΝ ΑΣΙΑΣ ΣΕΠΤΕΜΟΥΙΡΟΝ
ΕΠΟΥΛΟΝΩΝ ΦΡΑΤΡΕΜ ΑΡΟΥΑΛΕΝ
ΠΡΕΣΒΕΤΗΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΝ
ΚΑΙ ΒΕΙΘΥΝΙΑΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΝ ΑΣΙΑΣ
ΠΕΣΒΕΥΤΗΝ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΕΠΑΡΧΙΑΣ
ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΚΥΠΡΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΝ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΛΥΚΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΜΦΥΛΙΑΣ
ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΝ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΝΕΡΟΥΑΣ ΤΡΑΙΑΝΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ
ΔΑΚΙΚΟΥ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΣΥΡΙΑΣ Η ΒΟΥΛΗ
ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΩ ΝΕΩΚΟ
ΡΩΝ ΠΕΡΓΑΜΕΝΩΝ ΤΟΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ
ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΤΩΝ ΣΤΑΤΙΩΤΩΝ

Inter ἐπωνύμους magiſtratus numerandi & γραμματεῖς; qui in pluribus Aſiæ urbibus obtinuere. Hi autem longe majoris dignitatis atque auctoritatis fuiſſe videntur, quam ii qui iſto nomine vel apud Romanos, vel etiam apud Athenienſes, gaudebant: quantumvis apud hos Athenienſes quandoque in Pſephiſmatis ipſorum nomen compareret; ſicut ex hiſce Ariſtophanis, in Theſmophoriazuſis, liquet:

Κηρ] Ἀκȣε πᾶς. ἔδοξε τῇ βȣλῇ τάδε
Τῇ τῶν γυναικῶν. Τιμοκλεὶ ἐπεστάτει,
Λυσίλλ' ἐγραμμάτευεν. εἶπε Σωστράτη
Ἐκκλησίαν ποιεῖν, &c.

Preco] Audi unusquisque, visa sunt Senatui hæc,
Mulierum Senatui inquam. Timocles præerat
Lysilla Scribæ officium exercebat; dixit Sostrata,
Concionem facere, &c.

De horum autem γραμματέων munere ita Pollux libro 8. Γραμματεὺς, ὁ κατὰ πρυτάνειαν κληρωθεὶς ὑπὸ τῆς βȣλῆς, ἐπὶ τὰ γράμματα φυλάττειν, καὶ τὰ ψηφίσματα, καὶ ἕτερος ἐπὶ τȣ̀ς νόμȣς ὑπὸ τῆς βȣλῆς χειροτονȣ́μενος. ὁ δὲ ὑπὸ τȣ̃ δημοσίȣ αἱρεθεὶς γραμματεὺς, ἀναγινώσκει τῷ τε δήμῳ καὶ τῇ βȣλῇ.

Nempe, ut bene notat ad Harpocrationem doctissimus Valesius, numero primus erat, γραμματεὺς τῆς βȣλῆς, & hic κληρωθεὶς καθ' ἑκάστην πρυτάνειαν ὑπὸ τῆς βȣλῆς; ejusque officium erat custodire decreta & scripta omnia (hicque fuisse videtur, qui in marmore apud Sponium pag. 406. vocatur Γραμματεὺς βȣλευτῶν nempe Στράτων Ὀλυμπίȣ Μελίτευς.) Aliter erat χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῆς βȣλῆς. Tertius denique erat Scriba populi αἱρετὸς ὑπὸ τȣ̃ δήμȣ. de quo præter hunc Pollucem, & Æschinem, quoque Thucidides lib. 7. ubi de epistola Niceæ, in summis jam angustiis ad Syracusas constituti, Atheniensibus prælecta loquitur; Ὁ δὲ γραμματεὺς τῆς πόλεως παρελθὼν, ἀνέγνω τοῖς Ἀθηναίοις. Sic de Senatus scriba Demosthenes, pro Corona: ὁ γραμματεὺς τῆς βȣλῆς: uti & Æschines, contra Ctesiphontem, Ἵνα δὲ μὴ ἀποπλανῶ, ὑμᾶς ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως, ἀναγνώσεται ὑμῖν ὁ γραμματεὺς τὸ ἐπίγραμμα, ὁ ἐπιγέγραπται τοῖς ἀπὸ Φυλῆς τὸν δῆμον καταγαγȣ̃σι, &c. *Sed ne vos ab instituto sermone, longius abducam, epigramma, quod in eos qui populum a Phyla reduxerunt scriptum est, Scriba vobis recitabit.* Ipsi

Ipsi autem Oratores mandabant τῷ γραμματεῖ, ut prælegerent illa aut illa ψηφίσματα, seu Decreta aut epistolas, aut alia publica acta, & leges quæ pro sese contra adversarios, adeoque in rem suam, afferri volebant; ut sic majoris auctoritatis, minimeque suspecta viderentur. Hinc enim illud λέγε, ad *Grammatea* ut, apud Demosthenem de falsa Legatione: Λέγε δ' αὐτοῖς αὐτὰς τὰς ἐπιστολὰς τὰς τοῦ Φιλίππου. Λέγε δὲ τὸ ψήφισμα &c. Λέγε πρῶτον μὲν τὸ ψήφισμα, ὡς ὅρκον προσήκεν ὑμῖν· εἶτα τὴν ἐπιστολὴν τὴν τοῦ Φιλίππου εἶτα τὸ Φιλοκράτους ψήφισμα· εἶτα τὸ τοῦ δήμου. Sic alibi: Λέγε μοὶ τὰ δόγματα, Amphictyonum scilicet. Et apud Æschinem de Falsa Legatione: Ὅτι δὲ οὐδὲν ψεῦδος εἴρηκα πρὸς ὑμᾶς, λαβέτω μοι τὸ ψήφισμα ὁ γραμματεὺς, καὶ τὰς τῶν συμπρέσβεων μαρτυρίας ἀναγνώτω. *Ut autem constet me nihil falsi dixisse apud vos, capiat Scriba Decretum, & collegarum testimonia recitet.* Hi *Scribæ* nempe servabant illa, & depromebant, ubi id desiderabatur, prælegebant, ac denuo recondebant.

In multis Græcorum Asiaticis urbibus hos γραμματέας magna auctoritate præfuisse, patet cum ex Actis Apostolorum (cap. XIX. v. 35. &c.) ut qui ad populum locutus, concionem quoque dimisit, sive, ut Græca habent, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν; quod non vulgaris auctoritatis erat: tum & ex nummis, ubi sæpius illi comparent; ut apud eruditiss. Morellium, in specimine (secundæ edit. pag. 235.) ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΓΡΑΜ. ΓΛΑΥΚΩΝ ΕΥΘΥΚΡΑΤΟΥΣ, qui simul γραμματεὺς & ἀρχιερεὺς, seu Pontifex ibi fuit. Sicut & ibidem pag. 116. ΕΦΕΣΟΣ ΚΥΖΙΚΟΣ ΕΠΙ ΠΑΙΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΟΜΟΝΟΙΑ. Quod ne de Cyzicenis capiendum videatur, facit hæc sequens apud Harduinum, ΕΠΙ ΠΑΙΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΑΡΤΕΜΙΣ ΕΦΕΣΙΩΝ. Ita & apud Magnesios, ubi & στεφανηφόροι & alii quoque ἐπώνυμοι erant [sicut & alibi a me ostensum est] id itidem ex nummis patet. Hinc enim 1. ille Juliæ Mammææ habet, ΓΡΑ. ΦΡΟΝ-

ΤΕΙΝΟΥ ΜΑΓΝΗΤΩΝ. 2. Alexandri Severi hæc, ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΕΠ. ΓΡ. ΑΥΡ. ΤΥΧΙΚΟΥ. & 3. Gordiani Junioris, ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΕΠΙ. ΓΡ. ΑΜΑΡΑΝΤΟΥ ΜΟΣΧΙΩΝΟΣ.

Neque aliter sub eodem Gordiano imperante ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΕΠΙ. ΓΡ. ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΥ, ac sub Caracalla, ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΓΡ. ΦΛ. ΒΑΣΣΟΥ. tandemque sub Maximino ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑ. ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ. Ut autem inter hujusmodi inscriptiones signatas frequentius se produnt illi, qui fuere *Ephesiorum*, *Nysæorum*, *Magnetum*, ac *Trallianorum;* sic tamen reperiuntur & *Antiochensium* & *Adrymyttensium*, & *Pergamenorum*, & *Laodicensium*, & *Mylasensium*, & præterea aliorum.

Apud *Nysæos* autem sicuti, γραμματεῖς obtinebant, ita & iidem secundum quandoque, seu secunda vice (forsan & pluries) istud munus obibant. Id namque ex hac inscriptione nummi sub Maximino cusi liquet: ΕΠΙ ΓΡ. ΕΥΤΥΧΟΥ Β. ΝΥΣΑΕΩΝ. Quod idem tamen & apud alios locum habuisse, hæc sequens satis clare indicat ΕΠΙ ΓΡ. ΦΛ. ΒΑΣΣΟΥ Β. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. Ex quibus quoque non obscure apparet magistratum hunc annuum fuisse, atque ad eosdem aliquando post interpositum tempus, sive electione sive sortitione, iterum rediisse.

Porrò ὁ γραμματεὺς, secundum Eruditissimum Vaillantium, fuit *Senatûs ac populi Scriba*, *quique omnes Leges*, *Plebiscita*, *& Senatus consulta*, *in tabulas referebat*, *eorumque custos & interpres* [de quo postremo tamen ego valde dubito] *erat & in omnibus Psephismatis nomen suum*, *& ante ἄρχοντος & στρατηγῦ*, *qui Senatus pro magistratus tempore Præsides fuissent præscriptum habebat : cum illis quotannis creabatur*, *& si Archon aut Prætor è vita in magistratu exierat*, *nomen Scribæ in nummis signabatur: quod in urbibus ubi eorum nomen pro magistratu in nummis apponebatur*, *duo eligebantur ut Archontes & Duumviri*, *ut videre est in nummis.* An

An autem ille qui vocatur in marmoribus Oxoniensibus γραμματεὺς βουλῆς δήμου (supple ἐ, sicuti apud Sponium Tom. 2. pag. 404. habetur γραμματεὺς βουλῆς καὶ δήμου) cum pag. 264. tum pag. 294. unus idemque fuerit cum illo qui pag. 295. nominatur γραμματεὺς τῆς πόλεως; uti & an in postremo isto marmore, miserabilem in modum mutilato, quum bis occurrat γραμματέων ibi duo simul γραμματεῖς, sive uno eodemque tempore id muneris obeuntes, indicentur fateor mihi obscurum atque incertum esse.

Quod ulterius ad ipsorum dignitatem attinet; in ista inscriptione quæ apud Reinesium Classe III. n°. 36. & apud Sponium in miscellaneis pag. 369. occurrit, habemus I. ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΒΕΝΤΙΔΙΟΥ ΣΩΤΑ . . . . . . ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΑΙΛΙΟΥ ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΥ . . . . ΚΑΙ ΝΟΜΟΔΙΚΤΟΥ ΑΥΛΟΥ ΟΙΝΕΩΣ ac secundo (paucis interjectis) ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΑΥΡ. ΑΓΧΑΡΗΝΟΥ ΦΑΙΔΡΟΥ . . . . ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥΣ ΑΣΣΥΡΙΟΥ ΣΤΑΛΕΩΣ . , ... : : ΚΑΙ ΝΟΜΟΔΙΚΤΟΥ ΤΙΒ. ΚΛΑΥΔ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Quibus indicari videtur, sicut ἀγώνων seu Certaminibus præsidebant ἄρχοντες; ac quidem hoc anno hic, alio vero alius quispiam; iique essent *Sacræ Synodi* i. e. Collegii moderatorum ac ministrorum præsides; ita & γραμματέα hujus collegii secundum locum occupasse (sicut νομοδείκτης tertium) adeoque & in actis publicis ad illa Certamina spectantibus sic in suo munere quoque ἐπώνυμον fuisse temporaque certaminum diversa ab ipso etiam (prout is hoc aut illo anno præsidebat quoque) fuisse denominata.

Habemus igitur hîc & γραμματέα seu *Scribam Agonis Musici:* sive istius *Synodi*, aut *Collegii*, quod ei agoni præsidebat ac subserviebat. Huc enim spectat ille ἄρχων, & non ad Reipublicæ regimen: sicut ex νομοδείκτῃ qui tum huic, tum scribæ subjungitur, clarescit.

Quantæ dignitatis alias & circa administrationem civitatum fuerint ex sequentibus patet; ac 1. quidem ex lapide *Sardibus* urbe Lydiæ reperto; quem Reinesius Cl. VII. n°. 36. exhibet:

ΑΡΞΑΝΤΑϹ ΤΑϹ ΠΛΕΙϹΤΑϹ
ΑΡΧΑϹ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑϹ
ΕΝΔΟΞΩϹ ΚΑΙ ΕΠΙΦΑΝΩϹ
ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥϹΑΝΤΑϹ ΦΙΛΟ
ΤΙΜΩϹ καὶ τὰ λ.

2. Ex illo apud Napolitanos reperto, qui moribus Græcanicis ac ritibus (sicut alibi ex Strabone ostendo) maxime gaudebant, Classis I. n°. 203. reperiundo,

Η ΦΡΗΤΡΙΑ ΗΟΝΙΟΝΑΕΩΝ ΛΕΥΚΙΟΝ
ΕΡΕΝΝΙΟΝ ΠΥΘΩΝΟΣ ΥΙΟΝ ΑΡΙΣΤΟΝ
ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ
ΔΗΜΑΡΧΗΣΑΝΤΑ ΝΑΥΚΕΛΑΡΧΗΣΑΝ
ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΑΝΤΑ ΑΡΞΑΝΤΑ ΤΟΝ
ΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΚΟΝ ΘΕΟΙΣ

Tum tertiò ex illa Agrigentinorum, quæ sub finem hujus opusculi integra (prout nunc habetur) adducenda erit:

ΕΠΙ ΙΕΡΟΘΥΤΑ
ΝΥΜΦΩΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΦΙΛΩΝΟΣ
ΠΑΡΑΠΡΟΣΤΑ ΤΑΣ ΒΟΥΛΑΣ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑΣ ΤΑΣ ΦΥΛΑΣ
ΤΩΝ ΥΛΛΕΩΝ ΠΡΟΑΓΟΡΟΥΝΤΟΣ
ΔΙΟΚΛΕΟΣ ΤΟΥ ΔΙΟΚΛΕΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΑΔΡΑΝΙΩΝΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ καὶ τὰ λ.

4. Deni-

4. Denique ubi γραμματοφύλακα, alio nomine eodem tamen cum munere, ut puto, habemus; (nempe in miscellaneis Sponii pag. n°. CXVI.) hoc modo:

ΠΑΤΕΡΝΙΑΝΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΚΟΡΟΝ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΘΕΩΝ ΝΕΜΕΣΕΩΝ ΙΠΠΑΡΧΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΟΦΥΛΑΚΑ ΠΡΥΤΑΝΙΝ ΠΡΩΤΟΝ. ΑΓΟΡΑΝΟΜΟΝ ΤΑΜΙΑΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ, καὶ τὰ λ.

Quique hic simpliciter γραμματοφύλαξ appellatur, in Fœdere *Smyrnæorum* ac Magnetum vocatur γραμματοφύλαξ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου: quales tamen ab aliis γραμματεῦσιν ibi distingui videntur, nempe τοῖς τῶν ταγμάτων: qui minime ἐπώνυμοι erant; sed qui milites in catalogum redigebant; ex quo tum οἱ ἐξετασταὶ ab illis Scribis juramentum exigebant, eos bene numerum &c. exhibuisse. Quas exhibitas descriptiones (sive ut potius ipsa verba reddam.) Τὰς δὲ ἀνενεχθείσας γραφὰς οἱ ἐξετασταὶ παραδότωσαν τῷ γραμματοφύλακι τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου. Ὁ δὲ θέτω εἰς τὸ δημόσιον. Ἐπικληρωσάτωσαν δὲ οἱ ἐξετασταὶ εἰς τὰς φυλὰς τὰ ἀνενεχθέντα ὀνόματα πάντα, καὶ ἀναγραψάτωσαν εἰς τὰ κληρωτήρια. Καὶ ἔστω μετουσία τοῖς ἀναγραφεῖσιν εἰς τὰ κληρωτήρια πάντων ὧν καὶ τοῖς λοιποῖς πολίταις μέτεστιν, &c. *Exhibitas autem descriptiones Quæsitores* [ἐξετασταὶ] *tradunto ACTORVM SENATVS POPVLIQVE CVSTODI. Is publico archivo reponito. Sorte vero cooptanto Quæsitores edita nomina in Tribus, & describunto in sortium tabulas. Quin participes sint ii, qui præscripti fuerint in sortium tabulis, rerum omnium quarum participes sunt reliqui cives.*

DISSERTATIO SEXTA,

DE

Concilio Amphictionum, &c.

CAPUT I.

Origo atque initium Concilii Amphictyonum; *& an ab Acrisio an vero ab Amphictyone institutum fuerit. Quænam gentes membra istius* Concilii *fuerint, tum initio, tum etiam posterioribus temporibus. Quænam immutationes circa illud factæ fuerint; imprimis à Philippo Macedone. De* προμαντείᾳ *Delphis, seu prærogativa, qua primi ordine aliqui præ cæteris consulebant Oraculum: istaque occasione de* προεδρίᾳ, προδικίᾳ, *&* ἀτελείᾳ, ἀσυλείᾳ, *tum hic loci, tum alibi.*

HIsce jam utcunque pertractatis, non possum, non subjungere *Amphictyonas*: eo quod istud *Amphictyonum Concilium*, quod tanta fama atque auctoritate inter Græcos fuit, cum peculiaria quædam curaret Sacra, (hincque & Delphici Templi, atque Oraculi simul, curam gereret) tum & commune jus Græcorum (illorum saltem qui hujus communitatis participes erant) tutaretur; eorum nempe, libertatem, quamdiu ipsa Græcia libera fuit, tutaretur; judicia quædam peculiaria exerceret, bellaque Sacra aut profana pro ista declararet ac susciperet; aliaque plura gereret quæ ad istam communitatem pertinerent. Sicuti & *Sacerdotum* ac membrorum primariorum istius *Concilii*, sive *Hieromnemonum* ac

ac *pylagorarum*, nominibus, ut ἐπωνύμων, annua tempora signata fuerunt.

Ut autem de origine istius *Concilii* prius agam, notandum diversimode de illa scipsisse veteres: cum hi illam Amphi-ctyoni, alii rursus Acrisio adscribant, atque illa quæ de Concilio isto ante Acrisium narrantur plane fabulosis deputent: quorum è numero quoque Strabo est; qui temporum fabulosorum historiis non nimium credulus, ita libro nono loquitur: Τὰ πάλαι μὲν οὖν ἀγνοεῖται. Ἀκρίσιος δὲ τῶν μνημονευομένων πρῶτος διατάξαι δοκεῖ τὰ περὶ τοὺς Ἀμφικτύονας, καὶ πόλεις ἀφορίσαι τὰς μετεχούσας τοῦ συνεδρίου, καὶ ψῆφον ἑκάστῃ δοῦναι, τῇ μὲν καθ᾽ αὑτὴν, τῇ δὲ μεθ᾽ ἑτέρας, ἢ μετὰ πλειόνων· ἀποδεῖξαι δὲ καὶ τὰς Ἀμφικτυονικὰς δίκας, ὅσαι πόλεσι πρὸς πόλεις εἰσίν. ὕστερον δὲ ἄλλαι πλείους διατάξεις γεγόνασιν, ἕως κατελύθη καὶ τοῦτο τὸ σύνταγμα, καθάπερ καὶ τὸ τῶν Ἀχαιῶν. αἱ μὲν οὖν πρῶται δώδεκα συνελθεῖν λέγονται πόλεις· ἑκάστη δ᾽ ἔπεμπε Πυλαγόραν, δὶς κατ᾽ ἔτος οὔσης τῆς συνόδου, ἔαρός τε καὶ μετοπώρου· ὕστερον δὲ καὶ πλείους συνῆλθον πόλεις· τὴν δὲ σύνοδον Πυλαίαν ἐκάλουν, τὴν μὲν ἐαρινὴν, τὴν δὲ μετοπωρινὴν, ἐπειδὴ ἐν Πύλαις συνήγοντο, ἃς καὶ Θερμοπύλας καλοῦσιν· ἔθυον δὲ τῇ Δήμητρι οἱ Πυλαγόραι. *Antiquiora sane ignorantur. Sed Acrisius primus memoratur, qui Amphictyonum ordinem instituerit, & urbes definiverit, quibus in eo consessu locus esset: singulisque suffragii locum tribuerit, aliis pro se, aliis cum una aliqua aut pluribus aliis, communicata sententia: judicia etiam ordinasse, quibus urbium inter se lites disceptarentur. Postea temporis plures sunt factæ constitutiones: donec illud quoque abolitum est collegium; itidem, ut Achæorum. Principio convenisse dicuntur duodecim civitates, quarum quævis suum mitteret legatum Pylagoram dictum. Conveniebatur bis per annum, scilicet Vere & Autumno. Concilium Pylæam nominabant, vernum & autumnale: quia ad Pylas conveniebant, quæ etiam à calidis aquis Thermopylæ appellantur. Cereri sacrificabant Pylagoræ.*

Quæ

Quæ Strabonis verba paulisper illustrare, ac cum aliorum verbis conferre nitar, postquam & Pausaniam, de hoc Concilio loquentem adduxero. Qui Pausanias, dum rem altius repetit, ulteriusque deducit quam Strabo, hoc modo loquitur in Phocicis, seu lib. 10. καταστήσασθαι δὲ συνέδριον ἐνταῦθα Ἑλλήνων, οἱ μὲν Ἀμφικτύονα τὸν Δευκαλίωνος νομίζουσι, καὶ ἀπὸ τούτου τοῖς συνελθοῦσι ἐπίκλησιν Ἀμφικτύονας γενέσθαι. Ἀνδροτίων δὲ ἐν τῇ Ἀτθίδι ἔφη συγγραφῇ, ὡς τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀφίκοιντο ἐς Δελφοὺς παρὰ τῶν περιοικούντων συνεδρεύσοντες· καὶ ὀνομασθῆναι μὲν Ἀμφικτίονας τοὺς συνελθόντας, ἐκνικῆσαι δὲ ἀνὰ χρόνον τὸ νῦν σφισιν ὄνομα. Ὑπὸ μὲν δὴ Ἀμφικτύονος αὐτοῦ φασὶν ἐς συνέδριον κοινὸν τοσάδε γένη τοῦ Ἑλληνικοῦ συναχθῆναι· Ἴωνας, Δόλοπας, &c. *Conventum hoc in loco Græci constitutum ab Amphictyone primum Deucalionis filio, satis constanti hominum sententia traditur; & ab eo consessum illum Amphictyonas appellatos. Androtion vero in Attica historia, scribit, in Delphicum consessum initio è circumvicinis convenisse consiliarios: eosque qui eo convenire solerent,* Ἀμφικτίονας (i. e. circumvicinos) *nominatos fuisse: postmodum vero id obtinuisse nomen, quo nunc appellantur,* Ἀμφικτύονες. *Ab ipso quidem Amphictyone in commune concilium vocatos tradunt hos Græci nominis populi Iones, Dolopes,* &c.

Primo igitur initio, sive id ab Amphictyone, sive ab Acrisio repetendum sit, Concilium istud fuit XII. urbium, qui singulæ ad *Pylæam*, quæ primitus, *Thermopylis* instituebatur, unicum mittebant *Pylagoram*. Crediderim sane fundamenta istius Concilii jam ante Acrisium fuisse jacta, ab isto vero illud in meliorem ordinem fuisse redactum, pluresque civitates illis XII. superadditas; quanquam non plures numero *Pylagoræ* tunc adhuc eo mitterentur: sed una unicum suffragium ferret, pro semetipsa, alia vero unicum pro duabus i. e. pro se atque alia sibi juncta simul, alia denique pro pluribus ita simul junctis.

At

At tempore ulterius procedente plures Civitates acceſſiſſe patet ex illis, quæ a Pauſania narrantur; adeoque & ſuffragiorum numerum fuiſſe adauctum: quin totas tandem regiones ad κοινὸν illud ſeu *communitatem* illam nomen dediſſe, ſeſeque iſto fœdere devinxiſſe: atque hinc quoque factum fuiſſe ut plures numero *Pylagoræ* ſimul ab unica ſeu civitate, ſeu populo vel regione eò mitterentur: quamvis iſti plures ſimul miſſi unicum ſolum ferrent ſuffragium: donec & hæc temporis tractu mutarentur.

Manebat interim ille numerus XII. populorum ſeu gentium, quæ iſtius communitatis participes erant: ſed numerantur iſtæ pauliſper diverſe, a diverſis antiquorum ſcriptorum. Æſchines enim (Orat. περὶ παραπρεσβείας) hoc modo illas enumerat, de ſua ſcilicet ætate locutus: κατηριθμησάμην ἔθνη δώδεκα τὰ μετέχοντα τοῦ ἱεροῦ· Θετταλοὺς, Βοιωτοὺς (οὐ Θηβαίους μόνους) Δωριέας, Ἴωνας, Περραιβοὺς, Μάγνητας, Λοκροὺς, Οἰταίους, Φθιώτας, Μαλεεῖς, Φωκεῖς. καὶ τούτων ἔδειξα ἕκαστον ἔθνος ἰσόψηφον γενόμενον τὸ μέγιστον τῷ ἐλάττονι· τὸν ἥκοντα ἐκ Δωρίου καὶ Κυτινίου, ἴσον δυνάμενον Λακεδαιμονίοις (δύο γὰρ ψήφους ἕκαστον φέρει ἔθνος) πάλιν ἐκ τῶν Ἰώνων τὸν Ἐρυθρέα καὶ Πριηνέα τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ τοὺς ἄλλους κατὰ ταυτά. *Enumerabam porro gentes XII. quæ Templi participes eſſent, Theſſalos, Bæotios,* [non Thebanos ſolos] *Dorienſes, Jones, Perrhibæos, Magnetes, Locrenſes, Oetæos, Phtios, Maleenſes, Phocenſes: & harum gentium unamquamque demonſtrabam par ſuffragii jus habere, maximam idem quod minimam: eum qui veniſſet Dorio & Cytinio, tantum valere quantum Lacedæmonias (binum enim quamque gentem ſuffragium ferre) ex Jonibus item Erythræum & Prienenſem quantum Athenienſes; & cæteros eodem modo.*

Harpocration vero, & Suidas, hoc modo gentes illas enumerant: *Jonas, Dorienſes, Perrhibæos, Bœotios, Magnetes, Achæos, Phtiotas, Maleenſes, Dolopes, Ænienas, Delphos, Phocenſes.*

At Pausanias (ut jam pro parte indicavi) ita de ipsis loquitur: Ὑπὸ μὲν δὴ Ἀμφικτύονος αὐτοῦ φασὶν ἐς συνέδριον κοινὸν ποσάδε γένη τοῦ Ἑλληνικοῦ συναχθῆναι· Ἴωνας, Δόλοπας, Θεσσαλοὺς, Αἰνειανοὺς, Μάγνητας, Μαλεέας, Φθιώτας, Δωριεῖς, Φωκέας, Λοκροὺς τῇ Φωκίδι ὁμόρους ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Κνημῖδι. Καταλαβόντων δὲ Φωκέων τὸ ἱερὸν, καὶ ὕστερον δεκάτῳ ἔτει λαβόντος πέρας τοῦ πολέμου, μεταβολὴν καὶ τὰ Ἀμφικτυόνων ἔσχε. Μακεδόνας μὲν γὰρ τέλειν ἐς Ἀμφικτύονας ἐφέροντο, Φωκέων δὲ τὸ ἔθνος καὶ ἐκ τοῦ Δωρικοῦ Λακεδαιμόνιοι μετασχόντες ἐπαύσαντο Ἀμφικτυονίας· οἱ μὲν τοῦ τολμήματος ἕνεκα οἱ Φωκαεῖς, οἱ δὲ συμμαχίας ἐστέρηντο οἱ Λακεδαιμόνιοι τῆς Φωκέων ζημίας. Βρέννου δὲ τὸν Γαλατῶν στρατὸν ἀγαγόντος ἐς Δελφοὺς, προθυμίαν ἐς τὸν πόλεμον οἱ Φωκεῖς πλείστην τοῦ Ἑλληνικοῦ παρέχοντο. καὶ ἀπὸ τοῦ ἔργου τούτου μετασχεῖν Ἀμφικτυονίας αὖθις καὶ ἐς τὰ ἄλλα ἐγένετο ἀξίωμα αὐτοῖς ἀνασώσασθαι τὸ ἀρχαῖον. Βασιλεὺς δὲ Αὔγουστος μετεῖναι καὶ Νικοπολίτας τοῖς πρὸς τῷ Ἀκτίῳ συνεδρίου τοῦ Ἀμφικτυόνων ἠθέλησε. Μάγνητας μὲν οὖν καὶ Μαλεεῖς, καὶ Αἰνειᾶνας, καὶ Φθιώτας, Θεσσαλοῖς συντελεῖν· τὰς ψήφους δὲ ὅσαι τούτων τε καὶ Δολόπων (οὐ γὰρ ἔτι ἦν Δολόπων γένος) Νικοπολίτας φέρειν. Οἱ δὲ Ἀμφικτύονες οἱ ἐπ' ἐμοῦ τριάκοντα ἀριθμῷ ἦσαν. Ἐκ Νικοπόλεως μὲν καὶ Μακεδονίας τε καὶ Θεσσαλῶν, ἀπὸ ἑκάστων δύο ἀριθμῷ ἦσαν· ἐκ δὲ Βοιωτῶν (Θεσσαλίας γὰρ καὶ οὗτοι τὰ ἀρχαιότερα ᾤκησαν, καὶ Αἰολεῖς τηνικαῦτα ἐκαλοῦντο) καὶ ἐκ Φωκέων τε καὶ Δελφῶν, παρὰ τούτων δύο ἑκάστων· εἷς δὲ ἐκ Δωρίδος τῆς ἀρχαίας. πέμπουσι δὲ καὶ Λοκροὶ οἵ τε καλούμενοι Ὀζόλαι καὶ οἱ πέραν Εὐβοίας, ἕνα ἑκάτεροι. καὶ Εὐβοεὺς ἐστιν εἷς καὶ εἷς Ἀθηναῖος. Αἱ μὲν δὴ πόλεις Ἀθῆναι καὶ Δελφοὶ καὶ ἡ Νικόπολις, αὗται μὲν ἀποστέλλουσι συνεδρεύσαντας ἐς Ἀμφικτυονίαν πᾶσαν. Ἀπὸ δὲ ἐθνῶν καταλεγμένων ἑκάστῃ πόλει ἀναμέρος ἐς Ἀμφικτύονας καὶ ἐν χρόνου περιόδῳ συντελεῖν ἐστιν. *Ab ipso quidem Amphictyone in commune Concilium vocatos tradunt hos Græci nominis populos, Jones, Dolopas, Thessalos, Ænianos, Magnetes, Maleenses, Phthiotas, Dorienses, Phocenses, & Locros Phocidi finitimos, Cremidis montis accolas. Postea vero quam*

quam Phocenses Templum diripuerunt, decennali jam bello confecto, mutationem etiam sensit Amphictyonum curia: siquidem Macedones locum in ea sunt adepti: Phocensium vero natio, & ex Dorico nomine Lacedæmonii, sunt ordine moti: illi ob admissum sacrilegium, hi quod opem Phocensibus tulissent, mulcta affecti. Verum cum Galli duce Brenno Delphos adorti fuissent, præ cunctis Græcis Phocenses strenuè rem gesserunt: quare & Amphictyonatum, & pristinam omnem dignitatem receperunt. Augustus deinde Imperator Nicopolitanis etiam, qui ad Actium sunt, locum esse inter Amphictyonas voluit: cum Magnetas, Maleenses, Ænianas, ac Phtiotas contribuere se Thessalis jussisset: Suffragia autem quæ eorum & Dolopum fuerant (interierat enim jam Dolopum gens) ad Nicopolitanos transtulit. Fuerunt ætate mea Amphictyones numero XXX. A Nicopoli, Macedonia & Thessalis bini: ex Bæotis vero (nam & hi priscis temporibus Thessaliæ partem tenuerunt, Æolenses appellati) ex Phocensibus item & Delphis bini: unus ex vetere Dorica terra. Mittunt præterea Locri qui Ozolæ appellantur, & simul qui ultra Eubœam sunt, unum utrique. Unus Eubœensis, & item unus Athenis accedit. Athenæ quidem, Delphi, & Nicopolis, omnes obeunt Amphictyonum conventus. Nam ex cæteris quos enumeravimus populis, vicem quisque suam rato temporis ambitu in eum consessum conveniunt.

Mutationem hîc factam non obscure videmus per Acrisium: forsan & alia quoque facta fuit intra Acrisii & Philippi Macedonis ætatem: quod postremum etiam, non tantum ex temporum constitutione, sed & ex ipsa Æschinis enumeratione, apparere videtur. *Thessalos* enim nominat Æschines & *Oetæos*, & *Locrenses*, & *Bæotos*; ac quidem cum hac distinctione addita, *non solos Thebanos*, Thebanosque

que adeo a *Bœotis* ſeparatos in iſtarum gentium catalogo recenſet. *Oltæos* quoque (ut videmus) nominat, quos alii, uti *nec Dolopas*, memorant: quum Harpocration, & Suidas *Achæos* & *Dolopas* & *Ænianas* numerent. Nec *Delphos* memorat Æſchines; qui tamen ab Harpocratione & Suida memorantur: Sicuti nec *Bœotorum*, nec *Thebanorum* meminit Pauſanias, dum cæteros recenſet.

Nec certe cum idem Pauſanias enumerare ſuffragia, quæ ſua ætate ibi ferebantur, inſtituerit, eaque XXX. numero fuiſſe dicat, non tamen ultra XVII. adſcendit. Ita ut hic aliquid in ipſo deficere videatur: cum XIII. reſtent, ab eo non memorata, ut numerus iſte XXX. compleatur. Nec præterea ipſi cum Æſchine convenit; qui ſingulis populis bina ſuffragia adſcribit: cum noſter *Dorienſibus*, *Locrenſibus* aliiſque duobus, ſingulis tantum ſingula ſuffragia attribuat. De Prienenſibus, in Jonia (ac quidem ubi Concilium *Panionium* habebatur) ac de Erythræis interim ita loquitur Æſchines, ut qui æquale ſuffragiorum jus cum Athenienſibus ac Lacedæmoniis obtinuerint.

Hic ſimiliter obſervandum, ex Joniæ urbibus, non ſolis majoribus verum & longe minoribus, vice ita, ut videtur obſervatâ delegatos *Pylagoras* atque *Hieromnemones* ad Pylæam (ſive illa ad Thermophylas ſive Delphis celebraretur) fuiſſe profectos: ſeu quod iſtæ vices ordine in orbem redirent, ſeu quod id electione facta contigerit. Quod maxime factum fuiſſe mihi videtur, ubi ac quando, duæ, tres, quatuor pluresve urbes ſimul unicum (ut Strabo narrat) ibi ferrent ſuffragium. Quod ex. gr. ita in Doride, quæ quatuor tantum urbibus conſtabat, proculdubio locum habuit.

Notanda denique illa, quæ Plutarchus de Themiſtocle narrat; hæc nempe ſequentia: Ἐν δὲ τοῖς Ἀμφικτυονικοῖς συνεδρίαις τῶν Λακεδαιμονίων εἰσηγουμένων ὅπως ἀπείργωνται τῆς Ἀμφικτυονίας

νίας αἱ μὴ συμμαχήσαισαν κατὰ τοῦ Μήδου πόλεις, φοβηθεὶς μὴ Θετταλοὺς καὶ Ἀργείους, ἔτι δὲ Θηβαίους ἐκβαλόντες τοῦ συνεδρίου, παντελῶς ἐπικρατήσωσι τῶν ψήφων, καὶ γένηται τὸ δοκοῦν ἐκείνοις, συνεῖπε ταῖς πόλεσι, καὶ μετέθηκε τὰς γνώμας τῶν πυλαγόρων· διδάξας ὡς τριάκοντα καὶ μία μόναι πόλεις εἰσὶν αἱ μετασχοῦσαι τοῦ πολέμου, καὶ τούτων αἱ πλείους παντάπασι μικραί. δεινὸν οὖν εἰ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐκσπόνδου γενομένης, ἐπὶ ταῖς μεγίσταις δυσὶν ἢ τρισὶ πόλεσι ἔσται τὸ συνέδριον. *Quum in conventibus Amphictyonicis referrent Lacedæmonii ad Concilium, ut ab eo concilio arcerentur civitates quæ arma non consociassent adversus Medum, timens ne summotis a consessu Thessaliis, Argivis, præterea Thebanis, illi haberent semel ad nutum suum suffragia, atque ex eorum voluntate omnia gererentur*, [quod postea Macedonibus ex tali artificio obtigit] *patrocinatus est hisce civitatibus, & sententias Pylagorarum circumegit; docens quæ consortes belli fuissent unam & triginta civitates esse, atque has magnâ ex parte plane exiles. Non esse igitur ferendum, si exclusa a fœdere reliqua Græcia Concilium hoc ad duarum vel trium Amplissimarum civitatum arbitrium redigeretur*, &c. Quum scilicet XXXI. istis civitatibus illud jus suffragia ibi ferendi, a Lacedæmoniis ut videmus, concederetur, non voluit reliquam Græciam hinc exclusam Themistocles.

Non credo quidem omnes istas XXXI. civitates tunc singulas jus illud suffragii reverâ possedisse: sed id voluisse Themistoclem: ut si hæ omnes istud jus obtinerent, reliquas non posse excludi; quod æque civitates Græcæ essent.

Observandum quoque est, *Argivos* hîc quoque nominari; ut quos Lacedæmonii eodem prætextu exclusos volebant. Qui tamen Argivi neque a Strabone, neque ab ullo alio, inter Amphictyones numerantur: nisi velimus hos sub communi Doriensium (in Peloponneso) nomine fuisse compre-

 hen-

hensos: sicut *Jones* in Asia minori: qui æque ab *Jonibus Achæis* atque illi a *Doride*, extra Peloponnesum, originem suam trahebant.

Denique ex Pausaniæ verbis videmus, nunc hos populos, vel civitates, inde fuisse extrusos, nunc illos fuisse allectos, aliorumque suffragia, vel tali, vel alia, occasione aliis fuisse tributa: nec semper easdem civitates idem jus suffragii obtinuisse; nec semper omnes simul ad omnes conventus Pylæos comparuisse: postremis saltem (ac quidem Pausaniæ) temporibus; cæterosque, præter *Athenienses*, *Delphenses* ac *Nicopolitanos*, statas suas vices eò conveniendi observasse.

Porrò hoc tandem observari debet Civitates istas, quæ ibi jus, sive unius, sive bini numero suffragii obtinebant, non semper unicum tantum eò misisse *Pylagoram*. Sed videmus ex Æschine, jam Philippi Macedonis tempore, ab Atheniensibus quatuor simul eo missos fuisse Pylagoras (inter quos & ipse Æschines semetipsum numerat, & Demosthenes quoque ut optime Le Prideaux observat, numerandus est) una cum *Hieromnemone*, fuisse delegatos: non scilicet, quod majus jus suffragii (ut dixi) tunc haberent, sed ob negotii tunc tractandi pondus, ac quod, factionibus laborante tunc populo Atheniensi, pars una alteri plane diffideret; hincque Demosthenes æque atque Æschines eò delegatus fuisset; aliique, sive ex more, sive ob causam modo dictam, ipsis adjuncti fuerint: quod tamen circa *Hieromnemones* se aliter habebat. Istumque morem credo & apud alios, populos scilicet potentiores obtinuisse; in turbido, saltem, Græcorum populorum statu, aut metu hostis externi.

Ex Pausaniæ verbis, jam supra adductis, videmus *Macedonas*, post decennale bellum cum Phocensibus, locum inter *Amphictyonas* fuisse adeptos, extrusis inde his Phocensibus. Quod quomodo factum nobis narrat, libro 16. Diodorus

dorus Siculus. Unde & clarius perspicimus, cuinam fundamento innixus Demosthenes dixerit. [Sicut & alibi rationes reddidi] τὴν Πυθίαν φιλιππίζειν: quod ille scilicet Oraculo Delphico, adeoque & Pythiæ, dominaretur; eamque cogere valeret, ut quicquid ille vellet, de quocunque negotio vaticinaretur. Verba autem ejus hæc sunt: Οἱ δὲ Φωκεῖς συντριβόντες ταῖς ἐλπίσι, παρέδωκαν ἑαυτοὺς τῷ Φιλίππῳ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἄνευ μάχης ἀνελπίστως καταλύσας τὸν ἱερὸν πόλεμον, συνέδρευε μετὰ τῶν Βοιωτῶν καὶ Θετταλῶν. ἔκρινεν οὖν συναγαγεῖν τὸ τῶν Ἀμφικτυόνων συνέδριον, καὶ τούτῳ περὶ τῶν ὅλων διάγνωσιν ἐπιτρέψαι. ἔδοξεν οὖν τοῖς συνέδροις μεταδοῦναι τῷ Φιλίππῳ καὶ τοῖς ἀπογόνοις αὐτοῦ τῆς Ἀμφικτυονίας, καὶ δύο ψήφους ἔχειν ἃς πρότερον οἱ καταπολεμηθέντες Φωκεῖς εἶχον. τῶν δὲ ἐν Φωκεῦσι τριῶν πόλεων περιελεῖν τὰ τείχη, καὶ μηδεμίαν κοινωνίαν εἶναι τοῖς Φωκεῦσι τοῦ ἱεροῦ, μηδὲ τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτοῖς μηδὲ ἵππους, μηδὲ ὅπλα κτήσασθαι, μέχρις ἂν οὗ τὰ χρήματα ἐκτίσωσι τῷ θεῷ τὰ σεσυλημένα. τοὺς δὲ πεφευγότας τῶν Φωκέων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν μετεσχηκότων τῆς ἱεροσυλίας ἐναγεῖς εἶναι καὶ ἀγωγίμους πανταχόθεν· τὰς δὲ πόλεις ἁπάσας τῶν Φωκέων κατασκάψαι, καὶ μετοικίσαι εἰς κώμας, ὧν ἑκάστην μὴ πλεῖον ἔχειν οἰκιῶν πεντήκοντα, μηδὲ διεστάναι ἔλαττον σταδίου τὰς κώμας ἀπ᾽ ἀλλήλων. ἔχειν δὲ Φωκεῖς τὴν χώραν, καὶ φέρειν καθ᾽ ἐνιαυτὸν τῷ θεῷ φόρον τάλαντα ἑξήκοντα, μέχρις ἂν ἐκτίσωσι τὰ ἀπογραφέντα χρήματα κατὰ τὴν ἱεροσυλίαν. τιθέναι δὲ καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν Πυθίων Φίλιππον μετὰ Βοιωτῶν καὶ Θετταλῶν, διὰ τὸ Κορινθίους μετεσχηκέναι τοῖς Φωκεῦσι τῆς εἰς τὸ θεῖον παρανομίας· τοὺς δὲ Ἀμφικτύονας καὶ τὸν Φίλιππον τὰ ὅπλα τῶν Φωκέων καὶ τῶν μισθοφόρων καταπετροκοπῆσαι, καὶ τὰ λείψανα αὐτῶν κατακαῦσαι, καὶ τοὺς ἵππους ἀποδόσθαι. ἀκολούθως δὲ τούτοις διέταξαν οἱ Ἀμφικτύονες τὰ περὶ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ μαντείου, καὶ τἄλλα πάντα τὰ πρὸς εὐσέβειαν καὶ κοινὴν εἰρήνην, καὶ ὁμόνοιαν τοῖς Ἕλλησιν ἀνήκοντα· μετὰ δὲ ταῦτα Φίλιππος μὲν τὰ δεδογμένα τοῖς Ἀμφικτύοσι συγκαταστήσας, καὶ πάντα φιλοφρονηθεὶς, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, οὐ μόνον δόξαν εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς στρατηγικῆς περιπεποιημένος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν αὐτῷ αὔξησιν γενέσθαι μεγάλα προ-

προσκατασκευασάμενος. *At Phocenses, rebus jam desperatis, se dederunt Philippo. Rex autem cum sic sine pugna Sacrum illud bellum ad finem perduxisset, consilium iniit cum Bœotiis & Thessalis. Utile igitur duxit convocare concilium Amphictyonicum, illique* (*quasi*) *judicium omnium rerum gerendarum permittere. Visum itaque fuit Amphictyonici concilii membris participem facere Philippum ejusque posteros istius Concilii: utque duo suffragia* (in eo) *obtineret; quæ, antequam debellati fuissent, Phocenses habuerant: utque trium urbium in Phocide muri subverterentur; nullaque communio esset Phocensibus neque Templi, neque Concilii Amphictyonici; neque ipsis liceret ut equos aut arma possideant, donec pecunias quibus Deum spoliarant, restituissent. Profugos autem Phocensium, omnesque illorum sacrilegii participes devoti ut essent, atque undecunque in nexum ipsos abducere jus esset cunctaque urbes Phocensium ut subruerentur, incolæque in pagos habitandos distribuerentur: quorum* [pagorum] *unaquæque non plures quam quinquaginta domos haberent, neque ultra stadium una ab altera distarent. Ac possiderent quidem Phocenses terram, sed quotannis redderent tributum sexaginta talentorum, donec persolvissent æstimatam atque indicatam pecuniæ mulctam, pro ratione Sacrilegii: utque Philippus constitueret, atque indiceret certamina Pythia, simul cum Bœotiis ac Thessalis; eo quod Corinthii participes fuissent Phocensibus injuriæ ac criminis in Deum. Ut porro Amphictyones ac Philippus arma Phocensium contra rupes ac lapides confringerent, & fragmenta inde reliqua comburerent; equosque redderent. Secundum hæc ordinarunt Amphictyones illa, quæ ad Oraculi curam atque administrationem pertinebant, cunctaque alia quæ ad religionem & communem Græcorum concordiam facerent. Post illa vero constituta Philippus, cum & ea simul cum illis constituisset,*

ſtituiſſet, ac lubenti animo approbaſſit, redit in Macedoniam; quando jam non tantum gloriam pietatis ac bellicæ virtutis ſibi comparaſſet; ſed & præterea hinc magna ſibi ad futurum incrementum adjumenta comparaſſet.

Nec certe minus huc faciunt hæc Demoſthenis verba, ex tertia Orat. contra Philippum, de hoc ipſo Philippo: Οὐ πρὸς τὸ πόλεις Ἑλληνίδας ἀνῃρηκέναι, τίθησι μὲν τὰ Πύθια, τὸν κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνα, κἂν αὐτὸς μὴ παρῇ, τοὺς δούλους ἀγωνοθετήσοντας πέμπει; κύριος δὲ Πυλῶν καὶ τῶν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας παρόδων ἐστι, καὶ φρουραῖς, καὶ ξένοις τοὺς τόπους τούτους κατέχει; ἔχει δὲ καὶ τὴν προμαντείαν τοῦ θεοῦ, παρώσας ἡμᾶς καὶ Θετταλοὺς, καὶ Δωριέας, καὶ τοὺς ἄλλους Ἀμφικτύονας, ἧς οὐδὲ τοῖς Ἕλλησιν ἅπασι μέτεστι; *Nonne præterquam quod urbes Græciæ evertit, etiam Pythiis præeſt communibus Græcorum ludis? Quod ſi ipſe abfuerit Servos ſuos mittit certamini præfuturos? Nonne Pylas & Græciæ aditus tenet? Nonne præſidiis & peregrino milite loca illa tuetur? Nonne etiam in accipiendis Apollinis Oraculis prærogativam habet, repulſis nobis & Theſſalis & Dorienſibus & aliis Amphictyonibus: in cujus dignitatis ſocietatem non omnes Græci veniunt?*

In quibus verbis rurſus illud notandum, Philippum occupaſſe τὴν προμαντείαν, ſeu prærogativam Oraculum ante alios conſulendi (ut Latinus interpres illud vertit) & ita quidem ut ab illa alios deturbaret. Quæ προμαντεία hîc equidem mihi non videtur, jus aliquid aut prærogativa prius ordine, præ aliis Oraculum conſulendi; atque ita quidem, ut ille qui προμαντεία iſta gaudebat, primus præ aliis, ac ſine ſortitione id conſuleret: ſed quo quis Oraculo ita dominaretur, ut ipſius quaſi imperium obtineret, atque ita perpetuo præſideret, ut Amphictyonibus aliis, qui ſive forte, ſive vice in orbem redeunte, nomine ipſorum provinciæ aut regionis (quæ Amphictyoniæ particeps eſſet) Oraculo præſiderent, iſtam prærogativam eriperet: atque ita Philippus non ſolis Athenienſibus

 id

id faceret, verum & Thessalis, & Doriensibus, & omnibus cæteris Amphictyonibus.

Fuisse tamen sive gentes, inter Græcos, sive singulares homines, quibus ob merita in rempublicam primus locus, ratione ordinis ac temporis, præ aliis, circa Oraculi consultationes concedebatur (quum interim Oraculi Antistites bene caverent, ne id ipsis circa expiscandas postulationes, aliquid detrimenti afferret) minime negare velim: cum & προξενίαν & πολιτίαν, & ἀτέλειαν, & ἀσυλίαν, & προεδρίαν, & alia nonnulla præter ista, hominibus bene meritis erga hanc illamve rempublicam concessa fuisse reperiamus.

Quam jam posterius memoratam προμαντείαν, fateor, mihi sugessit, in epistola mihi auro contrà cara, Amplissimus Gisb. Cuperus, dum in memoriam revocaret mihi inscriptionem apud Sponium in Wheler reperiundam, quamvis injuria temporum (forsan & hominum sive Turcarum, sive aliorum) misere mutilatam: & ex qua nobis hæc sequentia restant: quamquam aliter paulo a Wheler, aliter a Sponio excerpta fuit. Illa enim quam Wheler exhibet pag. 346. Itinerarii (ac quidem parte Secunda) hoc modo se habet:

. ΤΥΧΑ ΔΕΛΦΟ . . . .
. . ΑΝΓΙΑΤΡΩΝΑ . . . .
. . ΩΝΙΟ ΕΥΔΩΡΩΝ . . .
. . ΑΡΚΟΥ ΒΟΙΩΤΟΙΣ . . .
ΤΑΝΑΓΡΑΣ ΑΥΤΟΙΣ
Ι ΕΝΓΟΝΟΙΣ ΠΡΟΞΕ
Ν ΠΡΟΜΑΝΤΕΙΑΝ
. ΕΛΙΑΔΑΣ ΤΑΙΑΝ
ΠΡΟΕΔΡΙΑΝ ΠΡΟΔΙΚΙ
ΑΝ ΕΠΙ ΤΙΜΑΝ ΚΑΘΑΠΕΡ
. ΔΕΛΦΟΙΣ ΑΡΧΟΝΤΟΣ
ΘΟΙΝΙΩΝΟΣ ΒΟΥΛΕΥ
. ΝΤΩΝ . ΣΩΠΟΔΟΡΟΥ

Illa

Illa autem, quam profert Sponius, hoc modo:

. . . . ΑΔΕΛΦΟ
. . . ΑΝ ΠΑΤΡΩΝΑ
. . . . . ΕΤΑΩΡΩΙ
. . ΤΑΡΧΟΥ ΒΟΙΩΤΟΙΣ
ΤΑΝΑΓΡΑΣ ΑΥΤΟΙΣ
ΕΓΓΟΝΟΙΣ ΠΡΟΞΕ
. . ΠΡΟΜΑΝΤΕΙΑΝ
ΕΛΕΙΑΔΑΣΤΑΙΑΝ
ΠΡΟΕΔΡΙΑΝ ΠΡΟΔΙΚΙ
ΑΝ ΕΠΙΤΙΜΑΝ ΚΑΘΑΠΕΡ
. . . ΔΕΛΦΟΙΣ ΑΡΧΟΝΤΟΣ
ΘΟΙΝΙΩΝΟΣ ΒΟΥΛΕΥ
. . Ν ΓΩΝ . . ΣΩΠΟΔΟΡΟΥ
. . . ΡΑΚΛΕΙ . . ΑΔΑΜΟΥ . .

Videmus satis clare (saltem isti qui circa inscriptiones aliquantulum versati sunt) hujus marmoris inscriptioni & caput & caudam deesse; præterquam quod & aliàs nulla pene linea in illa restet integra. Hinc & incertum manet quid in lineis prima, secunda ac tertia, cum emendandum, tum supplendum, sit: nisi quod omisso isto ΕΥΔΩ, illud, quod sequitur, ΡΩΙ, in ΒΟΙ mutandum videatur, ac cum sequenti linea, inserto Ω, conjungendum, atque ita ΒΟΙΩΤΑΡΧΟΥ legendum sit: qui *βοιωτάρχης* forsan ex *Tanagra* fuit electus. Nóvimus, certe, ex Stephano, Strabone, ac Pausania *Tanagram* ex præcipuis Bœotiæ urbibus fuisse, tum ob antiquitatem, tum ob religionem, tum denique ob Templa ac Theatrum, quibus ornata fuit.

 A Del-

A Delphensibus igitur, (ubi inscriptio illa, sicuti reperta, ita & proculdubio posita fuit) videtur ille, cujus honori hoc marmor inscriptum fuit, non solus, verum & ipsius posteri, memoratis in illo prærogativis, honorati fuisse. Hoc namque liquere videtur, ex vocibus illis ΑΥΤΟΙΣ ΕΓΓΟΝΟΙΣ (quibus, uti credo vocula ΣΥΝ interserenda, atque inde legendum ΑΥΤΟΙΣ ΣΥΝ ΕΓΓΟΝΟΙΣ: quamvis non ignorem illud σὺν manente eodem sensu sæpius quandoque omitti) quibus posteri denotantur. Prærogativæ autem istæ sunt, non sola ΠΡΟΜΑΝΤΕΙΑ, verum & præter ΠΡΟΕΔΡΙΑΝ & ΠΡΟΔΙΚΙΑΝ, etiam ΑΤΕΛΕΙΑ & ΑΣΥΛΙΑ ita enim ista ΕΛΕΙΑΛΑΣΤΛΙΑΝ, emendanda, seu restituenda sunt. Illustratur autem hoc marmor quoque 1. ex Decreto illo Byzantiorum, quod habetur apud Demosthenem, in oratione περὶ στεφάνου; in quo inter alia habentur hæc sequentia: δεδόχθω τῷ δάμῳ τῶν Βυζαντίων, καὶ Περινθίων Ἀθηναίοις δόμεν ἐπιγαμίαν, πολιτείαν, ἔγκτασιν γᾶς (namque ita certe legendum, non vero ἐκ τᾶς γᾶς: sicuti id statim illustrabitur per verba ἰσχύειν ἔγκτησιν) καὶ οἰκιᾶν προεδρίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι ποθ' ὅλον ποτὶ τὰν βωλὰν καὶ δᾶμον περὶ τοῖς πρώτοις τὰ ἱερὰ, καὶ τοῖς κατοικεῖν ἐθέλωσι τὰν πόλιν, ἀλειτουργήτοις ἦμεν πασᾶν τᾶν λειτουργιᾶν, &c. *Populo Byzantio & Perinthio placuit, jus matrimonii contrahendi & civitatis ac reipublicæ nostræ communionem, agrorum & fundorum emendorum ac possidendorum potéstatem Athenensibus concedi: in ludis ac certaminibus principem locum ac proprium, in Prytaneo, in curia, apud populum, apud eos qui sacris præpositi sunt tribui: tum si qui volent in urbe nostra domicilium suarum fortunarum collocare, omnium rerum immunitatem dari.*

2. Adhuc magis ex marmore, cujus inscriptio (ex Douza) apud Gruterum pag. 419. exhibetur; (quodque alibi integrum a me adducitur) hoc modo:

ΔΕ-

ΔΕΔΟΧΘΑΙ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ ΤΩ ΔΗΜΩ ΔΕΔΟΣΤΑΙ ΑΥΤΩ ΚΑΙ ΕΚΓΟΝΟΙΣ ΠΡΟΞΕΝΙΑΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΠΡΟΕΔΡΙΑΝ ΑΤΕΛΕΙΑΝ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΩΝ ΑΝ ΕΙCΑΓΟCΙ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩCΙ ΕΠΙ ΚΤΗCΕΙ ΚΑΙ ΕΓΓΕΙΩΝ ΕΓΚΤΗCΙΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑC ΠΡΟΔΙΚΟΥC ΚΑΙ ΕΙCΠΛΟΥΝ ΚΑΙ ΕΚΠΛΟΥΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗC ΑCΥΛΕΙ ΚΑΙ ΑCΠΟΝΔΕΙ ΕΙΝΑΙ ΔΕ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΕΦΟΔΟΝ ΕΠΙ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΠΡΩΤΟΙC ΜΕΤΑ ΤΑ ΙΕΡΑ, &c.

Per quæ hujus marmoris verba: iſta ΑΤΕΛΕΙΑ atque ΑΣΥΛΙΑ firmantur, ac ſimul explicantur.

Dubium quoque moveri poteſt an linea undecima mutilatæ iſtius inſcriptionis ἀδελφοῖς legendum ſit, adeoque reſtituendum ΚΑΘΑΠΕΡ ΑΔΕΛΦΟΙΣ; ubi tunc ſupponendum, fratres illius, cui hæc inſcriptio poſita eſt jam antea iisdem prærogativis, ſive honoribus gaviſos fuiſſe; an vero ſupplenda, atque interſerenda vocula καὶ hoc modo, ΚΑΘΑΠΕΡ ΚΑΙ ΔΕΛΦΟΙΣ: ut qui Delphenſes, ſine dubio, ſi illis ipſis Oraculum conſulendum eſſet, primas vices, ac quidem abſque ulla præeunte *Sortitione*, occupabant; utpote ipſis debitas, quod Oraculi hujus non tantum accolæ, verum & primi miniſtri, & tutores, & conſervatores eſſent; atque uti Lucianus in Phalaride I. loquitur, ἱεροί τε ἐσμὲν καὶ πάρεδροι τοῦ Πυθίου, καὶ μονονοὺ σύνοικοι καὶ ὁμωρόφιοι τοῦ θεοῦ.

Archontas autem Delphis quoque præfuiſſe Magiſtratum, vel ſola iſta demonſtrat inſcriptio, quæ apud Gruterum pag. 129. 15.

ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΑΓΟΡΑ ΑΡΧΟΝΤΟΣ
ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ, &c. statim quoque adducenda.

Quinam vero ex Senatoribus (id enim per istud ΒΟΥΛΕΥΟΝΤΩΝ, ut ego legerem, indicari videtur) huic dedicationi, ut curatores, præter *Sopodorum*, subjuncti fuerint, nobis ignotum manet, ex dolenda istius marmoris ruina. *Ἐπιμεληταὶ* enim frequenter satis in dedicationum fine subjungi, notius eruditis est, quam ut hîc operose docere necessarium sit: nec desunt exempla in his ipsis Dissertationibus. Quare & hos in isto lapide (prout a Sponio exhibetur) subjunctos fuisse mihi firmiter persuadeo. Verum nunc tempus est, ut denuo redeamus ad nostros *Amphictyonas*.

CAPUT II.

Quibusnam in locis hoc Concilium solemni tempore congregatum fuerit, nempe 1. ad Thermopylas, 2. ad Templum Delphicum. Ex quibus qualibusque membris, ratione eo delegatorum, hoc Concilium *constiterit: adeoque de* Hieromnemonibus *ac* Pylagoris*; istaque occasione rursus aliquid de* Polemarchis *dicitur; tum & super inscriptione una atque altera apud Gruterum ac Reinesium reperiunda, &c.*

UBinam locorum, ac quando, seu quibus anni temporibus, hos solemnes conventus egerint *Amphictyones* nos satis clare docent veteres scriptores. Ac quidem cum de temporibus, tum de locis, liquet satis ex supra adducto Strabonis loco. Is enim illa ibi de Amphictionibus narrat, occasione Delphicæ urbis, Delphicique ibidem Oraculi. ubi, (cum

(cum bis per annum, verno atque autumnali tempore, congregarentur) post Acrisium saltem, *Amphictyones* Concilium istud initio veris concelebarunt: sicut & initio Autumni ad Cereris templum in Thermopylis. Atque a *Pylis* (Portis ita dictis) seu *Thermopylis* Concilium istud Πυλαία appellatum fuit, sicut & membra ejus Collegii Πυλαγόραι.

De *Concilio ad Thermopylas* ita Herodotus lib. VII. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Φοίνικος καὶ Θερμοπυλέων κώμη τέ ἐστι οὔνομα Ἀνθήλη κεῖται, παρ' ἣν δὴ παραῤῥέων ὁ Ἀσωπὸς, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. καὶ χῶρος περὶ αὐτὴν εὐρύς. ἐν τῷ Δημητρός τε ἱρὸν Ἀμφικτυονίδος ἵδρυται, καὶ ἕδραι εἰσὶ Ἀμφικτύοσι καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτύονος ἱρόν. *A flumine Phœnice ad Thermopylas XV. stadiorum est intervallum, in quo vicus est nomine Anthela; quem præterfluens Asopus in mare evolvitur: & ei locus est spatiosus circumjectus, ubi Templum Cereris Amphictyonidis extructum visitur, & sedilia Amphictyonibus, & ipsius Amphictyonis delubrum.*

De *Amphictyonum* ad *Templum Delphicum conventu* ita Strabo lib. 9. loquitur: Τοιαύτης δὲ τῆς εὐκαιρίας οὔσης τῆς περὶ τοὺς Δελφοὺς, συνῄεσάν τε ῥᾳδίως ἐκεῖσε· μάλιστα δὲ οἱ ἐγγύθεν· καὶ δὴ καὶ τὸ Ἀμφικτυονικὸν σύστημα ἐκ τούτων συνετάχθη, περί τε τῶν κοινῶν βουλευσόμενον, καὶ τοῦ ἱεροῦ τὴν ἐπιμέλειαν ἕξον κοινοτέραν· ἀπὸ καὶ χρημάτων ἀποκειμένων πολλῶν, καὶ ἀναθημάτων, φυλακῆς καὶ ἁγιστείας δεομένων μεγάλης. *Tantam ob Delphorum opportunitatem, cum facile eò e vicinia conventum fuit; tum Amphictyonum etiam collegium institutum fuit, quod & de publicis consultaret rebus, & Templi communem sustineret procurationem: quod accurata indigebat custodia atque sanctimonia, multis ibi pecuniis, multis depositis donariis.* Ex hoc Strabone videmus hunc consessum, etiam de *publicis rebus consultasse:* quod tamen ab eruditissimo Joan. Marshamo aperte, his verbis, negatur: *Neque publicas Græciæ, sed templi Delphici res sacras procurabant:* cum tamen.

men ipse modò allata Strabonis verba adduxisset.

Scitum sane istud Atheniensium, ab Æschine adductum, & velut Demosthene auctore factum, ita manifeste Marshami opinioni contrarium est; ut nullus dubitationi locus sit.

Cum enim Cottyphus dux Amphictyonum, congregata Delphis concione, effecisset ut decretum fieret, quo *Amphicissenses* suorum scelerum pœnas luerent: simulque, ut ante tempus, quod a majoribus constitutum, atque usitatum, erat *Amphictyones* ad Pylas (cum jam Delphis congregati essent) convenirent: Demosthenes, quando hoc jam Athenis referretur, quo minus id ab Atheniensibus fieret, intercessit; ibique contra effecit, ut decerneretur: Τὸν δὲ ἱερομνήμονα (φησὶ) τῶν Ἀθηναίων καὶ τοὺς πυλαγόρους τοὺς ἀεὶ πυλαγοροῦντας πορεύεσθαι εἰς Πύλας καὶ εἰς Δελφοὺς ἐν τοῖς τεταγμένοις χρόνοις ὑπὸ τῶν προγόνων. *Ut Heromnemo Atheniensium & Pylagori, qui post hac hoc munere functuri essent, ad Thermopylas & Delphos iis temporibus; quæ a majoribus nostris constituta sunt, proficiscerentur:* Verno scilicet *Delphis*, autumnali tempore ad *Thermopylas*: ut ibi & de re Græcorum publica, & de *Sacris* etiam, simul consultarent: sicut optime quoque ab Erudissimo H. Prideaux, ad Chronicum marmoreum, observatur, utroque in loco de iisdem rebus, prophanis nempe seu politicis & bellicis, ac *Sacris* fuisse consultatum ac decretum. Marshamus interim Sacras tractatas fuisse Delphis, profanas ad Thermopylas. Et tamen Plinius ait lib. 35. c. 9. (ubi de Delphis loquitur) *Siquidem Amphictyones, quod est publicum Græciæ concilium, hospitia ei*, &c. ac lib. 7. c. 37. *Grammaticâ Apollodorus, cui Amphictyones Græciæ honorem habuere.* Quin & ipsum illud Concilium, quod *Delphis* congregatum super rebus Græciæ ac bello Phocensi Demosthenis tempore congregatum erat, *Sacerdote Clinagora*, [sicut ex ipsius oratione pro Ctesiphonte patet] semetipsum τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων συνέδριον appellat:

pellat: ſicut id etiam, ſive Delphis, ſive ad Thermopylas collectum eſſet, æque Cereris ad Thermopylas templi curam gerebant, quam Templi atque Oraculi Apollinis quod Delphis erat.

Idem Marſhamus, ut hinc duo diverſa Concilia Amphictyonum extundat, argumenta, quæ ipſi peremptoria, ſeu rem plane & abſque ulla exceptione probantia videntur, affert: ac primum quidem ex Heſychio; qui ita habet: Ἀμφικτίονες περίοικοι Δελφῶν, συναγόμενοι εἰς Πυλαίαν, Πυλαγόραι καὶ Ἱερομνήμονες. Quæ ipſe vertit *Amphictyones circum habitantes Delphos, congregati ad Pylæam, Pylagoræ & Sacrorum memores dicuntur.* Quod poſterius de *Hieromnemonibus*, *Sacerdotibus*, ſeu *Scribis Sacris*, minime intellexiſſe videtur. verum de illis, ac quatenus a ſe invicem, *Pylagoræ* ſcilicet ab *Hieromnemonibus*, differant, paulo inferius paucis enarrare conabor.

Ut porro ſecundum producat argumentum, ait: *Pauſanias utroſque* [Amphictyones] *diſtinguit:* ac *dicit*, *Conventum Achæorum* [de quo ego etiam infra aliquid dicam] *ad Ægium celebrari*, Καθότι ἐς Θερμοπύλας τε καὶ ἐς Δελφοὺς οἱ Ἀμφικτύονες; *Sicut tam ad Thermopylas, quam ad Delphos Amphictyones.*

At, quæſo, quid aliud hæc indicant, quam *Amphictyones*, & ad *Thermopylas*, & ad *Delphos*, i. e. utroque in loco (at diverſis temporibus) fuiſſe congregatos? quod ex ſupra dictis abundè patet. Vellem ſane tanto viro non talia excidiſſe.

Nunc porro conſiderandum venit, ex quibus ac qualibus membris Concilium ratione eò delegatorum, compoſitum fuerit. Hi autem fuerunt *Hieromnemones* ac *Pylagoræ* jam aliquoties nominati. Prioribus tamen ævis an ſoli *Pylagoræ* (ac quidem ſinguli ex ſingulis urbibus aut populis ibi ſuffragio gaudentibus) ad Pylæam miſſi fuerint, ac quamdiu,

 plane

plane incertum & obſcurum eſt: uti &, an *Hieromnemones* ipſorum nomine ac numero fuerint comprehenſi; eo quod, initio ſaltem, etiam a pluribus urbibus ſimul (minoris potentiæ ſcilicet atque auctoritatis) unicus tantum eò mitteretur *Pylagora*.

At ſubſecutis temporibus videmus, non ſolos *Pylagoras*, & quidem plures numero; verum & *Hieromnemones* ab iſtis nomine & munere diſtinctos, ad iſtud Concilium fuiſſe delegatos. Plures nempe mittebantur (ex majoribus ſaltem civitatibus) *Pylagoræ*, unus vero *Hieromnemon*. Quod quam clare ex Æſchinis verbis liquet; cum illis quæ jam ſupra de Decreto Athenienſium attuli, tum his ſequentibus: Ἐπὶ γὰρ Θεοφράστου Ἄρχοντος, ἱερομνήμονος ὄντος Διογνήτου Ἀναφλυστίου, πυλαγόρους ὑμεῖς εἵλεσθε Μειδίαν τε ἐκεῖνον τὸν Ἀναγυῤῥάσιον (ὃν ἐβουλόμην ἂν πολλῶν ἕνεκα ζῆν) καὶ Θρασυκλέα τὸν Λεσβίον, καὶ τρίτον δὴ μετὰ τούτων ἐμέ. συνέβη δὲ ἡμῖν ἀρτίως μὲν εἰς Δελφοὺς ἀφίχθαι, παραχρῆμα δὲ τὸν Ἱερομνήμονα Διόγνητον πυρέττειν, τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο συνεπεπτώκει καὶ τῷ Μειδίᾳ. οἱ δ' ἄλλοι συνεκάθηντο Ἀμφικτύονες· ἐξηγγέλλετο δ' ἡμῖν παρὰ τῶν βουλομένων. . . . . . . μεταπεμψάμενος δὲ ὁ ἱερομνήμων ἠξίου με εἰσελθεῖν εἰς τὸ συνέδριον, καὶ εἰπεῖν πρὸς τοὺς Ἀμφικτύονας ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἐμαυτὸν οὕτω προῃρημένον. ἀρχομένου δὲ μου λέγειν, &c. *Theophraſto Archonte, Diogneto, Anaphlyſtio Hieromnemone (ſic enim appellant ſcribam Amphictyonicum) vos Pylagoras legiſtis Midiam illum Anagyraſium (qui utinam multas ob cauſas viveret) & Thraſiclem Leſbium, & me una cum his tertium. Accidit autem ut cum ſalvi Delphos perveniſſemus, continuò Diognetus Hieromnemon in febrim incideret, itemque Midias. alii Amphictyones in concilio aderant. . . . . Ego arceſſitus ab Hieromnemone & in concilium* INTROIRE JVSSVS, *ut apud Amphictyones pro civitate noſtra dicerem, quippe qui mea ſponte hoc ipſum facere conſtitutum in animo haberem*, &c.

Hic

Hic ſane tres tantum *Pylagoræ*, præter *Hieromnemonem*, electi videntur: cum tamen H. Prideaux exiſtimet fuiſſe quatuor, interque illos unà *Demoſthenem*: quod is quidem tanta cum confidentia aſſerit, ut dicat: *Delirant enim, qui lectâ oratione Æſchinis contra Cteſiphontem: præter Æſchinem, Midiam, Anagyraſium, & Thraſiclem Leſbium, Demoſthenem etiam in illo conventu ſupponunt non fuiſſe Pylagoram.*

At optimus ille vir non animadvertit, Æſchinem, cum jam de factis Demoſthenis locutus fuiſſet, cum novo Archonte Diogneto, ac novo *Heromnemone*, de novis ſic quoque (ſeu de novo electis) loqui *Pylagoris*, inter quos ſemetipſum, adeoque poſtremum numerat, nulla *Demoſthenis* facta mentione. Qui quoque *Demoſthenes* id hic nullo modo oblitus fuiſſet: cum ſe ubique dictis ac factis hujus Æſchinis ipſius partibus vehementer opponeret: ac quidem adeo, ut is in legatione ad Philippum una cum Æſchine & aliis, ille (criminante ſuper iſta re ipſum Æſchine poſtea ad populum) quamvis minimus natu, adeoque & poſtremus ordine, primas dicendi vices ad Philippum & huic Æſchini & reliquis legatis præripuerit. nec ullo modo is ſilentium tenuiſſet in conventu, ubi talia, qualia ibi narrat Æſchines, tractabantur, verum omni vi ac conamine ſeſe interpoſuiſſet: ſicut etiam, poſt reditum horum Pylagorarum, Athenis revera fecit. Crediderim tamen numerum Pylagorarum (licet ſemper unus tantum Hieromnemo mitteretur) pro beneplacito, aut neceſſitate, reipublicæ eo immutatum fuiſſe.

Quod autem attinet *Hieromnemonas*, qui aliàs quoque ἱερογραμματεῖς appellantur, quatenus in adminiſtratione reipublicæ locum habebant (duplicis enim generis fuiſſe illi videntur) ubi adeo pro Secretariis, ut nunc loquimur, aut Zyndicis veniebant; illi in hoc conſeſſu ſuper *Pylagoras* eminuiſſe videntur, ac quidem ipſorum, capita ſeu præſides fuiſſe.

 Hinc

Hinc enim inter *Pylagoras* primus, & ante ipsos, nominatur: ut tam ex iis, quæ jam præcessere videmus, quam ex hoc sequenti, apud Æschinem decreto, *Ut Atheniensium Hieromnemoni, & pylagoræ qui post illa futuri essent, &c.*

Atque hinc quoque accidit ut Æschines dixerit sibi ab Hieromnemone accersito injunctum fuisse ut pro Civitate, apud Amphictyones. Quamvis dubitari possit, an non hic de illo *Hieromnemone*, qui toti conventui, pro isto consessus tempore præsidebat, sermo sit; ac non de *Hieromnemone* tunc febri succumbente.

Aliquem enim ex *Hieromnemonibus* præsidis locum sub nomine ἱερέως seu *Sacerdotis* ibi obtinuisse [nam de Delphorum Antistite, uti & de Cereris ad Thermopylas hîc altum silentium] patet ex Decretis illis quibus præscribitur: Ἐπὶ ἱερέως Κλειναγόρου, ἐαρινῆς Πυλαίας, ἔδοξε τοῖς Πυλαγόραις, καὶ τοῖς συνέδροις τῶν Ἀμφικτυόνων, &c. *Sacerdote Clinagora, Pylæo concilio verno Pylagoræ, Amphictyonumque Assessores, &c.*

Item, Ἐπὶ ἱερέως Κλειναγόρου ἐαρινῆς Πυλαίας, ἔδοξε τοῖς Πυλαγόραις καὶ τοῖς συνέδροις τῶν Ἀμφικτυόνων, καὶ τῷ κοινῷ τῶν Ἀμφικτυόνων, &c. *Sacerdote Clinagora, concilio Pylæo verno, Pylagoræ & Amphictyonum Assessores, & commune Amictyonum ita censuerunt &c.* Quibus & illa addas jam supra memorata, *Theophrasto Archonte, Diogneto Anaphlystio Hieromnemone.*

Ex quo posteriori loco, etiam apparere videtur, illos *Hieromnemonas* annuos fuisse, cum *Pylagoræ* tantum semestres essent, i. e. unoquoque semestri, de novo eligerentur. Cum *Pylagoræ* ibi nominati (atque inter quos ipse Æschines quoque) electi fuerint sub Archonte annuo, ac dum *Hiormnemo* esset, sed non jam simul eligeretur, Diognetus; atque adeo ille quoque annuus esset; sicut tali modo cum annuo Archonte Theophrasto nominatur.

Appellatur quidem simul, explicationis causa, non ipso ab Æschine, sed interprete Latino, *Scriba* Amphictyonum; sicut

[ſicut & *Pylagoræ* concilii Pylæi Oratores] at ipſe Æſchines, ita loquitur (ut ſupra jam vidimus:) Ἐπὶ γὰρ Θεοφράστου ἄρχοντος, Ἱερομνήμονος ὄντος Διογνήτου Ἀναφλυστίου, Πυλαγόρας ὑμεῖς εἵλεσθε, &c. *Theophraſto Archonte, Diogneto Anaphlyſtio Hieromnemone, vos Pylagoras legiſtis, &c.*

Sic quoque Byzantii (niſi ibi ἱερομνήμων annuus Magiſtratus, loco Archontos aut στρατηγοῦ fuerit) Ἐπὶ ἱερομνήμονος Βοσπορίχου Δαμάγητος ἐν ἁλίᾳ [crediderim legendum ἐν τᾷ ἁλίᾳ] ἔλεξεν ἐκ τᾶς βωλᾶς λαβὼν ῥήτραν, &c. *Sub Hieromnemone Boſporicho, Damagetus in concilio dixit; a ſenatu ſumens decretum, &c.*

At clarius illud eluceſcit ex ſequenti inſcriptione apud Gruterum, tam pag. 129 quam 1021 reperiunda.

ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΑΓΟΡΑ ΑΡΧΟΝΤΟϹ

ΕΝ ΔΕΛΦΟΙϹ

ΠΥΛΑΙΑϹ ΕΤ ΗϹΙΗϹ

ΙΕΡΟΜΝΗΜΟΝΟΥΝΤΩΝ

ΑΙΤΟΛΩΝ

ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΜΑΕΝΟΥ

ΔΑΜΟΝΟϹ

Ita enim certiſſime hæc inſcriptio, duabus tantum literis inſertis, ſupleri debet pro aliis inde vetuſtate exoletis: quod per Πυλαίας ἐτησίας indicetur Pylæa iſta quæ ſingulis annis Delphis celebrabatur. Quod Marſhamus (qui illam quoque affert) non animadvertiſſe videtur: at multo minus ipſe Gruterus; qui illam (ut modò dixi) duobus in locis eodem modo exhibet; ac quidem, in poſteriori, cum hac ipſi ſubjuncta verſione: quæ immane quantum ab inſcriptionis ſenſu genuino diſcrepat:

SUB ARISTAGORA ARCHONTE IN DELPHIS JANITRICE ASIÆ, SACRORUM MEMORIÆ PRÆFECTIS Æ TOLIS POLEMARCHO ALEXEMENE DAMONIS F.

Mera monſtra certe hæc verſio loquitur; Delphos nempe fuiſſe *Janitricem Aſiæ*; quod omnibus eruditis novum, imo ridiculum eſſe debet: ſicut & Ætolos *Sacrorum memoriæ præfectos* fuiſſe: quibus accedat, *Polemarchum* pro nomine proprio & appellativo videri ſumptum: quod tamen clarius apparet in Marſhamo; qui hæc tria ita ordinat:

ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΜΕΝΟΥ ΔΑΜΟΝΟϹ

atque inde *Treſviros* aliquos extundit. Hæc enim ille: *Ad Delphicam hanc ſocietatem pertinet Ætolorum illud III virorum ſacrorum monumentum.* Ignorat nimirum *Polemarchi* munus, quod nemo pene eruditus ignorat: quod & ex hac inſcriptione liquet apud Ætolos quoque obtinuiſſe, æque ac apud Athenienſes.

De quorum *Polemarcho*, ita Pollux loquitur [erat enim is, ut alibi notavi, unus ex novem Archontibus; ſicut & dictus Pollux ipſum tertium numero inter Archontes recenſet] ὁ δὲ Πολέμαρχος, θύει μὲν Ἀρθέμιδι ἀγροτέρᾳ, καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ &c. quæ jam ſupra a me, allata fuere. Unde & apud Athenæum lib. ϛ. ἡ πολεμάρχεια ςοὰ, ſeu porticus ubi *Polemarchi* jus dicebant. Eadem pene omnia de hoc *Polemarcho* Ariſtoteles; cum 6 politic. tum apud Harpocrationem: ne plures ex veteribus adducam.

Verti igitur debet hæc inſcriptio: *Archonte apud Delphos Ariſtagora, cum ibi Pylæa annua eſſet, Hieromnemonis munere fungentibus Ætolis, ac Polemarcho exiſtente Alexamene Damonis filio.*

Minime

Minime tamen pertendere velim *Polemarchi* munus apud Ætolos idem fuisse, cum eo quod apud Athenienses obtinebat: cum nec alibi *Polemarchi* munus, eodem ut apud Athenienses modo administraretur; ac pluribus in locis solum bellum spectaret: quod & ipsum nomen indicat.

At quæ nobis totam rem conficere videntur, sunt sequentia Suidæ verba; quæ clare ostendunt Ætolos sibi suos habuisse *Polemarchos*, ac quidem cum munere satis singulari. Ita enim ille: Πολέμαρχοι. ἡ ἀρχὴ συνέβαινε κλείειν πύλας, καὶ τὸν μεταξὺ χρόνον κυριεύειν τῶν κλείδων, καὶ ποιεῖσθαι τὸ καθ' ἡμέραν τὴν δίαιταν ἐπὶ τῶν πυλόνων παρ' Αἰτωλοῖς. *Polemarchi Magistratus erat, quorum munus erat claudere portas, atque isto intermedio tempore servare claves, ac tempore diurno victitare ad portas, apud Ætolos.*

Cum autem me jam finem huic digressiunculæ, super inscriptione modò allata, imposuisse crederem, incidi in inscriptionem, quæ apud Reinesium, Classe prima n° 241 habetur; & quæ non, ut puto eadem, sed plane similis, ac super eadem re, licet alio loco (uti exempla docent, talia sæpius contigisse) dedicata fuit, ac posita; nempe, sicut harum una in oppidi Bæotiæ Lebadiæ, diruto templo, altera in Cycladibus, reperta fuit, ita hæc in Apollinis templo ad urbem Delphorum: ac quidem, ut ista ita, uti apud Reinesium habetur, hic quoque reponatur mihi operæ partium videtur:

ΘΕΟΙΣ

ΘΕΟΙC

ΕΠΙ ΑΡΙCΤΑΓΟΡΑ ΑΡΧΟΝΤΟC ΕΝ

ΔΕΛΦΟΙC ΠΥΛΑΙΑC ΗΡΙΝΗC ΙΕΡΟ

ΜΝΗΜΟΝΟΥΝΤΩΝ ΑΙΤΩΛΩΝ ΠΟ

ΛΕΜΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΜΕΝΟΥ

ΔΑΜΟΝΟC

Reperimus hîc in capite vocem ΘΕΟΙC, quæ in illis Gruterianis non habetur; tum & pro ΗΣΙΗΣ in una earum, & ΗCΙΗC, in altera habemus ΗΡΙΝΗC. ΗΣΙΗΣ autem illud, sive ΗCΙΗC, magnus Scaliger, in ΟΥΣΗΣ mutandum, atque ita legendum in utraque, judicat. Verum non ΟΥΣΗΣ, sed supplendo hiatum, adeoque defectum, (sive temporis, sive alia ruina factum, neque ab exscriptoribus, ut opportunt quidem, animadversum) ΕΤΗΣΙΗΣ legendum esse, quovis pignore decertare ausim. Quod autem in hac Reinesii illud ΗΡΙΝΗC pro ΕΑΡΙΝΗC habendum (cum ipso Reinesio) sit, quivis vel primo intuitu perspiciat.

Præterea (ut & hoc de isto ΗCΙΗC addam) nimis magna discrepantia est inter ΟΥ & Η, sicut & inter ΙΗ & Η, quam ut sic pro ΟΥCΗC facile illud ΗCΙΗC legi queat: tum & istud ΟΥCΗC, quamquam subaudiatur, in Decretis non exprimi solebat: sicuti formularum exempla jam supra ex Demosthene allata ostendunt: ut in quibus habemus quidem, Ἐπὶ ἱερέως Κλειογόρου, ἐαρινῆς πυλαίας, ἔδοξε, &c. sed istud ΟΥΣΗΣ minime additur: tum denique, ratione sensus vox ΕΤΗCΙΗC longe melius cum illa ΗΡΙΝΗC convenit: quod, uti ista *autumnale* tempus designat, hæc *vernum* indicet. Ac quidem utroque in loco, cum Delphis, tum ad *Thermopylas* concilium istud

iſtud *annuum* erat; ac quidem *Delphis Vernum*, ad *Thermopylas* vero *Autumnale*, ſive, ut Græce exprimunt, μετοπωρινὸν; adeoque apud utroſque, partitis vicibus ἐτήσιον: quod optime etiam obſervavit Reineſius. Quin (ut hoc jam modo dictis addam) vocem ἠρινὸς, etſiamſi aliàs ſic Jonice dicatur, apud Atticos (ſaltem ipſorum Comicos) pro ἐαρινὸς fuiſſe uſurpapatam oſtendunt hi verſus Ariſtophanis, in Avibus, quos Chorus ita canit:

Ὦ, φίλη, ὦ ξουθή, ὦ
φίλτατον ὀρνέων
Πάντων ξύννομε τῶν ἐμῶν
Ὕμνων ξύντροφ' ἀηδοῖ
Ἦλθες, ἦλθες. ὤφθης.
Ἡδὺν φθέγγον, ἐμοὶ φέρων
Σ' αὐλὸν, φθέγμασιν ἠρινοῖς
Ἄρχου τῶν ἀναπαίστων.

O dilecta, ô flava, ô
Dilectiſſima avium
Omnium, compaſcua meorum
Hymnorum, connutrix luſcinia,
Veniſti, veniſti, viſa es,
Dulcem ſonum mihi fe-
Rens. ſed ô bene vocalem ſo-
Nans tibiam ſonis vernis,
Incipe Anapæſta.

CAPUT III.

Pergitur ulterius circa Hieromnemones & Pylagoras. Hincque agitur de Ecclesia seu Concione in Amphictyonum Concilio: de horum Amphictyonum juramento: de Panegyribus, circa easque nundinis & spectaculis: De Certaminibus ac Ludis ibi peractis, de Amphictyonum Concilio in Calaurea, ad Templum Neptuni.

DE *Hieromnemonibus* hisce ita Aristophanis scholiastes, seu potius scholiastæ, quod plures huc symbolam contulisse (quamvis non æque feliciter) videantur: Ἀπήεσαν δὲ [Hieromnemones] ἐπίσκοποι τῶν ἀναλισκομένων ἐν ταῖς θυσίαις. ἱερομνήμονας ἔπεμπον εἰς πυλαίαν καὶ πυλαγόρας. Ἀριστοφάνης Θεσμοφοριαζούσαις. Ἀγαθὰ μεγάλα τῇ πόλει ἥκειν φέροντας φασὶ τοὺς πυλαγόρας καὶ τὸν ἱερομνήμονα. καὶ εἰσὶν οἷον ἱερεῖς γραμματεῖς. Hinc non male de hisce *Hieromnemonibus* affirmat eruditissimus Prideaux illos fuisse *Sacerdotes, qui circa res sacras & Deorum cultum docti ac periti fuerint, memoriaque tenuerint, quo ritu ac quibus sacris quisque eorum colendus esset: illosque adeo in eo solenni conventu sacra Deo peregisse, &c.* At male, quod ibi *scribæ ac notarii existentes Pylagororum jussis paruerint adeoque ipsorum decreta exsecuti fuerint.* Quum tam ex jam suprà a me dictis quam ex nunc sequentibus, constet, hos *Hieromnemonas* supra *Pylogoras* dignitate atque auctoritate eminuisse. Illi enim decernebant, si quid decernendum; unde & Demosthenes de Æschine: Τοὺς ἱερομνήμονας πείθει ψηφίσασθαι; sicut & hujus Demosthenis Scholiastes: Οἱ πεμπόμενοι εἰς τὸ τῶν Ἀμφικτυόνων συνέδριον, ὡς κύριοι τῶν ψήφων ἐλέγοντο ἱερομνήμονες, *Qui ad concilium Amphictyonum missi erant, qui ibi decretis, quasi ipsorum domini aut principes moderarentur, vocabantur Hieromnemones.* Neque enim ut perhibet Prideaux, *Pylagoræ* soli, sed Amphi-

ctyonum

ctyonum concilium decrevit ἥκειν τοὺς Ἱερομνήμονας περὶ τ̃ ϑπῖσης πυλαίας ἐν ῥητῷ χρόνῳ εἰς Πύλας, *ut Hieromnemones, ante solemne et concilio tempus, more ac consuetudine antiquitus constitutum, concilio indicto convenirent ad Pylas.* Quod, ut ita fieret (ut nempe extra ista antiquitus constituta tempora convocarentur) contra jus ac fas esse ostendit Demosthenes: non vero ut *Hieromnemones* convenirent. Illos autem præsedisse patet exinde, quod Diognetus ille (de quo supra ex Æschine) qui alias verba pro Atheniensibus facere debuerat, quod jam febre correptus esset, munus illud, sive onus, Æschini tunc *Pylagoræ* demandarit; quod alias ex jure ac debito ipsi incumberet. Quamvis igitur apud eundem Æschinem præco prædicat, *ut Hieromnemones & Pylagoræ eòdem* [contra Ampissenses] *convenirent, Deo ac terræ sacræ Auxilium laturi:* Attamen hæc apud Harpocrationem reperimus, Ἱερομνήμονες, οἱ μεταπεμπόμενοι εἰς τὸ τ̃ Ἀμφικτυόνων συνέδριον ἐκ ἑκάστης πόλεως τ̃ τ̃ συνεδρίου συνεχόντων ὕτω καλῦνται. *Hieromnemones appellantur illi qui ad concilium Amphictyonum mittuntur ex singulis civitatibus quæ hujus concilii participes sunt.* Nimirum omnes quidem *Hieromnemones* erant *Pylagoræ*; sed non omnes *Pylagoræ Hieromnemones* erant: quod *Hieromnemones Pylagorarum* capita ac præsides essent, sicut ex. gr. ἀρχιθέωροι primi, seu capita, τ̃ θεωρῶν. de quibus tamen quoque inferius aliquid nobis dicendum erit.

Licet autem de *his Pylagoris* jam tantum locutus sim, ut non necesse sit, aliquid superaddere; hæc tamen cæteris subjungenda duxi, cum modo dicti Harpocrationis: Ἐπίμηνος δὲ ἐκ τ̃ πόλεων τῶν μετεχουσῶν τῆς Ἀμφικτυονίας τινες, ὅπερ ἐκαλῦντο πυλαγόραι, tum & Hesychii illa: Πυλαγόραι οἱ προεστῶτες τ̃ πυλαίας. Πυλαία δὲ ἐστιν ἡ εἰς Πύλας τὰς Θερμοπύλας γινομένη σύνοδος τῶν Ἀμφικτυόνων. Nempe Pylæam istam, sen Concilium [quod tamen æque de Delphico intelligendum] constituebant, ut προεστῶτες, ratione aliorum, de quibus quoque statim men-

 tio

tio fiet ex Æſchine,) ac ſimul ita cum *Hieromnemonibus* Concilium iſtud conſtituebant; ut quamvis ſimul omnes Pylagoræ eſſent. hi tamen dignitate atque auctoritate (ut qui peculiari modo hîc ſacra curarent) cæteris Pylagoris ſupereminerent.

Quandoque tamen & *Eccleſia*, vel *concio*, ſeu longe amplior numero conventus habebatur: ſi nempe pondus rerum ibi tractandarum id deſideraret; aut ſtudia partium, ſi quando Concilium illud factionibus laboraret, in cauſa eſſent. Quali modo id accidiſſe tempore belli Phocenſis videmus ex Æſchine; cujus verba ſunt: Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ Κόττυφος, ὁ τὰς γνώμας ἐπιψηφίζων, ἐκκλησίαν ἐποίει τῶν Ἀμφικτυόνων. ἐκκλησίαν γὰρ ὀνομάζουσιν, ὅταν μὴ μόνον τοὺς πυλαγόρους καὶ τοὺς ἱερομνήμονας συγκαλέσωσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνθύοντας καὶ χρωμένους τῷ θεῷ. *Poſtridie Cottyphus, qui ſententias ratas faciebat, Amphictyonum concionem habuit. Concionem autem nominant, quando non ſolum Pylagoræ & Hieromnemones, ſed ii etiam qui una ſacra faciunt, & qui ad conſulendum Oraculum convenerunt, convocantur.* Qui Cottyphus, ut hoc verbulo addam, iſto tempore Concilii hujus primus Hieromnemon, ſeu Præſes, fuiſſe videtur: nec ſolùm ſententias rogaſſe, verum etiam poſt datas ac collectas illas decreto ſuo firmaſſe.

Porro Cottyphus iſte dux illorum ſimul qui contra Amphiſſenſes animati erant, ſuperſtitioſam, ac concitatam per alios multitudinem ſibi, ſuiſque, in auxilium aſciſcebat; ac per illorum cæcas aſſentationes, quibus ſe Deo atque Oraculo ſuppetias ire credebant, Amphiſſenſes condemnabat. Hiſce interim concitandis prætendebatur iſtud juramentum, quod Æſchines coram Philippo, in legatione ad illum decretâ, recitaverat (in oratione iſta, quam Demoſthenes falſis ac fabuloſis plenam arguit) ut ſic Philippus eo magis animaretur, ac ſuperſtitioſi magis incitarentur. Ita enim ille, in oratione, de *falſa legatione*: Ἅμα δὲ ἐξ ἀρχῆς διεξῆλθον τὴν κτίσιν τοῦ ἱεροῦ, καὶ τὴν πρώτην σύνοδον γενομένην τῶν Ἀμφικτυόνων, καὶ τοὺς ὅρκους.

ὅρκους αὐτῶν ἀνέγνων, ἐν ᾧ ἐνορκον ἦν τοῖς ἀρχαίοις, μηδεμίαν πόλιν τῶν Ἀμφικτυονίδων ἀνάστατον ποιήσειν μηδὲ ὑδάτων ναματιαίων εἴρξειν, μήτ' ἐν πολέμῳ, μήτ' ἐν εἰρήνῃ. ἐὰν δέ τις ταῦτα παραβῇ, καὶ στρατεύσειν ἐπὶ τοῦτον, καὶ τὰς πόλεις ἀναστήσειν. καὶ ἐάν τις ἢ συλᾷ τὰ τοῦ θεοῦ, ἢ συνειδῇ τι ἢ βουλεύσῃ τι κατὰ τῶν ἐν τῷ ἱερῷ, τιμωρήσειν καὶ ποδὶ καὶ χειρὶ, καὶ φωνῇ καὶ πάσῃ δυνάμει. καὶ προσῆν τῷ ὅρκῳ ἀρὰ ἰσχυρά. *Eademque operâ a primordio commemorabam ut Templum ædificatum esset, ut Amphictyones initio convenissent; eorumque jusjurandum recitabam, quo veteres obstricti essent, se nullam urbem Amphictyonica eversuros, neque aqua profluente prohibituros, sive pace sive bello. Quod si quis contra fecisset ei se bellum illaturos, & urbes excisuros. Si quis vero Apollinem vel spoliaret, vel conscius esset illius injuriæ, vel consilium daret contra Templum: eum se ulturos & pede & manu, & voce, & omnibus viribus. Annexam etiam esse jurijurando atrocem execrationem.*

Hoc juramentum igitur isti Amphissensium profanationi, sacri scilicet agri, applicabatur ab illis qui bene Philippo, male Amphissensibus, cupiebant: atque ita quidem, quasi pene soli Deo atque Oraculo, terræque Deo sacratæ, tutandis, hoc Concilium Amphictyonicum institutum fuisset. Quod tamen ex supra dictis falsum esse liquet.

Unde etiam de Tullio rege Dionysius Halicarnassæus, libro quarto, in hunc modum loquitur: Πάντων μάλιστα τῶν πίστων ἔργων τοῦ Ἀμφικτύονος τοῦ Ἕλληνος ἐπίνοιαν ἠγάσθη, ὃς ἀσθενὲς ὁρῶν καὶ ῥᾴδιον ὑπὸ τῶν περιοικούντων βαρβάρων ἐξαναλωθῆναι τὸ Ἑλληνικὸν γένος, εἰς τὸ ἀπ' ἐκείνου κληθὲν Ἀμφικτυονικὸν σύνεδρον καὶ πανήγυριν αὐτοὺς συνήγαγε, νόμους καταστησάμενος ἔξω τῶν ἰδίων, οὓς ἑκάστη πόλις εἶχε, τοὺς κοινοὺς ἅπασιν, οὓς καλοῦσιν Ἀμφικτυονικοὺς, ἐξ ὧν φίλοι μὲν ὄντες ἀλλήλοις διετέλουν, καὶ τὸ συγγενὲς φυλάττοντες ἔργῳ μᾶλλον ἢ λόγοις, λυπηροὶ δὲ τοῖς βαρβάροις καὶ φοβεροί. παρ' οὗ τὸ παράδειγμα λαβόντες Ἴωνές τε οἱ μεταθέμενοι τὴν οἴκησιν ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὰ παραθαλάττια μέρη τῆς Καρίας,

καὶ Δωριεῖς οἱ περὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους τὰς πόλεις ἐνιδρυσάμενοι, ἱερὰ κατεσκεύασαν ἀπὸ κοινῶν ἀναλωμάτων· Ἴωνες μὲν ἐν Ἐφέσῳ, τὸ τῆς Ἀρτέμιδος· Δωριεῖς δὲ ἐν Ἐπιτροπίῳ, τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔνθα συνιόντες γυναιξὶν ὁμοῦ καὶ τέκνοις κατὰ τοὺς ἀποδειχθέντας χρόνους, συνέθυόν τε καὶ συνεπανηγύριζον, καὶ ἀγῶνας ἐπετέλουν ἱππικοὺς καὶ γυμνικοὺς, καὶ τῶν περὶ μουσικὴν ἀκουσμάτων, καὶ τοὺς θεοὺς κοινοῖς ἀναθήμασιν ἐδωροῦντο. θεωρήσαντες δὲ καὶ πανηγυρίσαντες, καὶ τὰς ἄλλας φιλοφροσύνας παρ' ἀλλήλων λαβόντες, εἴ τι πρόσκρουσμα πρὸς πόλιν ἐγεγόνει, δικασταὶ καθεζόμενοι διῄτων, καὶ περὶ τοῦ πρὸς βαρβάρους πολέμου καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμοφροσύνης κοινὰς ἐποιοῦντο βουλάς. *Maxime admiratus est inventum Amphictyonis, filii Hellenis; qui cum videret Græcam gentem infirmam esse, & facile a finitimis Barbaris deleri posse, ipse eam in id concilium ac conventum, qui ab eo Amphictyonicus est dictus, coëgit, legesque tulit, præter illas quæ cuique civitati propriæ & peculiares erant, eas quæ omnibus communes essent, quas Amphictyonicas vocant, quarum beneficio in mutua amicitiâ perpetuo continebantur, & cognationem re potius quam verbis servabant, & molesti, & formidabiles barbaris perpetuò erant. Cujus exemplum secuti Jones, qui sedes transtulerunt ex Europa in Cariæ partes maritimas, & Dorienses, qui in iisdem locis urbes condiderunt, Templa communibus sumptibus exstruxerunt, Jones Ephesi templum Dianæ, Dorienses in urbe Triopio templum Apollinis, quò statis temporibus* CUM UXORIBUS ET LIBERIS *conveniebant, & simul sacrificia faciebant, & simul negotiabantur & mercatus exercebant, & certamina equestria, & gymnica, & musica faciebant, Diisque donaria communia dicabant. Peractis vero spectaculis, & nundinis, aliisque festis, in quibus omnes omni humanitatis genere se mutuo excipiebant: si qua simultas inter civitates ob aliquam offensam exorta fuisset, judices sedentes de ea cognoscebant, & de bello contra*

contra barbaros gerendo, & de mutuâ concordia inter se consultabant.

Quæ, sane, Dionysii verba & *Concilium* istud *Amphictyonicum*, & *Communitates* Asiæ (tum *Panionium*, tum & alias) apprime illustrant; sicut & illa Pausaniæ verba quæ de Ludis ac Certaminibus, libro 10. seu in Phocicis, affert: Ἀρχαιότατον δὲ ἀγώνισμα γενέσθαι μνημονεύουσι, καὶ ἐφ' ᾧ πρῶτον ἆθλα ἔθεσαν, ᾆσαι ὕμνον ἐς τὸν θεόν. καὶ ᾖσε καὶ ἐνίκησεν ᾄδων Χρυσόθεμις ἐκ Κρήτης, οὗ δὴ ὁ πατὴρ λέγεται Καρμάνωρ καθῆραι Ἀπόλλωνα. Χρυσοθέμιδος δὲ ὕστερον Φιλάμμωνά τε ᾠδῇ μνημονεύουσι νικῆσαι, καὶ ἐπ' ἐκείνῳ Θάμυριν τὸν Φιλάμμωνος. Ὀρφέα δὲ σεμνολογίᾳ τῇ ἐπὶ τελεταῖς καὶ ὑπὸ φρονήματος τοῦ ἄλλου, καὶ Μουσαῖον τῇ ἐς πάντα μιμήσει τοῦ Ὀρφέως, οὐκ ἐθελῆσαι, φασὶν αὐτοὺς ἐπὶ ἀγῶνι μουσικῆς ἐξετάζεσθαι. Φασὶ δὲ Ἐλευθῆρα ἀνελέσθαι Πυθικὴν νίκην μέγα καὶ ἡδὺ φωνοῦντα, ἐπεὶ ᾄδειν γε αὐτὸν οὐχ αὑτοῦ τὴν ᾠδήν. λέγεται δὲ καὶ Ἡσίοδον ἀπελαθῆναι τοῦ ἀγωνίσματος, ἅτε οὐ κιθαρίζειν ὁμοῦ τῇ ᾠδῇ δεδιδαγμένον. Ὅμηρος δὲ ἀφίκετο μὲν ἐς Δελφοὺς ἐρησόμενος ὁπόσα καὶ ἐδεῖτο. ἔμελλε καὶ αὐτῷ κιθαρίζειν διδαχθέντι ἀχρεῖον τὸ μάθημα ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς συμφορᾶς γενήσεσθαι. Τῆς δὲ τεσσαρακοστῆς Ὀλυμπιάδος καὶ ὀγδόης ἣν Γλαυκίας ὁ Κροτωνιάτης ἐνίκησε, ταύτης ἔτει τρίτῳ ἆθλα ἔθεσαν οἱ Ἀμφικτύονες, Κιθαρῳδίας μὲν καθὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς, προσέθεσαν δὲ καὶ αὐλῳδίας ἀγώνισμα, καὶ αὐλῶν. ἀνηγορεύθησαν δὲ νικῶντες Κεφαλήν τε ὁ Λάμπου κιθαρῳδίᾳ, καὶ αὐλῳδὸς Ἀρκὰς Ἐχέμβροτος, Σακάδας δὲ Ἀργεῖος ἐπὶ τοῖς αὐλοῖς. ἀνείλετο δὲ ὁ Σακάδας οὗτος καὶ ἄλλας δύο τὰς ἐφεξῆς ταύτης Πυθιάδας. ἔθεσαν δὲ καὶ ἆθλα τότε ἀθληταῖς πρῶτον τὰ τε ἐν Ὀλυμπίᾳ, πλὴν τεθρίππου, καὶ αὐτοὶ νομοθετήσαντες δολίχου καὶ διαύλου παισὶν εἶναι δρόμον. Δευτέρᾳ δὲ Πυθιάδι οὐκ ἐπὶ ἄθλοις ἐκάλεσαν ἔτι ἀγωνίζεσθαι, στεφανίτην δὲ τὸν ἀγῶνα ἀπὸ τούτου κατεστήσαντο· καὶ αὐλῳδίαν τε κατέλυσαν, καταγνόντες οὐκ εἶναι τὸ ἄκουσμα εὔφημον. Ἡ γὰρ αὐλῳδία μελέτη τι ἦν αὐλῶν σκυθρωπότατα, καὶ ἐλεγεῖοι καὶ θρῆνοι προσαδόμενα τοῖς αὐλοῖς. Μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ τοῦ Ἐχεμβρότου τὸ ἀνάθημα, τρίπους χαλκοῦς ἀνα-

ἀνατεθεὶς τῷ Ἡρακλεῖ τῷ ἐν Θήβαις. ἐπίγραμμα δὲ ὁ τρίπους εἶχεν· Ἐχέμβροτος Ἀρκὰς ἔθηκε Ἡρακλεῖ νικήσας τόδ' ἄγαλμ' Ἀμφικτυόνων ἐν ἄθλοις, Ἕλλησι δ' ἀείδων μέλεα καὶ ἐλέγους. Κατὰ τοῦτο μὲν τῆς αὐλῳδίας ἐπαύθη τὸ ἀγώνισμα. Προσέθεσαν δὲ καὶ ἱππέων δρόμον. ἀνηγορεύθη δὲ ἐπὶ τῷ ἅρματι Κλεισθένης ὁ Σικυώνιος τυραννήσας. Ὀγδόῃ δὲ Πυθιάδι προσενομοθέτησαν κιθαριστὰς τοὺς ἐπὶ τῶν κρουμάτων τῶν ἀφώνων· καὶ Τεγεάτης ἐστεφανοῦτο Ἀγέλαος. τρίτῃ δὲ Πυθιάδι ἐπὶ ταῖς εἴκοσι προσεπιθέασιν ὁπλίτην δρόμον· καὶ ἐπ' αὐτῷ Τιμαίνετος ἐκ Φλιοῦντος ἀνείλετο τὴν δάφνην· Ὀλυμπιάσιν ὕστερον πέντε ὁ Δημάρετος Ἡραιεὺς ἐνίκησεν. Ὀγδόῃ δὲ ἐπὶ τεσσαράκοντα Πυθιάδι καὶ συνωρίδος εἶναι κατεστήσαντο δρόμον· καὶ Ἐξηκεστίδου Φωκέως ἐνίκησεν ἡ συνωρίς. Πέμπτῃ δὲ Πυθιάδι ἀπὸ ταύτης πώλους ἔζευξαν ὑπὸ ἅρματι· καὶ παρέδραμεν Ὀρφώνδα Θηβαίου τέθριππον. Παγκράτιον ἐν παισὶ καὶ συνωρίδα τε πώλων καὶ κέλητα πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον κατεδείξατο Ἠλείων· τὸ μὲν πρώτῃ Πυθιάδι ἐπὶ τῶν ἑξήκοντα· καὶ ὁ Λαΐδας ἐνίκα Θηβαῖος. Διαλιπόντος δὲ ἀπὸ ταύτης μίαν, κέλητι ἔθεσαν δρόμον πώλῳ· ἐνάτῃ δὲ ἐπὶ τῶν ἑξήκοντα συνωρίδι πωλικῇ. καὶ ἐπὶ μὲν τῷ πώλῳ τῷ κέλητι Λυκόρμας ἀνηγορεύθη Λαρισαῖος· Πτολεμαῖος δὲ ἐπὶ τῇ συνωρίδι Μακεδών. ἔχαιρον γὰρ δὴ Μακεδόνες οἱ ἐν Αἰγύπτῳ καλούμενοι βασιλεῖς, καθάπερ γε ἦσαν. Δάφνης δὲ στέφανον ἐπὶ τῶν Πυθίων τῇ νίκῃ κατ' ἄλλο μὲν (ἐμοὶ δοκεῖν) ἐστὶν οὐδέν· ὅτι δὲ τῆς Λάδωνος Ἀπόλλωνα ἐρασθῆναι κατέσχηκεν ἡ φήμη. *Antiquissimum in Pythiis ludis, certamen fuisse memorant, hymnum in Apollinem canere: eique certamini primo proposita fuisse præmia in eo cecinisse, & cantu vicisse Chrysothemin Cretensem; cujus pater Carmanor Apollinem de cæde purgasset. Post Chrysothemin, Philammonem cantu vicisse memorant: post hunc, Thamyrim Philammonis filium. Orpheum vero, initiorum traditione venerabilem, aliisque animi dotibus elatum; similiter etiam Musæum, qui Orpheum in omnibus imitaretur, negant in musicum illud certamen descendere voluisse. Tulisse narrant Eleutherum Pythicam palmam*

mam vocis causa, cum alioquin cantilenam non suam decantasset. Hesiodum tradunt repulsam tulisse, quod non didicisset unà cum cantu citharam pulsare. Homerus Delphos quidem venit consulendi, quod opus fuit, causa: sed ei, etiam si fidibus didicisset, propter oculorum calamitatem nulli usui ars esse potuisset. Quadragesimæ demum & octavæ Olympiadis, quâ vicit Glaucias Crotoniates, anno tertio instituerunt Amphictyones certamina; cantus ad Citharam ut pridem; cantus idem ad tibiam, ipsarum etiam per se tibiarum. Renunciati sunt Victores, de Citharœdis Cephalon, Lampi filius; de Aulœdis Echembrotus Arcas: de tibiis Sacadas Argivus. Idem vero postea Sacadas binis deinceps Pythicis ludis præmium meruit. Eadem præterea tunc quæ in Olympia, Athletis indicta sunt certamina, quadrigis tamen exceptis; lege item latâ ut soli pueri tum longiore, tum repetito cursu certarent. Altera jam Pythiade, submotis præmiis, coronarium duntaxat certamen ut esset statuerunt; aulœdorum arte repudiata, quod triste nescio quid auditu, & minime læti ominis tibiis caneretur. Aulœdia enim, tibiarum ejusmodi erat modulatio, in qua tristissima quæque, elegi, & funebria lamenta, tibiis accinebantur. Testimonium mihi fuerit Echembroti donum, æneus tripos Herculi Thebis dedicatus, cum hujusmodi inscriptione: ECHEMBROTVS ARCAS DEDICAVIT HOC SIMVLACRVM HERCVLI, CVM PRÆMIVM LVDIS AMPHICTYONVM MERVISSET, DECANTATIS INTER GRÆCOS MODVLIS ET ELEGIIS. Et hæc sane fuit causa, quamobrem ad ludos Aulœdi non amplius admitterentur. Addiderunt deinde equorum cursum; & de quadrigis victor renunciatus est Clisthenes, is qui Sicyoniorum tyrannus fuit. Octava Pythiade, addita hæc lex est, ut cithara sine humanæ vocis accessione pulsaretur: coronam cepit Tegeates

Agelaus. Vicesima demum tertiâ accessit armatorum cursus; de quo lauream reportavit Timenetus Phliasius, Olympiadibus quinque postea quam vicerat Demaratus Heræensis. Octava post hæc & quadragesima Pythiade bigis certari cœptum. Vicere Phocensis Execestidæ jugales. Quinta ab ea, pullis ad currum junctis decursum est: antevertit Orphondæ Thebani quadriga. Jam pancratium inter pueros, bijugem & injugem pullum multis serius quam Elei annis admiserunt: pancratium scilicet prima & sexagesimâ Pythiade, qua Thebanus Laidas vicit: una post hanc interjecta, pullum induxerunt injugem: nona vero & sexagesima pullorum bigas. Singulari pullo Lycormas Larissæus, bigis victor renunciatus Macedo Ptolomæus. Ægyptiorum enim reges Macedonas dici se (siculi sane fuerunt) facillime passi sunt. Lauream quidem Pythicis ludis peculiarem fuisse nulla alia de causa existimo, quam quod Daphnem Ladonis filiam adamatam ab Apolline fama vulgavit.

De Calauria autem (parva insula ad Trœzenem) notatu digna sunt quæ Strabo, libro octavo, tradit: præter Asylum enim Neptuni, ibi quoque *Amphictyonum* aliquis conventus fuit. Ita enim is de hoc conventu loquitur: Ἦν δὲ καὶ Ἀμφικτυονία τις, περὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο, ἑπτὰ πόλεων, αἳ μετεῖχον τῆς θυσίας· ἦσαν δὲ Ἑρμιὼν, Ἐπίδαυρος, Αἴγινα, Ἀθῆναι, Πρασιεῖς, Ναυπλιεῖς, Ὀρχομενὸς ὁ Μινύειος· ὑπὲρ μὲν οὖν τῶν Ναυπλιέων Ἀργεῖοι συνετέλουν, ὑπὲρ Πρασιέων δὲ Λακεδαιμόνιοι. Οὕτω δ' ἐπεκράτησεν ἡ τιμὴ τοῦ θεοῦ τούτου, παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὥστε καὶ Μακεδόνες δυναστεύοντες ἤδη μέχρι δεῦρο ἐφύλαττόν πως τὴν ἀσυλίαν, καὶ τοὺς ἱκέτας ἀποσπᾶν ᾐδοῦντο τοὺς εἰς Καλαυρίαν καταφυγόντας· ὅπου γε οὐδὲ Δημοσθένη ἐθάῤῥησεν Ἀρχίας βιάσασθαι στρατιώτας ἔχων, οἷς προστετάχατο ὑπὸ Ἀντιπάτρου ζῶντα ἀγαγεῖν κἀκεῖνον, καὶ τῶν ἄλλων ῥητόρων οὓς εὕροι τῶν ἐν αἰτίαις ὄντων τοῖς παραπλησίαις· ἀλλὰ πείθειν ἐπειρᾶτο· οὐ μὴν ἔπεισέ γε, ἀλλ' ἔφθη φαρμάκῳ παραλύσας ἑαυτὸν

ἱερὸν ἐστ' ἄσυλον. *Fuit & Amphictyonum conventus quidam ad hoc templum, civitatum septem: quarum nomina Hermione, Epidaurus, Ægina, Athenæ, Prasiæ, Nauplia, Orchomenus Minyejus; ac pro Nauplia contribuebant Argivi, pro Prasiis Lacedæmonii. Adeo autem veneratio istius Dei* [Neptuni] *apud Græcos invaluit, ut & Macedones, Græciâ in suam redacta potestatem adhuc jus Asyli illæsum servaverint, ac qui supplices in Calauriam confugissent, inde avellere sint veriti: quando Archias etiam armata stipatus manu Demosthenι vim ibi inferre non fuit ausus, cum ei ab Antipatro injunctum esset, ut & hunc & alios, qui simili in crimine essent, oratores vivos sibi adduceret: sed verbis eum ex Asylo abstrahere frustra est conatus, cum hausto veneno se vita exsolvere Demosthenes occupasset.*

Hæc posteriora de Demosthene cæteris, de *Amphictyonibus* addidi, ex affectu erga virum, cujus morti quin illachryment, sibi temperare non possunt, qui vero libertatis amore, & ardore incensi, ipsius interitum legunt apud Lucianum, in Demosthenis hujus encomio; uti & apud Pausaniam, in Atticis. Porrò, ut ad istud Amphictyonum in *Calauria Concilium* redeam, illud solum de eo addam; me credere ex æmulatione (non mala tamen) hoc ex illis ad *Delphos* ac *Thermopylas*, fuisse exortum.

CAPUT IV.

De Theoris ad Certamina &c. missis; deque ipsorum diversis muneribus, cum circa Oracula consulenda, tum circa pompas ad Panegyres deducendas, donaria mittenda, &c: tum & ad alia loca, Ludos nempe ac Certamina

mina simul celebranda. Denique de Architheoris eorumque munere, uti & de συνθεώροις, *&c.*

OCcasione horum *Amphictyonum*, non intempestive, ut credo, aliquid dicam de *Theoris* seu θεώροις, συνθεώροις & ἀρχιθεώροις, sicut & de Pythiis qui Lacedæmoniorum regibus assidebant: licet de his posterioribus jam alibi aliquid dixerim. Illos autem θεωροὺς ita nobis describit Hesychius: Θεωροὶ οἱ θεωπρόποι, καὶ οἱ θεώμενοι, καὶ οἱ φροντίζοντες περὶ τὰ θεῖα. Quorum primi ac postremi, non vero spectatores, ad nostrum propositum faciunt. Sic quoque Harpocration: Θεωροὶ μέν τοι λέγονται, οὐ μόνον οἱ θεαταὶ ἀλλὰ καὶ οἱ εἰς θεοὺς πεμπόμενοι· καὶ ὅλως τοὺς τὰ θεῖα φυλάττοντας, ἢ τῶν θείων φροντίζοντας οὕτως ὠνόμαζον· ὤραν γὰρ ἔλεγον τὴν φροντίδα. *Theori dicuntur non solum spectatores; verum & illi qui ad Deos consulendos mittuntur: & in universum illi qui Sacra custodiunt; qui Sacrorum curam gerunt.* ὤραν *enim curam vocabant.* Scholiastes Sophoclis ad OEdipum Tyrannum: Θέωρος δὲ ὁ πρὸς τοὺς θεοὺς διὰ χρησμῶν ἀπερχόμενος. *Theorus est qui ad Deos oraculorum accipiendorum gratia proficiscitur.* Et Triclinius ibidem: Θεωροὺς φασι τοὺς εἰς τὰ μαντεῖα ἀπιόντας τοῦ μαθεῖν ἕνεκα περὶ ὧν αὐτοῖς ἐστι ζήτησις. Quæ prioris Scholiastæ dictis plane gemina sunt.

Hæc quidem horum Scholiastarum dicta ut vera esse possunt, sic tamen magis id vocabulum ibi spectat ad illos, qui ad Oracula missi fuerant; ac quidem ex auctoritate publica. Quale exemplum habemus apud Arrianum lib. 7. Ἧκον δὲ καὶ παρ' Ἄμμωνος οἱ θεωροὶ, οὓς τινας ἐστάλκει ἐρησομένους, ὅπως θέμις αὐτῷ τιμᾷν Ἡφαιστίωνα. οἱ δὲ ὡς ἥρωϊ, ἔφησαν ὅτι θύειν θέμις ὁ Ἄμμων λέγει. *Per hos dies venerunt etiam, ab Hammone Theori, quos sciscitatum miserat, quosnam honores Hephæstioni tribuere fas esset. Qui quidem Hammonem respondisse nuntiabant, fas esse ut Heroi sacrificare.*

Ita

Ita & apud Athenienses, in turpissimas adulationes erga Antigonum ac Demetrium delapsos, *Stratocles promulgavit ut qui ex plebiscito publice ad Antigonum & Demetrium mitterentur, pro legatis dicerentur* θεωροὶ; *sicut qui Delphos & Olympiam solennibus Græcorum, victimas pro civitatibus agunt.* Quæ Plutarchus, in Demetrii vita, ita Græce exprimit: Τὸ δ' ὑπερφυέστατον ἐνθύμημα, τοῦ Στρατοκλέους (οὗτος γὰρ ἦν ὁ τῶν σοφῶν τούτων καὶ περιττῶν καινουργὸς ἀρεσκευμάτων) ἔγραψεν ὡς οἱ πεμπόμενοι κατὰ ψήφισμα δημοσίᾳ πρὸς Ἀντίγονον ἢ Δημήτριον, ἀντὶ πρεσβευτῶν θεωροὶ λέγοιντο· καθάπερ οἱ Πυθοῖ καὶ Ὀλυμπίαζε τὰς πατρίας θυσίας ὑπὲρ τῶν πόλεων ἀπάγοντες ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς ἑορταῖς. Qui idem hæc sequentia, post pauca interjecta, adjicit: Ὁ δὲ μάλιστα τῶν τιμῶν ὑπερφυὲς ἦν καὶ ἀλλόκοτον, ἔγραψε Δημοκλείδης ὁ Σφήττιος, ὑπὲρ τῆς τῶν ἀσπίδων ἀναθέσεως, εἰς Δελφοὺς, παρὰ Δημητρίου λαβεῖν χρησμόν· αὐτὴν δὲ παραγράψω τὴν λέξιν ἐκ τοῦ ψηφίσματος οὕτως ἔχουσαν, Ἀγαθῇ τύχῃ δεδόχθω τῷ δήμῳ χειροτονῆσαι τὸν δῆμον ἕνα ἄνδρα ἐξ Ἀθηναίων, ὅστις ἀφικόμενος πρὸς τὸν Σωτῆρα, καὶ καλλιερησάμενος, ἐπερωτήσει Δημήτριον τὸν Σωτῆρα πῶς εὐσεβέστατα, καὶ κάλλιστα, καὶ τάχιστα ὁ δῆμος τὴν ἀποκατάστασιν ποιήσαιτο τῶν ἀναθημάτων· ὅ, τι δ' ἂν χρήσῃ, ταῦτα πράττειν τὸν δῆμον. *Quod vero, præter cæteros honores modum excessit & fuit absonum, de consecrandis apud Delphos clypeis, Dromoclides Sphettius rogationem tulit, ut Oraculum a Demetrio peterent. Verba ipsa adscribam legis, quæ sic habent: Quod felix faustumque sit, velit jubeat populus civem Atheniensem designet, qui ad SERVATOREM profectus, ubi litaverit consulat Demetrium SERVATOREM, quemadmodum religiosissime, commodissime, & ocyssime dona dedicaturus sit. Quodcumque verò dederit Responsum, illud populus sequatur.*

Quod hîc in transitu notandum duco, circa istud epithethon σωτὴρ, seu *Servator*, est, id per adulationem Imperatoribus

toribus quoque Romanis poſtea, a Græcis quoque fuiſſe tributum, eoque illos ut Deos ipſos honoraſſe.

Hoc namque videmus ex ſequentibus inſcriptionibus, Hadriano ſic fuiſſe datum: ac quidem ex hac, apud Sponium, in Itinerarii tomo ſecundo:

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ
ΤΡΑΙΑΝΟΝ ΑΔΡΙΑΝΟΝ
ΟΛΥΜΠΙΟΝ
ΚΑΙΣΑΡΑ ΣΕΒΑΣΤΟΝ
ΑΒΥΔΗΝΟΙ
ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΣΩΤΗΡΑ
ΚΑΙ ΚΤΙΣΤΗΝ
ΔΙΑ ΠΡΕΣΒΕΥΤΟΥ
ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ ΜΑΙΟΡΟΣ

Tum & 2. ex hac

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ
ΑΔΡΙΑΝΩΙ
ΟΛΥΜΠΙΩΙ ΣΩΤΗΡΙ
ΚΑΙ ΚΤΙΣΤΗΙ

Sicut & in alia, pag. 105. nº. 9. apud Gruterum reperiunda, (quamque integram jam ſuprà pag. attuli) non quidem Abydenorum ſed ipſorum Athenienſium; ubi *Deam Romam* & *Auguſtum Cæſarem Servatorem* ſimili plane modo, atque unà honorari videmus.

Neque ipſi Romani a tali adulatione in Cæſares liberi fuere. Ita enim apud modo dictum Sponium (ne plura afferam exempla) habemus:

IMP.

IMP . CAES . M . AVRELIO
ANTONINO PIO FELICI
AVG . PRINCIPI IVVEN
TVTIS NVMINI PRAE
SENTI RESTITVTO
RI ET CONSERVATORI
SEMPER VITAE ADQVE
DIGNITATIS SVAE DEVO
TISSIMVS NVMINI EIVS
A . AEMILIVS MACER FAV
STINIA.
V . C.

Verum ut denuo redeamus ad θεωροὺς; talis fuit *Creon* Oedipo Tyranno, apud Sophoclem; qui de ipso,

. . . . . . παῖδα γὰρ Μενοικέως
Κρέοντ' ἐμαυτοῦ γαμβρὸν ἐς τὰ Πυθικὰ
Ἔπεμψα Φοίβου δώμαθ' ὡς πύθοιθ' ὅ, τι
Δρῶν, ἢ τί φωνῶν, τήνδ' ἐρυσαίμην πόλιν.

Misi autem ad Oraculum Pythicum generum meum
Creonta Menœcei filium; ut ibi audiret, quænam
Mihi dicenda aut facienda sint, ut liberem
Hanc civitatem.

Incertum verò an autem isti θεωροὶ, de quibus Arrianus (lib. II. de Expeditione Alexandri, sub finem) loquitur, his verbis: Καὶ Καρχηδονίων τινὲς θεωροὶ ἐς τιμὴν τοῦ Ἡρακλέους, κατὰ δή τινα νόμον παλαιὸν, εἰς τὴν μητρόπολιν ἀφικόμενοι, tales simul fuerint: nisi

nisi constet, hunc Tyriorum Herculem etiam Oracula reddidisse: quod Doctissimus illius interpres B. Vulcanius ita, quamvis, meo judicio, non recte cepisse videtur. Ita enim illa vertit: *Erant &c. . . . . nonnulli Carthaginienses ORACULORUM CONSULTORES, qui ex veteri consuetudine in honorem Herculis ad metropolim conveniebant.* Nam certe hi θεωροὶ potius eo, ex veteri lege, seu consuetudine eo (ac quidem statis vicibus, ut puto) veniebant, in Herculis honorem, ut sic Tyrum metropolim sese agnoscere ostenderent.

Neque Oraculi consulendi gratia missi fuerant isti viri, qui (testante T. Livio Dec. III. lib. 8. sub finem) *Legati Delphos ad donum ex præda Asdrubalis portandum missi M. Pomponius Matho, & Q. Catulus, tulerunt coronam auream CC pondo, & simulacrum spoliorum ex M pondo argenti facta.*

Neque, ut jam supra videre cœpimus, solum ad Oracula petenda, Deorumve voluntatem ita exquirendam, mittebantur; sed & cum ad illa tum ad alia Templa, Sacrificia, ac Solennitates, seu Ludos ac Certamina Sacra, victimas suas, vel simul & donaria, vel etiam hæc seorsum offerenda; Sic enim Dionysius Halicarnassæus in Lysia: Ἔπεμψε γὰρ θεωροὺς εἰς τὴν Πανήγυριν ὁ Διονύσιος, ἄγοντας θυσίαν τῷ θεῷ· μεγαλοπρεπὴς τε κατάγωγὴ τῶν θεωρῶν ἐγένετο ἐν τῷ τεμένει καὶ πολυτελὴς [σκηνὴν sc. χρυσῷ τε καὶ πορφύρᾳ καὶ ἄλλῳ πλούτῳ κεκοσμένην] ἵνα θαυμασθείη μᾶλλον ὁ τύραννος ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος. *Misit namque Dionysius Theoros ad solennem ac sacrum conventum, qui Deo afferrent Sacrificia: Et magnificum præclarumque fiebat contubernium horum Theororum in luco; [tentorium scilicet, auro & purpurâ aliisque divitiis ornatam;] ut ita hic tyrannus Græciam magis in sui admirationem raperet.*

In honorem vero Dei hujus illiusve illud fecisse [quamvis quandoque ubi χρηστήριον aliquod erat, simul Oraculum, vel dicis

dicis gratia, vel aliter, consulerent] cum Græcos, tum Romanos, tum alias quoque gentes, ostendunt hæc sequentia: ac primò quidem quæ in Camilli vita sic Plutarchus habet Οὐ μὴν ἀλλὰ πάντων ὅσον ἔδει μέρος εἰσενεγκόντων, ἔδοξε κρατῆρα χρυσοῦν κατασκευάσαντας εἰς Δελφοὺς ἀποστεῖλαι - - - - - - - - - - - - - - ἑλόμενοι δὲ τρεῖς ἄνδρας ἐκ τῶν ἀρίστων θεωροὺς, καὶ ναῦν μακρὰν ἀνδράσι τε πληρώματι καὶ κόσμῳ πανηγυρικῷ κατασκευάσαντες ἐξέπεμψαν. *Attamen ex iis quæ omnes prorata quisque contulerunt, decreverunt craterem auream faciendam & Delphos mittendam - - - - - - - - - - - - - Inde ex Principibus tres* θεωροὺς *in navi longa viris delectis instructa, & ornatu solenni, Delphos mittunt.*

Quod autem ad Delios attinet, & θεωροὺς ad Delum missos vel mittendos; quæque ibi solennia peragerentur, originem nobis horum ita libro tertio describit Thucidides: Καὶ τὴν πεντετηρίδα τότε πρῶτον μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐποίησαν οἱ Ἀθηναῖοι τὰ Δήλια. ἦν δέ ποτε καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος ἐς τὴν Δῆλον τῶν Ἰώνων τε καὶ περικτιόνων νησιωτῶν. ξύν τε γὰρ γυναιξὶ καὶ παισὶ ἐθεώρουν, ὥσπερ νῦν ἐς τὰ Ἐφέσια Ἴωνες· καὶ ἀγὼν ἐποιεῖτο αὐτόθι καὶ γυμνικὸς καὶ μουσικός. χοροὺς τε ἀνῆγον αἱ πόλεις. δηλοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος ὅτι τοιαῦτα ἦν, ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε, ἅ ἐστιν ἐκ προοιμίου Ἀπόλλωνος,

Ἀλλὰ σὺ Δήλῳ Φοῖβε μάλιστα ἐπιτέρπεαι ἦτορ,
Ἔνθα τοι ἑλκεχίτωνες Ἰάονες ἠγερέθονται,
Αὐτοῖς σὺν παίδεσσι, καὶ αἰδοίης ἀλόχοισιν.
Οἱ δέ πυγμαχίῃ τε καὶ ὀρχηθμῷ καὶ ἀοιδῇ
Μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν στήσωνται ἀγῶνα.

Ὅτι δὲ καὶ μουσικῆς ἀγὼν ἦν, καὶ ἀγωνιούμενοι ἐφοίτων, ἐν τοῖς δὲ αὖ δηλοῖ, ἅ ἐστιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ προοιμίου. τὸν γὰρ Δηλιακὸν χορὸν τῶν γυναικῶν ὑμνήσας, ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου ἐς τάδε τὰ ἔπη, ἐν οἷς καὶ ἑαυτοῦ ἐπεμνήσθη,

Ἀλλ' ἄγεθ', ἱλήκοι μὲν Ἀπόλλων, Ἀρτέμιδι ξύν,
Χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι. ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε

Μνήσασθ', ὁππότε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Ἐνθάδ' ἀνείρηται ξεῖνος ταλαπείριος ἐλθὼν,
Ὦ κοῦραι, τίς δ' ὔμμιν ἀνὴρ ἥδιστος ἀοιδῶν
Ἐνθάδε πωλεῖται, καὶ τέῳ τέρπεσθε μάλιστα;
Ὑμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνεσθε ἀφήμως,
Τυφλὸς ἀνὴρ, οἰκεῖ δὲ Χίῳ ἐνὶ παιπαλοέσσῃ

Τοσαῦτα μὲν Ὅμηρος ἐτεκμηρίωσεν ὅτι ἦν καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος καὶ ἑορτὴ ἐν τῇ Δήλῳ· ὕστερον δὲ τοὺς μὲν χοροὺς οἱ νησιῶται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μεθ' ἱερῶν ἔπεμπον. τὰ δὲ περὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ πλεῖστα κατελύθη ὑπὸ ξυμφορῶν, ὡς εἰκὸς, πρὶν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τότε τὸν ἀγῶνα ἐποίησαν, καὶ ἱπποδρομίας, ὃ πρότερον οὐκ ἦν.

[Quod autem Græcos verſus attinet (ut hoc notem, antequam ad verſionem progrediar) non poſſum non afferre iſta quæ apud Thuciddiem meum ſic in Margine habentur: τὰς ἐνταῦθα διαφόρους γραφὰς ζήτει ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου *Latinam horum verſuum interpretationem oratione ſoluta ſcriptam, ubi res melius exprimuntur, vide in Apollinis hymno Æmilii Porti.*]

Tunc quoque primum Athenienſes, luſtrationem, feſta luſtralia, ludoſque Deliacos, qui quinto quoque anno celebrabantur inſtituerunt [atque celebrarunt.] *Fuit* [NB] *autem priſcis temporibus in Delo frequens Ionum & accolarum in inſulis circumjacentibus conventus. Nam cum uxoribus & liberis ad ſpectacula conveniebant* [ἐθεώρουν, quod hic alio ſenſu, quam de quo nunc agimus ſumitur; atque adeo ad ſpectatores &c. non ad θεωρίαν ceu munus ſacrum ſpectat,] *Ut nunc Iones ad ludos in Dianæ Epheſiæ honorem inſtitutos* [confluere ſolent.] *Illic autem Gymnicum Muſicumque certamen fiebat. Et civitates eò ſaltatorum choros mittebant. Quod autem hæc ita ſe habuerint, Homerus in primis declarat his verſibus, qui ſunt ex hymno Apollinis:*

Tunc

Tunc tibi Magnopere in Delo mens gestit Apollo,
Cum natis quoties cum conjugibusque frequentes
Jones in fluxa celebrant tua compita veste:
Cestibus & varii certamina sacra choreis
Oblectant, referuntque tuas modulamine laudes.

Quod autem Musices etiam certamen ibi fieret, & Musici proposito certamine illuc se conferrent, his quoque versibus indicat, qui sunt ex eodem Apollinis hymno. Nam Postquam Deliacum mulierum chorum celebravit, suam laudationem his versibus finivit, in quibus & sui ipsius mentionem fecit:

Verum agedum nobis adsis cum, Phœbe, Diana.
Vos etiam cunctæ me discedente valete:
Et memores estote mei post hac, homo siquis
Venerit huc alius peregre, dicatque, Puellæ,
Quis vir in his versans unquam lepidissimus oris
Pectora præcipue demulsit vestra canendo?
Vos uno assensu sic respondete faventes,
Vir qui luminibus captus Chion incolit altam.

His igitur argumentis Homerus manifeste probavit vel priscis temporibus ingentem conventum, & celebritatem in Delo fieri consuevisse. Postea vero Athenienses & insularum incolæ, cœtus quidem saltatorum cum sacris eo Mittebant. Sed certamina & cætera Pleraque ut credibile est, adversis casibus exoleverunt, donec Athenienses certamen tunc instaurarunt, & equorum cursum addiderunt, quod ante non fuerat.

Quod autem de Jonibus affirmat (quum de solis insulis Cycladibus alii tantum loquantur; saltem ubi de prima origine loquuntur) ex Heliodori Æthiopicis firmatur, ubi libro primo, de se ita Chariclea narrat: Γένος μὲν ἐσμὲν Ἴωνες·

Ἐφεσίων δὲ τὰ πρῶτα γεγονότες, καὶ ἀμφιθαλεῖς ὄντες, νόμου τοὺς τοιούτους καλοῦντος ἱερᾶσθαι, ἐγὼ μὲν Ἀρτέμιδος, Ἀπόλλωνος δὲ ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς οὗτος ἐλαγχάνομεν. ἐπετείου δὲ τῆς τιμῆς οὔσης, καὶ τοῦ χρόνου πληρουμένου, θεωρίαν εἰς Δῆλον ἤγομεν, ἔνθα μουσικούς τε καὶ γυμνικοὺς ἀγῶνας διαθήσεσθαι, καὶ τὴν ἱερωσύνην ἀποθήσεσθαι κατὰ τὸ πάτριον ἐμέλλομεν. ὁλκὰς οὖν ἐπληροῦτο χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ ἐσθήτων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα πρός τε τοὺς ἀγῶνας, καὶ τὴν πάνδημον εὐωχίαν ἐπαρκέσειν ἔμελλε. καὶ ἀνηγόμεθα, τῶν μὲν πατέρων γήρατι πεπονηκότων, καὶ δέει τοῦ πλοῦ καὶ τῆς θαλάσσης οἴκαδε καταμεινάντων. ἄλλων δὲ πολιτῶν εἰς πλῆθος τῶν μὲν κατὰ τὴν αὐτὴν ὁλκάδα συνεισβάντων, τῶν δὲ σκάφεσιν ἰδίοις χρωμένων.

Natione Iones sumus, Ephesi in illustri familia nati. Cum autem pubertatis annos ingressi essemus, lege tales ad sacerdotii munus vocante, ego Dianæ, frater autem hic meus Apollinis designatus est Sacerdos. Cæterum cum sit annuus honor, & tempus impleretur, profecti sumus in Delum cum sacro apparatu, ibi Musicos & Gymnicos Ludos *exhibituri,* & *sacerdotium more & instituto Majorum deposituri. Quamobrem navis onerabatur auro & argento & vestibus, & aliis rebus necessariis quantum ad Ludorum apparatum, & epulas populo publice instruendas satis esse videbatur. Solvebamus igitur ex portu, cum parentes tum ob ætatem provectiorem, tum ob metum navigationis & jactationis in mari, domi mansissent: porrò alii cives magna frequentia, pars eandem navim conscendissent, pars suis navigiis uterentur.*

Videmus igitur 1 (ut hæc paucula ad Heliodorum notem) Ex Jonia Sacerdotes Apollinis atque Dianæ (quorum sacerdotii munus annuum erat) & θεωροὺς (nec dubito quin & ἀρχιθεώρους egisse, nisi ista cura ac dignitas seniori cuipiam ætate commissa fuerit) egisse. 2 Epulas hos θεωροὺς populo Deliorum, ob hanc θεωρίαν dedisse. 3 Magnam catervam illos concomitatam fuisse, non publicis tantum, verum & pri-

privatis sumptibus ac impensis: cum ob certamina decertanda, tum ad spectacula: quin & maxime Parentes liberis suis sacerdotibus (nec dubito quoque de aliis) præsentes ut ibi adessent studuisse.

Neque solum præter insulas Cycladas Jonas & Athenienses, verum & omnes pene gentes, eò coiisse, ut *sacra* ista *Deliaca* unà celebrarent, ostendit Callimachus, hymno ad Delum, his versibus.

'Αλλά τοι ἀμφιέτεις δεκατίφοροι αἰὲν ἀπαρχαὶ
Πέμπονται· πᾶσαι δὲ χορούς ἀνάγουσι πόληες
Αἵ τε πρὸς ἠοίην, αἵ θ' ἕσπερον, αἵ τ' ἀνὰ μέσσην
Κλήρους ἐστήσαντο, καὶ οἱ καθύπερθε Βορείης
Οἰκία θινὸς ἔχουσι, πολυχρονιώτατον αἷμα

Sed tibi quotannis decimæferæ semper primitiæ
Mittuntur: omnesque tripudia agitant civitates
Quæque ad Auroram quæque ad Vesperam quæque ad Meridiem
Sedes posuerunt, & qui supra Boream
Domicilia littus habent, valde longævum genus.

Hæc & alii plures ex scriptoribus antiquis testantur.

Verum enim vero Athenienses talia majori cum ambitu atque ostentatione, quam reliquas gentes fecisse, quod ad ipsos ista Delus pertineret: atque imprimis si ἀρχιθεώροι ad hoc electi gloria atque ambitione tumerent, ostendunt hæc Plutarchi verba de Nicia, in ipsius vita: Τῶν γὰρ χορῶν, οὓς αἱ πόλεις ἔπεμπον ᾀσομένους τῷ θεῷ, προσπλεόντων μὲν ὡς ἔτυχεν, εὐθὺς δὲ ὄχλου πρὸς τὴν ναῦν ἀπαντῶντος, ᾄδειν κελευομένων κατ' οὐδένα κόσμον, ἀλλ' ὑπὸ σπουδῆς ἀσυντάκτως, κατ' οὐδένα κόσμον, ἀλλ' ὑπὸ σπουδῆς ἀσυντάκτως ἀποβαινόντων ἅμα καὶ στεφανουμένων, καὶ μεταμφιεννυμένων, ἐκεῖνος ὅτε τὴν θεωρίαν ἦγεν, αὐτὸς μὲν εἰς Ῥηνίαν ἀπέβη τὸν χορὸν ἔχων, καὶ τὰ ἱερεῖα, καὶ τὴν ἄλλην παρασκευήν, ζεῦγμα δὲ πεποιημένον Ἀθήνησι πρὸς τὰ μέτρα, καὶ κεκοσμημένον ἐκπρεπῶς χρυσώσεσι καὶ βαφαῖς, καὶ στεφάνοις,

καὶ αὐλαίαις κομίζων, διὰ νυκτὸς ἐγεφύρωσε τὸν μεταξὺ Ῥηνίας καὶ Δήλου πόρον, οὐκ ὄντα μέγαν. εἶθ' ἅμα ἡμέρᾳ τήν τε πομπὴν τῷ θεῷ καὶ τὸν χορὸν ἄγων κεκοσμένον πολυτελῶς καὶ ᾄδοντα διὰ τῆς γεφύρας ἀπεβίβαζε. μετὰ δὲ τὴν θυσίαν, καὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὰς ἑστίασεις &c. - - *Nam cum chori quos civitates ad canendum mittebant in Apollinis honorem, appellerent promiscuè; & quia navi turba repente occurrente canere jubebantur, nullo ordine, sed nimia festinatione, incomposite simul descenderent de navi, coronas sumerent & vestes: ille cum Theoriam duceret, trajecit secum in Rhenen chorum, victimasque & reliquum apparatum trahens; ad hæc pontem Athenis paratum atque eximiè excultum auro, pictura, sertis, tapetibus deportans, nocte fretum eo inter Rhenen & Delum medium, quod non est latum, junxit. Mox ubi diluxit, pompam Deo, & chorum magnifice comptum canentemque, traduxit per pontem. Post sacra verò peracta, ludos, & epulum, palmam æneam posuit, &c.*

Hinc ergo etiam, cum sic plures urbes simul istas solemnitates celebrare moris esset, ... θεωροὺς ἐκάλουν τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων δημοσίως ἐκπεμπομένους συνθύσαντας καὶ συμπανηγυρήσαντας; *Advocabant Theoros illos, qui a civitatibus publice eo missi fuerant; ut cum ipsis simul sacrificarent & solemne illud festum celebrarent.*

Athenienses autem, si non primos, inter primos saltem, harum solemnitatum cultores fuisse, non obscure colligitur, ex illis Platonis verbis, quæ sub initium Phædonis habentur: Τῷ οὖν Ἀπόλλωνι εὔξαντο (ὡς λέγεται) εἰ σωθεῖεν ἑκάστου ἔτους θεωρίαν ἀπάξειν εἰς Δῆλον· ἣν δὴ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἐξ ἐκείνου κατ' ἐνιαυτὸν τῷ θεῷ πέμπουσι. ἐπειδὰν οὖν ἄρξωνται τῆς θεωρίας, νόμος ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καθαρεύειν τὴν πόλιν, καὶ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτιννύναι, πρὶν ἂν εἰς Δῆλον ἀφίκηται τὸ πλοῖον, καὶ πάλιν δεῦρο. *Voverant autem, ut fertur, Apollini, si servarentur, quotannis in Delum Theoriam* [retineo id vocabulum, quod id satis

tis per cætera à me dicta explicetur] *mittere. Quod quidem etiam nunc ſemper ex illo tempore, ſingulis ad Deum mittunt annis. Cum igitur inſtat illa Theoria, ex lege luſtrant urbem, neminemque eo tempore publice necant, donec Delum perveniat navis, rurſuſque inde huc [Athenas] revertatur.*

Neque ad Delum aut Delphos tantum Athenienſes (aliique,) verum & ad alios ſacros *Agonas*, ſeu certamina, ludos, ac ſolennia, præterquam ad Oracula) ſuos mittebant θεωρὺς; quin & ad Iſthmum & ad Olympiam, & ad Nemeam, & plures alias Græcorum panegyres: quod tam ex Andocide Oratore, quam & ex Platone diſcimus; ut quorum primus, in Oratione de Myſteriis, in hunc modum loquitur: Τρία μὲν ἔτη ἐπιδημῶν, καὶ ἥκων ἐκ Κύπρου, οὐκ ἀσεβεῖν ἐδόκουν αὐτοῖς, μυῶν μὲν ἀδελφὸν, εἶτα δὲ καὶ ἄλλους ξένους ἐμαυτοῦ, καὶ εἰσιὼν εἰς τὸ Ἐλευσίνιον, καὶ θύων ὥσπερ ἐμαυτὸν ἄξιον νομίζω εἶναι, ἀλλὰ τοὐναντίον λειτουργεῖν οὗτοι προυβάλλοντο, πρῶτον μὲν γυμνασίαρχον Ἡφαιστείοις, ἔπειτα Ἀρχιθέωρον εἰς Ἴσθμον καὶ Ὀλυμπίαζε· εἶτα ταμίαν ἐν πόλει τῶν ἱερῶν χρημάτων. *Cum jam tribus annis abſens fuiſſem & ex Cypro venirem, non fui ipſis viſus impius, dum initiarem fratrem meum, ſicut & alios hoſpites meos, intrans in Eleuſinium & ſacrificans, ita uti me dignum videbatur. Illi verò contrà ad adminiſtrationem munerum publicorum impulerunt: ac Primum quidem Gymnaſiarcham (me crearunt) in Vulcaniis; deinde Architheorum in Iſthmum & Olympiam; denique quæſtorem ſacrarum pecuniarum in urbe.* Secundus vero (Plato) lib. 12. De legibus: Πυθῶδε τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ εἰς Ὀλυμπίαν Διῒ, καὶ εἰς Νεμέαν, καὶ εἰς Ἰσθμὸν χρὴ πέμπειν κοινωνοῦντας θυσιῶν τε καὶ ἀγώνων τούτων τοῖς θεοῖς. *Ad Pythium verò Apollinem, ad Jovem Olympium, Nemeam etiam & Iſthmum, mittendi ſunt aliqui, qui cum iis qui eò aliunde miſſi fuerint, ſimul ſacrificia ac ludos celebrent Dis iſtorum præſidibus.*

Vi-

Videntur autem fere omnis ætatis homines, ex una eademque civitate plures numero, ac quiam voluntarie, seu sponte sua, sese harum θεωριῶν comitatui adjunxisse: saltemve chororum socios, illorumque vel aliorum munerum administros sese eligi passos fuisse: sicut id non obscure videtur liquere, ex Isocratis Æginetica; ubi ille Καὶ οὔτε θυσίαν, οὔτε θεωρίαν, οὔτε ἄλλην ἑορτὴν, χωρὶς ἀλλήλων ἠγάγομεν· ἐπειδὴ δ' ἄνδρες ἐγενόμεθα - - - - - - - - - *Neque vel sacrificium, vel Theoriam, vel festum quodcunque demum aliud, seorsim* [sive ab invicem sejuncti] *celebravimus. Et jam adulti; &c.*

Postrema namque verba indicant, adolescentes illos sese comites una his pompis tradidisse; chorisque forsan illarum sese adjunxisse: quod pueri innuptæque puellæ, in illis ut plurimum cantarent; viri vero graviora *Theoriarum* munera obirent.

Ne autem quis cogitet *has Theorias* missas fuisse, ad solas Oraculorum sedes, seu χρηστήρια; prætereaque tantum ad quatuor istos *Agonas* Græcorum celeberrimos, Pythios, Ishmios Nemeos, atque Olympicos, consideret hæc Plutarchi e Convivio septem sapientum: Ἐτύγχανε γὰρ εἰς Ταίναρον ἀπεσταλμένος, ἔκ τινῶν χρησμῶν τῷ Ποσειδῶνι θυσίαν καὶ θεωρίαν ἀπάγων. *Fuerat namque ad Tænarum missus, ut, Oraculis quibusdam, ita monentibus, rem sacram faceret, ac pompam duceret.* tum & alia, quæ de Panathenæis, Dionysiis, aliisque panegyresin, partim a me afferuntur, partim apud alios (veteres sc.) reperire licet. Neque soli isti, qui ad solemnitates istas mittebantur; verum & isti qui ad illas invitatum alios missi fuerant, eo nomine (θεωροὶ) quos tamen Hesychius &c ἱεραγγέλους dictos vult, quandoque veniebant. Hinc namque ista apud Athenæum lib. 5. mihi pag 194. Πρέσβεις καὶ θεωροὺς Antiochus ad civitates mittit καταγγελοῦντας τοὺς ἐσομένους ἀγῶνας ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Δάφνης.

Ut

Ut autem θεωροὶ mittebantur plures numero simul; sic & in illis erat ἀρχιθέωρος, sicut jam in Andocide, ac Nicia, vidimus; hos autem Plato ἄρχοντας τῆς θεωρίας vocat, his verbis (De Leg. lib. 12.) Ἔτι δὲ τοὺς εἰς τοὺς Ἕλληνας κοινῇ θυσιῶν καὶ θεωριῶν, καὶ ὅσων ἂν ἑτέρων κοινωνῶσι ἱερῶν, ἐκ τούτων τοὺς ἄρχοντας τῆς θεωρίας ἑκάστης ἐκπέμπειν. Hi namque & toti Pompæ præerant, quatenus a sua civitate missa fuerat, & chorum, & cætera ad pompam &c. facientia ordinabant: uti id non obscure videmus ex inscriptione ista quæ apud Gruterum pag. 405 habetur; quæque digna est ut hîc tota reponatur, simulque defectus unus alterve (quod non usque adeo integra ad nostra tempora perdurarit) suppleatur:

ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΑΙΧΜΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ
ΓΑΜΗΛΙΩΝΟΣ ΔΕΚΑΤΕΙ ΙΣΤΑΜΕΝΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΡΙΑ ΕΝ ΤΩΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΗΡΙΩΙ
ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΜΕΛΙΤΕΥΣ ΕΙΠΕΝ
ΕΠΕΙΔΗ ΕΥΒΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ
ΕΝ ΤΕ ΤΑΙΣ ΑΡΧΑΙΣ ΕΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΗ ΚΑΛΩΣ
ΚΑΙ ΕΝΔΟΞΩΣ ΑΝΑΣΤΡΑΦΕΙΣ ΑΝΕΓΚΛΗΤΟΝ ΕΑΥ
ΤΟΝ ΠΑΡΕΣΧΕΤΟ ΑΡΧΙΘΕΩΡΟΣ ΤΕ ΑΙΡΕΘΕΙΣ ΚΑΙ
ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΣΥΝΘΕΩΡΩΝ
ΠΑΝΤΑ ΚΑΛΩΣ ΚΑΙ ΠΡΕΠΟΝΤΩΣ ΒΡΑΒΕΥΣΑΣ
ΤΟ ΤΕ ΠΡΩΤΟΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΟΙΣ ΕΠΟΙΗΣΕΝ ΤΟΝ
ΔΗΜΟΝ ΤΟΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΤΟΝ ΕΝ ΔΗΛΩ ΤΙΜΗΘΗ
ΝΑΙ ΧΡΥΣΩΙ ΣΤΕΦΑΝΩΙ ΑΝΑΓΟΡΕΥΜΕΝΩΙ ΕΝ
ΤΩΙ ΕΝ ΑΣΤΕΙ ΘΕΑΤΡΩΙ. ΠΡΕΒΕΥΣΑΣ ΤΕ ΠΛΕΟΝΑΚΙΣ
ΚΑΙ ΑΓΩΝΙΣΑΜΕΝΟΣ ΕΚΤΕΝΩΣ ΠΟΛΛΑ ΤΩΝ ΧΡΗ
ΣΙΜΩΝ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΤΟΙΣ ΕΝ ΔΗΛΩΙ ΠΕΡΙΕΠΟΙΗΣΕΝ.

ΙΕΡΕΥΣ ΤΕ ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΑΙΡΕΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ

ΔΗΜΟΥ ΚΑΙ ΛΑΧΩΝ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ Της

ΔΑΠΑΝΗΣ τΑΣ ΠΟΜΠΑΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ἑορτὰς ελλΗΝ ΝΩΝ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΩΝ ΚΑΛΩΣ ΚΑΙ ΙΕΡΟΠΡΕΠΩΣ ΣΥΝΕΤΕΛΕ ΣΕΝ ΟΠΩΣ ΟΥΝ Ο ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΝΗΤΑΙ ΕΥΧΡηΣΤΩΙ τΑΣ αΞΙΑΣ ΑΠΟΔΙΔΟΥΣ ΧΑΡΙΤΑΣ ΑΓΑΘΕΙ ΤΥΧΕΙ ΔΕ ΔΟΧΘΑΙ ΤΗΙ ΒΟΥΛΗΙ ΤΟΥΣ ΛΑΧΟΝΤΑΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΟΥΣΑΝ ΕΚΚΛΗΙΣΑΝ ΧΡΗΜΑΤΙΣΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥΤΟΝ ΓΝΩΜΗΝ ΔΕ ΞΥΜΒΑΛΛΕΣΘΑΙ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΟΤΙ ΔΟΚΕΙ ΤΗΙ ΒΟΥΛΗΙ ΣΤΕ ΦΑΝΩΣΑΙ ΕΥΒΟΥΛΟΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΝ ΤΩΙ ΙΕΡΩΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΣΤΕΦΑΝΩΙ ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ ΕΥΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ. ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΣΑΙ ΔΗ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΕΙΣ ΗΔΗ τΡΕΙΣ ΟΙΤΙΝΕΣ ΕΠΕΛΘΟΝ ΤΕΣ ΕΠΙ ΤΗΝ ΑΘΗΝΗΣΙΝ ΒΟΥΛΗΝ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΠΑΡΑΚΑΛΕΣΟΥΣΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΣΥΝΕΠΙΧΩΡΗΣΑΙ ΤΟΙΣ ΕΠΙΨΗΦΙΣΜΕΝΟΙΣ ΕΥΒΟΥΛΩΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΩΙ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΔΕ ΤΟ ΔΕ ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΚΑΙ ΕΙΣ ΣΤΗΛΗΝ ΛΙΘΙΝΗΝ ΚΑΙ ΣΤΗΣΑΙ ΕΝ ΤΩΙ ΗΡΑΚΛΕΙΩ ΚΑΙ. ΠΡΕΣΒΕΙΣ

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΟΙΔΕ ΚΕΧΕΙΡΟ ΤΟΝΗΚΤΑΙ τρεῖς ΑΝΘΕΣΤΗΡΙΟΣ ΕΚ ΜΥΡΡΙΝΟΥΤΤΗΣ ΞΕΝΟΦΙΛΟΣ ΘΙΝΑΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ

ΕΠΕΨΙΦΙΣΤΗ ΚΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΗΣΙΝ

Sub-

Subjunctæ erant coronæ novem, quarum quinta Hederacea, quadrato hoc ordine sic inscriptæ,

Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ	Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ	Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ
ΙΕΡΕΥΣ ΘΕΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ	ΙΕΡΕΥΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ	ΙΕΡΕΥΣ ΘΕΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ
Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ	ΙΕΡΕΥΣ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ	Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ

Sub Archonte Aristomacho mensis Gamelionis die decimo, in solenni senatus Concilio in curia, dixit Menander Menandri F. Melitensis: quandoquidem Eubulus Demetrii filius Marathonius, electus inter magistratus se bene & gloriose, atque inculpate gessit; & ARCHITHEORUS electus, cum filio suo aliisque syntheoris cuncta bene ac decenter administravit; ac primum quidem effecit ut populus Atheniensis Deliorum in Panathenæis honoratus fuerit aurea corona, quæ in theatro quod in urbe [Athenar. Atticar.] *est, proclamata fuit; ac multoties legatione functus sit, summoque cum studio in id incumbens multas utilitates, multaque beneficia Atheniensibus Deliorum contulit: tum & sacerdos factus Magnarum Dearum, ac rursum Æsculapii, insuperque sortitò Dionysii; ac propriis sumptibus pompas, & festa Græcorum & Romanorum sanctè ac decenter concelebravit: (eapropter) ut populus videatur (illi) benemerito ac proficuo dignas rependere gratias; visum est (quod felix faustumque sit) senatui, ut illi qui præsides futuro jam concilio facti fuerint decretum senatus referant ad Populum; quod (nempe) visum sit senatui, ut coronetur Eubulus Demetrii F. sacra Dei coronâ, ob virtu-*

tem & benevolentiam ejus erga populum: utque eligantur tres legati qui abeant ad senatum Athenarum Atticarum & adhortentur populum, ut approbet illa quæ humanissimo (ac benemerito) *Eubulo decreta sunt; utque istud Decretum inscribatur columnæ lapideæ, itaque ponatur in templo Herculis; atque ut* (denique) *ad legationem obeundam tres eligantur legati Anthesterius ex Merimutta, Xenophilus Thinæus, ac Demetrius Marathonius. Hoc decretum & Athenis comprobatum fuit: &c.*

Plura quidem notari possent ad hanc inscriptionem, sed notabo tantum hæc ex versione, quæ apud Gruterum adjicitur; nempe ibi ista verba (linea 8) Ἀρχιθέωρος τε αἱρηθεὶς malè Latine reddi, *Spectaculorum magister lectus;* cum tamen illa ad eam θεωρίαν, istosque ἀρχιθέωρους, spectent, de quibus nobis nunc sermo est. interpres namque non attendit ad Παναθηναῖα, quæ linea ibi undecima nominantur; atque ad quæ noster *Eubulus* una cum aliis συνθεώροις a Deliis missus fuerat. At enim ab Atheniensibus Atticis θεωρίαι ac θεωροὶ ad Delum in Apollinis honorem mittebantur; sic vice versa id ab Atheniensibus deliis Athenas ad Panathenæa fiebat, ut cum aliis coloniis festum illud concelebrarent. Namque sicut θεωροὺς (ut Hesychii verbis utar) ἐκάλουν τοὺς τοῖς θεοῖς τὰς ἀπαρχὰς ἀπάγοντας; sicque, teste scholiaste Aristophanis, ἐν τοῖς Παναθηναίοις πᾶσαι αἱ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἀποικισθεῖσαι πόλεις βοῦν θυσόμενον ἔπεμπον, *in Panathenæis omnes civitates Athenis deductæ bovem ad sacrificium mittebant;* ita & Athenienses Delii (ut qui colonia essent Athenarum Atticarum) eo quoque pompam & *Bovem*, &c deducebant per suos *Theoros.*

Hisce non addere nequeo illa, quæ de *Archítheoris* habet Etymologici magni auctor, hoc modo: Ἀρχιθέωρος, ὁ ἡγούμενος τῶν θεωρῶν· θεωροὶ δὲ εἰσὶν οἱ τὴν θεωρίαν φέροντες εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς ἀγῶνας, καὶ ὑπὲρ τῶν πατρίδων θύοντες.

Θεωρία itaque ut ὄψιν & θέαν denotat; ita præterea quoque Pompam iſtam quæ θεωρίας, ſeu ſpectandi, gratia eo mittebatur: atque etiam legatio iſta ac comitatus & ornatus & victimæ, quæ majori iſti ſive Panathenaicæ, ſive aliæ cuicumque demum ſimili Pompæ adornandæ & ſimul componendæ & concelebrandæ inſervire debebant: vel quandoque, non quidem ex debito, ſed motu ſpontaneo, huic illive Deo, deæve honorando (Neptuno, Jovi, Apollini, Minervæ aliiſve) ab urbibus ſuis mittebantur. Hincque etiam modo nonatus Heſychius (ne plura teſtimonia adducam, quod ob jam ſuprà allata id minime neceſſe ſit) Θεωροὶ, οἱ θεωπρόποι καὶ οἱ θεώμενοι, οἱ φροντίζοντες περὶ τὰ θεῖα, in talibus nempe, ſimilibusque feſtis. Quin & θεωρίδες ipſi ſunt (quamvis id hic minus ad rem facit) αἱ περὶ τὸν Διονύσου Βάκχαι quæ ad Dionyſias *Pompas*, ſeu *Theorias*, pertinebant.

Habemus igitur in hac inſcriptione & Ἀρχιθέωρον, & συνθέωρους, quorum caput ac Præſes Eubulus erat; qualiſque inter ſuos ad Delum Nicias fuerat: de quo jam ſupra locutus ſum.

Ut autem videmus illos θεώρους ſic plures numero fuiſſe, ita tamen non ſcimus quot numero fuerint. Neque exiſtimo omnes gentes eundem cum aliis numerum obſervaſſe; adeoque certum eum non fuiſſe præfinitum; ſaltem id non conſtare. Quod tamen apud Lacedæmonios in Pythiis miſſis obtinuit: ut qui ab utroque Rege bini numero eligebantur; ſicque quaternum numerum conſtituebant.. Sic enim de ipſis, lib. VI. Herodotus: Καὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πᾶσι προεδρίας ἐξαιρέτους, καὶ προξείνους ἀποδεικνύναι τούτοισι προσκεῖσθαι τοὺς ἂν ἐθέλωσι τῶν ἀστῶν, καὶ Πυθίους αἱρέεσθαι δύο ἑκάτερον. Οἱ δὲ Πύθιοι εἰσι θεοπρόποι ἐς Δελφοὺς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλέων τὰ δημόσια [unde & Xenophonti, de Lacedæmon. Republica, σύσκηνοι appellantur] *Liceatque illis* (Regibus) *primarios in ſpectaculis locos occupare, & illos quos velint, ex civibus Proxenos crea-*

re; & utrique liceat binos eligere Pythios. sunt autem Pythii, qui Delphos ad consulenda Oracula mittuntur; quique publice cum regibus vescuntur, &c.

Sic idem quoque de iisdem regibus: Τὰς δὲ μαντηΐας τὰς γενομένας τούτους φυλάσσειν, συνειδέναι δὲ τοὺς Πυθίους. *Illos quidem vaticinia reddita servare, at Pythios illorum conscios esse.*

Sicut autem Hisce Lacedæmoniis hi *Pythii* præcipue θεωροὶ ad Oracula (ac proprie quidem ad Oraculum, Pythium unde & nomen illis) erant; sic apud alios quoque erant θεωροὶ qui Delphos non solum Oraculi consulendi gratia, ex auctoritate publica mittebantur; verum qui ad Ludos ibi concelebrandos Relegati fuerant, hincque Πυθιασταὶ appellabantur: ut qui ad certamina Isthmia, Olympica, vel Deliaca mittebantur Ἰσθμιασταὶ, vel Ὀλυμπιασταὶ, vel Δηλιασταὶ vocabantur. Unde & Hesychius: Δηλιασταὶ ὁ εἰς Δῆλον πεμπόμενοι θεωροί. *Deliastæ sunt Theori qui in Delum mittuntur.* Neque aliter Harpocration: Δηλιασταὶ, οἱ εἰς Δῆλον ἐξελθόντες θεωροί. cujus ipsissimis verbis quoque Suidas utitur.

Denique videmus hîc Athenienses Delios ita subfuisse Athenis Atticis (quam urbem propterea quoque, linea 14 τὸ ἄστυ vocant) ut necesse habuerint creare legatos, per quos ab istis Atheniensibus Atticis peterent, ut honorem quem Eubulo decreverant, approbare vellent. Quod etiam factum fuisse ex calce hujus inscriptionis liquet.

CAPUT

CAPUT V.

De Hierophantis seu Summis Initiatoribus &c mysteriorum; ac Orgiophantis, de Cerycibus Daduchis, Epibomo, &c. (qua occasione & de τιμῇ pro Statua, *seu statuæ dedicatione: tum denique de Lampadarchis, &c.*

Quos hactenus tractavi sacerdotes, partim ad singulares civitates singulariaque illis sacra, partim ad totas regiones, seu communitates spectant: qui vero nunc proxime sequuntur, peculiari modo ad Athenienses pertinent, *Hierophantæ* scilicet (nam τ̃ σεβασοφάντων alia ratio est) ac qui istis subministrabant δαδῦχοι, &c.

Hierophantæ igitur illi erant, qui Mysteriis *Eleusiniis* præerant: quamvis & *Rex sacrorum* (qui iidem pene erant, qui Romæ Pontifex Maximus) ibi suas ministerii partes obtineret, cum cæteris suis procuratoribus, seu μετ̃ τ̃ ἄλλων ἐπιμελητῶν; sicut jam supra ubi de hoc Rege loquerer, ostendi. Alias namque *Hierophanta* non tantum præsidebat dictis sacris, verum & mystas initiabat, mysteriaque illa sacra Epoptis monstrabat; unde Hesychius: Ἱεροφάντης, μυσαγωγὸς, ἱερεὺς τὰ μυστήρια δεικνύων, seu *qui initiandos atque initiatos ad sacra Mysteria introducit; qui Mysteria epoptis ostentat*; ea nempe, quæ tanta cum cura, tantaque cum (prætensa) sanctimonia recondita habebantur.

Attamen *Hierophantæ*, non circa sola Eleusinia, sed & circa alia plura Mysteria locum obtinebant. Plura alia enim præter hæc fuisse norunt eruditi, ut *Mysteria Magnæ Matris*, *Bacchi*, seu *Dionysii*; cujus trieterica orgia cum ex Virgilio, tum & ex aliis nota sunt; *Herculis*, *Dianæ*, *Isidis*, *Dearum apud Æginam*, *Hecates*; *Jovis* quoque (sive ille

Sa-

Sabazius, sive alius fuerit;) ut in lapide apud Smyrnenses posito, atque inter Oxoniensia marmora exhibito, patet. Ita enim ibi habetur:

ΤΟΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΙΣ ΔΙΟΣ

Atque ut in alio, Puteolis in Campania reperto, (qui a Grutero pag. 67. exhibetur) quique ad *Liberum* spectat; ubi habemus:

LIBERO PATRI
SACRVM
T. T. FLAVII ECLE
CTIANVS ET OLIM
PIANVS FIL. EIVS
SACERDOTES
ORGIOPHANTAE

At de ipsis ejusmodi Sacris nunc non agimus, sed de *Hierophantis* qui ipsis præerant.

De quo *Hierophanta* hoc quoque notandum venit, quoquo quarto anno de novo alium fuisse electum. Id enim ex hisce Philostratri verbis (quæ libro 4. cap. habentur) liquere satis clare videtur: Ὁ δὲ Ἱεροφάντης, οὐκ ἐβούλετο παρέχειν τὰ ἱερὰ, μὴ γὰρ ἂν ποτε μυῆσαι γόητα, μηδὲ τὴν Ἐλευσῖνα ἀνοῖξαι μὴ καθαρῷ τὰ δαιμόνια, &c. *Hierophanta autem illum ad (Initiationis) Sacra aditum præbere nolebat; dicebatque se nunquam initiaturum esse hominem præstigiatorem: neque Eleusinia se reclusurum homini qui circa Deos impius esset.* Ac paulo post: Ὁ μὲν Ἱεροφάντης, ἐπειδὴ ἐξεῖργων αὐτὸν οὐ φίλα τοῖς πολλοῖς ἐδόκει πράττειν, μετέβαλε τοῦ τόνου

καὶ

καὶ μυοῦ ἔφη· σοφὸς γάρ τις ἥκειν ἔοικας. ὁ δὲ Ἀπολλώνιος, μυήσομαι, ἔφη, αὖθις. μυήσει δὲ μὲ ὁ δεῖνα, προγνώσει χρώμενος, ἐς τὸν μετ' ἐκεῖνον Ἱεροφάντην, ὃς μετὰ τέσσαρα ἔτη τοῦ ἱεροῦ πρὔστη. *Hierophanta vero cum consideraret, quod si illum a Sacris excluderet, id multitudini fore tædiosum ac molestum, aliter loqui cœpit; & dixit, Initiare; apparet enim te esse virum sapientem. Apollonius autem respondebat, Initiabor quidem alio tempore; &* [aliquem digito monstrans] *initiabit me iste. Vaticinatus sic illum qui post hunc Hierophantes esset futurus; eum nempe, qui hinc post quatuor annos Sacris istis præsidebat.*

Quæ autem hac occasione quoque, ut in transitu, mihi notanda videntur, sunt ista, quæ de *Epidauriorum die*, modo allatis directe præcedentia, habet hic noster Philostratus, hoc modo: Ἦν μὲν δὴ Ἐπιδαυρίων ἡ ἡμέρα· τὰ δὲ Ἐπιδαύρια, μετὰ πρόρρησίν τε καὶ ἱερεῖα, δεῦρο μυεῖν Ἀθηναίοις πάτριον ἐπὶ θυσίᾳ δευτέρᾳ· τουτὶ δ' ἐνόμισαν Ἀσκληπιοῦ ἕνεκα, ὅτι δὴ ἐμύησαν αὐτὸν ἥκοντα Ἐπιδαυρόθεν ὀψὲ μυστηρίων. ἀμελήσαντες δὲ οἱ πολλοὶ τοῦ μυεῖσθαι, περὶ τὸν Ἀπολλώνιον εἶχον, καὶ τοῦτ' ἐσπούδαζον μᾶλλον, ἢ τὸ ἀπελθεῖν τετελεσμένοι. ὁ δὲ ξυνέσεσθαι μὲν αὐτοῖς αὖθις ἔλεγεν, ἐκέλευσε δὲ πρὸς τοῖς ἱεροῖς τότε γίγνεσθαι· καὶ γὰρ αὐτὸς μυεῖσθαι. Ὁ δὲ ἱεροφάντης, οὐκ ἐβούλετο, &c. *Erat forte Epidauriorum dies. In Epidauriis vero Sacris quæ Athenis celebrabantur a Patribus receptum ac solenne erat, post allocutionem & Sacrificia, huc usque* [id est ad illum ultimum Sacrorum diem] *post secundam victimam initiare Sacris: Idque lege constituerant Æsculapii gratiâ: quod is ab Epidauro, sero, (ac post solitos initiationum dies) eò advenisset. At multi negligentes initiationem (quæ in ipsis peragenda erat) Apollonio circumstabant; magis studentes ut illum conspicerent, quam ut ipsi initiarentur. Ille autem dicebat se quidem alio rursus tempore cum ipsis futurum (ac collocuturum) jussitque eos, ut nunc initiationis Sacris se trade-*

derent: addebatque, & se etiam initiari velle. Sed Hierophanta negabat, &c.

Nullibi reperio hæc *Epidauria Eleusiniis* sacris superaddita ac subjuncta fuisse; præterquam a Celeb. Meursio (cæteri namque excepto P. Castellano, quæ habent a Meursio habent) in *Græcia* ipsius *Feriata:* quam auctiorem multo, & emendatiorem eruditus orbis summa cum aviditate ab Amplissimo Gisb. Cupero exspectat. Si interim Philostratum bene capio, vult is hæc *Epidauria* Sacra ita *Eleusiniis* subnexa fuisse, ut etiam per illud ii, qui aut tempestatibus, aut aliis ex causis præpediti, non sat tempori ad Eleusinia, ut iis initiarentur accedere valuerant, adhuc isto *Epidauriorum* die initiari potuerint; iteratis scilicet eum in finem tunc Sacrificiis: ac quidem ob Æsculapium, qui quoque non sat tempori ad *Eleusinia* pervenerat, nec tamen minus initiatus fuerat. Quam conjecturam tamen eruditorum judicio submitto.

Hujus diei quoque meminit Pausanias, in Corinthiacis, ubi de Epidauro, atque Æsculapio ibi nato, locutus hæc subjungit: Τοῦτο μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι τῆς τελετῆς λέγοντες Ἀσκληπιῷ μεταδοῦναι, τὴν ἡμέραν ταύτην Ἐπιδαύρια ὀνομάζουσι, καὶ θεὸν ἀπ' ἐκείνου φασὶν Ἀσκληπιὸν σφισιν νομισθῆναι. Quæ Romulus Amasæus vertit: *Nam & Athenienses initiorum diem unum, quem Æsculapio tribuunt, Epidauria nuncupant, atque ab illo se die divinos honores habere Æsculapio cœpisse tradunt.*

Quod porrò ad *Hierophantam* attinet, is circa hæc Sacra ordine ac dignitate omnium, excepto *Rege*, primus erat; hincque cæteri Sacerdotes ceu ministri sequebantur; unde & Pollux eos hoc modo enumerat: Ἱεροφάνται, δᾳδοῦχοι, κήρυκες, σπονδοφόροι, ἱέρειαι, παναγεῖς, πυρφόροι, ὑμνῳδοὶ, ὑμνήτριαι, sive ὑμνητρίδες, ἰακχαγωγὸς, δαειρίτης. Inter quos quisnam qualesve fuerint οἱ παναγεῖς, atque an illi eximio quodam gradu

gradu inter *Epoptas* eminuerint, mihi plane incertum, imo ignotum est: sicut & quis qualisve fuerit ille κυροτεύφος, hîc inter Sacros ministros nominatus; (æque atque ἀρχιβούκολος iste *Dei Liberi* seu *Bacchi*, qui nullibi, præterquam in Inscriptionibus occurrit.) tum & δαειρίτης: nisi forsan is peculiari modo *Proserpinæ* dicatus fuerit; quod in Etymologico magno hæc reperiamus: Δάειρα ἡ Περσεφόνη παρὰ Ἀθηναίοις· παρὰ τὸ δᾷδα· ἐπειδὴ μετὰ δᾴδων ἐπιτελεῖται αὐτῇ τὰ μυστήρια· ἢ ὅτι δᾷδα φορεῖ. An autem, ut δᾳδοῦχος forsan fuit caput τῶν δᾳδουχούντων in pompa Cereri, ita δαειρίτης caput fuerit illarum, quæ Proserpinæ δᾳδουχοῦσι erant (modo tales ibi δᾳδουχοῦσι fuerint) mihi æque incognitum. Neque nimis temere hîc conjecturis indulgendum censeo. Ἰακχαγωγὸν vero illum fuisse qui Ἴακχον seu *Bacchum* (id est ipsius *Imaginem*) portabat, paulò audentius asserere auderem: ut quem vigesimo Boëdromionis mensis die (uno illorum qui Eleusiniis Sacris dicati erant) ἐξ ἄστεως Ἐλευσίναδε ἔπεμπον: sicut alii jam id ex Herodoto, ex Plutarcho, & ex Aristophanis Scholiaste ostenderunt.

At an rectum ordinem in ista enumeratione Pollux servaverit merito quis dubitare queat, si ad omnes ab eo nominatos respiciat; cum præterea & τὸν ἐπιβώμιον prætermittat; qui alias post *Hierophantam* & *Hierocoryca* & *Daduchum* sequitur, adeoque quartus ordine fuisse videtur: quamvis & in Inscriptionibus Atticis, etiam non semper is ordo observetur. Apud Sponium namque, in Catalogo Atticarum Tribuum, in prima, inscriptione habetur:

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ, ΙΕΡΟΚΗΡΥΞ, ΕΠΙΒΩΜΟΙ

in Secunda vero, sic recto ordine:

ΙΟΥΛ . ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ

ΑΙΛ . ΔΑΔΟΥΧΟΣ

ΕΡΕΝΝΙΟΣ ΙΕΡΟΚΗΡΥΞ

ΜΕΜ . ΕΠΙΒΩΜΟΙ

Sic rursus, in eodem catalogo, ac Tribu παλλήνη habemus, hanc admodum corruptam:

: : . ΙΤΟΙ. . . :

βωΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΥ

: . . ΟΣ ΠΑΛΛΗΝΕΥΣ

ιερο ΟΦΑΝΤΗΣ

ιερ ΟΚΗΡΥΞ

. . . ΙΟΣ ΔΑΔΟΥΧΟΣ

Hic tres præcipuos Sacerdotes ac curatores ministrosque (excepto Rege) hujus *Sacri* habemus: neque adnumeratur illis ὁ ΕΠΙΒΩΜΩΙ; sive quod id ex ruina marmoris acciderit, sive quod is non semper, in inscriptionibus, hisce tribus adnumeretur: quod ultimum & in Plutarcho observamus, ubi de Alcibiade locutus illos inverso ordine hoc modo adducit: Ἔλεγον δὲ Θεόδωρον μέν τινα δρᾶν τὰ τοῦ Κήρυκος, Πολυτίωνα δὲ τὰ τοῦ Δαδούχου, τὰ δὲ τοῦ Ἱεροφάντου Ἀλκιβιάδην· τοὺς δὲ ἄλλους ἑταίρους παρεῖναι καὶ μυεῖσθαι, μύστας προσαγορευομένους. *Dicebant Theodorum quendam PRECONIS partes egisse, Polytionem DADUCHI, Alcibiadem vero* [ut qui præcipuus inter ipsos erat] *HIEROPHANTÆ: reliquos socios adfuiße, atque initiatos, adeoque & MYSTAS appellatos.*

An autem ille ΕΠΙΒΩΜΩΙ fuerit, ut Sponius vult, *celuy qui avoit soin de l'Autel, qui aræ curam gerebat* [Eleusiniæ sc.] an vero is fuerit quasi *Æditus* Templi Eleusinii, mini quoque

que incertum est. Certe Etymologici magni auctor hæc habet: βωμὸς σημαίνει δύο· τύμβος ἱερὸν ὅπου θύουσι τοῖς θεοῖς, παρὰ τὸ βῶ τὸ βαίνω, ὁ βεβηκὼς καὶ ἱδρυμένος τοῖς θεοῖς πρὸς θυσίαν, &c tum & Hesychius: βωμὸς, ἱερὸν, τύμβος.

Hierophantidem quoque suam habuisse Athenienses [quæ tamen *Hierophantæ* uxor fuerit; ut *Regina Regis*, cum Athenis tum Romæ, sicut infra ex Pausania liquebit] ostendit nobis Plutarchus, in Sylla; ubi de Aristione Athenarum tyranno locutus, hæc inter alia addit: τὸν μὲν ἱερὸν λύχνον ἀποσβηκότα διὰ σπάνιν ἐλαίου περιεῖδε· τῇ δὲ Ἱεροφάντιδι πυρῶν ἡμίεκτον προσαιτούσῃ, πιπέρεως ἔπεμψε. *Sacram lucernam extingui olei penuria permisit, & HIEROPHANTIDI tritici heminam* [quod tanta fames urgeret] *ab ipso mendicanti* (heminam) *PIPERIS misit.*

Verum alia quoque mysteria suas *Hierophantidas*, seu *Hierophantrias* habebant: sicut patet ex istis Inscriptionibus quas Gruterus pag. 309. n°. 2. & 3. exhibet, quasque ubi de Sacris *Taurobolus* differebam pag 79. & 81. adduxi; *Hierophantriam* nempe *Deæ Hecatæ*: sicut & in eadem Dissertatione comparent *Hierophantæ Hecatæ*, tam *Sextilius Agesilaus Ædesius*, quam *Ulpius Egnatius Faventinus*: uti & in hac sequenti, quæ apud eundem Grut. pag. 192. n°. 3. extat:

D.D.N.N.VALENTE ET VALENTINIANO AVGG.COSS.
TVRCIVS SECVNDVS ASTERIVS V. C. XVVIR S. F
PONTIVS ATTICVS V. C
SERVILIVS AEDESIVS V. C. P. P. HIEROF. HEC.

Quibuscum *Orgiophantæ*, *Electionus* & *Olympianus* conferendi sunt; atque interim quoque notandum, duos ibi fratres nominari qui simul *Orgiophantæ* fuerunt. Quod tamen & in Bacchi mysteriis, seu Bacchanaliis (forsan & in aliis)

quoque locum habuisse, ex sequenti exemplo apud Livium (lib 8. Dec. IV.) patet: *Primo sacrarium istud fœminarum fuisse, nec quenquam virum eo admitti solitum. Tres in anno status dies habuisse, quibus interdiu Baccho initiarentur. Sacerdotes invicem matronas creari solitas. Pacullam Miniam Campanam omnia, tanquam Deûm monitis immutasse. Nam & viros eam primam suos filios initiasse, Minium & Herennium Cerinnios, & nocturnum sacrum ex diurno, & pro tribus in anno diebus quinos singulis mensibus dies initiorum fecisse.* Qui fratres hic certo certius *Hierophantæ* seu *Orgiophantæ* fuerunt. At plures simul quoque infra, ex Suida, alia occasione ostendam.

Ut autem illud nomen *Orgiophanta* quoque in viris obtinebat; sic & *Orgiastæ* quandoque in fœminis: ut ex inscriptione ad Eleusina, reperta, atque apud Sponium T. 2. pag. 393. extante liquere videtur: Illa autem ita habet:

ΚΤΗΣΙΚΛΕΙΑ ΑΠΟΛΛΟΝΙΟΥ
ΑΧΑΡΝΕΩΣ ΟΡΓΙΑΣΤΗΣ ΤΟΝ
ΕΑΥΤΗΣ ΑΝΔΡΑ ΣΟΦΟΚΛΗΝ
ΞΕΝΟΚΛΕΟΥΣ ΑΧΑΡΝΕΑ ΔΑ
ΔΟΥΧΗΣΑΝΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙ ΚΑΙ
ΚΟΡΗ ΔΙΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Fateor hanc vocem etiam sumi posse pro mysta fœmina simul cum aliis 'Οργιαζούσῃ: sed cum hæc δᾳδούχου uxor fuerit: ac Plutarchus, de Orac. defectu, dicat: Δαίμονας νομίζωμεν ἐπισκόπους θείων ἱερῶν καὶ μυστηρίων ὀργιαστὰς, *Arbitros divinorum sacrorum, & initiorum auspices & autores*; quod idem est ac si *Orgiophantas* vel *Hierophantidas* dicas, id de simplici Mysta non intelligendum videtur. *Hierophantides* tales quoque reperimus apud Sophoclis Scholiasten, ad Ædipum Colonæum,

lonæum, hoc modo: Ἱερὸς δὲ Δήμητρος εἶναι στέμμα φησὶ τὴν μυρρίνην, καὶ τὴν σμίλακα· καὶ τὴν Ἱεροφάντην, καὶ τὰς Ἱεροφαντίδας καὶ τὸν δᾳδοῦχον, καὶ τὰς ἄλλας ἱερείας, μυρρίνης ἔχειν στέφανον.

Sicut denique in aliis mysteriis *Hierophantæ*, *Orgiophantæ*, atque *Orgiastæ* tali nomine Sacerdotes veniebant, ſic & in Taurobolus, uti oſtendi, *Taurobolini*, vel etiam *Ducis Myſtici*, adeoque *myſtagogi* ſeu *Protomyſtæ*; quin & *Patromyſtæ*, ſeu πατρὸς τῆς ἱερᾶς τάξεως ſive *Synodi myſtarum.* Quæ σύνοδος τῶν μυστῶν nobis occurrit apud Gruterum pagg. 309. & 1097. (Quas inſcriptiones adduxi ubi de στεφανηφόροις loquebar) Sic & τῇ Συνόδῳ τῶν ἐν Σμύρνῃ μυστῶν (apud Sponium in Miſcellaneis. pag. 353. & 354) ſcribit Cæſar Ælius Adrianus Antoninus; ac filius ipſius eidem Συνόδῳ τῶν περὶ τὸν Βρισέα Διόνυσον; cujus *Synodi Patromyſtæ* erant ΑΡΤΕΜΙΔΡΟΣ ΑΡΤΕΜΑΣ ΠΑΤΡΟΜΥΣΤΗΣ & ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ. ΕΥΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΟΜΥΣΤΗΣ, iſtius ſcilicet dei *Bacchi Briſei:* ut cujus Orgia ac Ludi apud Smyrnæos celebrabantur. Adde denique, jam dictos *Hierophantas* atque *Hierophantidas* ſimplici aliquando *Sacerdotis* nomine venire. Nam de tali *ſacerdote fœmina* loquitur procul omni dubio inſcriptio ſtatuæ, quæ Thyatiris *Ulpiæ Marcellæ*, *Sacerdoti Dianæ*, erecta fuit, inde, quod illa iſtius Deæ Myſteria ſplendide admodum ac ſumptuoſe adminiſtraſſet,

H. BOY-

Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ
ΕΤΕΙΜΗΣΑΝ ΟΥΛΠΙΑΝ
ΜΑΡΚΕΛΛΑΝ ΤΗΝ ΙΕΡΕ
ΙΑΝ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ
ΜΑΡΚΟΥ ΟΥΛΠΙΟΥ ΔΑ
ΜΑ ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ ΚΑΙ ΚΑ
ΝΙΔΙΑΣ ΒΑΣΣΗΣ ΘΥΓΑ
ΤΕΡΑ ΕΠΙΤΕΛΕΣΑΣΑΝ ΤΑ
ΤΗΣ ΘΕΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΑ
ΚΑΙ ΤΑΣ ΘΥΣΙΑΣ ΛΑΜ
ΠΡΩΣ ΑΝΣΤΗΣΑΝΤΩΝ
ΤΗΝ ΤΕΙΜΗΝ ΑΝΔΡΟΝΕΙ
ΚΟΥ ΤΟΥ ΑΝΔΡΩΝΕΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΟΝΕΙΚΗΣ ΤΗΣ
ΜΗΝΟΓΕΝΟΥΣ ΤΩΝ ΘΡΕ
ΨΑΝΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ

Quod optime obſervat (in Inſcriptionibus ſuis Athleticis pag. 52. &c. editionis Romanæ) eſt in iſta inſcriptione, quæ cum ſtatua honori Ulpii Domeſtici erecta fuit vocem τιμὴν pro *ſtatua* ſumi debere. Ibi enim verba habent ΤΗΝ ΤΕΙΜΗΝ ΑΝΑΤΙΘΕΝΤΟΣ; quod in jam modo adducta inſcriptione adhuc clarius indicatur per verba hæc ΑΝΑΣΤΗΣΑΝΤΩΝ ΤΗΝ ΤΕΙΜΗΝ. Neque aliter (ut idem bene notat) intelligenda Herodiani verba quæ libro ſeptimo, (Stephanicæ editionis pag. 149.) ita de Maximini avaritia, habet: Ναῶν τε ἀναθήματα, θεῶν τε ἀγάλματα, καὶ ἡρώων τιμὰς, καὶ εἴ τις ἦν κόσμος δημοσίων ἔργων, ἢ καλλωπίσματος πόλεως, ἢ ὕλης νόμισμα ποιῆσαι δυναμένης, πᾶν ἐχωνεύετο. *Adhæc templorum omnium donaria,*

STA-

STATVÆQVE DEORVM, heroumque honores [pro qua voce honores in hac Politiani versione, etiam *statuæ* reponi debet] ***tum quicquid publici operis aut civilis ornamenti, aut materiæ denique fuit nummis idoneæ conficiundis, omnia pariter ignibus conflabantur.*** Neque aliò quoque spectare existimo illa, quæ sic in sequenti inscriptione (quæ pag. 337. nº. 51. in Sponii Miscellaneis extat) habentur.

Α ΒΟΥΛΑ ΚΑΙ Ο ΔΑΜΟΣ
ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗΣ
ΚΩΙΩΝ ΠΟΛΕΩΣ ΤΕΙ
ΜΑΣΕΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΟ
ΛΕΙ ΕΙΩΘΕΝΤΑ ΑΡΧΟΝ
ΤΟΣ ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡ. ΑΡΙΣΤΙΩΝΟΣ
ΚΟΣΜΟΥ ΥΙΟΥ
Π . . ΣΑΛΛΟΥΣΤΙΟΝ
ΣΕΜΠΡΟΝΙΟΝ ΟΥΙ
ΚΤΟΡΑ, &c.

Nec denique aliò hanc, in Thera insula repertam.

Ο ΔΑΜΟΣ ΑΦΗΡΟΙΞΕ ΚΑΙ ΕΤΕΙΜΑΣΕ ΤΟΝ ΙΕΡΑ
ΑΠΟΛΛΟΝΟΣ ΚΑΡΝΗΙΟΥ ΔΙΑ ΓΕΝΟΥΣ ΑΔΜΗΤΟΝ ΘΕΟΚΛΕΙ
ΔΑ ΠΑΣΑΣ ΑΡΕΤΑΣ ΕΝΕΚΑ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΣΥΝΑΣ.

Illis quæ modò ex Herodiano de *Maximino* attuli gemina videntur & hæc, ex eodem ipsius libro; nisi hîc τιμαὶ pro titulis honorum statuis ipsius subscriptis capiendæ sint: Ἀνδριάντες οὖν καὶ εἰκόνες, τιμαί τε πᾶσαι τοῦ Μαξιμίνου κατασπῶντο. Magis itaque hæc: Καὶ τὰς μὲν τοῦ Μαξιμίνου τιμὰς καθῄρουν, εἰκόσι δὲ καὶ ἀν-

'ανδελάσι Γορδιανȣ̃ τὰς πόλεις ἐκόσμησεν. Sicut tandem & hæc: Τὰς δὲ τȣ̃ Μαξιμίνȣ τιμὰς 'ανατρέπȣσι.

Nunc quoque notandum *Hierophantæ* nomine non solos illos venisse, qui Mysteriis hisce illisve præerant, verum & alios; 'Αρχιερέας nimirum, seu Pontifices; & Flamines quidem potissimum illos, qui Cæsarum sive Augustorum apud Latinos Flamines erant. Qui Flamines, uti notum est, nulla mysteria, sed sola Augustorum Sacerdotia, ac quæ ad illa pertinerent, administrabant. Ita ut illud φαίνω in voce ἱεροφάντης ibi nihil præter peculiarem ac majorem gradum Sacerdotii denotet. Quod patet ex Plutarcho; qui in Numa ita de Pontifice Maximo loquitur: 'Ο δὲ μέγιστος τῶν ποντιφίκων οἷον ἐξηγητȣ̃ καὶ προφήτȣ, μᾶλλον δὲ ἱεροφάντȣ τάξιν ἔχει. *Maximus vero Pontificum Interpretis* [Deorum] *ac Vatis instar est; seu potius, Hierophantæ munus obtinet: dum &c.* Sicut etiam ex Philone, qui in libro de vita Mosis, de LXX, sic dictis, Interpretibus ita: 'Ουχ ἑρμηνεῖς ἐκείνȣς, ἀλλ' 'Ιεροφάντας καὶ προφήτας προσαγορεύοντες. *Neque interpretes ipsos, verum Hierophantas appellantes.* In quibus tamen posterioribus verbis Hierophanta magis Sacrorum doctorem denotat: sicut id etiam pro maxima parte, in Pontifice Maximo Romanorum (ut supremo sacrarum Legum Legislatore quoque) locum habebat. An vero ille *Apronianus*, qui ex Aringii Roma Subterranea, apud Reinesium Classe I. n°. 207. compareret, inter hos, an vero illos, de quibus primum locutus sum, numerandus sit, erudito Lectori dijudicandum relinquo. Ista autem (quam mutilam credo) ita habet:

ΕϹΤΙΑΙ ΔΙΟΝΥϹΟΥ

ΑΠΡΩΝΙΑΝΟΣ ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ

Ad posteriores autem (ut ad illos rursus revertar) pertinent illi, de quibus loquuntur inscriptiones; cum illa quæ mutilata apud.

apud Reinesium Classe V. n°. 33. sicut & apud Sponium occurrit, quaque indicari videtur Σεβαστοφάντης *Cæsaris Claudii* ac *Romæ*; hujusque *Claudii*, per Neronem, ἀποθέωσις: tum istæ, quas ex Douzæ appendice itineris sui Constantinopolitani, & inde quoque ex Grutero, jam supra, ubi de Asiarchis, atque ista occasione quoque de Galatarchis loquebar, attuli.

Quod porrò circa *Hierophantas* animadverti potest est, illos nominari fas non fuisse, (ab illis saltem, qui ab ipsis initiati fuerant; prout Eunapius in Vita Maximi loquitur. Ita enim ille: Ὡς δὲ καὶ ταῦτα εἶχε καλῶς, ἀκούσας τι πλέον εἶναι κατὰ τὴν Ἑλλάδα παρὰ τῷ τοῖν θεαῖν Ἱεροφάντῃ, καὶ πρὸς ἐκεῖνον εὐθὺς ἔδραμε. τοῦ δὲ Ἱεροφάντου κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὅς τις ἦν τοὔνομα, οὐ μοι θέμις λέγειν. ἐτέλει γὰρ τὸν ταῦτα γράφοντα, καὶ εἰς Εὐμολπίδας ἦγε. *Quum igitur hæc quoque egregiè eßent acta, atque audivisset aliquid amplius esse in Græcia apud Dearum* [Eleusiniarum Athenis] *Hierophantam, citus etiam ad illum cucurrit. Hierophantæ autem istius temporis quod fuerit nomen, non mihi fas dicere. Consecrabat enim eum qui hæc scribit, & ad Eumolpidas duxit.*

Qua de causa id dicat Eunapius, fateor me aliàs non sat bene comprehendere; quum *Hierophantarum* nomina plus semel in Græcorum Inscriptionibus compareant: nisi (ut attigi) illud interdictum pertineat ad istos, qui ab hoc illove *Hierophanta* initiati, reverentiæ ergà eos gratia hic silentium tenere debuerint: quod id, ut dixi, de aliis minime liqueat.

Addit Eunapius præterea istud; *Hierophantæ illius temporis.* quod tamen non indicat, eos nullibi perpetuos fuisse; quamvis temporarios, atque singulis quadrienniis de novo creatos, cum apud Athenienses, jam id ex Philostrato, habuerimus, tum & alibi, apud Pausaniam, reperiamus; sicut ex sequentibus patet: Τῆς δὲ πόλεως ἐνταῦθα δι' ἐνιαυτοῦ τετάρτου τὴν τελετὴν, οὐ κατὰ ἔτος ἄγουσιν. Ἱεροφάντης οὐκ ἐς τὸν βίον πάντα ἀποδέδεικ-

δέδεικται· κατὰ δὲ ἑκάστην τελετὴν, ἄλλοτέ ἐστιν ἄλλος σφίσιν αἱρετὸς, λαμβάνων ἣν ἐθέλῃ καὶ γυναῖκα. Καὶ ταῦτα μὲν διάφορα τῶν ἐν Ἐλευσῖνι ὀνομάζουσι· τάδε ἐς αὐτὴν τὴν τελετὴν, ἐκείνων ἐστὶν ἐς μίμησιν. *Celeæ autem quinque admodum stadia ab urbe absunt, & Cereri illic quadriennis singulis, non unoquoque anno sacrum celebrant. Hierophanta non ad omnem vitam creatur,* [ut alibi videtur in usu fuisse] *sed per singula festa ab illis eligitur, habens* [*N B*] *etiam, si volet, uxorem. Et hæc quidem discrepantia ab Eleusiniis nominant: quod vero ad ipsum initiorum ritum attinet, peraguntur hæc ad illorum imitationem.*

Daduchos autem ad vitam sive perpetuos fuisse, atque hæreditario [ut id alibi etiam de *Pontificibus* vidimus] ostendit sic idem Pausanias, in Atticis: Τούτους δὲ ἐς τὸν τέταρτον πρόγονον Λέοντα, δᾳδούχους πάντας ὑπῆρξε γενέσθαι παρὰ τὸν βίον αὐτῆς· πρῶτον μὲν τὸν ἀδελφὸν Σοφοκλέα εἶδε δᾳδουχοῦντα, ἐπὶ δὲ τούτῳ τὸν ἄνδρα Θεμιστοκλέα, τελευτήσαντος δὲ τούτου, Θεόφραστον τὸν παῖδα. *Illos enim ad quartum ex progenitoribus Leontem Daduchos omnes esse contigit per vitam hujus; primum quidem fratrem Sophoclem vidit Daduchum; post hunc vero maritum Themistoclem, hoc autem mortuo Theophrastum filium.* Ad quos *Daduchos* nunc nobis ulterius pergendum est.

Ad *Hierophantas* enim illos, qui mysteriis præerant, pertinebant, sicut jam vidimus, *Daduchi* seu δᾳδοῦχοι, illosque ordine ac dignitate proxime sequebantur. Illi autem facem ferebant; *Quia* (ut Lactantius lib. I. cap. 21. loquitur) *Proserpinam facibus in Ætnæ vertice accensis, quæsisse in Sicilia Ceres dicitur: idcircò sacra ejus ardentium tædarum jactatione celebrantur*, &c.

Fiebat igitur id *Cereri* ac *Proserpinæ*, cujus initia hîc celebrabantur; in quibus ut, teste Eusebio, Ἱεροφάντης *Creatoris*, sic *Daduchus* (δᾳδοῦχος) Solis, κήρυξ seu ἱεροκήρυξ Mercurii personam gerebant. Ita enim ille: Ἐν δὲ τοῖς κατ᾽ Ἐλευσῖνα μυ-

μυστηρίοις, ὁ μὲν Ἱεροφάντης εἰς εἰκόνα τοῦ δημιουργοῦ ἐνσκευάζεται, Δᾳδοῦχος δὲ εἰς τὸν ἡλίου. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ βωμῷ εἰς τὸν σελήνην, ὁ δὲ Ἱεροκήρυξ Ἑρμοῦ. *In Mysteriis Eleusiniis Hierophantes ad Demiurgi imaginem compositus est; Daduchus ad Solis, Epibomus ad Lunæ, ac denique Hieroceryx ad Mercurii.*

Unicus ibi erat δᾳδοῦχος; ſicut ubique δᾳδοῦχος ſingulari numero dicitur, non plurali. Plures uno tamen ſimul fuiſſe, videri forſan alicui poſſet ex hac inſcriptione, quæ apud Sponium It. T. 2. pag. 409. reperitur:

ΑΡΞΑΝΤΟΣ ΤΗΝ ΕΠΩ. . . . . . . :
ΤΙΒ. ΚΛ. ΣΥΣΠΙΔΟΣ ΔΑΔΟΥΧΟΥ
ΤΙΒ. ΚΛ. ΛΥΣΙΛΛΟΥ ΔΑΔΟΥΧΟΥ
ΣΥΝΚΛΗΤΙΚΩΝ ΑΝΕΘ. . . . .
ΕΝΝΕΑ ΚΑΙ ΔΕΚΑΤΟ. . . . .
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΔΙΠΛΩ. . . . .
ΛΟΓΙΣΤΗΝ ΚΑΤΑ ΠΕ. . . . . .
ΕΠΙΔΑΥΡΙΟΣ ΧΑΙΡΩ. . . . . . .
ΤΗΣ ΔΕ ΑΛΛΗΣ ΑΡΕΤΗΣ

At pro magna admodum parte exoleta vetuſtate nihil certi nobis exhibere poteſt: niſi quod, cum Tib. Cl Syſpidis filius ac Tib. Cl. Lyſilli filius, aliquis cujus nomen deletum eſt ſub Archonte cujus quoque nomen deletum, columnam, in qua inſcriptio iſta inſculpta fuit, erexerint ob merita; quæ tamen non exprimuntur: quod multa, imo præcipua, in hac inſcriptione vetuſtate detrita deſint, & ſpatiolarum præterea illarum juſta diſtantia, in cæteris reddendis non obſervata ſit: unde & minus recte dijudicare valemus, an olim in illa ambo iſti Tiberii Claudii ſic, abſque aliis interpoſitis, ſe immediate ſubſecuti ſint: adeoque an uno eodemque tempore δᾳδοῦχοι fuerint:

rint:

rint: quod tamen ex appositione unius tantum *Archontis* videretur posse concludi.

At videmus, ex illis quæ jam suprà dicta fuere, plures simul fuisse *Hierophantas:* quod etiam ex sequentibus Suidæ verbis liquet: Εὔξαντο δὲ καὶ τῇ βουλῇ καὶ τῇ κόρῃ διά τε τῶν Ἱεροφάντων καὶ τοῦ Δᾳδούχου σωτηρίαν αὐτοῖς. *Orabant autem & Senatum & Proserpinam per Hierophantas ac Daduchum, ut salutem Obtinerent.*

Ubi sicut plures *Hierophantas*, sic tamen solum unicum habemus *Daduchum* seu *Lampadephorum*. Nisi forte per vices plures (verum unicus unica vice) cum *Hierophantæ*, tum *Daduchi* sacra ista munera impleverint. Vel quod potius reor, unicus fuerit *Hierophanta*, unicusque *Daduchus* in *Magnis Mysteriis*, unicusque utrorumque itidem in *Parvis:* cum ambo hæc Mysteria uno eodemque anno; hæc quidem in mense Anthesterione, illa vero in Boëdromione, celebrarentur: illique aliquando, ob causas mihi ignotas, ambo simul hæc vel illa sacra conjunctim obirent; ac quandoque quidem ita Hierophantæ duo adessent (præsertim in supplicationibus, ut ex Suida conjicere licet) cum unico Daducho, quandoque duo simul Daduchi unico cum Hierophanta. Verum enim vero hæc inter conjecturas, non usque adeo solidas ponantur.

Certius liquet hos *Daduchos* non solos Lampada portasse, sed & alios mystas plures ac forsan plurimos numero; quorum duces ac moderatores hi *Daduchi* essent: atque ad hos posteriores respicere Statium Sylv. lib. 4. dum ita ibi canit:

Tuque Actæa Ceres, cursu cui semper anhelo
Votivam taciti quassamus lampada Mystæ.

Quod sane firmatur ex basi illa apud Sponium Tom. 2. pag. 216. & G. Whelerum, pag. 516. reperiunda: quamque hîc

hîc post illos non possum non (ex Sponio) repræsentare:

Dum interim in hisce versor, video (quod prius non animadverteram) G. Whelerum inscriptionem illam quam modo ex Sponio attuli, perfectiorem eatenus exhibere; quod in ipsius non duo, ut in Sponii, *Daduchi*, verum tres numero compareant. Ita enim illam, ac quidem occasione Basis istius, exprimit:

ΑΡΞΑΝΤΟΣ ΤΗΝ ΕΠΩ. . . . .

ΤΙΒ. ΚΛ. ΣΩΣΙΠΟΛΟΣ ΔΑ. . . .

ΤΙΒ. ΚΛ. ΑΤΣΙΑΔΟΥ ΔΑ. . . .

ΤΙΒ. ΚΛ. ΛΕΟΝΙΔΟΥ ΔΑΔΟΥΧΟΥ

ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΩΝ ΑΝΕΘ. . . . . . &c.

Sic de *Cerycibus* seu *Hierocerycibus* dubitari queat, an non plures numero simul fuerint: quamvis existimem inscriptionem nunc sequentem, quæ huic dubitationi ansam præbet, respicere potius ad familiam istam κηρύκων, quæ Athenis, sicut illa Ἐυμολπιδῶν, locum habebat: cujusque familiæ caput, rector ac moderator (forsan tamen etiam simul ἱεροκήρυξ) ille, cui dicata hæc inscriptio, fuerit. Paucula tantum ex inscriptione illa (cum jam integra alibi a me exhibita fuerit) huc afferam, nempe hæc:

ΑΡΞΑΝΤΑ ΤΟΥ ΚΗΡΥΚΩΝ ΓΕΝΟΥΣ

ΑΡΞΑΝΤΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ

Verum plura hîc nec de *Hierophantis*, nec de *Daduchis*, nec de *Cerycibus*, nec de *Epibomis*, nec denique de aliis ministris ad Eleusinia Sacra spectantibus, addam. Consulat Lector, cui talia jucunda, super illis, Meursium *de Eleusiniis*, ac P. Castellanum de *Festis* Græcorum.

Ne-

Neque tamen omittere possum illa, quæ mihi de *Lampadophoris*, de *Lampadodromiis*, atque hinc de *Lampadarchis*, occurrunt, paucis attingere. De quibus, sicut dicti Meursius ac Castellanus consuli possunt ulterius, nobis hæc sequentia notasse suffecerit; nempe *Lampadophoros* fuisse illos, qui in *Panathenaicis*, in *Hephæstiæis*, & in *Prometheis* agonibus ac ludis, sive pedites, sive in equis *Lampadodromiâ* certabant: unde & *Lampaduchi* appellabantur (teste Hesychio) cum jam victores in isto cursus certamine evasissent.

Λαμπαδάρχαι autem, (ex Aristotelis libro V. Politicorum) videntur fuisse isti, qui huic cursus certamini ac ludo præerant, quique impensas seu sumptus illis adornandis ac perficiendis faciebant; subministrando scilicet lampadas aliaque, quæ huic festo ac certamini aut necessaria aut honorifica erant: quæ interim illis propriis sumptibus, sive ex sorte, sive voluntarie perficere incumbebat. Ipsius vero Aristotelis verba sunt: λειτουργεῖν τὰς δαπανηρὰς μὲν, μὴ χρησίμους δὲ λειτουργίας, οἷον χορηγίας καὶ λαμπαδαρχίας. *Sumptus facere in munera Reipublicæ, quæ impensâ quidem eos qui illa gerunt, gravant, at ipsi Reipublicæ inutiles sunt: quales sunt munus erogationis sumptuum in Ludos Choricos, & præfectura Certaminis Lampadum.*

Ipsum certamen nobis ita describit Pausanias, in Atticis: Ἐν Ἀκαδημίᾳ δέ ἐστι Προμηθέως βωμὸς, καὶ θέουσιν ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν πόλιν ἔχοντες καιομένας λαμπάδας· τὸ δὲ ἀγώνισμα, ὁμοῦ τῷ δρόμῳ φυλάξαι τὴν δᾷδα ἔτι καιομένην, ἐστίν· ἀποσβεσθείσης δὲ οὐδὲν ἐπὶ τῆς νίκης τῷ πρώτῳ, δευτέρῳ δ' αὖ αὐτοῦ μέτεστιν· εἰ δὲ μηδὲ τούτῳ καίοιτο, ὁ τρίτος ἐστὶν ὁ κρατῶν. εἰ δὲ καὶ πᾶσιν ἀποσβεσθείη, οὐδείς ἐστιν ὅτῳ καταλείπεται ἡ νίκη. *In Academiâ Promethei ara est, à qua homines in urbem accensas lampadas præferentes decurrunt. In eo enim certamen est, ut in cursu accensæ conserventur. Cujus enim fax extincta fuerit, is Victoria succes-*

successori (sive ipsum proxime sequenti) *cedit: eademque ratione ille tertio. Quod si nulli ardentem perferre licitum fuerit, palma in medio relinquitur.*

Non autem in omnibus *Lampadadromiis* (quæ, ut jam notavi, tres numero erant) certamen uno eodemque cum cæteris peractum fuisse, ostendere videntur illa Herodoti verba, ubi libro octavo, de *Angariis* Persarum loquitur: Ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμὼν παραδιδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ· ὁ δὲ δεύτερος τῷ τρίτῳ· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν ἤδη κατ' ἄλλον διεξέρχεται παραδιδόμενα, κατάπερ Ἕλλησι ἡ λαμπαδηφορίη, τὴν τῷ Ἡφαίστῳ ἐπιτελέουσι· *Quorum cursorum primus mandata tradit secundo, secundus item tertio: & ita deinceps illa mandata in alium atque alium pertranseunt, quemadmodum apud Græcos fax quam Vulcano per vices ferre, cursores perseverant.* Qui Cursores in certamine tamen illas tradebant iis, qui ipsis posteriores in cursu erant; non (ut apud Herodotum Persæ) illis ad quos priores illi vehementius currendo pervenerant, dum ipsi posteriores essent: ac fiebat ista lampadis traditio jam decurso spatio.

DISSERTATIO SEPTIMA
DE
Agonothetis, Hellanodicis, Alytarchis, Panegyriarchis, &c.

CAPUT I.

De Agonibus *obiter agitur: post quos de* Hellanodicis, Agonothetis, *similibusque Certaminum, Ludorumque judicibus; ac quidem* 1. *de* Hellanodicis: *qua occasione de* Navigio *in Smyrnæorum Olympicis per urbem vecto; istaque rursus de* Navi *Atheniensium Panathenaica; tum & de* illa *in Delo; quin &* ista, *quæ sub Severo in Amphitheatro Romano fabricata fuit; atque omnis fere generis feras effudit.*

Plus semel iisdem, aliisve Certaminibus eosdem ut Agonothetas *præfuisse: unde rursus transitur ad* Hellanodicas, Æsymnetas *&c. An ad lævam* Hellanodicarum *manum* Agonothetæ *sederint. Porro de* Mastigophoris, *&* Alytarchis; *quonamque munere hi posteriores functi fuerint: &c.*

Agis Sacra tamen, & longe majoris usus atque auctoritatis videbantur munera illa ἀγωνοθετῶν sive *Agonothetarum*, ac *Panegyriarcharum* horumque similium, ac sub alio quandoque nomine idem pene regimen obtinentium (quale fuit istud *Hellanodi-*

nodicarum in Elide, seu potius Olympia:) ob ἀγῶνες seu *Sacra Certamina*, ac *Ludos*, quibus illi moderabantur. Plurima hujusmodi *Certamina* ac *Ludos* inter Græcos, & alibi (in Italia, Africa, &c.) obtinuisse, eaque magis magisque tractu temporum numero fuisse adaucta; imprimis cum jam adulatio erga Cæsares sive Augustos, indies increſceret, ex antiquis cum Scriptoribus, tum marmoribus, tum denique & nummis discimus. Quatuor numero a prima vetustate honore, auctoritate, ac splendore excelluisse, cunctis eruditis notissimum est: hinc istud quippe Archiæ epigramma, quod incipit. Τέσσαρές εἰσιν ἀγῶνες ἀν' Ἑλλάδα, &c.

At præter ista *Olympia* in Pisis erant & *Olympia* Athenis, Alexandriæ & Smyrnæ, &, puto, alibi. Pythia, quoque præterquam ad Delphos, in Sibis, in Magnesia, in Mileto, in Pergis, in Thessalonica; forsan & alibi. Præter quæ (ne de Isthmiis ac Nemeis nunc quoque addam) etiam alia erant in Cæsarum, sive Imperatorum, Romanorum honorem celebrata: qualia fuere τὰ Σεβαστὰ ἐν Νεάπολι, Πιόλια ἐν Ποτεόλοις, aliaque plura, quorum totus confici posset catalogus; ut qualia quoque fuere Ἀδριάνεια. Ἄκτια ἐν Νικοπόλει, Ἀντινόεια, tum & Ἀντώνεια, sive Ἀντωνείνια, plurimaque, ut dixi, alia; quorum, si quis multa unico fere obtutu perlustrare velit, is Inscriptionum Gruteri pag. 314. tum & alias, consulat; ut & Sponii Miscell. pag 364. & 365; quæque idem J. Sponius, ac Whelerus, in Itinerariis suis adduxere.

Ad hos igitur Ἀγῶνας, seu *Certamina publica* & *Sacra*, pertinebant Ἀγωνοθέται, illisque moderabantur. De quibus igitur, sicut & de Ἑλλανοδίκαις, de Αἰσυμνήταις, Ἀγωνάρχαις sive Ἀγωνιστάρχαις, Ἀγωνοθέταις, Ἀγωνοδίκαις & Βραβευταῖς similibusque nunc quoque aliquid dicendum est; atque inquirendum in quibus hi omnes aut inter se convenirent, adeoque & uni eidemque fuerint, in quibus vero ab invicem

Sss 2 diver-

diversi; majorive aut minori in dignitatis, ratione muneris, gradu constituti.

Hoc ut eo melius procedat consideremus verba Pausaniæ; qui Eliacorum priore ita loquitur: Τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀγωνοθετοῦσιν οὐ κατὰ τὰ αὐτὰ καθεστηκότα ἦν ἐξαρχῆς, καὶ ἐφ' ἡμῶν, ἐς αὐτοὺς νομίζουσιν· ἀλλὰ Ἴφιτος μὲν τὸν ἀγῶνα ἔθηκεν αὐτὸς μόνος· καὶ μετὰ Ἴφιτον εἴθεσαν ὡσαύτως οἱ ἀπὸ Ὀξύλου. πεντηκοστῇ δὲ Ὀλυμπιάδι ἀνδράσι δύο ἐξ ἁπάντων λαχοῦσιν Ἠλείων ἐπετράπη ποιῆσαι τὰ Ὀλύμπια· καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀπὸ ἐκείνου διέμεινε τῶν Ἀγωνοθετῶν ὁ ἀριθμὸς τῶν β΄. Πέμπτῃ δὲ Ὀλυμπιάδι καὶ εἰκοστῇ ἐννέα Ἑλλανοδίκας κατέστησαν· τρισὶ μὲν δὴ ἐπετέτραπτο ἐξ αὐτῶν ὁ δρόμος τῶν ἵππων· τοσούτοις δὲ ἑτέροις ἐπόπταις εἶναι τοῦ πεντάθλου· τοῖς δὲ ὑπολοίποις τὰ λοιπὰ ἔμελε τῶν ἀγωνισμάτων. Δευτέρᾳ δὲ ἀπὸ ταύτης Ὀλυμπιάδι, προσετέθη καὶ ὁ δέκατος ἀθλοθέτης. Ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης καὶ ἑκατοστῆς, φυλαί τε Ἠλείοις δώδεκα, καὶ εἷς ἀπὸ φυλῆς ἑκάστης ἐγένετο Ἑλλανοδίκης. πιεσθέντες δὲ ὑπὸ Ἀρκάδων πολέμῳ. μοῖράν τε ἀπέβαλον τῆς γῆς, καὶ ὅσοι τῶν δήμων ἦσαν ἐν τῇ ἀποτμηθείσῃ χώρᾳ, καὶ οὕτω ἐς ὀκτώ τε ἀριθμὸν φυλῶν ἐπὶ τῆς τετάρτης συνεστάλησαν Ὀλυμπιάδος καὶ ἑκατοστῆς, καὶ Ἑλλανοδίκαι σφίσιν ἴσοι ταῖς φυλαῖς ᾑρέθησαν. Ὀγδόῃ δὲ ἐπὶ ταῖς ἑκατὸν Ὀλυμπιάδι, ἐπανῆλθον αὖθις ἐς ἀνδρῶν δέκα ἀριθμόν. καὶ ἤδη τὸ ἀπὸ τούτου διαμεμένηκεν ἐς ἡμᾶς. *In Agonothetis a majorum more ætatis nostræ institutum variavit. Iphitus enim solus a se editis Ludis præfuit. Idemque post Iphitum ab omnibus Oxali posteris est observatum. Quinquagesima Olympiade Duumviris ex ipsa Eleorum civitate sorte ductis Olympiorum cura mandata est. Atque ille quidem binorum Agonothetarum numerus ad multos pòst annos servatus est. Quintâ pòst & vicesima Olympiade novem Hellanodicas constituerunt. Eorum tres de equorum cursu, totidem de quinquertio, reliqui de cæteris certaminibus cognoscebant. Secunda deinceps Olympiade Athlotheta decimus additus fuit. At tertiâ super centesimam in Tribus duodecim Elei descripti sunt; ac deinde Tribus singulæ suum*

suum dedere Hellenodicam. Afflicti post hæc Arcadum bello, & agri parte mulctati, amissis insuper omnibus pagis qui adempta agri parte continebantur, in Tribus octo contracti sunt, quarta & vicesima Olympiade. Eo factum ut Hellanodicæ totidem, quot Tribus remanserant, legerentur Octava postremò quæ supra centesimam fuit, pristinus decem virorum numerus rediit, idemque usque ad nostram ætatem permansit.

Qui numerus decem *Hellanodicarum* firmatur, ex Philostrato, ubi (lib. III.) ita loquentem inducit: Ἡμεῖς δὲ, ὦ Ἀπολλώνιε, καὶ τὰ Ἠλείων πάτρια Αἰγυπτίων ἀκούοντες, καὶ τοὺς Ἑλλανοδίκας, οὓς προΐστανται τῶν Ὀλυμπίων δέκα ὄντας, οὐκ ἐπαινοῦμεν τὸν νόμον, τὸν ἐπὶ τοῖς ἀνδράσι κείμενον. κλήρῳ τε γὰρ συγχωροῦσι τὴν αἵρεσιν, ὃ γὰρ ἂν καὶ τῶν φαυλοτέρων τις αἱρεθείη ὑπὸ τοῦ κλήρου, εἰ δὲ γ' ἀριστίνδην, ἢ καὶ κατὰ ψῆφον ᾑροῦντο τοὺς ἄνδρας οὐκ ἂν ἡμάρτανον παραπλησίως. *Nos vero Apolloni, qui ab Ægyptius Eleorum patriam consuetudinem (narratam) audivimus, & Hellanodicas, quos ludis Olympicis præficiunt decem numero esse, legem istam, circa istos viros eligendos non laudamus. Sorti namque electionem committunt, quæ prudentiæ nihil habet, ita ut possit etiam pessimus quispiam sorte eligi. Quod si ex optimis quibusque, viritim eligerentur, nequaquam similis error incidere posset.*

Ex quibus verbis simul videmus hos *Hellanodicas* sorte electos fuisse: sicut & ex Pausania videmus, illos partitis officiis istud munus administrasse; atque ita quidem, ut cum tres numero Certaminibus equestribus, seu curruum, tres quinquertio, seu pentathli præessent, reliquos sive illi tres numero, sive quatuor, (si decem essent) restarent, *Thematitis 'agonibus*, i. e. *Tragicis*, *Comicis*, aliisque *Musicis* Certaminibus præfuisse: Sicut & inde, apud Philostratum, videmus ita Polemonem Sophistam præsedisse Olympiis quæ Smyrnæ agebantur, ipsique hanc

 non

non injucundam historiolam accidisse (ita enim Philostratus) Ἀγωνιστοῦ δὲ τραγῳδίας ἐν τοῖς κατὰ τὴν Σμύρναν Ὀλυμπίοις, τὸ ὦ Ζεῦ εἰς τὴν γῆν δείξαντος, τὸ δὲ ὦ γῆ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνασχόντος, προκαθήμενος τῶν Ὀλυμπίων ὁ Πολέμων ἐξέωσεν αὐτὸν τοῦ ἄθλων, εἰπὼν, οὗτος τῇ χειρὶ ἐσολοίκιζε. *Cum tragœdiæ actor in Olympiis, quæ apud Smyrnæos agebantur: O JUPITER, exclamaßet, manu terram ostendens: & O TERRA vultu in cælum erecto. Præsidens in Olympiis Polemon, eum exegit dicens: hic manu solæcismum fecit.*

Quæ verba sicuti non quidem de Olympicis Ludis in Elide celebratis loquuntur, tamen satis indicant, etiam aliis in Olympiis, istorum exemplo celebratis, certos Agonothetas certis Certaminibus præsedisse: sicut & alio loco ostenditur, eundem Polemonem, alio tempore, in iisdem Olympiis Tragicorum certaminibus præfuisse: atque alio rursus loco, occasione istorum Smyrnensium Olympiorum notabilem valde ritum ibi videmus observatum: quem quod alibi non tam facile occurrat, hîc præterire (quamtumvis minus hîc ad rem faciat) silentio præterire nequeo, his verbis comprehensum: Προκαθῆσθαι γὰρ τῶν Ἀδριανοῦ Ὀλυμπίων ἔδοσαν τῷ ἀνδρὶ καὶ ἐκγόνοις [sive mavis, ut in textu habetur, ἐγγόνοις, utrumque enim in marmoribus occurrit] καὶ τῆς ἱερᾶς τριήρους ἐπιβαίνειν. πέμπεται γάρ τις μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι μεταρσία τριήρης ἐς ἀγοράν ἣν ὁ τοῦ Διονυσίου ἱερεὺς οἷον κυβερνήτης εὐθύνει, πείσματα ἐκ θαλάττης λύουσαν. *Viro huic & posteris ejus datum est, in Adriani Olympiis præsidere; & sacram triremem conscendere. Mense enim Athesterioni triremis elata in forum mittitur, quam Dionysii sacerdos, tanquam gubernator, jam funem è littore solventem, regit.*

Dubitare interim quoque licet, an non hæc *Triremis*, in Smyrnæorum Olympiis sic acta, inducta fuerit eo, ad exemplum istius navis quæ in Atheniensium Panathenæis peplo adornata per Ceramicum usque ad Eleusinem vehebatur; ac de

de qua Suidas ita, in voce πέπλος, loquitur: πέπλος· τὸ ἄρμενον τῆς Παναθηναϊκῆς νεώς· ἣν οἱ Ἀθηναῖοι κατεσκεύαζον τῇ Ἀθηνᾷ διὰ πενταετηρίδος, ἧς καὶ τὴν πομπὴν διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ ἐποίουν μέχρι τοῦ Ἐλευσινίου. *Peplus velum est Panathenaïcæ navis, quam Athenienses quinto quoque anno Minervæ apparabant, cujus pompam quoque deducebant per Ceramicum usque ad Eleusinium.*

De *navi* autem ista Panathenaicâ, Philostratus, in vita Herodis Attici, loquitur; dum de illius Sophistæ magnificentiâ, inter alia, & hæc sequentia narrat: Στεφανωθεὶς δὲ καὶ τὴν τῶν Παναθηναίων, καὶ ὑμᾶς, εἶπεν, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ Ἑλλήνων τοὺς ἥξοντας, καὶ τῶν ἀθλητῶν τοὺς ἀγωνιουμένους, ὑποδέξομαι σταδίῳ λευκοῦ λίθου. καὶ εἰπὼν ταῦτα, τὸ στάδιον, τὸ ὑπὲρ τὸν Ἰλισσὸν εἴσω τεττάρων ἐτῶν ἐπετέλεσεν, ἔργον ξυνθεὶς ὑπὲρ πάντα τὰ θαυμάσια· οὐδὲν γὰρ θέατρον αὐτῷ ἁμιλλᾶται. κἀκεῖνα περὶ τῶν Παναθηναίων τούτων ἤκουον, πέπλον μὲν ἀνῆφθαι τῆς νεὼς ἡδίω γραφῆς σὺν οὐρίῳ τῷ κόλπῳ· δραμεῖν δὲ τὴν ναῦν οὐχ ὑποζυγίων ἀγόντων, ἀλλ' ὑπογείοις μηχαναῖς ἐπολισθαίνουσαν. ἐκ Κεραμεικοῦ δὲ ἄρασαν χιλίᾳ κώπῃ, ἀφεῖναι ἐπὶ τὸ Ἐλευσίνιον, καὶ περιβαλοῦσαν αὐτό, παραμεῖψαι τὸ Πελασγικόν, κομιζομένην τε παρὰ τὸ Πύθιον ἐλθεῖν, οἷ νῦν ὥρμισται. *Cum corona in festo Panathenaico donatus esset, vos (inquit) Athenienses, & cæteros Græcos, qui huc accessuri sunt, & Athletas, qui hic decertaturi sunt, in stadio ex albo lapide constructo excipiam. Ac postquam hæc dixisset, stadium illud, quod Ilisso flumini imminet, intrà quadriennium* (post quod jam denuo Panathenæa celebranda essent,) *perfecit; opus ita perfectum, ut cuncta mirabilia superet nullum enim theatrum cum eo decertat. Illa quoque de istis Panathenæis audivi, peplum e NAVI fuisse suspensum jucundius (solito) picturâ, ac cum sinu prosperum ventum indicante; navimque nullis trahentibus jumentis cucurrisse, sed subterraneis machinis processisse, & mille ramis sublatam (quasi) ac provectam ex Ceramico ad Eleusinium per-*

pervenisse, idque circumcucurrisse, atque ita, prætervectam fuisse ad Pythion, ubi nunc (quasi in portu,) consistit.

Hæc eo libentius afferre volui, quod inde discere videamur, istam *Navim* antiquitus protractam fuisse jugatis equis, aliisve jumentis; eamque vecturam ab *Herode Attico*, (ut & hic, sicut in aliis, suam ostentaret magnificentiam) pro isto saltem tempore, immutatam fuisse; ipsiusque sumptibus tunc actam, occultatis machinis, ac quidem longe majore cum apparatu atque ostentatione quam unquam antea [sicut & in ipso *Peplo*, & illis quæ ipsi intexta nunc erant, tum & circa sinum ejus protensam ac prosperum ventum ita indicantem, fecerat] quasi revera & remis, & vento, actam per pelagus.

Quare eruditiss. Meursius (ut hoc cum pace manium tanti viri dicam) hic nihil agere mihi videtur, dum ex hoc Philostrati loco ostendere conatur, hanc vecturam ab *Herode* ipsiusque sumptu, institutam, ratione modi, jam antea, & ab antiquis temporibus, obtinuisse. Neque enim indicant id ullatenus aut Heliodorus in Æthiopicis suis, dum ait: ὅτι τὴν ναῦν Ἀθηναῖοι ἐπὶ γῆς τῇ Ἀθηνᾷ πέμπουσι; neque Aristophanis Scholiastes; dum ita loquitur: ὅτι καὶ ἡ ναῦς ἐπὶ γῆς πλέει παρ' αὐτοῖς. Quamvis minime negare ausim hæc ita temporibus *Herodem* sequentibus obtinuisse: cum ipse tamen talis machinæ auctor fuisset.

Illam autem *Navim* aliàs semper, quamdiu perduraret, eandem fuisse, liquere videtur ex hisce Pausaniæ (in Atticis) verbis: Τοῦ δὲ Ἀρείου πάγου πλησίον δείκνυται ναῦς ποιηθεῖσα ἐς τὴν Παναθηναίων πομπήν· καὶ ταύτην μὲν ἤδη πού τις ὑπερεβάλετο. Τὸ δὲ ἐν Δήλῳ πλοῖον οὐδένα πω νικήσαντα οἶδα, καθῆκον ἐς ἐννέα ἐρέτας ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων. Quæ Rom. Amasæus vertit: *Non longe ab Areopago NAVIS ostenditur ad Panathenæorum pompam fabricata; quâ fortasse major facile inve-*

inveniatur: ea vero quæ Deli est omnes quas ego norim magnitudine superat. e foris enim ejus novenis eminent remigibus transtra.

Quod autem dicat *fortasse majorem ista aliam inveniri*, indicare videtur, pluribus in locis, ac similibus in solennitatibus, seu Panegyribus, similes naves actas seu deductas fuisse. Ac de Deliaco, tum & de Smyrnensi (ut modo vidimus) constat.

Adde quod apud Dionem reperiamus descriptionem navigii, in ipso Circo, seu Amphitheatro Romano, Severo imperante, in nuptiis *Antonini* ac *Plautillæ*, non minus mirabilis, sed ad alium plane usum: Ita enim is lib. LXXVI. narrat: Τῆς δὲ δεξαμενῆς ἁπάσης τῆς ἐν θεάτρῳ εἰς πλοίου σχῆμα κατασκευασθείσης, ὡς τετρακόσια θηρία καὶ δέξασθαι, καὶ ἀφεῖναι ἀθρόως, ἔπειτα ἐξαίφνης διαλυθείσης, ἀνέθορον ἄρκτοι, λέαιναι, πάνθηρες, λέοντες, στρουθοὶ, ὄναγροι, βίσωνες (βοῶν τι τοῦτο εἶδος βαρβαρικὸν τὸ γένος καὶ τὴν ὄψιν) ὥστε ἑπτακόσια τὰ πάντα καὶ θηρία καὶ βοτὰ ὁμοῦ καὶ διαθέοντα ὀφθῆναι καὶ σφαγῆναι. πρὸς γὰρ τὸν τῆς ἑορτῆς ἀριθμὸν ἑπταημέρου γεγονυίας, καὶ ἐκεῖνα ἑπτάκις ἑκατὸν ἐγένετο. *Cumque illarum (ferarum) receptaculum in Amphitheatro ædificatum esset instar NAVIS, ita ut in se reciperet quadringentas feras, easque simul reddere posset; ex navi istâ subitò dissoluta exsilierunt Ursi, Leænæ, Pantheræ, Leones, Struthiones, Onagri, Bisontes, quod genus boum est patriâ & aspectu Barbarum. Istaque septingentæ feræ mansuetæque bestiæ simul concurrere, ac postea confodi visæ sunt. Ad numerum enim dierum hujus festi, quod septem dierum erat, etiam illæ septingentæ numero fuerunt.*

Ac maxime notabilis est iste nummus, qui propterea cusus ab uno latere hujus *Severi* caput ac nomen ostentat, ab altero vero hanc inscriptionem, LAETITIA TEMPORVM, atque effigiem *Navis*, simul cum feris (quin & qua-

 dri-

drigas) eam circumcurrentibus; atque in parte secunda Thesauri Brandeburgici, nunc nuper ab eruditiss. Begero editi, pag. 692. exhibetur.

Verum enim vero redeamus denuo ad *Agonothetas*; de quibus ex Polemonis exemplo (tum & ex aliis, quæ in hoc ipso opere occurrunt) discimus, unum eundemque hominem plus semel, diversis temporibus, *Athletæ* munus administrasse. Quod tamen de talibus, ut singulare quiddam, narrari videtur: atque hinc de Hippodromo Sophista hæc sequentia habemus apud eundem Philostratum: Μεγάλε δὲ ἐν Θετταλίᾳ δοκοῦντος τὸ ἅπαξ προστῆναι τῶν Πυθίων, ὁ Ἱππόδρομος προέστη δὶς τῶν Πυθικῶν ἄθλων. *Porro cum magnum quippiam apud Thessalos censeatur, semel Pythiis agonibus præfuisse; Hippodromus bis Præfecturam adeptus Pythicis Certaminibus præsedit.*

Quæ tamen Præfectura non ad *Agonothetæ* munus, sed ad *Panegyriarchæ* spectat; de quibus & statim nobis aliquid dicendum erit: quod idem etiam de Polemone notandum venit; cui id ter, ac quidem Smyrnæ, contigisse videtur: quin & semel præterea Athenis; ut ex his sequentibus ejusdem Philostrati, fere colligere licet: Τὸ δὲ Ἀθήνησι Ὀλύμπιον, δι' ἑξήκοντα καὶ πεντακοσίων ἐτῶν ἀποτελεσθὲν, καθιερώσας ὁ αὐτοκράτωρ ὡς χρόνου μέγα ἀγώνισμα, ἐκέλευε καὶ τὸν Πολέμωνα ἐφυμνῆσαι τῇ θυσίᾳ. *Cum Athenis Olympicum consecraret annorum quingentorum & sexaginta curriculo peractum, Imperator, tanquam magnum temporis certamen Polemonem etiam sacrorum hymnos celebrare jussit.*

Ac quidem Lucianus, in *Vera* sua *Historia*, quæ reverâ in poëtas, ac fabulosos historicos est lepidissima Satyra, hujusmodi vices in uno eodemque homine plures enumerat; cum libro secundo ita narrat: Προιόντος δὲ τοῦ χρόνου, ἐνέστη ὁ ἀγὼν, τὰ παρ' αὐτοῖς Θανατούσια. ἠγωνοθέτει δὲ Ἀχιλλεὺς τὸ πέμπτον, καὶ Θησεὺς, τὸ ἕβδομον. *Progressu vero temporis initum est certamen,*

men, quod apud ipsos Thanatusia (seu Mortualia) *appellatur: in quo Achilles quinta vice, Theseus vero Septima Agonothetam agebat.*

Quæ licet fabulose conficta, tamen ex vero, & veterum consuetudine ita scripta quis non immerito conjiciat. Quod interim, Certamen Θανατούσια ridendi solum gratia (sicut & tota illa *Vera Historia*) confictum, miror magnum illum Meursium *Græciæ* suæ *Feriatæ* seriò inseruisse: sicut & Δα-δων istud, ex eodem Luciani alia Historia (quantumvis seria) sed quod ultra istius Alexandri Pseudomantis vitæ terminum perdurasse minime in animum inducere queam. Hoc tamen ex istis *Thanatusiis* firmari videtur, (quum non frustra hîc ad mores sui, antiquorumque temporum videatur respicere Lucianus) *Agonothetas* quandoque *ter, quater, quinquies*, quin & aliquando pluries, iisdem Agonibus ut judices præsedisse.

Sed ad *Hellanodicas* ut redeam, de illis adhuc paucula subjungenda duco: nempe Tzetzen a Scaligero recte erroris argui, dum is inter alia, canit: Ἦσαν Ἑλλανοδίκαι δὲ ἐκ τῶν Ἀμφικτυόνων, Οἱ Αἰτωλοὶ δὲ μάλιστα, καὶ σὺν αὐτοῖς Ἠλεῖοι: Quod contrà *Amphictyones* quidem Pythico in Delphis certamini præsiderent; at nullo modo Olympico in Pisis. Ferri tamen aliquatenus Tzetzes posset, si apud ipsum legamus Ἀμφικτίονας (ut περικτίονες fuerint) non Ἀμφικτυόνας. De Ætolis quæ addit quidem vera sunt. At illis quæ de Hercule auctore ex Pindari Scholiaste affert Scaliger, præferenda sunt ista, quæ a Strabone libro 8. his verbis traduntur: Ἐάσαι γὰρ δεῖ τὰ παλαιά, καὶ περὶ τῆς κτίσεως τοῦ ἱεροῦ, καὶ περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀγῶνος· τῶν μὲν ἕνα τῶν Ἰδαίων δακτύλων Ἡρακλέα λεγόντων ἀρχηγέτην τούτων· τῶν δὲ Ἀλκμένης καὶ Διός, ὃν καὶ ἀγωνίσασθαι πρῶτον, καὶ νικῆσαι. τὰ γὰρ τοιαῦτα πολλαχῶς λέγεται, καὶ οὐ πάνυ πιστεύεται. Ἐγγυτέρω δὲ πίστεως, ὅτι μέχρι τῆς ἕκτης καὶ εἰκοστῆς Ὀλυμπιάδος ἀπὸ τῆς πρώτης, ἐν ᾗ Κόροιβος ἐνίκα στάδιον Ἠλεῖος, τὴν προστασίαν εἶχον

τοῦ τε ἱεροῦ, καὶ τοῦ ἀγῶνος Ἠλεῖοι. *Omittenda enim sunt vetusta, quæ de auctore templi & institutione certaminis feruntur; aliis auctorem horum facientibus Herculem unum de Dactylis Idæis, aliis Herculem Jovis & Alcmenæ filium, qui & certaverit primus & vicerit. Nam talia solent & varie dici, & non admodum credi. Vero propius est, usque ad vigesimam sextam a prima Olympiade, in qua cursu vicit Corœbus Eleus, cùm templo, tum certamini præfuisse Eleos*, &c.

Ut autem & ad Elidem & alibi, præterquam Ἑλλανοδίκων, Certaminum præsidibus istis nomen Ἀγωνοθετῶν tribuebatur, sic antiquis magis temporibus Αἰσυμνῆται appellabantur.

Hi Αἰσυμνῆται vero alias reges erant antiquis. Hinc enim Aristoteles lib. IV. Polit. cap. 10. ait, Reges, Tyrannos seu Monarchas per electionem assumptos vocatos fuisse Αἰσυμνήτας. Sic enim ibi loquitur: Ἔστι γὰρ τῶν βαρβάρων ἐνίοις αἱροῦνται αὐτοκράτορας μονάρχους· καὶ τὸ παλαιὸν ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἐγίγνοντό τινες μόναρχοι τοῦτον τὸν τρόπον. *Nam & apud nonnullas Barbarorum nationes, principes, penes quos solos summa sit omnium rerum potestas: & olim apud priscos Græcos fiebant hoc modo quidam principes, soli imperium obtinentes, quos Æsymnetas appellabant.* ac lib. III. cap. 15. Καθάπερ οἱ ἀρχαῖοι τὰς φυλακὰς ἐδίδοσαν, ὅτε καθισταῖεν τινα τῆς πόλεως, ὃν ἐκάλουν Αἰσυμνήτην ἢ τύραννον. *Quales antiqui custodias tribuebant, ubi quem civitatis Æsymnetam, quemadmodum appellabant, aut tyrannum creassent.* Verum vide & illa quæ capite XIV. differit.

Ab hisce igitur illa appellatio ad ἀγωνοθέτας traducta: quamvis numerus illorum apud Eleos aliquando usque ad duodecim accreverit. Atque huc respicere videtur Hesychius, dum ex Appione, ait: Αἰσυμνητήρ. . . . τῷ βασιλεῖ. τῷ τηροῦντι τὰ αἴσια, ὅ ἐστι τὰ δίκαια. & Αἰσυμνᾷ, βασιλεύει. denique, Αἰσυμνῆται οἱ τοῦ Ἀγῶνος προεστῶτες, ἢ ὑφορεῖται. ubi videmus etiam,

Aisym-

Aisymnetas certaminum præsides, aut ministros.

Apud eundem Hesychium & hæc sequentia habemus: Ἀγωνοθέτης ἀρχῆς ὄνομα Ἀθήνησιν ὡς δὲ Νίκανδρος, Ἀθλοθέτης ὁ τὰ μέγα γυμνικὰ, Ἀγωνοθέτης δὲ ὁ τὰ μουσικὰ ἀκροάματα διατιθέμενος. Quamvis ipse alias hæc nomina confundat; ut: Ἀθλοθέτης, Ἀγωνοθέτης. quod & Pollux facit; qui tamen sæpissime non tam nomina atque appellationes explicat, quam similia atque affinia inter se, licet non eadem vi aut sensu, simul congerit. Unde & hæc sequentia habet: Ἀγωνοθέτῃ, ἀθλοθέτῃ, ἀγώνων διαθέτῃ, ἄθλων ἐπιμελητῇ, ἔφοροι, ἐπόπτῃ, προστάτῃ, ἐπίσκοποι. Sic denique Hesychio Ἀγωνοθέτης βραβευτής est.

Verum enim vero de nominibus jam satis: nisi quod hæc ex Luciano mihi addenda videantur: Λυ. Ἦ οὖν ποτε καὶ περὶ τοὺς Ἀθλοθέτας αὐτοὺς ἐκαθέζου; Ἑρμ. Νὴ Δία ἔναγχος Ὀλυμπίων ἐπὶ τὰ λαιὰ τῶν Ἑλλανοδικῶν, Εὐανδρίδου τοῦ Ἠλείου θέαν μοι προκαταλαβόντος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις. ἐπεθύμουν γὰρ ἐγγύθεν ἅπαντα ὁρᾶν τὰ παρὰ τοῖς Ἑλλανοδίκαις γιγνόμενα. *Luc. Nunquid igitur etiam aliquando juxta Athlothetas consedisti? Hermo. Per Jovem nuper in Olympiis, ad Hellanodicarum lævam: Euandrida Eleo inter suos cives spectaculum* (seu locum) *mihi occupante. Omnia enim quæ ab Hellanodicis fiunt propius videre cupiebam.*

At mira, & quæ nihil minus quam quod vult, indicant, ex hisce Luciani verbis elicit doctissimus Faber, Agonisticôn lib. I. initio cap. 19. Nempe *ad lævam Hellanodicarum manum Athlothetas consedisse.* Ait enim apud Lucianum Hermotimus, se, ut commodius spectaret, ad lævam *Hellanodicis* assedisse. quos *Hellanodicas* alio nomine jam ante *Athlothetas* appellaverat. Quod vel somnolento oculo legenti statim apparet. Opportet sane mentem istius doctissimi viri aliorsum plane distractam fuisse. Alias enim minime gentium tale quid inde extudisset. Et tamen, quod mireris, ipse Is. Casaubonus: *Non ubique tamen Agonothetæ præsidebant:*

nam in ludis sacris universæ Græciæ communibus, Hellanodicis præsidentibus, ad lævam sedebant Athlothetæ. Quæ, absque ulteriori examine ex hoc Fabro hausta, sic notis suis in Historiam Augustam videtur inseruisse.

Porrò de commissionibus per Ἑλλανοδίκας etiam hæc Lucianus habet, in Hermotimo dialogo: κάλπις ἀργυρᾶ πρόκειται ἱερὰ τοῦ θεοῦ. εἰς ταύτην ἐμβάλλονται κλῆροι μικροὶ ὅσον δὴ κυαμιαῖοι τὸ μέγεθος, ἐπιγεγραμμένοι. ἐγγράφεται δὲ εἰς δύο μὲν, ἄλφα ἐν ἑκατέρῳ. εἰς δύο δὲ τὸ βῆτα. καὶ εἰς ἄλλους δύο τὸ γάμμα. καὶ ἑξῆς κατὰ ταὐτὰ, ἢν πλείους οἱ ἀθληταὶ ὦσι, δύο ἀεὶ κλῆροι τὸ αὐτὸ γράμμα ἔχοντες. προσελθὼν δὲ τῶν ἀθλητῶν ἕκαστος, προσευξάμενος τῷ Διὶ, καθεὶς τὴν χεῖρα ἐς τὴν κάλπιν, ἀνασπᾷ τῶν κλήρων ἕνα. καὶ μετ' ἐκεῖνον ἕτερος. καὶ παρεστὼς μαστιγοφόρος ἑκάστῳ, ἀνέχει αὐτοῦ τὴν χεῖρα, οὐ παρέχων ἀναγνῶναι, ὅ τι τὸ γράμμα ἐστὶν, ὃ ἀνέσπακεν. ἁπάντων δὲ ἤδη ἐχόντων, ὁ Ἀλυτάρχης οἶμαι, ἢ τῶν Ἑλλανοδικῶν αὐτῶν εἷς, οὐκ ἔτι γὰρ τοῦτο μέμνημαι, περιιὼν, ἐπισκοπεῖ τοὺς κλήρους ἐν κύκλῳ ἑστώτων. καὶ οὕτω τὸν μὲν τὸ ἄλφα ἔχοντα, τῷ τὸ ἕτερον ἄλφα ἀνεσπακότι, παλαίειν ἢ παγκρατιάζειν συνάπτει. τὸν δὲ τὸ βῆτα, τῷ τὸ βῆτα ὁμοίως. καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμογράμμους κατὰ ταὐτά. οὕτω μὲν γὰρ, ἢν ἄρτιοι ὦσιν οἱ ἀγωνισταὶ, οἷον ὀκτὼ, ἢ τέσσαρες, ἢ δώδεκα. ἢν δὲ περιττοὶ, πέντε, ἑπτὰ, ἐννέα, γράμματι περιττὸν ἑνὶ κλήρῳ ἐγγραφὲν, συμβάλλεται αὐτοῖς, ἀντίγραφον ἄλλο οὐκ ἔχον. ὃς δ' ἂν τοῦτο ἀνασπάσῃ, ἐφεδρεύει, περιμένων ἔστ' ἂν ἐκεῖνοι ἀγωνίσωνται. οὐ γὰρ ἔχει τὸ ἀντίγραμμα. καί ἐστι τοῦτο οὐ μικρὰ εὐτυχία τοῦ ἀθλητοῦ, τὸ μέλλειν ἀκμῆτα τοῖς κεκμηκόσι συμπεσεῖσθαι. *Argentea urna Deo Sacra in medio posita est: in eam parvæ sortes conjiciuntur, fabæ magnitudine literis inscriptæ. Duabus, utrique nimirum ALPHA inscribitur; duabus item BETA, duabus quoque aliis GAMMA, ac deinceps ordine literarum, si sint Athletæ plures, duæ semper sortes eandem literam habent. Tum Athletarum quisque accedit, & invocato Jove, manuque in urnam immissa, unam ex sortibus trahit, & post eum alter & adstans unicuique*

que Flagellifer [mastigophorus] *protensa manu obstat quo minus legant quænam sit litera quam traxit. Sed quum jam habent omnes, Alytarchus, opinor, aut unus ex Hellanodicis (non enim id amplius memini) circumeundo sortes in orbem stantium inspicit. Sicque eum qui ALPHA habet, cum eo qui ALPHA alterum traxit, aut lucta, aut pancratio decertaturum committit: eum quoque qui BETA cum eo qui Beta, similiter; aliosque eâdem ratione qui easdem literas sortiuntur. Sic enim committuntur, si pari numero sint Athletæ, ut octo, vel quatuor, vel duodecim. Si vero impares, quinque, septem, novem, supervacua aliqua litera uni sorti inscripta, una cum aliis in urnam conjicitur, literam aliam respondentem sibi non habens: quam qui traxerit victori imminet, EXPECTANS dum illi certaverint: non enim oppositam literam habet. Nec parva est ista felicitas Athletæ, quod viribus integer, cum defessis est certaturus.* Talis autem, ut in sequentibus indicat, vocabatur ἔφεδρος.

Juramentum interim ante certamen, ac quidem, ut puto, ante hanc sortitionem debitè peractam, non a solis *Athletis*, verum & ab ipsis *Hellanodicis* præstari debebat, quale hîc a Pausania describitur: Ὁ δὲ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, πάντων ὁπόσα ἀγάλματα Διὸς μάλιστα ἐς ἔκπληξιν ἀδίκων ἀνδρῶν πεποίηται. ἐπίκλησις μὲν Ὅρκιός ἐστιν αὐτῷ, ἔχει δὲ ἐν ἑκατέρᾳ κεραυνὸν χειρί. παρὰ τούτῳ καθέστηκε τοῖς ἀθληταῖς, καὶ πατράσιν αὐτῶν, καὶ ἀδελφοῖς, ἔτι δὲ γυμνασταῖς ἐπὶ κάπρου κατομνύναι τομίων, μηδὲν ἐς τὸν Ὀλυμπίων ἀγῶνα ἔσεσθαι παρ' αὐτῶν κακούργημα. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ ἀθληταὶ καὶ τό δε ἔτι προσκατομνύουσι, δέκα ἐφεξῆς μησὶν ἀπηκριβῶσθαι σφίσι τὰ πάντα ἐς ἄσκησιν. ὀμνύουσι δὲ καὶ ὅσοι τοὺς παῖδας ἢ τῶν ἵππων τῶν ἀγωνιζομένων τοὺς πώλους κρίνουσιν, ἐπὶ δικαίῳ καὶ ἄνευ δώρων ποιήσασθαι κρίσιν· καὶ τὰ ἐς τὸν δοκιμαζόμενον δὲ καὶ μή, φυλάξειν καὶ ταῦτα ἐν ἀπορρήτῳ. *In curia Jovis est signum specie perfidiosis hominibus quam maxime formidandum. Horcii ejus cognomen. Utraque manu fulmen tenet. Solenne verò Athletis*

letis omnibus eorumque parentibus, fratribus, quin & insuper gymnastis, super apri extis verbis conceptis dejerare, nihil se fraudis facturos quo minus Olympici ludi rite fiant. Athletæ quidem ipsi hoc amplius jurant, se decem menses continuos accurate meditatos quæ ad exercitationem requiruntur. Jurant etiam qui de pueris vel equorum pullis in certamen prodeuntibus judicant (Hellanodicæ scilicet) se ex jure sine ullis donis judicium laturos. quâ vero re adducti quemvis aut probarint aut improbarint, se non esse in vulgus prolaturos.

Hæc Eliacorum priore tradit; in posteriore vero hæc sequentia, de horum Hellanodicorum pro tempore habitaculo, tum & de ipsorum altero juramento, hæc nobis narrat: Κατὰ ταύτην τὴν στοὰν ἰόντι ἐς τὴν ἀγορὰν, ἔστιν ἐν ἀριστερᾷ παρὰ τὸ πέρας τῆς στοᾶς ὁ Ἑλλανοδικαιών. ἀγυιὰ δὲ ἡ διείργουσα ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἐστὶν αὐτόν. Ἐν τούτῳ τῷ Ἑλλανοδικαιῶνι οἰκοῦσι δέκα ἐφεξῆς μῆνας οἱ αἱρεθέντες ἑλλανοδικεῖν, καὶ ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων, ὅσα ἐς τὸν ἀγῶνα σφᾶς δεῖ ποιεῖν, διδάσκονται. *Secundum hanc porticum ad forum accedenti ad lævam, circa extremam porticus partem, est Hellanodicæon, medio calle a foro divisus. In eo perpetuos decem menses habitant, ii qui ad ludorum præfecturam sunt delecti: totoque eo tempore a Legum conservatoribus (quos nomophylacas appellant) edocentur de omnibus quæ in ludorum celebratione fieri ab eis convenit.*

Hi igitur admittebant, excludebant, castigabant, mulctas imponebant; denique remunerabantur ac coronabant *Athletas:* totique adeo Agoni, ac cunctis ad istum spectantibus moderabantur: ipsi interim delecti ex Hieronicis, (nisi me fallit opinio) quod ἡ σύνοδος ξυστική, seu Senatus Xysticus, qui Gymnasiis cum Gymnasiarcha moderabantur, inde electus fuerit, tamen mulctis quoque subjecti.

De Hieronicarum præmiis ac prærogativis satis large agit eruditissimus Faber; neque ista usque adeo huc spectant: quod

quod de personis ac munere præpositorum nobis hîc potissimum sermo sit. De *Athletis* tamen hæc sequentia, ex Tertulliani Scorpiace non possum non afferre: quod illa nos & ad Mastigophoros & ad Alytarchas (quos male Doctiss. Faber pro unis iisdemque cum Hellanodicis seu Agonothetis, habet) reducant. Ita autem ille cap. VI. loquitur: *Agonas istos, contentiosa solennia & superstitiosa certamina Græcarum & religionum & voluptatum quanta gratia seculum celebret, etiam Africæ liquuit. Adhuc Carthaginem singulæ civitates gratulando inquietant, donatam Pythio agone post Stadii senectutem. Ita ab ævo dignissimum creditum est studiorum experimentum, committere artes, corporum & vocum præstantiam exprimere præmio indice, spectaculo judice, sententiâ voluptate: qua nulla sunt prælia, nonnulla vulnera. pugni quassant, calces arietant, cestus dilaniant, FLAGELLA DILACERANT: nemo tamen Agonis præsidem sugillaverit, quod homines violentiæ objectet. injuriarum actiones extra stadium. Sed quantum livores illi & cruores & vibices negotiantur, intendet: coronas scilicet, & gloriam & dotem, privilegia publica, stipendia civica imagines, statuas, & qualem potest præstare seculum de fama æternitatem, de memoria resurrectionem. Pyctes ipse non queritur dolere se, nam vult. corona premit vulnera, palma sanguinem obscurat, plus victoria tumet quam injuria. Hunc tu læsum existimabis, quem vides lætum? Sed nec victus ipse de Agonotheta casum suum exprobrabit.* &c.

Verba autem illa *flagella dilacerant*, procul omni, mihi, dubio respiciunt ad flagra *mastigophororum:* qui uti adstabant sortientibus, ita & segnes illos excitabant & incitabant, vel aliàs contra certaminum leges peccantes corrigebant. Atque ad ista respicit Xenophon, cum in Lacedæmoniorum Politiâ, de Ephororum potestate locutus, ita per-

pergit: Τοσαύτην γὰρ ἔχοντες δύναμιν, οὐχ ὥσπερ αἱ ἄλλαι πόλεις ἐῶσι τοὺς αἱρεθέντας ἀεὶ ἄρχειν τὸ ἔτος ὅπως ἂν βούλωνται, ἀλλὰ ὥσπερ οἱ τύραννοι καὶ οἱ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ἐπιστάται, ἤν τινα αἰσθάνωνται παρανομοῦντά τι, εὐθὺς παραχρῆμα κολάζουσι. *Tanta quum eorum potestas sit, non quemadmodum alius fit in urbibus, magistratus creatos ex animi arbitratu toto anno uti permittunt imperio; Sed regum instar, eorumve præsidum qui certaminibus Gymnicis moderantur, si quem in leges aliquid committere animadvertunt, eum statim puniunt.*

Ut autem hi μαστιγοφόροι & μαστιγονόμοι appellati erant, sic & ῥαβδοῦχοι a Suida, his verbis: ῥαβδοῦχοι ἦσαν ἐπὶ τῆς θυμέλης ῥαβδοφόροι τινὲς, πρὸς εὐταξίαν τῶν θεατῶν. Ita ut etiam turbam spectatorum, si ita id necesse foret, in ordinem cogerent: sicuti & ἀγωνοθέτας atque ἀθλοθέτας concomitabantur. Addit porro, ἢ ῥαβδοῦχοι οἱ κριταὶ τοῦ ἀγῶνος, οὓς αἰσυμνήτας λέγουσι id est ἀγωνοθέτας. Virgam nempe illi, seu sceptrum quoque gerebant, in signum istius magistraturæ; sicuti coronam quoque in capite, & vestem purpuream.

Hos verò sive *mastigophoros*, sive *mastigonomos*, sive *Rabdophoros Brabeutas* quoque vocabant (uti sæpius plura nomina inter se confunduntur, quæ ad hæc certamina spectant; quod latius ostendere hîc opus non est) ut apud Suetonium in Vita Neronis, cap. 53. videmus de ipso Nerone: *Nam luctabatur assidue: nec aliter certamina gymnica Græciâ tota spectaverat, quam Brabeutarum more in stadio humi assidens: ac si qua paria longius recessissent, in medium manibus suis protrahens.*

Attamen nec locus sessionis iste, neque munus istud *Agonothetarum*, aut *Hellanodicarum*, sed ipsorum ministrorum erat.

Horum vero μαστιγοφόρων caput erat ac præfectus *Alytarchus* ille: quem tamen Faber lib. I. cap. 19. male cum *Agonothetis* & *Athlothetis* confundit. Hæc sunt ipsius verba:

Ath-

Athlothetas quidem & Agonothetas, EX quorum etiam numero fuit Alytarcha (qui ludos quod curaret, ipsisque adeo præsideret, propterea illo Luciani loco Hellanodicis adjungitur haud ita multo post) purpurea veste insignes fuisse probat istud ejusdem auctoris sub initium illius dialogi qui Anacharsis inscribitur; ubi Anacharsim de pugilum spectaculo in Lycæo Atheniensium gymnasio loquentem facit, atque hoc quoque proferentem, ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἄρχων ὕζεσι διΐστησιν αὐτοὺς καὶ λύει, τὴν μάχην· τεκμαίρομαι γὰρ τῇ πορφυρίδι τῶν ἀρχόντων τινὰ τοῦτον εἶναι.

Hæc quidem bene: verum ista quæ de Luciani loco, ex Hermotimo (nam eò respicit) affirmat plane falsa sunt: ut quivis primo quoque obtutu observare potest. Nam quamvis & *Alytarchum* & *Hellanodicas* is simul nominet, manifesto tamen illos, ab invicem distinguit. nec impedit, quod *Alytarchus* illorum, in hac aut illa ipsorum muneris parte, aliquando vicariam operam navaverit: quod id sæpius in aliis magistratibus quoque contigerit.

In eandem cum Fabro incidit foveam Humfredus Prideaux; qui ex eodem lib. 15. cap. 9. Codicis Theodosiani (ad quod respicit etiam Faber) ita de Alytarcha infert: *Eodem igitur modo quo hi [Syriarchæ, Agonothetæ, Asiarchæ* &c.] *ludis sacris præsidebat, & ut Asiarcha in Asia, Bythinarcha in Bythinia, Lysiarcha in Lycia, sic Alytarcha Antiochiæ sacerdos fuit, cui hoc munus demandabatur. Ut enim Asiarchia Asiæ, & Lyciarchia Lyciæ, sic Alytarchia Antiochiæ peculiaris fuit.* Ac post nonnulla interjecta: *Sed revera Alytarchia Pisæorum, cujus mentio fit in hoc marmore, eadem est quæ postea Antiochensium fuit. qui enim apud Antiochenses edebantur Ludi Olympiaci, & Alytarchæ qui iis præsidebat, & sacerdotium, a Pisæis ad eos transferebantur; iidemque illi Ludi Olympiaci fuere, qui ab omnibus Græcis tanto conventu quinto quoque anno*

 cele-

celebrati erant. Quod tum porro ex Joanne Antiocheno, inedito adhucdum, astruere nititur; ex eoque affirmat, *Imperante Commodo, populum Antiochenum de hac re* (translatione scilicet Ludorum a Pisæis ad Antiochenses) *ad eum Imperatorem retulisse; cujus decreto facta copia Ludos Olympiacos ab Olympia Antiochiam transferendi*, &c. *Sicque Alytarchiam, quæ prius Pisæorum fuerat deinde Antiochensium fuisse Sacerdotium. Quin & Diocletianum* (imo & sequenti Olympiade quoque Maximianum) *factum ibi Alytarcham, sese imperio abdicasse:* & cætera quæ ibi æque fabulose narrantur: ac de quibus meritò dicas,

Pergula pictoris, veri nihil, omnia ficta.

Nescire, certe, aut dissimulare videtur Doctiss. Prideaux Certamina Olympica & Athenis, & Alexandriæ, & Smyrnæ, & Megaris fuisse celebrata: ac de Ludis Olympicis Antiochensibus nullam fieri alicubi mentionem, nisi apud hunc ineditum adhuc Joan. Antiochenum: præter quem nemo quoque scivisse videtur, imperante Commodo ista Certamina ac Ludos, cunctaque illa quæ ad ipsa pertinebant, a Pisæis ad Antiochenses, sive Antiochiam, fuisse translata. At concesso Antiochiæ Ludos publicos ac Certamina unquam fuisse celebrata, unde docebit illa a Pisis illuc fuisse translata; imo & *Alytarchiam*, quam pro summo regimine circa Certamina Olympica, atque inde apud Antiochenses nobis venditare conatur? aut quomodo nobis ostendet *Hellanodicarum* præsidem *Alytarcham* nomine ac munere fuisse? Dicat forsan, quisquis hujus sententiæ patronus fuerit, apud Lucianum, in Hermotimo) *Alytarcham* ante *Hellanodicas* nominari. Sed non ibi nominatur ut primus Hellanodica; verum exserte ab *Hellanodicis*, qui & suum præsidem habebant (seniorem scilicet, uti supra ostensum est) distinguitur. Nec vestimenta

ta conveniunt: ut quæ in *Agonothetis* & *Hellanodicis* purpurea, in his *Alytarchis* ab Joanne Antiocheno confictis stola candida essent.

Præterea confinguntur hic duo Assessores, quorum unus fuerit γραμματεὺς alter ἀμφιθαλὴς, qui Deorum habitu vestiti procedebant; sicut & ipse *Alytarches*; qui per eos dies quibus habitum *Alytarchæ* gestabat, colebatur & adorabatur (sicut Antiochenus perhibet) ut ipse Jupiter.

Quibus accedat, quod (secundum hunc J. Antiochenum) Diocletianus istud munus ac vestitum, sic descriptum, simul deposito Imperio, acceperit, ut quoque Maximianus sequenti pòst Olympiade, adeoque illi *Alytarchæ* Antiochenses fuerint. cum clare constet, illos unà eodemque tempore Imperium deposuisse, Diocletianum Nicomediæ, Maximianum Mediolani: istumque Salonam (in patriam) secessisse, atque ibi per reliquum vitæ decennium, non Antiochiæ, vixisse; Maximianumque secessisse in Lucaniam; unde rursus summo Imperio inhiaverit.

Dum talia considero, non possum non simul ridere Lucumonas istos, cæteraque, quæ Ingerhamus, in Antiquitatibus suis Etruscis ridicule satis confictis, (ut per istas Transalpinis scilicet hominibus imponeret) magna cum pompa atque ambitu producit: dum Inscriptiones suas ex istis, quæ apud Gruterum pag. 142 habentur, effingit.

Quod igitur ad verum ἀλυταρχίαν attinet, origo nominis ipsi ab ἀλύταις venit: atque hinc Etymologicum magnum: Ἀλυτάρχης ὁ τῆς ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ ἀγῶνι εὐκοσμίας ἄρχων. Ἠλεῖοι γὰρ τοὺς ῥαβδοφόρους ἢ μαστιγοφόρους παρὰ τοῖς ἄλλοις καλουμένους, ἀλύτας καλοῦσι, καὶ τὸν τούτων ἄρχοντα ἀλυταρχίαν. *Alytarcha erat ille, qui in Certamine Olympico decentiæ ac modestiæ moderabatur. Elei enim istos, qui Rabdophori & Mastigophori apud alios nominantur, Alytas vocant, & ipsorum præsidem Alytarcham.*

 Ex-

Ex hoc ergo (tum & ex Cujacii lib. II. c. 13.) Petrus Faber quidem pene consensum præbet isti originationi, ac muneri huic attributo: Attamen vocabulum istud deducere mavult ἀπὸ τοῦ ἀλύειν *lætari*; quod illud sit ἐπαίρεσθαι *exultare*, *gestire*, ac *dissolvi præ gaudio*, &c. vel etiam ἀπὸ τῆς ἄλης, sive a *Sordibus* quæ strigili abraduntur ab unctorum *Athletarum* corporibus, in Gymnasiis. Quod si verum esset, immane quantum distarent hi ab illis *Alytarchis*, quos doctissimus commentator ad marmora Oxoniensia Antiochiæ, uti Pisis (sive apud Eleos) obtinuisse sibi persuaderi sinit.

Phavorini, ac Cujacii, ex Etymologico, opinionem amplectitur (ad Inscriptionem statim adducendam) eruditissimus T. Reinesius. Cui certe astipulandum puto. Quamvis minime credam, cum ipso, per istum *Moderatorem*, seu *Designatorem* (sicut ibi non male Cruserius vertit) intelligi a Plutarcho ἀλυτάρχην. Historiola illa ad quam Reinesius respicit, habetur in Vita Pompeii, ac sane digna est ut hic integra afferatur; quod satis jucunda sit. Illa autem ita habet: Ὁ δὲ μέγιστον δυνάμενος παρ' αὐτῷ, Δημήτριος ἦν, ἀπελεύθερος, οὐκ ἄφρων εἰς τ' ἄλλα νεανίας, ἄγαν δὲ τύχῃ χρώμενος. περὶ οὗ καὶ τοιόνδε τι λέγεται. Κάτων ὁ φιλόσοφος, ἔτι μὲν ὢν νέος, ἤδη δὲ μεγάλην ἔχων δόξαν καὶ μέγα φρονῶν, ἀνέβαινεν εἰς Ἀντιοχείαν, οὐκ ὄντος αὐτόθι Πομπηΐου, βουλόμενος ἱστορῆσαι τὴν πόλιν. αὐτὸς μὲν οὖν, ὥσπερ ἀεὶ, πεζὸς ἐβάδιζεν, οἱ δὲ φίλοι συνώδευον ἵπποις χρώμενοι. κατιδὼν δὲ πρὸ τῆς πύλης ὄχλον ἀνδρῶν ἐν ἐσθῆσι λευκαῖς, καὶ παρὰ τὴν ὁδὸν ἔνθεν μὲν ἐφήβους, ἔνθεν δὲ τοὺς παῖδας διακεκριμένους, ἐδυσχέραινεν. οἰόμενος εἰς τιμήν τινα καὶ θεραπείαν ἑαυτοῦ μηδὲν δεομένου, ταῦτα γενέσθαι. τοὺς μέντοι φίλους ἐκέλευσε καταβῆναι καὶ πορεύεσθαι μετ' αὐτοῦ γενόμενος δὲ πλησίον ὁ πάντα διακοσμῶν ἐκεῖνα καὶ καθιστὰς, ἔχων στέφανον καὶ ῥάβδον, ἀπήντησε, πυνθανόμενος παρ' αὐτῶν ποῦ Δημήτριον ἀπολελοίπασι, καὶ πότε ἀφίξεται. τοὺς μὲν οὖν φίλους τοῦ Κάτωνος γέλως ἔλαβεν· ὁ δὲ Κάτων εἰπὼν, Ὦ τῆς ἀθλίας πόλεως, παρῆλθεν οὐδὲν ἕτερον ἀποκρινάμενος.

Illu-

Plurimum apud eum [Pompejum] *libertus poterat Demetrius, non insipiens cætera juvenis, sed insolenter fortuna utens. de quo hoc refertur: Cato philosophus, juvenis tum quidem, sed magnæ jam opinionis & animi, Antiochiam absente Pompejo ad visendam perrexit urbem. Iter perpetuo faciebat more suo pedibus: amici, qui comitabantur eum, vectabantur equis. Hic contemplatus pro porta virorum turbam in vestibus candidis, atque ex uno latere viæ ADULTOS, ex altero PUEROS discretos, stomachatus est, ratus honoris sui & officii causâ hæc, quæ non morabatur, facta: amicos tamen ad pedes digredi & secum jussit incedere. Quum prope venissent, occurrit iis CUM CORONA ET VIRGA Designator, qui omnia illa componebat, quærens de ipsis ubi Demetrium reliquissent, & quando esset adfuturus. Ibi Catonis amicis in risum effusis, Cato ait, O miseram civitatem! neque alio dato responso præteriit.*

Hic sane *Designator*, aut *pædotriba* tantum fuit, aut ad summum *Gymnasiarcha*. Ac siquidem fuisset ἀλυτάρχης; non talis, certe, qualem nobis Joannes Antiochenus ille depingit, seu potius confingit.

Inscriptio autem illa, cujus modò mentionem feci, est hæc sequens, cum apud Reinesium, tum inter Oxoniensia marmora, numero XLVI, reperiunda.

. . . .

. . . .

. . . . ΣΙΑΝΩ . ΥΜΝΩΔ. . . . .

ΑΔΡΙΑΝΟΥ . ΚΑΙ . ΥΜΝ. . . . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

ΕΚ ΠΡΟΓΟΝΟΝ lege ΩΝ

ΤΙΟΣ . Γ . ΚΛ. . . :

ΠΟΜΠΗΙΟΥ

ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ

ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ

ΕΓΓΟΝΟΥ

Γ . ΚΛ . ΟΥΑΛΕΡΙΟΥ

ΛΙΚΙΝΝΙΑΝΟΥ

ΙΕΡΕΩΣ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ

ΚΑΙ ΑΛΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΙΣΑΙΩΝ

ΤΟΙΣ ΓΝΗΣΙΟΙΣ

ΣΥΝΥΜΝΩΔΟΙΣ

ΘΕΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

ΤΟΝ ΒΩΜΟΝ

. . . ΡΩΝ

. . . ΑΤΩ . . .

. . . .

Fuit

Fuit igitur Ἀλυτάρχης, quantumvis etiam Sacerdos, non tamen ex numero τῶν Ἑλλανοδικῶν aut Ἀγωνοθετῶν vel Ἀθλοθετῶν (Qui extra Pisam quoque aut plures, aut pauciores simul numero erant; forsan & alicubi unici numero;) sed inferioris gradus ac dignitatis præ illis, aliquis minister; qualisque nobis ab Etymologici auctore descriptus est.

De *Hellanodicis* autem, ratione appellationis, & hoc addendum est; eos etiam habuisse præsidem suum, seniorem, videlicet inter ipsos. Quod hoc modo ex Philostrato liquere videtur (Lib 6. cap. 5.) Ἐνταῦθα, ἔφη, ὁ Θεσπεσίων πρεσβύτατος ἦν τῶν γυμνῶν, καὶ ἡγεῖτο μὲν αὐτοῖς πᾶσιν. οἱ δὲ, ὥσπερ Ἑλλανοδίκαι τῷ πρεσβυτάτῳ, εἵποντο κόσμῳ ἅμα καὶ σχολαίῳ βαδίσματι. Quæ vellem ita vertisse Morellium, Græcæ linguæ aliàs doctissimum, *Istic, inquit, Thespesion inter Gymnosophistas, maximus honore ac dignitate* [ita enim Hesychius, πρεσβυτάτη, ἐπιμελητή] *& ipsis ut dux præerat. Illi autem, ut Hellanodicæ, seniorem suum ac ducem, seu caput, lento ac composito gradu sequebantur.*

Hos autem appellatos quoque fuisse Ἑλλαδάρχας, non obscure mihi patere videtur ex sequenti hac inscriptione; quæ apud Gruterum pag. 489. nº. . . reperitur:

Ο Τ Π Τ Ο Ν	Φ Τ Λ Η Γ
ΑΙΛΙΟΝ ΙΙΟΝ	ΜΗΝΟΡΙΖ
Η Ε Ι Α Ν Ο Ν	Ε Ι Τ Ω Ν
ΕΛΛΑΔΑΡΧη.	
C Α Ν Τ Α Φ	

Alias extra Elidem communi nomine (nisi quod Delphis

Amphictyones vocarentur; quod ipsorum quoque hoc munus esset) appellabantur Ἀγωνοθέται cæterisve istis nominibus quæ jam supra, cum de illis loqui inciperem, attuli.

Neque simpliciter semper Ἀγωνοθέται vocabantur, verum aut hujus istiusve, horum istorum vel Certaminum, vel Deorum, in quorum honorem ista Certamina, vel Ἀγῶνες, celebrabantur. Sic enim apud Smyrnenses (ut in Oxoniensi marmore pag. 94. videmus) *Claudius Bassus Agonothetes Dearum Nemeseon* appellatur: quum istarum Dearum (quæ apud Smyrnenses hos maximo in honore erant) Certamina Sacra celebrarentur.

Sic quoque de Cæsaribus in Deorum aut Heroum numerum relatis, (nisi id in Neocoriis celebrandis fieret) id videmus apud Sponium Tom. 2. pag. 411. Itinerarii, in marmore, prout, (pro parte saltem) ab ipso optime emendatur:

ΚΗΡΥΚΕΥΣΑΝΤΑ . ΚΑΙ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΝΤΑ . ΔΙΣ
ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣΑΝΤΑ . ΤΩΝ
ΜΕΓΑΛΩΝ . ΚΑΙΣΑΡΩΝ . ΣΕΒΑΣ
ΤΩΝ . ΚΑΙ . ΣΤΡΑΤΗΓΗΣΑΝΤΑ
ΕΠΙ . ΤΟΥΣ . ΟΠΛΕΙΤΑΣ . ΔΙΣ
. . . . . : . . ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΝ

Ubi illud ΔΙΣ, in secunda linea, ad ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΝΤΑ *Palæstrarum* referendum est: sicut contra istud ΑΓΟΝΟΘΕΤ. ΤΩΝ ΜΕΓ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ ad *Certamina* in honorem Augustorum, vivorum tamen potius, quam jam mortuorum (cum nempe ipsorum *Neocoriæ* celebrarentur) respiciat. Quandoquidem alias *Agonothetæ communium* quandoque hujus illiusve regionis *Ludorum* essent; uti ex marmore, sequenti jam pagina, adducendo liquet: ubi in illis, ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΓΑΛΑΤΩΝ subintelligendum est, ΑΓΩΝΟΣ. Qui ἀγὼν ibi quoque distinguitur a *Sacris certaminibus* τῶν μεγάλων Ἀσκληπιείων, Ἰσθμίων, Πυθίων, &c.

Illud

Illud autem *Agonothetæ* munus, æque ac *Gymnasiarchæ*, (de quo etiam statim agam) non perpetuum, sive ad vitam, erat: sed semel, bis terve, ac proculdubio quandoque pluries, adeoque diversis admodum sæpe temporibus, ab hominibus ad id electis administrabatur; sive id per pentaëteridas, sive aliter fieret.

Hoc namque patet ex marmore, superiori quidem parte mutilo, apud eundem Gruterum pag. 499. reperiundo:

COHORTI BREVC . . . .
TRIB . MIL . PROC
DIVI TITI ALEXAN
DRIAE AGONOTHE
TAE CERTAMINIS
PENTAETERICI . BIS
EX . TESTAMENTO
DOMESTICI . LIB
HEREDES
C . CECILIVS . FRONTO
M . FLAVIVS . VERANVS

Sicut & ex inscriptione, quam quoque jam suprà, tantam, quanta superest, exhibui:

:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-: ΑΓΩ
ΝΟΘΕΤΗΣΑΝΤΑ ΔΙΣ ΤΟΥΤΕ
ΚΟΙΝΟΥ. ΤΩΝ ΓΑΛΑΤΩΝ. Κ.
ΔΙΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΑΓΩΝΩΝ
ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΣΚΛΕΠΙ
ΤΙΩΝ. ΙΣΘ. ΠΥΘΙΩΝ, &c.

Ex qua posteriori inscriptione simul videmus, unum eundemque hominem, non tantum diversis temporibus, unico ejusmodi certamini præfuisse, verum &, proculdubio diversis temporibus, diversis sic Certaminibus præsedisse.

At minime prætereunda illa inscriptio, quæ, quamvis dimidiâ fere parte mutilata, nobis indicare videtur, ipsum Cæsarem Titum Vespasianum ita etiam tertium isto *Agonothetæ* munere perfunctum fuisse. Extat autem illa inter Gruterianas pag. 173. n°. 8. hoc modo:

ΤΙΤΟΣ ΚΑΙΣΑ-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:

:-:-:-:-:-ΤΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ

:-:-:-:-:-ΙΚΗΣ. ΕΣΟΤΣΙΑΣ ΤΟ. Ι.

:-:-:-:ΟΣ. ΤΠΑΤΟΣ. ΤΟ. Η. ΤΕΙΜΗΤΗΣ

:-:-:-ΟΘΕΤΗΣ. ΤΟ. Γ. ΓΤΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΣ

:-:-:-:-:-ΤΠΕΣΟΝΤΑ. ΑΠΟΚΑΤΕΣΤΗΣΕΝ

:-:-:-:N. F. VESPASIANVS. AVG

:-:-:-COS. VIII. CENSOR. P. P

:-:-:-TIBVS. CONLAPSA. RESTITVIT

Hic initio lineæ quintæ supplendum esse Ἀγωνοθέτης cum inde liquet quod *Agonothetæ* & *Gymnasiarchæ* munera pluries in uno eodemque homine concurrant; tum quod & de aliis Cæsaribus constet, illos cum *Agonothetæ* munere, *Agonistarchæ* saltem, Certaminibus ac Ludis præsedisse.

Hinc enim Suetonius de Domitiano: *In stadio vero cursu etiam virginum certamini præsedit crepidatus purpureaque amictus toga Græcanicâ, capite gestans coronam auream cum effigie Jovis ac Junonis, Minervæque: assidentibus Diali*

Diali sacerdote, & collegio Flav.alium pari habitu; nisi quod illorum coronis inerat & ipsius imago.

Hinc quoque Spartianus de Hadriano Cæsare: *Multa in Athenienses contulit, & pro Agonotheta resedit*, pro *præsedit*, ut optime animadvertit, qui fere omnia optime, Causaubonus.

Denique (ne plura congeram) Dio de eodem: Τὰ Διονύσια, τὴν μεγίστην παρ' αὐτοῖς ἀρχὴν ἄρξας, ἐν τῇ ἐσθῆτι τῇ ἐπιχωρίῳ λαμπρῶς ἐπετέλεσε. τόν τε σηκὸν τὸν ἑαυτοῦ τὸ Πανελλήνιον, οἰκοδομήσασθαι τοῖς Ἕλλησιν ἐπέτρεψε, καὶ ἀγῶνα κατεστήσατο, &c. *Dionysia, defunctus maximo apud eos magistratu* [*Archontis* scilicet munere] *& usitatâ illi regioni veste indutus; magnifice celebravit; ac Templum Panhelenium* (quasi dicas omnibus Græcis commune) *vocatum, Græcis, ut ædificarent permissit; & certamen instituit.*

Ad quem Agona seu certamen proculdubio respicit Ælius Spartianus; dum de hoc Hadriano: *In Hetruria præturam imperator egit. Per Latina oppida dictator & ædilis, & duumvir fuit apud Neapolim Demarchus, in patriâ sua Quinquennalis: & item Adriæ quinquennalis quasi in alia patria &* [*NB*] *Athenis Archon fuit. In omnibus pene urbibus & aliquid ædificavit, & ludos edidit.*

Notabiles quoque sunt hæ sequentes inscriptiones; ob illa quæ ipsis subjungenda duxi. prima itaque ipsarum extat (atque olim apud Mitelenos posita fuit.) Gruteri Thesauri pag. 1091. n°. 4. hoc modo:

ΑΓΑΘΗΙ . ΤΥΧΗΙ
Α . ΒΟΛΛΑ . ΚΑΙ . Ο . ΔΑΜΟΣ
ΕΤΕΙΜΑΣΣΑΝ . ΑΥΡ
ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΝ . Β . ΤΟΥ
ΤΩ . ΥΜΕΝΑΙΩ . ΒΟΛΛΕΥ
ΤΑΝ . ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣΑΝΤΑ
ΚΑΙ . ΠΑΝΗΓΥΡΙΑΡΧΗΣΑΝΤΑ
ΕΝΔΟΞΩΣ . ΚΑΙ . ΦΙΛ
ΟΤΕΙΜΩΣ

Secunda vero non magis prætereunda, apud Sponium Tom. 2. pag. 414. ipsius Itinerarii:

ΚΑΤΑ ΤΟ . ΕΠΕΡΩΤΗΜΑ . ΤΗΣ . ΕΞ
ΑΡΕΟΠΑΓΟΥ . ΒΟΥΛΗΣ . ΚΑΙ . ΤΗΣ
ΒΟΥΛΗΣ . . . . . : . . .
ΤΟΥ . ΔΗΜΟΥ . ΤΩΝ . ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΤΟΝ . ΑΡΞΑΝΤΑ . ΤΗΝ . ΤΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΩΣ . ΕΝ . ΘΕΣΜΟΘΕΤΑΙΣ
ΑΡΧΗΝ . ΚΑΙ . ΑΡΞΑΝΤΑ . ΤΗΝ
ΕΠΩΝΥΜΟΝ . ΑΡΧΗΝ . ΚΑΙ . ΠΑ
ΝΗΓΥΡΙΑΡΧΗΣΑΝΤΑ . ΚΑΙ . ΑΓΩ
ΝΟΘΕΤΗΣΑΝΤΑ . ΤΩΝ . ΜΕΓΑ
ΛΩΝ . ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ . ΟΙΚΟ
ΘΕΝ . ΙΕΡΕΑ . ΠΑΝΑΓΗ . Π . ΕΡΕΝ
ΔΕΞΙΠΠΟΝ . ΠΤΟΛΟΜΑΙΟΥ . ΕΡ
ΜΕΙΟΝ . ΤΟΝ . ΡΗΤΟΡΑ . ΚΑΙ
ΣΥΝΓΡΑΦΕΑ . ΑΡΕΤΗΣ . ΕΝΕΚΑ
ΟΙ . ΠΑΙΔΕΣ

Qui παῖδες, per quos hoc monumentum fuit dedicatum, adhuc infra locum reperient.

CAPUT II.

Pergitur ad Panegyriarchas; *& ista occasione paucis agitur de* Agonistarcha Commodiano, *uti &* Agonarchis; *atque in quibus illi differrent ab* Agonothetis. *Adrianum Cæsarem Athenis non* Agonothetam *sed* Agonarcham, *seu* Panegyriarcham, *fuisse; sicut antiquis temporibus Achilles inter Græcos, Æneas inter Trojanos fuerant. Ridicula quædam de Nerone. De* Panegyriarcha *in nummis (non* panegyrista *aut* panegyri) *expresso. Hinc, data occasione, de* Thesmothetis *eorumque munere: post quos, de* Agonothetis *(seu potius ἀγωνοθέτιδες) fœminis, puellarumque ac fœminarum, cum in Olympiis, tum apud Laconas, & alibi, certaminibus super* pulchritudine, cursu, pancratio, *&c. De nominibus* Agonotheta, Sophista, *&c. quæ in nummis exprimuntur. Hinc denique de* Pæanibus, Pæanistis, Ὑμνῳδοῖς, *sive* Hymnologis, *&c.*

Quod autem in ambabus hisce inscriptionibus plane eodem modo occurrit, quatenus per voculam ΚΑΙ ista duo munera ab invicem distinguuntur, est illud ΠΑΝΗΓΥΡΙΑΡΧΗΣΑΝΤΑ ΚΑΙ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣΑΝΤΑ. Nam quod in illa *Mitilenorum*, *Agonothetes* ante *Gymnasiarcham* ponatur, id nihil hic pro dignitate majori *Agonothetæ* facit: ac solummodo indicare videtur, istum *Aurelium Artemidorum* non tantum *Agonothetam*, verum & *Panegyriarcham* fuisse: qui & alio nomine, ut puto, *Agonistarcha* vocabatur; qualis in

in hac ſequenti inſcriptione, (quam a Mercuriali Gruterus, Mercurialis vero a Ligorio habet) exhibetur:

APOLLINI INVICTO
SACRVM
M. AVRELIVS. M. AVG
LIB. APOLLONIVS
AGONISTARCHA. COM
MODIANVS

Unde bene, meo judicio, Mercurialis ait: *Agoniſtarcham vero eum fuiſſe puto, qui certaminum publicorum præfectus eſt:* minus bene vero, quæ de Palæſtræ cura ipſi commiſſa addit. Illud namque COMMODIANVS additum, crediderim eò reſpicere, quod *vice Commodi* Ludis ac Certaminibus præſederit.

Tales autem ſubſtitutos aliquando fuiſſe (ſicut id de Tiberio Druſum ſubſtituente Tacitus notat) clare videmus in C. Auguſto; de quo Suetonius, cap. 45. ejus vitæ: *Spectaculo plurimas horas, aliquando totos dies aberat: petita venia, commendatiſque qui ſuam vicem præſedendo fungerentur. Verum quoties adeſſet*, &c. Neque ipſe Commodus ſemper adfuiſſe Certaminibus videtur; quod Dio narret, (ubi lib. LXXII. de Cleandri morte loquitur) multitudinem puerorum, cum Circenſes fierent, in Circum irruiſſe, dum ipſe Commodus verſaretur in ſuburbio Quintilii, atque adeo nec Circenſibus præſideret, neque ipſe quidem præſens adeſſet. An autem iſto eodem tempore hîc idem Apollonius ipſius *VICE Agoniſtarcha* fuerit, fateor, non liquet. interim videmus exinde quoque non obſcure, *Agoniſtarchas* ſeu mavis *Panegyriarchas*, *vice Cæſaris* Ludis præſediſſe; hincque Apol-

Apollonium dictum *Commodianum*, ac forsan ab ipso Commodo hoc nomen ei impositum fuisse: quum ille sic & *Romam COMMODIANAM*, & castra *COMMODIANA* vocaverit; *SENATVIQVE COMMODIANO salutem*, (γερουσίᾳ Κομμοδιανῇ εὐτυχεῖν, χαίρειν, &c. *scripserit*; quin & ridicule semetipsum *Commodianum* appellaverit; eadem plane insania, qua Cajus Caligula καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ ἱερεὺς, καὶ τὸν ἵππον συνιερέα ἀπέφαινε, *ipse sibi sacerdos fuit equumque suum collegam sacerdotii adscivit*.

Verum (ut rursus ad *Panegyriarchas* accedamus) quod Adrianus Cæsar Athenis pro *Agonotheta præsedisse* a Spartiano dicatur, puto inde accidisse, quod ille Agonothetæ nomine ibi abusive utatur pro *Agonistarchæ*, seu *Panegyriarchæ*; quo modo etiam iste Adrianus, ut Dionis verbis utar, τὰ Διονύσια τὴν μεγίστην παρ' αὐτοῖς ἀρχὴν ἄρξας [ἄρχοντος nimirum ἐπωνύμου, cujus munus erat, atque officium, teste Polluce, *Dionysiis præsidere*] ἐν τῇ ἐσθῆτι τῇ ἐπιχωρίῳ λαμπρῶς ἐπετέλεσε. *Dionysia, dum apud eos* [Athenienses] *maximo magistratu* (qui est *Primi Archontis*) *fungebatur, ac quidem in veste illi regioni* (circa talia) *usitata, celebravit*.

Non igitur illic proprie pro *Agonotheta*, sed pro *Panegyriarcha*, præsedit; quum præterea *Agonothetas* Athenis decem simul numero fuisse, Pollux lib. VIII. cap. 9. sic clare testetur: Ἀθλοθέται δέκα μὲν εἰσιν, εἷς κατὰ φυλήν. δοκιμασθέντες δὲ ἄρχουσι τέσσαρα ἔτη, ἐπὶ τὸ διαθεῖναι τὰ Παναθήναια, τόν τε μουσικὸν, καὶ τὸν γυμνικὸν, καὶ τὴν ἱπποδρομίαν. *Athlothetæ quidem decem numero sunt, unusquisque secundum tribum. probati vero imperant quatuor annos ad ordinanda Panathenæa, musicum, & gymnicum, & equestre certamen*.

Quod autem Pollux voce *Athlothetæ*, non *Agonothetæ* utatur, est quod ambæ hæ voces unum idemque munus denotent; neque aliter a se differant, quam quod, si curatius eas distinguere velis, *Athlotheta* magis ad Hymnicos ago-

 nes,

nes, *Agonotheta* magis ad Musicos spectet. Hinc enim Hesychius: Ἀγωνοθέτης. ἀρχῆς ὄνομα Ἀθήνησι, ὡς ἢ Νίκανδρ☉, ἀθλοθέτης ὁ τὰ μόνα γυμνικὰ, ἀγωνοθέτης ἢ ὁ τὰ μυσικὰ ἀκροάματα διατιθέμεν☉. An autem *Munerarius* (qua voce primus Augustus usus est, magis *Agonothetam*, quam *Agonistarcham* designet (quamvis Glossæ veteres, hincque & J. Lipsius, id *Agonotheta*, sive ἀγωνοθέτης, reddant) ac per *munerum editores* etiam *Agonothetæ* proprie dicti designentur, id eruditorum judicio submitto. Quamvis minime negare velim hæc munera aliter apud Romanos, quam apud Græcos constituta fuisse, hincque & eadem nomina non semper, uno eodemque sensu venisse, (sed & quandoque confusa fuisse) sicut exemplo *Gymnasii* Græcorum, ac *Xysti* Latinorum, adhuc infra ostendere conabor.

Non magis, igitur, ibi in Dionysiis Adrianus Cæsar fuit *Agonotheta*, quam in certamine, occasione dedicationis Templi Panhelenii per ipsum instituto: de quo idem Dio, sic statim post illa jam allata verba: Τόν τε σηκὸν τ̃ ἑαυτοῦ, τὸ Πανελλήνιον ὀνομασμένον οἰκοδομήσασθαι τοῖς Ἕλλησιν ἐπέτρεψε, καὶ ἀγῶνα ἐπ' αὐτῷ κατέστησε. *Templum suum, quod Panhellenium* [velut Græcis omnibus commune] *vocant, ut ædificarent permisit: propter quod & instituit certamina*: quibus tamen an ipse præsederit incertum est.

An vero ἀγωνάρχαι, de quibus, apud Sophoclem, Ajax, jam moriturus, loquitur, ἀγωνοθέται simpliciter, an contrà πανηγυριάρχαι intelligendi sint, dubitari merito queat, quod is ita loquatur:

Καὶ τἀμὰ τεύχη μήτ' ἀγωνάρχαι τινὲς
Θήσουσ' Ἀχαιοῖς. *Neque ulli Agonarchæ arma mea certaminis præmium ponent Achivis.*

Hîc nempe plures numero simul videntur indicari. Unde & apud Ovidium, super armis Achillis (ad quæ hîc clare respicere videtur Ajax, est illud, *Consedere duces.* etiamsi Duces Græ-

Græcorum (si in fabulis veritatem nos invenire posse putamus) hic, invidiæ amoliendæ causa, judices esse noluerint; sed judicium istud ad captivos, ex urbe jam devicta, Trojanos transtulerint. Sic namque Nestor, apud Quint. Smyrnæum Calabrum, suadet; ac post rationes istius consilii addit:

Τοὔνεκα Τρῶσιν ἐφῶμεν ἐΰφροσι τήνδε δικάσσαι
Ἀντιθέῳ τ' Αἴαντι, φιλοπτολέμῳ τ' Ὀδυσῆϊ.

Idcirco prudentibus Trojanis negotium permittamus
disceptandi hanc litem
Inter Dis comparandum Ajacem, & belli amantem
Ulyßem.

Atque hinc. . . . Οἱ δ' ἕνα θυμὸν ἐνὶ στέρνοισιν ἔχοντες
Ἀμφαδὸν ἠνήναντο δικασπολίην ἐρατεινήν.
Τῶν δ' ἄρ' ἀναινομένων Τρώων ἐρικύδεες υἷες
Ἕζοντ' ἐν μεσσοῖσι, δορύκτητοί περ ἐόντες,
Ὄφρα θέμιν, κατὰ νεῖκος Ἀρήϊον, ἰθύνωσιν.

. . . *hi Græci igitur unam sententiam in animis*
habentes
Publice hujus controversiæ dijudicationem detrectabant
Quibus recusantibus, præclari Troum nati
Quamvis bello capti, in medio consederunt,
Ut jus in (hac) controversia militari recte administrarent.

Verum, ut hæc adhuc rudiori, perantiquo saltem, ævo accidisse narrantur, quo circa ludos ac Certamina ea nondum constituta videntur, quæ posteris temporibus, hinc argumenta minus desumi possunt: tum quod hîc nulli ludi, sed lis ac contestatio obtinuerint: quum aliàs ad Certamina, quæ Lu-

dorum nomine recte veniebant pro *Panegyriarchis*, adeoque & pro *supremis Athlothetis*, ipsi Heroës ac principes, (sicut inter Græcos Achilles, inter Trojanos Æneas) præsiderent. Hinc namque Homerus, in Patrocli funere,

. . . . Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Αὐτοῦ λαὸν ἔρυκε, καὶ ἵζανεν εὐρὺν ἀγῶνα
Νηῶν δ' ἔκφερ' ἄεθλα, λέβητάς τε, τρίποδάς τε,
Ἵππους θ', ἡμιόνους τε, βοῶν τ' ἴφθιμα κάρηνα
Ἠδὲ γυναῖκας ἐυζώνους, πολιόν τε σίδηρον·
Ἱππεῦσιν μὲν πρῶτα ποδώκεσιν ἀγλα' ἄεθλα
Θῆκε, γυναῖκα ἄγεσθαι ἀμύμονα ἔργ' εἰδυῖαν,
Καὶ τρίποδ' ὠτώεντα δυωκαιεικοσίμετρον
Τῷ πρώτῳ· ἀτὰρ αὖ τῷ δευτέρῳ ἵππον ἔθηκεν
Ἑξέτε' ἀδμήτην, βρέφος ἡμίονον κυέουσαν·
Αὐτὰρ τῷ τριτάτῳ ἄπυρον κατέθηκε λέβητα,
Καλὸν, τέσσαρα μέτρα κεχανδότα, λευκὸν ἔτ' αὔτως·
Τῷ δὲ τετάρτῳ θῆκε δύο χρυσοῖο τάλαντα·
Πέμπτῳ δ' ἀμφίθετον φιάλην ἀπύρωτον ἔθηκε.

. . . . *At Achilles*
Ibi populum detinuit, & sedere fecit ad latum certaminis locum:
E navibus autem proferebat præmia lebetesque tripodasque,
Equosque, mulosque, boumque fortia capita
Et fœminas benè cinctas, candensque ferrum.
Equitibus quidem primùm velocibus præclara præmia
Posuit, mulierem ut ducerent inculpatam, opera doctam,
Primo: at secundo equam posuit
Sexennem indomitam, fœtum mulum utero gestantem:
At tertio igni non admotum deposuit lebetem
Pulchrum, quatuor mensuras capientem, album etiamnum:
At

At quarto posuit duo auri talenta:
Quinto autem utrinque sedem habentem phialam novam
posuit.

Virgilius vero de Ænea, quem ita loquentem inducit:

Prima citæ Teucris ponam certamina Classis,
Quique pedum Cursu valet, & qui Viribus audax,
Aut Jaculo incedit melior, levibusque Sagittis,
Seu crudo fidit pugnam committere Cæstu:
Cuncti adsint, meritæque exspectent præmia palmæ.

Hîc igitur ille *Panegyriarcha*, ac Ludorum seu Certaminum præses; post vero *Athlotheta* (quod tamen duplici sensu venit; quum ad certamina, & etiam ad præmia spectare queat:) ubi, nempe,

Munera principio ante oculos, circoque locantur
In medio: Sacri tripodes, viridesque coronæ,
Et palmæ pretium victoribus: armaque, & ostro
Perfusæ vestes: argenti aurique talenta.

At notandum quoque, non tam *Agonothetas*, quam *Panegyriarchas*, præter præmia etiam pœnas, non solis Athletis, verum & ipsis Spectatoribus, (in Panathenaicis saltem) posuisse: quo *Agonarchæ* munus in ipsis clarius elucet. Ostendunt hoc sequentia Luciani, in Negrino, verba: Ἐμέμνητο πρὸς μὲ φωνῆς τινος ἣν ἀκοῦσαι πάντων ἔφη κοινῇ προϊεμένων ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν Παναθηναίων. ληφθέντα μὲν γάρ τινα τῶν πολιτῶν ἄγεσθαι παρὰ τὸν Ἀγωνοθέτην, ὅτι βαπτὸν ἔχων ἱμάτιον ἐθεώρει. τοὺς δὲ ἰδόντας ἐλεῆσαί τε, καὶ παραιτεῖσθαι· καὶ τοῦ κήρυκος ἀνειπόντος ὅτι παρὰ τὸν νόμον ἐποίησε, τοιαύτῃ ἐσθῆτι θεώμενος, ἀναβοῆσαι μιᾷ φωνῇ πάντας ὥσπερ ἐσκεμμένους, συγγνώμην ἀπονέμειν αὐτῷ ταῦτά γε ἀμπεχομένῳ. μὴ γὰρ ἔχειν αὐτὸν ἕτερα. *Memorabat mihi*

vocem quandam, quam ajebat publice ab omnibus emiſſam audiviſſe ſe in Ludis Panathenaicis. Quendam ex civibus prehenſum, & ad LUDORUM PRÆSIDEM adductum fuiſſe, quod in veſte tincta ſpectaculo intereſſet. Cæteros autem qui hominem videbant miſertos illius, ac veniam precatos eſſe. Cumque Præco publicaret, eum contra leges feciſſe, quod tali cum veſte Ludos ſpectaret, omnes una voce, quaſi antea ſuper hoc deliberaſſent, exclamaſſe, ut venia daretur ſic induto: neque enim illum aliam veſtem habere.

Hic autem vocem Ἀγωνοθέτης bene verti per *Ludorum Præſidem*, inde patet, quod, ut ſupra ex Polluce oſtenſum eſt, *Agonothetæ* decem numero Athenis (ſicut Olympiis decem *Hellanodicæ*) præſiderent: ut alias præterea rationes omittam.

Interim ex his verbis Luciani ſimul docemur, Spectatores candidis veſtibus amictos ad ſpectanda Certamina talia debuiſſe accedere: ut nimirum ſic ipſis veſtimentis publicam lætitiam teſtarentur.

Hæc itaque, aliaque plura ad *Panegyriarchas* pertinebant; qui cum *Agonothetæ* tantum illa videantur curaſſe, quæ ad ipſa certamina, adeoque ad Athletas illorumque artem & agoniſmata ſpectabant; ſicut & pœnis illos in ipſo certamine peccantibus per μαστιγοφόρους afficiciebant, ac contrà bene meritis præmia adjudicabant; *hi Panegyriarchæ* his Ludis ut ſummi præſides moderabantur: Sicut id jam vidimus in *Archonte* ἐπωνύμῳ Athenienſium; atque uti quoque idem videmus in *Rege Athenienſium*: de quo jam ſupra ex Polluce hæc adduxi, Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν μυστηρίων προέστηκε μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν, καὶ ληναίων, καὶ ἀγώνων τῶν ἐπὶ λαμπάδι. ac de *Polemarcho*, διατίθησι δὲ τὸν ἐπιτάφιον ἀγῶνα, &c. dum interim *Agonothetæ* victoriarum &c. judices ſederent: quamvis utrumque munus tam *Panegyriarchæ*, quam *Agonothetarum* ad Delphos in Pythiis *Amphictyones*, ad Olympiam

in

in Olympicis *Hellanodicæ*, videantur implesse: nisi utrobique ipsorum præses pro *Panegyriarcha* sederit: quod mihi admodum verisimile est.

Ad hujusmodi autem *Panegyres* spectat illud decretum, quod a Demosthene, pro Corona, hoc modo recitatur: Ἐπὶ Ἱερομνάμονος Βοσπορίχω, Δαμάγητος ἐν τῇ ἀλίᾳ [sic enim hîc legi debet pro ἐν ἁλίᾳ] ἔλεξεν, ἐκ τᾶς βωλᾶς λαβὼν ῥήτραν· ἐπειδὴ ὁ δᾶμος ὁ Ἀθηναίων ἔν τε τοῖς προγενομένοις καιροῖς εὐνοέων διατελεῖ Βυζαντίοις, καὶ τοῖς συμμάχοις, καὶ τοῖς συγγενέσι Περινθίοις, καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας χρείας παρέχηται ἔν τε τῷ παρεστηκότι καιρῷ, Φιλίππω τῶ Μακεδόνος ἐπιστρατεύσαντος ἐπὶ τὰν χώραν, καὶ τὰν πόλιν, ἐπ' ἀναστάσει Βυζαντίων καὶ Περινθίων, καὶ τὰν χώραν δαΐοντος, καὶ δενδροκοπίοντος, βοηθήσας πλοίοισιν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι, καὶ σίτῳ, καὶ βέλεσι, καὶ ὁπλίταις ἐξείλετο ἄμε ἐκ τῶν μεγάλων κινδύνων, καὶ ἀποκατέστασε τὰν πάτριον πολιτείαν, καὶ τὼς νόμως, καὶ τὼς τάφως, δεδόχθω τῷ δάμῳ τῷ Βυζαντίων καὶ Περινθίων Ἀθηναίοις δόμεν ἐπιγαμίαν, πολιτείαν, ἔγκτασιν γᾶς [hæc alibi a me explicantur] καὶ οἰκιᾶν, προεδρίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι, πόθοδον ποτὶ τὰν βωλὰν, καὶ τὸν δᾶμον, πρώτοις μετὰ τὰ ἱερά, καὶ τοῖς κατοικεῖν ἐθέλουσι τὰν πόλιν, ἀλειτουργήτοις ἦμεν πασᾶν τᾶν λειτουργιᾶν, στᾶσαι δὲ εἰκόνας τρεῖς ἑκκαιδεκαπήχεις ἐν τῷ Βοσπορίχῳ [l. Βορείχῳ] στεφανούμενον τὸν δᾶμον τὸν Ἀθηναίων, ὑπὸ τῷ δάμῳ τῷ Βυζαντίων καὶ Περινθίων· ἀποστεῖλαι δὲ καὶ δωρεὰς ἐς τὰς ἐν τῇ Ἑλλάδι πανηγύριας, Ἴσθμια, καὶ Νέμεα, καὶ Ὀλύμπια, καὶ Πύθια, καὶ ἀνακαρύξαι τῷ στεφάνῳ, ᾧ ἐστεφάνωται ὁ δᾶμος ὁ Ἀθηναίων ὑφ' ἡμῶν, ὅπως ἐπιστέωνται οἱ Ἕλλανες πάντες, Ἀθηναίων ἀρετάν, καὶ τὰν Βυζαντίων, καὶ Περινθίων εὐχαριστίαν. *Hieromnemone* (existente) *Bosporicho, Damagetus IN CONCILIO verba fecit, (potestate dicendi sibi facta a senatu:) quod populus Atheniensis cùm superioribus temporibus perpetuam erga Byzantios, & socios cognatosque Perinthios benevolentiam habuit, tum hoc tempore cùm Philippus Macedo bellum huic agro & huic urbi calamitosum inferret, eo consilio atque animo,*

ut

ut Byzantios & Perinthios funditus deleret & everteret: cumque omnia partim incendio flammisque vastaret, partim cæsis arboribus ferro popularetur, magno nobis usui utilitatique fuit: auxilioque lato centum & viginti navibus, re frumentaria, armis, viris, magnis periculis nos liberavit, & antiquum nobis reipublicæ statum, leges, sepulcra majorum restituit: Populo Byzantio & Perinthio placere, jus matrimonii nobiscum contrahendi, & civitatis ac reipublicæ nostræ communionem, agrorum & fundorum emendorum ac possidendorum potestatem Atheniensibus concedi: in ludis ac certaminibus principem locum ac proprium, in Prytaneo, in curia, apud populum, apud eos qui sacris præpositi sunt tribui: tum si qui volent in urbe nostra domicilium suarum fortunarum collocare, omnium rerum immunitatem dari: statuas autem tres sexdecim cubitorum in Bosporo poni, quæ significent populum Atheniensem a populo Byzantio & Perinthio corona donari: mitti autem munera ac præmia ad celeberrimos totius Græciæ conventus, Isthmica, Nemea, Olympia, Pythia: ibique prædicationem coronæ (qua corona populus Atheniensis a nobis donatus sit) fieri, ut Atheniensium virtus, & Byzantiorum, Perinthiorumque gratus animus, Græcis omnibus perspectus sit & cognitus.

Ut hujusmodi πανηγύρεων præfecti ac moderatores nobis repræsentantur ab Homero & Virgilio, in Achille atque Ænea: ita id serioribus ævis locum habuisse videmus (ne plura exempla adducam) in Augusto, atque in Hadriano, Cæsaribus: cum longe aliter *Nero*, cujus dicta ac facta quam plurima *non sani esse hominis non sanus juret Orestes* loco *Panegyriarchæ*, vel *Agonarchæ*, ipse & Histrio, & Citharœdus, & Aurigator, & nescio quid non aliud fuerit: quin & perhibuerit se τῶν μαστιγοφόρων flagella pertimiscere. Sicut id ex Apollonii apud Philostratum (lib. V. cap. 2.) his verbis liquet:

liquet: Ὁ δὲ Ἀπολλώνιος, ὡς μὲν ἐγώ, ἔφη, Τελεσίνου ἤκουον, δέδιεν ὁ χρηστὸς Νέρων τὰς Ἠλείων μάστιγας. παρακελευομένων γὰρ αὐτῷ τῶν κολάκων νικᾶν τὰ Ὀλύμπια, καὶ ἀνακηρύττειν τὴν Ῥώμην ἤν γε, ἔφη μὴ βασκαίνωσιν Ἠλεῖοι· λέγονται γὰρ μαστιγοῦν, καὶ φρονεῖν ὑπὲρ ἐμέ. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἀνοητότερα τούτων προανεφώνησεν. *Tunc Apollonius: Audivi ex Telesino Eliensium loras vellum istum Imperatorem extimescere. Cum enim assentatores ipsum hortarentur, ut in Olympiis decertans victricem Romam praeconis voce praedicari faceret: Modo mihi, inquit, Elienses non inviderent. Feruntur enim verberibus caedere qui erraverint, atque etiam me ipso elatiores esse. multaque alia his stultiora pronunciavit.*

Quam ridicule autem talia finxerit testis locuples nobis Suetonius, cujus verba (quamvis aliàs in omnium fere manibus sint) hîc omittere nequeo: cum & illud munus μαστιγοφόρων (de quibus tamen latius infra) simul illustrent. Ita igitur ille cap. 23. & 24. *Quam autem trepide anxièque certaverit, quanta adversariorum aemulatione, quo metu judicum vix credi potest. Adversarios quasi plane conditionis ejusdem observare, captare, infamare secreto, nonnunquam ex occursu maledictis incessere: ac si qui arte praecellerent, corrumpere etiam solebat. Iudices autem prius quam inciperet, reverentissime alloquebatur, omnia se facienda fecisse, sed eventum in manu esse Fortunae: illos ut sapientes & doctos viros fortuita debere excludere: atque ut auderet hortantibus, aequiore animo recedebat: ac ne sic quidem sine sollicitudine taciturnitatem pudoremque quorundam pro tristitia ac malignitate arguens, suspectosque sibi dicens. In certando verò ita legi obediebat, ut nunquam excreare ausus, sudorem quoque frontis brachio detergeret: atque etiam in quodam tragico actu, cùm elapsum baculum citò resumpsisset, pavidus & metuens, ne ob delictum certamine submoveretur, non aliter confirmatus est quam adjurante*

 Hypo-

Hypocrita, non animadversum id inter exsultationes, succlamationesque populi. Hanc autem μαστίγωσιν etiam ad Tragœdos pertinuisse ostendunt hæc Luciani verba, in *Reviviscentibus*: Ἐπεὶ καὶ οἱ ἀθλοθέται μαστιγοῦν εἰώθασιν, ἤν τις ὑποκριτὴς Ἀθηνᾶν ἢ Ποσειδῶνα ἢ τὸν Δία ὑποδεδυκὼς, μὴ καλῶς ὑποκρίναιτο, μηδὲ κατ' ἀξίαν τῶν θεῶν. *Quandoquidem Athlothetæ flagris cædere consueverunt eum histrionem, qui Minervæ, aut Neptuni, aut Jovis personam repræsentans, actione non decorâ, nec Dis digna, utatur.* Quod jam supra notavi per μαστιγοφόρους, sive ἀλύτας, quorum caput erat ἀλυτάρχης, factum fuisse.

At revertamur ad *Panegyriarchas*; quos non tantummodo in marmoribus, verum & in scriptoribus, tum & in nummis antiquis reperimus. Hinc namque Isocrates, initio *Panegyrici*, ita: Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων. quamvis illa & de primis πανηγύρεων auctoribus capi queant. Sed clarius Plutarchus, Symposiac. V. Ὅθεν οὐκ ὀρθῶς οἱ πλούσιοι ποιοῦνται κατασκευάζοντες οἴκους τριακοντακλίνους ἢ μείζους. ἀμίκτων γὰρ αὕτη ἡ ἀφίλων δείπνων ἡ παρασκευὴ, ἢ [NB] πανηγυριάρχου μᾶλλον ἢ συμποσιάρχου δεομένων. *Proinde non recte divites luxuriant, domos ædificantes triginta lectorum atque amplius capaces. is enim apparatus est conviviorum ab amicitiæ mutuo usu alienorum, & solennis pompæ* [*panegyris* potius ego hîc retinerem] *præsidem potius, quam convivii rectorem requirentium.*

Quod autem ad nummos attinet, & P. Harduinus, & Vaillantius, ambo, afferunt hos sequentes; quorum prior, sub Gordiano cusus, habet ΠΑΤ. ΒΑΚΧΙΟΥ ΠΑΝΗ. ΑΠΑΜΕΩΝ: alter verò sub. Trai. Decio, ΕΠ. ΑΥ. ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΙΑΝΟΥ ΠΑΝΗΓ. ΑΠΑΜΕΩΝ; vel ut Vaillantius ΠΑΝΗΓΥΡ. ΑΠΑΜΕΩΝ. quod Occo corrupte ΠΑΝΗΓΗΡ expresserat. Obscurius licet, idem exprimere videntur hi nummi ab

Ægæen-

Ægæenſibus ſub Macrino & Diadumeniano Μακρινουπόλεως appellatione auctis, in honorem utriuſque, Patris ſc. ac filii, percuſſis. Μ. ΕΥΓ. Π. Θ. ΜΑΚΡΕΙΝΟΥΠ. ΑΙΓΕΑΙΩΝ ΔΞC eo tempore nempe quo utriuſque Νεωκόροι facti fuerunt, Ludoſque & Certamina ſub *Marco Eugene* horum *Panegyriarcha* inſtituerunt. Vaillantius interim, cum in hiſce Macrini ac Diadumeniani, tum in illis *Apamenſium* legit ΠΑΝΗΓΥΡΙCΤΗC ſeu *Panegyriſta.* Sic enim ille in *nummis Græce loquentibus*, editionis Amſtelæd. anni 1700. pag. 316. *Qui Panegyriſtæ dignitate ornatus erat, Deorum vel Imperatorum laudes & elogia in publicis Feſtorum, Ludorum & Certaminum conventibus proferebat, ex Luciano, & Jul. Polluce.*

Quod Polluœm attinet, talia in ipſo non reperio. Ac certe Lucianus huic aſſertioni minime favet. Ita enim is in Herodoto (unde teſtimonia Vaillantio noſtro peti debent) loquitur, de hoc ipſo Herodoto: Ἐν μιᾷ συνόδῳ πάνδημόν τινα κοινὴν ψῆφον τῆς Ἑλλάδος λαβὼν, καὶ ἀνακηρυχθεὶς οὐχ' ὑφ' ἑνὸς, μὰ Δία, κήρυκος, ἀλλ' ἐν ἁπάσῃ πόλει ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν πανηγυριστῶν. *Quod in uno conventu, ab omni Græcorum populo commune ſuffragium accepit: nec, certe, ab uno præcone, promulgatus, ſed in omnibus urbibus unde quiſque ſpectatorum eo advenerat.* Sicut & paulo poſt: ὅτι τι οἱ δὲ πανηγυρισταὶ, οὐ συρφετώδης ὄχλος, ἀθλητῶν δὲ μᾶλλον φιλοθεάμονες, ἐν παρέργῳ οἱ πολλοὶ τὸν Ἡρόδοτον τιθέμενοι, ἀλλὰ ῥητόρων τε, καὶ συγγραφέων, καὶ σοφιστῶν οἱ δοκιμώτατοι. Quæ certe ita vertenda ſunt: *Cum ſpectatores (ſive illi qui eo Feſti celebrandi cauſa convenerant) non eſſent vilis plebecula, ac qui magis cupiditate ſpectandi Athletas eo devenerant, quique adeo Herodotum parvipenderent, & obiter eum, & velut in tranſitu* [ſeu dum nil aliud haberent, quod ipſos ibi delectare poſſet] *audirent: ſed contra Rhetorum, hiſtoricorum, & Sophiſtarum celeberrimi.*

Unde ſat clare videmus iſtos *Panegyriſtas* tantummodo ſpectatores fuiſſe: niſi his & ipſos Athletas, qui ad ludos decertandos eo advenerant adnumerare velis; quod ipſis tamen nullam dignitatem auctoritatemve afferebat, unde in nummis ipſorum nomen ſignaretur. quod contra in Agonothetis, qui Panegyriarchis & dignitate, & auctoritate inferiores erant videmus.

Ita enim apud eoſdem *Apamenſes*, qui πανηγυριάρχας in nummis oſtentabant, etiam ἀγωνοθέτας quandoque in iis comparuiſſe, exemplo ſit hic ſequens Severi nummus, qui hac cum inſcriptione ab ipſo Vaillantio exhibetur: ΕΠΙ ΑΓΩΝΟΘΕΤΟΥ ΑΡΤΕΜΑ Γ. ΑΠΑΜΕΩΝ ΝΕΩ. *Sub Agonotheta Artema tertiùm Apamenſium Neocororum.* Neque hîc (ſicut alibi noto) ἀγωνοθέτης aut πανηγυριάρχης velut magiſtratus, cujus nomine annus ſignaretur, in nummis exhibentur; ſed honoris tantum cauſâ, ſubintellecto magiſtratu illo (ſive ἄρχοντος, ſive στρατηγοῦ, ſive cujuſcunque demum alterius) ut ſic pateſcat, hos magiſtratus ſimul aut ἀνθυπάτου, aut ἀγωνοθέτου, aut πανηγυριάρχου, aut σοφιστοῦ, aut θεολόγου, aut denique alia quanam dignitate, ſive politica, ſive Sacra (ut ἀρχιερέως &c.) ornatos fuiſſe. Unum vero eundemque hominem (ut hoc adhuc addam) & πανηγυριάρχην & ἀγωνοθέτην quandoque fuiſſe, (quamvis forte ita diverſis temporibus, ut non ſimul idem πανηγυριάρχης atque ἀγωνοθέτης eſſet) oſtendunt inſcriptiones illæ, cum Athenienſium, tum Militenſium, jam ſupra a me allatæ.

At longe minus hîc quadrat iſtud ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ, quod ex modo allatis nummorum inſcriptionibus extundit eruditiſſimus P. Harduinus. Ut enim ἀγῶνες aut Ludi illi, qui in *Panegyribus* peragebantur, in nummis quidem crebro exprimuntur; non tamen nude ita, atque in vago (ut ita loquar) vox πανήγυρις: ſed ſignabantur illi Ludi, ſeu Certamina peculiaribus ſuis appellationibus; ſive Pythia, ſive Olym-

Olympia illa vocarentur, sive *Chrysanthina*, seu quocunque demum nomine (Augustalium Pialium &c.) illa venirent; sicque etiam sive his illisve Dis Deabusve, sive Augustis eorumve uxoribus, filiisve simul dicata essent.

Nam quod τὸ κοινὸν hujus illiusve regionis aut provinciæ quandoque (quin & crebro) in nummis compareat, inde fit, quod hi illive nummi, hæc illave Certamina, ex auctoritate istarum communitatum aut cusi, aut celebrata fuerint: ut ex. gr. ille Caracallæ nummus *Apamensium* (quorum exemplo hic jam lubentius utor) ΕΠΙ ΑΡΤΕΜΑ Γ. ΑΠΑΜΕΙϹ ΚΟΙΝΟΝ ΦΡΥΓΙΑϹ. Et ratione Ludorum, sub eodem Caracalla, ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚ. ΑΛΕΞΑΝ. ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙ *Commune Thracum ALEXANDRIA in Philippopoli.* Sic etiam communes Agones ac Ludi Asiæ celebrata per τοῦ κοινοῦ vocem exprimuntur; ut ΠΡΩΤΑ ΚΟΙΝΟΥ ΤΗϹ ΑϹΙΑϹ ΕΝ ϹΜΥΡΝΗ. aut ΠΡΩΤΑ ΚΟΙΝΑ ΑϹΙΑϹ ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ ΕΠΙ ϹΤΡΑ. ΚΛ. ΡΟΥΦΙΝΟΥ ϹΟΦΙ. aut ΠΡΩΤΑ ΚΟΙΝΑ ΑϹΙΑϹ ΕΝ ϹΜΥΡΝΗ: vel si Sardibus celebrarentur, simplicius, ΚΟΙΝΟΝ ΑϹΙΑϹ ϹΑΡΔΙΑΝΩΝ. At nullibi, quod sciam, reperitur vox ΠΑΝΗΓΥΡΙϹ, vel cum aliis simul, vel nude posita: sed quæ in una eademque πανηγύρει, celebritate, seu solemni conventu celebrata fuere certamina, si plura simul, ita ex. gr. (aut simili fere modo) exprimuntur: ΜΗΤΡ. ΑΝΚΥΡΑϹ ΑϹΚΛΗΠΙΑ ϹΩΤΗΡΕΙΑ ΙϹΘ. ΠΥΘΙΑ; quandoque non expresso, sive addito, nomine vel ἄρχοντος, vel ϛρατηγοῦ, vel cujuscunque demum aliûs magistratûs aut Sacerdotis, &c. aut contra, ut in hac sequenti inscriptione, ΕΠΙ ΡΟΥΦΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ Β. ϹΑΡΔΙΑΝΩΝ. Verum quoniam hæc illis, qui aliqualem rei numismatariæ notitiam habent, satis nota esse debent, ea non amplius persequar; sed ad alia transibo.

Hæc tamen quæ ἀϐλεψίᾳ prætermissa fuerant, illis, quæ de *Panegyriarchis* dixi, mihi adjungenda videntur: nempe

de Polemone hæc Philostratus habet: Προκαθῆσθαι γὰρ τῶν Ἀδριανῶν Ὀλυμπίων ἔδωκαν [Smyrnæi] τῷ ἀνδρὶ καὶ ἐγγόνοις, &c. unde & alibi, de eodem, προκαθήμενος τῶν Ὀλυμπίων, &c. tum & rursus alio loco, Ὑποκριτοῦ δὲ τραγῳδίας ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν Ὀλυμπίων, οἷς ἐπεστάτει ὁ Πολέμων, &c. Ex quibus Polemonem non ut simplicem *Agonothetam*, sed ut *Panegyriarcham*, præfedisse Smyrnæorum Olympiis patet. Sicut eodem modo Hippodromus, itidem Sophista, bis Pythiis in Thessalia præfedit. Ita enim de ipso dictus modo Philostratus: Ὁ Ἱππόδρομος προέστη δὶς τῶν Πυθικῶν ἄθλων; sicut & directe præcedit: Μεγάλου δὲ ἐν Θετταλίᾳ δοκοῦντος τοῦ ἅπαξ προεστῆναι τῶν Πυθίων, ὁ Ἱππόδρομος, &c. quæ certe de *Panegyriarcha* intelligenda videntur, non de simplici *Agonotheta*.

Interim dum rursus, extra oleas vagandi mihi libertatem sumo, aliquid addere volui de *Thesmothetis*; occasione istorum verborum, ΤΟΝ ΑΡΧΑΝΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΝ ΘΕΣΜΟΘΕΤΑΙΣ ΑΡΧΗΝ. Quod *regis inter Themothetas munus* obtinebat atque obibat, præter illud ΤΟΥ ΕΠΩΝΥΜΟΥ, iste P. *Heren. Dexippus*, atque adeo erat (non tamen, ut credo, uno eodemque tempore) *Thesmothetarum* caput ac præses.

Thesmothetæ apud Athenienses erant sex numero, ac quidem ex numero *novem archontum*; uti ex his verbis Harpocrationis nobis notum fit: Ἀρχή τις ἦν Ἀθήνησιν ἡ τῶν Θεσμοθετῶν, ἐξ τὸν ἀριθμὸν ὄντων· εἰσὶ δὲ ἐκ τῶν καλουμένων ἐννέα ἀρχόντων καλοῦνται δὲ οὕτως, ὅτι τῶν νόμων τὴν ἐπιμέλειαν εἶχον. *Magistratus erat apud Athenienses Thesmothetarum, qui sex numero erant, sunt autem illi ex numero novem Archontum; atque appellantur ita, quod illis legum cura incumberet.*

Ipsorum vero munus pro parte saltem, ita describit Æschines contra Ctesiphontem: Διαῤῥήδην προστέτακται τοῖς Θεσμοθέταις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν διορθοῦν ἐν τῷ δήμῳ τοὺς νόμους, ἀκριβῶς ἐξετάσαντας καὶ σκεψαμένους εἴ τις ἀναγέγραπται νόμος ἐναντίος νόμῳ,

νόμῳ, ἢ ἄκυρος ἐν τοῖς κυρίοις· ἢ εἴπου εἰσὶ νόμοι πλείους ἑνὸς ἀναγεγραμμένοι περὶ ἑκάστης πράξεως. κἂν τι τοιοῦτον εὑρίσκωσιν, ἀναγεγραφότας ἐν σανίσιν ἐκτεθῆναι κελεύει [ὁ Σόλων sc.] πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων. τοὺς δὲ πρυτάνεις ποιεῖν ἐκκλησίαν, ἐπιγράψαντας νομοθέτας. τὸν δὲ ἐπιστάτην τῶν προέδρων διαχειροτονίαν διδόναι τῷ δήμῳ, καὶ τοὺς μὲν ἀναιρεῖν τῶν νόμων, τοὺς δὲ καταλείπειν ὅπως ἂν εἷς ᾖ νόμος, καὶ μὴ πλείους, περὶ ἑκάστης πράξεως. *Quin Thesmothetis hoc negotii diserte datum est, ut quotannis leges in publico recognoscant & corrigant, accurateque videant & considerent sitne lex aliqua alteri legi adversa, sitne aliqua abrogata inter approbatas ac ratas: postremò sintne plures unà de singulis rebus perscriptæ. Quod si quid hujusmodi reperiant, jubet eas* [Legislator] *in tabulis descriptas pro decem Heroum statuis proponi; Prytanesque concionem habere nominibus eorum adscriptis qui leges tulerint: Epistatem vero,* (seu *Prytanum præsidem) suffragii potestatem populo dare, & leges alias tollere atque abrogare, alias intactas atque integras relinquere; ut lex una sit ad unamquamque rem actionemque pertinens, non plures.*

Plura autem de his νομοθέταις ac προέδροις observare licet cum apud hunc Æschinem, tum & Budæum in Pandectas, tam prima quam secunda parte: quæ hîc exscribere nec lubet, nec convenit. Quæ autem de ipsis Pollux habet, jam præmissis illis, quæ simul cum cæteris *Archontibus* (Eponymo, Rege, & Polemarcho) administrabant, hæc sequentia sunt: Ἰδίᾳ δὲ οἱ μὲν θεσμοθέται προγέγραφθαι πότε δεῖ δικάζειν τὰ δικαστήρια· καὶ τὰς εἰσαγγελίας εἰσαγγέλλουσιν εἰς τὸν δῆμον, καὶ τὰς χειροτονίας· καὶ τὰς προβολὰς εἰσάγουσι, καὶ τὰς παρανόμων γραφάς. καὶ εἴ τις μὴ ἐπιτήδειον νόμον γράψειε· καὶ στρατηγοῖς εὐθύνας. γίγνονται δὲ πρὸς αὐτοῖς γραφαὶ ξενίας, δωροξενίας, δώρων, συκοφαντίας, ψευδοκλητείας, ψευδεγγραφῆς, βουλεύσεως, ἀγραφίου, μοιχείας. εἰσάγουσι δὲ καὶ δοκιμασίαν ταῖς ἀρχαῖς, καὶ τοὺς ἀποψηφισμένους, καὶ τὰς ἐκ τῆς βουλῆς καταγνώσεις, καὶ δίκας ἐμπορικὰς, καὶ με-

μεταλλικάς, καὶ ἐὰν δοῦλος κακῶς ἀγορεύῃ τὸν ἐλεύθερον· καὶ τὰς ἀρχαῖς ἐπικληροῦσι τὰ δικαστήρια, τὰ ἴδια, καὶ τὰ δημόσια· καὶ τὰ σύμβολα, τὰ πρὸς τὰς πόλεις κυροῦσι, καὶ δικαστὰς [δίκας τὰς] ἀπὸ συμβόλων εἰσάγουσι, καὶ τὰς τῶν ψευδομαρτυριῶν ἐξ Ἀρείου πάγου. *Privatim vero* (sive ut sibi proprium) *Thesmothetæ præscribunt, quando tribunalia, ac quando delationes, deferri debeant ad populum; sicut & electiones, & injuriarum actiones inferunt; & eorum quæ contra leges dicta aut promulgata fuerunt: ac si quis legem Reipublicæ non conducentem scripserit: quin & militiæ præfectis pœnas statuunt: ac fiunt coram ipsis actiones, an quis civis, an contra peregrinus sit, atque an quis peregrinitatis accusatus judices pecuniâ corruperit: munerum acceptionis, calumniarum. Quin & ad ipsos pertinent lites falsæ in jus vocationis (ut si quis quasi vocatus vadimonium deseruisse videatur:) ut & falsæ sive ementitæ inscriptionis (velut si quis revera aut non, aut minoris saltem, inscribendus sit:) ut & de cæde ambiguâ (sive, an maligne, an contrà vulnus illatum sit; idque lethale aut contrà non lethale sit:) sive arbitrario, & ex pacto constitutis: actionesque adversus eos, qui aliàs publico debitores, tamen ex alio debitorum expuncti essent: Judicia quoque de adulteriis; sicut & censuræ, & ejectionis e magistratu: de absolvendis, (aut contra magistratu abrogandis:) de condemnationibus a senatu factis: judicia itidem ad mercaturam spectantia; & ad metallorum fodinas; atque an servus male & injuriose de libero homine locutus sit: de magistratibus judicia sortitis, tam privata quam publica: Sicut denique & judices arbitros, sive ex pacto mutuo utriusque adversariæ partis statuunt: & tandem tractant falsorum testimoniorum lites ad ipsos ex Areo pago delatas.*

Quæ cuncta quidem paulo curatius vertenda essent; ac justum commentariolum mererentur: verum ista hujus loci non sunt:

sunt: quare pergendum nobis est. Notandum tamen hos *Thesmothetas* diversum quoque tribunal sibi ab isto τῶ 'Αρχόντων habuisse; ut Aristoteles, de mundo, his sequentibus testatur. Οἱ Ἄρχοντες μὲν ἐπὶ τὰ ἀρχεῖα ἐξίασιν, θεσμοθέται δὲ εἰς τὰ οἰκεῖα δικαστήρια. *Archontes ad Archeia conveniunt, at Thesmothetæ in propriam sibi curiam.*

Quamvis autem aliàs *Rex*, seu βασιλεὺς, æque atque Ἄρχων ἐπώνυμος, ac πολέμαρχος extra *Thesmothetarum* numerum positus esset; cum illis tamen, si non cunctis jam modo allatis, aliquibus tamen judiciis conjunctim eum præfuisse, ipsorumque præsidem fuisse, non obscure ex hac suprà adducta inscriptione liquet: tum quod, ut secundum ordine munus inter Archontas administrabat, ita in posterum ad τῶ ἐπωνύμε munus proveheretur: nisi primus ordine inter *Thesmothetas Rex* quoque nominatus fuerit, quatenus is solus judicio Heliastico, cum Scriba suo, præsideret, in iisque jus singulare obtineret; ut apud Aristophanem.

κἂν ἔχῃ μεσημβρινὸς
Οὐδεὶς ἀποκλείσει θεσμοθέτης τῇ κιγκλίδι,

A judicum consessu, atque obturatis foribus: quum alias, ubi leges examinandæ, aliave similis ponderis peragenda ipsis essent, omnes illi simul, ac singuli cum suis scribis adesse deberent, judicumque ita collegium constituerent. Verum hæc eruditorum judicio dijudicanda relinquo.

Agmen hîc claudant *Agonothetides*; quas etiam Græcia habuit. In Olympia namque & fœminarum Agones Junonis in honorem celebrabantur: quos his verbis nos docet Pausanias, in Eliacis: Διὰ πέμπτε δὲ ὑφαίνεσιν ἔτυς τῇ Ἥρᾳ πέπλον αἱ ἑξ καὶ δέκα γυναῖκες· αἱ δὲ αὐταὶ τιθέασι καὶ ἀγῶνα Ἡραῖα. ὁ δὲ ἀγὼν ἐστιν ἅμιλλα δρόμε παρθένοις, ἔτι πε πάσαις ἡλικίας τῆς αὐτῆς· ἀλλὰ πρῶται μὲν αἱ νεώτεραι, μετὰ ταύτας δὲ αἱ ἡλικίᾳ δεύτεραι,

τεραι, τελευταῖαι δὲ θέουσιν ὅσαι πρεσβύταται τῶν παρθένων εἰσί. Θέουσι δὲ οὕτω· καθεῖταί σφισιν ἡ κόμη, χιτὼν ὀλίγον ὑπὲρ γόνατος καθήκει, τὸν ὦμον ἄχρι τοῦ στήθους φαίνουσι τὸν δεξιόν. ἀποδεδειγμένον μὲν δὴ ἐς τὸν ἀγῶνα ἐστὶ καὶ ταύταις τὸ Ὀλυμπικὸν στάδιον, ἀφαιροῦσι δὲ αὐταῖς ἐς τὸν δρόμον τοῦ σταδίου τὸ ἕκτον μάλιστα· ταῖς τε νικώσαις ἐλαίας διδόασι στεφάνους, καὶ βοὸς μοῖραν τεθυμένης τῇ Ἥρᾳ· καὶ δὴ ἀναθεῖναί σφισιν ἔστι γραψαμέναις εἰκόνας. εἰσὶ δὲ καὶ διακονούμεναι ταῖς ἑκκαίδεκα κατὰ ταὐτὰ ταῖς ἀγωνοθετούσαις γυναῖκες. Ἐπανάγουσι δὲ καὶ τὸν παρθένων τὸν ἀγῶνα ἐς τὰ ἀρχαῖα· Ἱπποδάμειαν τῇ Ἥρᾳ τῶν γάμων τῶν Πέλοπος χάριν, τάς τε ἑκκαίδεκα ἀθροῖσαι γυναῖκας λέγοντες, καὶ σὺν αὐταῖς διαθεῖναι πρώτην τὰ Ἡραῖα. *Ac Junoni sane quinto quoque anno peplum matronæ sedecim pertexunt, eædemque ludos faciunt Junonia, in his cursus certamen virginibus proponitur in classes ex ætate descriptis. Primæ enim currunt impuberes puellæ, tum grandiores, postremo natu maximæ* [Compara cum hisce παῖδας, ἀγενείους, & ἄνδρας in masculorum certaminibus.] *Ornatus idem est omnibus; passus capillus, demissa tunica ad genua, exertus usque ad pectus dexter humerus. Descendunt & ipsæ in Olympicum stadium; sed curriculum parte pene sextâ detracta minuitur. Accipiunt victrices ex olea coronam. è bove etiam quâ Junoni litatum fuerit, partem capiunt. Et pictas quidem earum imagines dedicare fas est. Matronæ sedecim ludis præsunt (sive AGONOTHETIDES sunt,) totidemque iis ministræ attributæ sunt. Hoc ipsum etiam virginum ludicrum ad res priscas referunt. Hippodamiam enim Junoni de Pelopis nuptiis ut gratiam referret sedecim mulieres convocaße, & cum eis primam Junonios ludos instituiße.*

Fœminas autem ad Virorum Certamina accedere, illaque spectare interdictum erat: ficuti ex sequenti exemplo (apud eundem Pausaniam) discimus: Κατὰ δὲ τὴν ἐς Ὀλυμπίαν ὁδὸν, πρὶν ἢ διαβῆναι τὸν Ἀλφειόν, ἔστιν ὄρος ἐκ Σκιλλοῦντος ἐρχομένῳ πέτραις

πέτραις ὑψηλαῖς ἀπότομον· ὀνομάζεται δὲ Τυπαῖον τὸ ὄρος. κατὰ τούτου τὰς γυναῖκας Ἠλείοις ἐστὶν ὠθεῖν νόμος, ἢν φωραθῶσιν ἐς τὸν ἀγῶνα ἐλθοῦσαι τὸν Ὀλυμπικὸν, ἢ καὶ ὅλως ἐν ταῖς ἀπειρημέναις σφίσιν ἡμέραις διαβᾶσαι τὸν Ἀλφειόν. οὐ μὴν οὐδὲ ἁλῶναι λέγουσιν οὐδεμίαν, ὅτι μὴ Καλλιπάτειραν μόνην. εἰσὶ δὲ οἱ τὴν αὐτὴν Φερενίκην, καὶ οὐ Καλλιπάτειραν καλοῦσιν. αὕτη προαποθανόντος αὐτῇ τοῦ ἀνδρὸς, ἐξεικάσασα αὐτὴν τὰ πάντα ἀνδρὶ γυμναστῇ, ἤγαγεν ἐς Ὀλυμπίαν, [supple τὸν υἱὸν] μαχούμενον. νικῶντος δὲ τοῦ Πεισιρόδου, τὸ ἔρυμα ἐν ᾧ τοὺς γυμναστὰς ἔχουσιν ἀπειλημμένους, τοῦτο ὑπερπηδῶσα ἡ Καλλίπειρα ἐγυμνώθη. φωραθείσης δὲ ὅτι εἴη γυνὴ, ταύτην ἀφιᾶσιν ἀζήμιον, καὶ τῷ πατρὶ, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῆς καὶ τῷ παιδὶ αἰδῶ νέμοντες. ὑπῆρχον δὲ ἅπασιν αὐτοῖς Ὀλυμπικαὶ νῖκαι. ἐποίησαν δὲ νόμον ἐς τὸ ἔπειτα ἐπὶ τοῖς γυμνασταῖς, γυμνοὺς σφᾶς ἐς τὸν ἀγῶνα ἐσέρχεσθαι. *In Via quæ Olympiam ducit cis Alpheum Scillunte venienti, celsa crepidine præruptus mons occurrit. Typæum illum appellant. Hinc de saxis fœminas dejicere Eleorum lex jubet, quæ ad Olympicos ludos penetrasse deprehensæ fuerint, vel quæ omnino Alpheum transmiserunt, quibus est interdictum diebus. Non tamen deprehensam ullam perhibent præter unam Callipatiram, quam alii Pherenicen nominant. Hæc, viro mortuo, cum virili ornatu exercitationum se magistram simulans, Pisidorum filium in certamen deduxit: jamque eo vincente sepimentum id quod magistros seclusos habet, transiliens se denudavit* [improvide scilicet] *Fœminam tamen agnitam omni crimine liberarunt. Datumque hoc (ex judicum æquitate) patris, fratris, & filii gloriæ; qui omnes ex Olympicis ludis victores abierant. Ex eo (tamen) lege sancitum est, ut nudati adessent ad ludicrum etiam ipsi magistri.*

Quousque vero virgines ac fœminæ, diebus licitis, admissæ fuerint, idem Pausanias pòst, alia occasione, indicat; ubi, nempe, aram Jovis Olympii, & sacrificia ad illam, descri-

describit; ac quidem his verbis: Ἔστι δὲ ὁ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου βωμὸς ἴσον μὲν μάλιστα τοῦ Πελοπίου τε καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἥρας ἀπέχων, προκείμενος μέν τοι πρὸ ἀμφοτέρων. κατασκευασθῆναι δὲ αὐτὸν οἱ μὲν ὑπὸ Ἡρακλέους τοῦ Ἰδαίου λέγουσιν, οἱ δὲ ὑπὸ ἡρώων τῶν ἐπιχωρίων γενεαῖς δύο ὕστερον τοῦ Ἡρακλέους. πεποίηται δὲ ἱερείων τῶν θυομένων τῷ Διῒ ἀπὸ τῆς τέφρας τῶν μηρῶν, καθάπερ γε ἐν Περγάμῳ. τέφρας μὲν γὰρ δή ἐστι καὶ τῇ Ἥρᾳ τῇ Σαμίᾳ βωμὸς, οὐδέν τι ἐπιφανέστερος ἢ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Ἀττικῇ ἃς αὐτοσχεδίας Ἀθηναῖοι καλοῦσιν ἐσχάρας. Τοῦ βωμοῦ δὲ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ, κρηπῖδος μὲν τῆς πρώτης προθύσεως καλουμένης πόδες πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν ἐστι περίοδος· τοῦ δὲ ἐπὶ τῇ προθύσει, περίμετρος ἑκάστου πόδες δύο καὶ τριάκοντα. τὸ δὲ ὕψος τοῦ βωμοῦ τὸ σύμπαν ἐς δύο καὶ εἴκοσιν ἐξήκει πόδας. Αὐτὰ μὲν δὴ τὰ ἱερεῖα ἐν μέρει τῷ κάτω τῇ προθύσει καθέστηκεν αὐτοῖς θύειν· τοὺς μηροὺς δὲ ἀναφέροντες ἐς τοῦ βωμοῦ τὸ ὑψηλότατον καθαγίζουσιν ἐνταῦθα. ἀναβαθμὸν δὲ ἐς μὲν τὴν πρόθυσιν ἄγουσιν ἐξ ἑκατέρας τῆς πλευρᾶς λίθου πεποιημένοι· τὸ δὲ ἀπὸ τῆς προθύσεως ἐς τὸ ἄνω τοῦ βωμοῦ, τέφρας παρέχεται ἀναβαθμούς. Ἄχρι μέν τοι τῆς προθύσεως ἔστιν ἀναβῆναι καὶ παρθένοις, καὶ ὡσαύτως γυναιξὶν, ἐπειδὰν τῆς Ὀλυμπίας μὴ ἐξείργωνται· ἀπὸ τούτου δὲ ἐς τὸ ἀνωτάτω τοῦ βωμοῦ, μόνοις ἐστὶν ἀνδράσιν ἀνελθεῖν. *Olympii quidem Jovis ara pari intervallo a Pelopio & JUNONIS æde distat, ante utriusque frontem sita. Erectam alii tradiderunt ab Idæo Hercule, alii ab indigenis Heroïbus, duabus ipsis ætatibus post Herculem. Congesta illa est ex cinere collecto ex adustis victimarum femoribus. Talis & Pergami ara est, talis Samiæ Junonis, nihilo illâ quidem ornatior, quam in Attica, quas rudes appellant focos. Aræ Olympicæ ima crepido, quam* πρόθυσιν *appellant [quasi PRIMAM SACRORUM STATIONEM dicas] ambitum peragit pedum centum & amplius quinque & viginti: graduum singulorum supra imam istam crepidinem ambitus, pedes explet binos ac tricenos; universæ aræ altitudo pedes conficit binos prope & viginti. Ducuntur hostiæ*

stiæ ad imæ crepidinis stationem: ibi eas patrio more mactant: femora in summa ara adolent. Et ad stationem quidem ab utroque latere per lapideos; ad aræ altissimam sedem, per cineritios gradus scanditur. Et ad stationem [πρόθυσιν] *quidem usque tam virgines quam mulieres, cum* [NB] *in Olympiam venire nulla prohibet religio, possunt adscendere; longius vero progredi solis viris fas est.*

Sicut autem vidimus hic cursus certamen inter Virgines, ita in sequenti habemus super Pulchritudine, cum inter fœminas, (tum & inter viros) certamen. Ita namque Athenæus libro 13, sub finem loquitur: Καὶ Νυμφόδωρος ἐν τῷ τῆς Ἀσίας περίπλῳ, καλλίονάς φησι γίνεσθαι γυναῖκας τῶν πανταχοῦ γυναικῶν ἐν Τενέδῳ τῇ Τρωϊκῇ νήσῳ· οἶδα δὲ καὶ περὶ κάλλους γυναικῶν ἀγῶνά ποτε διατεθέντα, περὶ οὗ ἱςορεῖ Νικίας ἐν τοῖς Ἀρκαδικοῖς. διαθεῖναι φησὶν αὐτὸν Κύψελον πόλιν κτίσαντα ἐν τῷ πεδίῳ περὶ τὸν Ἀλφειόν· εἰς ἣν κατοικίσαντα Παῤῥασίων τινὰς τέμενος καὶ βωμὸν ἀναςῆσαι Δήμητρι Ἐλευσινίᾳ· ἧς ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ τὸν τοῦ κάλλους ἀγῶνα ἐπιτελέσαι, καὶ νικῆσαι πρώτην αὐτοῦ τὴν γυναῖκα Ἡροδίκην. ἐπιτελεῖται δὲ καὶ μέχρι νῦν ὁ ἀγὼν οὗτος. καὶ ἀγωνιζόμεναι γυναῖκες χρυσοφόροι ὀνομάζονται. Θεόφραςος δὲ ἀγῶνα κάλλους φησὶ γίνεσθαι παρὰ Ἠλείοις καὶ τὴν κρίσιν ἐπιτελεῖσθαι μετὰ σπουδῆς, λαμβάνειν δὲ τοὺς νικήσαντας ἆθλα ὅπλα, ἅπερ ἀνατίθεσθαι φησὶ Διονύσιος ὁ Λευκτρικὸς τῇ Ἀθηνᾷ· τὸν δὲ νικήσαντα ταινιούμενον ὑπὸ τῶν φίλων, καὶ πομπεύοντα ἕως τοῦ ἱεροῦ παραγίνεσθαι. τὸν δὲ ςέφανον αὐτοῖς δίδοσθαι μυῤῥίνης ἱςορεῖ Μυρσίλος ἐν ἱςορικοῖς παραδόξοις. ἐνιαχοῦ δέ φησιν ὁ αὐτὸς Θεόφραςος, καὶ κρίσεις γυναικῶν περὶ σωφροσύνης γίνεσθαι καὶ οἰκονομίας, ὥσπερ ἐν τοῖς βαρβάροις· ἑτέρωθι δὲ κάλλους, ὡς δέον καὶ τοῦτο τιμᾶσθαι, καθάπερ καὶ παρὰ Τενεδίοις καὶ Λεσβίοις. *Et Nymphodorus in Asiæ circumnavigatione Tenedias fæminas (ea Trojæ vicina insula est) omnes alias ubivis terrarum mulieres pulchritudine superare tradit. Notum hoc etiam est, de mulierum forma certamen olim institutum fuisse, ut in Arcadicis tradit Nicias, ab eo Cypselo, qui urbem prope Al-*

Alpheum condidit: ad quam inhabitandam cum è Parrhasiis quidam convenissent, lucum & aram Eleusiniæ Cereri consecrarunt, ejusque festo de pulchritudine certamen ut fieret, edixerunt, in quo prima victrix mulier fuit Herodice. Celebratur ad nostram usque memoriam id certamen, & quæ in eo contendunt fœminæ Chrysophori vocantur. Certari quoque de pulchritudine apud Eleos [inter viros] *Theophrastus prodidit, idque fieri cum libationibus: esse vero præmium victori armaturam; quæ, ut ait Dionysius Leuctricus, Minervæ dedicatur. Eum porrò qui vicit, ab amicis redimitum vittis ac tæniis, coronatumque myrto, ad Deæ templum accedere scribit Marsilus, in historiis paradoxis. Idem Theophrastus inquit, alicubi, ut apud Barbaros, fieri judicia de mulierum temperantia, & in administranda re familiari: Alibi vero de forma, seu Pulchritudine, tanquam & illa honoranda sit; ut apud Tenedios & Lesbios.*

Habemus itaque hìc fœminarum ***certamina***, *Cursus* in Elide, *Pulchritudinis* diversis in locis: quibus quoque *Pulchritudinis* certaminibus ἀγωνοθέτιδας *fœminas* præsedisse mihi nullum dubium est; atque id ita factum fuisse, pro parte, ut pudori ita consuleretur. Namque hæc meretricum certamina fuisse, taliumve quibus pudor atque honestas jam dudum inter amissa, aut nunquam cognita, putabantur, minime indicatur, aut constat.

At cursu decertasse, puellas Spartanas ac quidem ex Lycurgi instituto, nos ita docet Xenophon, ubi de ipsarum educatione loquitur: πρῶτον μὲν σωμασκεῖν ἔταξεν οὐδὲν ἧττον τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος φύλου. ἔπειτα δὲ δρόμου καὶ ἰσχύος ὥσπερ καὶ τοῖς ἀνδράσι, οὕτω καὶ ταῖς θηλείαις ἀγῶνας πρὸς ἀλλήλας ἐποίησε, νομίζων ἐξ ἀμφοτέρων ἰσχυρῶν καὶ τὰ ἔκγονα ἐῤῥωμενέστερα γίνεσθαι. *Itaque primùm non minus fœmininum sexum habere Corporis exercitia jussit, quam masculinum. Deinde sicut viris inter se*

ſe certamina curſus & roboris inſtituit, ſic etiam fœminis: Quod ſtatueret ex utroque parente robuſto, etiam ſobolem robuſtiorem naſci.

Talia autem *curſus* Certamina etiam Romæ aliquando *Virgines* decertaſſe cum ex Suetonio, tum ex Dione diſcimus; quorum primus in Domitiani vita: *In ſtadio vero curſu, etiam virginum certamini præſedit crepidatus.* Secundus vero, lib. LXVII. de eodem Domitiano: Ἐποίησε δὲ καὶ θέαν πολυτελῆ, ἐν ᾗ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐς ἱστορίαν ἐπίσημον παρελάβομεν, πλὴν ὅτι καὶ παρθένοι τὸν δρομικὸν ἠγωνίσαντο. *Edidit ſumptuoſum ſpectaculum, de quo nihil dignum hiſtoria accepimus, præterquam quod VIRGINES curſu certaverunt.*

Fœminas autem quoque ſub hoc eodem Domitiano ad gladium depugnaſſe, ex Suetonio; quin & obiter, ex Dione Erudit. Lipſius, in Saturnalibus notat. Quæ Dionis verba ipſa mihi digna videntur, ut hîc, quatenus hoc factum tangunt, integra afferam, ex fine libri LXXV. hoc modo: Ἐγένετο ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις καὶ ἀγὼν γυμνικός· ἐν ᾧ τοσοῦτον πλῆθος ἀθλητῶν ἀναγκασθὲν συνῆλθεν, ὥστε ἡμᾶς θαυμάσαι πως αὐτοὺς [ego hîc legerim αὐτὰς] τὸ στάδιον ἐχώρησε. καὶ γυναῖκες δὲ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἀγελαιόταται ἀλωόμεναι [legendum puto ἁμιλλώμεναι] ἐμαχέσαντο, ὥστε καὶ ἐς τὰς ἄλλας πάνυ ἐπιφανεῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποσκώπτεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο ἐκωλύθη μηκέτι μηδεμίαν γυναῖκα μηδαμόθεν μονομαχεῖν. *Per id tempus factum eſt mulierum certamen, in quod coacta tanta venerat multitudo Athletarum; ut miraremur omnes, quemadmodum eas ſtadium caperet. In hoc certamine ita crudeliſſime decertantes pugnaverunt, ut etiam in cæteras matronas in opido illuſtres ab eis deſumpta ſcommata jacerentur: unde prohibitum fuit, ne amplius ulla mulier, undecunque orta, more gladiatorio certaret.* Αὐτὰς pro αὐτοὺς in textu lego, quod id ad fœminas *Athletas* mihi ſpectare videatur: niſi quis velit tantam

etiam

etiam multitudinem Athletarum masculi sexus huc concurrisse, non ad decertandum (quum hoc mulierum certamen esset) sed ad spectandum, ut stadium ipsos vix capere potuerit. Audacter quoque ἀμιλλᾶσθαι pro ἀλᾶσθαι (&, quod in margine habetur editionis Lunclavii, ἀλάμεναι) quod ex illis sensus non sat commodus, huc spectans, nisi & aliud certaminis genus hîc comminiscamur, elici queat.

Verum enim revertamur *ad Laconas*, de quorum aliis certaminibus quidem obscurius loquitur Xenophon per hæc, καὶ ἰσχύος. at distincte satis Plutarchus, in Vita Lycurgi, his verbis: Τὰ μὲν σώματα τῶν παρθένων, δρόμοις καὶ πάλαις, καὶ βολαῖς δίσκων, καὶ ἀκοντίων διεπόνησεν, ὡς ἥ τε τῶν γινομένων ῥίζωσις ἰσχυρὰν ἐν ἰσχυροῖς σώμασιν ἀρχὴν λαβοῦσα βλαστάνοι βέλτιον, αὐταί τε μετὰ ῥώμης τοὺς τόκους ὑπομένουσαι καλῶς ἅμα καὶ ῥᾳδίως ἀγωνίζοιντο πρὸς τὰς ὠδῖνας. *Corpora virginum cursu lucta, discorum & telorum jactu exercuit, ut & fœtus radix validum in valentibus corporibus exordium accipiens germinaret melius, atque illæ strenuè partus excipientes, bene & facile adversus puerperii decertarent dolores.*

Nec minus signate atque eleganter Propertius, lib. III. Elegiâ 12. ad Sparten, de Ludis Laconicus:

Multa tuæ Sparte, miramur jura palæstræ,
Sed mage virginei tot bona gymnasii:
Quod non infames exercet corpore ludos
Inter luctantes nuda puella viros:
Quum pila veloci fallit per brachia jactu,
Increpat & versi clavis adunca trochi.
Pulverulentaque ad extremas stat fœmina metas,
Et patitur duro vulnera pancratio.
Nunc ligat ad cestum gaudentia brachia loris,
Missile nunc disci pondus in orbe rotat.
Gyrum pulsat equis, niveum latus ense revincit,

Virgi-

Virgineumque cavo protegit ære caput.
Et modo Taygeti crines aspersa pruinâ
Sectatur patrios per juga longa canes.
Qualis Amazonidum nudatis bellica mammis
Thermodoonteis turba lavatur aquis.

Quæ duo postrema disticha, quamvis ad certamina non ita spectent, hîc omittere non potui. Certe *Laconas* etiam sibi suas habuisse, circa talia Certamina, *Agonothetidas*, dubitare me non patitur inscriptio illa, quam jam supra, pag. 272. exhibui integram; & in qua videmus *Flaviam Moshon*, non solum ΑΡΧΙΕΡΕΙΑΝ ΑΣΙΑΣ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΕΦΕΣΩ, ΠΡΥΤΑΝΙΝ, ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΝ ΔΙΣ, ΚΑΙ ΙΕΡΕΙΑΝ ΤΗΣ ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ, sed & ΑΓΩΝΟΘΕΤΙΝ fuisse. Hæc enim *Flavia*, mihi procul omni dubio, illud munus apud Massilienses (ex *Phocæa* in Asia minori oriundos) administravit; saltem titulo isto gavisa fuit: aut si illa, sicut & Pontifex templi Dianæ in Epheso, simul & Sacerdos Massiliæ fuit; adeoque in diversis locis Sacrorum ministerio dicata) alio quopiam in loco quod ego minus credo hoc munere perfuncta fuit; tamen minime liquet id de Elide esse intelligendum. Quin & Plato huc respicere videtur, dum ita, lib. VII. de Legibus: Τοὺς γὰρ παῖδας τε καὶ τὰς παῖδας ὀρχεῖσθαι, δὴ δεῖ καὶ γυμνάζεσθαι μανθάνειν. ἢ γάρ; ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Τοῖς μὲν τοίνυν παισὶν ὀρχησταί, ταῖς δὲ ὀρχηστρίδες ἂν εἶεν, πρὸς τὸ διαπονεῖν οὐκ ἀνεπιτηδειότεροι. *Pueros etenim puellasque oportet tripudium & Gymnasticam discere. nonne?* CLIN. *Sic oportet.* ATHEN. *Saltandi igitur magistri pueris, ac puellis MAGISTRÆ dentur, ut his apte exerceantur.* Ac paucis interjectis: κόρας μὲν οὖν ἔτι, πάσαις δὲ ἐν ὅπλοις ὄρχησιν καὶ μάχην μεμελετηκυίας. *Et adhucdum puellæ saltare in armis, ac pugnare consuescant.*

Quantumvis autem illicitum esset fœminis, ut accederent ad certamina in Olympiis decertanda, tamen constat (sicut

Bbbb &

& illud notavit P. Faber, lib. I. cap. 26.) nonnullas ibi evasisse Olympionicas; dum sic inter viros, licet ipse non præsentes, sed per Aurigas suos equosque domi alitos, eoque missos, decertarent *συνωρίδι* sive *biga*. Hinc namque Pausanias, sub initium Eliacorum II. ita loquitur: Ἐς δὲ τὴν Ἀρχιδάμου Κυνίσκαν, ἐς τὸ γένος τε αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τὰς Ὀλυμπιονικαῖς νίκαις, πρότερον ἔτι ἐδήλωσα ἐν τοῖς λόγοις οἳ ἐς τοὺς βασιλέας τοὺς Λακεδαιμονίων ἔχουσι. Πεποίηται δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ παρὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Τρωΐλου, λίθου κρηπὶς, καὶ ἅρμα τε ἵππων, καὶ ἀνὴρ ἡνίοχος· καὶ αὐτῆς Κυνίσκας εἰκὼν Ἀπελλοῦ τέχνη. *De Cynisca vero Archidami filia* [quam tamen Plutarchus ipsius sororem facit, in Vita Agesilai] *ejusque genere, & in Olympicis certaminibus palma, omnia sunt ea in parte explicata, qua in enumerandis Lacedæmoniorum regibus historiæ operam sumpsimus. Prope Troili vero statuam crepido quædam lapidea extat, superque ea equorum quadriga, & auriga; ipsius etiam Cyniscæ statua ab Apelle facta.*

Locus ille, quem respicit, reperitur in Laconicis ejus, habetque hoc modo: Ἐγένετο δὲ Ἀρχιδάμῳ καὶ θυγάτηρ, ὄνομα μὲν Κυνίσκα, φιλοτιμότατα δὲ ἐς τὸν ἀγῶνα ἔσχε τὸν Ὀλυμπικὸν, καὶ πρώτη τε ἱπποτρόφησε γυναικῶν, καὶ νίκην ἀνείλετο Ὀλυμπικὴν πρώτη. Κυνίσκας δὲ ὕστερον γυναιξὶ καὶ ἄλλαις, καὶ μάλιστα ταῖς ἐκ Μακεδονίας, γεγόνασιν Ὀλυμπικαὶ νῖκαι, ὧν ἡ ἐπιφανεστέρα ἐς τὰς νίκας ἐστὶν αὐτῆς. *Habuit Archidamus & filiam, quæ ad Olympicas victorias virili propemodum animo adspiravit: primaque hæc fœminarum omnium equos aluit, & prima Olympicam palmam tulit. Post eam enim & aliæ, imprimis vero è Macedonia nonnullæ sunt victrices in Olympicis renuntiatæ: quibus tamen illa longe gloria præstitit.* Sic in I. Eliacorum exemplum adducit mulieris Macedonicæ; nempe: Ἐπὶ μὲν δὴ τῇ συνωρίδι Βελιστίχην ἐκ Μακεδονίας τῆς ἐπὶ θαλάσσῃ γυναῖκα ἀναγορευθῆναι. *Bigarum palmam Belistichen, fœminam è maritima Macedoniæ ora, abstulisse,*

lisse, seu *victricem fuisse renunciatam.*

De alia tamen Laconica quoque hæc sequentia narrat: Πρὸς δὲ τῷ σκηνώματι ὀνομαζομένῳ γυναικὸς ἐστὶν εἰκών. Λακεδαιμόνιοι δὲ Εὐρυλεωνίδα λέγουσιν εἶναι· νίκην δὲ ἵππων συνωρίδι ἀνείλετο Ὀλυμπικήν. *Ad scenoma, quod ita nominant, mulieris est imago, Lacedæmonii eam Euryleonidam esse dicunt; quæ equorum bigis in Olympia palmam tulit.*

Verum hæc posteriora, sic datâ occasione allata non faciunt, ut jam dixi, ad *Agonothetides*: quare hinc ad alia transgrediar: nisi quod hæc paucula, de Virorum super pulchritudine certamine apud Eleos, istis quæ jam supra ex Athenæo adduxi, ex ejusdem scriptoris lib. XIII. adjungenda censeam: Ἐν Ἤλιδι δὲ καὶ κρίσις γίνεται κάλλους, καὶ τῷ πρώτῳ τὰ τοῦ θεοῦ φέρειν τεύχη δίδοται, τῷ δὲ δευτέρῳ βοῦν ἄγειν, ὁ δὲ τρίτος τὰς θύηλας ἐπιτίθησιν. *In Elide pulchritudinis etiam fit judicium. Quem pulcherrimum esse judices pronuntiarunt, Dei arma ipsi ferenda traduntur: proximus ab eo bovem victimam agit; tertius insulas, vittas coronas, libamina, & id genus reliqua imponit.*

Quod incogitanter prætermiseram est, de *Agonothetis* cogitari posse, eos, alicubi saltem, fuisse ἐπωνύμους; ac quidem ita, ut si non ratione reipublicæ administrandæ, tamen in fastis ipsorum nomina comparerent; eo quod in nummo Apamensi, qui sub *Severo* cusus fuit, atque ab Eruditissimo Falconerio, occasione alterius nummi ab ipso explicati, exhibitus fuit cum hac inscriptione ΕΠΙ ΑΓΩΝΟΘΕΤΟΥ ΑΡΤΕ. [credo supplendo legendum ΑΡΤΕΜΩΝΟC] ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΑΠΑΜΕΩΝ. ubi & porrò supplendum puto [sicut id & in aliis nummis sæpe subintelligitur] ΟΜΟΝΟΙΑ. Istud namque ΕΠΙ, ut eo redeamus, talem ἐπωνυμίαν indicare videtur.

Attamen in aliis nummis illud ΕΠΙ quoque sæpius occurrit, ubi nullam ἐπωνυμίαν designat. Sic enim pag. 279. habui-

buimus, ΕΠΙ Μ. ΑΥΡ. ΤΕΡΤΙΟΥ ΑCΙΑΡΧΟΥ; (in Smyrnensium nempe nummo) uti & ΕΠΙ ΤΕΡΤΙΟΥ ΑCΙΑΡΧΟΥ: quum & aliàs apud eosdem habeamus, ΕΠΙ CΤ. ΑΥΡ. ΔΑΜ. ΑCΙΑΡ. *Sub Stratego Aurelio Dama, simul existente Asiarchâ.* Quo satis clare indicatur *Damam* istum ἐπώνυμον quidem fuisse, quatenus erat στρατηγὸς, sed non quatenus *Asiarcha:* licet minime dubitem, in taltis communium Asiæ ludorum, *Asiarchas*, ut eatenus ἐπωνύμους, fuisse signatos.

Sic quoque existimo in illo Smyrnensium nummo, cujus inscriptio ita habet, CΜΥΡ. Γ. ΝΕ. ΕΠ. ΠΟΛΛΙ. ΑΝΘΥ. Pollionem hunc, dum esset Asiæ Proconsul, simul, honoris causa, quando hic nummus cusus fuit Smyrnensium fuisse στρατηγὸν; ac proconsulatus hic ita factum fuisse mentionem, ut inde aliis pateret quantæ præterea auctoritatis στρατηγοὶ isto tempo illi honorati fuerint: eandemque ob causam in alio nummo apparere Apronianum Proconsulem hoc modo: CΜΥΡ. ΕΠΙ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΑΠΡΟΝΙΑΝΟΥ. Proconsulari imperio viros, id sibi dedecori non duxisse, ut στρατηγοὶ essent Smyrnensium, eo minus mirum nobis videri debet, quod Adrianus Cæsar, jam summum imperium adeptus, tamen ἄρχων Atheniensium esse voluerit; ac Constantinus Magnus etiam, jam Augusti titulo ac dignitate honoratus, ibi & nomen, & munus στρατηγοῦ ἐπὶ τῶν ὅπλων, seu *Curatoris publicæ annonæ* (ut supra, pag. 410. ostendi) assumpserit.

Quin *Sophistarum* nomina quandoque fuisse in nummis expressa ut Sophistarum, quamvis minime quatenus eâ ratione ἐπώνυμοι essent, sed quod τοῦ στρατηγοῦ munus obirent, videmus aqud eosdem Smyrnenses (ne ab illis ad alios digrediar.) Sic namque ex. gr. habemus in nummo, sub Severo & Caracalla cuso: CΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ; ΡΟΥΦΙΝΟΥ CΟΦΙ. quod plenius in alio exprimitur hoc modo: ΕΠΙ

CΤΡΑ.

ΣΤΡΑ. ΚΛ. ΡΟΥΦΙΝΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΣΜΥΡΝ. Illud ΕΠΙ namque, æque actque istud ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ, in multis quidem exprimitur, in multis contrà non. Ac nihil clarius est quam *Sophistas*, quatenus *Sophistas*, nullo fuisse in magistratu aut Sacerdotio: quantumvis aliàs & quandoque Consules essent, aut Consulares, aut Archontes, aut Pontifices (sive Asiæ, sive Lyciæ, sive aliarum Regionum urbiumve) aut exercituum Duces: qualia exempla nobis apud Philostratum occurrunt; qui & Herodem Atticum δισύπατον vocat, sive plus semel Consulem: licet in fastis Consularibus is semel tantum, ac quidem sub Æl. Adriano occurrat. Fieri tamen potuit, ut semel ordinarius Consul, semel quoque suffectus fuerit. Certe Gellius lib. I. cap. 2. de ipso ita loquitur: *Herodes, Atticus vir & Græcà facundia, & Consulari honore præditus.* Qua propter ἐπωνυμίαν hinc, quatenus aut Consules, aut *Proconsules*, aut *Asiarchæ*, aut *Sophistæ*, aut *Agonothetæ*, in nummis comparent, ullam quis exsculpere jure queat: nisi, ut dixi, quatenus id ad Collegiorum, Collegiatorumve, aliorumve munerum corpora pertineat. Verum uti hæc, atque similia, eruditioribus ignota esse nequeunt, ita ulterius iis aliquid superaddere minime necessarium duco.

CAPUT III.

Dum per paulò majus otium hæc mea relegere mihi contigit (quod vellem mihi ubique contigisse) sic, præter exspectationem currente rota mihi urceus exit; *ac pro tribus quatuorve pagellis, totum caput inde enascitur, his duobus proxime præcedentibus subjungendum. Quare illa, quæ in fine lemmatis capitis secundi, de* Pæanibus, *ac*

Pæaniſtis, *&c. addideram, inter* errata *numerari libenter patiar; atque hoc Lemma huic nunc ſequenti tertio capiti præfigi.*

De Pæanibus *ipſorumque origine: de Certaminibus inter* Pæanum *cantores Delphis, ante cæteros, Agones ibi conſtitutos. Illos initio Diis ſolis cantatos fuiſſe, & Heroibus: hinc & poſtea Regibus quandoque; quin & tandem, per fœdiſſimam adulationem ipſorum adulatoribus, & meretricibus. De ipſorum uſu in bellis, tum ante pugnas, ſeu prælia, tum poſt illa, ob jam partam victoriam; tum & ob pacta fœdera; tum denique & ob reſtitutam pacem. Hinc de illorum uſu pacis temporibus in conviviis, ac ſolemnitatibus.*

De differentia inter Hymnos, Scolia *&* Pæanes. *De* Hymnodis, Hymnologis, *&* Pæaniſtis *in ſolemnitatibus, & Ludis publicis, &c. deque ipſorum Collegiis cum in Græcia, tum & in Italia, ſeu Romæ. Singula iſtorum Collegiorum ſingulis ſuis numinibus fuiſſe attributa ex lapidibus oſtenſum; illaque non tantum aliorum* Deorum, *apud Romanos, alibique; verum &* Cæſarum, *ſive* Auguſtorum *fuiſſe, &c.*

POſt *Agonothetas*, *Hellanodicas*, cæteroſque Certaminum præſides, judices, ac miniſtros, non male, ut puto, tranſibimus, ad *Hymnodos*, *Hymnologos* & *Pæaniſtas:* ut qui etiam ad ſolennia Sacra (qualia Panathenæa, Eleuſinia, Dionyſia, Olympia, ſimiliaque alia fuerunt) Certaminaque ac Ludos, ob *Hymnos* ac *Pæanes*, in illis quoque decantandos, pertinuerunt: quamvis & alibi tam pacis quam belli temporibus, hi *Hymni* ac *Pæanes* obtinuerint.

Pæaniſtarum nomen nullibi, quod ſciam, præterquam in marmoribus (ac quidem unico hactenus, apud Gruterum) reperitur.

peritur. *Pæanas* tamen, qui iidem cum *Pæaniſtis* fuerunt, Heſychius in Lexico ſuo agnoſcit (niſi forte, & hic παιανισαὶ legendum ſit, ut Sopingius non fruſtra ad hunc Heſychium notat) dum ait: Παιᾶναι, οἱ τοὺς παιᾶνας ᾄδοντες. ſicut & apud eundem habetur: Παιὰν Ζεὺς τιμᾶται ἐν Ῥόδῳ, ἢ εἶδος ᾠδῆς: tum & alibi ipſi παιὰν eſt ᾠδὴ ἐπὶ ἀπαλλαγῇ κακῶν ἢ αἰσχροῦ τινος, ac παιὰν συγγνὸς, θριαμβητικὸς ὕμνος: cum aliàs παιᾶνας interpretur, κώμους, εὐφημίας, ᾠδὰς, ὕμνους εἰς θεόν. De cujusmodi *Pæanibus* atque *Hymnis* mihi quoque, antequam ad ipſos *Pæaniſtas*, atque *Hymnodos* (ſive ὑμνῳδοὺς) procedam, aliquid in anteceſſum dicendum videtur.

Hi *Pæanes* igitur primitus *Apolloni*, ut *Pæani*, proprii, ac dicati hymni erant; ac quidem, ut Ariſtophanis Scholiaſtes vult, ἐπὶ παύσει λοιμοῦ ᾀδόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παύσει πολέμου· πολλάκις δὲ καὶ προσδοκωμένου κακοῦ; uti & contrà aliquando (ut idem, ad Irenem, notat) erant ὕμνοι εὐχαριστήριοι. At ſequentibus ævis etiam aliis Dis canebantur, (ut ex ſequentibus patebit) ac quidem Athenis, inter alios, Æſculapio Apollinis filio, teſte Philoſtrato: qui libro 3. cap. V. de Vita Apollonii, (dum de Indis loquitur) ita narrat: Οἱ δὲ ᾖδον ᾠδὴν, ὁποῖος ὁ παιὰν ὁ τοῦ Σοφοκλέους, ὃν Ἀθήνησι τῷ Ἀσκληπιῷ ᾄδουσιν. *Ipſi vero canebant cantum, Sophoclis ſimilem Pæani, quem Athenis Æſculapio cantari mos eſt.*

Quatenus autem hinc ad laudes Deorum Heroumve pertinebant, de iſta nobis ita Pauſanias narrat, in Bœoticis: Λύκιος δὲ Ὠλὴν, ὃς καὶ τοὺς ὕμνους τοὺς ἀρχαιοτάτους ἐποίησεν Ἕλλησιν, οὗτος ὁ Ὠλὴν, ἐν Εἰλειθυίας ὕμνῳ μητέρα Ἔρωτος τὴν Εἰλειθυίαν φησὶν εἶναι. Ὠλῆνος δὲ ὕστερον, Πάμφως τε ἔπη καὶ Ὀρφεὺς ἐποίησαν, &c. *Lycius vero Olen, qui antiquiſſimos Græcis fecit hymnos, in Lucinæ hymno, matrem eſſe Cupidinis Lucinam ipſam dicit. Et qui poſt Olenem carmina fecerunt, Pamphus & Orpheus*, &c.

Ex quibus diſcimus, & Olenem primum fuiſſe, qui *Hymnos*

nos composuit; & Lucinæ hymnum eum composuisse: Sicut & in Atticis, ait illum Hymnum a Cretensibns decantatum fuisse: atque in Corinthiacis, eundem & Junonis Hymnum fecisse; & alium in Achaiam, (in Eliacis.) Ita ut admodum antiqui sint, hymni etiam in aliorum Deorum Dearumque laudes cantati.

Certamina vero prima ad *Delphos Hymnorum Apollinis*, præ cæteris omnibus instituta fuisse, idem Pausanias nos in Phocicis hoc modo docet: Ἀρχαιότατον δὲ ἀγώνισμα γενέσθαι μνημονεύουσι, καὶ ἐφ' ᾧ πρῶτον ἆθλα ἔθεσαν, ᾆσαι ὕμνον εἰς τὸν θεόν. καὶ ᾖσε καὶ ἐνίκησεν ᾄδων Χρυσόθεμις ἐκ Κρήτης, οὗ δὴ ὁ πατὴρ λέγεται Καρμάνωρ καθῆραι Ἀπόλλωνα. Χρυσοθέμιδος ὕστερον Φιλάμμωνά τε ᾠδῇ μνημονεύουσι νικῆσαι, καὶ ἐπ' ἐκείνῳ Θάμυριν τὸν Φιλάμμωνος. *Antiquissimum in Pythicis ludis certamen fuisse memorant hymnum in Apollinem canere; eique certamini primo proposita fuisse præmia in eo cecinisse, & cantu vicisse Chrysothenim Cretensem; cujus pater Carmanor Apollinem de cæde purgasset. Post Chrysothenim, Philammonem cantu vicisse memorant: post hunc Thamyrim Philammonis filium.* Post hæc etiam & cætera certamina, temporum tractu, accesserunt.

Apud Arcades autem, præ cæteris Græcis, hos *Pæanas* jam olim in usu fuisse, sic clare doceri videmur a gravissimo historiarum scriptore Polybio; ubi libro IV. ait: Ταῦτα γὰρ πᾶσιν ἐστὶ γνώριμα, καὶ συνήθη, διότι σχεδὸν παρὰ μόνοις Ἀρκάσι, πρῶτον μὲν οἱ παῖδες ἐκ νηπίων ᾄδειν ἐθίζονται κατὰ νόμους τοὺς ὕμνους καὶ παιᾶνας, οἷς ἕκαστοι κατὰ τὰ πάτρια τοὺς ἐπιχωρίους ἥρωας καὶ θεοὺς ὑμνοῦσι· μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς Φιλοξένου καὶ Τιμοθέου νόμους μανθάνοντες, πολλῇ φιλοτιμίᾳ χορεύουσι κατ' ἐνιαυτὸν τοῖς Διονυσιακοῖς αὐλοῖς ἐν τοῖς θεάτροις· οἱ μὲν παῖδες τοὺς παιδικοὺς ἀγῶνας· οἱ δὲ νεανίσκοι τοὺς τῶν ἀνδρῶν λεγομένους. ὁμοίως γε μὴν καὶ παρ' ὅλον τὸν βίον τὰς ἐν ταῖς συνουσίαις, οὐχ οὕτω ποιοῦνται διὰ τῶν ἐπεισάκτων ἀκροαμάτων, ὡς δι' αὑτῶν ἀνὰ μέρος ᾄδειν ἀλλήλοις προστάττοντες. καὶ τῶν μὲν ἄλλων μα-

θημάτων

θημάτων ἀρνηθῆναι τι μὴ γινώσκειν, οὐδὲν αἰσχρὸν ἡγοῦνται· τήν γε μὴν ᾠδὴν οὔτ' ἀρνηθῆναι δύνανται, διὰ τὸ κατ' ἀνάγκην πάντας μανθάνειν· οὔτ' ὁμολογοῦντες ἀποτρίβεσθαι, διὰ τὸ τῶν αἰσχρῶν παρ' αὐτοῖς νομίζεσθαι τοῦτο. καὶ μὴν ἐμβατηρίας μετ' αὔλου καὶ τάξεως ἀσκοῦντες, ἔτι δ' ὀρχήσεις ἐκπονοῦντες μετὰ κοινῆς ἐπιστροφῆς καὶ δαπάνης κατ' ἐνιαυτὸν ἐν τοῖς θεάτροις ἀποδείκνυνται τοῖς αὑτῶν πολίταις οἱ νέοι. *Nam ut notum usque compertum est omnibus, soli ferme sunt Arcades, apud quos pueri primo ab ipsa infantia ex legibus assuefiant hymnos & Paeanes canere; quibus more patrio singuli suos Heroas & Deos concelebrant. Deinde Philoxeni ac Timothei nomos addiscentes, quotannis per Liberalia ipsi in Theatris cum saltatione & tibiis, summo studio puerilia quae vocant ludicra pueri agitant, juvenes quae dicuntur virorum. Similiter & in universa vita, quoties convivantur, non tam ascititiis acroamatis sese oblectant, quam ipsi per se cantionibus, quas suâ quemque vice canere alius alii imperat. Et caeterarum quidem disciplinarum aliquam se tenere si quis negaverit, probri loco non ducunt: at cantandi peritiam, neque negare possunt; quia discendi necessitas omnibus incumbit: neque peritiam fatentes, quo minus canant, ullam excusationem afferre; quoniam turpe id moribus ipsorum habetur. Quin etiam ad praeliares modulos cum tibia & ordinata acie se exercentes, saltationibus ad haec operam navantes, cura sumptuque publico, quotannis prodeunt juvenes in theatrum, ut suae industriae specimen civibus edant.*

Quae tam large afferre lubuit, ut inde simul liqueat, quam non immerito Virgilius, illud de Arcadibus (in Gallo suo) cecinerit,

. . . . . . *Soli cantare periti Arcades.*

Haec autem, & plura lectu dignissima, ex eodem Polybio fere iisdem plane verbis, Athenaeus in librum suum Dei-

 pno-

pnosophistarum XIV. transtulit. Interim observamus hic, & *Pæanas* in laudem Deorum, atque Heroum istius gentis, tum & *Pæanas* bellicos, decantatos fuisse in conviviis *publicis* (quod Athenæus addit;) ac super illis Pæanibus mutua in theatris certamina facta fuisse.

Ac quidem Diis, ac post hos Heroibus, ita *Pæanes* dicati erant, solisque illis cantabantur, ut Demophilus quidam Aristotelem violatæ religionis criminatus sit, subornatus ab alio, impietatis reum egerit; quod in conviviis de *Hermeia* tyranno, sacrum hymnum, seu *Pæana*, quotide (ut perhibebant) cecinerit; vel, ut ipsius Athenæi verbis utar, ὡς ἀσεβοῦντος καὶ ᾄδοντος ἐν τοῖς συσσιτίοις ὁσημέραι εἰς τὸν Ἑρμείαν παιᾶνα.

Et tamen posteris temporibus, neque admodum diu post hæc, illud genus adulationis ita invaluit, ut idem Athenæus (eodem libro XIV, ac paucis interjectis) adjungat, (de alio prius carmine locutus) hæc sequentia: Οὐκ ἔχει δ' οὔτε τὸ παιανικὸν ἐπίρρημα, καθάπερ ὁ εἰς Λύσανδρον τὸν Σπαρτιάτην γραφεὶς ὄντως παιὰν, ὅν φησι Δοῦρις, ἐν τοῖς Σαμίων ἐπιγραφομένοις ὥροις, ᾄδεσθαι ἐν Σάμῳ. παιὰν δ' ἐστὶ καὶ ὁ εἰς Κράτερον τὸν Μακεδόνα γραφεὶς, ὃν ἐτεκτήνατο Ἀλεξῖνος ὁ διαλεκτικὸς, ὥς φησιν Ἕρμιππος ὁ Καλλιμάχειος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Ἀριστοτέλους. ᾄδεται δὲ καὶ οὗτος ἐν Δελφοῖς, λυρίζοντός γέ τινος παιδὸς καὶ ὁ εἰς Ἀγήμονα δὲ τὸν Κορίνθιον Ἀλκυόνης πατέρα, ὃν ᾄδουσι Κορίνθιοι, ἔχει τὸ παιανικὸν ἐπίφθεγμα. παρέθετο δὲ αὐτὸν Πολέμων ὁ περιηγητὴς ἐν τῇ πρὸς Ἀράνθιον ἐπιστολῇ. καὶ ὁ εἰς Πτολεμαῖον δὲ τὸν πρῶτον Αἰγύπτου βασιλεύσαντα παιάν ἐστιν, ὃν ᾄδουσι Ῥόδιοι. ἔχει γὰρ τὸ ἰὴ παιὰν, ἐπίφθεγμα· ὥς φησι Γεωργὸς ἐν τῷ Περὶ τῶν ἐν Ῥόδῳ θυσιῶν. ἐπ' Ἀντιγόνῳ δὲ καὶ Δημητρίῳ φησὶ Φιλόχορος Ἀθηναίους ᾄδειν παιᾶνας, τοὺς πεποιημένους ὑπὸ Ἑρμίππου τοῦ Κυζικηνοῦ, ἐφαμίλλων γενομένων τῶν παιᾶνας ποιησάντων πολλῶν, καὶ τοῦ Ἑρμοκλέους προκριθέντος. *Præterea in eo carmine nulla est acclamatio Pæanica, velut in eo qui de Lysandro Spartiata scriptus, Pæan verus est,* *quem*

quem Duris in eo libro, cui titulus est, Samiorum fines, tradit à Samiis cantari. Est & Paean, scriptum carmen in Craterum Macedonem, quod Alexinus Dialecticus composuit, ut inquit Hermippus Callimachius libro primo de Aristotele. Canitur ille Delphis, puero lyram pulsante. In eo quem de Agemone Corinthio, patre Alcyones cantant Corinthii, & quem in epistola sua ad Aranthium Polemon orbis descriptor memorat, Paeanicae sunt acclamationes, quemadmodum & in eo, quem de Ptolemaeo Primo Ægypti rege cantant Rhodii. Habet enim crebro repetita haec verba, ἰὴ παιὰν, *ut ait Georgius libro de Rhodiorum sacrificiis. Philochorus scribit de Antigono & Demetrio Athenienses Paeanas cantare, multis autoribus, sed omnibus praelato Hermocle.*

Quæ hìc Athenæus de Lysandro memorat, etiam Plutarchus, in ipsius Vita (ex eodem quoque Duri) tradit, hoc modo: Τότε δ' οὖν ὁ Λύσανδρος ὅσον οὐδεὶς τῶν πρόσθεν Ἑλλήνων δυνηθεὶς ἐδόκει φρονήματι καὶ ὄγκῳ μείζονι κεχρῆσθαι τῆς δυνάμεως. πρῶτον μὲν γὰρ (ὡς ἱστορεῖ Δοῦρις) Ἑλλήνων βωμοὺς αἱ πόλεις ἀνέστησαν ὡς θεῷ, καὶ θυσίας ἔθυσαν. εἰς δ' αὐτὸν πρῶτον παιᾶνες ᾔσθησαν, ὧν ἑνὸς ἀρχὴν ἀπομνημονεύουσι τοιάνδε, Τὸν Ἑλλάδος ἀγαθέας στραταγὸν ἀπ' εὐρυχώρου Σπάρτας ὑμνήσομεν, ὢ ἰὴ παιάν. Σάμιοι δὲ τὰ παρ' αὐτοῖς Ἡραῖα Λυσάνδρεια καλεῖν ἐψηφίσαντο, &c. *Porro Lysander cujus tunc erat major potentia quam cujusquam fuisset superiorum Graecorum, majorem potentia suâ visus est arrogantiam & fastum usurpasse. PRIMO enim Graecorum aras ei (ut Duris tradit) civitates ut Deo erexerunt, victimasque immolaverunt. In eum PRIMUM decantati Paeanes fuere: quorum unius exordium commemorant hujusmodi:*

Ducem bonae Pelasgiae laetis ab ampla plausibus
Sparta canemus inclytum.

 Samii

Samii vero sciverunt, ut Junonia apud illos Lysandria dicerentur.

Hæc si utcunque toleranda fuissent (quod prudentiores tamen non ita existimabant) in Lysandro; quin & pòst in Antigono & Demetrio, tantis Atheniensium εὐεργέταις; illa omnem fœditatem superant, quæ hi Athenienses erga hujus Demetrii adulatores, quin & meretrices, ita adulatorie insanientes constituerunt, ut ipse talia cum indignatione admiraretur: quum tamen omnes adulationum species cupidissimo animo hîc Demetrius admitteret.

Verum hîc rursus audiamus Athenæum; qui libro sexto ita loquitur: Δημοχάρης γοῦν ὁ Δημοσθένους τοῦ ῥήτορος ἀνεψιὸς, ἐν τῇ εἰκοστῇ τῶν ἱστοριῶν διηγούμενος περὶ ἧς ἐποιοῦντο οἱ Ἀθηναῖοι κολακείας, πρός τε τὸν Πολιορκητὴν Δημήτριον, καὶ ὅτι τοῦτ' οὐκ ἦν ἐκείνου βουλομένου, γράφει οὕτως· ἐλύπει μὲν καὶ τούτων ἔνια αὐτὸν ὡς ἔοικεν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλα γε παντελῶς αἰσχρὰ καὶ ταπεινά. Λεαίνης μὲν καὶ Λαμίας Ἀφροδίτης ἱερά. καὶ Βουρίχου, καὶ Ἀδειμάντου καὶ Ὀξυθέμιδος τῶν κολάκων αὐτοῦ, καὶ βωμοὶ, καὶ ἡρῷα καὶ σπονδαί. τούτων δ' ἑκάστῳ καὶ παιᾶνες ᾖδοντο. ὥστε καὶ αὐτὸν Δημήτριον θαυμάζειν ἐπὶ τοῖς γινομένοις, καὶ λέγειν, ὅτι οὐδεὶς ἐπ' αὐτοῦ Ἀθηναίων γέγονε μέγας καὶ ἀδεὴς τὴν ψυχήν. *Itaque Demochares Demosthenis oratoris consobrinus, libro vigesimo historiarum, cum assentationes explicat, quibus Demetrio cognomine Poliorcetæ adolanditi sunt Athenienses, quamvis ipse nollet, ita scribit: horum quædam, ut apparebat, Demetrium offenderunt, quin etiam alia insuper, & alia, prorsus fæda, & humilia: nimirum Leænæ Lamiæque Veneris templa: & Adeimanti & Oxythemidis aram, & heroa, & libationes: horumque singulis* PÆANES *canebantur; admirante ipso Demetrio illa quæ sic fierent, palamque dicente, quod suo tempore nullus Atheniensium inveniretur qui magni excelsique animi esset.* quæ posteriora cum Dalechampii versione comparentur.

Cætera

Cætera autem fœdissimæ adulationis apud ipsum legantur Athenæum: quod ista minus quidem hujus loci sint, non indigna tamen ut hisce adjungantur ab illis, quibus lubet hujusmodi Athenienses comparare cum veteribus istis Persarum aliorumque magnanimis victoribus, Philippique & Alexandri Antagonistis; inter quos hujus Democharis avunculus, Demosthenes maxime excelluit.

Verum ut ad Deos denuo redeamus; notandum est, quod sicut extra bella, bellorumque tempora hisce canebantur Pæanes (de quibus statim latius agam) ita etiam in bellis, atque ibi vel ante, vel post prælia, Diis (huic, illive) *Pæanes* fuisse cantatos: ante pugnas, seu prœlia, quidem Marti, Ἐνυαλίῳ (unde & Xenophon, Ἐνυαλίῳ ἐλελίζουσι, & Arrianus, Ἐνυαλίῳ ἀλαλάξαντες ἐναντίον ἐφέροντο;) post prœlia vero Apollini: priores tum acquirendæ a Dîs victoriæ, tum animandis ad fortiter prœliandum militibus; posteriores vero ἐπινικίους, & εὐχαριστικοὺς, ob victoriam jam ipsorum beneficio acquisitam.

Hinc ad verba illa Thucididis (lib I.) Ἤδη δὲ ἦν ὀψὲ, καὶ ἐπεπαιώνιστο αὐτοῖς ὡς ἐπίπλουν, Scholiastes notat: Δύο παιᾶνας ᾖδον οἱ Ἕλληνες, πρὸ μὲν πολέμου, τῷ Ἄρει· μετὰ δὲ τὸν πόλεμον Ἀπόλλωνι. *Ante prœlium, seu conflictum, Marti, post prælium Apollini.* Ut autem hîc voce πολέμου pro pugna, seu prœlio, utitur; ita lib 4. ad hæc ejusdem Thucididis verba, βάλλοντες τοῖς λίθοις καθύπερθεν ὄντες, καὶ παιωνίσαντες, ἐπῄεσαν αὖθις, sic voce μάχης utitur: Δύο παιᾶνες ᾖσαν· ἐνυάλιος, ὅτε ἦρχον, ὃς καὶ πρὸ τῆς μάχης ἐγίγνετο· καὶ ἕτερος, ὅτε ἐνίκων.

Quali autem modo *Pæan* iste ante prœlium caneretur, ostendit nobis eleganter Xenophon initio lib. VII. τῆς Κύρου παιδείας, his verbis: Ὅμως δὲ καὶ ὁ Κῦρος, ἐπεὶ παρήγγειλεν, ἐστρατοπεδεύσαντο πάντες ἀντιπρόσωποι τοῖς πολεμίοις. καὶ ἦν μὲν πανταχόθεν πολλὴ σιγὴ, ὑπὸ τοῦ τὸ μέλλον ὀκνεῖν. Ἡνίκα δὲ ἔδοξε τῷ Κύρῳ καιρὸς ἤδη εἶναι, ἐξῆρχε παιᾶνα, συνεπήχησε δὲ πᾶς ὁ στρατός. μετὰ

δὲ

ἐπὶ τούτῳ τῷ Ἐνυαλίῳ τε ἅμα ἐπηλάλαξαν, καὶ ἐξανίσταται ὁ Κῦρος· καὶ εὐθὺς μὲν μετὰ τῶν ἱππέων λαβὼν πλαγίους τοὺς πολεμίους, ὁμόσε αὐτοῖς τὴν ταχίστην συνεμίγνυεν. *Sed ubi tamen Cyrus signum dedit, omnes ore adverso se in hostes converterunt. Et erat altum ubique silentium præ futuri eventus formidine. Quum autem Cyro jam tempus esse videretur, PÆANEM exorsus est, & exercitus simul insonuit. Deinde Martem [Enyalium] alta voce inclamabant, & Cyrus erupit, statimque cum equitibus hostes aggressus ex obliquo, quam primùm manum cum ipsis conseruit.*

At non soli *Marti* Græcos *Pæana* ante pugnam ceciniſſe, verum & *Neptuno* (forſan & aliis Dîs) oſtendunt hæc ejuſdem de Lacedæmoniis verba: καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι, ἀρξαμένων αὐτῶν ἀποδημίας, πάντες ὕμνησαν τὸν περὶ τὸν Ποσειδῶ παιᾶνα. *Tum Lacedæmonii* [jam Argivorum regionem ingreſſi] *quod jam abeſſe domo cepiſſent, PÆANEM omnes, qui Neptuno ſolet accini, exorſi ſunt.* Quod tamen hîc non initio prœlii, quamvis alias ab accinctis ad prælia, factum fuit.

Exemplum *Pæanis* ob obtentam victoriam habemus apud eundem libro VII. hoc modo: κἀκεῖνοι μὲν ταῦτα δειπνήσαντες, καὶ οἴκοθεν ἄλλα ἐλθόντα, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ σπείσαντες, καὶ παιανίσαντες, καὶ φυλακὰς κατασκευασάμενοι, κατέδαρθον. *Quapropter illi tum iis veſcuntur, tum aliis quæ allata domo fuerant: factâque ob rem proſpere geſtam libatione, ac Pæane abſoluto, conſtitutis excubiis dant ſe quieti.*

Quin & jam pactis fœderibus, illos etiam *Pæana* ceciniſſe, ex hiſce ejuſdem libri ſeptimi verbis liquet: βουλομένων δὲ ταῦτα καὶ τῶν Ἠλείων, ἔδοξεν ἀμφοτέροις εἰρήνην ποιήσασθαι, καὶ ἐγένοντο σπονδαί. γινομένων δὲ τῶν ὅρκων, καὶ ὀμοσάντων τῶν τε ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῶν Τεγεατῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Θηβαίου, ὃς ἐτύγχανεν ἐν τῇ Τεγέᾳ, ἔχων ὁπλίτας τριακοσίους τῶν Βοιωτῶν, οἱ μὲν ἄλλοι Ἀκαρνᾶτες, ἐν τῇ Τεγέᾳ αὐτοῦ καταμένοντες, ἐδειπνοποιοῦντό τε, καὶ εὐθυμοῦντο, καὶ σπονδὰς, καὶ παιᾶνας, ὡς εἰρήνης γεγενημένης, ἐποιοῦντο. *Quum hæc &*

& Eleïs placerent, ambabus partibus visum est pacem facere, ac libabant super illa. Posteaquam vero in hoc præstitum esset Sacramentum, jamque non solum alii omnes, sed ipsi quoque Tegeatæ unà cum illo Thebæo, qui gravis armaturæ peditibus CCC. Tegeæ Bœotis præerat, jurassent: Acarnanes alii Tegeæ manentes, conviviis ac hilaritati vacabant, & PÆANES ut jam [NB] pace constitutâ, decantabant.

Hinc nempe & apud Aristophanem Trygæus,

Ἀκούετε λεῲ τοὺς γεωργοὺς ἀπιέναι
Τὰ γεωργικὰ σκεύη λαβόντας ἐς ἀγρὸν
Ὡς τάχιστα ἄνευ δορατίου καὶ ξίφους κἀκοντίου.
Ὡς ἅπαντ' ἤδη 'στὶ μεστὰ τἀνθάδ' εἰρήνης σαπρᾶς.
Ἀλλὰ πᾶς χώρει πρὸς ἔργον εἰς ἀγρὸν παιωνίσας.

TRYG.] Audite populus, jam coloni agros petant
Et arma secum perferant agrestia
Quam citissime, absque tragula, sparo, ense, spiculo
Quippe jam sunt plena cuncta pacis antiquæ bonis.
Ergo in agrum quisque cedat, Disque Pæanem cantet.

Ut autem ab his bellicis *Pæanibus* revertar ad illos, qui tempore pacis in *Panegyribus*, aliisque casibus, celebrabantur; Pollux, libro primo, ostendit *Pæanas* hos, sive *hymnos* (qui revera cum Pæanibus iidem, nec nisi diverso respectu, diversi erant) aliis quoque nominibus venisse, prout huic illive Deo, Deæve celebrarentur, dum ait: Αἱ δὲ εἰς θεοὺς ᾠδαὶ κοινῶς μὲν παιᾶνες, ὕμνοι. ἰδίᾳ δὲ, Ἀρτέμιδος ὕμνος, ὁ ὕπιγγος. Ἀπόλλωνος ὁ παιάν. ἀμφοτέρων, προσῳδία. Διονύσου, διθύραμβος. Δήμητρος, Ἴουλος, &c.

Hymnos autem in Conviviis quoque fuisse decantatos, ostendit nobis Athenæus per hæc sequentia verba (lib. 14.)

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ μὴν οἱ ἀρχαῖοι καὶ παρέλαβον ἔθεσι, καὶ νόμοις, τοὺς τῶν θεῶν ὕμνους ᾄδειν ἅπαντας ἐν ταῖς ἑστιάσεσιν, ὅπως καὶ διὰ τούτων τηρῆται τὸ καλὸν καὶ σωφρονικὸν ἡμῶν· ἐναρμονίων γὰρ ὄντων τῶν ᾀσμάτων, προσγενόμενος ὁ τῶν θεῶν λόγος ἀποσεμνύνει τὸν ἑκάστων τρόπον. *At prisci homines consuetudine legeque Deorum hymnos in conviviis ab omnibus cantari jußerunt, ut reverentia numinum, ejus quod moderatum & honestum est, fines non transilirent. Adjuncta namque musicis numeris de Dis oratione, magis compositi fiunt, & graves cujusque mores.*

Sic, vidimus suprà, in exemplo Aristotelis παιᾶνας in mensis, seu conviviis fuisse decantatos; quamvis ille Aristotelis *Hymnus* non *Pæan*, sed *Scolium*, fuerit; quod eo a *Paane* (ut ostensum) differt, quod illud ἰὴ παιὰν crebro quidem repetatur in Pæanibus, nullo verò modo in *Scoliis*. *Scolion* autem, quod Hesychius παροίνιον ᾠδὴν vocat, ita dictum idem vult οὐ διὰ τὸν τῆς μελοποιΐας τρόπον, ὅτι σκολιὸς ἦν. ἀλλ᾽ ὅτι οὐχ ἅπαντες ᾖδον αὐτά. ἀλλὰ μόνοι οἱ συνετοί. Quibus cum verbis ut convenit Athenæus; ita & ulterius *Scoliorum* genera explicat, hoc modo: Σκολιὰ δὲ καλοῦνται, οὐ κατὰ τὸν τῆς μελοποιΐας τρόπον ὅτι σκολιὸς ἦν. λέγουσι γὰρ τὰ ἐν ταῖς ἀνειμέναις εἶναι σκολιά· ἀλλὰ τριῶν γενῶν ὄντων, ὥς φησιν Ἀρτέμων ὁ Κασσανδρεὺς ἐν δευτέρῳ βιβλίῳ χρήσεως, ἐν οἷς τὰ περὶ τὰς συνουσίας ἦν ᾀδόμενα, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἦν, ὃ δὴ πάντας ᾄδειν νόμος ἦν· τὸ δὲ δεύτερον, ὃ δὴ πάντες μὲν ᾖδον, οὐ μὴν ἀλλά γε κατά τινα περίοδον ἐξ ὑποδοχῆς. τρίτον δέ, καὶ τὴν ἐπὶ πᾶσι τάξιν ἔχον, οὐ μετεῖχον οὐκέτι πάντες, ἀλλὰ οἱ συνετοὶ δοκοῦντες εἶναι μόνοι, καὶ κατὰ τόπον τινὰ εἰ τύχοιεν ὄντες. διόπερ ὡς ἀταξίαν τινὰ μόνον παρὰ τἄλλα ἔχον τὸ μήθ᾽ ἅμα, μήθ᾽ ἑξῆς γινόμενον, ἀλλ᾽ ὅπου ἔτυχεν εἶναι, σκολιὸν ἐκλήθη. τὸ δὲ τοιοῦτον ᾔδετο, ὁπότε τὰ κοινὰ καὶ πᾶσιν ἀναγκαῖα τέλος λάβοιεν. ταῦτα γὰρ ἤδη τῶν σοφῶν ἕκαστον ᾠδήν τινα καλὴν εἰς μέσον ἠξίουν προσφέρειν. καλὴν δὲ ταύτην ἐνόμιζον, τὴν παραίνεσίν τε καὶ γνώμην ἔχειν δοκοῦσαν χρησίμην τε εἰς τὸν βίον. *Scolia vero nuncupantur, non ob rationem & modum eorum versuum, qui profecto est σκολιός.*

Nam

Nam quod in pangendis carminibus, & cantionum modulis remissius est, σκολιὸν dicitur: Verum cum tria genera sint, ut scribit Artemon Cassandreus libro secundo De usu carminum Scoliorum, quæ in hominum cœtu ac convictu canuntur, ac primum quidem, quod ab omnibus cantari solenne fuit: alterum quod omnes certe canebant, verum circuitu quodam, ut alius alii succederet, servato omnium convivarum ordine: tertium, cujus participes non omnes erant, sed quod ab iis solis recitabatur, qui eruditiores haberentur, & qui loco certo quodam [prout ipsis obvenerat] accubuissent. Quapropter quia extra ordinem (sive inordinate quasi) neque simul ab omnibus neque a proximis continenter ac deinceps, sed prout quisque (eorum qui canebant) accubuisset, SCOLIVM id appellatum est. Atque ejusmodi Scolium cantabatur, cum eorum quæ omnibus communia & necessaria ministrata fuerant, jam finis esset. Tum enim decorum censebant sapientem quemque pulchram quandam cantionem in medium proferre. Pulchram vero cantilenam putabant quæ exhortationem quandam complecteretur, aut egregiam (aliquam) sententiam, quæ vitæ humanæ utilis esset. Tum porro subjungit diversa *Scolia*, alia ab aliis, in Deorum Dearumve laudem cantata.

Idem fere circa *Pæanas*, in conviviis, locum habuisse nullus dubito. verum a mensis ac conviviis ad Solemnitates, seu festa, transeamus: in quibus ut *Pæanes* ac *Hymni* canebantur, ita illos ab hominibus ad id electis, seu constitutis celebratos fuisse, ex antiquis lapidibus constare videtur. De quibus igitur nunc aliquid dicendum.

Υμνωδὰς & Συνυμνωδὰς habuimus jam supra pag. 528. in lapidis fragmento, seu inscriptione ex Oxoniensibus, ac Reinesio, adducta: ut quod dum de *Alytarchis* loquerer, attuli. unde non solum liquere videtur, plures numero illos unica in civitate fuisse, verum & collegia ipsorum fuisse constituta. Quod etiam non obscure firmatur, ex isto marmore, quod eodem loco (nempe Smyr-

Dddd næ)

næ) repertum (ac cum in Oxonienſibus quoque, tum, & a Reineſio exhibitum) ita, inter alia, habet:

. . . . . . ΚΑΙ. ΟΣΑ. ΕΠΕΤΥΧΟΜΕΝ
ΠΑΡΑ. ΤΟΥ. ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΙΣΑΡΟΣ
ΑΔΡΙΑΝΟΥ. ΔΙ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ. ΠΟΛΕ
ΜΩΝΟΣ. ΔΕΥΤΕΡΟΝ. ΔΟΓΜΑ
ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ. ΚΑΘ. Ο. ΔΙΣ. ΝΕΩ
ΚΟΡΟΙ. ΓΕΓΟΝΑΜΕΝ. ΑΓΩ
ΝΑ. ΙΕΡΟΝ. ΑΤΕΛΕΙΑΝ. ΘΕΟΛΟ
ΓΟΥΣ. ΥΜΝΩΔΟΥΣ, &c.

Quorum *Hymnodorum* (ſive ὑμνῳδῶν) forſan caput ac præſes fuit *Polemon* Sophiſta, in hoc marmore nominatus, cum quod is apud Smyrnenſes in permagna eſſet exiſtimatione atque honore; quoniam ita magnus horum Smyrnæorum apud Imperatorem eſſet patronus (quod quoque ex hac ipſa inſcriptione perſpicere licet) ut etiam ipſius jam mortui, olim pro Smyrnenſibus conſcripta oratio, pro Smyrnenſium primatu, præ ceteris maxime valeret, primatumque iſtum obtineret: tum quod etiam Imperator, quum is Athenis templum Olympicum conſecraret, *Polemonem* ibi *Sacrorum Hymnos* celebrare juſſerit.

Ita namque Philoſtratus, in hujus Polemonis vita, id teſtatur: Τὸ δὲ Ἀθήνησιν Ὀλύμπιον, δι' ἑξήκοντα καὶ πεντακοσίων ἐτῶν ἀποτελεσθὲν, καθιερώσας ὁ αὐτοκράτωρ ὡς χρόνου μέγα ἀγώνισμα, ἐκέλευσε καὶ τὸν Πολέμωνα ἐφυμνῆσαι τῇ θυσίᾳ. *Quum Athenis Olympicum conſecraſſet annorum quingentorum & ſexaginta curriculo peractum, Imperator, tanquam magnum temporis certamen, Polemonem etiam ſacrorum hymnos (ſeu Pæanas) celebrare juſſit.*

Ut

Ut autem Smyrna suos sibi habebat ὑμνῳδὰς; sic illi (uti modo ex exemplo *Polemonis* didicimus) minime ex fece vulgi erant. Quod clarius adhuc ex hac jam sequenti (apud Sponium Miscell. pag. 354. reperiunda) inscriptione liquet:

ΒΡΗΣΕΙ ΔΙΟ
ΝΥΣΩ ΟΙ
ΝΟΜΑΟΣ
ΝΕΙΚΕΡΩΤΟΣ
ΤΟΥ ΘΕΩΔΟΤΟΥ
ΠΡΥΤΑΝΙΣ
ΚΑΙ ΥΜΝΩΔΟΣ

Iste nempe *OEnomaus Nicerotus* ibi simul ὑμνῳδὸς ac *Prytanis* erat.

Neque tantum Smyrnæ, alibique in Græcia, hujusmodi ὑμνῳδοὶ, sive *Hymnologi*, obtinebant, ipsorumque *Collegia*; sed etiam *Romæ*; sicut id patet ex sequenti inscriptione, quæ apud Gruterum pag. 645. habetur:

TI. CLAVDIO GLYP
TO HYMNOLOGO DE
CAMPO CAELIMON
TANO VIXIT ANNIS
XXV. MENSIBVS VIII. FE
CIT. L. CEIONIVS. MA
GNVS FILIASTRO
BENE MERENTI
ET. T. CLAVDIVS CHRYSOCON
FRATRI PIENTISSIMO

 Quin

Quin & plura ibi ejusmodi *Collegia* fuisse, ostendit illud, HYMNOLOGO DE CAMPO CAELIMONTANO: tum etiam id, quod & diversorum Deorum diversa talia *Collegia* fuerint: sicut & inde patere videtur, quod ut apud Smyrnenses, tantum unicum nobis (quod sciam) restat, *Bacchi Bryſei:* ita & *Romæ* plura ac plurium Deorum fuisse sat clare constare videtur, ex isto marmore, quod a Grutero pag. 314. n°. 2. repræsentatur hoc modo:

ΙΕΡΑ ΤΑΞΙC ΤωΝ ΠΑΙΑΝΙCΤωΝ
ΤΩΝ ΕΝ ΡωΜΗ ΔΙΟC ΗΛΙΟΥ
ΜΕΓΑΛΟΥ CΑΡΑΠΙΔΟC ΚΑΙ ΘΕωΝ
CΕΒΑCΤωΝ ΕΤΕΙΜΗCΑΝ ΕΜΒΗΝ
ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΠΑΤΕΡΑ ΤΗC ΠΡΟ
ΓΕΓΡΑΜΜΕΝC ΤΑΞΕωC ΠΡΟΤΟ
ΜΗΜΑΡΜΑΡΙΝΗ Η ΑΝΑΘΕΙCΑ
ΕΝ Τω ΟΙΚω ΤωΝ ΠΑΙΑ
ΝΙCΤωΝ ΤΗ ΠΡ ·Α̅ ΝωΝωΝ
ΜΑΙωΝ Η ΕCΤΙΝ ΚΑΤΑ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙC ΠΑΧωΝΙΑ
ΕΠΙ ΚΟΥΡΑΤΟΡΟC ΜΕΤΕΙΛΙΟΥ
ΑΜΠΛΙΑΤΟΥ ΠΡΕCΒΥΤΕΡΟΥ
CΕΞΤω ΕΡΟΥΚΙω ΚΛΑΡω
Β. ΓΝΕω ΚΛΑΥΔΙω
CΕΒΗΡω ΚωC

Licet autem hic eosdem *Pæanistas*, adeoque unum idem- que

que Collegium, seu τάξιν (ut Græca habent) *Pæanistarum*, tum *Sarapidis*, tum *Augustorum* videamus; diversi tamen aliàs fuere *Pæanistæ* Sarapidis, ab illis quæ *Pæanistæ Augustorum* erant, adeoque & diversa ipsorum *Collegia.* Sic namque videmus alias *Sodalitates*, ac *Sacerdotum collegia*, singula suis singulis numinibus dicata fuisse: quamvis, uti ex exemplis, alia occasione, supra allatis liquet, unus idemque homo plura simul Sacerdotia, ac quidem diversorum admodum Deorum Dearumve obtineret, quin & diversarum quandoque civitatum ac regionum: ac quamvis unicum Romæ *Collegium Tibicinum* ac *Fidicinum* esset, quod omnibus, (ut videtur) Sacris Romanis præsto esset; uti ex hac sequenti inscriptione, apud Gruterum pag. 175. n°. 10. reperiunda liquet,

COLLEGIO TIBICINVM
ET FIDICINVM ROMANORVM
QVI S . P . P . S
TITVS IVLIVS . TYRANNVS, &c.

Tamen non solum, plurimi *Singulares Sacerdotes* verum & multa *Sacerdotum Collegia*, singula suis Dis Deabusve dicata erant. quod etiamsi nulla demonstratione opus habeat, omittere nequeo hæc Suetonii de Caligula verba: *Quas ob res inter reliquos honores decretus est ei clypeus aureus; quem quotannis certo die COLLEGIA SACERDOTVM in capitolium ferrent, senatu prosequente, nobilibus pueris ac puellis [Patrimis nimirum ac Matrimis] carmine modulato, laudes virtutum ejus canentibus.*

De *Patrimis* autem *Matrimisque* pueris, illa quæ Vopiscus habet, in Aureliani vita, hæc Suetonii verba aliquatenus illustrare videntur, ubi super inspiciendis Sibillinis libris consultatio habetur, atque inter alia Ulpius Syllanus primæ sententiæ senator, ait: *Patrimis*, *Matrimisque pueris carmen indicite.* Quæ carmina an hymni simpliciter an *Pæanes* fuerint, non exprimitur; nec cui Deo Deæve canerentur: quod, ut dixi, melius de *Hymnis* ac *Pæanibus* ab *Hymnologis*, Ὑμνῳδοῖς, ac Παιανισταῖς decantatis liquet. Illi namque *Patrimi* ac *Matrimi* ex Romuli institutione è & ex Sacerdotum liberis, aut alias, ex aliis familiis (si hi eatenus orbi essent) atque ex singulis curiis electi fuerunt: puerique ad pubertatem usque, puellæque quandiu virgines essent, certis Sacris, (teste Dion. Halicarn.) ut illa ita optime peragerentur, ministrabant; hi contra diverso admodum modo collegiati, etiam horum illorumve Cæsarum, sive Augustorum, velut Deorum, Sacris, ut & Laudibus decantandis, Sacrati erant. Unde & Ὑμνῳδοὺς Adriani Cæsaris, & Συνυμνῳδοὺς τοῦ θεοῦ Ἀδριανοῦ, in illa, pag. 528. allata inscriptione reperimus. quæ inscriptio si integra nobis superesset, forsan (quantum conjicere licet) etiam Ὑμνῳδοὺς, (saltem Ὑμνῳδὸν) alterius cujusdam Augusti, Deive exhiberet. Hæc autem *Hymnodorum*, tum & *Pæanistarum*, Collegia mihi instituta videntur, in Græcia Asiatica, ut per illa Deorum Laudes, in Ludis eorum honori dicatis, ac quidem maxime occasione *Neocoriarum* horum illorumve Augustorum, celebrarentur. Ut hoc autem obiter addam; verba illa, quæ in inscriptione Græca modò adducta, linea octava & nona occurrunt, nempe ΕΝ ΤΩ ΟΙΚΩ ΤΩΝ ΠΑΙΑΝΙΣΤΩΝ, indicant horum *Pæanistarum contubernium*, seu domum in quam simul ut tales coibant: Quamvis hoc omnibus ac singulis Collegiis, Sodalitatibus, Fratriis ac Thiasis proprium

est,

eſt; adque adeo vix mereatur, ut cum aliqua cura notetur, cæteriſque ſuperaddatur.

Quare ab hiſce ita per occaſionem, ac quaſi per parentheſin tractatis, tranſeamus ad *Gymnaſiarchas* aliosque præpoſitos ac miniſtros *Gymnaſiorum*, ſeu *Paleſtrarum*; in quibus illorum Certaminum, ſeu Ludorum, qui aut Delphis aut in Olympia aut alibi, vel per Pentaëterides aliterve, vel in *Neocoriis Auguſtorum* fiebant, *Progymnaſmata* fiebant.

DIS-

DISSERTATIO OCTAVA

DE

Gymnasiarchis, &c.

CAPUT I.

De Gymnasiarcharum *munere. Illud* annuum *fuisse (qua occasione & super vera lectione unius alteriusque Inscriptionis aliquid dicitur:) nec solummodo* annuum, *sed quandoque, in uno eodemque homine, per aliquot subsequentes annos continuatum. Quid* λεύκωμα *fuerit; atque hinc obiter de coronatis ob merita; pluriumque inde quandoque urbium civibus. Unde transitur ad* Gymnasiarchas Mensurnos, *seu qui ex duodecim numero electis, unusquisque suo mense præsiderent Gymnasio: qua rursus occasione disseritur de* Mensibus Atticis; *ipsorumque rectus ordo ex lapidibus certò ostenditur: sicut & quatenus illi, ratione temporum anni, cum mensibus Romanorum convenerint: tum denique de Mensibus* ἐμβολίμοις, *quatenus & isti huc faciunt.*

POst *Agonothetas* qui Certaminibus ac Ludis moderabantur, non male, meo judicio, sequuntur *Gymnasiarchæ* Græcorum [qua occasione & de *Xystarchis* Italorum aliquid dicendum erit] tum & *Pædotribæ*, & *Sophronistæ*, & alii Gymnasiorum ministri. *Gymnasiarchæ* hi, ut eruditioribus notum est, toti *Gymnasio*, adeoque & simul *Xysto*, præerant, ac velut ipsius principes, omnia dirigebant, tempus & horas præscribebant, atque alia denique, quæ ad hujusmodi exercita-

ercitationum ac locorum publicorum summos moderatores, seu præsides ac præfectos spectant, sedulo curare debebant: sicuti bene eruditissimus Medicus Hier. Mercurialis ex Plauto, ex Plutarcho, & ex Cicerone observat. Hinc & illi purpura vestiti erant: ut ex Luciani Dialogo de Gymnasiis, non obscure liquet. Ita enim ibi Anacharsis: 'Αλλ' οὐδ' ὁ ἄρχων οὑτοσὶ διέστησεν αὐτοὺς, καὶ λύει τὴν μάχην· τεκμαίρομαι γὰρ τῇ πορφυρίδι τῶν ἀρχόντων τινὰ τοῦτον εἶναι. ὁ δὲ ἐποτρύνει, καὶ τὸν παίσαντα ἐπαινεῖ. *Sed neque hic præfectus ipsos sejungit, & pugnam dirimit [etenim ex purpura conjicio hunc ex præfectis,] seu præsidibus (aliquem esse) sed incitat & laudat eum qui percussit.*

Quæ postrema verba quoque indicant illos præsentes exercitationibus, seu certaminibus Gymnasticis adfuisse; Athletasque ibi ad publica Certamina decertanda, in Academia, in Lyceo, & in Cynosargi (unumquemque loco sibi deputato) instituisse atque ad Certamina præparasse, sive illa essent Olympica sive Pythica, sive Isthmica, sive Panathenaica, sive alia quæcunque demum; ad quæ, post talia exercitia hi Athletæ decertandi gratia se conferre vellent, ut coronas cæteraque privilegia sibi ac civitatibus suis Victoriæ præmium acciperent, οἷον ἐλευθερίαν λέγω [ait apud eundem Lucianum Solon] αὐτήν τε ἑκάστου ἰδίᾳ, καὶ κοινῇ τῆς πατρίδος, καὶ πλοῦτον, καὶ δόξαν, καὶ ἑορτῶν πατρίων ἀπόλαυσιν, καὶ οἰκείων σωτηρίαν· καὶ συνόλως τὰ κάλλιστα, ὧν ἄν τις εὔξαιτο γενέσθαι οἱ παρὰ τῶν θεῶν. ταῦτα πάντα τῷ στεφάνῳ, ὃν φημι, συναναπέπλεκται, καὶ ἐκ τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου περιγίνεται. ἐφ' ὃν αἱ ἀσκήσεις αὗται, καὶ οἱ πόνοι ἄγουσιν. *Nimirum libertatem privatim uniuscujusque, patriæque communiter: præterea divitias, gloriam, & festorum patriorum fruitionem, & necessariorum salutem: Denique pulcherrima quæque quæ quivis sibi a Dis dari optaret. Hæc omnia cum corona quam dico, contexuntur, & ex illo certamine accedunt, ad quod istæ exercitationes, & labores ducunt.*

Horum vero *Gymnasiarcharum* munus annuum fuisse videtur: nisi si aliquando etiam id benemeritis, seu qui cum laude atque honore illud jam administraverant, per unum pluresve subsequentes annos, (ut annuum tamen) continuaretur: quamvis & aliàs quandoque secunda, tertia, quartave vice denuo eligerentur. An autem alicubi (ac qua ratione) etiam menstruum fuerit, inferius quoque disquirendum veniet.

Porro annuum illud fuisse videmus ex sequenti hac inscriptione, cum apud Gruterum, tum inter marmora Oxoniensia reperiundâ:

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ
ΕΠΙ ΚΛ. ΑΤΤΑΛΟΥ ΑΡ
ΧΟΝΤΟΣ ΚΟΣΜΗΤΗΣ
ΕΦΗΒΩΝ ΙΕΡΕΥΣ ΘΕΟΥ
ΚΑΙ ΘΕΑΣ ΕΙΡΕΝΑΙ
ΟΣ ΠΑΙΑΝΙΕΥΣ
ΕΦΗΒΕΥΕΝ ΑΥΤΟΥ
ΥΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΠΑΙΑΝΙ
ΕΥΣ ΕΓΥΜΝΑΣΙΑΡ
ΧΗΣΕΝ ΤΟΥ ΕΝΙΑΥ
ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΕΦΗΒΟΥΣ
ΦΛ. ΣΤΡΑΤΟΛΑΟΣ
ΦΥΛΑΣΙΟΣ ΕΓΕΝΟΝ
ΤΟ ΕΦΗΒΟΙ ΔΙΑΚΟ
ΣΙΟΥ ΚΑΙ ΔΥΟ

Ubi sub *Gymnasiarcha* istius anni Stratosilao habemus ephe-

ephebos in album Gymnasii, ac numerum Athletarum, isto anno proculdubio) relatos CCII. istiusque adeo disciplinæ, seu regimini subditos.

Quod vero notandum duco est, hanc eandem inscriptionem, quæ inter Marmora Oxoniensia pag. 85. n°. 15. habetur, comparere quoque apud Gruterum pag. 317. n°. 3. sed ibi linea 7. & 8. pro ΑΤΤΟΤ ΤΙΟC reperiri ΑΝΤΩΝΙΟC. quod ΑΝΤΩΝΙΟC hîc longe magis quadrat quam istud ΑΤΤΟΤ ΤΙΟC. Nam qualis iste sensus, *Cosmetes (erat) Epheborum Irenæus Pæanieus*; *inter Ephebos* (vero) *erat IPSIVS filius*, *Dionysius Irenæi filius*, præ illo: *Cosmetes Epheborum. . . . . .* Irenæus *Pæanieus*; *inter Ephebos* [nempe illos qui jam nomen suum exercitationibus Gymnasticis dederant] *erat Antonius Dionysius Irenæi filius?* post quæ tum porrò sequitur: *Gymnasiarcha* (istius) *anni Ephebis moderabatur Flavius Stratosilaus*, &c. Contrà autem hæc, quæ directe post illa, ΔΙΑΚΟCΙΟΙ ΚΑΙ ΔΥΟ in eadem inscriptione, sequuntur, ita corrupte apud Gruterum exhibentur, ut nullus sensus commodus inde elici queat; ut

ΛΑΜΠΑΔΑ
ΝΕΙΚΗCΑC
CΥΝΕΦΗΒΟΙC ΤΗΔΑ
ΝΕΘΗΚΑC Ο
ΤΗΓΙΔΗC
ΠΑΝΤΩΝΩ
ΤΥΧΙΔΟΥ
ΑΘΜΟΝΕΥC

Quantumvis sic illa ibi vertantur: *Lampada victor cum adolescentibus hic deposuisti Otigides Pantono Tychidæ F. Athmoneus.*

 Inte-

Interim Scaliger hanc Inſcriptionis poſteriorem partem (in notis ad Gruteri Theſaurum) *ita egregie reformari* exiſtimat:

Λαμπάδα νεικήσας σὺν ἐφήβοις τῇ δ' ἀνέθηκα
Σωντυχίδης Πάντων Εὐτυχίδου Ἀθμονεύς;

Quum interim in dictis marmoribus Oxonienſibus legatur hoc modo:

ΛΑΜΠΑΔΑ
ΝΙΚΗϹΑϹ
ϹΤΕΦΗΒΟΙϹ ϹΤΗΛΑ
Ν ΕΘΗΚΕΝ Ο
ΤΙΓΙΔΗϹ
Π Α Ν Τ Ω Ν Ω
ΤΤΧΙΔΟΤ
ΑΘΜΟΝΕΤϹ

Ubi ego iſta Παντώνω Τυχίδυ, ſic uti ibi exhibentur non diviſim legerem, ſed potius ita conjunctim, Παντωνωτυχίδυ, adeoque, ea paulo altius repetendo, *Lampada* [ſeu in Lampadodromiæ certamine] *Victor, iis qui ſimul Ephebi erant* [aut ſi dividere ab invicem hæc duo ϹΤΝ & ΕΦΗΒΟΙϹ malis, *ſimul cum Ephebis*, quod tamen minus probo] *cippum poſuit Otigides Pantonotychidæ filius Athmoneus.*

Lectionem autem iſtam ϹΤΗΛΑΝ, tum & illam ΕΦΗΒΟΙϹ, confirmant, quæ cùm apud Gruterum, eadem pag. nº. I. habentur, tum & in Oxonienſibus, quoque unica inſcriptione interpoſita, ſequuntur:

ΚΟϹΜΗ-

ΚΟϹΜΗΤΕΥΟΝΤΟϹ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΑΧΑΡΝΕΩϹ
ϹΤΗϹΕΝ ΑΧΗΡΙϹΤΟϹ
ϹΤΗΛΗΝ, ΜΕΓΑΚΥΔΕ
ϹΙΝ ΑϹΤΟΙϹ, &c.

Athmonon autem Tribum Atticam fuisse, ostendunt hæc a Sponio Athenis descripta:

. . . . . . ΝΕΙΣ ΧΑΡΙΕΣΣΑ ΑΡΙΣΤΩ
ΝΟΣ ΕΞ ΑΘΜΟΝΕΩΝ

Tum & hæc sequens inscriptio, licet vetustatis ruinâ sit capite trunctata (apud eundem Sponium tomo 2. pag. 140. itinerarii exhibita:)

. . . .
ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΘΕΟΥ ΥΙΟΥ
ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ ΑΡΧΗΓΕΤΑΙ ΣΤΡΑΤΗ
ΓΟΥΝΤΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥΣ ΟΠΛΙΤΑΣ
ΕΥΚΛΕΟΥΣ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΥ
ΤΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΔΕΞΑΜΕΝΟΥ
ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ΥΠΕΡ ΤΟΥ
ΠΑΤΡΟΣ ΗΡΩΔΟΥ
ΠΡΕΣΒΕΥΣΑΝΤΟΣ ΕΠΙ
ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΝΙΚΙΟΥ ΤΟΥ
ΣΑΡΑΠΙΩΝΟΣ ΑΘΜΟΝΕΩΣ

Quæ porro etiam ad annuos *Gymnasiarchas* (ut ad illos denuo revertamur) spectare videtur, est hæc sequens:

ΕΠΙ ΘΕΩΝΟC
ΑΡΧΟΝΤΟC
ΚΟCΜΗΤΟΥ ΔΙΟΝ
ΥCΙΟΥ ΜΑΡΚΟC
ΑΝΑΦΛΥCΤΙΟC
ΓΥΜΝΑCΙΑΡΧΗCΑC

Quamvis id minus audacter affirmare ausim.

Ad continuatos vero per plures annos, cum isto munere, *Gymnasiarchas* pertinet hæc sequens Inscriptio; cujus versionem quoque dare operæ pretium duxi:

ΕΔΟΞΕ ΤΟΙΣ ΑΛΕΙΦΟΜΕΝΟΙΣ ΕΠΕΙΔΗ
ΒΑΤΩΝ ΦΙΛΩΝΟΣ ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΜΕΝ
ΕΠ ΕΤΗ ΔΥΟ ΠΡΟΧΕΙΡΙΣΘΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙ
ΑΡΧΟΣ ΠΡΟΕΣΤΑΤΗΣΕ ΕΝΔΟΞΩΣ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΞΙΩΣ ΑΥΤΟΥ ΤΕ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΑΛΕΙΦΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΑΙΡΕΣΩΣ ΤΟΥ
ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΝΤΘ ΩΝ ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΕΥΔΟ
ΚΙΜΗΣΑΝΤΑ ΕΣΤΕΦΑΝΩΣΕΝ ΑΥΤΟΝ
ΕΠΙ ΤΑ ΠΡΟΕΙΡΗΜΕΝΑ ΕΤΗ ΔΥΟ ΘΑΛ
ΛΟΥ ΣΤΕΦΑΝΩ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥΤΩΝ
ΑΝΑΓΡΑΦΗΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ ΧΑΡΙΝ
ΕΙΣ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΚΑΤΑΚΗΧΩΡΗΚΕΝ ΦΙ
ΛΟΤΙΜΙΑΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΟΙΠΗΣ Ε
ΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΗΣ ΕΧΩΝ ΔΙΕΤΕΛΕΣΕΝ ΕΙΣ
ΑΥΤΟΥΣ ΠΑΛΙΝ ΤΕ ΕΙΣ ΤΟ Κ C Λ ΚΑΙ Κ Ζ

Λ ΚΑΙ

Λ ΚΑΙ Η Κ Λ ΑΞΙΩΘΕΙΣ ΥΠΕΜΕΙΝΕ ΓΥ
ΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΡΜΟΖΟΥΣΑΝ ΕΥ
ΤΑΞΙΑΝ ΑΥΤΟΣ ΤΕ ΣΥΝΕΤΗΡΗΣΕΝ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΕΙΦΟΜΕΝΩΝ Ε
ΚΤΕΝΕΣΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΤΙΜΟΤΕΡΟΝ ΕΤΙ
ΠΟΛΛΩΙ ΠΡΟΕΣΤΑΤΗΣΕΝ ΤΟΥΣ ΤΕ ΤΩΙ
ΕΡΜΕΙ ΚΑΙ ΗΡΑΚΛΕΙ ΤΙΘΕΜΕΝΟΥΣ ΥΠΕΡ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΥΜΝΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ
ΣΥΝΕΥΚΟΣΜΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΥΤΟΥ ΔΥ
ΝΑΜΙΝ ΚΑΙ ΙΔΙΑΝ ΕΚΤΙΘΕΙΣ ΑΘΛΑ ΤΑ
ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΙΣ ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΟΙΣ
ΕΦ ΟΙΣ ΘΕΩΡΟΥΝ ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΠΑΣΑΝ
ΠΡΟΘΥΜΙΑΝ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΗΝ ΕΝΔΕΙΚΝΥΜΕ
ΝΟΝ ΑΥΤΟΝ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥΣ
ΤΕ ΧΡΥΣΟΥΣ ΠΕΡΙΤΕΘΕΙΚΕΝ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΗ
ΤΕΤΙΜΗΚΕΝ ΕΙΚΟΝΙ ΒΑΤΩΝΑ ΦΙΛΩΝΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΝΤΑ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΚΑΙ ΤΕ
ΤΑΡΤΟΝ ΚΑΙ ΠΕΜΠΤΟΝ ΕΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ
ΤΩΙ ΠΡΟΔΕΔΗΛΟΜΕΝΩΙ ΧΡΟΝΩΙ ΤΩΝ ΝΕ
ΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΕΥΣΧΗΜΟΝΑ ΤΕ ΚΑΙ
ΠΡΕΠΟΥΣΑΝ ΠΟΙΗΣΑΜΕΝΟΝ ΔΕΔΟΧΘΑΙ ΔΕ
ΚΑΙ ΝΥΝ ΕΠΑΙΝΕΣΑΙ ΑΥΤΟΝ ΕΠΙ ΤΟΥΤΟΙΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΠΙΣΤΕΦΑΝΩΣΑΙ ΠΑΛΙΝ ΧΡΥΣΩΙ
ΣΤΕΦΑΝΩ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΕΝ ΧΡΥΣΟΥΣ ΣΤΕΦΑ
ΝΟΥΣ ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ ΧΩΡΗΣΑΙ ΤΟ ΔΕ ΔΟ
ΓΜΑ ΤΟ ΔΕ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΕΙΣ ΣΤΕΛΗΝ ΛΙΘΙ

ΝΗΝ

ΝΗΝ ΚΑΙ ΑΝΑΘΗΝΑΙ ΕΝ ΤΩΙ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑ ΤΩΙ ΤΟΠΩΙ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΠΡΟΣΑΞΙΩΣΑΙ ΔΕ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΘΚ L ΕΤΙ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗ ΣΑΙ ΔΙΟΤΙ ΤΟΥΤΟ ΠΡΑΞΑΣ ΕΣΤΑΙ ΠΑΣΙ ΤΟΙΣ ΑΛΕΙΦΟΜΕΝΟΙΣ ΚΕΧΑΡΙΣΜΕΝΟΣ.

Placuit illis qui [*in Gymnasio decertandi causa*] *unguntur* [seu *ungi solent*] *quoniam Bato Philonis F. jam ante quidem per duos annos constitutus Gymnasiarcha cum gloriâ, ac digne ipso, atque unctorum placitis, Gymnasio præfuit: quapropter & communitas ipsum ob illa per duos annos* [bene administrata] *frondeâ* [i. e. *ex olivæ ramis*] *corona coronavit & inscriptionem, ob ista, memoriæ causâ in Gymnasio concessit ob studium sc. ac diligentiam circa illa, cæteramque curam quam circa unctos gessit: quodque rursus in annum XXV. & annum XXVI. uti & XXVII. digne electus sustinuerit Gymnasiarchæ munus, ac convenientem decentiam* (in eo) *ipse conservaverit, atque loco & unctis adhuc longe majori cum Zelo præfuerit; & Certamina Mercurio ac Baccho in regis honorem simul adornaverit pro viribus suis; ac privatis sumptibus exposuerit Certaminis præmia, & decertantibus (sive Athletis) convenientia: ob illa communitas videns ipsius omne studium, ac benevolentiam, in loco isto coronis aureis cinxit, & picta imagine honoravit Batona Philonis F. Gymnasiarchæ munus jam tertium, quartum, ac quintùm successive exercentem, & per istud jam memoratum tempus, adolescentium præfecturâ decenter ac cum gratia defungentem. Placet* [igitur, dicimus] *etiam nunc ea propter ipsum laudare, atque insuper (rursus) coronare coronâ aureâ: Et coronas illas aureas deponi in album* [*Gymnasii*] *decretumque illud cippo (seu columnæ) inscribi lapideo, illumque poni in loco Gymnasii visui maxime exposito;* hono-

honorarique illum amplius Gymnasiarchæ munere in annum XXIX. quoniam, si id fecerit omnibus unctis gratus & acceptus erit.

Decretum istud, porrò, est τῶν Ἀλειφομένων i. e. vel solorum istorum qui τὴν σύνοδον ξυστικὴν, sive Synodum, seu, *Collegium Xysticum*, quod infra (diversis in inscriptionibus) videbimus τὴν σύνοδον τῶν μυστῶν appellari, componebant: quodque adeo ex Athletis *Hieronicis* ac *coronatis* constabat: (de quo quoque latius ad illas inscriptiones agam) vel etiam istis *Gymnastis*, sive *Athletis*, qui ad istum gradum nondum provecti, adhucdum illorum suberant disciplinæ: quibusque interim ex suo numero *Gymnasiarcham* eligere, ac constituere iterato, potestas erat. Hinc namque credo istam congregationem τῶν ἀλειφομένων, vocari τὸ κοινόν: quod bis in hac occurrit inscriptione. Cujusmodi fere κοινὸν videmus quoque Delphis locum habuisse, ubi de *Amphictyonibus* loquor; ac quod jam alibi, ex Æschyne, ostendi constitisse non solis ex *Pylagoris* atque *Hieromnemonibus*; verum & ex iis qui ibi unà sacra faciebant, & ex illis quoque, qui ad consulendum Oraculum venerant.

Reliqua, quæ in hac inscriptione consideranda veniunt, vel ex jam ante allatis de *Agonothetis*, de κοινοῖς, &c. vel ex adhuc adducendis illustrari possunt. Pauca hîc tantum inseram de voce λεύκωμα, quod hîc occurrit. de hac autem ita Suidas, in Lexico: Λεύκωμα τοῖχός ἐστιν ἀληλιμμένος γύψῳ πρὸς γραφὴν πολιτικῶν πραγμάτων ἐπιτήδειος. Dion vero, hisce Suidæ firmandis: Τά τε ὀνόματα συμπάντων τῶν βουλευόντων εἰς λεύκωμα ἀναγράψας ἐξέθηκε, καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ νῦν κατ' ἔτος οὕτω ποιεῖται. Apud Romanos sic circa res publicas actum fuisse etiam ex Cicerone liquet; qui lib. II. de Oratore: *Res omnes singulorum annorum mandabat literis Pontifex Maximus, efferebatque in album, & proponebat tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi.*

Ut autem & hoc jam modò præcedentibus addam; notum satis esse debet, coronatos fuisse sæpius vel homines hi aut illi, ob merita sua in hanc illamve rempublicam (quale exemplum habemus in ipso Demosthene, sicut ex ipsius oratione pro corona liquet) vel etiam *urbes*, seu *civitates* bene meritas erga alias. Ostendit namque id satis clare vel solum istud Byzantinorum Decretum, ex modò nominata Demosthenis oratione allatum.

De *Hieronicis* autem coronatis, *multarumque* simul *urbium* (ob victorias ibi adeptas) *civibus* factis, ostendunt id, præter exempla jam ab aliis allata, inscriptiones (ne plures afferam) istæ quæ apud Sponium pag. 361. n°. 106. & pag. 367. n°. exhibentur; ut in quarum priore *M. Aurelius Demostratus* audit *Sardianus*, *Alexandrinus*, *Antinoensis*, *Atheniensis*, *Ephesius*, *Smyrnæus*, *Pergamenus*, *Nicomediensis*, *Milesius*, & *Lacedæmonius;* in posteriori *G. Ant. Septimius Publius civis Pergamenus*, *& Smyrnæus*, *& Atheniensis & Ephesius*. Verum hæc ad Athletas victores in publicis Certaminibus (ac quidem majoribus) spectant.

At nunc disquiramus, an alicubi aut aliquando, ac quanam ratione, *Gymnasiarchæ* non annui sed mensurni fuerint, seu menstruo spatio eo munere functi. Videmus etenim in sequenti hîc inscriptione, cum a G. Whelero, tum & a Sponio repræsentatâ, *Gymnasiarchas* (ac quidem Athenis, ubi eos jam suprà annuos vidimus) singulos singulis mensibus præpositos fuisse; quin & duos quoque simul uni eidemque mensi.

ΓΥΜΝΑ-

ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΑΙ ΚΑΘΩΣ ΕΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΝ
ΒΟΗΔΡΟΜΙΩΝΑ ΝΥΜΦΟΔΟΤΟΣ ΑΖΗΝΙΕΥΣ
ΠΥΑΝΕΨΙΩΝΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΝΥΜΦΟΔΟΤΟΥ ΑΖΗΝΙΕΥΣ
ΜΑΙΜΑΚΤΗΡΙΩΝΑ ΣΥΜΦΕΡΩΝ ΑΖΗΝΙΕΥΣ
ΠΟΣΕΙΔΕΩΝΑ Α. ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΜΕΛΙΤΕΥΣ
ΠΟΣΕΙΔΕΩΝΑ Β. ΚΛ. ΝΙΚΩΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ
ΓΑΜΗΛΙΩΝΑ ΕΠΙΚΤΗΤΟΣ ΖΩΣΙΜΟΥ ΛΑΜΠΤΡΕΥΣ
ΑΝΘΕΣΤΗΡΙΩΝΑ ΜΑΚΡΕΙΝΟΣ ΖΩΣΙΜΟΥ ΛΑΜΠΤΡΕΥΣ
ΜΟΥΝΥΧΙΩΝΑ ΤΙΤΟΣ ΦΛΑΥ. ΑΛΥΠΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ
ΘΑΡΓΗΛΙΩΝΑ ΤΙΤΟΣ ΦΛΑΥ ... ΙΑΝ ... ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ
ΣΚΙΡΟΦΟΡΙΩΝΑ ΑΝΘΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΚΑΡΗΣ ΘΙΑΝΘΟΥ ΛΑΜΠΤΡΕΙΣ
ΕΚΑΤΟΜΒΑΙΩΝΑ ΩΛΟΣ ΠΟΝΤΙΟΣ ΝΥΜΦΟΔΟΤΟΣ ΑΖΗΝΙΕΥΣ
μεταΓΕΙΤΝΙΩΝΑ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ ΗΡΩΝ ΣΟΣ...Γ....Ν

Hanc autem inſcriptionem poſitam fuiſſe, cum jam ſub Romanorum imperio eſſent Athenienſes, non male conjicit, meo judicio, eruditiſſimus Sponius, ex nominibus aliquot mere Latinis, quæ in illa (præcipue ſi totam, quanta reſtat, perlegas) occurrunt. At majoris ponderis eſt, quod obſervet, hinc clare nobis eluceſſere rectum ac verum ordinem *menſium*, qui apud Athenienſes obtinebant. Interim omittit idem in deſcriptione menſem Ἐλαφηβολιῶνα, qui, inſerendus inter Γαμηλιῶνα & Μυνυχιῶνα melius a Whelero obſervatus, huic laterculo hoc modo inſertus fuit,

ΕΛΑΦΗΒΟΛΙΩΝΑ ΛΙΚΙΝΝΙΟΣ ΠΟΛΥΑΙΝΟΣ
ΚΟΛΛΥΤΕΥΣ,

Sic contra ab hoc ipſo Whelero, dum eandem excerpſit, ſimili, ſive ἀβλεψίᾳ, ſive feſtinatione, menſis Ἀνθεστηριὼν (qui tamen apud Sponium, ac quidem ſuo loco, comparet) prætermiſſus eſt. Namque ambo, ut videtur, XII. menſium numero contenti fuere; minime advertentes, illum annum fuiſſe ἐμβολιμαῖον, eique menſem ἐμβόλιμον (qui tertio quoquo anno recurrebat, eique inſerebatur, ac ſemper Ποσειδὼν erat) hîc quoque fuiſſe inſertum. Hinc enim *Poſideon*, qui alias tantum ſemel occurrere debuerat, bis ſeſe in hac inſcriptione prodit; ſicque ΠΟΣΕΙΔΕΩΝ Α, ut ἐμβόλιμος, atque hinc ſtatim ΠΟΣΕΔΕΩΝ Β, nullo facto interſtitio occurrunt, quod ſic annus iſte XII. menſium eſſet. Quod aliter apparet in alterius inſcriptionis fragmento, apud eoſdem reperiundo; ut in quo illud Α. aut Β. minime reperiuntur:

ΒΟΗΔΡΟΜΙΩΝΑ ΙΟΥΛΙΟΣ ΕΥΦΡΑΝΩΡ
ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ
ΠΥΑΝΕΨΙΩΝΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΡΚΟΥ
ΒΑΣΙΛΕυς
ΜΑΙΜΑΚΤΗΡΙΩΝΑ ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΑΡΙΣΤΟ
ΒΟΥΛΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ
ΠΟΣΕΙΔΕΩΝΑ ΑΡΤΕΜΟΝ ΜΕΝΟΔΩΡΟΥ
γαργηΤΙΟΣ.

Niſi quis pro ΓαργηΤΙΟΣ legere malit ΣφητΤΙΟΣ: Quamvis utram lectionem eligas, id hic minime ad rem nobis propoſitam faciat. Ex tali autem poſito menſium ordine, (quocum Joſephus Scaliger concordat) nobis fere videre licet, cuinam Latinorum menſi quiſque horum Athenienſium reſpondeat: modo fidem apud nos hi ſequentes ſcriptores reperiant; inter quos Plutarchus, in Julii Cæſaris vita ita loquitur: χειμῶνος

μῆν@ ἐν τροπαῖς ὄντ@, ἱσαμένε Ἰανυαρίε μlwὸς (οὗτος δ' ἂν εἴη Ποσειδεὼν Ἀθηναίοις) ἀφῆκεν εἰς τὸ πέλαγος. *Circa solstitium brumale ineunte mense Januario, (qui apud Athenienses Posideon sit) in salum demisit se.*

De Anthesterione idem ita, in Syllæ vita: Ἑλεῖν δὲ τὰς Ἀθήνας αὐτὸς φησιν ἐν ὑπομνήμασιν, Μαρτίαις Καλένδαις, ἥτις ἡμέρα συμπίπτει μάλιστα τῇ νεμlwίᾳ τοῦ Ἀνθεσηριῶν@. *Ipse commemorat in commentariis Sylla, cepisse se Athenas Cal. Martiis, qui dies plane in primum diem incidit mensis Anthesterionis.* tum & Appianus Belli Civilis lib. 2. hoc modo: Τελευτῆσαι τὸν Καίσαρα ἐν ἡμέραις αἷς καλοῦσιν Εἰδοῖς Μαρτίοις, Ἀνθεσηριῶν@ μάλιστα μέσου. *Obiisse Cæsarem die illo quem vocant Idus Martios, medio potissimum mensis Anthesterionis.* tum rursus Plutarchus in Publicola, de Metageitnione, sic notat: Εἰδοῖς οὖν Σεπτεμβρίοις (ὁ συντυγχάνει περὶ τὴν πανσέλlwον μάλιστα τοῦ Μεταγειτνιῶν@) ἠθροισμένων ἁπάντων εἰς τὸ Καπιτώλιον. *Idibus Septembribus, quod tempus incidit potissimum in plenilunium mensis, quem vocant Athenienses Metageitniona, quum in Capitolium omnes convenissent.*

Ita enim responderit ὁ

Ποσειδεών, Januario.	Σκιροφοριών, Julio.
Γαμηλιών, Februario.	Ἑκατομβαιών, Augusto.
Ἀνθεστηριών, Martio.	Μεταγειτνιών, Septembri.
Ἐλαφηβολιών, Aprili.	Βοηδρομιών, Octobri.
Μουνυχιών, Majo.	Πυανεψιών, Novembri.
Θαργηλιών, Junio.	Μαιμακτηριών, Decembri.

At Theod. Gaza, & qui ipsum hic sequuntur, *Anthesterionem* faciunt *Novembrem*; *Boedromiona*, *Augustum*, &c. Alii aliter eos ordinant. Ac quidem Gaza ex etymologia vocis, ratione *Antesterionis* ἀπὸ τοῦ ἀνθέων σερεῖν τὴν γῆν argumentatur. Cui contradicunt, ipsi longe antiquiores, ta-

 lumque

liumque rerum inde magis gnari, Philostratus atque Harpocration: quorum primus illud nomen ἀπὸ τῶν ἀνθῶν quibus florere incipit, derivat; alter vero ita: Ἀνθεστηριών. ὄγδοος μὴν οὗτος παρ' Ἀθηναίοις, ἱερὸς Διονύσου. Ἴστρος δὲ ἐν τοῖς τῆς συναγωγῆς κεκλῆσθαί φησιν αὐτὸν, διὰ τὸ πλεῖστα τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀνθεῖν τότε. *Anthesterion. qui mensis est Octavus apud Athenienses ac Baccho sacer. Ister autem illum ait ita appellari, quod flores tunc maxime ex terra erumpant.*

Initium vero anni Attici ostendit nobis Dionysius Halicarnassæus, dum lib. I. ita de Troja capta loquitur: Ἴλιον μὲν γὰρ ἥλω τελευτῶντος ἤδη τοῦ θέρους, ἑπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς, ὀγδόῃ φθίνοντος [sive alias τρίτῃ ἐπὶ εἰκάδι] μηνὸς Θαργηλιῶνος, ὡς Ἀθηναῖοι τοὺς χρόνους ἄγουσι. περιτταὶ δὲ ἦσαν αἱ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ἐκπληροῦσαι μετὰ τὴν τροπὴν εἴκοσι ἡμέραι. ἐν δὲ ταῖς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, ταῖς ἀπὸ τῆς ἁλώσεως διαγενομέναις τά τε περὶ τὴν πόλιν οἴομαι διοικήσασθαι τοὺς Ἀχαιοὺς, καὶ τὰς πρεσβείας ἀποδέξασθαι τὰς περὶ τῶν ἀφεστηκότων, καὶ τὰ ὅρκια ποιήσασθαι πρὸς αὐτοὺς· τῷ δὲ ἑξῆς ἔτει, &c. *Ilium enim captum est æstate jam vergente, XVII. dies ante Solstitium æstivum, vigesimo tertio* [aut, si ipsa verba Dionysii retinere mavis, *deficientis octavo*] *die mensis Thargelionis quemadmodum Athenienses tempora computant. Sed post Solstitium supererant XX. dies, qui annum illum complebant. Itaque intra XXXVII. dies, qui urbis expugnationem sunt secuti, existimo Græcos res urbanas composuisse, & legatos ab illis, qui secesserant, recepisse; fœdusque cum ipsis fecisse. Sequenti autem anno, &c.*

Ex jam allatis Dionysii verbis constat, cum *Thargelion* Junio fere responderet *Thargelionemque* sequeretur *Scirophorion*, eumque rursus *Hecatombæon*, a 23. *Thargaleonis* die adhuc restasse ad *Hæcatombæonem* dies 37, ejusque adeo initium, initium novi anni constituisse: quo tempore &, (jam constitutis mensibus Romanorum) Augustus Mensis incipiebat.

bat. Quocum convenit, quod Harpocration, de quorundam mensium (ratione temporis) ordine loquens, ponat *Metageitnionem* Secundum numero, *Maimacterionem* quintum, *Posideonem* sextum (qui proinde cum Januario concidit) *Anthesterionem* octavum, & *Munychionem* decimum. Quæ plane cum marmoribus supra exhibitis conveniunt: simulque cum illis, quæ ex Plutarcho atque Appiano adduxi.

Non tamen usque quaque semper convenisse Atheniensium menses cum Romanis, videmus ex his Galeni Pergameni verbis, dum (quod notandum) ait: Ὅστις καιρὸς ἐν Ῥώμῃ μὲν ὁ καλέμενος Σεπτέμβριός ἐστιν, ἐν Περγάμῳ ἡ παρ᾽ ἡμῖν Ὑπερβερεταῖος, Ἀθήνησι ἡ Μυστήρια. *Quod tempus Romæ quidem vocatur September apud nos Pergami Hyperberetæus, apud Athenienses vero Mysteria.* quod sc. tunc illa celebrentur.

Sicut etiam videmus hinc Scaligerum, in laterculo suo mensium Atticorum, *Hecatombæonem* pro Julio habere, *Metageitnionem* pro *Augusto*, *Boëdromionem* pro *Septembri*: qui *Boëdromion* aliàs *October* est. Nempe, ut eruditis notum est, habebant Athenienses suos ἐξαιρέτες & ἐμβολίμες mensium dies, sicque menses cavos ac plenos; atque hinc quoque mensem ἐμβόλιμον, qui unicuique tertio inserebatur: eratque is anni istius decimus tertius, ac sequebatur *Maimacterionem*, præcedebat vero *Posideonem*, atque ita istis interpositus vocabatur tum *Posideon primus*; sequens autem (qui cum Latinorum *Januario* concurrebat, *Posideon secundus*: sicut & ex priori marmore, in quo omnes menses, (uti & simul ἐμβόλιμος) extant, clare liquet.

Anni autem, & mensium Atticorum rationem videmus traditam a Libanio, in secundo Argumento orationis Demosthenis adversus *Androtionem*; ac quidem hoc sequenti modo: Ἰστέον ὅτι οὐκ ἐψήφιζον οἱ Ἀθηναῖοι τὰς μῆνας κατὰ τὸν ἡλιακὸν δρόμον, ὡς ἡμεῖς ἀλλὰ κατὰ τὸν σεληνιακόν. κατὰ γὰρ τὸν ἡλιακὸν ἔχει ὁ ἐνιαυ-

τὸς

τὰς ἡμέρας τριακοσίας ἑξήκοντα πέντε. ὥστε συμβαίνει ἔχειν τὸν μῆνα ἡμέρας τριάκοντα καὶ τρίτον. Δεκάκις γὰρ τριάκοντα, τριακόσια· δὶς τριάκοντα, ἑξήκοντα· λοιπὰ πέντε. τὸ τρίτον τῶν δώδεκα, τέσσαρα· λοιπὴ μία. δωδέκατον δὲ τῆς μιᾶς δύο ὧραι ἐστίν. κατὰ δὲ σεληνιακὸν δρόμον ὁ ἐνιαυτὸς ἔχει τριακοσίας πεντήκοντα τέσσαρας. ὥστε συμβαίνειν τὸν μῆνα ἔχειν ἡμέρας εἴκοσι ἐννέα καὶ ἥμισυ. δεκάκις γὰρ εἴκοσι, διακόσια· δὶς εἴκοσι, τεσσαράκοντα· δεκάκις ἐννέα, ἐνενήκοντα· δὶς ἐννέα, δεκαοκτώ· καὶ τὸ ἥμισυ τῶν δώδεκα, ἕξ· ὥστε ὁμοῦ εἶναι ἡμέρας τριακοσίας πεντήκοντα τέσσαρας. ἀπολείπεται δὲ κατὰ τὸν ἡλιακὸν δρόμον ἡμέρας ἕνδεκα. ἃς Ἀθηναῖοι κατὰ τριετίαν συνάγοντες ἐποίουν τὸν Ἐμβόλιμον μῆνα τριάκοντα τριῶν ἡμερῶν. *Scire licet Athenienses mensium rationem non ex cursu Solis, ut nos, sed ex cursu Lunæ inivisse. Nam cursus Solaris habita ratione annus habet dies trecentos sexaginta quinque: secundum quam rationem mensis habet dies XXX. & trientem. Decies enim triginta, trecentos pariunt: bis triginta, sexaginta; reliqui sunt quinque. At tertia pars, seu triens duodecim, sunt quatuor; reliquus est dies unus: duodecima pars unius diei duæ horæ sunt. Ad cursum verò Lunæ annus habet dies 354. quo fit ut mensis quilibet diebus constet XXIX. & semisse. Nam decies viginti, ducentos pariunt: bis viginti, quadraginta: decies novem, nonaginta bis novem, decem & octo: dimidia pars duodecim sunt sex: ut in summa dies sint 354. cursu Solari summa breviore diebus 11. quos Athenienses post tertium quemque annum coacervantes mensem ex illis Embolimum dierum triginta trium conflabant.*

De hoc anno Lunari loquitur Plato lib. VI. de Legibus, dum ait: Ἐπειδὰν μέλλῃ νέος ἐνιαυτὸς μετὰ θερινὰς τροπὰς τῷ ἐπιόντι μηνὶ γίγνεσθαι, ταύτης τῆς ἡμέρας τῇ πρόσθεν πάντας χρὴ τοὺς ἄρχοντας συνελθεῖν εἰς ἓν ἱερόν. Quæ M. Ficinus vertit, *Omnis magistratus tam annui quam majoris temporis pridie Calendas, mensis illius, quo post æstivum solstitium novus incipit annus, in templum unum conveniant.*

Quod

Quod autem ad ἐμβολίμους menses attinet; inde est, meo judicio, cur veteres Scriptores quandoque inter se discrepant, ratione Mensium Atticorum, cum Romanorum mensibus componendorum: quod nempe illorum hic de anno ἐμβολιμαίῳ, alius vero de alio non ἐμβολιμαίῳ (ad ista non advertendo, saltem id non memorando) locutus sit; hincque & *Boëdromion* aliquando melius (licet rarius) cum *Septembri*, quam cum *Octobri* comparari potuerit.

Quare autem supra allatus *Gymnasiarcharum* catalogus, in lapide, de quo nunc loquimur, à *Boëdromione* incipiat, non verò ab *Hecatombæone*, cujus initio Magistratus Athenienses annuatim electi munera sua obire incipiebant, in causa est, quod *Gymnasiarchæ* (sicut χορηγοὶ primo mense post *Dionysia* modò celebrata, de novo creabantur ad hinc sequentia *Dionysia*) ita post *magna Mysteria*, quæ *Boëdromione* mense celebrabantur, electi videantur, atque ab iis muneris sui administrationem adiisse: quum publicus, seu politicus, Magistratus non essent.

CAPUT II.

Mysteria Magna *Atheniensium non* Pentaëterica, *sed* annua *fuisse; illaque non solis civibus, verum & peregrinis, post ritas expiationes &c. peractas, patuisse. Annorum interstitium à* Parvorum *initiatione usque ad* Magnorum ἐποπτείαν, *fuisse ut plurimum quinquennale; brevissimum autem, anno integro ad minimum intercedente.* Hierophantas *quoque non quinquennales, sed annuos fuisse. De initiatione Apollonii Tyanæi: hincque disseritur super loco Tertulliani, adversus Valentinianos, contra Scaligerum ac Meursium, &c.* Parva *quoque* Mysteria

steria fuisse annua, *non* Triëterica. *Nec* Triëterica Orgia *Thebanorum cum* Dionysiis *Atheniensium esse confundenda; neque hæc cum* Parvis Mysteriis: *quorum illa in* Ἄγραις, *hæc vero in* Λίμναις, *celebrabantur. De Demetrii Poliercetæ initiatione, &c. Ut* Mysteria *hæc Christiani quoque sensim æmulati fuerint: denique de duobus simul* Gymnasiarchis *uni eidemque mensi præfectis. Postremo, quid circa talia ac similia temporum tractus immutaverit, etiam exemplo Senatus Atheniensium, ratione numeri Senatorum, ostenditur.*

INterim hæc electio *Gymnasiarchorum*, ad, vel post, *Magna Eleusiniorum Mysteria*, firmat quoque opinionem illam, quæ statuit ista *Mysteria* non *Quinquennalia*, sed *annua* fuisse; quandoquidem *Gymnasiarchæ* minime *Quinquennales*, sed *annui* erant; ita tamen, ut unusquisque eorum menstruo tantum regimine potiretur.

Quo tamen solo argumento ista opinio non nititur, sed Herodoti etiam & Isocratis, & Aristidis disertis, sane, verbis: ut quorum primus ita; ex persona Dicæi Atheniensis exulis; atque inter Persas versantis: Τὴν δὲ ὁρτὴν ταύτην ἄγουσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτεα τῇ Μητρὶ καὶ τῇ Κόρῃ, καὶ αὐτῶν τε ὁ βουλόμενος, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μυεῖται. Καὶ τὴν φωνὴν τῆς ἀκούεις ἐν ταύτῃ τῇ ὁρτῇ ἰακχάζουσι. *Hoc vero festum QUOTANNIS Cereri & Proserpinæ celebrant. Et his Sacris quicunque vult, tum Atheniensium ipsorum, tum & aliorum Græcorum, initiatur. Et vox quam audis, est in hoc festo Bacchantium [sive Jacchum cum clamore deducentium.]* Neque aliter Isocrates; qui in Panegyrico suo ita loquitur: Δήμητρος γὰρ ἀφικνουμένης εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, &c. καὶ δούσης δωρεὰς διττάς, αἵπερ μέγισται τυγχάνουσιν οὖσαι, τούς τε καρποὺς, οἳ τοῦ μὴ θηριωδῶς ζῆν ἡμᾶς αἴτιοι γεγόνασι, καὶ τὴν τελετὴν, ἧς οἱ μετέχοντες περί τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς, καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡδίους τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν·

οὕτως

οὕτως ἡ πόλις ἡμῶν οὐ μόνον θεοφιλῶς, ἀλλὰ καὶ φιλανθρώπως ἔσχεν, ὥστε κυρία γενομένη τούτων ἀγαθῶν, οὐκ ἐφθόνησε τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὧν ἔλαβεν ἅπασι μετέδωκεν. Καὶ τὰ μὲν ἔτι καὶ νῦν ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΤΟΣ δείκνυμεν. τῶν δὲ συλλήβδην τὰς εὐεργεσίας, καὶ τὰς χρείας, καὶ τὰς ὠφελείας τὰς δι' αὐτῶν γενομένας ἐδιδάξαμεν. *Nam quum Ceres post raptam Proserpinam, erroribus acta in regionem nostram pervenisset; nostrisque majoribus ob accepta beneficia (quæ non nisi initiatis audire fas est) bene cupiens, amplissima duo munera largita esset: fruges, quæ in causa fuerunt, ne more belluarum viveremus: & arcana illa sacra, quibus initiati qui sunt, hi & de vitæ exitu, & universo ævo spem habent meliorem: adeo non tantum accepta Diis, sed & in homines benigna fuit nostra urbs, ut nemini tanta bona invideret: sed quæ acceperat, omnibus impertiret. Et hæc quidem etiam nunc* QVOTANNIS *ostendimus: illarum autem beneficia omnia, utendique rationem, & utilitates inde capiendas, edocuimus.*

Nec denique minus clare id ostendit Aristides, in Eleusinia sua oratione, his verbis: Πανηγύρεις τοίνυν αἱ μὲν ἄλλαι, δι' ἔτους πέμπτου καὶ τρίτου πληροῦνται. μόνη δὲ ἡ τῶν Μυστηρίων, παντὸς ἔτους ἐπίκησον εἶναι. *Et alii quidem conventus publici [& Sacri] quinto quoquo, vel tertio celebrantur anno: hic autem, ad quem pertinent Mysteria SINGVLIS ANNIS instaurantur:* tum & per hæc, in Panathænaica: Ἀλλὰ μὲν τῶνγε Μυστηρίων, τὰ μὲν ὡς ἀρχαῖα τετίμηται· τὰ δὲ ὡς ἀναγκαῖα· τὰ δὲ ὡς πλείστοις γνώριμα. πάσαις τοίνυν ταῖς ψήφοις προφέρει τὰ Ἐλευσίνια. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων οὐχ ἡμῶν ὁ λόγος. μόνοι δὲ τῶν Ἑλλήνων ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΤΟΣ ποιεῖτε πανήγυριν, οὐδεμιᾶς πενταετηρίδος φαυλοτέραν. καὶ δέχεσθε τῷ Ἐλευσινίῳ πλείους ἢ ἕτεροι τῇ πάσῃ πόλει. καὶ πάντας ἐρίζουσιν ἀεὶ τὴν παροῦσαν ἑορτὴν νικᾶν πολυανθρωπίᾳ. *Mysteria porro quum alia propter antiquitatem, nonnulla necessitatis, quædam etiam celebritatis causa in honore sint, omnibus utique modis præstant Eleusinia. Ut autem de*

 aliis

aliis dicere supersedeam, soli certe Græcorum QVOTANNIS panegyrin nullis QVINQVENNALIBVS deteriorem celebratis; pluresque in Eleusinium (templum) quam reliqui in urbem totam recipitis: omnibus etiam hanc solennitatem hominibus turbâ superare contendentibus.

Quæ præterea tam ex his Aristidis, quam quoque ex Herodoti & Isocratis, verbis liquent, sunt, ad *Magna* illa *Mysteria* (non solummodo ad *Parva*) non solos Athenienses, verum & reliquos Græcos, tum vero & alios, undecunque exteros homines admissos fuisse. Quod posterius non solius Apollonii Thyanæi, uti & Demetrii regis exemplis, sed & Ciceronis tum verbis, tum etiam ipsius atque Attici exemplo, clarescit. Ita namque ille libro I. de Natura *Deorum: Mitto Eleusinem sanctam illam & augustam, ubi initiantur gentes oræ ultimæ:* sicut & lib. 2. de *Legibus*, per dialogum, loquitur: *M. Quid ergo agent Jacchus Eumolpidæque nostri, & augusta illa Mysteria, siquidem sacra nocturna tollimus? non enim populo Romano, sed omnibus bonis firmisque populis leges damus.* ATT. *Excipis credo, illa, QVIBVS IPSI INITIATI SVMVS.* M. *Ego vero excipiam. Nam mihi cum multa eximia Divinaque videntur Athenæ tuæ peperisse, atque in vitam hominum intulisse, tum nihil melius illis Mysteriis, &c.*

Temporibus autem magis antiquis peregrinos à Magnis fuisse exclusos, cum ex aliis, tum ex verbis Apollodori, (lib. 2. & mihi pag. 106.) clare liquet. Ita enim is de Hercule: Ἦν δ' οὐκ ἐξὸν τοῖς ξένοις ΤΟΤΕ μυεῖσθαι.

Verum enim vero hæc, similiaque, accurate pertractat Eruditissimus Meursius, in Eximio opere de Eleusiniis. qui tamen illa de *annorum interstitio* inter Minora ac Majora non satis bene cepisse videtur; sicut statim quoque docere conabor. Quod interim ad hæc *Mysteria* adhuc pertinet, (quodque addendum duco, dum jam sic extra oleas vagor) est,

eſt, permirum videri, magnum illum Joſephum Scaligerum, (quin & Meurſium, de quo quoque ſtatim) aſſerere, *Magna Myſteria* fuiſſe *Quinquennalia*. quod lib. I. de *Emendatione Temporum* pag. 29. ex Seneca Tragico ſic adſtruere conatur: *Nam Majora Myſteria erant Pentaëterica: de quibus idem Seneca, Hercule Furente,*

Quantus Eleum coit ad Tonantem
Quinta cum Sacrum revocavit æſtas;
Quanta cum longæ redit hora noctis,
Creſcere & ſomnos cupiens quietos
Libra Phœbeos tenet æqua currus,
Turba ſecretam Cererem frequentat,
Et citi tectis properant relictis
Attici noctem celebrare Myſtæ.
In Hippolyto.
Iam quarta Eleuſin dona Triptolemi ſecat,
Paremque toties libra compoſuit diem.

Nimirum fiebant τῇ εἰκάδι Βοηδρομιῶνος, *poſt confectum ſidus æquinoctii Autumnalis, quinto anno redeunte.*

Priora quidem de Olympicis ſacris, ut Quinquennalibus, clare ac vere dici conſtat. At nihil quod illa Myſteria quinquennalia faciat, à Seneca dici apparet.

Quæ autem ex Hippolito affert ſolummodo docent, Theſeum, qui iſta loquitur, jam poſt quatuor annos, quatuorque præterlapſa Eleuſinia, ab Inferis in lucem, adeoque & Athenas reverſum. Quod ut clarius pateſcat, Senecæ verſus, in iiſque Theſei verba, paulo altius repetam.

Tandem profugi noctis æternæ plagam,
Vaſtoque manes carcere umbrantem polum.
Ut vix cupitum perferunt oculi diem!

 Iam

Iam quarta Eleusis dona Triptolemi secat,
Paremque toties libra composuit diem:
Ambiguus ut me sortis ignotæ labor
Detinuit inter mortis & vitæ mala.
Pars una vitæ mansit extincto mihi
Sensus. Malorum finis Alcides fuit.

Magis stringere videntur ista Apollonii Thyanæi apud Philostratum (lib. IV. cap. 6.) verba: quæ tamen quoque pro *Quinquennalibus* istis nihil faciunt. Quod ut clarius perspiciatur (tum quia & inferius ad alia nobis inservient) etiam paulo altius repetenda videntur. Habent se itaque hoc modo: Ἀμελήσαντες δὲ οἱ πολλοὶ τοῦ μυεῖσθαι περὶ τὸν Ἀπολλώνιον εἶχον. καὶ τοῦτ' ἐσπούδαζον μᾶλλον, ἢ τὸ ἀπελθεῖν τετελεσμένοι. ὁ δὲ ξυνέσεσθαι μὲν αὐτοῖς αὖθις ἔλεγεν, ἐκέλευσε δὲ πρὸς τοῖς ἱεροῖς τότε γίνεσθαι· καὶ γὰρ αὐτὸς μυεῖσθαι. ὁ δὲ Ἱεροφάντης οὐκ ἐβούλετο παρέχειν τὰ ἱερά· μὴ γὰρ ἄν ποτε μυῆσαι γόητα, μηδὲ τὴν Ἐλευσῖνα ἀνοῖξαι ἀνθρώπῳ μὴ καθαρῷ τὰ δαιμόνια. Ὁ δὲ Ἀπολλώνιος οὐδὲν ἐπὶ τούτων ἥττων αὐτοῦ γενόμενος, οὔπω, ἔφη, τὸ μέγιστον, ὧν ἐγὼ ἐγκληθείην ἄν, εἴρηκας, ὅτι περὶ τῆς τελετῆς πλείω ἢ σὺ γιγνώσκω· ἐγὼ δὲ ὡς παρὰ σοφώτερον ἐμαυτοῦ μυησόμενος ἦλθον. ἐπαινεσάντων δὲ τῶν παρόντων, ὡς ἐρρωμένως, καὶ παραπλησίως αὐτῷ ἀπεκρίνατο, ὁ μὲν Ἱεροφάντης, ἐπειδὴ ἐξείργων αὐτὸν οὐ φίλα τοῖς πολλοῖς ἐδόκει πράττειν, μετέβαλε τοῦ τόνου καὶ μυοῦ ἔφη. σοφὸς γάρ τις ἥκειν ἔοικας. ὁ δὲ Ἀπολλόνιος, μυήσομαι, ἔφη, αὖθις· μυήσει δὲ με ὁ δεῖνα· προγνώσει χρώμενος, ἐς τὸν μετ' ἐκεῖνον Ἱεροφάντην, ὃς μετὰ τέτταρα ἔτη τοῦ ἱεροῦ προὔστη. Quæ ita reddit Federius Morellius: *Cum plurimi Apollonio circumstantes curam Sacrorum* [initiationem] *neglegerent, magis de illo videndo audiendoque, quam de se expiandis essent solliciti: ipse ad eos conversus, aliasque collocutum pollicitus, tunc sacris operam dare illos jussit, & se sacris initiari velle dixit. Verum Sacrorum Antistes, quem illi Hierophantam appellant, illum sacris admittere noluit, asserens nunquam se initiaturum esse hominem incantatorem,* nec

nec Eleusinem patefacturum ei qui purus à dæmonibus non esset. Apollonius nihil propterea dejectus animo: Maximum, inquit, eorum, in quibus accusari possem, omisisti, quod cum de sacris, arcanisque mysteriis multa plura, & secretiora, quam tu, cognoscam: tamen ad te tanquam sapientiorem initiandus accesserim. Cum omnes qui aderant responsionem illam constanter, aperteque factam laudarent, & sacrorum Antistes odiosum se, molestumque omnibus esse animadverteret, quod illum sacris prohibuisset, mutatâ voce, Initiare, inquit, vir enim sapiens esse videris. Tunc Apollonius: Ego certe paulo post initiabor, & digito quendam ex circumstantibus notans: Ille, inquit me initiaturus est, divinatione quadam præmonstrans eum qui Antistes templi futurus erat, quod post quartum annum evenit.

Quæ Apollonii, apud Philostratum, verba nihil aliud volunt, quam quod, post quadriennium Athenas reversus hic Apollonius, sese initiari curaturus esset ab illo, qui tum temporis futurus esset *Hierophanta;* adeoque ab illo, qui quadriennio post hunc præsentem *Hierophantam* isto munere decorandus esset: non vero indicant quod hujus præsentis *Hierophantæ* munus, nullis aliis interpositis *Hierophantis*, eousque perduraret. Quandoquidem istud jam peractis *Mysteriis* finiretur, aliusque denuo eligendus esset: neque ulla exempla, quod sciam, se prodant, per subsequentia sibi quatuor *Magna Mysteria*, unum eundemque hominem in istius muneris administratione permansisse. Et ex jam antedictis indubitatò patet, hæc *Magna Mysteria* (sicut id de Minoribus quoque verum est, atque statim obiter ostendetur) *annua*, non vero *quinquennalia* fuisse. unde & sequitur *Hierophantas* non *Quinquennales* sed annuos fuisse: sicut id in Ἀρχιερεῦσι, seu *Pontificibus*, locum habebat; nisi illi istud ἀρχιερείας munus ex jure Hæreditario, vel aliter in perpetuum, sive ad vitam, obtinerent. Interim verbulo monendum censeo lectorem Græce peritum, ut, sicut alibi,

alibi, sic maxime hic, verba Græca Philostrati cum versione Morellii conferat. Qui sane, an ipse interpres fuerit, an vero aliquis ex ipsius discipulis, valde dubito.

Porro idem Scaliger, de iisdem Magnis Mysteriis, libro V. de Emend. Temp. pag. 418. ut illa fuisse Quinquennalia hæc Tertulliani verba (ex primo capite libri adversus Valentinianos) affert: *Nam & illa Eleusinia, heresis & ipsa Atticæ superstitionis, quod tacent, pudor est. Iccirco & aditum prius cruciant: diutius initiant, quam consignant: cum & portas ante quinquennium instituunt, ut opinionem suspendio cognitionis ædificent: atque ita tantam Majestatem exhibere videantur, quantam præstruxerunt cupiditatem. Sequitur jam silentii officium. Attente custodiunt, quod tarde invenitur. Cæterum tota in adytis divinitas, tot suspiria portarum, totum signaculum linguæ, simulacrum membri virilis revelatur.*

Legit in his Tertulliani Verbis Magnus Scaliger; ac cum illo etiam Meursius, & Salmasius, pro *cum & portas*, aliter, nempe *cum epoptas*; sicut & pro *siparia*, aut, si mavis, *suspiria*, *portarum* legunt *suspiria epoptarum*.

Itane *instituebant* ante quinquennium *Epoptas?* quum tantum post quinquennalem institutionem Epoptæ fierent; tandiuque simpliciter mystæ manebant, donec ad ἐποπτείαν admittebantur? ac suspirabant Epoptæ, ut fierent tandem Epoptæ? Sane fateor hæc me plane non capere. Prius illud *& portas* levi mutatione emendari sic potest, *ad portas* (ut Petavius quoque vult) *quinquennium instituunt*: Atque ut aditus crucient, vel *siparia portarum* obtendant, (si ita legere placet) vel per diuturna *suspiria portarum*, sive *ad portas*, opinionem suspendio cognitionis ædificent, &c. Silentii officium, quod vocat, seu potius juramentum, præcessisse τὴν ἐποπτείαν minime negare velim: at per gradus, adeoque, ut per portarum præstructiones, initiationes has, quas Ter-

Tertullianus confuse satis proponit, ad ἐποπτείαν processisse nullum dubium est. Atque hisce illustrandis non male, ut puto, faciunt illa, quæ Seneca *Nat. Quæst.* lib. VIII. cap. 31. ita profert: *Non semel quædam sacra traduntur: Eleusis servat quod ostendat revisentibus. Rerum natura sacra sua non semel tradit. Initiatos nos credimus; in vestibulo ejus hæremus. Illa arcana non promiscue, neque omnibus patent. REDVCTA & interiore sacrario clausa sunt.*

Unde & Psellus: Ἐπὶ τῶν λεγομένων τελετῶν, τὰ μὲν ἄδυτα ἦν, ὡς δηλοῖ καὶ τοὔνομα· τὰ δὲ παραπετάσματα [*portæ* & *Siparia*] προβέβληνται, ἀθέατα ἐν τοῖς ἀδύτοις φυλάττοντα. ἐν δὲ τοῖς Ἐλευσινίοις οὐκ ἀνεμίγνυτό τε ταῦτα, καὶ ἀνεγυμνοῦντο τὰ κεκρυμμένα. ἐγίνετο γὰρ τοῦτο ἐν περιόδοις ἐτῶν, ἵνα μὴ τὰ ἀβέβηλα βεβήλοις πολλάκις ὀπταίνοιτο. *Quod ad initiationes, quæ dicuntur, alia quidem adyta, vel recondita erant, ut & nomen innuit. vela autem propendebant, invisibilia ista, quæ in adytis erant, custodientia. In Eleusiniis vero non commiscebantur illa, & revelabantur occultata. Fiebat enim illud PER CIRCVITVS ANNORVM, ne profana sacrosanctis mixta* (ut aliàs sæpius fieri poterat) *cernerentur.* Ita enim istud πολλάκις hìc exponendum duco.

Quin & huc optimè faciunt illa, quæ Clemens Alexandrinus, Protreptici libro V. habet: Οὐκ ἀπεικότως ἄρα καὶ τῶν μυστηρίων τῶν παρ' Ἕλλησιν ἄρχει τὰ καθάρσια, καθάπερ ἐν τοῖς βαρβάροις τὸ λουτρόν. μετὰ ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ μικρὰ μυστήρια, διδασκαλίας τινὰ ὑπόθεσιν ἔχοντα, καὶ προπαρασκευῆς τῶν μελλόντων. ὁ μανθάνειν ἔτι ὑπολείπεται, ἐποπτεύειν δὲ, καὶ περινοεῖν τὴν φύσιν, καὶ τὰ πράγματα. *Non indecenter ergo & Mysteria, quæ apud Græcos inchoant lustrationes, quemadmodum & apud Barbaros lavacrum. Post hæc autem sunt Parva Mysteria, doctrinæ quoddam fundamentum habentia, & præparationis futurorum: Magna vero universorum. DISCERE NON AMPLIVS RESTAT,*

RESTAT, *contemplari vero*, *& comprehendere naturam & ipsa facta.*

Instituebantur ergo tandiu, donec satis perfecti in illa doctrina, ut digni, ad istam ἐποπτείαν (exacto tamen prius, ut dixi silentii juramento) admitterentur. Præcedebant autem antequam ad *Parva* admitterentur Sacrificia & purificationes, seu καθάρσεις. Quæ tamen minime ostendunt, *Magna Mysteria* fuisse *Quinquennalia*; sicut & *Salmasius*, & *Petavius*, illa *Annua* fuisse statuunt.

Celeberrimus verò, ratione Græcarum Antiquitatum, Meursius, illa etiam, si verba ejus bene capio, *quinquennalia* fuisse statuit; quamvis aliam rationem circa progressus, a Minoribus ad Majora, ineat. ita enim ille loquitur, Eleusiniorum suorum cap VIII, post verba ista Tertulliani (contra Valentinianos) allata: *Atque hoc* [initiari nempe diutius &c.] *de iis est capiendum*, *qui ipsis Mysteriis Majoribus initiabantur.* *Nam* [*NB*] *quos primis minoribus initiari contigisset*, *iis opus quadriennium exspectare*; *quos secundis*, *triennium*; *quos tertiis*, *biennium*; *quos quartis unum tantum annum*; *idque minimum intervallum omnium erat.* *Et de his Plutarchus sentit*, *in Demetrio.* Ἐπόπτευον ἢ τὐλάχιστον ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐνιαυτὸν διαλιπόντες. *Conspiciebant autem minimùm ab magnis annum interponentes.* *Sed luxatus*, *corruptusque*, *iste locus*; *& legendum*, ἐπόπτευον ἢ ἐπὶ τῶν μεγάλων, τὐλάχιστον ἐνιαυτὸν διαλιπόντες. *Conspiciebant autem in magnis*, *minimùm interponentes annum.* *Epoptæ enim*, *fiebant in Magnis anno minimum uno*, *postquam Mystæ facti essent*: *non autem post Magna anno uno*, *in minoribus*, *quod ista lectio præ se fert.*

Hactenus J. Meursius. At If. Casaubonus (licet improbante D. Petavio) in textu Græco Plutarchi, pro ἀπὸ τῶν μεγάλων reponit, (ac bene meo judicio) ἀπὸ τῶν μικρῶν: uti statim videbimus, ubi de Demetrii regis, initiatione loquar.

Nunc

Nunc vero aliquid ſuper Meurſii opinione addam.

Is igitur vult Magna quidem fuiſſe *Quinquennalia*, Parva vero *Annua*. Sed plures paucioreſve annos intercurriſſe myſtis, prout primis, ſecundis, tertiis, quartiſve Myſteriis Parvis, poſt jam prægreſſa *magna*, initiati fuiſſent. Atque ita quidem, ut ſi jam primis Parvis poſt Magna illa recurrentibus, non ante iſtud fere Quinquennale ſpatium, quod inter iſta Parva, & proxime (poſt quatuor annos circiter) ſequentia Magna, initiati fuiſſent; ipſis eouſque antiquam Epoptæ fieri poſſent exſpectandum eſſet: ac ſic de cæteris. Verum talia minime ex Tertulliano, aut Plutarcho liquent; quorum verbis tamen hîc niti videtur.

Melius certe Cl. Salmaſius, qui ad Hiſtorias Auguſtas, aſſerit, his verbis: *Sciendum enim eſt parva & magna myſteria intra eundem annum agi ſolita, & utraque quotannis: parva Antheſterione menſe, magna Boëdromione. qui parva illa initia acceperat, non fiebat Epopta in magnis, ſed illis tantum initiabatur, deinde anno poſt* ἐπώπτευεν, *in iisdem ſcilicet* μυστηρίοις. *Sic magna illa* μυστήρια *erant tam* μυστικὰ *quam* ἐποπτικά. *Nam neceſſe erat iis primum initiari, deinde interjecto anno ut minimum in Sacrarium admitti,* καὶ ἐποπτεύειν *licebat, &c.* Quæ tum porrò ex Plutarcho ac Scholiaſte Ariſtophanis firmat.

Quare miror magnum illum Scaligerum, tam immenſæ lectionis ac memoriæ, tum & judicii, virum, ad illa, dum de myſteriis utriſque ſcriberet, non curatius attendiſſe. Sicut enim Magna ponit *Quinquennalia*, ſic Parva aſſerit fuiſſe *Trïeterica*. Quod & Petavius ad Themithium optime notavit.

Poſt enim allata (libro I. Em. Temp.) Heſychii & Thucididis verba, quibus de *Athenienſium Dionyſiis* loquuntur, addit: *De his manifeſto ſentit Seneca his Anapæſtis:*

Nos Cadmeis orgia ferre
Tecum ſolitæ condita ciſtis,
Cum jam pulſo ſidere brumæ
Tertia ſoles evocat æſtas:
Et ſpiciferæ conceſſa Deæ
Attica Myſtas clauſit Eleuſis.

Quibus notatur tempus fuiſſe circa finem hiemis, & præterea τεμπίεμα *fuiſſe: quæ [NB] & dicebantur minora myſteria.*

At quæ hîc a Choro canuntur ad Orgia Dionyſii Thebana; non vero ad Attica Dionyſia ſpectant. nec magis quam iſta Virgilii de Didone in furorem acta, ob Æneæ abitum;

Sævit inops animi, totamque incenſa per urbem
Bacchatur: qualis commotis excita ſacris
Thyas, ubi audito ſtimulant trieterica Baccho
Orgia, nocturnuſque vocat clamore Cithæron;

(Qui Cithæron mons erat Bœotiæ) aut hæc Lucani (lib. V.)
Parnaſſus gemino petit æthera colle
Mons Phœbo Bromioque ſacer, cui numine miſto,
Delphica Thebanæ referunt Triëterica Bacchæ.

Nam quamvis Delphi ac Parnaſſus in Phocide eſſent, Thebanæ tamen Bacchæ hîc ſua celebrabant Triëterica Bacchi Orgia.

Illum autem Parnaſſum non ſoli Apolloni verum & Baccho ſacrum fuiſſe, præter Lucanum, etiam Macrobius ac Pauſanias teſtantur; quorum poſtremus ita: Ἀπὸ δὲ τοῦ Κωρυκίου χαλεπὸν ἤδη καὶ ἀνδρὶ εὐζώνῳ πρὸς τὰ ἄκρα ἀφικέσθαι τοῦ Παρνασσοῦ· τὰ δὲ νεφῶν τί ἐστιν ἀνωτέρω τὰ ἄκρα, καὶ αἱ Θυιάδες ἐπὶ τούτοις τῷ Διονύσῳ καὶ τῷ Ἀπόλλωνι μαίνονται. *A Corycio antro vel expedito iter arduum ac difficile ad Parnaſſi juga. Sunt*

enim

enim ea supra nubes; & illic Thyades per furorem Sacra Libero & Apolloni faciunt.

Quod porrò illa quæ de Eleusi in Senecæ versibus memorantur, ad Minora Atheniensium (non Thebanorum) *Dionysia* spectent, patet & inde quod hæc Atheniensium post hiemem, jam ineunte vere, ac mense Anthesterione celebrarentur. Quo tempore licet & Thebanorum Triëterica celebrarentur, ista minime cum *Dionysiis Atticis* confundenda sunt; ut quæ æque annua erant ac Parva illorum Mysteria; quæ perverse admodum cum *Dionysiis* a multis confunduntur, & pro unis iisdemque habentur; eo quod uno eodemque mense quotannis ibi celebrata fuerint.

At *Parva Mysteria* celebrabantur in Ἄγρα sive Ἄγραις. Hinc enim (ne plura testimonia afferam) Stephanus, περὶ πόλεων, ait: Ἄγρα καὶ Ἄγραι, χωρίον ἑνικῶς καὶ πληθυντικῶς. ἔστι καὶ τῆς Ἀττικῆς πρὸ τῆς πόλεως, ἐν ᾧ τὰ μικρὰ μυστήρια ἐπιτελεῖται, μίμημα τῶν περὶ τὸν Διόνυσον. ἐν ᾧ λέγουσι καὶ τὸν Ἡρακλέα μεμυῆσθαι. *Agra & Agræ, locus ita singulari & plurali numero dicitur. Et est ille in Attica ante urbem, in quo & Parva Mysteria celebrantur, ad imitationem eorum, in quibus Bacchum initiatum dicunt.*

Quæ posteriora Stephani huic errori eruditis ansam dedisse videntur: namque ibi aliàs τὰ Μικρὰ τῆς Δήμητρος ἤγετο Μυστήρια; quum contra τὰ Διονύσια in *Limnis* celebrarentur. Hinc enim Demosthenes, in Oratione contra *Neæram*, ait: Διὰ ταῦτα ἐν τῷ ἀρχαιοτάτῳ ἱερῷ τοῦ Διονύσου ἐν Λίμναις ἔστησαν, ἵνα μὴ πολλοὶ εἰδῶσι τὰ γεγραμμένα. ἅπαξ γὰρ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου ἀνοίγεται, τῇ δωδεκάτῃ τοῦ Ἀνθεστηριῶνος μηνός. *Propter illa posuerunt ea in templo Bacchi quod in Limnis est; ne multi norint, quid in illis scriptum sit. Semel namque id unoquoque anno aperitur; duodecimo nempe die mensis Anthesterionis.*

Quæ verba nobis & locum, & tempus Magnorum Dionysiorum satis clare exprimunt. Uno autem eodemque anno

& Parva & Magna Mysteria fuisse celebrata, ostendunt nobis verba Plutarchi, ubi de Demetrii regis secundo Athenas adventu, & initiatione (in vita ipsius) ita loquitur: Τότε δὲ οὖν ἀναζευγνύων εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔγραψεν ὅτι βούλεται παραγενόμενος εὐθὺς μυηθῆναι, καὶ τὴν τελετὴν ἅπασαν ἀπὸ τῶν μικρῶν ἄχρι τῶν ἐποπτικῶν ἀναλαβεῖν. τοῦτο δὲ οὐ θεμιτὸν ἦν, οὐδὲ γεγονὸς πρότερον· ἀλλὰ τὰ μικρὰ τοῦ Ἀνθεστηριῶνος ἐτελοῦντο, τὰ δὲ μεγάλα τοῦ Βοηδρομιῶνος· ἐπώπτευον δὲ τοὐλάχιστον ἀπὸ τῶν μεγάλων [legendum certe cum Casaubono, μικρῶν] ἐνιαυτὸν διαλιπόντες. ἀναγνωσθέντων δὲ τῶν γραμμάτων, μόνος ἐτόλμησεν ἀντειπεῖν Πυθόδωρος ὁ Δᾳδοῦχος· ἐπέραινε δὲ οὐδέν, ἀλλὰ Στρατοκλέους γνώμην εἰπόντος, Ἀνθεστηριῶνα τὸν Μουνυχιῶνα ψηφισαμένους καλεῖν καὶ νομίζειν, ἐτέλουν τῷ Δημητρίῳ τὰ πρὸς Ἄγραν· καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐξ Ἀνθεστηριῶνος ὁ Μουνυχιὼν γενόμενος Βοηδρομιὼν, ἐδέξατο τὴν λοιπὴν τελετὴν, ἅμα καὶ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Δημητρίου ἐπιλαβόντος. *Porro repetens tunc Athenas, velle scripsit se, ubi eò venisset ilico initiari, Mysteriaque a Parvis usque ad ultima & recondita sacra, quæ epoptica appellant, omnia percipere. Id autem nefas erat, neque visum ante fuerat unquam: verum peragebantur Parva mense Anthesterione, Magna vero Boëdromione: ac demum recondita Sacra inspiciebant, interjecto a Parvis (ad Magna) ad minimum anno. Lectis autem literis ejus, unus sustinuit intercedere Pythodoros, qui Dadûchus erat; incassum tamen. Cæterum latâ, ex Stratoclis sententia lege, ut mensem Munichiona nuncuparent atque haberent Anthesteriona, Demetrium initiaverunt Mysteriis illis, quæ in* Ἄγραις *fiebant. Mox iterum ab Anthesterione Munychion conversus in Boëdromiona reliquas cæremonias recepit* [magnorum mysteriorum,] *simulque ad inspectionem Sacrorum quoque admissus est Demetrius.*

Credibile est ipsum mense *Munychione* Athenas appulisse, indeque factam fuisse hanc immutationem; ne exspectare ipsi

ipsi necesse foret; quum alias jam præterito Anthesterione Boëdromion etiam prætermittendus fuisset: hincque munichiona, ex ipsius nomine *Demetriona* appellatum fuisse: nisi id jam ad hoc priorem ejus adventum Athenas fecerint. Ita enim de isto facto Plutarchus: τέλος δὲ τὸν τε μῆνα τὸν Μουνυχιῶνα, Δημητριῶνα, καὶ τὴν ἡμέραν τὴν ἕνην καὶ νέαν, Δημητριάδα προσηγόρευσαν, καὶ τὰς ἑορτὰς τὰ Διονύσια, μετωνόμασαν Δημήτρια. *Ad postremum mensem Munychiona Demetriona, & diem trigesimum* [qui alias ἕνα καὶ νέα] *Demetriadem appellaverunt. Adhæc Dionysia, mutato nomine, vocaverunt Demetria.*

Ac forsan hac secunda vice ipso Munychionis mense Athenas appulit, ut initiaretur eo mense, qui ipsi sacer erat. Verum hæc nullius ponderis conjectura est; quamvis illa ab istius hominis ambitione ac vanitate non usque adeo abludat.

Hoc interim magis certum, ipsum nullis consuetis ad hæc καθαρσίοις, nisi λουτροῖς, seu θύμασιν & ἁγνείαις compendiosis admodum per ὑδρανὸν, usum, ad Mysteria illorumque ἐποπτείαν accessisse. Cum aliàs, ut supra monui, καθάρσεις, &c. etiam ipsa Minora præcederent. Inde enim (ut hæc addam) Arrianus lib. III. cap. 21. in Epictetum: Καὶ παρὰ τόπον ταῦτα ὠφελεῖ, καὶ παρὰ καιρὸν, καὶ μετὰ θυσίας δὲ, καὶ μετ' εὐχῶν, καὶ προηγνευκότα. καὶ προδιακείμενον τῇ γνώμῃ ὅτι ἱεροῖς προσελεύσεται, καὶ ἱεροῖς παλαιοῖς. οὕτως ὠφέλιμα γίνεται τὰ μυστήρια, &c. οὕτως εἰς φαντασίαν ἐρχόμεθα, ὅτι ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἐπανορθώσει τοῦ βίου κατεστάθη πάντα ταῦτα ὑπὸ τῶν παλαιῶν. *Pro ratione loci ac temporis prosunt. Item adhibito sacrificio, adhibitis precibus, castitate, animoque sic affecto, quod sis ad sacra accessurus, vetustasque cæremonias. Sic initia fiunt utilia, si eam præbeant opinionem, quod erudiendæ, & corrigendæ vitæ causâ hæc ab antiquis omnia sint instituta.*

Talibus autem καθαρσίοις, seu Lustrationibus præviis, posteriori-

ſterioribus ævis ſaltem, non ſemper ſic initiandos uſos fuiſſe, liquere videtur, ex exemplo Apollonii Tyanæi (verbiſque de illo jam ſupra allatis;) quod ſcilicet ille jam Epidauriorum, i. e. poſtremo, Myſteriorum Majorum die Athenas appulſus, non alia de cauſa ab initiatione prohibitus ab Hierophanta videatur; quam quod is ipſi γόης ſeu præſtigiator, atque impius videretur. qua ablata opinione, ac populo inſtante, Hierophanta ipſum (ſine ullis prægreſſis Minoribus myſteriis, eorumve initiatione) admittere paratus fuit. niſi id ſolummodo contigerit hominibus, qui jam valde ſapientes valdeque pii agnoſcerentur. Nam quamvis iſta verba, ὁ δὲ ξυνίστασθαι μὲν αὐτοῖς αὖθις, ἔλεγεν, ἐκέλευσε δὲ πρὸς τοῖς ἱεροῖς τότε γίνεσθαι· καὶ γὰρ αὐτὸς μυεῖσθαι reflecti queant ad illa, μυήσει μὲ δὲ ὁ δεῖνα, &c. tamen Hierophantæ verba indicant, ipſum Apollonio, ut & tunc temporis, eove ipſo die, initiaretur, inſervire voluiſſe; ac quidem, ut videtur, ſine prævia Minorum Myſteriorum initiatione. niſi forte hæ Epidauriorum die factæ initiationes tunc tantum Minorum myſteriorum loco fuerint quod interim plane incertum eſt.

Hæc *myſteria* autem ſenſim æmulati quoque ſunt Chriſtiani tertii, quartique &c. Seculorum: ut qui præter gradus Catechumenorum, illorum nempe qui privatim primum inſtituebantur. 2. inter Audientes. 3. inter Competentes numerabantur, ac tandem ad Baptiſmum atque Euchariſtiam admittebantur, iſta vocabula ἱεράρχος, ἱεροφάντης, μύησις, μυσταγωγός, τελετὴ, μυστήριον, πλήρωμος, ἐπόπτης, βέβηλος, ἐποπτεία pluraque alia hujus farinæ, belle imitati ſunt atque applicarunt. ſicut & non ſolos ἐνεργουμένους & pœnitentes, ſed & Catechumenos, nedum Ethnicos, a præſentia ac conſpectu ſuorum Myſteriorum, (quali nomine imprimis εὐχαριστίαν ſignabant) removebant. Verum enim vero de hiſce alibi occaſio dabitur copioſius diſſerendi, ſi Deus Opt. Max. ad illa mihi vitam atque otium largiatur: nunc igitur ad *Gymnaſiarchas* rever-

revertamur, a quibus jam tamdiu, & forsan non inutili opera, divagatus sum.

Circa inscriptionem itaque de qua nunc præcipue egi, ac cujus occasione, ad Mysteria aberraveram, adhuc illud notandum restat, binos quandoque (ut videtur) simul mensurnos illos fuisse *Gymnasiarchas*. Ita enim ibi linea undecima reperitur:

ΣΚΙΡΟΦΟΡΙΩΝΑ ΑΝΘΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΚΑΡΗΣ

ΟΙΑΝΘΟΥ ΛΑΜΠΤΡΕΙΣ.

Hi, nempe, *Anthos* & *Pancares* aut simul, sive uno eodemque mense, *Gymnasio* præfuerunt; aut, quod forsan verius, unus post alterum, prior scilicet ordinario modo ac tempore electus, posterior vero in locum prioris (vel quod ille vita functus esset, vel reipublicæ causa præsens adesse non posset; vel quod in reatu esset, vel ob aliam quamcunque demum causam) suffectus. Sicut & in Consulibus Romanis sæpe locum habuit: quamvis ibi tunc unus tantum in Fastis (nempe is qui ordinario tempore electus fuerat) nomen obtinuerit: hìc vero contrà duo simul, licet aliàs unus tantum ac solus, uno eodemque tempore hoc munus administraret. Verum hæc ut mihi ipsi dubia atque incerta, eruditiorum, (sicut & omnia mea) judicio submitto.

Interim duos pluresve *Archontes* simul in eodemque marmore, aut nummo, compare, jam supra, pag. 214, vidimus. At multas mutationes cum circa talia, tum & circa alia Respublicas ac Civitates passas fuisse lapsu temporum, aliisve occasionibus, lectione veterum scriptorum abunde innotescit. Sic namque, uti Respublica Romana multis, & circa regimen politicum, & circa munera sacra multis immutationibus subjecta fuit (sicut soli XV. viri Sacris faciendis abunde satis ostendunt; ut qui primum duo numero, post decem,

Iiii post

post quindecim, denique & plures numero, uti & Pontifices, aliique, fuerunt) ita & Respublica Athieniensium, non tantum circa Archontes, aliosque; sed & circa ipsum Senatum, ratione numeri (aliorumque) decursu temporum, aliisque ex causis, multum mutata fuit.

Ita namque videmus ipsorum Senatum, qui prius, ex Solonis instituto CCCC senatorum erat, postea a Clisthene CCCCC viralem fuisse factum; ac denique ob Antigonum ac Demetrium DC viralem: postremoque sic ascendendo & $\overline{X}$ viralem: donec rursus in CCC viralem conversus fuit: sicut illum CCC viralem Senatum videmus in his proxime sequentibus inscriptionibus, quarum prima apud Gruterum pag. 464. n°. 7. exstat, hoc modo:

ΤΟΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ
ΑΝΘΥΠΑΤΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΡΟΥΦΙΟΝ ΦΗΣΤΟΝ ΚΑΙ ΑΡΕ
ΟΠΑΓΕΙΤΗΝ Η . ΕΞ . ΑΡΕΟ
ΠΑΓΟΥ ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Η ΒΟΥΛΗ
ΤΩΝ ΤΡΙΑΚΟΣΙΩΝ ΚΑΙ Ο
ΔΗΜΟΣ Ο ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΕΥΝΟ
ΙΑΣ ΕΝΕΚΑ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕ
ΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ
ΑΝΕΣΤΗΣΕΝ ΠΡΟΝΟΟΥΝΤΟΣ
ΦΛΑΒΙΟΥ ΠΡΥΛΛΑΔΟΥ
ΛΛΟΥ ΔΙΑΣΕΜΝΟΤΑΤΟΥ
ΑΡΧΟΝΤΟΣ

Videat lector, an non hæc eadem sit cum nunc sequenti (nisi binæ inscriptiones, uti sæpius factum videmus, eidem homi-

homini, five uno eodemque tempore, five diverfis, pofitæ funt) quæ apud Sponium Itinerarii Tomo fecundo, pag. 336. tali modo extat:

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗΙ
ΤΟΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ ΑΝΘΥ
ΠΑΤΟΝ ΤΗϹ ΕΛΛΑΔΟϹ ΡΟΥ
ΦΙΟΝ ΦΗϹΤΟΝ ΚΑΙ ΑΡΕΟΠΑ
ΓΕΙΤΗΝ Η ΕΞ ΑΡΕΙΟΥΠΑΓΟΥ
ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ
ΤΡΙΑΚΟϹΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟϹ
Ο ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΕΥΝΟΙΑϹ ΕΝΕ
ΚΑ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕϹΙΑϹ ΤΗϹ ΠΕΡΙ
ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΑΝΕϹΤΗϹΕΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ ΦΛΑΒΙΟΥ ΠΟΜ
ΔΑΔΟΥΧΟΥ ΤΟΥ ΔΙΑϹΗΜΟ
ΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟ ΚΟΜΙΤΩΝ

Daduchi, autem, qui hîc in penultima linea memoratur, veftigia extant, in illa, quæ hanc modo præceffit: verum non prout a Grutero, fed a volaterrano edita fuit. [utramque enim exhibet, a Volaterrano, nempe, & a Grutero editam Erudit. Joannes Seldenus lib. II. cap. 4. de Synedriis.] Quarum, quæ Volaterrani eft, habet,

ΦΛΑΒΙΟΥ ΠΡΥ. ΔΑΔΟΥ-
ΛΛΟΥ ΔΙΑΣΕΜΝΟΤΑΤΟΥ
ΑΡΧΟΝΤΟΣ.

Ex quibus non difficulter (fi illa ex Sponio allata in au-

 xilium

xilium huc vocetur) extundas ΠΟΜ. ΔΑΔΟΥΧΟΥ. Quæ ſane male hîc a Grutero emendata videntur. Sexcentumviralis Senatus habemus exempla duo, apud eundem Sponium pag. 451. & 452. ejuſdem tomi. Quarum ſecunda magis integra (quamvis aliàs ejuſdem Cæſaris meminerint) ita habet:

Η ΒΟΥΛΗ Η ΕΞ ΑΡΕΙΟΠΑΓΟΥ ΚΑΙ Η ΒΟΥΛΗ
ΤΩΝ ΕΞΑΚΟΣΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΤΙΒΕΡΙΟΝ
ΚΛΑΥΔΙΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΥΠΑΤΟΝ
ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΔΗΜΑΡΧΙ
ΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΟΣ
ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ ΣΤΡΑΤΗΓΗΣΑΝΤΟΣ
ΕΠΙ ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΕΑ, &c.

Sicut & illa quæ pag. 471. in hunc modum incipit:

ΕΣΤΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΚΑΙ
ΘΕΟΙΣ ΣΕΒΑΣΤΟΙΣ ΚΑΙ ΤΗΙ
ΒΟΥΛΗΙ. ΤΗΙ. ΕΞ. ΑΡΕΙΟΥΠΑ
ΓΟΥ ΚΑΙ ΤΗΙ ΒΟΥΛΗΙ ΤΩΝ
ΕΞΑΚΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΙ ΔΗΜΩΙ, &c.

Senatûs denique, qui mille viris jam conſtabat, habemus in jam ſequenti hoc exemplum:

Η ΒΟΥΛΗ

Η ΒΟΥΛΗ ΕΞ ΑΡΕΙΟΠΑΓΟΥ ΚΑΙ
Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ Χ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ
ΙΟΥΛΙΑΝ. ΒΕΡΕΝΕΙΚΑΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ
ΜΕΓΑΛΗΝ ΙΟΥΛΙΟΥ ΑΓΡΙΠΠΑ ΒΑΣΙ
ΛΕΩΣ ΘΥΓΑΘΕΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟ
ΛΕΩΣ ΕΚΓΟΝΟΝ ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟ
ΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ ΤΗΣ ΠΟ
ΛΕΟΣ ΤΙΒ. ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΘΕΟΓΕΝΟΥΣ
ΠΑΙΑΝΙΕΩΣ

Addam huic inſcriptioni ſolummodo illa, quæ in Inſcriptionibus ſuis Atticis, ad Itinerarii Tom. II. calcem adjectis, notat eruditiſſimus J. Sponius: nempe hæc ſequentia: *Il eſt parlé au 25. chap. des Actes, des Apôtres de cette Reine Berenice & d'Agrippa Roy de Judée, devant qui S. Paul plaida ſa cauſe, & qui étoit frere de Berenice. Leur pere étoit Julius Agrippa, qui d'autres appellent Herodes Agrippa, ou Agrippa le vieux, qui fut frappé par un Ange a Ceſarée, comme il eſt raconté au 12. chapitre des Actes des Apôtres. Elle epouſa ſon oncle Herodes Chalcidicus frere du Roy Agrippa le vieux. Pour ce qui eſt de ce conſeil de Mille, je ne l'ay point vu cité dans les Livres, ni dans aucune autre Inſcription.*

CAPUT

CAPUT. III.

De Gymnasiarchis fœminis. *Fœminas non tantum Gymnasticæ studuisse, verum & bellicis. De fæminis Ætolorum, tum & de Arcadicis Tegeatum Mulieribus; ac de Merpessa; quacum componitur* Kenava *Harlemensis. Platonis supra isto negotio sententia. Machlium mulierum quoquo anno certamina. Denique reditur ad* fœminas Gymnasiarchas, *illasque obtinuisse ex lapide antiquo firmatur. De* Cabarno *non Deo, sed* sacerdote Cereris. *additurque occasione istius marmoris aliquid de fæminis* Philosophis.

De Xystarchis, *deque istis Erudit. Oct. Falconerii opinio. Illos in* Gymnasiis *Græcorum simul cum* Gymnasiarchis *locum non habuiße, paresve aut suppares istis fuiße.* Gymnasiarchas *fuisse Græcorum,* Xystarchos *vero Latinorum, &c. De* Xystarchis *Cretensium. De* Gymnasiis *in Elide, sive Olympia.* Xystos *in Italia partem tantum, ac quidem minorem Balneorum, constituiße. De* Xysticis *pro Athletis.* Gymnasia *ac* Xysti *quibus Dis dicati fuerint. De* Pontificibus, *sive* ἀρχιερεῦσι, *totius Xysti; qui sicuti Xystarchæ, ita & præfecti Balnearum Augustorum erant.*

POst *Gymnasiarchas*, qui virilis sexus erant, etiam aliquid addendum est de Gymnasiarchis fœminis, quas quoque locum inter Græcos obtinuisse, vel ex illis non obscure patet, quæ de *Agonothetidibus* (sive ut illas in Eliacis suis vocat Pausanias, ἀγωνοθετούσαις) jam supra quoque dixi. Ostendi namque ibi non solummodo pulchritudinis, certamina mulieres inter se decertasse, verum & cursus, & luctæ & Pancratii, &c. quibus agonibus bene decertandis, certe, ipsis *Magistræ*, seu *Gymnasiarchæ* necessariæ erant: imprimis,

mis, ubi puellæ, seu *Virgines* docendæ atque exercendæ essent. Cujusmodi magistræ, an ad exercitia bellica ipsis quoque præfuerint, plane incertum est: id tamen certum cum Ætolorum, tum & Tegeatarum in Arcadia, mulieres ad bella ac pugnas exiisse, atque in illis ut viros fortiter pugnasse. Ita enim nos (in Phocicis) de Ætolibus docet Pausanias: Ἐξεστρατεύοντο δὲ καὶ ὅκοθεν ἀπὸ τῶν πόλεων πᾶσαν ἡ ἐν ἡλικίᾳ· ἀναμεμιγμένοι δ' ἦσαν ὑπ' ἀνάγκης τι καὶ φρονήματος καὶ οἱ γεγηρακότες. συνεστρατεύοντο δὲ σφίσι καὶ γυναῖκες ἑκουσίως πλέον ἐς τοὺς Γαλάτας ἢ τῶν ἀνδρῶν τῷ θυμῷ χρώμεναι. *Confluxrit undique in castra ex oppidis omnis Militaris ætas; & ei etiam permisti senes, cum necessitate tum pristina virtute impulsi: Fœminæ certe ipsæ majore quam viri in Gallos ira incensæ, ultrò arma cepere.* Et hoc quidem ex vindicta, æque ac necessitate accidisse videtur: quod de *Tegeatorum* mulieribus non ita liquet; ut ex hisce Pausaniæ verbis (in Arcadicis) patet: Καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ Χάριλλος πρῶτον μὲν τότε ἐς τὴν Τεγεατῶν ἐσβάλλουσι στρατιᾷ. καὶ σφᾶς αὐτοί τε οἱ Τεγεᾶται καὶ γυναῖκες ὅπλα ἐνδῦσαι μάχῃ νικῶσι, καὶ τόν τε ἄλλον στρατὸν, καὶ αὐτὸν Χάριλλον ζῶντα αἱροῦσι. *Tunc primum Lacedæmonii Charilli ductu Tegeatarum fines cum exercitu adorti sunt. Eos non viri solum, sed fæminæ etiam sumptis armis prælio fuderunt, & cum cætero hostium exercitu etiam ipsum Charillum vivum ceperunt.*

Quin & ipsas has fœminas ibi victoriæ causam extitisse, post in iisdem Arcadicis, sic idem docet Pausanias: Ἔστι δὲ καὶ Ἄρεως ἄγαλμα ἐν τῇ Τεγεατῶν ἀγορᾷ· τοῦτο ἐκ τετύπωται μὲν ἐπὶ τῇ στήλῃ, Γυναικοθοίναν δὲ ὀνομάζονται αὐτόν. ἐπὶ γὰρ τὸν Λακωνικὸν πόλεμον, καὶ Χαρίλλου τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως τὴν πρώτην ἐπιστρατείαν, λαβοῦσαι αἱ γυναῖκες σφισιν ὅπλα ἐλόχων ὑπὸ τὸν λόφον, ὃν Φυλακλείδα ἐφ' ἡμῶν ὀνομάζουσι. συνελθόντων δὲ τῶν στρατοπέδων, καὶ τολμήματα ἀποδεικνυμένων ἑκατέρωθεν τῶν ἀνδρῶν, πολλά τε καὶ ἄξια μνήμης, οὕτω φασὶν ἐπιφανῆναι σφίσι τὰς γυναῖκας, καὶ εἶναι τὰς ἐργασαμένας ταύτας τῶν Λακεδαιμονίων τὴν τρόπην.

Kenava, maris animi femina prope quinquagenaria: cujus ductu ausæ pro mænibus munia militum obire, interque sclopetarios castra Hispanorum lacescere, non minus incitamento suis quam hostibus admirationi fuere.

Quibus addat lector, cui id lubet, allatum ab eodem paucis verbis interjectis, de Sancerranis simile fere exemplum.

Nec sane Plato talia in fœminis improbat; quin contrà omnia virilia exercitia etiam à mulieribus exerceri vult. Ita enim apud ipsum, libro VII de Legibus, Athenienses Hospes loquitur: Καὶ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ θηλειῶν ὁ μὲν ἐμὸς νόμος ἂν εἴποι, πάντα ὅσαπερ καὶ περὶ τῶν ἀῤῥένων ἴσα καὶ τὰς θηλείας ἀσκεῖν δεῖν. καὶ οὐδὲν φοβηθεὶς εἴποιμ' ἂν τοῦτον τὸν λόγον, οὔτε ἱππικῆς, οὔτε γυμνασικῆς, ὡς ἀνδράσι μὲν πρέπον ἂν εἴη, γυναιξὶ δὲ οὐκ ἂν πρέπον. ἀκούων μὲν γὰρ δὴ μύθοις παλαιοῖς πέπεισμαι. τὰ δὲ νῦν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἶδα ὅτι μυριάδες ἀναρίθμητοι γυναικῶν εἰσὶ περὶ τὸν Πόντον, ἃς Σαυρομάτιδας καλοῦσιν, αἷς οὐχ ἵππων μόνον, ἀλλὰ καὶ πέζων καὶ τῶν ἄλλων ὅπλων κοινωνία καὶ τοῖς ἀνδράσι ἴση προστεταγμένη, ἴσως ἀσκεῖται· λογισμὸν δὲ πρὸς τούτοις περὶ τούτων τοιόνδε τινὰ ἔχω. φημὶ, εἴπερ ταῦτα οὕτω ξυμβαίνειν ἐστὶ δυνατὰ, πάντων ἀνοητότατα τανῦν ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν τόποις γίγνεσθαι, τῷ μὴ πάσῃ ῥώμῃ πάντας ὁμοθυμαδὸν ἐπιτηδεύειν ἄνδρας γυναιξὶ ταυτά. σχεδὸν γὰρ ὀλίγου πᾶσα ἡμίσεια πόλις ἀντὶ διπλασίας οὕτως ἐστί τε καὶ γίνεται ἐκ τῶν αὐτῶν τέλων καὶ πόνων· καίτοι θαυμαστὸν ἂν ἁμάρτημα νομοθέτῃ τοῦτ' αὐτὸ γίγνοιτο. *Eadem quoque de fœminis quæ de Masculis lex mea sanciet. eadem enim ab utrisque volumus exerceri. Neque verebor dicere equestrem disciplinam atque gymnasticam, ita mulieribus ut viris honestam esse. Hoc enim ex veteribus audivi fabulis, fidemque adhibeo. Nostris etiam temporibus, non ignoro esse circa Pontum innumera mulierum millia, Sauromatidasque vocari, quibus non equorum modo, verum etiam arcuum cæterorumque armorum æqualis cura cum viris & exercitatio sit instituta. Sed rationem quoque ad hæc, hanc habeo. Ajo equidem si hæc ita fieri possunt, stultissimum hoc in nostris regionibus esse, ut non*

non iisdem studiis mulieres ac viri omni conatu consensuque dent operam. Ferme enim civitas omnis hoc modo pro dupla, dimidia fit, ex iisdem laboribus ac tributis. Qui sane Legislatoris error est mirus.

Mirum sane, hunc Platonem, qui adeo cuncta virorum exercitia etiam mulieribus attribui vult (sicut & ulterius de hac re non tantum hoc septimo, verum & quinto & sexto, differit) non & illa in ipsis desiderare, quæ Strabo lib. 3. de Hispanorum fœminis sic tradit. Κοινὰ δὲ καὶ πρὸς ἀνδρείαν, τήν τε τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν τῶν γυναικῶν· γεωργοῦσι γὰρ αὗται, τεκοῦσαί τε καὶ διακονοῦσι τοῖς ἀνδράσιν, ἐκείνους ἀνθ' ἑαυτῶν κατακλίνασαι. *Sicut & fortitudo non virorum modo, sed etiam mulierum communis est. Mulieres enim agros colunt, &, cum pepererunt, suo loco viros decumbere jubent, iisque ministrant.*

At propius ad propositum nostrum accedunt illæ *Machlyum* sive *Ausium*, virgines, de quibus ita in Melpemone sua Herodotus: Ὁρτῇ δὲ ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι. τῇ αὐθιγενέϊ θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν, τὴν Ἀθηναίαν καλέουσι. τὰς δὲ ἀποθνησκούσας παρθένους ἐκ τῶν τρωϋμάτων, ψευδοπαρθένους καλέουσι. πρὶν δ' ἀνεῖναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιεῦσι. κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεύουσαν ἑκάστοτε κοσμήσαντες κυνῇ τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλληνικῇ, καὶ ἐπ' ἅρμα ἀναβιβάσαντες, περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ. *Horum virgines, anniversario Minervæ festo, in honorem ipsius Deæ inter se bifariam divisæ, præliantur lapidibus fustibusque, dicentes ritus patrios ei peragere quam Minervam nominavimus: & quæ virgines è vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant. Sed Priusquam a pugnando desistant, hoc faciunt: Quæ virgo in pugna optimam operam navavit, eam, quoties hæc pugna fit, communi consensu cæteræ virgines exornant cum cætera armatura Græca, tum crista Corinthia, & Currui impositam circa Paludem circumducunt.*

Et

Et hîc forsan *γυμνασιάρχαι* fœminæ obtinuerunt; ſicut, licet obſcure, ſe produnt *Agonothetides*. Quod tamen circa curſus & cætera exercitia virginum Laconicarum, aliarumque (de quibus, ubi *Agonothetidibus* fœminis loquebar, dixi) minime obſcurum videtur.

Apud Parios, ſane, *γυμνασιάρχας* fœminas locum habuiſſe, clare patet ex jam ſequenti Inſcriptione: quod ſimul indicium eſt, ibi talia fœminei ſexus exercitia, hinc & certamina, obtinuiſſe. Extat autem illa in Sponii Miſcellaneis, pag. 335 (quamvis alia in nonnullis literarum forma,) hoc modo.

Υ Β Δ

ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΟΤΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΑΝΤΑ ΑΡΙΣΤΗΝ ΑΥΡ.
ΛΕΙΤΗΝ ΘΕΟΔΟΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΑ ΔΕ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΗϹ ΠΟΛΕΩϹ Μ. ΑΥΡ. ΦΑΥϹΤΟΥ ΑΡΧΙΕ
ΡΕΩϹ ΕΚ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΔΙΑ ΒΙΟΥ
ΤΟΝ ϹΕΒΑϹΤΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙϹΑΡΩΝ ΚΑΙ ΚΑΒΑΡΝΟΥ ΚΑΙ
ΓΥΜΝΥϹΙΑΡΧΟΥ ΤΗΝ ΓΥΜΝΑϹΙΑΡ
ΧΟΝ ΕΝ Ω ΚΑΤΕϹΚΕΥΑϹΕΝ ΚΑΙ ΑΝΕΝΕΩϹΑΤΟ
ΑΠΟ ΠΟΛΥΕΤΟΥϹ ΧΡΟΝΟΥ
ΠΕΠΟΝΗΚΟΤΑ ΓΥΜΝΑϹΙΩ Η ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗ ΠΑΡΙΩΝ
ΠΟΛΙϹ Η ΠΑΤΡΙϹ ΑΝΤΙ ΠΟΛΛΩΝ ΚΑΙ
ΜΕΓΑΛΩΝ ΤΙΜΗΝ ΛΑΜΒΑΝΟΥϹΑ Η ΔΙΔΟΥϹΑ
ΠΟΛΛΑΚΙϹ ΕΨΗΦΙϹΑΘΟ ΑΝΕϹΤΗϹΕΝ
ΑΥΤΗΝ ΕΝ ΑΝΔΡΙΑΝΤΙ ΜΑΡΜΑΡΙΝΩ ΤΗΝ ΦΙΛΟϹΟΦΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΔΡΟΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΑΙΔΑ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΡΙϹΤΟΤΟΚΙΑΝ . . . . .
. . . . ΟϹ ΑΠΗΓΛΑΙϹΕΝ

Quam Inſcriptionem ita exiſtimo eſſe vertendam: *Ex ſenatus Decreto Laude digniſſimæ, ac per omnia optimæ Aureliæ Letæ Theodoti filiæ, uxori vero Primi civitatis Marci Au-*

reli Fausti Pontificis ex proavis per totam vitam Augustorum & Cæsarum, qui & Cabarni Pontifex, & Gymnasiarcha fuit, ipsi Gymnasiarchæ, atque in eo Gymnasio quod extruxit ac renovavit operam danti Illustrissima Pariorum civitas, ob multa & magna (accepta beneficia;) honorem sæpius magis accipiens quam tribuens, decrevit atque erexit statuam marmoream ipsi huic viri, liberorum, ac patriæ amanti, ob fæcunditatem, &c.

Hæc ita vertere sustinui, quod valde dubitem, an illud ΠΕΠΟΝΗΚΟΤΑ, quod in linea, quæ hîc nona est, compareret, bene sit exceptum; tum & an ad illud Η, quod linea eadem habetur, non vox ΜΑΛΛΟΝ sit subintelligenda: tum denique an inter illa ΕΥΗΦΙΚΑΤΟ & ΑΝΕCΤΗCΕΝ non vocula ΚΑΙ interponenda sit. Quibus denique (quamvis jam aliter verterim) addi queat, an non illud ΠΟΛΛΑΚΙC, quod proxime (in eadem linea) antecedit, τῷ ΕΥΗΦΙCΑΤΟ jungendum sit: quod minime desint exempla, plures statuas diversis temporibus (quin & occasionibus) uni eidemque homini decretas ac dedicatas fuisse. Verum hæc, & totam hanc Inscriptionis, quæ minime integra est, versionem, Lectoris judicio permitto.

De *Cabarno* autem, qui linea quinta habetur, post alias insulæ *Pari* ex Stephano memoratas appellationes, hæc Doctissimus Sponius subjungit: *At etiam & Cabarnis a Cabarno, qui Cereri filiæ partum prodidit, ut ait Stephanus Byzantinus: quem ut Heroëm Deumve apud Parios cultum fuisse testatur hæc Inscriptio.*

Latet hîc (ut sat clare ex ipso Stephano constare potest) vitium Typographicum ac *partum* pro *raptum* perverse a typotheta positum fuit. Ita enim ipse Stephanus: καὶ Καβάρνιν ἀπὸ Καβάρνου τοῦ μηνύσαντος τὴν ΑΡΠΑΓΗΝ τῇ Δήμητρι τῆς θυγατρός. *A Cabarno qui Cereri* RAPTUM *filiæ indicavit.*

Ip-

Ipſius autem Sponii error eſt, quod *Cabarnum* hunc in Inſcriptione nominatum, *Heroëm* aut *Deum* faciat: quum tantummodo fuerit *Sacerdos Cereris*. quod ex Heſychio clare liquet; ut qui in Lexico ita: Καβάρνοι οἱ τῆς Δήμητρος ἱερεῖς, ὡς Πάριοι. *Cabarni ſunt Cereris ſacerdotes, ſecundum Parios.* Unde veriſimile eſt, *Cabarnum* iſtum, qui Cereri *Raptum* filiæ indicavit, a *Cerere* ipſius *Sacerdotio* fuiſſe honoratum; aut inde ipſius *Sacerdotes* ab illo *Cabarno* etiam (apud *Parios* ſaltem) *Cabarnos* fuiſſe denominatos: pene eodem modo ut *Bacchi* (ſicut & *Bacchæ* fœminæ) *a Baccho Deo* denominati fuerunt. Neque ipſe Stephanus de *Cabarno*, ut Deo, loquitur; aut illum hinc *Heroën Deumve* factum fuiſſe ullo modo indicat. Ac melius eruditiſſimus Begerus, in eximio illo *Theſauro Brandeburgico*, ad Pariorum nummos ibi pag. 425 exhibitos, hæc ad Stephani verba addit: *Inde certe Heſychius:* Καβάρνοι οἱ τῆς Δήμητρος ἱερεῖς, ὡς Πάριοι.

Quod autem hæc *Aurelia Leta*, in fine decimætertiæ lineæ, ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ, ſeu *Philoſopha*, vocetur, nullo modo mirum videri debet illis, qui Doctiſſimi Ægidii Menagii *Hiſtoriam Mulierum Philoſopharum* legerit; ſolumve Diogenem Laërtium, de vita Pythagoræ, vel alibi quoque, inſpexerit. Quin & ipſas *Meretrices* Philoſophiæ operam quandoque dediſſe, ex his Athenæi verbis (lib. XIII legendis) ſatis clare diſci poteſt: Καὶ ἄλλαι δὲ ἑταῖραι μέγα ἐφρόνουν ἐφ' ἑαυταῖς, παιδείας ἀντεχόμεναι, καὶ τοῖς μαθήμασι χρόνον ἀπομερίζουσαι, διόπερ καὶ εὔθικτοι πρὸς τὰς ἀπαντήσεις ἦσαν. *Et aliæ Meretrices* [de *Gnathæna* locutus fuerat] *ideo magnis ſpiritibus inflatæ gloriabantur; quod humanioribus literis ac diſciplinis* (Philoſophis) *tempus atque otium tribuerent: unde & acutiores & magis aptæ erant illis, quæ aut acute aut aculeatè ipſis dicta fuerant reſpondendis*, ſeu *retundendis*.

Priuſquam ab hiſce ad alia tranſeam, in illo tranſitu, ſuper

per inscriptione ista Pariorum, quam modo adduxi, notare, debeo me (post casu inspecta Sponii Miscellanea, cum jam pagella hæc typothetæ tradendæ essent) statuere illud ΜΑΛΛΟΝ, quod subintelligendum esse censebam, inde exscriptoris ἀβλεψία omissum fuisse; adeoque certò ibi esse inserendum. Id namque indicat ista, quæ ibi pag. 334 no. 39 exhibetur, atque itidem Pariorum est: ut in qua hoc ΤΕΙΜΗΝ ΛΑΜΒΑΝΟΥΣΑ ΜΑΛΛΟΝ Η ΔΙΔΟΥΣΑ clare exprimitur. Est autem illa hæc sequens:

Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ
ΤΟΝ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΠΑΙΔΑ ΤΟΥ
ΛΑΜ. ΦΛΑΒ. ΜΑΡΚ. ΣΚΡΕΙΒΩΝΙΑΝΟΥ ΚΛΑΥ
ΔΙΟΝ ΟΥΑΛ. ΜΕΝΑΝΔΡΟΝ ΤΟΝ ΛΑΜ. ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙ
ΩΝ ΕΙΚΟΝΙ ΛΑΕΙΝΗ ΔΙΑ ΤΕ ΤΑΣ ΠΡΟΣΟΥΣΑΣ
ΑΠΟ ΤΕ
ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΤΟΥ ΤΕΙΜΑΣ ΤΕ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ ΠΡΟΣ
ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΠΑΡΑΜΥΘΗΣΟΜΕΝΗ ΤΟΝ
ΑΝΔΡΑ ΤΕΙΜΗΝ ΛΑΜΒΑΝΟΥΣΑ ΜΑΛΛΟΝ Η ΔΙΔΟΥΣΑ
ΕΠΙ
ΤΗ ΤΟΥ ΑΝΔΡΙΑΝΤΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΙ ΠΡΟΜΟΙΡΩΣ
ΤΕΛΕΥΤΗ
ΣΑΝΤΟΣ ΚΑΘΑ ΕΨΗΦΙΣΑΤΟ Η ΠΑΤΡΙΣ ΕΝ ΤΩ
ΤΗΣ ΤΗ ΕΛΓ. . . . .
ΠΡΟΣΧΗΜΑΤΙ Υ. Β. Δ.

POst *Gymnasiarchas* etiam aliquid de *Xystarchis* mihi dicendum videtur: de quibus interse dissentiunt Mercurialis atque P. Faber, ambo viri eruditissimi; quibusque se mediatorem, seu conciliatorem, interponit ille, qui post ambos hosce pererudite super inscriptionibus Athleticis scripsit Octavius Falconerius: cujus verba ut huc afferam non extra propo-

po-

positum duco; sunt igitur hæc sequentia: *De Xystarchæ quidem munere non eadem opinio fuit eorum, qui præclare ante omnes de re Athletica scripserunt Mercurialis atque Fabri. Ille siquidem lib. I. cap. XII. Xystarcham secundum Locum a Gymnasiarcha inter Gymnasiorum ministros tenuisse vult, eumque Victorum & omnium præmiorum decernendorum Judicem ambobus Xystis stadio, ac cunctis Athletarum exercitationibus præfuisse; hic vero Lib. I. Cap. XXII. Xystarchæ cum Gymnasiarcha idem, aut geminum, ac non absimile munus, imo idem illius in Xysto, quod hujus in Gymnasio fuisse adversus Mercurialem contendit: quod & Suidæ testimonio asserit, qui ξυστάρχεῖν γυμνασίȣ ἄρχειν interpretatur. Ego vero si mihi tantis viris conciliandis sequestrem agere fas sit, fieri potuisse non abnuerim ut Xystarchæ munus in prima ejus apud Athletas institutione diversum fuerit a Gymnasiarchæ munere, quod ex ipsa utriusque vocis Origine, ac scriptorum etiam locis colligitur; verum quod utrumque circa easdem fere res versaretur, factum deinceps crediderim, ut unum pro altero promiscue usurpare scriptores cœperint, quod de aliis quoque rei Agonisticæ officiis accidisse mihi persuadeo. Cognata enim adeo sunt munera illa Agonothetæ Hellanodicæ, Alytarchæ, Brabeutæ, gymnasiarchæ, Xystarchæ, Prostatæ, Epistatæ, ut mirum non sit eorum aliquando notionem confusam, quod apud nonnullos scriptores observare licet: quamvis de uniuscujusque officio curiosius paulo inquirenti non nihil inter ea discriminis extitisse pateat. Utcunque res fuerit, certum est, non vulgaris dignitatis inter Athletica Xystarchæ officium fuisse, quem & purpura usum ex Ammiano lib. XXI. Hist. colligitur, qui Julianum Xystarchæ purpurato comparat, quique jus virgæ habuit, ut Hellanodicæ ac Brabeutæ, quibus dignitate haud inferiorem fuisse, ipse ex hac Inscriptione Cretensi conjicio apud Gruter. pag. MXCIV. 5.*

ATT-

ΑΥΤΤΙΩΝ. Η ΠΟΛΙC.
Τ. Φ. ΛΕΟΝΤΙΟΥ. ΤΙΟΝ.
ΚΥΡΕΙΝΑ. ΑΚΕCΤΙΜΟΝ
ΠΡΩΤΚΟCΜΟΝ. Β. ΑΓΟ
ΡΑΝΟΜΟΝ. Β. ΞΥCΤΑΡΧΗΝ
ΙΕΡΟΥ. ΑΓΩΝΟC. ΠΕΝΤΑ
ΕΤΗΡΙΚΟΝ. ΤΟΥ. ΚΟΙΝΟΥ
ΤΩΝ. ΚΡΗΤΩΝ. ΑΡΕΤΗC
ΕΝΕΚΑ. ΚΑΙ. ΤΗC. ΤΗΝ
ΠΟΛΙΝ ΑΔΙΑΛΕΙΠΤΟΥ. ΜΕ
ΓΑΛΟΨΥΧΙΑC. ΗΡΩΑ. ΚΑΙ
ΚΟCΜΟΠΟΛΙΝ
Τ. Φ. ΧΑΡΜΑΤΙΩΝ. ΤΟΝ
ΕΑΥΤΟΥ. ΠΑΤΡΩΝΑ

En tibi Flavium hunc Acestimum, sacri certaminis quinquennalis, quod à Communi Cretensium celebrabatur Xystarcham, hoc est Præsidem, quæ alibi Hellanodicarum, aut Agonothetarum partes erant. His omnibus accedit, quod inobservatum minime prætereundum, Xystarchæ munus perpetuum fuisse, &c.

Quamvis forsan temerarium eruditis videbitur, & me hîc Palæmonem agere; aliquid tamen in medium ut conferam quoque, me temperare nequeo.

Quæ igitur notanda censeo in hujus Falconerii verbis modo allatis sunt primò, ratione opinionis a Mercuriale defensæ, *Xystarcham* non *secundum loco* aut *ordine* fuisse, post *Gym-*

Gymnasiarcham 2. falsum esse *Xystarchæ* cum *Gymnasiarchæ* idem aut geminum munus fuisse ita *Xystarchæ* munus in Xysto fuerit, quod *Gymnasiarchæ* in Gymnasio: quod ambobus hisce tantum unicus præfectus esset: adeoque 3. hic tantis viris conciliandis frustra sequestrum egisse Falconerium: simulque falsum esse, ejusdem muneris fuisse Hellanodicas, & Athlothetas cujus erant *Xystarchæ*; cum priores horum Certaminibus Publicis præsiderent, Olympicis, Pythicis, similibusque, hi vero tantum Gymnasiis sive, ut in Italia vocabantur, *Xystis*; ac *Xystarchæ* nomen Græcis ipsis pene ignotum fuerit solaque in Creta insula *Gymnasiarchæ* isto nomine, prout liquet, venirent. In qua inscriptione, ut hoc in transitu dicam, loco ΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΚΟΝ legendum est ΠΕΝΤΑΕΤΕΡΙΚΟΥ.

Quod vero primam nostram notam attinet, nullibi patet duo talia munera, istisque nominibus, hocque illi subordinatum, in *Gymnasiis* obtinuisse: quum *Xystus* solum *Gymnasii* pars esset, ubi iidem Athletæ qui tempore æstivo sub dio exercebantur, *per hyberna tempora in tectis stadiis* (quæ ξυστὸς erant) *exercerentur*; sicut etiam iidem *Athletæ* per hyemem, *ex Xysto, sereno cœlo, prodeuntes sub dio exercebantur*; uti nobis testatur Vitruvius ex quo sua quæ de Gymnasio ac Xysto tradunt tum Mercurialis tum alii verbotenus afferunt.

Quum igitur & in *Xysto*, & in reliquo *Gymnasio*, apud Græcos iidem exercerentur *Athetæ*, nulla ratio fuit, cur iisdem alius moderaretur dum sub dio exercebantur, alius iterum cum ob frigora ac tempestates sub tecta sese exercendi causa conferrent: quum & præterea *Gymnasiarchæ* quidem in Græcia, atque in Italia *Xystarchæ*, toto *Gymnasio*, seu *Xysto* præfecti essent, ipsiusque & quæ ad illud pertinebant curam gererent: sed alios, (quos infra videbimus) sibi subjectos habebant, qui & in *Xysto* & in reliquo *Gymnasio* Ath-

letis moderabantur. Quæ jam dicta etiam ad Fabri opinionem refellendam suffecerint.

Neque hîc tractu temporis rem immutatam apud Græcos ita fuisse, ut Falconerii conciliatio locum habere queat, ex antiquitate ullo modo liquet multo minus vero, quod *Gymnasiarchæ*, adeoque & *Xystarchæ* ejusdem muneris fuerint cum *Hellanodicis* [qui tantum Olympiæ obtinebant Pluresque ut jam supra ostendimus simul numero erant] aut *Agonothetis*, qui per Græcim Quinquennalibus,aliisque Agonibus, seu certaminibus Publicis præsedebant; *Panegyriarchis* tamen subordinati; contra vero *Gymnasiis* tantum *Gymnasiarchæ*, aut *Xystarchæ* præessent; in quibus *Gymnasiis* tantum præludia fiebant, quibus Athletæ ad vera certamina, in Agonibus publicis præstanda, præparabantur.

Neque, juvat Falconerium inscriptio illa Cretensis a Georgio Douza primum ex Oriente allata, atque in ista illud ΞΥΣΤΑΡΧΗΝ ΙΕΡΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΚΟΥ &c. Quum procul omni dubio æque Cretenses sua *Gymnasia* habuerint; unde forsan & sua Lacedemonii, sicuti multa alia, in usum introduxerunt) ne de Cretensium, ἀνδρείων, sive *Syssitiorum*, inter se, ac cum aliis, certamina aliquid addam.

Sicut igitur ibi ad Quinquennale istud certamen Publicum totius Græciæ non rudes atque inexercitati accedebant, atque præcipue contra peregrinos, qui aliis in *Gymnasiis*, quin & in publicis certaminibus, se jam diu exercuerant, ac forsan victores imo & Hieronicæ essent; ita suis in *Gymnasiis* quoque exerceri debuerunt: quæ ξυστὸς, sicut in Italia, vocata fuisse illud nomen ξυστάρχης satis clare indicare videtur. Græcos autem & in istis locis ubi publica ea Certamina publica, ac Quinquennalia celebrabantur, sua sibi habuisse *Gymnasia*, ostendunt nobis ipsa Elis atque Olympia: de cujus Olympiæ *Gymnasio* ita in Eliacis Pausanias:

Ἀγάλ-

Ἀγάλματα δ' ἀντὶ τῶν ἀρχαίων, Κόρη καὶ Δήμητρα, λίθου δὲ τοῦ Πεντίλησιν Ἀθηναῖος ἀνέθηκεν Ἡρώδης ἐν τῷ γυμνασίῳ τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ. πεντάθλοις μὲν καθεστήκασιν ἐν αὐτῷ καὶ δρομεῦσιν αἱ μελέται· κρηπὶς δὲ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ λίθου πεποίηται. τὸ δὲ ἐξ ἀρχῆς καὶ τρόπαιον κατ' Ἀρκάδων ἐπὶ τῇ κρηπῖδι εἱστήκει. Καὶ ἄλλος δ' ἐστὶν ἐλάσσων περίβολος ἐν ἀριστερᾷ τῆς εἰσόδου τῆς ἐς τὸ γυμνάσιον. καὶ αἱ παλαίστραι τοῖς ἀθληταῖς εἰσιν ἐνταῦθα τῆς στοᾶς αὐτῆς πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον τοῦ γυμνασίου, προσεχεῖς τῷ τοίχῳ τῶν ἀθλητῶν εἰσιν αἱ οἰκήσεις: *Pro veteribus (nova) signa reposuit Deæ ipsius & filiæ e Pentelico lapide Herodes. Atticus, in gymnasio quod Olympiæ est, in quo certamina meditantur suæ quinquertiones & cursores. Crepido sub divo, lapidea eminet, in qua fuit olim erectum trophæum de victis Arcadibus: Ad sinistram ejus aditus qui in gymnasium fert, minor est ambitus, in quo Athletarum palæstræ. Parieti ejus porticus quæ in Gymnasio solis ortum spectat, contigua sunt Athletarum habitacula in Africum & occasum conversa.*

De veteri autem in Elide hæc sequentia habet: Ἐν δὲ Ἤλιδι ἀξία μνήμης γυμνάσιόν ἐστιν ἀρχαῖον, καὶ ὅσα τοὺς Ἀθλητὰς πρὶν ἐς Ὀλυμπίαν ἀφικνεῖσθαι, νομίζουσιν, ἐν τούτῳ γυμνασίῳ δρᾶν καθέστηκε. πλατάνοι δὲ μὲν ὑψηλαὶ διὰ τῶν δρόμων πεφύκασιν ἐντὸς τοῦ τείχους. ὁ σύμπας δὲ οὗτος περίβολος καλεῖται ΞΥΣΤΟΣ (Et cætera quæ infra ad huc latius afferentur.) *In Elide memoratu digna sunt, gymnasium vetus in quo Athletas, priusquam in Olympiam descendant, omnia facere institutum est, quæ ante certamen fieri mos ritusque majorum postulat. Intra maceriam per curriculi spatia consitæ sunt platani proceræ. Septum vero illud universum XYSTUS ex eo appellatur, quod Hercules, &c.*

Provocat Doctissimus Falconerius ad scriptores, quos interim nullos, præter Suidam Lexicographum, & A. Marcellinum historicum, profert: quibus tamen & Hesychium & Pollucem adjungere potuisset. Suidæ verba, in ipso Lexico

Aldinæ editionis sunt, Ξυστάρχης. τῶ γυμνασίου ἄρχης: Hesychii vero, Γυμνασιάρχης, ἄρχων τῶ ξυστῶ: tum &, γυμνάσιον, τόπος ἐν ᾧ ἀγωνίζονται: rursusque Suidas verbis a Falconerio, ut videtur, non animadversis, Γυμνάσια ἀλειπτήρια, ἢ βαλανεῖα, ἢ λουτρά. Quæ ad *Gymnasia Romana*, adeoque ipsorum *Xysta*, ac *Balnea* simul clare respicere videntur. hæc enim *Xysta* seu *Gymnasia*, *Balneis* juncta, quin & inclusa fuisse, ex Romanarum Historiarum scriptoribus, satis notum est, & in sequentibus ostendetur. Unde miror sane, circa balnea Romana, nonnullos scriptores (ubi de Xysto sermo est) provocare ad Vitruvium; qui tantum de Græcorum *Gymnasiis* (longe aliter ac Latinorum constructis) loquitur; ut ex hisce ipsius verbis (Lib. I. cap. XI. liquido patere potest: *Nunc mihi videtur (tametsi non sint Italicæ consuetudinis) palæstrarum ædificationes tradere explicate, & quemadmodum APUD GRÆCOS construantur monstrare.* Sicut & nomina Latinonorum hîc a Græcis diversa esse, eodem capite, sub finem, indicat.

Porro Pollux hoc modo loquitur: Τὰ δὲ χωρία τῆς ἀσκήσεως, ἀποδυτήριον, γυμνάσιον, παλαίστρα, κονίστρα. Ex quibus Lexicographorum loquendi modis videmus, illos confuse tantum de Gymnasiis loqui, partemque quandoque pro toto, totumve pro parte, quasi unum idemque, allegare; dum potius reddunt, quid quæve ad ista pertinuerint, quam quid revera ac definitive fuerint; aut quo proprie nomine sint appellanda. Quum præterea hi omnes diu post Vitruvium vixerint, ac sub Romanis Imperatoribus, sub quibus hujusmodi *Gymnasia*, seu *Xysta* Romæ ædificata fuerunt. tametsi jam dudum, uti ex Strabone liquet Neapoli, in Italia, obtinuerant. Sic enim ille libro V. Μηνύει δὲ καὶ τὰ τῶν δημάρχων ὀνόματα, τὰ μὲν πρῶτα Ἑλληνικὰ ὄντα, τὰ δὲ ὕστερα τοῖς Ἑλληνικοῖς τὰ Καμπανικὰ. πλεῖστα δὲ ἴχνη τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐνταῦθα σώζεται, γυμνάσιά τε, καὶ ἐφηβεῖα, φρατρίαι, καὶ ὀνό-

ὀνόματα Ἑλληνικὰ καίπερ ὄντων Ῥωμαίων. Νυνὶ δὲ πενταετηρικὸς ἱερὸς ἀγὼν συντελεῖται παρ' αὐτοῖς, μυσικός τε καὶ γυμνικὸς ἐπὶ πλείους ἡμέρας, ἐνάμιλλος τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα.

Plurima tamen ibi Græcorum institutorum supersunt vestigia, ut Gymnasia, Epheborum cœtus, Curiæ (ipsi fratrias vocant) & Græca nomina Romanis rebus imposita, Hoc tempore sacrum quinquennale certamen Musicum & Gymnicum per aliquot dies agitur, ludis Græcorum nobilissimis æmulum. Tum & Græco more ibi ipsos Romanos vixisse, paucis interjectis, idem indicat.

☞ Videmus hinc, ut puto, non obscure, cur *Nero* (teste Suetonio) *prodierit Neapoli primum* &c. *Atque aliquid se sufferti tinniturum GRÆCO SERMONE, Promiserit: quin etiam NERONEUM agona Romæ* (quum jam antea illum instituisset) *ante præstitutum diem revocaverit*. Namque ita idem Suetonius cap. 12 narraverat: *Instituit & quinquennale certamen MORE GRÆCO triplex, Musicum, Gymnicum, & equestre, quod appellavit NERONIA. Dedicatisque THERMIS atque GYMNASIO senatui quoque & equiti oleum præbuit. Magistros toti certamini præposuit, consu-lares sorte, sede Prætorum*, &c.

Ac quamvis ibi Latinis quoque *Orationibus* ac *carminibus* contenderetur ab honestissimis quibusque; potissimum tamen *Græco sermone* (sicut moribus) decertabatur.

Unde sane non mirum, pene omnes Inscriptiones, quæ de istiusmodi Agonibus Romæ peractis loquuntur, Græco quoque sermone nobis relictas fuisse.

At quamvis nomina circa nonnulla fuerunt immutata, Græca tamen permansere. Hinc etenim Plinius præter *Apodyteria*, &c. *Hypocausta*, aliaque, cum aliis quoque *Xystum* retinet: nempe non pro parte quadam *Gymnasii* (sicut id in ipsa Græcia obtinebat) sed pro toto *Gymnasio*, *Balneo* seu *Thermis*, ut Italici moris erat, incluso. Ita namque

 ille

ille Epift. VI Lib. V. *Ante porticum Xyſtus conciſus in plurimas ſpecies, diſtinctuſque buxo*, &c. quæ elegantiffima, ibi tota ut legantur, vere merentur. Hinc quoque illud nomen *Xyſtici*; ut in hac Infcriptione

ATHENODORUS XYSTIKUS PARIDI THYMELICO BENEMERENTI FECIT.

Sicut & in hac fequenti, quæ a Reinefio Claffe V. No. 44. exhibetur:

D. D. D. ET PRINCIPES N. VALENT
ET VALENS ET GRATIAN. SEMP. AUGGG
FILUMENUM
IN OMNI ATHLETICO CERTAMINE
AB ORIENTE AD OCCIDENTEM USQUE
VICTOREM PAMMACHO LUCTA
PANCRATIO CESTIBUSQ ID EST PYGME
LOCATIONE STATUÆ IN ATHLETARUM
CURIA ÆTERNITATIS GLORIA DIGNUM
ESSE JVDICARVNT. QVOD OMNES XYSTI
CI GRATANTER ACCEPERVNT ET PA
RITER SIMVLQVE P. P. INGENTI FAVORE
PROSECVTVS EST.

Sic denique *Xyſticos* apud Suetonium (Aug. cap. 45 & Halbæ c. 15) pro *Athletis* habemus.

Ho-

Horum autem præsides, sicut & *Xysti*, seu *Gymnasii*, erant *Xystarchæ*: quo solo nomine tamen, apud Italos, non gaudebant verum & ἀρχιερεῖς, ac quidem τοῦ σύμπαντος ξυστοῦ, & Præfecti, *Balneorum Augusti*, vel *Augustorum*.

Erant nempe apud Græcos *Gymnasia Mercurio* & *Herculi* [Lyceum Athenis tamen *Apollini*] dicata & sacra (quamvis quandoque & alii Dii Deæve illis adjungerentur:) soli tamen, ut plurimum Herculi, tametsi & in illa Inscriptione, quæ apud Grut pag. 317 exhibetur, (quamque alibi integram adduco) *Mercurius* etiam *Herculi* jungatur, ut ex hisce verbis liquet: ΤΟΥΣ ΤΕ ΤΩΙ ΗΡΜΕΙ ΚΑΙ ΗΡΑΚΛΕΙ ΤΙΘΕΜΕΝΟΥΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΥΜΝΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ, &c.

Alias namque, & maxime apud Romanos, soli *Herculi* illa videntur, (sicut & ipsi Athlætæ, quique ad illos pertinebant) sacra fuisse.

Atque hinc non solus, ut modo attigi, *Xystarchus*, verum & ἀρχιερεῖς, illis præerant. Sacra namque ibi fiebant, ac quidem, magna ut videtur, pompa; ac maxime quidem in ipsorum Dedicatione: de qua loqui videtur Philostratus lib. IV. cap. 14. ubi de *Neronis Xymnasio*, *Xysto* hoc modo loquitur: Καὶ πολὺ μᾶλλον ὁπότε γυμνάσιον μὲν ἐξεποιήθη τῷ Νέρωνι, θαυμασιώτατον τῶν ἐκεῖ, λαικὴν δὲ ἔθυον [ἐν αὐτῇ, ἡμέραν, Νέρων] τε αὐτὸς, καὶ ἡ βουλὴ ἡ μεγάλη, καὶ τὸ ἱππικὸν τῆς Ῥώμης. παρελθὼν δὲ ὁ Δημήτριος ἐς αὐτὸ τὸ γυμνάσιον, διεξῆλθε λόγον κατὰ τῶν λουομένων τε καὶ αὐτὸ ξαινόντων· καὶ ἐδείκνυεν ὅτι περιττὸν ἀνάλωμα εἴη τὰ τοιαῦτα. Quæ a Morellio modo vertuntur: *Idque vel tunc est judicatum, cum Neroni Gymnasium paratum est, omnium quæ Romæ essent Maxime admirabile. Ibi Nero magnusque Senatus, & Romanus equitatus omnis [sacrificia diemque festum summa cum lætitia celebrant. Illud igitur Gymnasium ingressus Demetrius orationem habuit adversus eos, qui Balneis utebantur, &c.*

Ho-

Horum itaque erant 'ἀρχιερεῖς, qui & reliquis *Mystis* seu *Sacerdotibus*, cæterisque *Gymnasii membris*, præessent ac simul *Xystarchæ* essent *Præfectique Balnearum*. Sicut patet ex sequentibus nunc Inscriptionibus, quæ Romæ ad Thermas Titi Cæsaris repertæ, nunc in Palatio Chisiano conservantur.

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ

Η ΙΕΡΑ ΞΥCΤΙΚΗ CΥΝΟΔΟC ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΝ 'ΗΡΑΚΛΕΑ ΑΘΛΗΤΩΝ ΑΝΕC ΤΗCΕΝ ΕΝ ΤΗ ΒΑCΙΛΙΔΙ ΡΩΜΗ ΜΝΗ ΜΗC ΧΑΡΙΝ ΚΛ. ΡΟΥΦΟΝ ΤΟΝ ΚΑΙ Α ΠΟΛΛΩΝΙΟΝ ΠΕΙCΑΙΟΝ ΔΙC ΠΕΡΙΟ ΔΟΝ ΚΑΙ ΥΙΟΝ ΚΛ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ CΜΥΚΝΑΙΟΝ ΟC ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΧΟC ΕΓΕΝΕ ΤΟ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΠΑΤΡΟC ΚΑΙ ΑΥΤΟΥ ΠΕΡΙΟ ΔΟΥ · ΤΕΛΕΙΟΥ ΑΝΔΡΩΝ ΕΝ ΤΟΙC CΚΑΜΜΑCΙΝ ΤΗC ΑΡΧΙΕΡΟCΥΝΗC ΤΟΥ CΥΜΠΑΝ ΤΟC ΞΥCΤΟΥ ΟΥΤΟC ΔΕ ΕΓΕΝΕΤΟ ΚΑΙ ΓΕΝΟΥC ΥΠΑΤΙΚΩΝ

al-

Altera vero habet.

Η ΙΕΡΑ ΞΥΣΤΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΩΝ
ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΗΡΑΚΛΕΑ ΑΠΟ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ
ΕΝ ΤΗ ΒΑΣΙΛΙΔΙ ΡΩΜΗ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΩΝ
Μ. ΑΥΡΕΛΙΟΝ ΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΝ ΔΑΜΑ
ΣΑΡΔΙΑΝΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ ΑΝΤΙΝΟΕΑ ΑΘΗΝΑΙΟΝ
ΕΦΕΣΙΟΝ ΣΜΥΡΝΑΙΟΝ ΠΕΡΓΑΜΕΝΟΝ
ΝΙΚΟΜΗΔΕΑ ΜΙΛΗΣΙΟΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΝ
ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ ΞΥΣΤΟΥ ΔΙΑ ΒΙΟΥ
ΞΥΣΤΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΕΠΙ ΒΑΛΑΝΕΙΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΠΑΝΚΡΑΤΑΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟΝΕΙΚΗΝ ΠΥ
ΚΤΗΝ ΑΛΕΙΠΤΟΝ ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ

Differentia autem, quæ inter *Gymnastarchas* Græcorum quoque, & *Xystarchas* Italorum erat, fuit, quod illi annui essent, quin & mensurni munere; quum hi ad vitam *Xystarchi* &c. munere fungerentur; Ostendit id etiam clare hæc jam sequens inscriptio ibidem Romæ reperta, quæque extat apud Sponium Miscellaneor. pag. 360 No. CIV.

Η ΙΕΡΑ ΞΥΣΤΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΠΕ
ΡΙ ΤΟΝ ΗΡΑΚΛΕΑ ΑΠΟ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ
ΕΝ ΤΗ ΒΑΣΙΛΙΔΙ ΡΩΜΗ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΩΝ
Μ. ΟΥΛΠΙΟΝ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΝ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΞΥΣΤΑΡ
ΧΗΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ ΞΥΣΤΟΥ ΠΕΡΙΟ
ΔΟΝΕΙΚΗΝ ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ΕΠΙ ΒΑΛΑΝΕΙΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΤΟΝ ΕΑΥΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΗΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝ ΠΡΕΣΒΕΥΣΑΝΤΑ
ΚΑΙ ΑΙΤΗΣΑΜΕΝΟΝ ΤΟ ΤΕΜΕΝΟΣ ΤΩ ΣΥΜΠΑΝΤΙ ΞΥΣ
ΤΩ ΤΗΝ ΤΕΙΜΗΝ ΑΝΑΘΕΝΤΟΣ Μ. ΜΕΤΤΙΟΥ ΑΜΕΡΙΜ-
ΝΟΥ ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΩΝ
Α. ΟΥΑΡΕΝΝΙΟΥ ΑΓΡΙΠΠΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΤΙΟΥ ΑΜΕ-
ΡΙΜΝΟΥ

Mmmm Vi-

Videmus hic a *Xysticis*, sive a sacro ipsorum collegio petitum *lucum*: qui quemnam in finem usumque petitus fuerit, ex sequentibus Imperatorum rescriptis, statim quoque afferendis, patebit: in quibus etiam videbimus Ulpium Domesticum, qui hîc & ἀρχιερεὺς & ξυστάρχης τοῦ &c. vocatur, τὸν ἐπὶ τῶν βαλανείων appellatum; sicut & rursus, (non addito Xystarcha,) ἀρχιερέα τοῦ σύμπαντος ξυστοῦ, καὶ ἐπὶ βαλανείων Σεβαστῶν. Unde liquet hos ξυστάρχας & totius *Gymnasii*, & simul *Balneorum Augustalium* (quæ hîc Romæ sub Cæsaribus potissima, maximi ædificii pars erant) regimini præfuisse. Quod in ipsa Græcia non ita locum habebat: in qua nullibi *Gymnasiarchæ* simul ἀρχιερεῖς ac præfecti Balnearum vocantur; quod *Balnea in Gymnasiis* tantum Athletis inservirent, ac parva admodum pars (quamvis & *Laconicas*, & calidas *lavationes*, & *frigidaria* simul sumere velis) *Gymnasiorum* essent. Circa Thermas autem, seu *Balnea*, insaniisse Romanos, ostenderit satis superque Doctissimus ille Baccius, qui de Thermis veterum, singulari libro, scripsit.

Ex his ante dictis itaque satis liquere puto *Xystarcham*, in Græcia non (sicuti nec in Italia) simul cum *Gymnasiarcha* Athletis præfuisse, illumve huic parem aut supparem fuisse: quum unus numero *Gymnasiarcha* apud Græcos *Gymnasio* moderaretur; unusque Xystarchus apud Italos, (seu Romanos) universo *Gymnasio*, seu *Xysto*, & *balneis* præpositus esset; quin & simul ipsorum ἀρχιερεὺς seu Pontifex esset.

Quinam autem *Gymnasiarcharum* Ministri fuerint, *Cosmetæ* nempe *Gymnastæ*, *Pædotribæ*, *Sophronistæ*, *aleipnæ*, ac si qui alii horum ministri fuerunt, quorum in antiquis marmoribus mentio fit (ad ista enim, pro meo modulo, illustranda potissimum hæc opera mea instituta fuit) illi adhuc in sequentibus a me attingentur. Neque enim de his omnibus (cum quos nunc tractavi, tum de quibus ad huc mihi dicendum sumpsi) ex professo tractare nolui; ne post Homerum

rum

rum Iliada cantare velle viderer. Ut denique hoc de *Pontificibus totius Xysti* addam; isti non tantum *per totam vitam* eo honore ac numere gaudebant; verum & illorum filii ipsis jam mortuis, succedebant: modo & ipsi ἱερονίκαι seu περιοδονίκαι essent. Quod patet ex hac sequenti Inscriptione, apud Gruterum pag. 313. reperiunda, hoc modo:

ΔΗΜΗΤΡΙΟϹ
ΑΡΧΙΕΡΕΥϹ

ΔημΗΤΡΙΟΝ. ΕΡΜΑΠΟΛΕΙΤΗΝ ϕ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ ΠΑΝΚΡΑΤΙΑϹΤΗΝ ΠΕΡΙΟ-
ΔΟΝΕΙΚΗΝ
ΠΑΛΑΙϹΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ΑΛΕΙΠΤΟΝ ϕ
ΤΟΝ ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΟΥ ϹΥΜΠΑΝΤΟϹ
ΞΥϹΤΟΥ
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΞΥϹΤΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΕΠΙ ΒΑΛΑΝΕΙ
ωΝ ϹΕΒ. ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ϕ
Μ. ΑΥΡ. ΑϹΚΛΗΠΙΑΔΗϹ Ο ΚΑΙ ΕΡΜΟ-
ΔΩΡΟΟ
ΝΕΩΚΟΡΟϹ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ϹΑΡΑΠΙΔΟϹ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥϹ ΗΕΡΜΑΠΟΛΕΙΤΗϹ ΠΑΝ-
ΚΡΑ
ΤΙΑϹΤΗϹ ΠΕΡΙΟΔΟΝΕΙΚΗϹ ΑΛΕΙΠΤΟϹ ϕ
ΑϹΙΝΕΞΩϹΤΟϹ ΑΝΕΝΚΛΗΤΟϹ ΞΥϹΤΑΡ
ΧΗϹ ΔΙΑ ΒΙΟΥ Ο ΥΙΟϹ

Ο ΑΡΧΙΕΡΕΥϹ ΤΟΥ ϹΥΜΠΑΝΤΟϹ ΞΥϹ-
ΤΟΥ ΔΙΑ ΒΙΟΥ
ΞΥϹΤΑΡΧΗϹ ΚΑΙ ΕΠΙ ΒΑΛΑΝΕΙΩΝ ΤΟΥ
ϹΕΒΑϹΤΟΥ ϕ

CAPUT. III.

De Archontibus Xysticis, *seu* Synodi Xysticæ; *qualesque illi fuerint: ut & obiter de* Archontibus *circa Certamina Musica: De* καταλύσει Xystica, *ac de formula loquendi,* ἀπὸ καταλύσεως: *deque ipsa* Synodo Xystica. *De voce* περίοδος *pro* περιοδονίκης, *&c. De distinctione inter* παῖδας, ἀγενείους *&* ἄνδρας, *sive* ἄνδρας πλείους *paulò fusius disputatur. De* προπείρᾳ *circa Certamina. Nonnunquam licet rarius, sine* προπείρᾳ *Athletas admissos fuisse.* De progymnasmatis *ipsorum* Hellanodicarum. *De* Scammate *in stadiis, tum pro* ipso Stadio, *tum pro* Sulco, *seu* fossa, *Stadii sumpto. Quid sit* ἐν αὐτοῖς τοῖς σκάμμασιν, *&c.*

VErum, ut redeamus ad Inscriptionem illam, quæ de *Ulpio Domestico* loquitur, hæc verba nobis etiam considerand a sunt:

ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΩΝ

Λ. ΟΥΑΡΕΝΝΙΟΥ ΑΓΡΙΠΠΙΑΝΟΥ. ΚΑΙ. Μ.

ΜΕΤΤΙΟΥ ΑΜΕΡΙΜΝΟΥ

Tum & quales *Archontes* hi nominati viri fuerint: ut per quos tempus dedicationis (statuæ procul dubio) signatur.

De *Archontibus* ἐπωνύμοις Græcorum jam supra Dissertatione secunda, cap. IV. locutus sum. Sed hæc ΤΙΜΗ, seu *Statua*, cum inscriptione, Romæ dedicata fuit; ac quidem a *Synodo*, seu *Collegio*, vel *Contubernio* Athletarum Herculi sacratorum, ac Romæ habitantium: sicut & ibi ad Thermas Titi Vespasiani hoc marmor (tum & alia huc facientia

cientia) effossum fuit. Neque in ipsa Græcia reperimus ullos Ἄρχοντας, (nisi circa soles sacros agones Musicos,) seu *Rectores Gymnasiorum*, quod sciam, hoc nomine, ut peculiari, atque huc spectante, indigitatos; sed solos *Gymnasiarchas:* quibus cæteri suberant Gymnasiorum ministri.

Et certe de Consulibus Romanis hîc sermo non est; quod illi, nequidem apud Græcos ἀρχόντων, sed ὑπάτων, nomine venerint; sicut & *Proconsules* ἀνθυπάτων. Unde & in ista inscriptione, quæ de *Rufo Apollonio* loquitur (ac quam jam modò quoque attuli) in fine habemus, ΟΥΤΟϹ ΔΕ ΕΓΕΝΕΤΟ ΚΑΙ ΓΕΝΟΥϹ ΥΠΑΤΙΚΩΝ.

Quin etiam hîc notari potest, locum illum, quem sibi petiverat hæc *Xystica Synodus*; ad quemque obtinendum *Ulpio Domestico*, legato usa fuerat, concessum quidem fuisse ab Adriano Augusto, cum jam tertiùm Consul esset (quod fuit post Christ. Nat. 119) at tandem certò illi fuisse assignatum ab Antonino Pio, quando is jam tertiùm quoque Consul esset; ac primo imperii ipsius anno: qui annus post Nat. Chr. 140 erat. Post quem locum obtentum: curante M. Mettio Amerimno, ea Synodus, pro legatione tam bene peracta, statuâ hunc *Ulpium Domesticum* honorari curavit: ac quidem Archontibus, seu Rectoribus (sive mavis Duumviris Collegii Athletarum; quali modo eos Reinesius vocat) modò nominatis; qui hic quasi ἐπώνυμοι quoque memorantur: quum alias *Consules* in fine epistolæ Antonini sic exprimantur: ΤΟΡΚΟΥΑΤΩ ΚΑΙ ΗΡΩΔΗ ΥΠΑΤ. i. e. *C. Bellio C. F. Torquato, & Tib. Claudio Attico Herode* (seu *Heroda Attico*) *Coss.*

Ostendunt hoc hæ nunc sequentes inscriptiones, apud Gruterum pag. 315 reperiundæ; quarum prima ita habet:

ΑΓΑΘΗ. ΤΥΧΗ

ΑΥΤΟΚΡΑΤωΡ ΚΑΙϹΑΡ ΘΕΟΥ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΠΑΡΘΙΚΟΥ ΥΙΟϹ

ΘΕΟΥ ΝΕΡΟΥΑ ΥΙωΝΟϹ ΤΡΑΙΑΝΟϹ ΑΔΡΙΑΝΟϹ ϹΕΒΑϹ-ΤΟϹ ΑΡΧΙΕΡΕΥϹ

ΜΕΓΙϹΤΟϹ ΔΗΜΑΡΧΙΚΗϹ ΕΞΟΥϹΙΑϹ ΤΟ ΙΗ. ΥΠΑΤΟϹ ΤΟ Γ.

ΠΑΤΗΡ ΠΑΤΡΙΔΟϹ ϹΥΝΟΔω ΞΥϹΤΙΚΗ ΤωΝ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΗΡΑΚΛΕΑ ΑΘΛΗΤωΝ ΙΕΡΟΝΕΙΚωΝ ϹΤΕΦΑΝΕΙΤωΝ ΧΑΙΡΕΙΝ

ΚΑΙ ΤΟΠΟΝ ΕΝΘΑ ΒΟΥΛΕΥΕϹΘΕ ΚΕΛΕΥω ΔωΘΗΝΑΙ ΥΜΕΙΝ ΚΑΙ ΟΙΚΗΜΑ

ωϹ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟΤΙΘΕϹΘΑΙ ΤΑ ΚΟΙΝΑ ΚΑΙ ΕΙ ΤωΝ ΔΙΠΛωΝΤΑΝ

ΜΕΤΑΠΟΙΗϹΙΝ ΑΝΑΓΚΑΙΑΝ ΝΟΜΙΖΕΤΕ ΤΟΥΤΟ ΕΦ ΥΜΕΙΝ ΕϹΤΙΝ

ΕΠΡΕϹΒΕΥΕΝ ΟΥΛΠΙΟϹ ΔΟΜΕϹΤΙΚΟϹ ΕΥΤΥΧΕΙΤΕ ΠΡω Γ. ΝωΝωΝ ΜΑΙωΝ ΑΠΟ ΡωΜΗϹ

In cujus Marmoris altero latere habentur hæc:

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ
Μ. ΑΙΛΙωΙ
ΑΥΡΕΛΙωΙ ΚΑΙϹΑΡΙ
Τ. ΑΙΛΙΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥ
ΑΝΤΟΝΕΙΝΟΥ
ϹΕΒΑϹΤΟΥ ΕΥϹΕΒΟΥϹ ΥΙω
Μ. ΟΥΛΠΙΟϹ
ΔΟΜΕϹΤΙΚΟϹ
Ο ΑΡΧΙΕΡΕΥϹ
ΤΟΥ ϹΥΜΠΑΝΤΟϹ ΞΥϹΤΟΥ ΚΑΙ
ΕΠΙ ΒΑΛΑΝΕΙωΝ ϹΕΒΑϹΤωΝ

Al-

Altera vero epiſtola hoc modo habet:

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΚΑΙϹΑΡ ΘΕΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΥΙΟϹ ΘΕΟΥ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΠΑΡΘΙΚΟΥ ΥΙΩΝΟϹ ΘΕΟΥ ΝΕΡΟΥΑ ΕΚΓΟΝΟϹ ΤΙΤΟϹ ΑΙΛΙΟϹ ΑΔΡΙΑΝΟϹ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ ϹΕΒΑϹΤΟϹ ΑΡΧΙΕΡΕΥϹ ΜΕΓΙϹΤΟϹ ΔΗΜΑΡΧΙΚΗϹ ΕΞΟΥϹΙΑϹ

ΤΟ Γ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΟ. Β ΥΠΑΤΟϹ ΤΟ Γ. ΠΑΤΗΡ ΠΑΤΡΙΔΟϹ ϹΥΝΟΔΩ

ΞΥϹΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΗΡΑΚΛΕΑ ΑΘΛΗΤΩΝ ΙΕΡΟΝΕΙΚΩΝ ϹΤΕΦΑΝΕΙΤΩΝ ΧΑΙΡΕΙΝ

ΕΚΕΛΕΥϹΑ ΥΜΕΙΝ ΑΠΟΔΕΙΧΘΗΝΑΙ ΧΩΡΙΟΝ ΕΝ Ω ΚΑΙ ΤΑ ΙΕΡΑ ΚΑΤΑ

ΘΗϹΕϹΘΕ ΚΑΙ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟϹ ΑΥΤΑΙϹ ΤΑΙϹ ΘΕΡΜΑΙϹ ΤΑΙϹ ΥΠΟ

ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΑΠΠΟΥ ΜΟΥ ΓΕΓΕΝΗΜΕΝΑΙϹ ΟΠΟΥ ΚΑΙ ΜΑΛΙϹΤΑ ΤΟΙϹ

ΚΑΠΙΤΩΛΕΙΟΙϹ ϹΥΝΕΡΧΕϹΘΕ ΕΥΤΥΧΕΙΤΕ ΕΠΡΕϹΒΕΥΕΝ

ΟΥΛΠΙΟϹ ΔΟΜΕϹΤΙΚΟϹ ΕΠΙ ΒΑΛΑΝΕΙΩΝ ΜΟΥ

ΕΓΡΑΦΗ. ΠΡΟ ΙΖ. ΚΑΛ. ΙΟΥΝ. ΑΠΟ ΡΩΜΗϹ ΤΟΡΚΟΥΑΤΩ ΚΑΙ ΗΡΩΔΗ ΥΠΑΤ.

Cu-

Cujus lapidis in altero latere quoque habetur:

. . . . ΤΟΚΡΑΤΟΡΙ
. . . CAPI TITωI AIΛIωI
AΔPIANωI.
ANTONEINωI CEBACTωI
ETCEBEI
M. OTΛΠIOC
ΔOMECTIKOC
APXIEPETC
TOT CTMΠANTOC ΞTCTOT KAI
EΠI BAΛANEIωN CEBACTOT

Ut autem in hac posteriori Epistola *Consules* exprimuntur; sic in priori aut injuria temporum, aut alia quapiam ex causa nobis incognita, deleti videntur:

Quum autem *Archontum* illorum, de quibus nunc loquimur, nullibi aliàs, quod sciam (quam ut obiter notavi) mentio fiat; cogitare quis posset, nec immerito, præter *Xystarcham*, qui simul & Pontifex totius Xysti & præfectus Balnearum erat, Archontes illos, *E. Varennium Agrippianum*, & *Mettium Amerimnum*, sub summa Xystarchi præfectura, non ipsis quidem Balneis, sed Xysto ac Xysticis, seu Palæstritis in eo decertantibus, ipsorumque exercitationibus, præfuisse; atque illis ita docendo, corrigendo, &c. moderatos fuisse, sicut in Gymnasiis Græcorum id fecerunt *Cosmetæ*, *Gymnastæ*, & *Pædetribæ*; quorum etiam nomina in fastis Athleticis signata fuisse ex sequentibus, ubi de ipsis loquar, clarescet. Operæ pretium interim est hîc audire jam ante laudatum Falconerium: qui uti in ista opinione est, *Archon-*

Archontes hos quos Renesius Duum, Viros collegii Athletarum vocat, fuisse magistratum, a quo Fasti Athletici ordinarentur; ita paucis interjectis hæc adjungit: *Habuit itaque, Synodus Xystica Athletarum Herculeanorum Archontas suos quorum nomina ad rerum publicè gestarum temporā distinguenda in Commentariis referrentur; quibus asservandis* οἴκημα εἰς τὰ γράμματα, *Hoc est archivum seu Tabularium ipsis ab Hadriano concedi, habet, ut vidimus, alterum ex marmoribus Farnesianis. Hinc magistratum, quo anno Marco Ulpio Domestico statua decreta est, obiisse L. varennium Agrippianum, & M. Mettium Amerimnum, noster hic lapis testatur.*

Firmantur hæc ex sequenti Inscriptione, quæ apud Reinesium Cl. V. N. 41. habetur:

ΕΠΙ. ΑΡΧΟΝΤΩΝ

Λ. CENNIOΥ. ΑΓΡΙΠΠΙΑΝΟΥ. ΚΑΙ. Μ. ΜΕΤΖΙΟΥ. ΑΜΕΡΙΜΝΟΥ

Η. ΙΕΡΑ. ΞΥΣΤΙΚΗ. ΣΥΝΩΔΟΣ. ΤΩΝ . . . .

περὶ. ΤΟΝ. ΗΡΑΚΛΕΑ. ΑΠΟΥΑΝΑΛΥΣΕως . . . .

ΕΝ. ΤΗ. ΒΑΣΙΛΙΔΙ. ΡΩΜΗ. ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤων . .

Μ. ΑΥΡΕΛΙΟΝ. ΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΝ. ΔΑΜΑΝ . . . .

ΣΑΡΔΙΑΝΟΝ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ. ΑΝΤΙΝΟΕΑ. ΑΘΗΝΑΙΟΝ

ΕΦΕΣΙΟΝ. ΣΜΥΡΝΑΙΟΝ. ΠΕΡΓΑΜΕΝΟΝ

ΝΙΚΟΜΗΔΕΑ. ΜΙΛΗΣΙΟΝ. ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΝ

ΑΡΧΙΕΡΕΑ. ΤΟΥ. ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ. ΞΥΣΤΟΥ. ΔΙΑ. ΒΙΟΥ

ΞΥΣΤΑΡΧΟΥ. ΚΑΙ. ΕΠΙ. ΒΑΛΑΝΕΙΩΝ. ΣΕΒΑΣΤΩΝ

ΠΑΝΚΡΑΤΙΑΣΤΗΝ. ΠΕΡΙΟΔΟΝΕΙΚΗΝ. ΔΙΣ . . .

ΠΥΚΤΗΝ. ΑΛΕΙΠΤΟΝ. ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ

In quo quidem marmore (cujus caput eſt cauda iſtius, quod ſupra ex ſponii Miſcellan. Pag. 360. adduxi) habemus Α. ΓΕΝΝΙΟΥ, quod ſanè vel male a Celeberrimo viro Schelio exceptum fuit; vel id, quod jam ſupra adduxi, quodque Α. ΟΥΑΡΕΝΝΙΟΥ habet, ex hoc eſt emendandum. Quod tamen minus verum crediderim, ex collatione hujus inſcriptionis cum illa quam Sponius producit.

Fateor equidem in Sponio deeſſe inſcriptionis caput; quod comparet in Reineſio. At puto id inde accidere potuiſſe, quod, ambabus hiſce inſcriptionibus utrique horum communicatis, in una eademque ſcheda; hâcque ſub illa ab excerptore deſcripta, ac forte non ſatis diſtinctè, ſic cauda ſuperioris locomota in caput inferioris tranſformatum fuerit.

Hoc interim conſtat, etiam aliàs eas (quamvis pro unâ eademque legantur) diverſis in Locis inter ſe minus convenire.

Interim videmus Ἄρχοντα in Inſcriptionibus Athletarum (ut ſic dicam) circa Agones muſicos; qui tamen non fuit ἄρχων apud Athenienſes vulgo dictus ἐπώνυμος (ut circa quem, præter alia, valet formula, ἐπὶ ἄρχοντος τοῦ δεῖνα ἢ τοῦ δεῖνα; quod in hiſce non obtinuit) ſed contra ἄρχων (non tamen χορηγὸς, ſicut infra oſtendam) alicujus chori, ex hac illave tribu, ad certamen muſicum miſſi, ad Panathænæa, &c. atque etiam diſtinctus ἀδιδασκάλῳ: ut ulterius ex ſequentibus patebit.

Notandum quoque venit illud ΔΑΜΑ apud Juc. Sponium; pro quo ΔΑΜΑΝ jam exhibuerant, tum Falconerius, tum Reineſius; qui id, ſupplendo, ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΝ legerat. Super qua lectione minime cum quoquam rixari velim, facileque conceſſerim hunc *M. Aur. Demoſtratum* non tantum civem ceterarum, in inſcriptione illa, nominatarum urbium (quod in illis hieronica pronuntiatus eſſet) verum & *Damaſcenum* fuiſſe. Sed circa iſtam, quam Reineſius habet) linea quarta (in fine lectionem, ΑΠΟΥΑΝΑ

ΑΥΣΕ

ΑΤΣΕ. . . . . . . majorem moverim difficultatem, ratione veræ lectionis hinc extundendæ, quam ille hîc, ΑΝΕΤ ΚΑΤΑΛΤΣΕΩΣ restituit, & vertit *sine Missione*: desumpto, scilicet, a Gladiatoribus, huic rei illustrandæ, exemplo.

Quod tamen valde dubito an in Athletis (utpote liberis ac voluntariis) unquam locum habuerit. At miror admodum eruditissimum hunc virum, non ex illa, quam jam paulò ante, n. 43 exhibuerat, nempe ita, Η ΙΕΡΑ ΞΤΣΤΙΚΗ ΣΤΟΔΟΣ ΤΩΝ. . . . . ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΗΡΑΚΛΕΑ ΑΜΟ ΚΑΤΑΛΤΣΕΩΣ, didicisse istud ΑΠΟ in priori relinquendum, & in hac posteriori istud ΑΜΟ in ΑΠΟ esse mutandum; adeoque esse utrobique legendum ΑΠΟ ΚΑΤΑΛΤΣΕΩΣ. quod, sicut longe facilius ΑΠΟ in ΑΜΟ, ob literas temporis noxa corruptas, quam ΑΝΕΤ in ΑΠΘ & ΑΜΟ; ita contra nil magis incredibile, quam quod in una ΑΠΟ; in altera vero, ΑΜΟ, non in ΑΠΟ, sed in ΑΝΕΤ reformari debeat. Legendum itaque ΑΠΟ ΚΑΤΑΛΤΣΕΩΣ: quod illustri exemplo firmatur, apud sponium, Miscell. Aut. Erud. Pag. 361. nº. ibi, CVI. Η ΙΕΡΑ ΞΤCΤΙΚΗ CΤΝΟΤΟC ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΗΡΑΚΛΕΑ ΑΠΟ ΚΑΤΑΛΤCΕΩC ΕΝ ΤΗ ΒΑCΙΛΙΔΙ ΡΩΜΗ ΚΑΤΟΙΚΟΤΝΤΩΝ, &c. qua καταλύσει indicatur ipsorum *Contubernium*, seu locus, quo quotidie, aut aliàs statutis temporibus, unà coirent. Sic namque κατάλυμα redditur quoque, in Etymologico magno, τὸ καταγώγιον ξενοδοχεῖον & apud Hesychium οἴκημα, καταγώγιον. Ipsa verò vox κατάλυσις, pro diversorio, sive amicali, adeoque gratis præbito, siva contrà μισθωτῷ, capitur. Ita enim Plutarchus, in Camillo, loquitur, de Tusculanis, qui Diversoria Romanis assignabant ac denuntiabant, Καταλύσεις τοῖς ρωμαίοις καταγγέλλοντες. quod Athenæus lib. 8. exemplo magis jucundo, firmat, dum Machonem Comœdum, de Dorione quodam Aulete, sic loquentem inducit:

Ὁ χρηματοποιὸς Δωρίων ποτ' εἰς Μύλων'
Ἐλθὼν, κατάλυσιν οὐδαμοῦ μισθωσίμην
Δυνάμενος εὑρεῖν, ἐν τεμένει καθίσας τινὶ,
Ὃ πρὸ τῶν πυλῶν ἦν κατὰ τύχην ἱδρυμένον·
Ἰδὼν τ' ἐπιθύοντα τὸν νεωκόρον,
Πρὸς τῆς Ἀθηνᾶς καὶ θεῶν, τίνος φράσον
Ἐστὶν ὁ νεὼς βέλτιστε, ἔφην, οὑτοσί;
Ὁ δ' εἶπεν αὐτῷ, Ζηνοποσειδῶνος ξένε.
Ὁ Δωρίων δὲ, πῶς ἂν οὖν ἐνταῦθ', ἔφη,
Δύναιτο καταγώγιον ἐξευρεῖν τις, οὗ
Καὶ τοὺς θεοὺς φάσκουσιν οἰκεῖν συνδύο.

Chomatopœus Dorion aliquando Mylonem
Cum accessisset, nec meritorium usquam diversorium
Reperire posset, in quodam luco sedens,
Qui ante civitatis portas forte situs erat.
Ut vidit (ibi) *sacrificantem quendam æditoum,*
Per Minervam quæso, & Deos omnes, inquit, ô vir
Optime, templum hoc Dei cujus est?
Respondit ille, Jovis, hospes, & Neptuni.
Tum Dorion: quonam, inquit, pacto hic hospitium
Inveniat aliquis, ubi Deos habitare simul binos ajunt?

Hæc igitur vox κατάλυσις, ſicuti diverſorium denotat, ita & Diverſorium, quale ὁ οἶκος τῶν Παιανιστῶν, de quibus jam ſupra locutus fui. Sic & κάλυμα, καταγώγιον ac ξενοδοχεῖον dicitur Etymologo, παρὰ τὸ καταλύω, τὸ τελῶ τὴν ὁδόν· τοῦτο δὲ [pergit] ποιοῦσιν οἱ εἰς τὸ καταγώγιον πορευόμενοι. Heſychius autem, καταλῦσαι, ἀπολαῦσαι, διωχηθῆναι. quod nempe, in domibus ubi συσσίτια; φρατρίαι, ſodalitates, aliaque Collegia congregabantur, ipſorum convivia etiam ibi (ut in πρυτανείοις, alibique) celebrarentur. Huc autem, procul omni du-

dubio & respiciunt Latinorum *Contubernia*: quæ quamvis alias (teste vegetio lib. II. c. 13) Manipuli militum essent; tamen & pro ipsorum tentoriis sumebantur: ut apud Cæsarem lib. Belli Civilis: *Depositis in contubernio armis, vallum relinquebant*: tum & pro *cohabitatione, convictu aut Sodalitate*; quo postremo fere sensu sumitur in ista inscriptione, quæ apud Grutterum pag. 55. ita habet:

IN. H. D. D
DEO. MARTI
ET. VICTORIAE
CONTUBERNI
VM. MARTICV
LTORVM. POSV
ERVNT. V. S
L. L. M

Ab hisce *καλαλύσεσι*, quas procul dubio, in *πμένεσί*, seu Lucis (ut tale exemplum habemus, apud Sponium pag. 360. nº. 104) habebant Deo isti cujus Sacra Synodus, aut sodalitas essent, quæque adeo diversæ erant, vocantur hi, qui Athletarum, quasi Magistratum repræsentabant; quique essent ex *Hieronicis*, ac quidem *coronatis*, ob victorias, palmasque acceptas, *Synodus* essent; ac quidem *Xystica*, quod Xysto præessent. Inde enim hæc in epistolis illis Cæsarum, apud Sponium Miscell. pag. ΣΥΝΟΔΟΣ ΞΥΣΤΙΚΗ ΤΩΝ . . . . ΙΕΡΟΝΕΙΚΩΝ ΣΤΕΦΑΝΕΙΤΩΝ. At maxime in hisce locum obtinuisse crediderim illos, qui jam *Periodonicæ* erant, sive in illis quatuor eximiis, præ aliis, certaminibus Olympiis, sc. Isthmiis, Pythiis, ac Nemeis victores exstiterant; nunque, in hujusmodi adoptati collegia ut judices, simul cum *Archontibus* (de quibus jam supra locutus sum) sedebant.

Τ. ΦΛΑΥΙΟΣ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥ ΥΙΟΣ. ΚΥΡΕΙΝΑ ΑΡΤΕΜΙ-
ΔΩΡΟΣ
ΑΔΑΝΕΥΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΝΙΚΗΣΑΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ
ΤΩΝ
ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΑΠΙΤΩΛΕΙΩΝ ΤΟΝ ΠΡΩΤΩΣ ΑΧΘΕΝΤΑ
ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ ΟΛΥΜΠΙΑ Β. ΠΥΘΙΑ Β.
ΕΝ ΝΕΑΠΟΛΙ ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ ΙΣΘΜΙΑ [NB]
ΑΓΕΝΕΙΩΝ
ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ ΚΑΙ ΤΗΙ ΕΞΗΣ ΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ ΑΝ-
ΔΡΩΝ
ΠΑΛΗΝ ΚΑΙ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΑΝΔΡΩΝ
ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ ΠΡΩΤΩΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΟΙΝΟΝΙΑΣ
ΕΝ ΠΕΡΓΑΜΩ ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ . . . . .

Quinam qualesve fuerint hi ἀγένειοι, ut intelligamus, sciendum est, tripartitum ordinem fuisse cum *Palæstritarum*, tum *Athletarum*; quorum medii ordine (inter *Pueros* nempe & *Viros* jam adultos, hincque πλέους) erant ἀγένειοι. Atque hinc Pausanias, in Laconicis: Παγκρατιάζοντας ἐν τοῖς παισὶ οὓς ἀγενείους καλοῦσι *Pancratio decertantes, inter pueros quos IMBERBES appellant.* Quæ verba, ne quis putet solos pueros respicere, atque ita hic ἐν διὰ δυοῖν expressum, quod scilicet *pueri* imberbes essent, facit Plato: qui libro VII de Legibus, ita loquitur: Τριττὰ δὲ ταῦτα ἀθλήματα διανοηθῶμεν· ἐν μὲν παιδικῶν, ἐν δὲ ἀγενείων, ἐν δὲ ἀνδρῶν· καὶ τοῖς μὲν τῶν ἀγενείων τὰ δύο τῶν τριῶν μήκους τοῦ δρόμου θήσομεν τοῖς δὲ παισὶ τὰ τούτων ἡμίσεα, τοξόταις τε καὶ ὁπλίταις ἁμιλλωμένοις. γυναιξὶ δὲ κο-

κόραις μὲν ἀνήβοις γυμναῖς, στάδιον καὶ δίαυλον, καὶ ἐφίππιον καὶ δόλιχον, ἐν αὐτῷ τῷ δρόμῳ ἁμιλλομέναις· ταῖς δὲ τρισκαιδεκέτεσι, μέχρι γάμου μὲν ὥρας κοινωνίας, μὴ μακρότερον εἴκοσιν ἐλθὸν, μηδ' ἔλαττον ὀκτωκαίδεκα. πρεπούσῃ δὲ στολῇ πάντας ἐσταλμένας καταβατέον ἐπὶ τὴν ἅμιλλαν τούτων τῶν δρόμων. καὶ τὰ μὲν περὶ δρόμους ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶ ταῦτα ἔστω. *ATHEN.*] *Tripartito hæc certamina distinguamus; unum* PUERORUM; *alterum* IMBERBIUM; VIRORUM *tertium. Et imberbibus quidem duas cursus de tribus partes ponemus; pueris harum dimidias. Hi cum sagittariis, cæterisque armatis concertent. Fœminis vero, puellis quidem nondum pubescentibus (ad certamina) nudis, stadium ponemus, &* Δίαυλον, *& equestrem, &* δόλιχον, *quæ in ipso cursu concertent: ultra vero tertium & decimum ætatis annum donec nupserint, non longius vigesimo, nec brevius decimo & octavo anno ad certamen cursus descendant. quæ quidem decenti utantur vestitu. Hæc de cursu virorum & Mulierum dicta sunt.*

Quod attinet ad puellas, istas bifariam quoque, ut videmus, dividit, in παῖδας, atque in tales quæ impuberum loco, ordine, atque ætate veniant: quum tertius ordo locum in fœminis non obtinuerit, ob familiæ curam, ob partus, aliaque, propter quæ illas (ut alibi docet) excipit.

Porro eamdem divisionem, & in Ludis Circensibus Romanorum antiquitus obtinuisse docet nos Dionysius Halicarnassæus lib. VII. fere sub finem, his verbis: Ἠκολούθουν δὲ τοῖς ἀγωνισταῖς ὀρχηστῶν χοροὶ τριχῇ νενεμημένοι· πρῶτοι μὲν ἀνδρῶν, δεύτεροι δὲ ἀγενείων, τελευταῖοι δὲ παίδων. *Athletas autem sequebantur Saltatorum chori trifariam divisi: primi erant viri, secundi imberbes, postremi pueri; quos sequebantur Tibicines, &c.*

Pueros autem non solummodo in *Palæstris*, verum etiam in *Panegyribus*, cum in *Panathenaicis*, tum in *Olympicis*, tum

tum denique & in aliis decertasse, ex veteribus discimus: ac de *Olympicis* insignem hunc locum habemus apud Pausaniam, in Eliacis prioribus: Τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς παισὶν, ἐς μὲν τὸ παλαιότερον οὐδεμίαν ἥκει μνήμην, αὐτοὶ δὲ ἀρέσαν σφίσι κατεστήσαντο Ἠλεῖοι. δρόμου μὲν δὴ πάλης ἐπ᾽ αὐτῇ παισὶν ἆθλα ἐπὶ τῆς ἑβδόμης καὶ τριακοστῆς Ὀλυμπιάδος· καὶ Ἱπποσθένης Λακεδαιμόνιος πάλην, Πολυνείκης δὲ τὸν δρόμον ἐνίκησεν Ἠλεῖος. Πρώτῃ δὲ ἐπὶ ταῖς τεσσαράκοντα Ὀλυμπιάδι πύκτας ἐξεκάλεσαν παῖδας, καὶ περιῆν τῶν ἐσελθόντων Συβαρίτης Φιλήτας. Τῶν δὲ ὁπλιτῶν ὁ δρόμος ἐδοκιμάσθη μὲν ἐπὶ τῆς πέμπτης Ὀλυμπιάδος καὶ ἑξηκοστῆς. *Puerorum certamina nullo veteris memoriæ exemplo, arbitratu suo instituerunt Elei. ac primum quidem de cursu & lucta, septima ac tricesima Olympiade, pueris proposita præmia, Luctæ Hipposthenes Lacedæmonius, cursus palmam accepit Polynices Eleus. At primâ & quadragesima Olympiade pueros in cæstuum pugnæ commiserunt: & competitores superavit Sybaritanus Philetas, &c.*

Ita & in Eliacis posterioribus, hæc sequentia: (ex quibus, sicuti & ex modo allatis, initia horum puerilium certaminum simul discimus) Σπαρτιάτῃ δὲ Εὐτελίδῃ γεγόνασιν ἐν παισὶ νῖκαι δύο, ἐπὶ τῆς ὀγδόης καὶ τριακοστῆς Ὀλυμπιάδος πάλης, ἡ δὲ ἑτέρα πεντάθλου. πρῶτον γὰρ δὴ τότε οἱ παῖδες καὶ ὕστερον πεντάθλους ἐσεκλήθησαν. *Spartano quidem Eutelidæ Octava & tricesima Olympiade de puerili lucta una, de quinquertio palma altera delata est. Tunc enim primum, ac sic in posterum, quinquertiorum ludicrum a pueris committi cœpit.*

Hæc autem Certamium genera, sic compendiose nobis describit magnus ille Aristoteles Lib. I. Rhetor. capite quinto: Ἀγωνιστικὴ δὲ σώματος ἀρετὴ συγκεῖται ἐκ μεγέθους καὶ ἰσχύος καὶ τάχους· καὶ γὰρ ὁ ταχὺς ἰσχυρός τις ἐστίν· ὁ γὰρ δυνάμενος τὰ σκέλη ῥίπτειν πως καὶ ταχὺ, καὶ πόρρω, δρομικός· ὁ δὲ θλίβειν καὶ κατέχειν, παλαιστικός· ὁ δὲ ὦσαι τῇ πληγῇ, πυκτικός· ὁ δὲ ἀμφοτέροις τούτοις, παγκρατιαστικός· ὁ δὲ πᾶσι τούτοις πένταθλος. *Certandi virtus*

tus corporis conſtat ex magnitudine & robore & velocitate. Nam qui poteſt crura projicere quodam modo, & movere, & velociter, & longe luctator Curſor eſt. Qui veroſtringere & tenere. At qui pellere plaga, Pugil. Qui autem utriſque his, Pancratiaſtes. Verum qui omnibus his, Quinquertio.

Verum ut denuo redeamus ad noſtros ἀγενείους, notabilis de iis eſt locus apud Pauſaniam, in iiſdem Eliacis Poſterioribus: Φερίας δὲ Αἰγινήτης (ἐγγὺς γὰρ δὴ παρὰ τὸν Ἀθηναῖον Ἀριστοφῶντα ἀνάκειται) ὀγδόῃ μὲν πρὸς ταῖς ἑβδομήκοντα Ὀλυμπιάδι κομιδῇ τι ἔδοξεν εἶναι νέος, καὶ οὐκ ἐπιτήδειός πω νομισθεὶς παλαίειν. τῇ δὲ ἑξῆς (κατεδέχθη γὰρ τηνικαῦτα ἐς τοὺς παῖδας) ἐνίκα παλαίων. τῷ δὲ Φερίᾳ τούτῳ διάφορον καὶ οὐδαμῶς ἐοικυῖαν ἔσχεν ἐν Ὀλυμπίᾳ τύχην νίκας Ὕλλος Ῥόδιος. Ὀγδόου γὰρ, ἐπὶ τοῖς δέκα ἔτεσι γεγονὼς, μὴ παλαῖσαι μὲν ἐν παισὶν ὑπὸ Ἠλείων ἀπηλάθη, ἀνηγορεύθη δὲ ἐν ἀνδράσιν, ὥσπερ γε καὶ ἐνίκησε. ἀνηγορεύθη δὲ καὶ ὕστερον Νεμέᾳ τε καὶ Ἰσθμῷ. γεγονότα δὲ εἰκοσαέτη τὸ χρεὼν ἐπιλαμβάνει. πρὶν ἢ ἐς τὴν Ῥόδον αὐτὸν οἴκαδε ἀναστρέψαι. Τὸ δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ τοῦ Ῥοδίου παλαιστοῦ τόλμημα Ἀρτεμίδωρος γένος Τραλλιανὸς ὑπερεβάλετο κατ' ἐμὴν δόξαν. Ἀρτεμιδώρῳ γὰρ ἁμαρτεῖν μὲν Ὀλυμπίων συνέβη παγκρατιάζοντι ἐν παισίν· αἰτία δὲ οἱ ἐγένετο τὸ τῆς διαμαρτίας τὸ ἄγαν νέον. ὡς δὲ ἀφίκετο ἀγῶνος Καιρὸς ὃν Σμυρναῖοι Ἰώνων ἄγουσιν, ἐς τοσοῦτο ἄρα αὐτῷ τι τῆς ῥώμης ἐπηύξητο, ὡς κρατῆσαι παγκρατιάζοντα ἐπὶ ἡμέρας τῆς αὐτῆς τούς τε ἐξ Ὀλυμπίας ἀνταγωνιστὰς, καὶ ἐπὶ τοῖς παισὶν οὓς ἀγενείους καλοῦσι, καὶ τρίτα δὲ ὅ. τι ἄριστον ἦν τῶν ἀνδρῶν. γενέσθαι δὲ οἱ τὴν ἅμιλλαν πρὸς ἀγενείους τε καὶ ἄνδρας, τὴν μὲν ἐκ γυμναστοῦ παρακλήσεως, φασὶ, τὴν δὲ ἐξ ἀνδρὸς παγκρατιαστοῦ λοιδορίας. *At Pherias Ægineta (proximus enim is eſt ad Athenienſem Ariſtophontem) Octava ſupra ſeptuageſimam Olympiade, quod erat admodum adoleſcens, neque in luctandi certamine videbatur ullo pacto par adverſario fore, de medio eſt juſſus recedere. Anno denique inſequenti admiſſus, Pueros in lucta vicit. Diſſimilis fuit Hylli Rhodii in Olympicis ludis fortuna. Annum enim duodeviceſimum natus rejectus ille quidem eſt, quo mi-*

minus cum PUERIS lucta congrederetur: verum de viris palmam adeptus est: idemque postea acceptis Nemeorum & Isthmiorum coronis annum cum ageret vicesimum, præpropera ereptus est morte, priusquam Patriam Rhodum, & penates suos attingeret. Sed Rhodii palæstritæ laudes, mea sententiâ Artemidorus Trallianus vicit; qui cum tener admodum Pancratium puerile iniisset Olympiæ, amissa ob ætatis infirmitatem palma, mox in Joniam ad Smyrnæos, cum ludos agitarent, venit. Tantum vero ei jam roboris accesserat, ut eodem die & eos quos in Olympia adversarios habuerat, & in puerili ludicro, quos IMBERBES appellabant, & jam tertio loco virorum optimum quemque Pancratio superarit. Et in IMBERBIUM quidem certamen Gymnici Magistri hortatu; in virorum autem convitio Pancratiastæ lacessitum descendisse ferunt.

Distinctos hic, sane, videmus illos qui simpliciter παῖδες (atque inferioris gradus) erant ab illis quos ἀγενείους vocabant. Id enim ex his de Artemidoro verbis clare liquet: ὡς κρατῆσαι παγκρατιάζοντα ἐπὶ ἡμέρας τῆς αὐτῆς (1) τούς τε ἀπ' Ὀλυμπίας ἀνταγωνιστὰς [pueros, contra quos ibi decertaverat, quorumque hic jam victor fuit] (2) καὶ ἐπὶ τοῖς παισὶν οὓς ἀγενείους καλοῦσιν, καὶ (3) τρίτα δὲ δὴ, τὸ ἄριστον τῶν ἀνδρῶν. qui certe τέλειοι ἄνδρες erant.

Ad hujusmodi ἀγενείους, seu pueros adolescentesve, qui quidem ulterius ætate provecti, nondum tamen barbati erant, indeque *imberbes* vocabantur (quum alias omnes pueri imberbes sint) respicere quoque Lysiam puto, dum πυῤῥιχιστὰς ἀγενείους nominat. Quod id quidem de talibus, quibus jam lanugo circa genas crescere incipiebat, cogitare queamus, non vero de adolescentibus, tenerioris adhuc ætatis. Atque isto sensu intelligenda est modo allata inscriptio (linea sexta). In cujus penultima linea (ut hoc ita per parenthesin addam, optime pro ΚΟΙΝΟΝΙΑΣ eru-

ditiſſimus Reineſius emendat, ΚΟΙΝΟΝ ΑΣΙΑΣ.

Per omnes autem *ætates* Athletas compoſitos fuiſſe, & in Gymnaſiis, per quæ ad publica certamina præparabantur & probabantur, per prævia ibi exercitia, & in ipſis Panegyum certaminibus, docent nos illa Pauſaniæ verba, quæ norbis ſimul Gymnaſia in Elide deſcribunt, hoc modo: Ἐν δὲ Ἤλιδι ἀξία μνήμης γυμνάσιόν ἐστιν ἀρχαῖον, καὶ ὅσα ἐς τοὺς ἀθλητὰς πρὶν ἢ ἐς Ὀλυμπίαν ἀφικνεῖσθαι νομίζουσιν, ἐν τούτῳ σφίσι τῷ γυμνασίῳ δρᾶν καθέστηκε. πλάτανοι μὲν ὑψηλαὶ διὰ τῶν δρόμων πεφύκασιν ἐντὸς τοῦ τείχους. ὁ σύμπας δὲ οὗτος περίβολος καλεῖται Ξυστὸς ἐπὶ Ἡρακλεῖ τοῦ Ἀμφιτρύωνος ἐς ἄσκησιν ἐγίνετο ὅσαι τῶν ἀκανθῶν ἐφύοντο ἐνταῦθα. ἐπὶ ἑκάστῃ ἡμέρᾳ σφᾶς ἀναξύειν. Χωρὶς μὲν δὴ ἐς ἅμιλλαν τῶν δρόμων ἐστὶν ἀποκεκριμένος δρόμος, ὀνομάζεται δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ἱερός. Χωρὶς δὲ, ἔνθα ἐπὶ μελέτῃ δρομεῖς καὶ οἱ πένταθλοι θέουσιν. Ἔστι δὲ ἐν τῷ γυμνασίῳ καλούμενον πλέθριον· ἐν δὲ αὐτῷ συμβάλλουσιν οἱ Ἑλλανοδίκαι τοὺς καθ' ἡλικίαν, ἢ καὶ αὐτῷ διαφέροντας τῷ ἐπιτηδεύματι· συμβάλλουσι δὲ ἐπὶ πάλῃ. Εἰσὶ δὲ καὶ θεῶν ἐν τῷ γυμνασίῳ βωμοὶ, Ἡρακλέους τοῦ Ἰδαίου Παραστάτου δὲ ἐπίκλησιν, ac paulo poſt: Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ἐλάσσων γυμνασίου περίβολος· ὃς ἔχεται μὲν τοῦ μείζονος, τετράγωνον δὲ ὀνομάζουσιν ἐπὶ τῷ σχήματι. καὶ παλαῖστραι τοῖς ἀθληταῖς ἐνταῦθα ποιοῦνται, καὶ συμβάλλουσιν αὐτόθι τοὺς ἀθλητὰς οὐ παλαίοντας ἔτι, ἐπὶ δὲ ἱμάντων τῶν μαλακωτέρων ταῖς πληγαῖς. Ac rurſus paulo poſt: Καὶ τρίτος γυμνασίου περίβολος, ὄνομα μὲν μαλκὼ, τῆς μαλακότητος τοῦ ἐδάφους ἕνεκα, τοῖς δὲ ἐφήβοις ἀνεῖται τὸν πανηγύρεως τὸν χρόνον πάντα. *In Elide memoratu digna ſunt, Gymnaſium vetus in quo Athletas, priuſquam in Olympiam deſcendant, omnia facere inſtitutum eſt, quæ ante certamen fieri mos rituſque majorum poſtulat. Intra maceriam per curriculi ſpatia conſitæ ſunt platani proceræ. Septum illud univerſum Xyſtus ex eo appellatur, quod Hercules Amphitryonis filius ad laborum patientiam quotidianis exercitationibus ſe confirmans,*

mans, sentes omnes, qui pullularent in illo loco, vellere atque eradere sit solitus. Aliud est ab hoc sejunctum curriculum; sacrum incolæ appellant. Seorsum & illud est, in quo cursores & quinquertiones CERTAMEN MEDITANTES DECURRUNT. In Gymnasio verò locus est, quod vocant Plethrium (area ea est jugeri unius magnitudine) *in ea* [NB] *per ætates, & exercitationum genera sorte ductos Athletas COMMITTUNT Hellanodicæ. . . . . . . Est & minor alius Gymnasii ambitus majori contiguus: ab ipsa figura quadrangulum nominant: eo pro palæstra utuntur ad exercitationes Athletæ. Ibidem Athletas eos committunt, qui cum a lucta jam vacationem habeant, loris colludunt mollioribus. . . . . Est & tertius Gymnasii ambitus nomine Maltho, a soli levitate* (ac mollitie) *Patet hic puberibus* [ephebis] *per omne ludorum tempus.*

Inter plura alia, commentariolo digna, sed quæ nunc non attingam, est, *Per ætates ibi Athletas commissos fuisse:* quod sane tres istas classes, de quibus dixi, respicit: quod & in puellis apud Eleos locum habuisse, ita Eliacorum priore testatur Pausanias, his verbis jam supra inter alia allatis: Ὁ δὲ ἀγών ἐστιν ἅμιλλα δρόμου παρθένοις, οὔτι που πάσαις ἡλικίας τῆς αὐτῆς· ἀλλὰ πρῶται μὲν αἱ νεώταται, μετὰ ταύτας δὲ αἱ τῇ ἡλικίᾳ δεύτεραι, τελευταῖαι δὲ θέουσιν ὅσαι πρεσβύταται τῶν παρθένων εἰσί.

Ut autem ἀγενείους nondum inter viros (qui τέλειοι vocabantur) numerabant, sic tamen ἔφηβοι erant, atque ad virilem ætatem proxime accedebant. Namque ut ἐφηβεία ab anno decimosexto ætatis incipiebat, ita anno decimo octavo terminabatur. Hinc enim ille Hyllus Rhodius (de quo suprà ex Pausania locutus sum) rejectus fuit, quo minus cum pueris luctaretur, quod jam Octodecim annos natus, atque adeo non amplius inter παῖδας, sed inter ἐφήβους habendus esset: sicuti & cum viris commissus de ipsis victoriam adeptus fuit.

Qui, interim, in inferiori (ex gr. τῶν παίδων) classe victores extiterant, ac pronuntiati; quandoque in alias (sive ἀγενείων, sive ἀνδρῶν) traslati, cum illis, qui in istis decertabant componebantur. Quale exemplum jam modo in Artemidoro Tralliano vidimus. Sicut autem distinctio illa inter παῖδας, ἀγενείους, & ἄνδρας rarius occurrit; ita pluries ista inter παῖδας & ἄνδρας; quantumvis sæpe sic per παῖδας designentur οἱ ἀγένειοι Quod tum ex allatis exemplis, tum ex aliis, quæ ex Pausania afferri possent, satis clare liquet: licet aliàs illos, uti ostensum est, satis clare distinguat; ac vel in hoc exemplo de Lastratida (Eliacorum II;) de quo ait: ἐγένοντο δὲ αὐτῷ καὶ Νεμείων, ἐν τε παισὶ, καὶ ἀγενείων ἑτέρα νίκη. Quæ a Romulo Amaseo, aliàs doctissimo interprete, non satis bene versa, ita reddenda sunt: *Coronas in Nemeis adeptus est, tum de PUERIS,* [unum] tum *& de IMBERBIBUS alteram.*

Ut autem in Gymnasiis (Olympicis saltem) cum *Pueri,* tum ἀγένειοι seu *Imberbes*, tum denique *viri* exercitabantur, ac probabantur, antequam per paria componerentur; sic ista προγυμνάσματα, appellabantur μελέται & ἀσκήσεις (ut modo supra vidimus:) tum & πρόπειραι, in illa Inscriptione, quæ apud Gruterum pag. 314. exhibetur; quæque, sicut emendatior offertur a Celeberrimo Octavio Falconerio, in Notis ejus doctissimis ad Inscriptionis Athleticas, ita particulam hanc ex ista huc affero: quod & præterea complectatur, quæ verbulo illustrari merentur:

. . . . ΠΑΝΤΑϹ ΟΥϹ ΠΟΤΕ ΑΠΕΓΡΑΨΑ
ΜΗΝ ΕΝ ΑΥΤΟΙϹ ΤΟΙϹ ϹΚΑΜΜΑϹΙΝ ϹΤΕΦΑΝΩ-
ΘΕΙϹ ΚΑΙ ΤΑΙϹ ΠΡΟΠΕΙΡΑΙϹ
ΤΟΥΤΩΝ ΠΑϹΑΙϹ ΔΟΚΙΜΑϹΘΕΙϹ . . . .

Nempe probatus in omnibus *Agonibus* [palæstricis] *quibus nomen dederat.* Itaque ΑΠΕΓΡΑΨΑΜΗΝ hîc, pro

ΕΠΕΙ-

ΕΠΕΙΡΑΜΗΝ, (ſicut & in eadem inſcr. lineâ undecimâ, idem pro ΑΠΕΙΡΑΨΑΜΗΝ) legendum eſt. Atque hujus verbi ſenſum, in hoc loco, illuſtrant verba Ariſtotelis, quæ lib. 4 Polit. hoc modo habent: Ἐνιαχοῦ δ' ἔξεστι μὲν πᾶσιν ἀπογραψαμένοις ἐκκλησιάζειν καὶ δικάζειν· εἰ δὲ ἀπογραψάμενοι μήτε ἐκκλησιάζωσι, μήτε δικάζωσιν, ἐπίκεινται ζημίαι μεγάλαι τούτοις, ἵνα διὰ μὲν τὴν ζημίαν φεύγωσιν τὸ ἀπογράφεσθαι. διὰ δὲ τὸ μὴ ἀπογράφεσθαι μηδ' ἐκκλησιάζωσι.

Quod attinet vocem ΠΡΟΠΕΙΡΑ; illa eodem ſenſu reperitur apud Thucididem lib. III. ubi de Athenienſibus jam expeditionem in Siciliam meditantibus, quin & ipſius omnimodam expugnationem ὀνειροπολοῦσιν, ita loquitur: Καὶ ἔπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῇ μὲν οἰκειότητος προφάσει, βουλόμενοι δὲ μήτε σῖτον ἐς τὴν Πελοπόννησον ἄγεσθαι αὐτόθεν. πρόπειράν τε ποιούμενοι εἰ σφίσι δυνατὰ εἴη τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πράγματα ὑποχείρια γενέσθαι. *Athenienſes vero naves miſerunt, per ſpeciem quidem neceſſitudinis, ſed (re ipſa) eo conſilio, ut neque frumentum illinc in Peloponeſum exportaretur, utque tentarent an res Siculas in ſuam poteſtatem redigere poſſent.*

Quamvis autem hæ πρόπειραι ſeu ἀσκήσεις ante debitum in Olympiis (alibique) Certamen fierent; ac forſan hic ipſis interveniencibus *Hellanodicis*: non tamen omnes, aut ſemper, ita præexercitati in Certamina publica deſcendiſſe videntur; Idque nos docere videtur exemplum Glauci, a Pauſania hoc modo, Eliacon ſecundo, allatum: Παλαιὸς δὲ οὗτος ὁ Καρύστιος [Γλαῦκος] ἦν Δημύλου, καὶ γῆν φασιν αὐτὸν κλαρχὰς ἐργάζεσθαι. ἐκπεσοῦσαν δ' ἐκ τοῦ ἀρότρου τὴν ὕνιν, πρὸς τὸ ἄροτρον καθήρμοσε, τῇ χειρὶ αὐτὴν σφύρας χρώμενος· καί πως ἐθεάσατο ὁ Δημύλος τὸ ὑπὸ τοῦ παιδὸς ποιούμενον, καὶ ἐπὶ τούτῳ πυκτεύσοντα ἐς Ὀλυμπίαν αὐτὸν ἀνήγαγεν· ἔνθα δὴ ὁ Γλαῦκος, ἅτε οὐκ ἐμπείρως ἔχων τῆς μάχης, ἐτιτρώσκετο ὑπὸ τῶν ἀνταγωνιζομένων, καὶ ἡνίκα πρὸς τὸν λειπόμενον ἐξ αὐτῶν ἐπύκτευεν, ἀπαγορεύειν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν τραυμάτων ἐνομίζετο. καὶ οἱ τὸν πατέρα βοῆσαι φασιν· Ὦ παῖ

τὴν

τὴν ἀπ᾽ ἀρότρȣ. ȣ῞τω βιαιοτέραν ἐς τὸ ἀνταγωνιζόμενον ἐνεγκὼν τὴν πληγὴν, αὐτίκα εἶχε τὴν νίκην. *Pater huic fuit Caryſtius Demylus. In agro vero colendo a puero verſatum tradunt: cumque forte refixum vomerem, manu pro malleo uſus, reſtituiſset in priſtinum aratri locum, patrem cum id animadvertiſset, puerum in Olympicum pugillatum deduxiſſe. Ibi cum Glaucus ab adverſariis male multaretur, quippe qui prorſus erat ejus artis imperitus; cumque congreſſus cum eo cui extrema obtigerat ſors, certaminis, vulneribus jam prope confectus ſuccumberet, inclamaſſe dicitur pater, Illam, fili; ab aratro: ea itaque voce puerum excitatum, acriore plaga adverſario perculſo mox victorem judicatum.*

Interim ne ipſi quidem *Hellanodicæ*, licet electi, admittebantur ad judicium illud Certaminum Olympicorum, niſi jam ante per decem menſes exercitati ad id, atque inſtituti fuiſſent; non quidem exercitationibus Gymnaſticis, ſed inſtitutione eorum quæ circa iſtud judicium obſervanda eſſent; ac quidem per νομοφύλακες; uti idem Pauſanias nos, his ſequentibus docet! Ἐν τȣ́τῳ τῷ Ἑλλανοδικαιῶνι οἰκȣ̃σι δέκα ἐφεξῆς μῆνας οἱ αἱρεθέντες Ἑλλανοδικεῖν, καὶ ὑπὸ τῶν Νομοφυλάκων, ὅσα ἐς τὸν ἀγῶνα σφᾶς δεῖ διδάσκονται). *In eo Hellanodicæone perpetuos decem menſes habitant ii qui ad ludorum præfecturam ſunt delecti; totoque eo tempore a Legum conſervatoribus* [quos Nomophylacas appellant] *edocentur de omnibus quæ in ludorum celebratione fieri ab eis convenit.*

Qui Νομοφύλακες, quales apud Græcos fuerint, nobis (ne Columellam. libro XII. cap. 3. alioſque adducam) ita de ſcribit Cicero, ſub finem libri tertii de Legibus: *LEGUM CUSTODIAM nullam habemus, itaque hæ leges ſunt, quas apparitores noſtri volunt: a LIBRARIIS petimus: publicis literis conſignatam memoriam publicam nullam habemus. Græci hoc diligentius: apud quos* Νομοφύλακες *creantur: nec hi ſolum literas* [*nam id quidem etiam apud ma-*

majores nostros erat) sed etiam facta hominum observabant, ad legesque revocabant.

Ut autem ipsi docebantur a *Nomophylacibus*, (qui & alias omnes Leges examinabant, probabant aut improbabant, eas in νομοφυλακίῳ conservabant) sic illi ex *Hellanodicæone*, in quo versabantur, quin & per totos decem menses habitabant, procedebant ad examinandos ac componendos inter se Athletas: sicut ex verbis, quæ modo allata ex dicto Pausania, paucis interjectis, præcedunt, satis clare liquet. sunt autem illa hæc sequentia: Ἑτέρα δὲ ἔξοδος ἐκ τοῦ γυμνασίου φέρει μὲν ἐς τὴν ἀγορὰν, καὶ ἐπὶ τὸ Ἑλλανοδικαιῶνα καλούμενον· ἔστι δὲ ὑπὲρ τοῦ Ἀχιλλέως τὸν τάφον, καὶ ταύτῃ τοὺς Ἑλλανοδίκας ἰέναι καθέστηκεν ἐς τὸ γυμνάσιον. εἰσιᾶσι δὲ πρὶν μὲν τὸν ἥλιον ἀνίσχειν, συμβαλόντες δρομέας. μεσούσης δὲ τῆς ἡμέρας ἐπὶ τὸ πένταθλον, καὶ ὅσα βαρέα ἆθλα ὀνομάζουσιν. *Exitus alius ad forum excurrit e gymnasio & ad comitium, quod Hellanodicæonem vocant. Est is supra Achillis tumulum: & illac ludorum præfectos (qui Hellanodicæ dicuntur,) in gymnasium venire more majorum traditum est. Et ante solis quidem ortum cursores committunt: dimidiato vero jam die, quinquertia & graviora quæ vocant certamina.*

Quali modo vero *Athletas* inter se composuerint ac commiserint, jam alibi ex Luciani Hermotimo, alia occasione, ostendi.

Quæ in ista inscriptione prætereunda non duco, sunt verba illa, ΕΝ ΑΥΤΟΙϹ ΤΟΙϹ ϹΚΑΜΜΑϹΙΝ ϹΤΕΦΑΝΩΘΕΙϹ. Ibi namque considerandum quid fuerit ϹΚΑΜΜΑ in Gymnasiis.

Erat *Stadium* locus in quo publice Athletæ decertabant; atque ad illud *Stadium* erat χῶμα, sive *agger*, in quo sedebant *Athlothetæ*; qui in Olympia erant *Hellanodicæ;* ut nos docet Pausanias, Eliacôn secundo: Ἔστι δὲ ἐν τῷ πέρατι τῶν ἀγαλμάτων, ἃ ἀπὸ ζημίας ἐποιήσαντο ἀθληταῖς, ἐπὶ τούτῳ τῷ πέρα-

τι ἐστὶν ἣν κρυπτὴν ὀνομάζουσιν ἔσοδον· διὰ δὲ αὐτῆς τούς τε Ἑλλανοδίκας ἐσιέναι ἐς τὸ στάδιον καὶ τοὺς ἀγωνιστάς· τὸ μὲν δὴ στάδιον γῆς χῶμά ἐστι, πεποίηται δὲ ἐν αὐτῷ καθέδρα τοῖς τιθεῖσι τὸν ἀγῶνα. *Eo loco quo quo postrema sunt signa, ex eo signorum numero quæ de multatitio Athletarum ære dedicata sunt, porticus est, quam Occultam nominant per eam & ludorum præfectis & Athletis ad Stadium accessus est. Ipsum certe stadium terræ agger est, & in eo ludorum præfectis sessio extructa.*

Spectatores quoque (honoratiores saltem) in eo quoque sedisse ex Luciani Hermotimo liquet. Ita enim ille ibi: Ἢ γὰρ πώποτε καὶ τοὺς ἀθλοθέτας αὐτοὺς ἐκαθίζου; ΕΡΜ. Νὴ Δία ἔναγχος Ὀλυμπίασιν ἐπὶ τὰ λαιὰ τῶν Ἑλλανοδικῶν, Εὐανδρίδου τοῦ Ἠλείου θέαν μοι προκαταλαβόντος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις. ἐπεθύμουν γὰρ ἐγγύθεν ἅπαντα ὁρᾶν τὰ παρὰ τοῖς Ἑλλανοδίκαις γιγνόμενα. L*U*C.] *Nunquid igitur aliquando juxta Athlothetas consedisti?* HERM.] *Per Jovem nuper in Olympiis ad lævam Hellanodicarum: Euandrida Eleo spectaculum* [seu *Sedem* unde commodius spectarem] *præoccupante. Omnia enim quæ ab Hellanodicis fiunt, propius videre cupiebam.*

Extructum procul dubio illud χῶμα ex terra quæ è *Stadio* ipsiusque *sulco* seu *scammate*, eo congesta fuerat: nisi & alia aliunde advecta fuit: unde & facile extruebatur. non enim ubique perpetuum erat: ut ex Suetonii Cæsare (cap. 39) sic videmus: *Athletæ stadio ad tempus extructo in regione Martii campi certarunt per triduum.* Augustum interim eo in loco sedes ligneas exstrui curasse, videmus apud eund. (tum & apud Dionem) cap. 43 ejus vitæ. Ita enim loquitur: *Athletas quoque, extructis in Campo Martio sedilibus ligneis* [supple *edidit*] Quali ex materia Domitianus *Stadium* suum (de quo idem Tranquillus cap. 5.) exstruxerit non liquet. Magnificum certe erat illud ab Herode Attico extructum, de quo Philostratus ita loquitur: Στεφανωθεὶς δὲ καὶ τὴν τῶν Παναθηναίων, καὶ ὑμᾶς εἶπεν, ὦ Ἀθη-

να-

ναίοι, καὶ τ῀ Ἑλλήνων τοὺς ἥξοντας, καὶ τ῀ ἀθλητῶν τοὺς ἀγωνιουμένους ὑποδέξομαι σταδίῳ λευκοῦ λίθου. καὶ εἰπὼν ταῦτα, τὸ στάδιον, τὸ ὑπὲρ τὸν Ἰλισσὸν εἴσω τεττάρων ἐτῶν ἐπετέλεσεν, ἔργον ξυνθεὶς ὑπὲρ πάντα τὰ θαυμάσια. οὐδὲν γὰρ θέατρον αὐτῷ ἁμιλλᾶται. *Cum corona in cœtu Panathenæorum donatus fuisses, Vos (inquit) Athenienses, & Græcos qui accessuri sunt, & Athletas qui sunt certaturi, in Stadio ex albo lapide structo excipiam. Hæcque pollicitus, Stadium quod Ilisso flumini imminet, quatuor circiter annis perfecit; opus ita compositum, ut cætera Mirabilia superet. Nullum enim theatrum cum eo decertat.*

Erat itaque *agger* seu χῶμα in stadiis Græcorum; in quo sedebant spectatores: pro quo *Aggere* Romani (ut videmus) Cæsares sedilia lignea (forsan & post lapidea) exstruebant.

Erat secundò stadii campus, in quo non soli cursores, verum etiam luctatores &c. certabant. Hinc enim Tertullianus libro de spectaculis, cap. 17. *Sed quæ in stadio indigna conspectui tuo non negabis, pugnos, & calces & colaphos, & omnem petulantiam manus, &c.*

Erat denique tertiò, ibi *sulcus*, seu σκάμμα, cujus jam obiter memini: sed de quo, illustrandis Inscriptionum verbis, aliquid nunc dicendum est. Illud verò σκάμμα *Stadii campum* cingebat, atque intra χῶμα erat sicut Euripus, in Circo, apud Romanos, à Julii Cæsaris tempore, qui primus illum Circo addidit. Intra istud σκάμμα autem, adeoque in ipso Stadii campo certabant *Athletæ*: neque intra illud ulli, ut videtur, admittebantur, præter *Athletas*, tum & μαστιγοφόρους & βραβευτὰς; vel si qui alii huc pertinerent. Qui quoque *Brabeutæ* (non ipsi *Athlothetæ*) hic in terra, *Athletas* observantes, sedebant. Quod, ex Suetonio, de Nerone (in ipsius vita, cap. 53) ita liquet: *Exiit opinio post scenicas coronas proximo lustro DESCENSURUM ad Olympia inter Athletas. Nam luctabatur*

due: nec aliter certamina Gymnica Græciâ tota ſpectaverat, quam BRABEUTARUM MORE in ſtadio humi aſſidens: ac ſi qua paria longius receſſiſſent, in medium Manibus ſuis retrahens.

Locus autem iſte, ſeu *campus ſtadii*, quod ita ὀρύγματι ſeu σκάμματι cinctus eſſet, etiam ipſe quandoque σκάμμα appellabatur. unde Heſychius: σκάμματα, ἀγῶνες, στάδια: ac Chryſoſtomus, in Epiſt ad Rom. cap. 11. Ἔσω τοῦ σκάμματος ἕστηκας, καὶ δύνασαι καὶ ἐσχάτης πάλης πάσης ἀνακαλέσαι τὰς ἥττας. Quæ a Budæo ita vertuntur, ſimul, & explicantur: *Adhuc in Agone es, atque in campo pugillari atque Athletico tibi integrum eſt inſtaurare certamen, & offenſionum moram ſarcire.*

Ipſum vero *Stadium Scamma* quandoque appellatum fuiſſe, confirmat & Tertullianus, cap. 3. ad Martyres, his verbis: *Bonum agonem ſubituræ eſtis, in quo Agonothetes Deus vivus eſt: Xyſtarches ſpiritus ſanctus: corona æternitatis brabium, Angelicæ, ſubſtantiæ politia in cœlis, gloria in ſecula ſeculorum. Itaque Epiſtates veſter Chriſtus Jeſus eſt, qui vos ſpiritu UNXIT; & ad hoc SCAMMA produxit.* Neque aliter Hieronymus ad Pamachium, nempe: *Cur ergo iſta quæruntur, cur tu omiſſis ſuper quibus pugna eſt, de SCAMMATE & loco certaminis egrediens, in peregrinis & longe alienis diſputationibus immoraris?* quo faciunt & illa Ambroſii, *ad huc Athletis in ſcammate*, &c.

Quod vero & *Scamma* vocata fuerint ipſa *Stadia*, inde mihi videtur eveniſſe, quoniam profundior eſſet *campus* ille Stadiorum ob effoſſam ibi terram tum ipſius *campi*, tum & proprie dictorum *Scammatum*: unde & illud Suetonii (in Nerone) *deſcendere ad Olympia:* &, ut id in proverbium ceſſit, *deſcendere in Arenam.* Nec male, meo judicio, firmatur hoc ex Luciani his, de Gymnaſiis, verbis: Ἔπειτα δὲ

ἐν

ἐν τῷ αἰθρίῳ τῆς αὐλῆς τὸ αὐτὸ τοῦτο δρῶσιν. οὐκ ἐν πηλῷ ἔτι γε, ἀλλὰ ψάμμον πολλὴν βαθεῖαν ὑποβαλλόμενοι ΕΝ ΤΩΙ ΟΡΥΓΜΑΤΙ ταράττουσι ἀλλήλους, &c. *Rursus alii sub dio hoc ipsum faciunt: atque hi quidem non in luto:* [uti sub tecto faciebant:] *sed profundam arenam in fossa subjicientes alii alios conturbant.*

Notandum porro *Stadium* in *Gymnasiis Græcorum* quoque & *Xystis Latinorum* fuisse, æque atque in Publicis solemnium Certaminum locis. Ibi namque sub tectis in luto, sub dio vero in profunda arena luctabantur, currebant, disco, aliisque certaminum generibus certabant; ut se ad ista Olympica, Pythia, Panathenaica, similiaque alia Certamina sic præpararent; hæcque illorum ita essent præludia seu progymnasmata: hincque Xystici illi & Synodus Xystica, ipsorumque ἄρχοντας: quin & σκάμμα seu σκάμματα τοῦ σύμπαντος ξυστοῦ: sicut & inde in illa, quam supra adduxi paginâ 640. habemus, ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΤΕΛΕΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΚΑΜΜΑΣΙΝ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ ΞΥΣΤΟΥ. Unde & Hesychius ξυστὸν . . . . καὶ τόπος ἔνθα οἱ ἀθλῆται γυμνάζονται. ξυστὸς, ὁμοίως ἀνειμένος ἀθληταῖς τόπος; quod hi ξυστοὶ apud Romanos etiam *Stadiorum* loco essent; & Balnea tandem intra se ipsa *Stadia* comprehenderent. Deambulationibus, porrò, hæc *Stadia*, seu *Scammata* inserviisse; tum scilicet quando *Athletæ* ibi non certabant, ex his Cælii Aureliani verbis patere videtur: *In arena spatium deambulationum, quod appellant Scamma.*

Postremo notandum illud σκάμμα proprie dictum, seu *Sulcum*, qui *Stadium* cingebat, ad *saltus* inserviisse: quod inde discerent *Athletæ* (testante Luciano) καὶ ὑπεράλλεσθαι τάφρον εἰ δέοι, ἢ εἴ ἄλλο ἐμπόδιον ᾖ. Quare & hæc in illo scammate notanda veniunt, ex Polluce 1o. Βατὴρ 2o. κανὼν 3o. ὅρος, Ita enim ille lib. 3. καὶ ὅθεν ἅλλονται ΒΑΤΗΡ· ἀφ' οὗ,

δ. καὶ τ βατῆρα κέκρυκε· τὸ δὲ μέτρον τῦ πηδήματ☉ ΚΑΝΩΝ ὁ δὲ ΟΡΟΣ τὰ ἐσκαμμένα. ὅθεν ἐπὶ τ τὸ ὅρον ὑπερπηδώντων οἱ παροιμιαζόμενοι λέγουσι, πηδᾶν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα.

Quod ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν in laude positum erat, illosque, qui id faciebant victores reddebat. Quantumvis id vulgo aliter, interpretentur; atque in vitio ponant: sed male vel abusive; ut Eustathius ad Homeri (quem eo trahunt) Iliad. 3. loquitur, hoc modo scilicet: Ἐστὶ δὲ κυρίως ὑπερβασία τὸ ὑπερβαίνειν τὰς πεπηγμένας ὅρυς τ γῆς, ὃ εἶον ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ὅρια πηδᾶν. καταχρηστικῶς, καὶ ἐπὶ ἀδικίας ἡ λέξις ἤθεται. Quum revera hic Eustathius de ejusmodi ὅροις non loquatur: sed de Agrorum terminis qui etiam fodiebantur. Sicut id alibi (nempe ad 10 Iliad. ac pag. 767) de hac voce ὑπερβασία explicat: εἰκὸς δὲ εἰλῆφθαι τὴν λέξιν ταύτην, ὃ ἐκ τ ἀδικούντων ἐν τῷ ὑπερβαίνειν τὰ πεπηγμένα ὁροθέσια. quæ certe longe aliud quid, quam *saltus* in *Stadio* denotant.

Interim non dubitandum videtur, hoc *Scamma* aut plures ὅρυς habuisse, in uno eodemque *Stadii* latere; sicque majores minoresque; aut majores ὅρυς in hoc, minores in alio; atque adeo quidem triplicem terminum: quum tam hîc, quam in cæteris Gymnasticis *Pueri* non solum cum *Pueris*, verum & cum ἀγενείοις, fuisse: quod quandoque & cum *viris*, componerentur; sicut οἱ ἀγένειοι cum *viris*; quos & ipsos aliquando vincerent: quando nempe pueri puerorum ὅρυς, ἀγένειοι imberbium, transiliendo longe superassent; hucque illud, εἰς μείζονα σκάμματα (quod aliàs indiscriminatim ad quoscumque agones applicant) respicere.

Neque hinc abludere videtur, quod non *Scamma* tantummodo, verum & *Scammata* dicantur. Etiamsi id minus urgere ausim: quum forte, id inde acciderit, quod aliquando Victores *Athletæ*, non postquam egressi ex *Stadio* fuerant, coronarentur; verum ut ipsis inde major gloria sic accederet, in ipso pugnæ campo, ubi viderant, jam sic sta-

ſtatim corona victrici (ſeu tripode) donarentur; dictis ſic inde plurali numero, σκάμματα quod ſicut ab omni latere *Stadium* cingerent, ita & plura numero conſiderarentur.

CAPUT. V.

Inſcriptio a Doct. Reineſio edita, quæque ad Agones Muſicos ſpectat, perpenditur; ipſiuſque vera lectio indicatur. Ipſas Tribus *in illis Agonibus Victrices fuiſſe declaratas. De* Choregis; *iſtaque occaſione oſtenditur* Dionyſia Majora *fuiſſe* Annua *non* Trieterica. Choregos *Sumptus ad Choros adornandos &c. feciſſe: quandoque autem ipſum populum Choregum fuiſſe.* De Gymnaſiarchis, *qui ad Choros pertinebant.* Gymnaſia *tria Athenis, quibus Dis, ac quam ſacra fuerint. De* Didaſcalis, *ſeu* Chorodidaſcalis; *rurſuſque de* Choregis, *tum & obiter de* Auletis, *&c. De Chororum* Archontibus; *illoſque non ex IX* Archontum *numero fuiſſe, &c.*

DUm de his Athletis loquor, neque minus de *Puerorum*, quam de Virorum *Agoniſmatis*; non poſſum non aliquid dicere de iſta inſcriptione, quam nobis Erud. Reineſius, Claſſe V. n°. 36 exhibet: quæque, ſicuti ad certamina in Stadiis aut Gymnaſiis decertanda non ſpectat, ad Muſicos tamen Agones (qui mihi prætereundi non videntur) pertinent. Illam autem dictus Reineſius ex Andr. Schotto (qui eandem a Fulvio Urſino acceperat) hoc modo repræſentat:

ΕΤΑΓΙΔΑΣ.

ΕΥΑΓΙΔΑΣ ΑΝΔΡΩΝ ΕΝΕΚΑ ΕΧΟΡΗΓΕΙ
ΑΥΣΙΜΑΧΙΔΗΣ ΕΠΙΔΑΜΝΙΟΣ· ΗΥΛΕΙ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΛΟΚΡΟΣ ΕΔΙΔΑΣΚΕΝ

In hac inſcriptione, quæ, ut credo, ob literas vetuſtate exoletas, non bene aut integra ex marmore ipſo exſcripta eſt, pro ΕΥΑΓΙΔΑΣ legendum eſt, ΕΥΑΓΙΔΗΣ: ac pro ΕΝΕΚΑ, quod hîc nihil valet, ΕΝΙΚΑ reponendum eſt. tum & caput, ſeu prima linea, illi deeſſe videtur; quod *Tribus* quæ vicerat hîc non memoretur: quum id tamen ſemper fiat in hujuſmodi inſcriptionibus, quæ nobis ad hucdum ſuperſunt.

Id certe liquere videtur ex hac ſequenti, quæ plane eadem, ſed melius excepta, eſt: quoniam iidem tum *Choregus*, tum *Auletes*, tum *Didaſcalus*, tum denique *Archon*, in ambabus accurrunt. neque victoria unquam *Chorego*, ſed ipſi Tribui adſcribitur; niſi *Choregus* nomine Tribus Victricis, viciſſe dicatur. Præterquam quod hoc ΕΥΑΓΙΔΗΣ ΑΝΔΡΩΝ ΕΝΕΚΑ ΕΧΟΡΗΓΕΙ (ut hoc ſicut in parentheſi notem) nihil valeat. Verum ipſa illa inſcriptio, quæ a Sponio Tom. 2. pag. 477 integra exhibetur, atque ita habet: id clare docet:

ΑΙΓΙΣ ΑΝΔΡΩΝ ΕΝΙΚΑ
ΕΥΑΓΙΔΗΣ ΚΤΗΣΙΟΥ ΦΙΛΑΙΔΗΣ ΕΧΟΡΗΓΕΙ
ΑΥΣΙΜΑΧΙΔΗΣ ΕΠΙΔΑΜΝΙΟΣ ΗΥΛΕΙ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΛΟΚΡΟΣ ΕΔΙΔΑΣΚΕ
ΕΥΚΡΙΤΟΣ ΗΡΧΕΝ

Quod autem de Tribu vincente dixi, vel ex hac ſequenti inſcriptione patet: in qua, licet *Thraſyllus Thraſylli filius* vi-

viciſſe dicatur, tamen ſimul oſtenditur eum non ſuo ſed *Tribus Hippothoontidis* nomine, victorem fuiſſe, inſcriptionemque illam dedicaſſe. Ita enim illa apud eundem ſponium Tomi 2. pag. 400. habet:

ΘΡΑΣΥΛΛΟΣ ΘΡΑΣΥΛΛΟΥ ΔΕΚΕΛΕΥΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ
ΧΟΡΗΓΩΝ ΝΙΚΗΣΑΣ ΑΝΔΡΑΣΙΝ ΙΠΠΟΘΟΩΝΤΙΔΙ ΦΥΛΗΙ
ΕΥΙΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΥΣ ΗΥΛΕΙ ΝΕΑΙΧΜΟΣ ΗΡΧΕΝ
ΚΑΡΚΙΔΑΜΟΣ ΣΩΤΙΟΣ ΕΔΙΔΑΣΚΕΝ

Alias namque ipſam *Tribum*, ut victricem exprimi in lapidibus ſolere, ex ſequentibus hîc inſcriptionibus clare liquet: ut primò ex hac quæ apud Sponium pag. 373. Tomi 2 habetur:

ΛΥΣΙΚΛΗΣ ΒΙΟΤΤΟΥ ΟΗ
ΘΕΝ ΕΧΟΡΗΓΕΙ ΟΙΝΗΙΣ
ΦΥΛΗ ΠΑΙΔΩΝ ΕΝΙΚΑ
ΠΑΜΦΥΛΟΣ ΑΓΝΟΥΣΙΟΣ
ΕΔΙΔΑΣΚΕΝ ΚΗΦΙΣΙΔΩ
ΡΟΣ ΗΡΧΕΝ

Secundò ex hac ſequenti, quæ pag. 338. Exhibetur:

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ ΛΥΣΙΘΕΙΔΟΥ ΚΙΚΥΝΝΕΥΣ
ΕΧΟΡΗΓΕΙ
ΑΚΑΜΑΝΤΙΣ ΠΑΙΔΩΝ ΕΝΙΚΑ
ΘΕΩΝ ΗΥΛΕΙ
ΛΥΣΙΑΔΗΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΕΔΙΔΑΣΚΕ
ΕΥΑΙΝΕΤΟΣ ΗΡΧΕ

Tum tertio ex hac ſequenti, quæ ibi pag. 386. habetur, atque hoc modo (ſicut jam ante me à Sponio factum fuit, reſtituenda videtur:

ΕΡΕΧΘΕΙΣ ΑΝΔΡΩΝ ΕΝΙΚΑ

ΕΝΕΤΕΛΗΣ ΜΕΝΙΤΟΣ ΑΝΑΓΥΡΑΣΙΟΣ

ΕΧΟΡΗΓΕΙ

ΑΡΑΤΟΣ ΗΥλει

ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ ηρχεν

Niſi hîc pro ΗΡΧΕΝ ponendum ſit ΕΔΙΔΑΣΚΕΝ, ac linea integra deſit, in qua ille, qui ΗΡΧΕΝ expreſſus fuit; aut contra iſte qui ΕΔΙΔΑΣΚΕΝ: quod aliàs ubique illud ΕΔΙΔΑΣΚΕΝ occurrat.

De quibus διδασκάλοις tum & de *Archontibus*, adhuc infra aliquid dicam: in anteceſſum autem aliquid de χορηγοῖς dicendum videtur: de quibus ſcriptor majoris argumenti Orationis Demoſthenicæ in Meidiam, hoc modo loquitur: Ἐν τοῖς μεγάλοις [Παναθηναίοις] γυμνασία ἐγίνοντό τινα, καὶ προὐβάλλετο ἀφ' ἑκάστης φυλῆς εἷς γυμνασίαρχος λαμβάνων χρήματα εἰς τὸ γυμνάζειν τοὺς ἐπιτελέσοντας τὴν ἑορτὴν, καὶ δώσων [vel aliàs διδόναι] τὰς τούτων δαπάνας τοῖς τῆς ἑαυτῆς φυλῆς· ἤγετο δὲ παρ' αὐτοῖς τὰ Διονύσια· καὶ ταῦτα διπλᾶ, μικρά τε καὶ μεγάλα διὰ τριετηρίδος ἐν τοῖς ληνοῖς, ἐν οἷς προὐβάλλετο χορηγὸς ἀφ' ἑκάστης φυλῆς πρὸς τὸ τρέφειν χοροὺς παίδων τε καὶ ἀνδρῶν. ἐλάμβανε δὲ εἰς τοῦτο χρήματα. ἐπιστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς, ἠγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους καὶ ἤριζον, ὕμνους εἰς Διόνυσον ᾄδοντες. καὶ τῷ νικῶντι τρίπους τὸ ἆθλον ἦν, ἐπειδὴ τὸν αὐτὸν Ἥλιον καὶ τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ Διόνυσον ᾤοντο. παυομένης δὲ τῆς ἑορτῆς, ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ προὐβάλλοντο οἱ χορηγοὶ τῆς μελλούσης ἑορτῆς. ἐν τῷ νῦν τῷ παρόντι καιρῷ προεβλήθησαν οἱ χορηγοὶ ἑκάστης φυλῆς· ἐσπάνιζε δὲ ἡ Πανδιονὶς, ἡ τοῦ Δημοσθένους φυλὴ, χορηγοῦ. καὶ ἠμέλησε τὸ πρῶτον ἔτος, τὸ δεύτερον, τὸ τρίτον. ἔθος

δὲ

ἦν πρὸ μηνὸς τῆς ἑορτῆς τὸν ἄρχοντα συνάγειν τοὺς χορηγοὺς ἑκάστης φυλῆς εἰς τὸ λαχεῖν περὶ τῶν αὐλητῶν. καὶ ἐλθόντων τῶν χορηγῶν ἑκάστης φυλῆς πλὴν τοῦ τῆς Πανδιονίδος, ἰδὼν ὁ Δημοσθένης τὴν ἑαυτοῦ φυλὴν ἀτιμαζομένην παρὰ πάντων, τῷ μὴ κεκτῆσθαι χορηγὸν, αὐτεπάγγελτον καὶ αὐτοχειροτόνητον ἑαυτὸν χορηγὸν τῇ φυλῇ καθίστησι.

In Magnis Panathenæis certamina nonnulla Gymnastica fiebant, & creabatur ab unaquaque Tribu unus (numero) *Gymnasiarchus, qui pecuniam accipiebat ad exercendos illos, qui certaturi essent in illo Festo; ac qui facerent impensas (Athletis) suæ Tribus. Celebrabantur & ab ipsis Dionysia; erantque illa duplicia, parva scilicet & Magna: ac parva quidem quotannis celebrabantur, Magna vero unoquoque triennio in Lenis: in quibus creabatur Choregus ab unaquaque tribu, ad alendum choros puerorum & virorum. Accipiebat autem (is) ad istud pecuniam. Instante vero festo certabant inter se & pugnam inibant, hymnos Baccho canentes; ac vincenti tripus præmium erat; eo quod eundem SOLEM & APOLLINEM & BACCHUM putarent. Finito vero jam festo, primo hinc mense creabantur Choregi futuri deinde festi. At jam (de quo agitur) præsenti mense, creati fuerant quidem Choregi uniuscujusque Tribus; sed Paudionidis Tribus, quæ erat Demosthenis, carebat Chorego: & neglectus erat tum primo tum, secundo tum & tertio anno. Interim solenne erat mense ante festum uniuscujusque Tribus Choregos congregare ad electionem Tibicinum: cumque jam venirent omnes ac singulæ Tribus, excepta Pandionide, ac Demosthenes videret Tribum suam ab omnibus contemptam, quod careret Chorego, ipse se spontaneus, & absque electione constituit Choregum.*

Quæ hîc male de *Dionysiis Majoribus*, ut *TRIETERICIS*, dicuntur, ex male intellecto Demosthenis loco (in hac contrà Meidiam Oratione) ortum trahunt. Et tamen

Qqqq 2 hunc

hunc scriptorem argumenti etiam alii sequuntur. Demosthenis autem verba sunt: Ἐπειδὴ γὰρ οὐ καθεστηκότος χορηγοῦ τῇ Πανδιονίδι φυλῇ τρίτον ἔτος τουτὶ, παρούσης δὲ τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ τὸν ἄρχοντα ἐπικληροῦν ὁ νόμος τοῖς χοροῖς τοὺς αὐλητὰς κελεύει, λόγων καὶ λοιδορίας γινομένης, καὶ κατηγοροῦντος τοῦ μὲν ἄρχοντος τῶν ἐπιμελητῶν τῆς φυλῆς, τῶν δ' ἐπιμελητῶν τοῦ ἄρχοντος, παρελθὼν ὑπεσχόμην ἐγὼ χορηγήσειν ἐθελοντής· καὶ κληρουμένων, πρῶτος αἱρεῖσθαι τὸν αὐλητὴν ἔλαχον. *Postquam jam ne quidem per tres se subsecutos annos CHOREGUS Tribui Pandionidi constitutus fuisset; ac jam concio adesset, in qua lex jubet ut Archon Auletas sortiatur; atque interim verba ac convicia jacerentur ab Archonte in Epimeletas, ab Epimeletis in Archontem; ego interveniens me promisi Choregum voluntarium: & facta sortitione primo mihi, ut Auletem eligerem, obtigit.*

Ad verba vero, τρίτον ἔτος, scholiastes hæc optime (cætera non æque bene) notat ὡς τριῶν ἐτῶν ἑξῆς οὐ παραδεχθείσης τῆς φυλῆς τὸ λειτουργόν· ἵνα γένηται πλείων ἡ αὔξησις.

Nempe quando jam primo, post peracta modo *Dionysia* mense, *Choregus* esset, ex more, eligendus ad futura sequenti anno *Dionysia*, non semel modo, sed bis, quin & tertia vice omissum fuerat a Tribu, sive negligentia ac contemptu, sive paupertate, aut contra sorditie illorum, qui in Tribu prævalere ad talia debebant; & jam contestationes hinc, & jurgia inter ἄρχοντα atque ἐπιμελητὰς exorta essent, quod jam populus[1] (seu δῆμος) denuo, ut videbatur, istam χορηγίαν suscipere cogeretur; sicque ἄρχων τοὺς ἐπιμελητὰς, contra οἱ ἐπιμεληταὶ accusarent ἄρχοντα; contemptusque in Tribum illam Pandionidem recideret quando hæc, duo ita acciderent; Demosthenes honori Tribus suæ conservando sponte, neque electus, prodibat, seseque χορηγὸν offerebat, & sumptuose, usque ad invidiam (propriis impensis) præstitit. Nam præter alium, vestimentorum, similiumque eo pertinentium, ornatum, quem adhibebat, etiam aureis co-

ro-

ronis singula Chori membra ornabat: ac felici insuper sortitione id nactus, ut præstantissimum inter omnes Auletem eligeret, invidia ipsi conflata fuit, imprimis a Midia, in ista Tribu prædivite; hincque injuriæ, & colaphus, ab ipso Demostheni impactus, &c.

Multis autem ac magnis sumptibus alioquin *hæc Choregis* constitisse, indicant satis hæc Ulpiani (in Orationem contra Leptinen) verba: Τοῖς μεγάλοις Διονυσίοις Ἀνθεστηρεῶνος μηνὸς πλείονος γενομένης δαπάνης, εἷς χορηγὸς ἑκάστης φυλῆς καθίστατο. *In Magnis Dionysiis, mense Anthesterione, eo quod magnis impensis opus esset, constituebatur unicuique Tribui Choregus.* Singulos autem Choregos, pro sua Tribu sumptus illos, seu impensas fecisse (sive pecuniam ex Tribu sua per ἱεράγυς colligerent sive, propria pecunia, sicut hîc Demosthenes, istas facerent) ostendit & alter Argumenti Orationis contra Mediam scriptor, his verbis: Ἑορτὴν ἦγον οἱ Ἀθηναῖοι Διονύσῳ, ἣν ἐκάλουν ἀπὸ τοῦ θεοῦ Διονύσια· ἐν δὲ ταύτῃ τραγικοὶ καὶ κωμικοί, καὶ αὐλῶν χοροὶ διηγωνίζοντο. καθίστασαν δὲ τοὺς χοροὺς αἱ φυλαί, δέκα τυγχάνουσαι. χορηγὸς δὲ ἦν ἑκάστης φυλῆς, ὁ τὰ ἀναλώματα παρέχων, τὰ περὶ τὸν χορόν. &c. *Festum celebrabant Athenienses Dionyso, seu Baccho, quod a Deo isto appellabant Dionysia. In illo certabant Tragici, & Comici, & Tibicinum chori. Tribus autem, quæ decem erant, constituebant (singulæ) Choros: & Choregus erat unicuique Tribui, qui impensas circa Choros faciebat.*

Ubi autem Tribus aliqua aut inopia laboraret, careretve ejusmodi viris qui onus id, & sumptus illos in se suscipere nolebant; videtur *Populus* ea in se suscepisse, & impensas fecisse: atque inde hæc sequens Inscriptio, quæ pag. 399. habetur, illustranda videtur:

Ο ΔΗΜΟΣ ΕΧΟΡΗΓΕΙ ΠΥΘΑΡΑΤΟΣ ΗΡΧΕΝ
ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣ ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ ΘΡΑΣΥΛΛΟΥ ΔΕΚΕΛΕΥΣ
ΠΑΝΔΙΟΝΙΣ ΑΝΔΡΩΝ ΕΝΙΚΑ
ΝΙΚΟΚΛΗΣ ΑΜΒΡΑΚΙΟΤΗΣ ΗΥΛΕΙ
ΛΥΣΙΠΠΟΣ ΑΡΚΑΣ ΕΠΙΔΑΣΚΕΝ

Ubi (quod notatu dignum) eandem Tribum *Pandionidem*, quæ Demosthenis erat (quæque adeo plusquam uno tempore hoc defectu laborasse videtur) habemus. Tum & illa, in qua sub eodem Pytharato *Archonte*, plane idem reperimus:

Ο ΔΗΜΟΣ ΕΧΟΡΗΓΕΙ ΠΥΘΑΡΑΤΟΣ ΗΡΧΕΝ
ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣ ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ ΘΡΑΣΥΛΛΟΥ
ΔΕΚΕΛΕΥΣ
ΙΠΠΟΘΟΩΝΤΙΣ ΠΑΙΔΩΝ ΕΝΙΚΑ
ΘΕΩΝ ΘΕΒΑΙΟΣ ΗΥΛΕΝ
ΠΡΟΝΟΜΟΣ ΘΕΒΑΙΟΣ ΕΔΙΔΑΣΚΕΝ

Si autem hæc Dionysia Trieterica fuerunt (quod etiam Eruditissimus Castellanus obiter ex Virgilio ac Lucano adstruere conatur) quomodo intra spatium, ab unis ad altera Dionysia, electio ista Choregii *ter*, ac quidem unoquoque anno post jam prætergressa, omitti aut negligi potuit? quum tantum semel, nempe eo mense qui primus post id festum esset, ea fieri debuerit? sed res est, bis jam populum ipsum defectum jam instantibus Dionysiis, supplevisse: donec tandem tertia vice Demosthenes, ut sic honori suæ Tribus consuleret, id munus atque onus spontaneus, neque electus, in se suscepit, orna-

natumque splendidum cum vestimentorum, tum Aurearum coronarum, choro confici curavit, &c.

At notanda quoque ista verba; καὶ προὐβάλλετο ἀφ' ἑκάστης φυλῆς εἷς γυμνασίαρχος λαμβάνων χρήματα εἰς τὸ γυμνάζειν τοὺς ἐπιτελέσοντας τὴν ἑορτήν, καὶ δώσων ταῖς τούτων δαπάνας τοῖς ἑαυτῆς φυλῆς: adeoque perpendendi qualesnam hi fuerint γυμνασίαρχοι. Vidimus namque jam supra γυμνασιάρχας *duodecim* vel *tredecim* numero (pro ut annus aut ἐμβολιμαῖος, aut non ἐμβολιμαῖος esset) unumquemque suo mensi Gymnasiis præfectum. Qui sane ab hisce *decem* numero, ex unaquaque Tribu electis, ad exercendos illos, qui jam Choris nomen dederant, distingui debere videntur. Hi namque posteriores, videntur electi ante singula Festa Panathænaica, quæ unoquoque Quinquennio redibant, ut per illos sic exercerentur, atque apti ad instantia illa solennia certamina redderentur, illi qui hic publice decertaturi essent; eo fere modo, ut & in Olympiis (forsan & alibi) Athletæ per προγυμνάσματα, seu προπύρας, ad Athletica ista certamina præparabantur: quum aliàs cæteri γυμνασίαρχαι quotannis crearentur, atque unusquisque suo mensi præessent, tribusque illis Atheniensium Gymnasiis moderarentur; illisque rursus, ad quotidiana hæc exercitia dirigenda, *Brabeutæ*, sive ἐπιστάται, tum & cæteri Ministri (de quibus adhuc infra) subessent. Tria autem Gymnasia publica Athenis fuisse Eruditis satis notum est. Certe ita illa ab Ulpiano Demostenis Scholiaste (ad Orationem contra Timocratem) enumerantur: Τρία ταῦτα γυμνάσια παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις· ἦν δὲ καὶ ἱερά. ἐπὶ μὲν τοῦ Λυκείου, Λυκοκτόνου Ἀπόλλωνος· ἐπὶ δὲ τοῦ Κυνοσάργους, τοῦ Ἡρακλέους· ἐπὶ δὲ τῆς Ἀκαδημίας, αὐτοῦ τοῦ Ἀκαδήμου τοῦ Ἥρωος· *Tria ista Gymnasia erant Athenis; ac quidem sacra: In Lycæo, Lupicidæ Appollinis; in Cynosargi, Herculis, in Academiæ vero, ipsius Herois Academi.*

Quæ quam sacra essent, sic ex ipso discimus Demosthene,

ac

ac lege Athenienſium ab ipſo prolata: Καὶ εἰ τίς γ' ἐκ Λυκείου ἢ ἐξ Ἀκαδημίας, ἢ ἐξ Κυνοσάργους, ἱμάτιον, ἢ ληκύθιον, ἢ ἄλλό τι φαυλότατον, ἢ σκευῶν τι τῶν ἐκ τῶν γυμνασίων ὑφέλοιτο, ἢ ἐκ τῶν λιμένων, ὑπὲρ δέκα δραχμὰς· καὶ τούτοις θάνατον ἐνομοθέτησεν εἶναι τὴν ζημίαν. *Et ſi quidem aliquis ex Lycæo, aut ex Academia, aut ex Cynoſargi, veſtem, aut Ampullam olearеam aut aliud quoddam viliſſimum vas, quod ad Gymnaſia pertinet, furatus fuiſſet; aut ex portubus, quod pluris decem drachmarum eſſet; etiam illis mortis pœna ſtatuta erat.*

Horum verò Gymnaſiorum ſingulis, ſingulos quoque *Choregos* præfuiſſe ex eodem ſcholiaſte diſcimus; illoſque eos fuiſſe, *qui iis, qui ſe exercebant oleum præberent; atque adeo iſtis, qui publico ſumptu ungi volebant crateras* implerent.

At iſtos *Choregos*, qui cum ſuis etiam ἐπιμεληταῖς Choros, & quæcunque ad illos ſpectarent, diſponebant ac conferebant (in *Dionyſiis*, aliiſque æque atque in *Panathenæis*) ſibi quatuor numero illos adjunctos habuiſſe, ex hiſce Antiphonii verbis (in Oratione περὶ τοῦ χορευτοῦ) liquere videtur: Ἐπειδὴ χορηγὸς κατεστάθην εἰς Θαργήλια, καὶ ἔλαχον Πανταλέα διδάσκαλον, καὶ Κεκροπίδα φυλὴν πρὸς τῇ ἐμαυτοῦ, τουτέστι τῇ Ἐρεχθηΐδι, ἐχορήγουν ὡς ἄριστα ἐδυνάμην καὶ δικαιότατα. καὶ πρῶτον μὲν διδασκαλεῖον ᾗ ἐπιτηδειότατον τῆς ἐμῆς οἰκίας κατεσκεύασα, ἐν ᾧπερ καὶ Διονυσίοις ἐχορήγουν, ἐδίδασκον. ἔπειτα τὸν χορὸν συνέλεξα ὡς ἐδυνάμην ἄριστα, οὔτε ζημιώσας οὐδένα, οὔτε ἐνέχυρα βίᾳ φέρων, οὔτ' ἀπεχθανόμενος οὐδενί· ἀλλ' ὥσπερ ἂν ἥδιστα καὶ ἐπιτηδειότατα ἀμφοτέροις ἐγίγνετο, ἐγὼ μὲν ἐκέλευον καὶ ἠξίουν, οἱ δὲ ἑκόντες καὶ βουλόμενοι ἔπεμπον. ἐπειδὴ δὲ ἧκον οἱ παῖδες πρῶτον μὲν ἀσχολία μοι παρεῖναι καὶ ἐπιμελεῖσθαι· ἐτύγχανε γὰρ μοι πράγματα ὄντα πρὸς Ἀρίστωνα καὶ Φιλῖνον, ἃ ἐγὼ περὶ πολλοῦ ἐποιούμην, ἐπειδὴ παρήγγειλα ὀρθῶς καὶ δικαίως ἀποδεῖξαι, τῇ βουλῇ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἀθηναίοις. ἐγὼ μὲν οὖν τούτοις προσεῖχον τὸν νοῦν. κατέστησα ἐπιμελεῖσθαι εἴ τι δέοι,

τῷ

τὸν χορὸν φανερώτατον, δημότην μὲν τούτων τῶν διωκόντων, κηδεστὴν δ' ἐμαυτοῦ, ᾧ ἐγὼ δέδωκα τὴν θυγατέρα, καὶ ἠξίουν αὐτὸν ἄριστα ἐπιμελεῖσθαι. ἔτι δὲ πρὸς τούτῳ δύο ἄνδρας, τὸν μὲν Ἐρεχθεΐδος, Ἀμυνίαν, ὃν αὐτοὶ οἱ φυλεταὶ ἐψηφίσαντο συλλέγειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῆς φυλῆς ἑκάστοτε, δοκοῦντα χρηστὸν εἶναι· τὸν δὲ ἕτερον τῆς Κεκροπίδος, ὅσπερ ἑκάστοτε εἴωθε ταύτην τὴν φυλὴν συλλέγειν. ἔτι δὲ τέταρτον Φίλιππον· ᾧ προσετέτακτο ὠνεῖσθαι καὶ ἀναλίσκειν ὅ, τι φράζοι ὁ διδάσκαλος, ἢ ἄλλός τις τούτων, ὅπως ἄριστα χορηγοῖντο οἱ παῖδες, καὶ μηδενὸς ἐνδεεῖς εἶεν διὰ τὴν ἐμὴν ἀσχολίαν. καθειστήκει μὲν ἡ χορηγία οὕτω.
Postquam CHOREGUS *electus fui ad Thargelia, & Pantacleus mihi obtigit sorte* DIDASCALUS, *& præter meam propriam etiam Tribus Cecropis; Choregum me quam maxime potui juste gessi; & primum ea parte domus meæ, quæ aptissima erat Didascalium præparavi, in quo & ad Dionysia Choregum egeram, docueram. Deinde Chorum quam optime potui collegi, neque lædens, neque pignora vi auferens, neque negotium alicui facessens; sed quemadmodum ambobus conducebat, jucundissime & familiarissime ego & jubebam & præibam, illi vero sponte & volentes mittebant* [Parentes sic suos filios.] *Postquam vero pueri advenerant, primum vacatio mihi erat, ut illis adessem, eosque curarem. At mihi negotia quædam erant cum Aristone ac Philino, quæ plurimi faciebam; ac quæ senatui cæterisque Atheniensibus promisi postea me juste & accurate indicaturum. Ego ergo totus in istis fui: sed præfeci* [in antecessum] *Phanostratum, ut curaret, si quid Choro opus esset; Phanostratum dico, Actorum istorum tribulem, & generum meum; (cui filiam meam desponderam) & eum maxime ut curaret jussi. Insuper huic duos viros addidi, hunc quidem Erechtidis (tribulem) Amyniam, quem ipsius tribules delegerant, ut* (ulterius) *congregaret, & undique Tribum curaret; cum probus ille videretur: alterum vero Cecropidam, qui, siquando conducebat, istam*

Rrrr Tri-

Tribum congregare ſolebat: tum inſuper & Philippum quartum; cui injunctum fuit a me, ut emeret aut impenderet, quicquid Didaſcalus, aut quis alius (ipſorum) *præcepiſſet; ut omnia pueris optime adminiſtrarentur, & ne mea negligentia ipſis aliquid deeſſet, ob meam abſentiam atque alias occupationes. Atque hoc modo meum illud Choregi munus conſtitutum fuit.*

Ad hunc locum in tranſitu obſervari poteſt 1° *Didaſcalos* ſortito *Choregis* obtigiſſe: ſicut id, ex Demoſthene etiam de Auletis videmus: niſi quod ſorte obtingeret Choregis horum electio; unde & præ aliis, & optimum omnium eligere illis liceret: quod an ita circa *Didaſcalos*, æque ac circa *Auletas*, ſeu *Tibicines*, obtinuerit non liquet. 2°. Quandoque unum eundemque *Choregum* duabus ſimul Tribubus, ob diverſa ſcilicet feſta (quæ diverſis unius forte anni temporibus occurrebant) electum fuiſſe. Cum, nempe, *Dionyſia* jam Antheſterione, ſeu Martio menſe facta eſſent, primo poſt illa menſe eligebatur *Choregus*, in hinc proxime ſequentia *Dionyſia*, pro ſua Tribu: qui tamen (quum *Thargelia* eodem anno Thargelione menſe ſeu Junio, obvenirent) ab alia Tribu Choregus ad Thargeliorum certamina eligi potuit: ut hîc, ſi verba bene capio, ex ipſius Antiphontis exemplo liquet. An autem id & circa alia feſta ac certamina obtinuerit mihi ignotum eſt.

Notandum interim quoque, hos *Choregos* tales fere electos fuiſſe, qui & ipſi cæteris, quæ ad Chorum pertinebant miniſteriis apti eſſent: prout id non male colligi videtur ex hiſce Ariſtotelis verbis (lib 8 cap. 6. Politic.) καὶ γὰρ ἐν Λακεδαίμονι τὶς χορηγὸς αὐτὸς ηὔλησε τῷ χορῷ, καὶ περὶ Ἀθήνας οὕτως ἐπεχωρίασεν, ὥστε σχεδὸν οἱ πολλοὶ τῶν ἐλευθέρων μετεῖχον αὐτῆς. δῆλον δὲ ἐκ τοῦ πίνακος, ὃν ἀνέθηκε Θρασίππος Ἐκφαντίδῃ χορηγήσας *Etenim Lacedemone quidam, qui ludorum Choris præerat* (ſeu qui Choregus erat) *ipſe Choro tibiam inflavit: & Athenis ita in-*

increbuit, ut fere plerique liberi & ingenui homines tibia canerent. Atque hoc ex tabula apparet, quam Thrasippus is, qui Elephantidi [forsan legendum *Hephestidi*, & supplendum, seu subintelligendum *Tribui*] *Choregus fuerat, dedicavit.*

Porro *Choregos* hos antiquis temporibus etiam *Choragos*, seu *Duces Chororum* fuisse, [quali modo & Diana ab Horatio repræsentatur, dum canit, *jam Cythærea choros ducit*] ex Athenæo sic discimus; dum is libro 4. ait: Ὡς φησὶν ὁ Βυζάντιος Δημήτριος, ἐν τετάρτῳ περὶ ποιήματος, οὐχ ὥσπερ νῦν τοὺς μισθουμένους τοὺς χοροὺς ἀλλὰ τοὺς καθηγουμένους τοῦ χοροῦ (καθάπερ αὐτὸ τὸ ὄνομα σημαίνει) πρὸς τὸ ἐξησομουσεῖν, καὶ μὴ παραβαίνειν τοὺς ἀρχαίους τῆς μουσικῆς νόμους. *Demetrius Byzantius, libro quarto de poëmate scribit, Choregos vocatos fuisse, non, ut seculo nostro, qui Choros (pretio aut sumptibus suis) CONDUCUNT, sed Chori Duces aut Ductores ac Præfecti (ut indicat vocabulum ipsum) ut ita recte musicam observarent, neque in veteres ejus leges ac modos peccarent.*

3. Observandum, hos *Choregos* διδασκαλεῖοι, seu scholam, (vel χορήγιον vel χορηγεῖον, aut χοραγεῖον) iis qui in solenni festo Chorum acturi essent (quin & aliquando domi suæ) constituisse: istosque qui Chori membra sic futuri essent, elegisse: imo & conduxisse. (De quo tamen statim adhuc aliquid] illosque ita quasi sub proprio imperio exercuisse: sive per *Didascalum*, sive per ἐπιμελητὰς; sive & quandoque per semetipsos.

4. Eosdem *Choregos* τοὺς ἐπιμελητὰς, sive solos, sive etiam cum Tribu suâ, elegisse. Qui ἐπιμεληταὶ etiam, si aut absens esset, aut alias impeditus *Choregus*, hunc Chorum, cum *Didascalo*, instituerent, sumptusque, & illa quæ aliàs Choro necessaria essent, subministrabant. Eos autem aliàs a Tribu, seu Tribulibus, fuisse (ad Dionysia electos, indicare videntur hæc Demosthenis, de Meidia, verba: Μειδίας

κελδύων ἑαυτὸν εἰς τὰ Διονύσια χειροτονεῖν ἐπιμελητὴν. *Quum Meidias juberet, ut se ad Dionysia Epimeletam seu Curatorem, eligerent.* Illos vero qui Mysteriorum ἐπιμεληταὶ erant (qui cum hisce Chororum ἐπιμεληταῖς minime confundendi sunt, ac de quibus hoc in parenthesi dico) ipse populus eligebat. Ita enim de ea re Harpocration in lexico: Ὁ δὲ βασιλεὺς πρῶτον μὲν τῶν μυστηρίων ἐπιμελεῖται μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν οὓς ὁ δῆμος ἐχειροτόνει. τέσσαρες ἦσαν, δύο μὲν ἐξ Ἀθηναίων ἁπάντων εἷς δὲ ἐξ Εὐμολπιδῶν, καὶ εἷς ἐκ Κηρύκων. *Rex quidem primo loco Mysteriis moderabatur, at simul cum Epimeletis; quos populus eligebat. Hi autem quatuor erant; duo quidem ex Atheniensibus, unus ex Eumolpidarum familia, & unus ex Cerycibus.* Verum, ut ad Chororum ἐπιμελητὰς revertar, de ipsorum munere & hæc Suidas addit: Ἐπιμεληταὶ ἐχειροτονοῦντο τῶν χορῶν, ὡς μὴ ἀτακτεῖν τοὺς χορευτὰς ἐν τοῖς θεάτροις. *Eligebantur Epimeletæ, seu Curatores Chororum, ne Choreutæ* (seu Chororum Membra) *sese inordinate gererent in theatris.* An vero ad hos μελητὰς pertinuerint, ipsive hi fuerint, in Festorum ipsis χορείαις, qui a Polluce nominantur δεξιοστάται, & ἀριστεροστάται & λαυροστάται & τριτοστάται tum & πρωτοστάται & περοστάται. (De quibus forsan alio tempore) nunc eruditis considerandum relinquo. At τὸν χοροστάτην sane cum Chorego illo antiqui temporis, de quo Athenæus; convenisse, unumve eundemque fuisse crediderim: quum Hesychius habeat, χοροστατεῖν, χοροῦ κατάρχων: quamvis meo judicio de *Chorego* nimis confuse ita loquatur: χορηγὸς, διδάσκαλος, καὶ ὁ ἐπιδοὺς τι τῶν ἰδίων. τοῦ χοροῦ ἐξάρχων. Ita enim puto distinguenda posteriora verba; non uti, in postrema saltem editione ea leguntur sine distinctione, καὶ ὁ ἐπιδοὺς τι τῶν ἰδίων τοῦ χοροῦ ἐξάρχων qui ἐξάρχων procul dubio Polluci ὁ κορυφαῖος χοροῦ, & ἡγεμὼν χοροῦ. (quibus addi possent & hæc scholiastæ ad Plutum verba: φαίνεται τὸ τοιοῦτον οὐ διὰ τῶν χορηγῶν γίνεσθαι, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῶν διδασκάλων.)

Cho-

Choregum autem, seu χορηγὸν, a τῷ διδασκάλῳ fuisse diversum tum clare ostendunt jam supra allatæ inscriptiones, tum & Demosthenes, his sequentibus; dum ut χορηγὸς ita loquitur: Ἀλλὰ καὶ τὸν Διδάσκαλον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διέφθειρέ μου τοῦ χοροῦ. καὶ εἰ μὴ Τελεφάνης ὁ αὐλητὴς ἀνδρῶν βέλτιστος περὶ ἐμὲ τότε ἐγένετο, καὶ τὸ πρᾶγμα αἰσθόμενος, τὸν ἄνθρωπον ἀπελάσας αὐτὸς συγκροτεῖν καὶ διδάσκειν ᾤετο τὸν χορόν. οὐδ' ἂν ἀγωνισάμεθα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ἀλλ' ἀδίδακτος ἂν εἰσῆλθεν ὁ χορὸς καὶ πράγματα αἴσχιστα ἂν ἐπάθομεν. ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτῷ [Μειδίᾳ] περιῆν, ὥστε τὸν ἐστεφανωμένον ἄρχοντα διέφθειρε. *Verum* & *Didascalum* [seu Magistrum] *Chori, viri Athenienses, corrupit: ac nisi optimus ille vir Telephanes a partibus meis stetisset, ac sentiens quid ageretur, hominem depulisset, atque ipse COMPONERE* (& *ordinare) & docere Chorum voluisset, nos, viri Athenienses, certamen minime inire potuissemus; sed Chorus non doctus* (sive institutus)*intrasset; nosque ita fuissemus maxima affecti ignominiâ. Hoc interim obtinuit, ut CORONATUM ARCHONTA corrumperet.* [de quo *Archonte* statim adhuc aliquid.]

De hoc vero *Didascalo* (qui sicuti Chorum instituebat, ita & sumptus ad id faciendos indicabat, ut ex Antiphonte vidimus) Hesychius, qui aliàs male illum cum *Chorego* confundit, sic loquitur: Διδάσκαλος πᾶς ὁ ἐνεργῶν περὶ τὴν δραματοποιὸν καὶ τῶν κυκλίων χορῶν κατασκευήν. Ubi, quomodo istud πᾶς, quod plane superfluum, neque ad rem facit, irrepserit, plane non video.

Porro hos *Didascalos*, vocabant & κορυφαίους & ἐξάρχοντας, & magis proprie, χοροδιδασκάλους. unde & Aristoteles, lib. 3. Politicorum, cap. 9. ait: Οὐδὲ γὰρ χοροδιδάσκαλος τὸν μεῖζον καὶ κάλλιον τοῦ παντὸς χοροῦ φθεγγόμενον ἐάσει συγχορεύειν. *Nec Chorodidascalus illum, qui vehementius ac melius, quam totus reliquus Chorus, canentem patietur simul Chori participem esse.* Quin & libro de Mundo eosdem κορυφαίους vo-

vocat his verbis: Καθάπερ δ' ἐν χορῷ, κορυφαίου κατάρξαντος συνεπηχεῖ πᾶς ὁ χορὸς ἀνδρῶν, ἔσθ' ὅτε καὶ γυναικῶν, ἐν διαφόροις φωναῖς ὀξυτέραις καὶ βαρυτέραις, μίαν ἁρμονίαν ἐμμελῆ κεραννύντων &c. *Sicut vero in Choro Coryphæo præeunte omnis reliquus Chorus cantando subsequitur, quandoque virorum, quandoque & mulierum, diversis admodum sonis, acutioribus, & gravioribus; atque inde unicam concinnantes harmoniam.*

Non tamen confundendi sunt hi *Didascali*, neque ipsorum διδασκαλίαι cum illis, de quibus Harpocration loquitur, quando ait: Ἰδίως διδασκάλους λέγουσι τοὺς ποιητὰς τῶν διθυράμβων, ἢ τῶν κωμῳδιῶν, ἢ τῶν τραγῳδιῶν: quorum διδασκαλίας optime explicat magnus ille Casaubonus, in Animadversionibus ad Athenæi librum sextum. neque illud ἐδίδασκε, in inscriptionibus vertendum (sicuti fecere doctissimi Whelerus ac Sponius) nunc *a recité;* nunc, *a fait les recits;* nunc, *a composé la fable*; nunc denique, *a composé la comedie*: quasi hîc de Comediis in Romanorum Ludis Megalensibus sermo esset: quum hæc longe alio modo fierent Athenis; ac quidem in Panathenæis.

Sic quoque illud ηὔλει, quod ad *Auletas* (tibicines, seu *Chorauletas*) pertinet, vertunt, *a eu soin de la musique;* &, *a fait les accords de la Musique*, (quod Didascalorum erat; & alibi rursus, *a composé la Musique:* quod *Auletarum*, seu *Tibicinum*, non erat, aut ad ipsos pertinebat.

De *Didascalis* tamen hoc exemplum habemus apud Pausaniam; qui in Messeniacis ita loquitur: Ἐπὶ δὲ Φίντα τοῦ Συβότα πρῶτον Μεσσήνιοι τότε τῷ Ἀπόλλωνι πρὸς Δῆλον θυσίαν καὶ ἀνδρῶν χορὸν ἀποστέλλουσι. τὸ δὲ σφίσιν ᾆσμα, προσόδιον ἐς θεὸν, ἐδίδαξεν Εὔμηλος· εἶναί τε ὡς ἀληθῶς Εὐμήλου νομίζεται μόνα ταῦτα ἔπη ταῦτα. *Tempore Phintæ Sybotæ primum Messenii in Delum Apollini Victimam & Chorum virorum miserunt. Ipsorum vero Prosodiam (seu carmen peculiare, quod canitur*

tur cum Dis supplicatur, atque ad altaria ipsorum preces fiunt) Deo factum, DOCUIT Eumelus: ac sola ista carmina vere Eumeli esse putantur.

Ex quibus videmus ipsos *Didascalos* (si quidem Eumelus hic χοροδιδάσκαλος fuisse videtur) aliquando composuisse carmina ista, quæ a *Choro* decantabantur ac saltabantur. Quod frequenter admodum contigisse non putem; uti nec quod id ipsorum munus esset: sed, sicuti & hodierno tempore videmus aliquando, ipsos Comœdos, sive Histriones, comœdias composuisse, easve ex aliis linguis traduxisse, theatrisque ita illis, in quibus histrioniam agebant, intulisse. cujus rei cum in Molierio Gallo, tum & in ipsis nostris Batavis, tum denique in aliis aliarum Gentium, exempla nobis non desunt.

At nec semel isti viri, quamvis aliàs satis docti, circa talia aberrarunt: quod & (ne tamen illud aliquis dedecori ipsorum dictum existimet: quum ad multa meliora videndi occasionem nobis præbuerint) ex hoc sequenti exemplo liquet; quod, nempe, γυμνασιάρχυς Sponius explicet, *Les gouverneurs des ecoles, ou Gymnasiarques*; ac Whelerus pag. . *ceux qu'on appelloit* Σοφρονισταὶ *ou præcepteurs.* II. γυμνασίαρχαι, *ou les administrateurs des ecoles.* sicut dictus modò Sponius etiam κοσμήτας ait fuisse *ceux qui avoient le soin de la jeuneße des ecoles*, &c. rursusque Whelerus de γυμνασιάρχοις· *ceux qui alors etoient, Gymnasiarques, où Gouverneurs des ecoles chacun leur mois.* Spectant namque hi, uti jam supra ostensum est, ad sola Gymnasia, ac certamina Gymnastica: Gymnasiarchi quoque partim ad Choros Musicos: minine vero ad scholas, seu ludos literarios; ad quos certe isti viri, per talia, respexisse videntur.

Antequam ab his Choris Musicis ad alia transeam, aliquid adhuc addendum videtur de *Archontibus* Chororum, quorum mentio fit in inscriptionibus modo adductis, quæ de *Choregis*, *Di-*

Didascalis, *Auletis*, atque illis *Archontibus* æque loquuntur; ut ex. g. ΕΥΑΙΝΕΤΟΣ ΗΡΧΕ, &c. ficut & ex Demosthene attuli τὸν ἐστεφανώμενον ἄρχοντα, tum & ἄρχοντα distinctum a χορηγῷ, ab ἐπιμεληταῖς, & a διδασκάλοις.

Archontes illos respicere videtur Dio Chrysostomus, dum ait, οἱ τὰς αὐλῶν φωνὰς τοῖς ἄρχουσι πωλοῦντες *vocem*, *vendentes*; ut apud Romanos fiebat *Prætoribus*. Conductitios etiam illos *Choreutas* fuisse & *Auletas*, ostendunt hæc Athenæi (libro 14) verba: Πρατίνας δὲ ὁ Φλιάσιος, αὐλητῶν καὶ χορευτῶν μισθοφόρων κατεχόντων τὰς ὀρχήστρας, ἀγανακτεῖν τινὰς ἐπὶ τῷ τοὺς αὐλητὰς μὴ συναυλεῖν τοῖς χοροῖς, καθάπερ ἦν πάτριον· ἀλλὰ τοὺς χοροὺς συνᾴδειν τοῖς αὐληταῖς. &c. Quæ ita a Dalechampio vertuntur: *Pratinas Phliasius scribit, cum tibicines, & qui choros conficiunt* [*choreutæ*] *mercenarii, in orchestram magno favore spectatorum prodirent, ægre nonnullos, tulisse, quod tibicines, ut erat patrius mos, cum choris non accinerent, sed chori cantarent cum tibicinibus.*

Apud eundem Demosthenem, vidimus quoque jam suprà hæc: Καὶ κατηγοροῦντος, τοῦ μὲν ἄρχοντος τῶν ἐπιμελητῶν τῆς φυλῆς, τῶν δὲ ἐπιμελητῶν τοῦ ἄρχοντος. Verum enim vero quales nam fuerint hi ἄρχοντες, videre licet ex Platonis lib. VI. *de Legibus* ubi ita loquitur: Μουσικῆς δὲ μετὰ ταῦτα καὶ γυμναστικῆς ΑΡΧΟΝΤΑΣ καθίστασθαι πρέπον ἂν εἴη διττοὺς ἑκατέρων. τοὺς μὲν παιδείας αὐτῆς ἕνεκα, τοὺς δὲ ἀγωνιστικῆς. παιδείας μὲν βούλεται λέγειν ὁ νόμος, γυμνασίων καὶ διδασκαλείων ἐπιμελητὰς κόσμου καὶ παιδεύσεως ἅμα, καὶ τῆς περὶ ταῦτα ἐπιμελείας, τῶν φοιτήσεών τε πέρι καὶ οἰκήσεων ἀῤῥένων καὶ θηλειῶν κορῶν. ἀγωνίας δὲ ἐν τοῖς γυμνικοῖς καὶ περὶ τὴν μουσικὴν ἀθλοθέτας ἀθλεταῖς. διττοὺς αὖ τούτους· περὶ μουσικὴν μὲν ἑτέρους, περὶ ἀγωνίαν δ' ἄλλους. ἀγωνιστικῆς μὲν οὖν ἀνθρώπων τε καὶ ἵππων, τοὺς αὐτούς· μουσικῆς δὲ, ἑτέρους μὲν τοὺς περὶ μονῳδίαν τε καὶ μιμητικήν· οἷον ῥαψῳδῶν καὶ κιθαρῳδῶν καὶ αὐλητῶν καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἀθλοθέτας ἑτέρους πρέπον ἂν εἴη γίγνεσθαι· τῶν δὲ περὶ χορῳδίαν ἄλλους. πρῶτον δὴ περὶ τῶν χορῶν παιδιάν, παίδων τε

καὶ

καὶ ἀνδρῶν καὶ θηλειῶν χορῶν ἐν ὀρχήσει καὶ τῇ τάξει τῇ ἁπάσῃ γιγνομένῃ μουσικῇ τοὺς ΑΡΧΟΝΤΑΣ αἱρεῖσθαί που χρεών. ἱκανὸς δὲ εἷς ΑΡΧΩΝ αὐτοῖς, μὴ ἔλαττον τετταράκοντα γεγονὼς ἐτῶν, ἱκανὸς δὲ καὶ περὶ μονῳδίαν εἷς, μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἐτῶν, εἰσαγωγεύς τε εἶναι, καὶ τοῖς ἁμιλλωμένοις τὴν διάκρισιν ἱκανῶς ἀποδιδούς. τὸν δὲ ΧΟΡΩΝ ΑΡΧΟΝΤΑ καὶ διαθετῆρα αἱρεῖσθαι χρὴ τοιόνδε τινὰ τρόπον, &c. : . . . . ὃς δ' ἂν εἷς ἐκ προχειροτονηθέντων δέκα λάχῃ δοκιμασθεὶς, τὸν ἐνιαυτὸν τῶν χορῶν ἀρχέτω κατὰ νόμον. κατὰ ταὐτὰ δὲ τούτοις καὶ ταύτῃ ὁ λαχὼν τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον τῶν ἀφικομένων εἰς κρίσιν μονῳδιῶν τε καὶ συναυλιῶν, ἀρχέτω εἰς τοὺς κριτὰς ἀποδιδοὺς ὁ λαχὼν τὴν κρίσιν, *&c.* *Post hæc Musicæ & Gymnasticæ Magistratus duplices utriusque facultatis constituantur: alii disciplinæ, alii exercitationis causâ. Qui disciplinæ præsunt, Gymnasiorum doctrinarumque ornatum & discendi ordinem curent: operamque dent, ut tam mares quam fœminæ in adolescentia honeste ad ista proficiscantur, honestè etiam commorentur. Exercitationis curam habeant in Gymnastica & Musica Athlothetæ Athletis. Atque hi similiter duplices esse debent: circa Musicam alii, alii circa Gymnasticam. & in Gymnastica quidem iidem pariter in hominum equorumve certaminibus: in Musica vero alii in Monodia* [i. e. ὅταν εἷς μόνος λέγει τὴν ᾠδὴν, καὶ οὐχ ὁμοῦ ὁ χορὸς, *ubi unicus tantum, non Chorus cantat*] *& in Mimis, sicut Rapsodorum, & Citharædorum & Auletarum & omnium talium similium, alios adesse oportet Athlothetas: alios in Chororum cantu. Primum igitur in Chori ludo, ubi viri, pueri & puellæ tripudio cæterisque Musicæ modis exercentur, ARCHONTES eligendi sunt. UNUS autem ARCHON illis sufficit, non pauciores quam quadraginta annos natus. UNUM quoque [Archonta] in Monodia sufficere arbitramur, qui triginta annos expleverit, qui & introducat homines in certamen; & de iisdem sufficienter cognoscat & judicet. At Archonta*

Ordinatoremque [seu Moderatorem] chori, sic oportet eligere. Qui huic &c. quæ apud ipsum Platonem lectori legenda & considerandа relinquo.

Volunt & Sponius (sicut ex ipso disco) & Fulvius Ursinus ante ipsum, illud ΗΡΧΕ in suprà allatis inscriptionibus, designare *Archontas* Atheniensium ἐπωνύμους. Ac quidem lubenter concedere velim, inter *Choregos*, uti & *Archontas* Chororum electos fuisse quandoque, qui jam aliàs in numero IX *Archontum* erant; licet hîc minime fuerint *Archontes*, quatenus *Archontes* essent Civitatis. Nam & de Themistocle, (in ipsius vita) loquitur ita Plutarchus: Ἐνίκησε δὲ καὶ χορηγῶν τραγῳδοῖς, μεγάλην ἤδη τότε σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἀγῶνος ἔχοντος· καὶ πίνακα τῆς νίκης ἀνέθηκε, τοιαύτην ἐπιγραφὴν ἔχοντα,

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΦΡΕΑΡΙΟΣ ΕΧΟΡΗΓΕΙ·
ΦΡΥΝΙΧΟΣ ΕΔΙΔΑΣΚΕΝ
ΑΔΙΜΑΝΤΟΣ ΗΡΧΕΝ

Victor quoque fuit Choregus certantibus Tragœdis, quo tempore hi ludi jam erant ingentis studii & concertationis. Cujus victoriæ tabulam dedicavit cum hac inscriptione: THEMISTOCLES PHREARIUS CHOREGUS ERAT, PHRYNICHUS DOCEBAT, ADIMANTUS PRÆSIDEBAT.

Quæ inscriptio an integra, ut posita fuit, hîc a Plutarcho adducatur, meritò quis dubitare queat, quod nec Tribus Victrix (quæ procul dubio Phrearia fuit) neque Auletes in illa memorentur. Quos tamen compendii causa Plutarchus forsan omisit.

Ab his tamen *Archontibus* distinctos fuisse *Athlothetas*, & Plato nos docere videtur, & istæ inscriptiones ostendunt, in qui-

quibus iſtud Ο ΔΗΜΟΣ ΕΧΟΡΗΓΕΙ. Namque ibi 1°. χορηγὸς eſt populus 2. ἄρχων 3. *Agonothetes* 4. *Tribus Victrix*, 5. *Auletes*, 6. denique *Didaſcalus*, comparent. Qui ἀγωνοθέτης ſicut in cæteris non reperitur, ita & ab *Archonte* clare diſtinguitur

Quare autem *Agonothetes* connumeretur cæteris, ubi ὁ δῆμος ἐχορήγει, non vero ubi ὁ δεῖνα, vel ὁ δεῖνα, ex gr. ΕΥΑΙΝΕΤΟΣ, &c. fateor me ignorare niſi is hic Populum repræſentaverit, atque ita pro eo & Choregum & Choragum egerit: quod admodum veriſimile puto.

CAPUT VI.

Παιδοτρίβαι, *ſeu* Pædotribæ *quinam fuerint; illoſque fere* διὰ βίου, *ſive ad vitam, munere iſto functos fuiſſe.* Ἀντικοσμήτας, *ſeu* ὑποκοσμήτας *plures numero ſimul fuiſſe (quod hic in parentheſi dictum.)* Pædotribarum *munus deſcribitur. Quo ordine inter Stadiorum miniſtros fuerint: hoſque alio nomine* διδασκάλους *fuiſse vocatos: quum & ipſi exemplo ſuo in exercitationibus quandoque præirent. Diverſis in locis aliquando diverſa horum Miſteriorum fuiſſe nomina.* Coſmetæ, *quinam ac quales fuerint; quinam ac quales* συςάται; *illoſque ad* ὑποκοσμήτας *videri referendos.* Coſmetas *ſimul ſacerdotes fuiſſe.* Ἱερεὺς θεοῦ καὶ θεᾶς, *in inſcriptione quinam.* Coſmetas *plures ſimul numero fuiſſe, &c. Quo ordine* ὁ κοσμήτης *cæterique miniſtri, in marmoribus, ponantur.*

UT redeam vero ad Certamina *Gymnaſtica*, non male poſt *Gymnaſiarchas* ſequi videntur οἱ παιδοτρίβαι, ſeu *Pædotribæ*. Quod autem à *Gymnaſiarchis* diverſi munere fuerint oſtendit iſta inſcriptio, cum à Sponio, tum & à Whelero exhibita, atque in qua uniuſcujuſque menſis to-

tius anni Gymnasiarchæ enumerantur, ac tandem postrema lineâ nominatur,

ΠΑΙΔΟΤΡΙΒΗΣ ΑΡΙΣΤΩΝ ΑΦΡΟΔΙΣΙΟΥ ΡΑΜΝΟΥΣΙΟΣ

Quod & ex hac sequenti (quæ aliàs magis ad κοσμητὰς spectat) patet: ex qua simul discimus, istud munus, si non semper, aliquando saltem *per totam vitam Pædotribas* administrasse.

Ο ΚΟΣΜΗΤΗΣ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ ΜΑΡΚΟΣ
ΙΟΥΛΙΟΣ ΖΗΝΩΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ ΚΑΙ Ο
ΑΝΤΙΚΟΣΜΗΤΗΣ ΟΦΙΛΙΟΣ ΑΡΙΣΤΩΝ ΚΟΛΛΥΤΕΥΣ
ΤΟΥΣ ΤΕ ΣΥΝΑΡΧΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΦΗΒΕΥΣΑΝΤΑΣ
ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΦΙΛΟΤΕΙΜΟΥ ΤΟΥ ΑΡΚΕΣΙΔΗΜΟΥ
ΕΛΕΟΥ
ΣΙΟΥ ΑΝΕΓΡΑΨΑΝ ΠΑΙΔΟΤΡΙΒΟΥΝΤΟΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ
ΕΠΙΚΤΗ
ΤΟΥ ΤΟΥ ΦΙΛΕΡΩΤΟΣ ΣΦΗΤΤΙΟΥ ΕΤΟΣ Ι ΓΡΑΜΜΑ-
ΤΕΥΟΝΤΟΣ
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΣΤΡΑΤΩΝΟΣ ΤΟΥ ΚΙΘΑΙΡΩΝΟΣ ΑΧΑΡΝΕΩΣ

post quæ tum aliquot Σωφρονισαὶ, ac γυμνασιάρχαι, multique deinde ἐπίγεγραφοι, sive *inscripti* in album illud, subsequuntur.

Ἀντικοσμητὰς (licet unicus hîc solummodo nomine exprimatur) plures numero subfuisse unico κοσμητῇ, liquere videtur, tam ex illis quæ linea quarta sic sequuntur, ΤΟΥΣ ΤΕ ΣΥΝΑΡΧΟΝΤΑΣ, quam ex ista inscriptione, quæ nunc sequitur:

ΚΟΣ-

ΚΟΣΜΗΤΗΣ ΕΦΗΒΩΝ

ΩΛΟΣ ΠΟΝΤΙΟΣ ΝΥΜΦΟΔΟΤΟΣ ΕΣΗΝΙΕΥΣ

ΚΑΙ ΥΠΟΚΟΣΜΗΤΑΙ ΩΛΟΣ ΠΟΝΤΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΑΣΗΝΙΕΥΣ

ΚΑΙ ΧΑΡΙΤΩΝ ΙΑΤΡΟΚΛΕΟΣ ΜΕΛΙΤΕΥΣ

Ubi simul videmus illos nunc quidem ἀντικοσμητὰς, nunc vero ὑποκοσμητὰς fuisse appellatos. Verum antequam de κοσμηταῖς plura dicam aliquid adhuc *de Pædotribis* hic addendum.

De horum munere itaque ut aliquid dicam, παιδοτρίβαι Hesychio sunt, ἀλεῖπται, γυμνασταί; sicut & Suidæ. Hincque Alexander Aphrodisæus, problematum libro I. de Corpore humano locutus, ita inter alia habet: Ἐὰν μὲν τοι προμαλθῇ προθερμανθὲν συμμέτρως, ἄδεν πείσεται· καθάπερ καὶ οἱ ἀθληταὶ μέλλοντες παλαίειν, ἐλαίῳ προμαλάσσονται παρὰ τῶν παιδοτριβῶν. *Si itaque prius corpus mollius reddatur, jam calefactum debito modo: sicut Athletarum corpora oleo molliora redduntur à Pædotribis, cum jam se parant ad certamina.*

A *Gymnastis* eos separari (licet & quandoque videantur cum ipsis confundi, idque minoribus, ut credo, in urbibus, minorisque frequentiæ Gymnasiis) etiam Basilius indicat, dum ait: Παιδοτρίβαι καὶ γυμνασταί, ὅταν τοὺς ἀθλητὰς πρὸς τοὺς ἐν τοῖς σταδίοις ἀγῶνας προάγωσιν. *Pædotribæ ac Gymnastæ, quando Athletas ad Certamina in Stadiis decertanda producunt.*

Quandoque etiam aliis exercitiis præfectos eo nomine vocatos fuisse reperimus: sed præcipue ad luctatores, hisque similes ii spectant. Quo ordine autem cæteros Gymnasiorum, sive Præfectos, sive administros, secuti fuerint, facile quis videat ex hac sequenti inscriptione, quæ correctius quam a

Prideaux allata fuerat, à Sponio Tom. 2. pag. 441. exhibetur; ac quidem hoc modo:

ΚΟΣΜΗΤΕΥΟΝΤΟΣ ΣΤΑ. ΣΕΡΑΠΙΩΝΟΣ ΧΟΛΛΕΙΔΟΥ
ΑΝΤΙΚΟΣΜΗΤΕΥΟΝΤΟΣ ΚΑΣΙ. ΑΠΟΛΛΩΝΟΥ ΣΤΕΡΙΕΩΣ
ΣΟΦΡΟΝΙΣΤΗΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΣΠΕΝΔΟΝΤΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΣ
ΤΟΙΣ ΕΦΗΒΟΙΣ ΤΟΝ ΗΡΑΚΛΕΑ ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΝ
ΕΛΕΥΣΕΙΝΙ ΝΕΙΚΗΣ·
ΠΑΙΔΟΤΡΙΒΟΥΝΤΟΣ ΑΒΑΣΚΑΝΤΟΥ
ΤΟΥ ΕΥΜΟΛΠΟΥ ΚΗΦΕΙΣΙΕΩΣ ΕΤΟΣ ΚΓ.

Plures autem numero *Pædotribas* apud hos Athenienses (nam de ipsorum Pædotribis loquuntur hæ inscriptiones) simul fuisse, ex sequenti marmore, quamvis non satis integro patere videtur:

ΟΙ ΕΦΗΒΕΥΣΑΝΤΕΣ ΕΝ ΡΩΕ . . . .
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΑ . . . . .
ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΝΙΑΥΤΩΙ . . . . ΠΑΙ
ΔΟΤΡΙΒΟΥΝΤΩΝ ΙΡΗΝΑΙΟΥ . . . .
ΜΗΩΝ ΥΠΟΠΑΙΔΟΤΡΙΒΟΥΝΤΟΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΜΥΡΩΝΟΣ
ΚΥΔΑΘΗΝΑΙΕΩΣ, &c.

Habemus hîc igitur (modo inscriptio, quatenus adhuc nobis restat, bene excerpta sit) plures simul numero *Pædotribas*, sicut id etiam in *Gymnasiarchis* observavimus: sive hi sicut illi, vel per vices (menstruas, aliasve) sive unà, atque adeo eodem tempore ministrarint. Habemus & unicum (quod notatu dignum) Ὑποτριβῦντα: quem eundem cum ἀντιτριβῦντα fuisse, (velut id in ὑποκοσμητῇ vidimus), nullus dubito.

Hi

Hi porro παιδοτρίβαι, seu *Pædotribæ* erant, qui alio nomine etiam διδάσκαλοι appellati, pueros *Ephebos*, &c. ipsam artem Gymnasticam, Luctas, Saltus &c. adeoque & universum πένταθλον) docebant. Atque ita quidem, ut ipsi aliquando saltando &c. præirent: atque sic ipso actu, non solis verbis, Athletas suos erudirent. Hinc namque Aristoteles Politicor. lib. 3. Οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸν παιδοτρίβην εἶναι τῶν γυμναζομένων ἐνίοτε εἶναι, ὥσπερ ὁ κυβερνήτης εἷς ἐστιν ἀεὶ τῶν πλωτήρων ὁ μὲν ὤν, &c. *Nihil namque impedit Pædotribam esse aliquando unum ex numero Athletarum (sive illorum qui exercentur:) sicut gubernator semper unus ex numero navigantium,* (seu *Nautarum*) *est.*

Idem autem indicat Hippocrates Epidem. VI. Sectione 8 ubi de παλαιστροφύλακι, (qui alio nomine παιδοτρίβης erat) ita loquitur: Ἐν δὲ Ἀβδήροις ὁ Παλαιστροφύλαξ, ὁ καὶ Σθενεὸς λεγόμενος, παλαίσας πλείω πρὸς ἰσχυρότερον, καὶ πεσὼν ἐπὶ κεφαλὴν, ἀπελθὼν ἔπιε ψυχρὸν ὕδωρ πολὺ, &c. *In Abderis custos Palæstræ (seu Palæstrophylax) qui & Stheneos appellabatur, cum valentiore multum luctatus & in caput lapsus, frigidam copiose hausit, &c.*

Interim certum quoque est, diversis in locis, diversa quoque hisce exercitatoribus, seu Magistris, diversa quandoque nomina (sicut etiam sæpe circa alia accidit) imposita fuisse: tum & aliquando iisdem in locis, diversis atque a se longius distantibus, temporibus: Quin & Plato γυμναστὰς ignorasse videtur, confudisse saltem, licet & γυμναστικὸς nominet. Quum tamen serioribus ævis *Gymnastæ* a *Pædotribis*, uti nomine, ita & munere distincti fuerint. Id enim videmus apud Aristotelem: qui Politicorum libro 4. ita loquitur: Ἔτι δὲ ἐάν τις μὴ τῆς ἱκνουμένης ἐπιθυμῇ μήθ' ἕξεως, μήτ' ἐπιστήμης τῆς περὶ τὴν ἀγωνίαν, μηδὲν ἧττον τοῦ παιδοτρίβου καὶ τοῦ γυμναστικοῦ παρασκευάσαι τε καὶ ταύτην ἐστὶ τὴν δύναμιν. *Præterea etiam, si quis neque habitum justum, atque in summo perfectio-*

fectionis gradu positum concupiscat, neque perfectam scientiam eorum quæ ad certandi laborem pertinent, expetat: nihilominus tamen ejus, qui pueris exercendis præest [Pædotribæ] ejusque QUI CORPORUM exercendorum artem profitetur [Gymnastæ] *munus est, etiam hanc facultatem posse tradere.*

Sed clarius, de ea re, libro nono loquitur: Δῆλον ἐκ τούτων ὅτι παραδοτέον τοὺς παῖδας γυμναστικῇ καὶ παιδοτριβικῇ. τούτων μὲν ἡ μὲν ποιάν τινα ποιεῖ τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, ἡ δὲ τὰ ἔργα. *Manifestum fit ex istis, pueros Gymnasticæ arti & Pædotribicæ tradendos: quod ista quidem ad habitum acquirendum faciat, hæc vero ad aptitudinem circa opera & labores.*

At sæpius hæc duo nomina (quin & aliquando munera) inter se confusa fuisse minime negare velim: imprimis ubi *Gymnasia*, seu *Palæstræ*, (quo nomine vulgo apud Latinos appellantur, voce, uti notum est, etiam a Græcis desumpta, quum & ipsa res Græcæ originis sit) minus magna aut minus frequentata erant. Etiamsi vero nonnunquam *Hos Pædotribas* etiam vocarent ἐπιστάτας; sicut apud Plinium libro 34. cap. 8. de Statuario *Salanione*, legimus: *Et Achillem nobilem fecit; item Epistaten exercentem Athletas.* (nisi hîc *Epistates* ad virilis ætatis Athletas pertinet;) ac διδασκάλους (sicuti supra obiter innuo) tamen ab invicem cum cura distinguuntur διδάσκαλοι & παιδοτρίβαι a Theophrasto, in Characteribus; ubi nempe de Loquacitate ipsi sermo est. Ita enim ibi is: Καὶ εἰς τὰ διδασκαλεῖα δὲ, καὶ εἰς τὰς παλαίστρας εἰσιὼν, κωλύειν τοὺς παῖδας προμανθάνειν τοιαῦτα· Καὶ προσλαλεῖν τοῖς παιδοτρίβαις καὶ διδασκάλοις *Sed & ad Gymnasia & Palæstras ingressus, ut ne tantum pueri addiscant, solet efficere, verba interea cum Pædotribis & Didascalis, seu magistris (exercendorum in Palæstra) miscens.* Quantumvis hæc Didascaleia forsan & ad Ludos literarios retrahi queant.

Quod attinet autem ad κοσμητὰς, quorum mentio (sicut &

& τῶν ἀντικοσμήτων &c. in inscriptionibus modo allatis occurrit) ista videntur fuisse, prout & ipsorum nomen indicat, *Moderatores*, *Ordinatores* & *Ornatores* sive *Exornatores* cum ipsius Gymnasii, tum & *Epheborum*, sive ἐφηβευόντων; ut sic omnia in Palæstris decenti ornatu atque ordine fierent. Atque huc pertinent illa quæ Erotianus, in Lexico suo Hippocratio ita tradit: Κόσμου] τάξεως. Ἀττικὴ ἡ λέξις. καὶ γὰρ κοσμίους λέγομεν τοὺς εὐτάκτους, καὶ κοσμητὰς τοὺς τῶν ἐφήβων εὐταξίας προνοοῦντας. *Atticos, nempe, appellare Cosmetas istos homines, quibus, in Gymnasiis, modestiæ Epheborum (sive ut modeste atque ordinate ibi se gerant) cura demandata fuit.* unde etiam non simpliciter κοσμηταὶ, verum & κοσμηταὶ τῶν ἐφήβων vocabantur; uti ex adductis inscriptionibus liquet.

Dubitari interim non immerito videtur, quinam, ac quales, fuerint illi ΣΥΣΤΑΤΑΙ in hac sequenti (apud Sponium) memorati inscriptione:

ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΚΛ. ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ
ΜΕΛΙΤΕΩΣ ΚΟΣΜΗΤΕΥΟΝΤΟΣ
ΑΤΤΙΚΟΥ ΤΟΥ . . . .
ΤΟΣ ΓΑΡΓΕΤΤΙΟΣ . . . .
ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΤΑΙ ΑΥΤΟΙΣ ΑΝΕΓΡΑΨΑΝ
Το . ΑΙΛΙΟΣ ΛΕΥΚΙΟΣ ΠΑΛΛΗ . . .
ΦΙΛΟΙΤΙΟΣ ΓΑΜΟΥ ΜΕΛΙΤ . . . . .
ΟΝΗΣΙΜΟΣ ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥΣ . . . . . .
ΣΩΣΙΟΣ ΙΣΙΓΕΝΟΥΣ ΠΗ . . . . . .
ΤΕΛΕΣΦΟΡΟΣ ΜΕΝΕΚΡ . . . .

Apud Thucididem, libro secundo, habemus: Κατὰ ξυστάσεις τε γιγνόμενοι, ἐν πολλῇ ἔριδι ἦσαν, οἱ μὲν κελεύοντες ἐπεξιέναι,

οἱ δέ τινες οὐκ ἰῶντες. *Dumque in conciliabulis (seu collegiis, aut turbis,) congregati essent, multum inter se rixabantur alii quidem in hostem copias educendas censentes, alii vero id non permittentes.*

Hic autem pro *Collegiatis* sumendos esse συςάτας, clarius perspicitur, quam an ad κοσμητὰς, an vero ad ὑποκοσμητὰς, sive ἀντικοσμητὰς, illi pertineant; & an his, an vero illis, isti, quorum nomina sequuntur, ΣΥΣΤΑΤΑΙ ΑΝΕΓΡΑΨΑΝΤΟ. Ita enim legendum existimo, æque ac inter lineam tertiam ac quartam (sicut & in fine) deesse plura verba; quorum absentia nos de sensu istius inscriptionis plane incertos relinquit.

Si quid tamen, conjicere valeo ad ὑποκοσμητὰς hos συςάτας referendos esse putarim; ac quidem ob illa, quæ jam supra habuimus, nempe ΤΟΥΣ ΤΕ ΣΥΝΑΡΧΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΦΗΒΕΥΣΑΝΤΑΣ. Et forsan οἱ ἔφηβοι, vel συνέφηβοι, sive ἐπίγγραφοι, hîc quoque in fine inscriptionis deficiunt: qui tamen tam in illo marmore, quod pag. 433. (edit. Amstelæd.) quam isto, quod pag. 435. comparet, paginâ 438. enumerantur.

Quod autem de *Pædotribis* liquet, illos scilicet ad vitam sæpe, aut per annos successive multos, munus istud obiisse [id enim indicare videntur illa, ΕΤΟΣ ΚΓ.] de *Cosmetis* non ita apparet; sed annui isti videntur fuisse: unde & ipsorum ab alteris differentia eo magis patet. Hucque referenda videtur hæc sequens inscriptio:

ΚΟΣΜΗΤΕΥΟΝΤΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΑΧΑΡΝΕΩΣ
CΤΗCΕΝ ΑΧΗΡΙCΤΟC.
CΤΗΛΗΝ ΜΕΤΑ ΚΥΔΕ
CΙΝ ΑΥΤΟΙC, &c.

Tum

Tum & ex illa, quam ex Sponii Tom. 2. Pag. 441. modo attuli.

Magis vero liquere videtur, hos *Cosmetas* simul Sacerdotes fuisse. Ita enim id indicare videtur hoc marmor:

ΟΙ ΕΦΗΒΟΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΗΝ ΙΕΡΕΑ ΕΥΚΛΕ
ΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΝΟΜΙΑΣ ΑΡΧΗ
ΛΑΟΝ ΑΠΟΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΠΕΙ
ΡΑΙΕΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ ΕΝΕ
ΚΑ ΑΝΕΘ.

Tum & ex illo idem liquet, quod Pag. 586. ubi de *Gymnasiarchis* loquebar, adduxi. Ibi namque habetur, ΚΟΣΜΗΤΗΣ ΕΦΗΣΩΝ ΙΕΡΕΥΣ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΘΕΑΣ ΙΡΗΝΑΙΟΣ ΠΑΙΑΝΙΕΥΣ.

Gymnasia Dîs sacra fuisse, ac quibus, jam obiter suprà notavi; ut Lycæum Appollini, Cynosarges Herculi, &c.

At hîc *Deus* ac *Dea* in scenam prodeunt. Qui nulli alii mihi esse videntur, quam Διόνυσος ac Δήμητηρ. Quippe ad *Eleusinia Sacra* Agones fere æque antiquitus fuisse institutos, quam ad Panathenæa, nos docet Aristides, qui tamen id hoc modo nobis dubium relinquit: Ἐνδοξότατοι πάντων οἱ κατὰ τὴν Ἑλλάδα ΑΓΩΝΕΣ· καὶ μὴν τούτων πρεσβύτατος ὁ τῶν Παναθηναίων· εἰ δὲ βούλει ὁ τῶν Ἐλευσινίων. *Celeberrima judicantur Græciæ certamina: horumque antiquissimum est Panathenaicum; aut, si mavis illud, quod est Eleusinium.* Quibus sic statim subjungit: Ἔπειτα καὶ πάντας αὐτοὺς ἡ τῆς πόλεως δωρεὰ συγκροτεῖ. (λέγω γὰρ οὖν τῆς πόλεως τὴν παρὰ τῆς Ἀθηνᾶς) Σαμοθρᾷκες ἀγάλλον) τοῖς ἱεροῖς· καὶ ταῦτα πάντων ὀνομαστότατά ἐστι, πλὴν τῶν Ἐλευσινίων. *Ut jam omittam, quod ista cuncta Urbis (hanc enim pro Minerva sumo) instituuntur beneficio.*

Samothraces Sacra jactant sua: & sunt omnium sacra illustrissima, exceptis Eleusiniis. Sic quoque Pindari Scholiastes ad Olympiacorum Odæ nonæ hæc verba

σύνδικος
δ' αὐτῷ Ἰολάου
τύμβος, εἰναλία τ' Ἐλευσὶς
ἀγλαΐαισι.

Καὶ ἡ Ἐλευσὶς δὲ ἡ πρὸς τῇ θαλάσσῃ κειμένη, ταῖς ἀγλαΐαις αὐτοῦ καὶ νίκαις μαρτυρεῖ· ἄγεται δ' αὐτόθι ἀγὼν Κόρης καὶ Δημήτρος, ὃς καλεῖται Ἐλευσίνια. οὗ ἔπαθλον κριθαί. At *Baccho*, seu Διονύσῳ, ibi locum fuisse nemo eruditorum ignorat. Quare, ut *Ceres* sæpe sola nominatur [ita Horatius. . . . . *Cereris Sacrum*] præteritis *Proserpinâ* & *Baccho*; non mirum hîc, *Proserpina* præterita, *Bacchum* ac *Cererem* solos nominari, ac *Cosmetas Epheborum*, etiam horum numinum *Sacerdotes* fuisse. De qua re tamen alii judicent.

His jam præcedentibus addendi videntur Σωφρονισταὶ; qui comparent post *Cosmetas* &c. in marmore illo, quod in Indice populorum Atticæ, apud Sponium n°. CIV. habetur: qui quidem æque ac Gymnasiarchæ (qui post illos ibi sequuntur) plures simul numero fuerunt. Istos autem *Sophronistas* non Gymnasio, sed Tribibus inserviisse, vult Eruditissimus Prideaux, adductus hisce Phavorini, atque Etymologici, verbis: Σωφρονισταὶ . . . . ἄρχοντές τινες χειροτονητοὶ δέκα τὸν ἀριθμὸν ἑκάστης φυλῆς, ἐπιμελοῦντο δὲ τῶν ἐφήβων σωφροσύνης. *Sophronistæ Athenis erant Magistratus quidam, populi suffragiis creati, decem numero per singulas Tribus: curam vero gerebant modestiæ ac pudicitiæ Epheborum.* Quibus tunc subjungit: *Idem igitur erat Sophronista in Tribu sua, quod* κοσμητὴς *in Gymnasio*

Plures vero ut numero erant, ita & decem numero fuisse certum.

tum credo: an autem totidem numero fuerint Ὑποσωφρονισαὶ incertum mihi, licet verisimile plane: nisi sicut unico *Cosmetæ*, saltem quandoque, plures numero *Anticosmetæ* inserviisse videntur, ita & hîc plures *Hyposophronistæ* unico subservierint *Cosmetæ*.

Hos autem *Cosmetas* ad Gymnasia spectasse, etiamsi ab unaquaque Tribu electos, ostendere satis clare videtur illa inscriptio suprà jam allata; in qua primus nominatur (aut ordine primus ponitur) ὁ κοσμητὴς, 2. ὁ Ἀντικοσμητὴς, 3. ὁ Σωφρονιστὴς, 4. ὁ Παιδοτρίβης. Tum quoque verisimile est illos *Ephebοrum* in Gymnasiis nude decertantium *modestiæ*, *pudori*, ac *pudicitiæ* (quibus & aliter provisum erat) prospexisse, ob pæderastas eo cum ardore, ac copiose, confluentes. Adde quod huic non male convenit illud Hesychii, Σωφρονιστὴς, νουθετητής.

CAPUT VII.

Perpenditur controversia, an Pædotribæ *iidem fuerint cum* Gymnasiarchis. *Opinio H. Prideaux, eaque examinata, istaque occasione Antiphontis Rhetoris verba (ac versio) discussa. Hippocratis ac Galeni, de* Γυμναστῇ *(qui a quibusdam pro uno eodemque habetur cum* Pædotriba) *verba considerata; atque hinc quænam differentia fuerit inter* Gymnastas *ac* Pædotribas; *ostenditurque hos illorum Ministros fuisse.* τ̀ Ἐπιστάτην *fuisse* Gymnastam, *non* Pædotribam: Aliptas *itidem* Gymnastas *fuisse*, *non* Pædotribas: *tum &* Ὑγιεινὺς *non* Pædotribas, *sed* Gymnastas *fuisse. Quodnam horum* Gymnastarum (*inter alia*) *munus fuerit. Eos & præcepta dedisse; ac quandoque libros de arte Gymnastica scripsisse; illosque, quamvis* Ἀλεί-

πταις essent, non ipsos unxisse Athletas *; sed per alios: quin & ipsos* Athletas *aliquando, ante certamen, se mutuo unxisse, &c. Denique aliquid de* Gymnastis *ἀυτοδιδάκτοις additur.*

HIc non possum non attingere controversiam illam inter doctissimos viros, H. Prideaux, & Jacobum Sponium; quorum ille, ad Marmora Oxoniensia, hîc vero in Itinerarii parte secunda, (seu potius ad Inscriptiones isti adjunctas) de Pædotribis loquuntur. Quæstio nempe est, an οἱ παιδοτρίβαι, iidem homines, sive ejusdem muneris, fuerint cum γυμνασιάρχαις. Quod sicuti Prideaux affirmat, ita Sponius id contra negat:

Occasione autem istius inscriptionis, suprà allatæ, quæ in fine habet, ΠΑΙΔΟΤΡΙΒΟΥΝΤΟΣ ΑΒΑΣΚΑΝΤΟΥ, &c. Hoc modo loquitur Prideaux: παιδοτριβεῖν *enim idem quod* γυμνασιαρχεῖν, *&* παιδοτρίβης *idem quod* γυμνασιάρχης *significat; quamvis enim* παιδοτρίβης *primò & sensu stricto solum Gymnasiarcham puerorum, eumque qui hos jaculandi arte, aliisque exercitiis instituerat, significasset, postea tamen æque latam ac* γυμνασιάρχης *significationem obtinuit, cum eoque promiscue usurpatur pro quocunque exercitiorum in Gymnasiis Magistro, atque id Pollux habet,* Τὰ χωρία τῆς ἀσκήσεως ἀποδυτήριον, γυμνάσιον, παλαίστρα, κονίστρα. καὶ ὁ ἐφεστηκὼς παιδοτρίβης τι καὶ γυμναστής, *& Hesychius, & Suidas* Παιδοτρίβαι, ἀλείπται, γυμνασταὶ, *& Alexander Aphrodiensis dicit, Athletas, antequam luctatum veniant, oleo præmolliri* παρὰ τῶν παιδοτριβῶν. *Voces igitur* γυμνασιάρχης, γυμναστὴς, παιδοτρίβης *&* ἀλείπτης, *eandem habent significationem, &* παιδοτρίβης *idem est qui* γυμνασιάρχης. *Gymnasiarchæ autem in singulis Gymnasiis multi fuere, alius enim* παίδων, *alius* ἐφήβων, *alius in palæstra, aliique in aliis exercitiis Gymnasiarchæ, seu Pædotribæ erant.*

Pri-

Primum ipsius argumentum est ex Antiphonte [quem & in margine notat] ut inde extundat *Gymnasiarcham* eundem cum *Pedotriba* fuisse: quum quidem ibi *Pædotriba*, at minime *Gymnasiarcha* nominetur. Cujus itaque Antiphontis verba & eo libentius huc affero, quod male admodum a Latino Interprete, Alphonso Miniato, vertantur: Ὁ μὲν γὰρ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Παιδοτρίβου, ὃς ὑπεδέχετο τοῖς ἀκοντίζουσι τὰ ἀκόντια, ἀναιρεῖται διὰ τὴν τοῦ βαλόντος ἀκολασίαν πολεμίῳ τῷ τούτου βέλει περιπεσών. *Ille autem* [puer] *eodem momento a PÆDOTRIBA, qui pueris jaculantibus sagittas colligebat, vocatus, ob jaculantis petulantiam interficitur, incidens in ipsius infestam sagittam.* Ita enim hæc verba vertenda sunt. Quibus hæc, ex oratione defensoria, subjungenda duco: Τῆς δὲ διαδρομῆς αἰτίας ταύτης γενομένης, εἰ μὲν ὑπὸ τοῦ Παιδοτρίβου καλούμενος διέτρεχεν, ὁ Παιδοτρίβης ἂν ἀποκτείνας αὐτὸν εἴη. *Cum autem hæc discursio hujus casus causa sit, si a Pædotriba vocatus discurrit, Pædotriba ipsius interfector habendus fuerit.* Quæ Antiphontis verba nos simul docent, hos *Pædotribas* dum pueros sic instituebant, etiam ipsas sagittas jam emissas recollegisse, puerisque rursus tradidisse: quod minime de *Gymnasiarchis* cogitandum est: quum quandoque & ipsi *Pedotribæ* aut jacularentur, aut luctarentur, aut alia subirent exercitia, quo melius pueros instituerent proprio ipsorum actu & exemplo; minime vero *Gymnasiarchæ*. 2°. vero *Gymnastam* (æque ac Pædotribam) cum *Gymnasiarcha* confundit; quum tamen nec *Gymnastes* ullo modo *Gymnasiarcha* fuerit; ac ne quidem cum *Pædotriba* confundendus, sed ab illo distinguendus sit. Quamvis P. Faber, Agonistici libro 2. cap. VI aliter id docere conetur, ac *Pædotribam* eundem cum *Gymnasta* fuisse contendat: quod etiam minus verum esse nunc a me ostendetur.

Notatu digna sunt hæc Galeni nostri Pergameni verba ad Thra-

Thrasybulum: Γυμναστικῆς δὲ τέχνης οὔπω μὲν ἦν τοὔνομα καθ' Ὅμηρον, οὐδὲ καλεῖται τις ὅλως γυμναστικὸς, ὥσπερ ἰατρὸς, ὅπου γε καὶ παρὰ Πλάτωνι τὸ μὲν γυμναστικῆς ὄνομα οὐ πολλάκις εὑρεῖν ἐστιν, παιδοτρίβην μὲν ἔτι καλεῖν μᾶλλον ἢ γυμναστὴν τὸν τεχνίτην αὐτῆς. ἤρξατο γὰρ ὀλίγον ἔμπροσθεν τῶν Πλάτωνος χρόνων ἡ τέχνη τῶν γυμναστῶν, ὅτε περ καὶ ἀθλητῶν ἐπιτήδευμα συνέστη, &c. *Artis vero Gymnasticæ nomen Homeri temporibus nondum erat: nec quisquam omnino Gymnasta, sicut Medicus, appellabatur. Ipse enim ejus artis Professorem Pædotribam potius quam Gymnastam nominat. Paulo enim ante Platonis ætatem, ars Gymnastarum exorta est: quo etiam tempore institutum Athletarum emersit.*

Verum Aristoteles, qui τὸ γυμναστικὸν pro γυμναστῇ habet, clarius γυμναστὴν a παιδοτρίβῃ distinguit, dum illud Politicorum libro IV. & libro IX. ostendit, verbis jam supra allatis.

Considerat nimirum ac præparat, seu aptum reddit ars illa corpus atque animum præceptis, ad exercitia Gymnastica subeunda & toleranda: hæc vero ipsas exercitationes earumque modos per praxin docet. Unde & modo nominatus Galenus lib. 2. cap. 6. τῶν ὑγιεινῶν ita loquitur: Ὁ παιδοτρίβης ἁπασῶν μὲν τῶν κατὰ παλαίστρας ἐνεργειῶν ἐπιστήμων ἐστίν· ὃ, τι δὲ ἑκάστη πέφυκε δρᾶν ἀγνοεῖ, ... ἀλλ' ὁ γυμναστικὸς, ἀφ' ὧν εἶπον ὀλίγον ἔμπροσθεν, ὁρώμενος, εἰ καὶ νῦν πρώτως εἴη θεώμενος ἡντινοῦν ἐνέργειαν, οὐκ ἀγνοήσει τὴν δύναμιν. *Pædotriba quoque quidquid in Palæstra motuum geritur, pernovit: quid vero quisque motus efficere queat. ignorat. . . . . At Gymnasticus, ex iis quæ ante retuli, principiis, cujusvis actionis, etiam ejus, quam nunc primum, nec ante conspexit, vim tenebit;*

Monet idem (ad Thrasybulum) ne putemus τὸν γυμναστικὸν, seu γυμναστὴν, & τὸν ἐπιστάτην τοῦ παλαίσματος (i. e. παιδοτρίβην) unum eundemque ratione muneris, vel ministerii, esse.

Quum

Gymnasta fere tantum præcepta det circa conservandum adaugendumve corporis habitum, diætam, &c. ut scilicet (secundum Hippocratem) quatenus hæc Gymnastice, ad Palæstras seu Gymnasia spectat, parentur vires quibus adversarii dejiciantur. Quocum Plato convenit: cui hujus Gymnasticæ artis finis est bonus Athletarum habitus: ac *Pædotriba*, horum forte omnium ignarus, doceat quomodo luctandum, jaculandum, aliterve certandum, in Palæstra sit; atque ipse suo exemplo quandoque præeat. Unde & dictus Galenus, libro 2. ὑγιεινῶν, ita loquitur: Ὅπερ οὖν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὡς ὁ παιδοτρίβης ὑπηρέτης ἐστὶ τοῦ γυμναστοῦ, οἷός περ ὁ μάγειρος ἰατροῦ, τοῦτο καὶ νῦν ἀποδέδεικται, &c. *Quod igitur paulo ante diximus, Pædotribam ita esse Gymnastæ ministrum, ut medici coquum, id nunc quoque ostensum est.*

Et ad Thrasybulum (sub finem:) Μαίνοιτο δ᾽ ἂν οὐδὲν ἧττον, οἶμαι, καὶ ὁ παιδοτρίβης, ἢ κοινωνεῖν γυμναστικῆς, ἢ μέρος ἔχειν αὐτῆς οἰόμενος. ὑπηρέτης γάρ ἐστι μόνον. ὥσπερ γὰρ ὁ στρατιώτης τῆς στρατηγικῆς, οὕτως καὶ ὁ παιδοτρίβης. *Nihilo Minus, ut ego quidem puto Pædotriba insaniat, si aut Gymnasticam se scire, aut ejus partem possidere, sibi persuadeat, cum minister tantum sit. Ut enim miles imperatoriæ, sic Pædotriba Gymnasticæ minister est.*

Quibus quam clare distinguuntur *Gymnastes* & *Pædotriba*. Quod & optime eruditissimus ille Medicus Hier. Mercurialis ex Galeno observaverat. Unde & lib. 1. cap. 12. *Gymnastes itaque erat Præfectus exercitationum, Pædotriba vero Minister*, &c. Gymnastarum nomine etiam quibusdam *Pædotribas* venisse, ipse Galenus tamen non dissimulat: quamvis id simul improbet. Sic namque ἐπιστατῶν sive *Epistatarum* nomine veniunt Arriano, in Epictetum, *Gymnastæ*; cum alias id nomen Pædotribis competeret. Ita enim, is lib. 3. cap. XV. Δεῖ σε εὐτακτεῖν, ἀναγκοφαγεῖν, ἀπέχεσθαι πεμ-

μάτων, μὴ ψυχρὸν πίνειν, μὴ οἶνον ἔτ᾽ ἔτυχεν. ἁπλῶς γὰρ ἰατρῷ παραδεδοκέναι σεαυτὸν τῷ ἐπιστάτῃ. Qui *Epistates* ibi certò *Gymnastes*, non vero *Pædotriba* est. Qui quod simul ἀλείπτης esset, etiam ex his Aristotelis verbis (lib. II. cap. 6. Ethicorum ad Nicomachum) non obscure liquet. quod uti Doctissimus Faber bene observat; ita minus bene *Epistatas* fuisse putat *Medicos*, i. e. ut ait, *Iatraliptas*, *cujus nominis* (pergit) *& apud Celsum* lib. 1. cap. 1. *& apud utrumque Plinium crebra mentio.*

At quem *Medicum* hîc vocat Arrianus, non fuit vere Medicus, sed quem appellabant ὑγιεινὸν; qui ipsissimus erat Gymnasta, (idemque & ἀλείπτης, de quo etiam statim loquar.) Ita namque id ostendit Galenus, ὑγιεινῶν libro 2. Ὑπὲρ τινὸς οὖν τούτων ἁπάντων, ἃ δὴ καὶ γυμνασίων εἴδη καλοῦμεν, ἐπίστασθαι χρὴ τὸν τὴν ὑγιεινὴν μετιόντα· καλεῖν δ᾽ ἔξεστιν αὐτὸν, ὡς ἔμπροσθεν εἶπον, ἢ ΥΓΙΕΝΟΝ, ἢ ΓΥΜΝΑΣΤΗΝ, ἢ ΙΑΤΡΟΝ· κυριωτάτης μὲν ἐσομένης τῆς πρώτης προσηγορίας· ἐκ καταχρήσεως δὲ τῶν ἄλλων. εἴπερ γὰρ ἅπαντες οἱ τεχνῖται παρωνύμως ὀνομάζονται τῶν τεχνῶν ἃς μεταχειρίζονται, πρόδηλον ὡς ὁ τὴν ὑγιεινὴν τέχνην μετερχόμενος, ὑγιεινὸς ἂν εὐλόγως προσαγορεύοιτο. καθάπερ καὶ ὁ περὶ τὰ γυμνάσια μόνον γυμναστής· καὶ ὁ περὶ τὰς ἰάσεις ἰατρός. εἰ δέ τις ἢ γυμναστὴν ἢ ἰατρὸν ὀνομάζει τὸν ὑγιεινὸν τοῦτον, ἀπὸ μέρους τι προσαγορεύει τὸ σύμπαν, καὶ οὐ κυρίως, ἀλλ᾽ ἐκ καταχρήσεως, ἢ ἐπιδιστάσεως, ἢ ὅπως ἄν τις ἐθέλοι καλεῖν, οὕτω ποιήσεται τὴν προσηγορίαν. *De his igitur omnibus scientem eße convenit (quæ scilicet exercitationum genera vocamus) eum, qui sanitatis tuendæ officio utetur. Licet enim eum (ut ante dixi) aut* ὑγιεινὸν, *aut Gymnastem, aut Medicum voces: prima tamen appellatio maxime propria est; reliquæ per abusum. Nam, si artifex quisque ab arte, quam tractat, deflexum sortitur nomen, patet eum, qui* ὑγιείαν *i. e. Sanitatem tuendam profitetur. Merito* ὑγιεινὸν *appellandum: ita nimirum, ut qui* γυμνασίοις, *id est exercitationibus, tantum præest, Gymnastem: & qui morbis*

morbis medetur, Medicum. Quod si quis hunc ipsum vel Gymnastem, vel Medicum pro ὑγιεινῷ *appellasse volet, tum a parte totum; neque adeo proprie nominabit, sed abusive, vel ambigue, vel quomodo aliter dixisse velit, appellationem faciet.*

Neque aliter ad Thrasybulum: λέγει τοίνυν Ἐρασίστρατος, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ὑγιεινῶν, ... εἶτ' ἐφεξῆς. Αἱ μὲν γὰρ περί τι πάθος γιγνόμεναι ἀπεψίαι, καὶ αἱ τούτων θεραπεῖαι, εἰς ἰατρικὴν, καὶ οὐκ εἰς ὑγιεινὴν πραγματείαν πίπτουσιν. εἶτ' αὖθις ἔτι προσελθών. εἰ δέ τις εἴη φαυλότης περὶ τὸ σῶμα, δι' ἣν τὰ προσφερόμενα ἀεὶ διαφθείρεται, καὶ οὕτως εἰς τὴν αὐτὴν κακοχυμίαν τοῖς προυπάρχουσιν ἥξει, τὴν τοιαύτην διάθεσιν ἰατροῦ, καὶ οὐχ ὑγιεινοῦ, λύειν. εἶτ' ἐφεξῆς· τὸ λέγειν περὶ τούτων, ἢ λύειν ταύτας, ἰατροῖς, καὶ οὐχ ὑγιεινοῖς, ἐπιβάλλει. *Itaque Erisistratus, in primo salubrium habet hæc. . . . . Tum addit: Cruditates ab aliquo affectu productæ, earumque curationes ad Medicorum, non ad* ὑγιεινὴν *tractationem pertinent. Tum progrediens subjungit: si quid autem vitium sit in corpore, propter quod ea quæ assumuntur, perpetuo corrumpantur, ac perinde in malos succos (seu Cacochymiam) ut sunt priores, convertantur, eam affectionem Medici est, non vero* ὑγιεινοῦ *(seu salubrium professoris, circa Athletas) dissolvere. Jam vero paulo post scribit hoc modo: De his disserere, aut hujusmodi malas affectiones dissolvere ad Medicos, non ad* ὑγιεινοὺς *spectat.*

Ut autem unus idemque erat *Gymnasta* cum ὑγιεινῷ, adeoque simul *Sanitatis* aut *Valetudinis* (quatenus illa ad Gymnasia spectaret) *Epheborum*, atque aliorum *Athletarum curator*: ita reperimus, unum eundemque cum illis fuisse ἀλείπτην; non vero ἀλείπτην fuisse *Pædotribam*; quamvis aliàs hic *Gymnastæ* minister esset. Ac quidem *Gymnastas* hos atque ἀλείπτας eosdem fuisse, ostendit sat clare Aristoteles libro II. cap. V. Ethicorum ad Nicomachum, his verbis:

τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς, οὐχ' οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἰ τῷ δέκα μνᾶς φαγεῖν, πολὺ δύο δὲ ὀλίγον· ὁ ἀλείπτης ἓξ μνᾶς προστάξειν. ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ, ἢ ὀλίγον. Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων, πολύ· ὁμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. *At quod nobis medium est, non ita sumendum est. Non enim si decem libras comesse nimium sit, duas parum, sex libras Alipta præscribet. Est enim hoc quoque fortasse multum, vel parum ei, qui sit cibum capturus. Miloni enim parum: ei qui nunc primum incipit exerceri, multum. Similiterque de cursu & lucta sentiendum.*

Neque minus illud Ciceronis hæc verba ad Lentulum, (lib. 1. Epist. penul.) indicare videntur: *Qui me homines quod salvum esse voluerunt, est mihi gratissimum. Sed vellem non solum salutis meæ, quemadmodum Medici; sed etiam ut ALIPTÆ, virium & coloris rationem habere voluissent.*

Nec denique aliter Plutarchus, in libro cui titulus, *Quomodo quis amicum ab adulatore distinguere possit*, loquitur; dum ait: Γονέων δὲ ὀλιγωρία, καὶ παίδων ἀμέλεια, καὶ ἀτιμία γαμετῆς, καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους ὑπεροψία, καὶ χρημάτων ὄλεθρος, οὐδὲν ἔστι πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἄφωνος ἐν τούτοις καὶ ἄτολμος, ὥσπερ ἀθλητὴν ἀλείπτης ἐῶν μεθύειν καὶ ἀκολασταίνειν. εἶτα περὶ ληκύθου χαλεπὸς ὢν καὶ στλεγγίδος. *Cæterum Parentum contemptus, liberorum neglectus, uxoris contumelia, fastus in familiares, pecuniarum perditio, nihil hunc movent; in his elinguis est; in his timidus; perinde quasi Aliptes Athletam inebriari scortarique sinens, circa lecythum & strigilem morosus sit.*

Nec solummodo hi *Gymnastæ*, viva voce præcepta sua in Gymnasiis, quo *ungendi*, *fricandi*, *luctaturi*, *discum jacturi*, *aut tale quippiam facturi* (ut Galenus loquitur) *confluebant*, tradebant; verum & libros quandoque conscribebant: ut de Theone *Gymnasta* (cujus libros de Gymnasticis quoque allegat) tum & de aliis, Galenus testatur. Unctiones illos vero non tam per semet ipsos, quam

quam per alios peregisse constat; in ἀλειπτηρίῳ nempe, loco in Gymnasiis ad id præparato ac destinato; cui ἀποδυτήριον, seu γυμναστήριον, aderat. An autem ii qui istud faciebant, fuerint illi ἐξαλεῖπται, quos ex Hippocrate, in lexico suo Hippocratico, κονιάτας ac χρίστας nominat, videant Eruditi. Certe per alios *Gymnastas* illos, unxisse, liquere satis videtur ex sequentibus Galeni verbis, quæ in fine ipsius libri ad Thrasybulum, ita habent (de αὐτοδιδάκτῳ quodam *Gymnasta*) paulo altius tamen repetenda: τινὲς δὲ αὐτῶν καὶ γράφειν ἐπιχειροῦσιν, ἢ περὶ τρίψεως, ἢ εὐεξίας, ἢ ὑγείας, ἢ γυμνασίων. εἶτα προσάπτεσθαι τολμῶσι καὶ ἀντιλέγειν, οἷς οὐδ᾽ ὅλως ἔμαθον, οἷος ὁ πρώην μὲν Ἱπποκράτη ἐγκαλῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς ἀποφηναμένῳ περὶ τρίψεως. ἐπεὶ δ᾽ ἡμᾶς ἀφικομένους ἠξίωσάν τινες τῶν παρόντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ἅπαντα διελθεῖν αὐτοῖς τὸν λόγον, εἶτα ἐφαίνετο ἁπάντων πρῶτος ὑπὲρ αὐτῆς Ἱπποκράτης, ἀποφηνάμενος. ἄριστα, παρελθὼν εἰς τὸ μέσον ἐξαίφνης ὁ αὐτοδίδακτος ἐκεῖνος γυμναστὴς, ἐκδύσας παιδάριον, ἐκέλευσεν ἡμᾶς τρίβειν τι τοῦτο καὶ γυμνάζειν, ἢ σιωπᾶν περὶ τρίψεως, καὶ γυμνασίων. εἶτ᾽ ἐφεξῆς ἐβόα, ποῦ γὰρ Ἱπποκράτης εἰσῆλθεν εἰς σκάμμα; ποῦ δ᾽ εἰς παλαίστραν; ἴσως οὐδ᾽ ἀναχέεσθαι καλῶς ἠπίστατο. οὗτος μὲν οὖν ἐκεκράγει τι καὶ ἄλλως οὐδὲ σιωπῶν ἀκούειν ἐδύνατο, καὶ μανθάνειν τὰ λεγόμενα. ἡμεῖς δὲ κατὰ σχολὴν τοῖς παροῦσιν διελέχθημεν, ὡς ὅμοιον ὁ κακοδαίμων ἐκεῖνος ἐργάζοιτο μαγείρῳ τινὶ καὶ σιτοποιῷ περὶ πτισάνης, ἢ ἄρτου διαλέγεσθαι τολμῶντι, κἄπειτα φάσκοντι· ποῦ γὰρ Ἱπποκράτης ἐν μαγείρῳ [legendum μαγειρείῳ] διέτριψεν, ἢ ἐν μύλωνι. σκευασάτω μοι οὖν πλακοῦντα, καὶ ἄρτον, καὶ ζωμὸν, καὶ λοπάδα, ἔπειθ᾽ οὕτως ὑπὲρ αὐτῶν διαλεγέσθω. *Sunt enim eorum nonnulli, qui vel de frictione, vel de bono habitu, vel de sanitate, vel de exercitationibus volumina conscribere aggrediantur: tum illis consentire, aut repugnare audent, quæ nunquam didicerunt. Cujusmodi fuit ille, qui jam paucis ante diebus Hippocratem coarguebat, quod male de frictione sensisset. Cumque Medici ac Philosophi, qui tum aderant, ad me ve-*

nissent, atque ut totam eis rationem exponerem, a me vehementer petiissent: intellexerunt Hippocratem primum omnium optime de frictione disseruisse. Tum Gymnasta ille Autodidactus, (seu qui a nullo doctore, sed suo Marte didicerat) repente in medium se proripuit, puerum quendam exuit, nobisque jussit, illum ut fricaremus, atque exerceremus: aut de frictionibus, exercitationibusque ne loqueremur. Tum vociferans, quando, inquit, Hippocrates unquam in scamma, aut quando in Palæstram, ingressus est? [quæ certe non male redduntur ab Interprete J. Baptista Rasario, *in caveam ludorum est ingressus? quando in Palæstram descendit?*] *ac ne oleum quidem recte fundere scivit. Ad hunc ille modum vociferabatur, nec alioqui tacens audire, nec quæ dicebantur, intelligere poterat. Nos verò per otium illis præsentibus disserebamus, infelicem istum (ac mali genii) hominem non secus fecisse, quam coquus ac pistor consueverint, qui de ptissana paneque disputare audent, tumque ajunt, quando Hippocrates in culina unquam, aut pistrino versatus est? nobis igitur, inquiunt, placentam aut panem; aut jusculum in olla condiat: deinde de iis disserat.*

Inducit hic Galenus *Gymnasten*, qui ratione artis Gymnasticæ erat αὐτοδίδακτος: quum Medici, ut Medici, cum de Gymnastica sanitatem restituente, aut conservante, tum & de illa quæ Palæstris, seu Gymnasiis, propria erat, loquerentur, eamque æque (quamvis illam, ut ex verbis, quæ modo allatis præfationis loco serviunt, ac proxime præcedunt liquet, improbarent; quod ea homines ad alia exercitia non robustos, sed debiles atque ineptos redderet) tractarent, ac docerent; etiamsi non in Palæstris, sive ut ipsarum *Gymnastæ*.

Contra vero multi, qui quamvis inter Athletas nomen dederant, & tamen *nulla* (ut Galenus loquitur) *coronâ potiti essent*, ac nihilominus *repente se Gymnastas nominarent;* etiam *libros de Gymnastica scribere audebant*. Tales autem ho-

hominesſe ipſos & unctores & frictores, quin & Pædotribas, ſub Gymnaſtæ nomine, ipſo actu præbuiſſe; non uſque adeo mirum videri debet: quod id & hodierno tempore, ratione Medicinæ ac Chirurgiæ (ut iſto exemplo utar) ſæpe Circulatores, aliique empirici, vel a ſolis quandoque mulierculis docti, ſe pro Medicis Chirurgis haberi velint, rationeque & experientia exercitis ſæpe impudenter obloquantur; quin & ipſos docere conentur: multique qui nulla honeſta diſciplina imbuti, vix recte legere ac ſcribere valent, ſeſe in Hiſtoricorum, Poëtarum, quin & Philoſophorum (ut Theologos taceam) numerum intrudant. Et forſan hujuſmodi Gymnaſtæ αὐτοδίδακτοι ex illorum numero erant, qui ſe mutuo in Gymnaſiis & ungere & fricare conſueverant, indeque ac per ſimilia tum & ipſam luctandi praxin, ſe artem Gymnaſticam adeptos credebant. Athletas namque ſæpe ſe mutuo ante certamen unxiſſe, &c. nos per hæc verba Lucianus (initio Dialogi de Gymnaſiis) ſat clare docere videtur: Καὶ καταρχὰς εὐθὺς ἀποδυσάμενοι, ἑώρων γάρ, λίπα τι ἠλείψαντο, καὶ κατέψησε μάλα εἰρηνικῶς ἅτερος τὸν ἕτερον ἐν τῷ μέρει· μετὰ δ' οὐκ οἶδα ὅτι, παθόντες, ὠθοῦσί τι ἀλλήλους, συννενευκότες, καὶ τὰ μέτωπα συναράττουσι, ὥσπερ οἱ κριοί, &c. *Nam initio ſtatim depoſitis veſtibus (quod videbam) oleo ſe unxerunt, & placide alter alterum raſit (ſeu fricavit) viciſſim. Deinde neſcio quâ de cauſa, depreſſo vultu unus alterum trudunt ac pulſant, ac frontes inſtar arietum collidunt*, &c.

CAPUT VIII.

Gymnaſtas *a veteribus cum* Pædotribis *ſæpe confundi. unde id acciderit, atque, ita error exortus fuerit.* Epiſtates, *quinam.* Medicum *aliquando cum* ὑγιεινῷ *confundi;*

quæ-

quænamque inter illos differentia fuerit. Gymnastarum *monita. Gymnasten cum ὑγιεινῷ eundem fuisse.* Aliptas *Balneorum longe alios fuisse ab illis; qui* Gymnastæ *erant.* Alipta *Laconici. qualia fuerint Laconica; ipsorumque a Lacedæmoniis origo.* Gymnasiorum aliptas *non ipsos unxisse, sed per alios: aliter factum in Balneis. Inscriptio Lampsazenorum ad quosnam* Aliptas *spectet, &c. Oleum præbitum ad Balnea. De* Jatraliptis, *ac differentia ipsorum a* Medicis. *Tertulliani locus de Proculo Torpacione perpensus. Diversi generis* Medicos *inter Veteres obtinuisse: ipsosque* Jatraliptas *suos* reunctores *&* Mediastinos *habuisse; qualesque illi fuerint. Obiter de* Clinicis, Chirurgis *atque* Ocularis *Medicis. De* Medicis Statuarum, oculorumve *illarum* repositoribus. De Proculo martyre Bononiensi. *A Mercuriale ἄλειπτον male* Aliptam *verti; quinamque ἄλειπτοι fuerint.* Παλαιστὰς *non esse confundendos cum* Palæstritis; *qualesque illi fuerint. Rursus de differentia inter ἀλείπτας & ἀλείπτες.* Ἀσυνέζωσοι *quinam; atque illorum notabile exemplum ex Dione Chrysostomo,* &c.

HOc interim observandum quoque est, confundi etiam quandoque ab ipsis veteribus *Gymnastas* cum *Pædotribis*; quasi utrumque nomen utrique commune esset; aut eadem plane fuissent ista munera, adeoque idem *Pædotriba* cum *Gymnasta*, ac vice versa, idem *Gymnasta* qui *Pædotriba*. Verum id accidit, ut credo, quod in minoribus civitatibus, minusque frequentatis inde Gymnasiis, idem ille qui *Gymnasta* erat etiam *Pædotribæ* officium obiret: sicut illud & in aliis muneribus ministeriisque locum sæpius habuisse videmus: quin & de Ecclesiis Christianorum veterum, muneribusque ac ministeriis in illis antiquitus administratis, id clare ostendi posset: quod tamen alia occasione commodius fiet.

Quum

Quum itaque talis munerum commixtio, (ut ſic dicam) quandoque fieret, non mirum a Scriptoribus antiquis hæc nomina etiam aliquando confuſa inter ſe fuiſſe: præcipue quando aliis magis intenti hæc munera tantum perfunctorie conſiderarent; neque præterea, id in hoc illove caſu, uſque adeo referret, quo nomine is qui in exemplum allegabatur, veniret. Hinc & confuſio illa horum nominum apud Lexicographos: quando & Pollux non ſemper in eo ſit, ut accurate res, *Munera*, aut perſonas accurate diſtinguat; ſed plura quæ fere ſimilia, aut ſibi connexa ſunt, aut ad ſe invicem aliquo modo pertinent, ſimul, ac ſi gemina, vel plane eadem eſſent, conjungat.

Hinc igitur videmus ἐπιστάτην nunc pro γυμναστῇ, nunc pro παιδοτρίβῃ uſurpatum: unde & Euſtathius ad Homerum, inter alia, de hoc vocabulo ἐπιστάτης, ait: παρὰ δὲ τοῖς ὕστερον ὁ παιδαγωγός, καὶ παιδοτρίβης· καὶ γυμνασίου ἐπιστάτης ὁ ἐπιμελητής; ſive is, apud hunc Euſtathium, pro *Gymnaſta*, ſive pro *Gymnaſiarcha*, (quod minus puto) ſumendus ſit. Sic & Arrianus ad Epictetum (cujus verba quoque jam ſupra plenius attuli) ἁπλῶς ἰατρῷ γὰρ παραδεδωκέναι σεαυτὸν τῷ ἐπιστάτῃ, ſeu Gymnaſtæ. Sic denique videmus a Baſilio *Gymnaſtarum exhortationes & admonitiones tam PÆDOTRIBIS quam Gymnaſtis* attribui quando ait, ... γυμνασταὶ δὲ καὶ Παιδοτρίβαι πρὸς τοὺς ἐν τοῖς σταδίοις ἀγῶνας τοὺς ἀθλοῦντας προάγοντες, πολλὰ περὶ τοῦ δεῖν αὐτοὺς πονεῖν ὑπὲρ τῶν στεφάνων παρακελεύονται, ὥστε καὶ συνεπείσθησαν πολλοὶ τῇ περὶ τὴν νίκην φιλοτιμίᾳ τῶν σωμάτων ὑπεριδεῖν. *Gymnaſtæ ac Pædotribæ Athletas ad certamina in ſtadiis decertanda producentes, ſic multa de labore ob coronas adipiſcendas perpetiendo admonent: ut multi inde perſuaſi fuerint ex vincendi ambitu ſua corpora plane neglectui habere:* niſi hæc ſpectant ad iſtas admonitiones, quas Athletis jam in certamen deſcendentibus, cum Gymnaſtæ, tum & *Pædotribæ*, faciebant; ut per eas

ipsos ita animarent atque incitarent: non vero ad institutiones Gymnasticas aut Pædotribicas.

Notandum quoque, in Arriani verbis *Medicum* pro ὑγιεινῷ, atque adeo pro *Gymnasta* esse sumendum: quod, sicut *Gymnasta* atque ὑγιεινὸς unus idemque personâ ac munere erat; *Medicus*, quatenus *Medicus* ad solos fere ægrotos pertineret, ipsorumque vitæ conservationem, sanitatisve restitutionem curaret; ὑγιεινὸς vero ad *Athletas*, ut ipsorum bono colori, habitui, ac robori angendo aut conservandis provideret (hincque illorum diætæ &c. moderaretur) spectaret.

Neque huc crediderim pertinuisse Balneorum istos ἀλείπτας, quorum meminit Juvenalis, in Satyra sua sexta, dum ait:

> . . . . . . *Magno gaudet sudare tumultu.*
> *Cum lassata gravi ceciderunt brachia massa,*
> *Callidus & cristæ digitos impressit Aliptes, &c.*

Sed quod ad *Mediastinos* potius relegandi sint. quamvis aliàs ex sequenti inscriptione, Lacedæmone reperta, quamque pag. 1090. n°. 9 Gruterus exhibet liqueat (apud Lacedæmonios saltem) *Aliptas* quandoque & Balneis & Gymnasiis simul inserviisse:

Η ΠΟΛΙΣ

Γ. ΡΟΥΒΡΙΟΝ ΒΙΑΝΟΡΑ
ΣΕΡΑ. ΑΛΕΙΠΤΗΝ ΤΗΣ ΤΕ
ΠΕΡΙ ΤΟ ΛΑΚΟΝΙΚΟΝ ΗΘΟΥΣ
ΣΕΜΝΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΙΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΑΡΕΤΗΣ ΧΑΡΙΝ

Ex qua inscriptione etiam patere videtur, in Balneis sudatoriis, quæ aliàs *Laconica*, seu πυριατήρια vocabantur, *Aliptas* locum habuisse. Quod & a Dione lib. 53, ubi de Agrippa ac bal-

Balneo ipſius loquitur, firmatur: τοῦτο μὲν γὰρ τὴν στοὰν τοῦ Ποσειδῶνος ὀνομασμένην, καὶ ἐξῳκοδόμησεν ἐπὶ ταῖς ναυκρατίαις, καὶ τῇ Ἀργοναυτῶν γραφῇ ἐπελάμπρυνε· τοῦτο δὲ, τὸ πυριατήριον τὸ Λακωνικὸν κατεσκεύασε. Λακωνικὸν γὰρ τὸ γυμνάσιον, ἐπειδήπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι γυμνοῦσθαί τε ἐν τῷ τότε χρόνῳ καὶ λίπα ἀσκεῖν μάλλον ἐδόκουν ἐπεκάλεσε. *Nam & porticum Neptuni, propter victorias navales exſtruxit, & Argonautarum pictura decoravit: tum & Sudatorium Laconicum (ſeu Vaporarium Laconicum) condidit. Hoc enim Gymnaſium* [ſive Palæſtram] *Laconicum nominavit; quoniam id temporis Lacedæmonii magis, quam alii, tum nudari, tum oleo peruncti ſeſe exercere videbantur.*

Ex quibus verbis ut quis non male conjiciat, *Balnea* hæc Romanorum, quibus *Xyſti* conjuncti eſſent, ad ipſos a Lacedæmoniis fluxiſſe; quamvis modum ſibi circa illa vix ponerent hîc Romani: ſic & ex inſcriptione modo allata etiam diſcere videmur, *Gymnaſtas*, in illis *Balneis*, ac *Xyſtis*, ſeu *Gymnaſiis*, intra balnea comprehenſis, Aliptas extitiſſe: licet ſuos interim ſibi miniſtros unctores haberent. Tales namque *Aliptas* (qualem modo ſupra ex Martiale attuli) aut Miniſtros, ſervoſque *Gymnaſtarum* (quatenus ii & *Aliptæ* erant) fuiſſe, nullus dubito: quod fœminis in balneo ungendis, alii, procul omni dubio, ad id deſtinati fuerint: quamvis iidem & viri lavantibus quoque præſto fuerint; aliaque *Gymnaſtæ*, qui Athletis moderaretur dignitas fuiſſe videatur.

An autem ad hos *Gymnaſiorum Aliptas*, ſeu *Gymnaſtas* (ſimulque ὑγιεινοὺς) ſpectet hæc ſequens inſcriptio, apud Lampſacenos reperta, & a Sponio ac Whelero, exhibita, judicet ipſe lector:

Η ΓΕΡΟΥΣΙΑ

ΚΥΡΟΝ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΑΡΧΙΑ

ΤΡΟΝ ΑΡΙΣΤΟΝ ΠΟΛΕΙΤΗΝ ΕΠΙ

ΣΗΜΟΝ ΠΡΟΣ ΠΟΛΛΟΙΣ ΕΥΕΡΓΕ

ΤΗΜΑΣΙΝ ΕΙΣ ΑΥΤΗΝ ΑΛΕΙΨΑΝΤΑ

ΛΑΜΠΡΩΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΔΑΠΑΝΩΣ ΚΑΙ

ΑΣΥΓΚΡΙΤΩΣ ΚΑΙ ΑΠΟΧΑΡΙΣΑΜΕ

ΝΟΝ ΧΕΙΛΙΑΣ ΑΤΤΙΚΑΣ ΤΗ ΓΕΡΟΥΣΙΑ

Hanc autem ita vertit Sponius, in Itinerario, *Le ſenat a honoré Cyrus fils d'Apollonius Medicin treſhabile, & bourgeois treſilluſtre, a cauſe de pluſieurs bienfaits, qu'il eu a receus; s'en étant acquité avec éclat & beaucoup de depenſes, & ſans aucun reproche, &c.*

Atqui nihil hîc apparet, quod ad illa, ἀλείψαντα λαμπρῶς, &c. faciat, aut ad *Aliptam.*

Quæ vero Sponius non attigit, ita, perverſe ſane, vertuntur a G. Whelero: *A cauſe de pluſieurs bienfactes, qu' elle en avoit receus, aïant* [NB] *elevée avec éclat, & avec beaucoup de ſomptuoſité & y aïant dépenſé plus de mille Talens.*

Quis autem ipſi hîc *Talenta*, ac quidem mille, pro mille Drachmis, ſeu potius *Minis*, ſuggeſſerit neſcio: neque magis, quis illa, *L'aïant elevée avec ſomptuoſité* pro iſtis ἀλείψαντα, &c.

Ego ſane, hanc inſcriptionem ita verterem: *Senatus* (ſtatuâ honoravit) *Cyrum Apollonii filium, Archiatrum optimum, civem illuſtrem, qui præter multa alia beneficia ipſi* (ſenatui) *facta, ſplendide ac ſumptuoſe, & incompa-*

ra-

rabili modo, unctorem (sive Aliptam) egit; ac Senatui dono dedit millenas (sive Drachmas, sive potius *Minas) Atticas*. Quæ posterior summa, per *Minas* deducta, usque ad triginta Florenorum millia excurrit.

Hunc vero Cyrum Apollonii F. *Aliptam* fuisse indicare videtur illud ἀλείψαντα. 2°. istud ἀρχίατρον. Unde porrò concludendum videtur, ipsum fuisse, ἀλείπτην; qui dives (sicut & ex donario liquet) suo sumptu oleum &c. Gymnasii membris &c. suppeditarit) tum gratis, tum & minime avare aut sordide; sed splendide ac sumptuose, atque incomparabili modo Unctionem curans: sive illud ἀσυγκρίτως ad magnificentiam, sive ad artem, quam unà (ut *Alipta*, seu *Gymnasta*) docuerit, spectet.

An autem talis fuerit iste L. Cæcilius, de quo Oleum præbente, &c. inscriptio illa, quæ hic sequitur, & apud Gruterum pag. 376 n°. 5. exhibetur, incertum quidem, at mihi non extra verisimilitudinem, est.

L CAECILIVS. L. F. CILO

IIII. VIR. A. P

QVI. TESTAMENTO. SVO. HS. N. XXX MVNICIPIBVS COMENSIBVS

LEGAVIT. QVARVM. REDITV. QOTANNIS. PER NEPTVNALIA OLEVM

IN CAMPO ET IN THERMIS ET BALINEIS OMNIBVS QVAE SVNT

COMI POPVLO PRAEBERETVR, &c.

Videmus interim id, quod ille Cyrus Apollonius vivus

præstiterat; apud Latinos alios per Testamenta sua id præstitisse. Verum pluribus exemplis hîc minus indigemus. Namque fuerit ille forsan, ut *Medicus*, ita & simul *Iatralipta*; istudque *Iatraliptæ* munus ungendo, fricando &c. tali modo, uti describitur, splendide &c. impleverit: quin & gratis, prout istud πολυδαπάνως nobis quoque clare satis indicare videtur.

Etenim quum *Medici* interna cura potius uterentur, *Jatraliptæ* vero ungendo & fricando ægrotos curarent: non impedit id, quominus unus idemque homo & Medicus, & simul *Jatralipta* fuerit.

Interim *Gymnastæ*, seu Gymnasiorum ὑγιεινοὶ, & *Aliptæ*, sicut non cum *Medicis*, ita nec cum ἰατραλείπταις confundendi sunt: quum *Aliptæ Gymnasiorum* solummodo bene sanos homines ungerent, ungive curarent; *Jatraliptæ* contrà homines ægrotos, seu male ratione sanitatis, effectos; atque hinc Celsus lib. 1. cap. 1. ita loquatur: *Sanus homo, qui & bene valet, & suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet; ac neque Medico, neque Jatralipa egere.* Quod *suæ spontis* & ad Athletas, qui jam nomen suum *Gymnasiarchæ* dederant, fateor, etiam retrahi posset. Attamen hîc tantum pro homine simpliciter libero sumendum esse crediderim; quod ille noster Celsus tantummodò de Medicina ac morbis, quæque ad ipsorum curam pertinent, tractare instituerit; atque adeo non de sanis hominibus, sed ægrotis: hincque licet de Diæta sanorum initium capiat, de tali diæta loquatur, quæ Diætam Athleticam certisque legibus adstrictam excludit.

Neque solus Celsus *Jatraliptas* tales a Medicis discriminat, verum & Plinius Junior; qui posteaquam libro X epist. 4. dixerat: *Proximo anno, domine, gravissima valetudine usque ad periculum vitæ vexatus, JATRALIPTAM assumpsi: cujus solicitudini & studio, tantum indulgentiæ be-*

beneficio referre gratiam poßum. de quo eodem loquitur & Epist. xxii: ac de *Medico* Posthumio Marino, ejusdem libri Epist. vi. ita loquitur: *Proxima infirmitas mea, domine, obligavit me Posthumio Marino MEDICO,* &c.

Dum de his *Aliptis* loquor, non possum non aliquid, ὡς ἐν παρέργῳ, dicere, de Tertulliani, ad Scapulam, (cap. iv.) verbis; quæ hoc modo habent: *Ipse etiam Severus Pater Antonini Christianorum memor fuit. Nam & Proculum Christianum, qui Torpacion cognominabatur, Evhodiæ Procuratorem, qui per oleum aliquando curaverat, requisivit, & in palatio suo habuit, usque ad mortem ejus: quem & Antoninus optime noverat; lacte Christiano educatus.*

Hunc nempe locum, cum Pamelius, tum & alii ita interpretantur, quasi iste *Proculus*, miraculose ægrotos; ac quidem ipsum *Severum*, per talem olei unctionem, qualem in Epistola sua memorat S. Apostolus Jacobus, curasset: ac propterea, quod is *Severus* meminisset istius rei, aliquando, sive olim, sibi factæ, adeoque & ipsius Proculi, illum requisivisset, eundemque inde usque ad mortem (sive ipsius *Proculi*, sive *Severi*) eum secum in Palatio victitantem habuerit.

De *Euodia*, pro qua Pamelius Ἐωδίας legi mavult, vocabulumque istud ad valetudinem refert, hîc nullam movere velim quæstionem; quod id ad rem hîc minus faciat.

Porro omne quod ex hisce verbis elici queat, est, *Proculum* hunc, qui jam Christianus erat, olim Ἰατραλείπτην fuisse, adeoque & morbos *per oleum* curasse; atque inter alios forsan ipsum *Severum*: unde & ab eo postmodum, quantumvis jam Christianus esset, accersitus fuerit, atque inde in Palatio habitus usque ad mortem: sive gratitudinis ergo, sive ob artem; quin & sub ipso Antonino, fera ista bestia: seu quod id etiam ob artem ejus fieret; seu quod inge-

genio ejus, consuetudine, ac probitate & pietate (alias ipse minime probus aut pius) delectaretur.

Fateor equidem Beati Rhenani editionem (quæ prima est) habere, *eum curaverat*; at non Pamelii: quamvis ille, sicut & alii id de *Severo*, intelligant.

Interim videmus diversi generis *Medicos* apud Græcos ac Romanos fuisse; quod & præter Scriptores veteres, antiquæ ostendunt Inscriptiones: ut in quibus tum alios tum & *Clinicos* reperimus; qui ægros in lecto decumbentes curabant. Hinc enim lib. 29. cap. 1. ita de Hippocrate Plinius: *Is cum fuisset mos, liberatos morbis, scribere in templo ejus Dei quid auxiliatum esset, ut postmodum similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur, atque (ut Varro apud nos credit) jam templo cremato, instituisse Medicinam hanc, quæ CLINICE vocatur. Nec fuit postea quæstus modus, quoniam Prodicus Selymbriæ natus, instituens quam vocant IATRALIPTICEN, reunctoribus quoque Medicorum ac Mediastinis vectigal invenit.* Hunc Prodicum tamen, ex Platone Plutarchus appellat *Herodicum*; eumque primum hominum *Medicinam Gymnasticæ* miscuisse tradit. Illos vero *Iatraliptas* suos *reunctores* ac *Mediastinos* habuisse (qui si non plane iidem, fere ejusdem saltem ministerii fuisse videntur) nos docet, ut videmus, Plinius: Hosque *Mediastinos*, Porphyrione & Acrone, Horatii scholiastis, discimus fuisse *Vilissimos balneatorum atque ædium ministros, qui in mediis ædibus ad omnia obsequia præsto erant, nulloque ordinario ministerio fungentes.* Unde & Priscianus *Mediastinus quoque, ait, inde videtur componi, qui medias partes balnei tenet, hoc est in medio lavantium stat.* Unde & non male, meo judicio, conjicitur, illos & *Iatraliptarum*, unctores, aut si mavis *reunctores* fuisse, & ad cætera peragenda ipsis inserviisse.

Erant igitur; præter *Chirurgos*, *Ocularios* & *Clinicos* & alios

alios, etiam *Iatraliptæ* non ſanis corporibus, ſed ægrotis, aliterve male affectis dicati: quamvis non ſemper ſolam uni cam, ex hiſce, ſed vero aliquando plures ſimul exercerent; uti videmus ex ſequenti Inſcriptione apud Gruterum pag. 400 reperiunda:

P. DECIMVS. P. F. EROS
MERVLA. MEDICVS
CLINICVS. CHIRURGVS
OCVLARIVS. VI. VIR, &c.

Quid quod & ſtatuarum Medici fuerint; qui, licet his ſtatuis oculi nunquam dolerent, tamen oculorum curam in ipſis gerebant: erantque hi *Oculorum* in ſtatuis *repoſitores*, adeoque & illarum *Medici ocularii*: ut quos cum excidiſſent, illi denuo reponebant in loca ſua. Apud Plutarchum (libro de Pythiæ Oraculis) legimus hæc ſequentia: Κἀγὼ τῶν ὁμοίων ἅμα συναναμίμνησκον, εἶαν δὴ τοῦ Ἱέρωνος μὲν τοῦ Σπαρτιάτου, ὅτι, πρὸ τῆς ἐν Λεύκτροις αὐτοῦ γενομένης τελευτῆς, ἐξέπεσον οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνδριάντος. *Ego ſimilium memoriam caſuum renovavi, qualis eſt, quod oculi e ſtatua Hieronis Spartiatæ exciderunt, antequam ille ad Leuctra occubuit.*

Hæc autem Plutarchi verba illuſtrantur inſcriptione nunc ſequenti, & a Sponio pag. 232. Miſcell. Eruditæ Antiquitatis, adducta hoc modo:

M. RVPILIVS SERAPIO HIC
AB ARA MARMOREA
OCVLOS REPOSVIT STATVIS
QVO AD VIXIT BENE

Tali certe Medico magis indiguissent *Phorcides* illæ sorores; quibus, sicut monodontes ita erant ac monoculæ, ut tribus ipsius simul unicus tantum dens, unicusque oculus suppeteret (ut Æschylus in Prometheo testatur) scclestus ille Perseus, jam interfecturus quoque Medusam, oculum istum, dum una illam alteri e sororibus manu traderet, subripuit. Ipsius Æschyli versus, in quibus id habemus, sunt, in Prometheo.

. . . . ἕς ᾽αν ἐξίκῃ
Πρὸς Γοργόνεια πεδία Κισθήνης, ἵνα
Αἱ Φορκίδες ναίουσι δηναιαὶ κόραι
Τρεῖς κυκνόμορφοι, κοινὸν ὄμμα κεκτημέναι,
Μονόδοντες, ἃς ὔπ ἥλιος προσδέρκεται
Ἀκτῖσιν, οὔθ᾽ ἡ νύκτερος μλώ ποτέ

Bene autem, quod, teste Apollodoro (lib. 2. Bibliothecæ) illis dentem atque oculum, idem Perseus tandem restituerit. At minus tali Medico indiguit ille S. Proculus; qui, velut alter S. Dionysius, jam truncatus capite tamen oculis suis uti poterat. Testis est inscriptio, quæ pag. 224 & 225: inter marmora Felsinea comparet; atque ibi reperta fuit, vel saltem nunc extat extra portam *Divi Mammæ*, parum ab urbe [Bononiæ] distantem. Quam epigraphen (ut verbis doctissimi collectoris loquar) temporis diuturnitate absumptam, hodie sic marmoreo lapide renovatam legimus:

HIC

HIC S. PROCVLVS
MILES BONON. SACRO MARTYRIO
CORONATVS EXTITIT ABSCISSO
CAPITE QVOD ILLIC UBI NUNC
ILLIVS TEMPLVM CONSPICITVR
MANIBVS PROPRIIS DETVLIT
ANNO DNI CCCIII.

At in transitu notanda est versio istius inscriptionis, quæ supra. pag. 643.Græcè allata est, & ab Eruditissimo Mercuriali, Artis Gymnasticæ libro I. cap. XII. ita exhibita fuerat:

DEMETRIVM. HERMOPOLITAM. ALE
XANDRINVM. PANCRATIASTEM. PE
RIODI. VICTOREM. PALAESTRITAM
ADMIRABILEM. ALIPTAM. PONTIFI
CEM. TOTIUS. XYSTI. PERPETVVM
XYSTARXAM. BALNEIS. AVGVSTI
PRAEFECTVM. PATREM
M. AVREL. ASCLEPIADES QVI. ET
HERMODORVS. ALEXANDRINVS
HERMAPOLITA. MAGNI. SERAPIDIS
AEDITVVS. PANCRATIASTES. PERIO
DI. VICTOR. ALIPTA. QVEM. NEMO
DETRVDERE. POTERAT. INCVLPATVS
XYSTARCHA. FILIVS. PONTIFEX. TO
TIVS. XYSTI. PERPETVVS. XYSTARHA
ET BALNEIS. AVGVSTI. PRAEFECTVS

In qua versione considerandi veniunt & *Palæstrita* & *Alipta;* quorum neutrum in ipsa Græca inscriptione, cujus hæc versio est, reperire licet.

Fateor Henricum Stephanum, in Thesauro suo, confundere παλαιστρίτην cum παλαιστῇ. At sicut τὸ παλαίειν in *Palæstris* solum προγύμνασμα erat, ad πάλας, (seu luctas) in Panegyribus publicis, sive Olympicis, sive Pythicis, sive aliis, decertandas, quas παλαισταὶ perficiebant; sic contra *Palæstritæ* (παλαιστρῖται) erant, qui in Palæstris sese ad publica illa certamina decertanda exercebant; atque a *Gymnasiarchis*, cæterisque illorum ministris ad ista erudiebantur. Neque ullibi, qui jam *Periodi victores* essent, *Palæstritæ* nominantur. Quod illi optime sciunt, qui norunt qui qualesque fuerint οἱ περιοδονῖκαι, quantisque honoribus privilegiisque gavisi sint; quantisque quisque suam patriam per victorias suas, in publicis istis agonibus, acquisitis honoraverint.

Erat itaque *Palæstrites* idem qui Palæstricus (παλαιστρικός.) Quem *Palæstricum* idem Stephanus, ex Fabro optime (contra magnum illum Budæum) non *Palæstræ Magistrum*, sed *Palæstræ peritum* (i.e. in Palæstra exercitatum) explicat: cum *Palæstrico*, seu *Palæstritæ*, opponatur ἀπάλαιστρος, seu *Palæstræ imperitus*, ac non in istâ exercitatus. Igitur ὁ παλαιστὴς quidem, quatenus tantum in Palæstra eruditus, cum *Palæstrita* unus idemque est; quatenus vero jam in Panegyribus istis publicis, Olympicis sc. Pythiis, Isthmiis, &c. publice decertat; indeque *Periodonices*, seu *Periodi victor* (ac quidem, ut nostri Hermopolitæ, παράδοξος & ἄλειπτος & ἀσυνέξωστος) minime cum *Palæstritis* in ordinem cogendus est. Palæstra enim erat, ut cum aliunde, tum ex Hesychio novimus, ὅπου οἱ παῖδες ἀλείφονται.

Horum ἀλειφομένων vero magister tali modo (ut dixi,) erat ἀλείπτης; ast minime ἄλειπτος. Qui ἄλειπτος sicut bis occurrit in ipsa Græca, de qua agimus, inscriptione, ita, ut vidimus utroque loco, a Mercuriali *Alipta* vertitur; ac qui-

quidem admodum male: quoniam *Alipta* Græce ἀλείπτης in palæstris locum obtinebant; ἄλειπτος vero in Panegyribus modo nominatis, illorumque similiter Agonibus. neque aliis, sive luctatoribus sive pugilibus id epitheton (non muneris aut ministerii nomen) tribuebatur, quam qui *indefessi*, ac perpetuo victores *certando*, ita usque ad plenariam victoriam, atque ad quam rari pertingebant, perdurassent.

Aidit id, qui circa Athletarum certamina illustranda, maxime laudandus est, Falconerius. Sed viderat id ante ipsum Is. Casaubonus; ad Orat. XXVIII Dionis Chrysostomi: cujus Dionis verba, ut huc afferantur, operæ pretium est: Πυγμὴν γὰρ ἀγωνιζόμενος οὕτως ὑγιὴς ἦν, ὥσπερ τῶν δρομέων τις. οὕτω δὲ σφόδρα ἐγεγύμναστο, καὶ τοσοῦτον περιῆν τοῖς πόνοις, ὥστε δυνατὸς ἦν, καὶ δύο ἡμέρας ἑξῆς μένειν ἀνατεταχὼς τὰς χεῖρας, καὶ οὐκ ἂν εἶδεν οὐδεὶς ὑφέντα αὐτὸν ἢ ἀναπαυσάμενον, ὥσπερ εἰώθασι. πρότερον δὲ ἠνάγκαζε τοὺς ἀνταγωνιστὰς ἀπειπεῖν, οὐ μόνον πρὶν αὐτὸς πληγῆναι, ἀλλὰ καὶ πρὶν πλῆξαι ἐκείνους. οὐ γὰρ τὸ παίειν καὶ τὸ τιτρώσκεσθαι, ἀνδρείαν ἐνόμιζεν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἶναι μὴ δυναμένων πονεῖν καὶ ἀπηλλάχθαι βουλομένων. τὸ δὲ ἀνέχεσθαι τοῦ χρόνου, καὶ μήτε τοῦ βάρους τῶν χειρῶν ἡττᾶσθαι, μήτε τοῦ πνεύματος ἐνδεᾶ γίγνεσθαι, μήτε τῷ καύματι ἄχθεσθαι, τὸ δὲ εἶναι γενναῖον. ὀρθῶς μέντοι, ἔφην, ὑπολαμβάνων· καὶ γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ οἱ φαυλότατοι τὰ ὅπλα ῥίπτουσιν, οὐκ εἰδότες ὅτι γυμνοὶ μᾶλλον ἂν τιτρώσκοιντο καὶ οὕτω μᾶλλον ἡττῶνται τοῦ κόπου ἢ τῶν τραυμάτων. τοιγάρτοι, εἶπεν, ἀφ᾽ οὗπερ ἤρξατο ἀγωνίζεσθαι Πυθοῖ, πρῶτος μὲν ὢν ἴσμεν ἄνιπτος [lege ἄλειπτος] διεγένετο, πλείστους καὶ μεγίστους στεφάνους ἀνελόμενος, καὶ ἀνταγωνισταῖς οὔτε φαύλοις οὔτε ὀλίγοις χρησάμενος. καὶ τὸν πατέρα ἐνδοξότερον ὄντα, τὸν Μελάγκομαν ἐκεῖνον τὸν ἀπὸ τῆς Καρίας, ἄλλους τε ἀγῶνας καὶ Ὀλυμπιάσι νενικηκότα, οὐδέπω ἀνὴρ, ὑπερεβάλλετο. οὐ γὰρ ἐκεῖνος ἄλειπτος.

Castibus igitur certans tam sanus erat, quam cursorum aliquis [quod sane de Virgilii Darete post certamen cum Entello, nemo dixisset] *Ita autem vehementer excercitabatur*,

& usque adeo vincere poterat labores, ut posset per duos continuos dies manere expansis manibus; & nemo eum vidit manus demittentem quemadmodum consueverunt. Prius verò cogebat adversarios a certamine desistere, non solum priusquam ipse cæderetur, sed etiam quam ipse cæderet illos. Neque enim verberari aut vulnerari fortitudinem esse putabat: sed esse hoc eorum qui labores sufferre non possent, & recedere vellent. Sufferre autem tempus & neque manuum gravitate vinci, neque spiramine deficere, neque æstu gravari, hoc esse generosum. Recte sane, inquam sentit. Etenim in bello ignavissimi arma abjiciunt, nescientes quod nudi magis pateant vulneribus, atque ita magis vincuntur a labore, quam a vulneribus. Proinde inquit, [senex, nempe inter quem & Dionem super hac re colloquium erat; quique videtur fuisse Pædotriba, ex hisce ipsius verbis, in fine Orationis, ἀλλὰ γὰρ ὥρα γυμνάζειν τὸν παῖδα, καὶ ἀπέρχομαι] *ex quo cœpit certare in Pythicis ludis, primus omnium quos novimus* ἄλειπτος *(absque remissione, aut pausa) perseveravit, plurimasque & maximas coronas reportavit: adversariis neque vilibus usus neque paucis. Et patrem, qui notior erat, Melancomam illum e Caria, qui & alia certamina & ludis Olympicis vicerat, nondum virilem ingressus ætatem, superavit. Ille enim non* ἄλειπτος (seu *continenter*) *certaverat.*

Ac senex quidem ille, cum quo loquitur in Oratione Dion, jam ante dixerat: οὗτος μὲν τοι ὁ τοῦ Μελαγκόμα ἀνταγωνιστής. καὶ μόνος ἐκείνῳ οὐκ ἀξιῶν παραχωρεῖν, τό γοῦν ἐφ' ἑαυτῷ. Οὐδὲν μέντοι πλέον ἐποίει· ἡττᾶτο γὰρ ἀεὶ, ἐνίοτε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἀγωνισάμενος· ἤδη μέν τοι ἀπειρήκει, ὥστε τὸν πλεῖσταιον τοῦτον ἀγῶνα ἐν Νεαπόλει, οὐδένα ταχύτερον αὐτοῦ ἐνίκησεν. *Hic quidem est Jatrocles illi Melancomæ adversarius, quique solus illi noluit concedere, quod quidem in ipso fuit. Nihil autem inde proficiebat; etenim semper succumbebat; interdum per totum*

tum

tum diem certans: Mox enim defatigabatur; ita ut noviſſimo hoc certamine Neapoli habito nullum eo citius vicerit.

Hæc ſane ſatis illud ἄλειπτος illuſtrant. Interim hæret Caſaubonus, an pro ἄνιπτος, quod primo loco pro ἀλείπτης in Græcum textum irrepſit (quodque recte ille ridiculum mendum vocat) legendum ſit ἀήττητος, an ἄλειπτος.

At certe ἄλειπτος eſſe legendum ipſe textus, ejuſque circumſtantiæ, ſat clare oſtendunt. Præterea ἀήττητος non ſignicat Athletam perpetuo ac ſine remiſſione, aut pauſa, perdurantem; ſed eum qui invictus atque invincibilis eſt, ſeu ſemper in certamine victor exiſtit. *Melancomam* autem hunc *Melancomæ* filium talem etiam fuiſſe, ex hiſce Dionis verbis (præterquam ex aliis) Orat. XXIX patet: Ὃ δὲ μηδενὶ ὑπῆρξεν, ἐπίστασθε μὲν ὁμοίως· δι' αὐτὸ μέντοι τοῦτο ῥητέον. τοῖς γὰρ μηδὲ εἰδόσιν, οὐδὲ πιστεῦσαι ῥᾴδιον, ὅταν τοσούτοις ἀνταγωνισταῖς χρησάμενος, καὶ οὕτως ἀγαθοῖς, ὑπ' οὐδενὸς ἡττήθη· αὐτὸς δὲ ἀεὶ πάντας ἐνίκα. *Quod autem nemo eſt adeptus, noſtis quidem ſimiliter: propter hoc ipſum tamen dicendum eſt. Neſcientibus enim neque creditu facile, quod cum tot tamque ſtrenuis adverſariis certans, a nullo victus ſit, ſed ipſe omnes ſemper vicerit.*

Melius certe vertit Mercurialis iſtud ΑΣΙΝΕΞΩΣΤΟΣ, *quem nemo detrudere poterat*: quamvis melius adhuc Caſaubonus reddit ita, *qui loco moveri ab Antagoniſta non potuit.* Quod & in Entello ſuo Virgilius (lib. 5.) ſic exprimit:

Stat gravis Entellus, niſuque immotus eodem
Corpore tela modo atque oculis vigilantibus exit.
Ille, velut celſam oppugnat qui molibus urbem
Aut montana ſedet circum caſtella ſub armis;
Nunc hos nunc illos aditus, omnemque pererrat
Arte locum, & variis aſſultibus irritus urget.

DIS-

DISSERTATIO NONA

DE

Fratriis, Thiasis, Orgeonibus, &c.

CAPUT I.

Quænam φρατρίαι, *ac* θίασοι; *ubique locorum obtinuerint.* Thiasitas, *seu* Thiasotas, *cum* φράτερσι *quandoque confundi, ut & cum* Orgeonibus. *Quibus illi Dis sacrarentur. De* Archithiasitis; *ac quid* Thiasus *ex Hesychio, &c.* ταμίαι *ac* γραμματεῖς Thiasorum. φράτριοι *&* φρατριάζειν. *In* Epheborum *album inscripti.* Γεννῆται *quinam ac quales fuerint; tum &* Ὁμογάλακτοι. Φυλαὶ *& ipsarum divisiones.* τριττὺς *quænam fuerit: tum quinam* Orgeones. *Sacra privata prohibita. De* καβάρνοις *rursus ex Suida.* Phratriarum, *seu* Fratriarum, sodalitatumve *nomina tum Athenis, tum Neapoli, tum Romæ. &c. ut* Εὐμηλειδῶν, Ἠονιοαινέων, Ἰλίων, Θεωτάδων, Ἀρισταίων *&c. Qualia sepulchris sæpe tributa fuerint. De* χαλκολόγοις, φροντισταῖς *&* διοικηταῖς *in* Fratriis. *De* πατρίαις. *De immunitatibus ac Privilegiis, quæ benemeritis, ab urbibus quandoque dabantur. De* ἱεροποιοῖς *& ipsorum munere. Inscriptio Græca versa et expensa.* Ἐπιμεληταὶ *cum alibi, tum apud* Delios. Ἐπιμεληταὶ τῶν ἐμπορίων; *item* τῶν χορῶν *&c.*

Agmen

AGmen tandem claudant φράτορες, seu φρήτορες, eorumque præpositi φρατρίαρχαι, seu φρήταρχοι; quos Pollux quoque, libro III. cap. 4 ὁμογάλακτας & ὀργεῶνας appellatos fuisse asserit, additque: Τὸ δὲ ἱερὸν εἰς ὃ συνῄεσαν φράτριον ἐκαλεῖτο. *Templum in quod simul coibant Phratrium vocabatur.* Quas φρατρίας, Athenis duodecim numero existentes, ibi tum ulterius describit, atque inter alia notat, illorum ad illos introitu vinum (procul dubio ab ipsorum parentibus) distributum cæteris φράτορσιν fuisse. Hinc οἰνιστήρια: sicut & Themisthius Orat. XIII notat, illos ante introitum, *convocata concione probatos, & publico annulo signatos fuisse.*

At non solummodo Athenis, verum & in aliis Græciæ urbibus hæ φρατρίαι obtinebant: quin & Neapoli, in Italia; de qua ita Strabo lib. v. Μηνύει δὲ τὰ τῶν Δημάρχων ὀνόματα, τὰ μὲν πρῶτα Ἑλληνικὰ ὄντα, τὰ δ' ὕστερα τοῖς Ἑλληνικοῖς ἀναμὶξ τὰ Καμπανικά. πλεῖστα δ' ἴχνη τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐνταῦθα σώζεται, γυμνάσια τε καὶ ἐφηβεῖα, φρατρίαι, καὶ ὀνόματα Ἑλληνικά, καίπερ ὄντων Ῥωμαίων. *Ostendunt id* Δημάρχων *nomina, utpote primitus Græca, posterioribus vero temporibus Campanica Græcis permixta. Sicut & plurima Græcorum institutorum supersunt vestigia, ut Gymnasia ephebeorum, cœtus Fratriarum, & Græca nomina etiam illis, quæ Romanorum sunt imposita.*

Inter quæ (ut ut ἐφηβεῖα nobis omittenda non sunt) ad φρατρίας hîc potissimum attendendum: qua occasione & de *Orgeonibus* & *Thiasitis* similibusque etiam aliquid est dicendum. Ὀργεῶνες enim non semper *Mystas Orgiorum* denotabant; sed cum *Thiasitis*, seu *Thiasotis*, ac φράτορσι, seu *Sodalitatibus*, sæpe conveniebant. Hinc namque Harpocration, in Lexico suo: Θίασος ἐστὶ τὸ ἀθροιζόμενον πλῆθος ἐπὶ τελετῇ ἢ τιμῇ τοῦ θεοῦ, *Thiasus est multitudo congregata ad communem cul-*

Zzzz *tum*

tum & sacrificia Deorum. Unde & Isæus, Oratione de Astyphili hæreditate: Εἰς τοὺς θιάσους ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς τὸν Ἀστύφιλον παῖδα ἦγε μεθ' ἑαυτοῦ, ὥσπερ καὶ ἐμὲ πανταχῆ. Καὶ εἰς τοὺς θιάσους τοῦ Ἡρακλέους ἐκεῖνον εἰσήγαγεν, ἵνα μετέχοι τῆς κοινωνίας. αὐτοὶ ὑμῖν οἱ θιασῶται μαρτυρήσουσι. *Pater itaque Astiphilum adhucdum puerum quocunque, æque ac me, secum sumebat, atque ad Thiasos* [seu sacros conventus, sive sodalitates communi sumptu] *Herculi factos; ut ita communione* [istius sacræ sodalitatis] *frueretur. Ipsi Thiasotæ id vobis testabuntur.*

Hos vero *Thiasos* confundi cum supra nominatis φρατρίαις, discimus ex Flavio Josepho; qui ita alicubi: Καὶ γὰρ Γάϊος Καῖσαρ κωλύων θιάσους συνάγεσθαι κατὰ πόλιν, μόνους Ἰουδαίους οὐκ ἐκώλυσεν οὔτε χρήματα συνεισφέρειν, οὔτε σύνδειπνα ποιεῖν. *Quin & Cajus Cæsar, cum vetaret Thiasos per urbes congregari solitos, solis Judæis non prohibuit id, quo minus aut pecuniam conferrent, aut communia celebrarent convivia.*

Quos tamen Judæorum ita ab Ethnicis appellatos, *Thiasos*, ratione religionis, nil fere commune cum Gentilium *Thiasis* habuisse, facile quis perspicere queat.

Erant itaque Thiasi ac φρατρίαι, sicuti quandoque solum partes Tribuum, (de quibus tamen nunc loqui propositum non est) ita plerumque, (sicut ὀργεώνων collegia,) cætus ac *Fraternitates Baccho, Herculi, Apollini*, aliisve Dîs consecratæ: Quibus Dîs ab harum Fratriarum membris, ut peculiaribus patronis sacrificabatur: atque hinc convivia inter φράτορας celebrabantur: ad quæ communes illi sumptus sive impensas pariter conferebant.

Horum θιασιτῶν præsides, seu capita, erant ἀρχιθιασῖται, ut qui horum συνόδους, (ita namque etiam vocabantur) præsidebant, ac moderabantur. Hoc videmus sat clare ex ista inscriptione, quæ in Miscellanis Sponii, pag. 343 comparet; cujusque solam partem posteriorem huc aferam: ΕΝ ΤΑΙΣ

ΓΙ-

ΓΙΝΟΜΕΝΑΙΣ ΣΥΝΟΔΟΙΣ ΠΑΣΑΙΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΣΤΩ ΤΟΙΣ ΚΑΘΙΣΤΑΜΕΝΟΙΣ ΑΡΧΙΘΙΑΣΙΤΑΙΣ ΚΑΙ ΤΑΜΙΑΙΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙ ΠΩΣ ΕΝ ΤΑΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΑΙΣ ΘΥΣΙΑΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙΣ, &c. tum ut initio istius decreti habetur, ΑΡΧΙΘΙΑΣΙΤΗΣ ΕΙΠΕΝ. ita in fine,

ΕΠΙ ΑΡΧΙΘΙΑΣΙΤΟΥ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΔΕ ΤΟΥ
ΔΩΡΟΘΕΟΥ

Videmus hîc ἀρχιθιασίτην, atque inter suos ἐπώνυμον, seu cujus nomine Fasti hujus fraternitatis Herculi dicatæ, notarentur. Sicut etiam hîc Sacerdotem hujus Sodalitatis (atque adeo Herculis) habemus. Unde simul videmus, hujusmodi φρατρίας, prout huic illive Deo dicati essent [uti nunc inter Romanæ sectæ homines videmus, Fraternitates huic illive sancto dicatas] suos proprios sibi habuisse sacerdotes.

Notat equidem Doct. Jac. Sponius, *Archithiasitas* fuisse præfectos Chorearum Bachicarum: *Thiasus enim* [ita pergit] *Cætus & multitudo tripudiantium, & proprie turba Bacchicas saltationes, chorosque agitans, ut tradit Athenæus.* verum *Thiasos Herculis* jam ex Isæo vidimus; ac quidem *Thiasos* Baccho sacros fuisse etiam Hesychius docet, cum ait: θίασος, χορῦ σύςασις, ἢ σύλλογος, καὶ τὸ ψιλὸν πλῆθος· ἐσθ' ὅτε ᾗ καὶ τὸ Βακχικὸν. ἢ ἱσμὸς γυναικῶν. Verum & ante dixerat, θίασος, ὁμιλία καὶ πλῆθος, ὐ μόνον τὸ Βακχικὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐργατικόν: hoc est quod nos appellamus *Gild*, seu *Gilde.* Ita namque hic habemus *θίασον Mercatorum Tyriorum Herculi dicatum*; ac cujus Sacerdos Dorotheus quidam erat. Atque Harpocration nos jam supra

 do-

docuit, plurium Deorum *thiasos* fuisse, prout hîc illum, alius vero alium sibi patronum elegerat; Sicque θιασῶται, seu θιασῶται erant horum θιάσων membra, vel οἱ κοινωνοῦντες τῶν θιάσων, ut idem Harpocration loquitur.

Quantumvis igitur Athenæus lib. IX. dicat: Καλοῦσι δὲ καὶ ὁ Διονύσῳ παρεπόμενος ὄχλος θίασος, ὡς ὁ Εὐριπίδης φησίν· Ὁρῶ δὲ θιάσους τρεῖς γυναικείων χορῶν. *Quum Thiasum etiam nominant turbam quæ sequitur Bacchum: quo significatu dixit Euripides:*

Thiasos video tres Chororum Muliebrium; iſtis ſtatim ſubjungit: Τοὺς μὲν οὖν θιάσους ἀπὸ τοῦ θεοῦ προσηγόρευον. καὶ γὰρ αὐτοὺς τοὺς θεοὺς σιοὺς φασι. *Thiasos igitur ab appellatione θεοῦ (seu Dei) quem Lacones σιὸν vocant, nominarunt.* Tum & paulò ante dixerat: Ἔρανοι δὲ εἰσιν αἱ ἀπὸ τῶν συμβαλλομένων εἰσαγωγαί, ἀπὸ τοῦ συνερᾷν καὶ συμφέρειν ἕκαστον. καλεῖται δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ἔρανος καὶ θίασος, καὶ συνιόντες ἐρανισταὶ καὶ συνθιασῶται. *Erani vero sunt hominum ad epulas conventus collatâ ab omnibus ac singulis pecunia facti, indeque appellati. Eranum autem etiam Thiasum vocant; & homines ad eum convenientes synthiasotas.*

Ut autem Thiasotæ suos sibi habebant ἀρχιθιασίτας (quibus & ταμίαι & γραμματεῖς ejusmodi Collegiorum seu fraternitatum subjuncti erant) sic φράτορες (alio nomine, ut videmus, si non plane iidem, sane fere iidem) suos sibi eligebant φρατριάρχους. Ita enim Demosthenes: Κάλει δὲ τὰς μαρτυρίας τὰς τῶν φρατόρων ὡς εἵλοντο με φρατρίαρχον. *Advoca vero testimonia membrorum Phratriæ, quomodo (nempe) me elegerint Phratriarchum.*

Locus autem, quo in unum congregabantur, appellabatur Φράτριον, ut supra dictum. Ἦν δὲ κατὰ τὴν ἱστορίαν Φράτριον τόπος ὡρισμένος ἐν ᾧ οἱ τῆς αὐτῆς φρατρίας συνήγοντο, καὶ φρατριάζειν ἀφωνέστερον ἐλέγετο παρὰ Ἀττικοῖς, τὸ εἰς τὸ αὐτὸ συνιέναι. *Erat, sicuti tradunt, Phratrium locus definitus, in quo Phratriæ*

triæ membra conveniebant, &c. Unde rursus illud Demosthenis: Καὶ εἰσῆγον τὸ παῖδα τοῦτον εἰς τοὺς τοῦ Ἀγνίου καὶ Εὐβουλίδου φράτορας, μεθ' ὧν Θεόπομπος ὁ τούτου πατὴρ Μακαρτάτου ἐφρατρίαζε.

Ex quibus simul discimus, plurium simul φρατρίων unum eundemque hominem, seu adolescentem, sæpe participem fuisse. Illos in φρατρίας inducti adolescentes in Epheborum numerum inscriptos fuisse, atque inde inter cives habitos, ita nos docet Heliodorus lib. I. Καὶ τὰ πρῶτα τῶν γραμμάτων διδαξάμενος, εἰς τοὺς φράτορας καὶ γεννήτας εἰσαγαγὼν, εἰς ἐφήβους ἐγγράψας, πολίτην ὑμέτερον ἀπέφηνα. *Et initiis literarum institutum, cum ad Phratores & tribules introduxissem, & in Epheborum album retulissem, sicque civem eum secundum leges effecissem.*

Habemus hîc etiam γεννήτας: cujus vocabuli occasione operæ pretium videtur, ut huc Harpocrationis verba afferam: Γεννῆται, οἱ τοῦ αὐτοῦ γένους κοινωνοῦντες. διῃρημένων γὰρ ἁπάντων τῶν πολιτῶν κατὰ μέρη, τὰ μὲν πρῶτα καὶ μέγιστα μέρη ἐκαλοῦντο φυλαί. ἑκάστη δὲ φυλὴ τριχῇ διῄρητο, καὶ ἐκαλεῖτο ἕκαστον μέρος τούτων, τριττὺς καὶ φρατρία. πάλιν δὲ τῶν φρατριῶν ἑκάστη διῄρητο εἰς γένη τριάκοντα, ἐξ ὧν αἱ ἱερωσύναι ἑκάστοις προσήκουσαι ἐκληροῦντο. ἔστι δὲ παρὰ πολλοῖς τῶν ῥητόρων τοὔνομα, ὡς καὶ Δημοσθένης ἐν τῇ πρὸς Εὐβουλίδην ἐφέσει. Ἰσαῖος ἐν τῷ περὶ τοῦ Ἀπολλοδώρου κλήρου, τοὺς συγγενεῖς γεννήτας ὠνόμασεν· οὐχ οἱ συγγενεῖς μέντοι ἁπλῶς, καὶ οἱ ἐξ αἵματος γεννῆταί τε καὶ οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐκαλοῦντο, ἀλλ' οἱ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰ [NB] καλούμενα γένη κατανεμηθέντες: Φιλόχορος δ' ἐν τῇ τετάρτῃ φησὶ, πρότερον ὁμογαλάκτας ὀνομάζεσθαι, οὓς νῦν γεννήτας καλοῦσι. Γεννῆται, *qui ejusdem (quasi) generis sunt. Nam quum cuncti cives in tres partes essent divisi, prior ac maxima pars vocabatur* φυλὴ, *seu tribus. Unaquæque vero Tribus trifariam dividebatur, & appellabatur singula ipsarum pars* τριττὺς, *&* φρατρία, *seu Phratria: rursus unaquæque Phratria dividebatur in* γένη *triginta, ex quibus sacerdotia, quæ singulis competebant, sortitò eligebantur. Reperitur au-*

autem apud plures Rhetores istud nomen. Sic namque Isæus, in Oratione de Apollodori sorte (ejusmodi) congeneres, γεννήτας *nominat. Non autem erant simpliciter (seu revera) congeneres; ut illi qui consanguinei erant, & ex eodem genere orti essent: sed quod etiam isti, qui ab initio in ita appellata* γένη *seu genera distributi erant, ita vocarentur. Ac quidem Philochorus lib. 4. ait prioribus temporibus* ὁμογαλάκτους *quasi ejusdem lactis communicantes, appellatos fuisse, quos nunc* γεννήτας *vocant.*

Addamus his Etymologici verba hæc sequentia: Γεννῆται ἀπὸ γένους, σύστημα ἐκ λ' ἀνδρῶν συνεστὸς, οὗ οἱ μετέχοντες ἐκαλοῦντο Γεννῆται, οὐ κατὰ γένος ἀλλήλοις προσήκοντες, οὐδὲ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ αἵματος, ἀλλ' ὥσπερ οἱ δημόται καὶ οἱ Φράτορες νόμων κοινωνίαν τινὰ ἔχοντες, οὕτω καὶ οἱ Γεννῆται συγγενικῶν ὀργίων ἢ θεῶν, ἀφ' ὧν ὀργεῶνες ὠνομάσθησαν, ἢ οἱ ταὐτοῦ γένους μετέχοντες ἢ ἀπ' ἀρχῆς κοινὰ ἱερὰ ἔχοντες. οἱ δὲ ὁμογάλακτας Φράτορας συγγενεῖς καὶ γεννήτας. *Gennetæ a genere appellati erant systema constans ex triginta viris, cujus participes qui essent* γεννῆται *vocabantur; non quod sese sanguine aut affinitate contingerent, sed velut* δημόται, *Populares, & Phratores lege quadam communionem quandam inter se haberent. Sic &* Γεννῆται *cogeneribus Orgiis, & Diis (a quibus & ORGEONES vocabantur; aut ejusdem generis participes, aut ab initio ætatis communia sacra inter se habentes erant. Alii verò* ὁμογαλάκτους *& Phratores &* γεννήτας *pro unis iisdemque habebant.*

Hos itaque Φράτορας & ὁμογαλάκτους & ὀργεῶνας inter se fere confundi, etiam ex his Etymologi verbis videmus: quum tamen (ut jam supra ex Polluce, atque Harpocratione vidimus) ὀργεῶνες ab illis distinguendi sint.

Idem namque etiam Etymologus; Ὀργεῶνες σύνταγμά τι ἀνδρῶν, ὡς τῶν γεννητῶν καὶ τῶν Φρατόρων, ἀπὸ τοῦ κοινῇ ὀργιάζειν καὶ θύειν τοῖς θεοῖς. Quibus ex Suidæ Collectaneis hæc addere lubet:

ut

ut eo melius perſpiciamus, quænam horum ab invicem differentia ſit: Ὀργεῶνες, οἱ τοῖς ἰδίᾳ ἀφιδρυμένοις θεοῖς ὀργιάζοντες· ὀργιάζειν δὲ ἐστὶ τὰ τῶν θεῶν ὄργια τελεῖν, τοῦτ' ἐστι, μυστήρια καὶ νόμιμα. poſt quæ, ſine interruptione ulla, hæc ſequuntur (nempe poſt illa, μυστήρια καὶ νόμιμα) νόμων τετάρτῳ. μὴ κεκτῆσθαι ἔστω ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱερά. τὸν δὲ φανέντα κεκτημένον ἕτερα, καὶ ὀργιάζοντα πλὴν τὰ δημόσια. . . . . Quorum verborum finis ac concluſio hîc deeſſe videtur æque ac inter verba, νόμιμα & νόμων τετάρτῳ, certiſſime aliquid deeſt, nempe nomen Scriptoris περὶ νόμων. Supplet illum locum quidem Doctiſſ. Æm. Portus, Platonis nomine; quod ille de Legibus libros ſcripſerit: ſed fateor me hæc verba in ipſo Platonis lib. 4. non reperire. Præterea longe aliam interpretationem dat, quam quidem ex Ariſtotele haurire queamus, ubi is Politicorum lib. 6. de eadem re loquitur: nempe nulli licere domi ſuæ ſibi privata ſacra peragere, ſed publica. Ita enim ejus verba habent: φυλαί τε γὰρ ἕτεραι ποιητέαι πλείους, καὶ φρατρίαι· καὶ τὰ τῶν ἰδίων ἱερῶν συνακτέον εἰς ὀλίγα καὶ κοινά· καὶ πάντα σοφιστέον, ὅπως ἂν ὅτι μάλιστα ἀναμιχθῶσι πάντες ἀλλήλοις, αἱ δὲ συνήθειαι διαζευχθῶσιν αἱ πρότερον. *Nam & aliæ Tribus faciendæ ſunt, & quæ in urbe inſunt multiplicandæ ſodalitates: & quæ ad ſacra privata pertinent, in pauca & communia contrahenda ſunt: omnia denique artificia adhibenda ſunt, ut quammaxime omnes inter ſe permiſceantur: priſtinæ autem conſuetudines dirimantur, ac diſtrahantur.*

Nempe vetantur hîc, & illic, ſi quid video, privatæ religiones, privatique ritus ac ſacrificia: quæ & fere ſemper cum Rebuspublicis, tum maxime Regnis, ſive imperiis Monarchicis periculoſæ ac damnoſæ habitæ fuerunt; ut vel ex ſolis Joſephi verbis ſupra allatis liquere poteſt: at maxime ex Bacchanalibus ſimilibuſque ſacris prohibitis; ubi nulla auctoritas publica accederet. Verum de hiſce forſan alibi latius ac curatius. Interim & de hîs φρατρίαις &c. legatur

Cl.

Cl. Salmasius: *Ad jus Atticum & Romanum.*

Apud eundem porro Suidam, sequuntur post modo allata etiam hæc, Σέλευκος δ' ἐν τῷ ὑπομνήματι τῶν Σόλωνος ἀξόνων, ὀργεῶνας φησὶ καλεῖσθαι, τοὺς συλλόγους ἔχοντας περί τινας ἥρωας ἢ θεούς. ἤδη δὲ μεταφέροντες καὶ τοὺς ἱερέας οὕτω καλοῦσιν. ὁ γοῦν Ἀντίμαχος ἐν τῇ Λυδῇ γυναικὶ, Καβάρνους θῆκεν ἀβακλέας ὀργειῶνας, &c. Ob quæ postrema, de Cabarnis, verba (nam cætera apud ipsum Suidam legi possunt) eousque Suidam hic exscribere volui. Nempe contra Sponium ex Hesychio, jam supra ostendi *Cabarnum* non *Deum*, sed *Sacerdotem*, ac quidem *Cereris* fuisse. Quod sane (de sacerdote saltem) clare per hæc Suidæ (atque apud ipsum Antimachi) verba firmatur, Καβάρνους θῆκεν ἀβακλέας ὀργειῶνας. At quidnam hic istud ἀβακλέας sibi velit, perobscurum sane atque incertum est.

Interim mihi videntur isti *Cabarni* hic Mysteriorum, ac quidem sicut apud Hesychium Cereris, (quamvis obscure satis) denotari: illudque ἀβακλέας æque ab ἀβακίζω aut ἀβακέω, *ignoro, TACEO*, & ἀβακὴς *Taciturnus*, quam σιγηλὸς aut σιγαλέος &c. a σιγάω vel σιγάζω; eodemque modo illud ἀβακλὴς significare *taciturnus* derivandum, atque adeo ἀβακλέας ὀργειῶνας *taciturnos sacerdotes*, sive *Hierophantas*. quam conjecturam tamen eruditorum virorum judicio submitto.

Verum enim vero, ut ad nostros redeamus φράτορας seu φρήτορας; ab Orgeonibus & illos Aristoteles Ethic. eodem lib. 7. distinguit, quando ait, αἱ δ' ἄλλαι κοινωνίαι εἰσὶν, ἢ μόρια τῶν τῆς πόλεως κοινωνιῶν, οἷον ἡ τῶν φρατόρων, ἢ τῶν ὀργίων. quod nempe Orgia, separata sacra ab illis τῶν φρατόρων fuerint: qui cum ipsi non essent sacerdotes, sed inscripti tantummodo inter ἐφήβους ac δημότας, tamen, ut supra ex Harpocratione vidimus, unaquæque φρατρία peculiarem, seu proprium, sibi sacerdotem haberent. Ita namque Demosthenes: Μάρτυρα παρεχόμενος ὡς εἰσήχθην εἰς τοὺς φράτορας,

ὡς

ὡς ἐνεγράφησαν εἰς τοὺς δημότας, ὡς ὑπ' αὐτῶν τούτων ἀπεκλείσθησαν ἐν τοῖς εὐγενεστάτοις κληροῦσθαι τῆς ἱεροσύνης.

Porro ejusmodi *Φρατρίας* aliquot congessit (potissimum ex Hesychio) eruditiss. Reinesius ad Inscriptionem Cl. I. nº. 156. ubi ipsius verba sunt: *Tales Athenis* Λυκομίδαι, Χιμαρίδαι, Κυνίδαι: *apud Eleos* Τελλιάδαι: *apud Coos* Νεβρίδαι: *apud Thebanos* Αἰγίδαι: *apud Ephesios* Βασιλίδαι: *apud Rhodios* Διαγορίδαι: *apud Paphios* Κινυράδαι, &c.

Sic *Eumelidæ Φράτορες* erant Neapoli; sicut ex sequenti inscriptione, quæ apud hunc Reinesium Classe I. nº. 156. & epistola 35 ad Rupertum habetur:

ΕΥΜΗΛΟΝ ΘΕΟΝ ΠΑΤΡΩΟΝ
ΦΡΗΤΟΡΣΙΝ ΕΥΜΗΛΕΙΔΩΝ
Τ. ΦΛΑΥΙΟΣ ΠΙΟΣ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ
ΣΥΝ Τ. ΦΛΑΥΙΩΙ ΤΕΚΝΩΙ

Sic etiam Ηονιοναίους habemus apud eundem, Classe eâdem nº. 203. in marmore ibidem, Neapoli, reperto, cujus inscriptio jam supra, alia occasione allata fuit:

Η ΦΡΗΤΡΙΑ ΗΟΝΙΟΝΑΕΩΝ ΛΕΥΚΙΟΝ
ΕΡΕΝΝΙΟΝ ΠΥΘΩΝΟΣ ΥΙΟΝ ΑΡΙΣΤΟΝ
ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ
ΔΗΜΑΡΧΗΣΑΝΤΑ ΝΑΥΚΕΛΑΡΧΗΣΑΝ
ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣΑΝΤΑ ΑΡΧΟΝΤΑ ΤΟΝ
ΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΚΟΝ ΘΕΟΙΣ

Ubi an non in penultima & ultima linea insculptum fuerit ΤΟΥ ΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΚΟΥ, valde dubito.

Sic denique Cl. VI. nº. 37. hanc sequentem:

Λ. ΚΡΕΠΕΡΑΙΟΝ ΠΡΟΚΛΟΝ
ΥΠΑΤΟΝ ΑΝΤΙΠΑΤΟΝ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ
ΑΡΤΕΜΙΣΙΟΙ ΦΡΗΤΟΡΕΣ
ΑΜΟΙΒΗΣ ΧΑΡΙΝ

Hîc *Artemisios* habemus, ficut in præcedenti inscriptione *Oenionæos*. Ast insignis illa est, quamvis in fine, ut videtur, mutilata, quæ apud Gruterum pag. 112. nº. 8. habetur, atque etiam Neapoli reperta fuit.

ΘΕΟΙΣ ΣΕΒ. ΚΑΙ ΦΡΗΤΡΙΟΙΣ ΘΕΩΤΑΔΑΙ

Qui tamen *Augusti*, etiamsi ipsorum nomen non exprimatur, eo tempore videntur imperium tenuisse: ut quibus istud monumentum, cui hæc dedicatio insculpta est, a Neopolitanis sacrata fuit.

Ita namque & apud Romanos erant Sodales Augustorum, *Augustales* nempe, *Flaviales*, *Antoniniani*, *Veriani*, *Aureliani*, *Hadrianales*, *Trajanales*, *Helviani*, aliorumque Augustorum plures. Alias etenim erant & illis Collegia, *φρατρίαι*, seu Dis aliis sacrata; qualia erant ex. gr. *Collegium Isidis*, apud Gruterum 83. 14. reperiunda; *Silvani Gemini*, 318. 11; *Virtutis* 106. 6. Sicque *Serapidis*, uti & *Isidis*, apud Reinesium Classe XIV. nº. 171. ac denique *Sodalium Herculis Somnialis*: cujus *Sodales* ibi Classe X. nº. 4. enumerantur.

Insignis sane & ista inscriptio est, quæ Neapoli quoque reperta apud eundem Gruterum pag. 125. habetur; sed, quod dolendum est, & capite & caudâ truncata, aliàsque, cum

a

latere tum in medio mutilata aut corrupta, per clavos infixos, eſt: ac quidem ita, ut, me judice, in integrum conjecturis reſtitui nequeat. Loqui tamen illa videtur, ſi quid recte conjicio, de ſepulchro *Valeriæ Moſchæ*, quæ uxor fuerat cujuſdam *Ariſtonis;* cujus nomen etiam ex parte deletum eſt.

Ut autem ſæpius ſepulchris certa agri menſura attributa ac ſacrata erat, ex qua reditus proveniebat ad annua ac ſolennia convivia celebranda, ad roſas violaſque ſpargendas, &c. in memoriam aut honorem defuncti; ſic & hominibus certis iſta cura demandata erat. Quæ cura, itaque, hic τῇ Φρητρίᾳ (quæ quoque alio nomine ἀγέρμς appellatur) τῷ ΑΡΙΣΤΑΙΩΝ demandata fuit.

Quæ ſodalitas forſan ob hanc cauſam inſtituta, ac de ipſius nomine appellata fuit: ſicut & inde leges huic Φρητρίᾳ præſcriptæ videntur; ſaltem quantum ad ſumptus aut impenſas, cæteraque eo pertinentia, attinet. Hinc enim in iſta plus ſemel Ο ΦΡΗΤΑΡΧΟΣ, ΟΙ ΧΑΛΚΟΛΟΓΟΙ, Ο ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΣ, & ΟΙ ΔΙΟΙΚΗΤΑΙ ΤΗΣ ΦΡΗΤΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΑΙΩΝ occurrunt.

Illa porro que de annuis conviviis dixi, firmantur ex his ſequentibus; atque ita, ut conjicere valeo, ſupplenda ac legenda ſunt:

ΤΗ ΤΕ ΑΛΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΓΙΝΕΣΘΩ
ΚΑΘ ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΤΟΣ ΕΝ ΤΕ ΤΑΙΣ
ΗΜΕΡΑΙΣ ΤΑΥΤΑΙΣ ΤΑΙΣ ΘΥΣΙΜΑΙΣ
ΘΥΟΝΤΕΣ ΔΕΙΠΝΩΣΙΝ ΟΥΑΛΕΡΙΑ ΜΟΣΧΗ, &c.

Habemus igitur hic & φρήταρχον & φροντιστὴν, ſeu *Curatorem*, aut *Procuratorem*, (prout in Gloſſario veteri Græco-Latino explicatur) & χαλκολόγυς & διοικητὰς, ſeu *Diſpen-*

 ſa-

ſatores: qui, ſicut χαλκολόγοι pecunias corrogabant, quæ ſuſtentandis ejuſmodi Communitatibus inſervire debebant (niſi jam reditus in eam rem teſtamento deſtinati eſſent) ita iterum diſpenſabant. Λογισταὶ itaque illi videntur fuiſſe, qui, ſicuti pecunias a χαλκολόγοις acceptas diſpenſabant, ita etiam in rationem relatas examinabant: appellatione ſic a ſimilibus nomine magiſtratibus, miniſteriiſve deſumpta.

Inde namque Plutarchus, in Apophegmatis de Alexandro: Ἀναξάρχῳ δὲ τῷ φιλοσόφῳ δοῦναι τὸν διοικητὴν ἐκέλευσεν ὅσον ἂν αἰτήσῃ. *Diſpenſatorem juſſerat Anaxarcho Philoſopho dare quantum poſceret.*

Idem autem, in libro περὶ ἀοργησίας, (pro φρατριάρχοις, ut videtur, ſumens ἐπιμελητὰς) τοὺς λογιστὰς cum τοῖς διοικηταῖς conjungit, dum ita loquitur: ἐπιμεληταῖς τισι, καὶ λογισταῖς, καὶ διοικηταῖς. *Rationariis quibuſdam atque adminiſtratoribus.*

Sic quoque illud λογιστεύοντος videtur accipiendum, quod in inſigni iſta inſcriptione, quæ ex Sponio a me jam pag. 259 & 260. allata fuit; & in qua habemus, ΛΟΓΙΣΤΕΥΟΝΤΟΣ Μ. ΟΥΟΛΥΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ, reperitur.

Erant aliàs quoque οἱ λογισταὶ Magiſtratus in Republica Athenienſi; quales illos deſcribunt tam Heſychius, quam Harpocration: quorum primus quidem ſimpliciter, λογιστὴς, κριτὴς, δοκιμαστὴς ἐξεταστής; at alter magis exſerte, Λογισταὶ καὶ λογιστήρια ἀρχή τις παρ' Ἀθηναίοις οὕτω καλουμένη· εἰσὶ δὲ τὸν ἀριθμὸν δέκα, οἱ τὰς εὐθύνας τῶν διῳκημένων ἐκλογίζονται ἐν ἡμέραις τριάκοντα, ὅταν τὰς ἀρχὰς ἀποθῶνται οἱ Ἄρχοντες [διαφέρουσι δὲ τῶν εὐθυνῶν] λογιστήρια δ' ἐστὶ τῶν λογιστῶν ἀρχεῖα. *Logiſtæ & Logiſteria Magiſtratus erat apud Athenienſes ita appellatus. Erant autem numero decem, qui inquiſitionibus vitæ ac magiſtratus* (ſive illorum qui adminiſtrationem aliquam exercuerant) *præerant, peragendis intra triginta dies poſt depoſitos Archontum* (aliosque) *magiſtratus.* Quibus tunc addit: *Differunt autem* [*Logiſtæ ſc.*] ab Εὐθύνοις. *Logiſteria vero*

ſunt

ſunt Logiſtarum curia. Sic & Etymologicum Magnum ait: Λογιςαὶ Ἄρχοντας δέκα κληρωτὰς, ἐφ' ὧν πάντες οἱ ἄρχοντες ἀρχήν τινα, λόγον ἀπέφερον τῶν διῳκημένων. *Logiſtas fuiſſe Archontes (ſeu Magiſtratus) decem ſorte creatos, quibus cuncti aliquo Magiſtratu functi rationem redderent geſtæ adminiſtrationis.*

An autem ad hos Λογιςὰς &c. pertineant quoque οἱ λόγιοι, πρυτάνεις, quorum mentio jam facta fuit, ubi de *Prytanibus* agebam, hic quoque diſquiri poſſet (neque id mihi uſque adeo improbabile) ſed videant Eruditi.

Cujuſmodi verò privilegia aut immunitates civitates has illaſve, ob beneficia ſingularia, etiam aliis civitatibus apud ſeſe conceſſerint, oſtendunt hæc ſequentia Byzantiorum, apud Demoſthenem, (in Oratione de Corona) verba: Δεδόχθω τῷ δάμῳ τῶν Βυζαντίων καὶ Περινθίων Ἀθηναίοις δόμεν ἐπιγαμίαν πολιτείαν, ἔγκτασιν γᾶς, καὶ οἰκίας, προεδρίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι, πρόσοδον ποτὶ τὰν βωλὰν, καὶ τὸν δᾶμον, πρώτοις μετὰ τὰ ἱερὰ, καὶ τοῖς κατοικεῖν ἐθέλουσι τὰν πόλιν ἀλειτουργήτους ἦμεν πασᾶν πρὸς τὰν λειτουργιᾶν. *Populo Byzantinorum & Perinthiorum placere, jus matrimonii nobiſcum contrahendi, & civitatis ac reipublicæ noſtræ communionem, agrorum & fundorum emendorum ac poſſidendorum poteſtatem Athenienſibus concedi: in Ludis ac Certaminibus principem locum ac proprium; in Curia, apud populum, apud eos qui ſacris præpoſiti ſunt, tribui: tum ſi qui in urbe noſtra domicilium ſuarum fortunarum collocare velint, omnium rerum immunitatem dari, &c.*

Poſtremo tandem in Agrigentinorum marmore occurrunt ἀπόλογοι, in his verbis, ΚΑΙ ΦΕΡΕΙΝ ΤΑΝ ΕΞΟΔΟΝ ΔΙΑ ΑΠΟΛΟΓΩΝ. Qui ἀπόλογοι, ſicut ἔξοδος hîc *impenſas* denotat, ipſi ita ſunt, qui *impenſarum rationes reddere* ibi ex munere ſolebant. Hinc enim ἀπολογισμὸς Rationis *ſumptuum relatio*, ſive *expenſi relatio*, a verbo ἀπολογίζομαι,

 quod

quod rationes reddere seu referre denotat.

Qui quoque in modò a me cum allatis, tum & afferendis Inscriptionibus occurrunt sunt οἱ ἱεροποιοὶ· qui uti plures simul numero ibi se manifestant, ita & apud Pollucem decem numero comparent. Sic enim is de illis loquitur: Δέκα ὄντες οὗτοι ἔθυον θυσίας τὰς πενταετηρίδας. τὴν εἰς Δῆλον, τὴν ἐν Βραυρῶνι, τὴν Ἡρακλειδῶν, τὴν Ἐλευσῖνα. *Qui, cum decem numero essent, sacrificabant. Quinquennalia sacra; tum quod in Deto; tum quod in Brauroni; tum quod Heraclidarum erat; tum denique Eleusinium.* Neque aliter fere Etymologus: Ἱεροποιοὶ κληρωτοὶ ἄρχοντές εἰσι ι' τὸν ἀριθμὸν, οἳ τά τε μαντεύματα ἱεροθυτοῦσι, κἄν τι καλλιερῆσαι δέῃ, καλλιεροῦσι μετὰ τῶν μάντεων, καὶ θυσίας τὰς νομιζομένας ἐπιτελοῦσι, καὶ τὰς πενταετηρίδας ἁπάσας διοικοῦσι πλὴν τῶν Παναθηναίων. *HIEROPOII sortitò electi magistratus sunt decem numero, qui ad Vaticinia (haruspicum) præsto sunt: quique, si huic litandum sit litent simul cum vatibus [haruspicibus] ac sacrificia lege constituta peragant, omniaque sacra Quinquennalia, exceptis Panathenaicis.*

Quæ hic præter ista quæ Pollux habet, superaddit, sunt inter alia, istos ἱεροποιοὺς τοῖς ἱεροσκόποις, sive *Haruspicibus* præsentes adfuisse, quin & unà sacrificasse. Cujus rei caussam reddit Demosthenis scholiastes, dum ait: Ἱεροποιὸν τὸν ἐπιβλέποντα τοὺς μάντεις ὅτε θύουσι, μή τι κακουργῶσι *Hieropæjum esse inspectatorem, sive observatorem adstantem haruspicibus (dum exta inspiciunt) ne quid in sacrificando mala fide, seu fraudulenter, agant.* Quod quam sæpe contingere potuerit, imo & contigerit, exemplis discimus, quæ jam alibi a me ex Athenæo, ex Frontino, ex aliis de nautis Tæniis, de Jnnide vate, de Alexandro Magno, aliisque allata fuere. Neque ignorabant talia Romani. Unde & Tiberius, apud Suetonium (cap. 63.) edixit, *ne quispiam Haruspex solus exta inspiceret*; vel, ut ipsius Suetonii verba habent: *Haruspices secreto ac sine testibus consuli vetuit.* Quod

Quod tamen quorſum ſpectarit, jam alibi explicui.

Ut vero apud Athenienſes Atticos obtinebant οἱ ἱεροποιοὶ; ſic æque, ac forſan magis apud Athenienſes in Delo. Apud quos, quamvis *Eumenidibus Areopagi in Atticis Athenis præſidibus* ſacra non facerent, aliiſque Atticorum Athenienſium ſacris non moderarentur, illi tamen eminentiori quoque munere fungebantur; cum & Decretis publicis præeſſent.

Hinc enim in Deliorum Decretis, quæ a Reineſio, Claſſe VII. nº. 23. 24. & 25. exhibentur, iſtis ἱεροποιοῖς injungitur, ut, dum Senatus Decreta hæc aut illa in Curiam inferret, illi iſta in Templo, ac quidem columnæ lapideæ inſcripta publicè exponerent. Quod apud Cretenſes (ut in ſequentibus videbimus) ipſi Coſmi faciebant.

Sicut autem in Delo plures numero quoque ἱεροποιοὺς ſimul fuiſſe; ita alibi tamen unicum tantum obtinuiſſe videtur; an vero eodem cum munere in incerto eſt. Ita ſaltem id videmus in lapide iſto, quem (cujuſve inſcriptionem) Conſtantinopoli a Georgio Douza allatum (ſicut & ex appendice Epiſtolæ de itinere ſuo Conſtantinopolitano patet) Gruterus pag. 319. exhibet. Reperta fuit iſta inſcriptio ἐν τῇ παλαιᾷ Βάρνῃ ἐντὸς τῆς Μητροπόλεως. Ita namque Douza perhibet. Quæ Metropolis, non illarum una in minori Aſia, aut Eubœa aut Dorienſium; ſed iſta, ut conjicio, quæ in Theſſalia fuit; atque adeo forſan ipſa Theſſalonica: cum quod hæc vicina magis Scythis (quorum Regis mentio in illa fit) ſita fuerit; tum quod & ex tribus oppidulis obſcuris conflata fuerit: pluraque poſtea, præter illa, aſſumpta ipſi majus incrementum dederint: ita ut pene eodem modo, uti Athenæ Atticæ, ex plurium oppidulorum combinatione fuerit compoſita. inter quas ſicut Ithome fuit; ita quoque, procul dubio, hoc *Barne.*

Ipſa

Ipſa autem inſcriptio hoc modo ſe habet:

ΕΔΟΞΕ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Τω ΔΗΜω ΚΡΑΤΙCΤΕΝΗC ΖωΙΛΟΥ ΕΙΠΕΝ ΕΠΕΙΔΗ ΕΡΜΕΙΑC ΑCΚΛΗΠΙΟΔωΡΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΥC ΔΙΑΤΡΙΒωΝ. ΠΑΡΑ ΒΑCΙΛΕΙ CΚΥΥΤωΝ ΓΡΑΝΙΤΑ. ΕΥΝΟΥΝ ΚΑΙ ΠΡΟΘΥΜΟΝ ΕΑΥΤΟΝ Τω· ΔΗΜω ΔΙΑΤΕΛΕΙ καὶ κοινῇ ΚΑΙ ΙΔΙΑ ΤΟΙC ΕΝΤΥΓΧΑΝΟΥΣΙΝ ΑΥΤω ΤωΝ ΠΟΛΕΙΤωΝ ΣΥΜΠΑΡΙΣΤΑΤΑΙ CΠΟΥΔΗC ΟΥΘΕΝ. ΕΠΙΔΕΙΠωΝ ΕΝ ΠΑCΙ ΤΟΙC ΑΞΙΟΥΜΕΝΟΙC ΔΕΔΟΧΘΑΙ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Τω ΔΗΜω ΔΕΔΟCΘΑΙ ΑΥΤω ΚΑΙ ΕΚΓΟΝΕΙCΙ ΠΡΟΞΕΝΙΑΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΠΡΟΕΔΡΙΑΝ ΑΤΕΛΕΙΑΝ ΧΡΗΜΑΤωΝ ΠΑΝΤωΝ ωΝ ΑΝ ΕΙCΑΓωCΙ ΚΑΙ ΕΞΑΓωCΙ ΕΠΙ ΚΤΗCΕΙ ΚΑΙ ΕΓΓΕΙωΝ ΕΓΚΤΗCΙΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑC ΠΡΟΔΙΚΟΥC ΚΑΙ ΕΙCΠΛΟΥΝ ΚΑΙ ΕΚΠΛΟΥΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥ . ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗC ΑCΥΛΕΙ ΚΑΙ ΑCΠΟΝΔΕΙ ΕΙΝΑΙ ΔΕ ΑΥΤΟΙC ΚΑΙ ΕΦΟΔΟΝ ΕΠΙ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΠΡωΤΟΙC ΜΕΤΑ ΤΑ ΙΕΡΑ ΤΟΝ ΔΕ ΙΕΡΟΠΟΙΟΝ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΤΟ ΨΗΦΙCΜΑ ΤΟΥΤΟ ΕΙC ΤΕΛΑΜωΝΑ ΚΑΙ ΘΕΙΝΑΙ ΕΙC ΤΟ ΙΕΡΟΝ

Interum

Integrum hoc eo lubentius attuli quod non parum faciat iis, quæ de privilegiis atque immunitatibus, quæ exteris benefactoribus concedebantur, confirmandis atque ulterius illuſtrandis. Quare & verſionem hanc addere libuit: *Placuit Senatui ac populo; Cratiſthenes Zoili f. dixit: Quandoquidem Hermias Aſclepiodori f. Antiochenus, dum apud Scytharum Regem Granitem converſaretur, ſeſe benevolum ac promptum populo præſtitit, iſque & publicè & privatim illis civium, qui ipſum conveniebant adjumento fuit circa fœdus; nihil circa cunctos, qui digni eſſent, omittens. Viſum eſt Senatui ac Populo, ut ei ac poſteris ejus tribuatur jus publici hoſpitii, civitatis, præſidentiæ, & immunitatis omnium rerum, quas invehere aut evehere poſſidendi gratia voluerit, uti & poſſeſſio terræ (ſive Agrorum) & jus primum in judiciis agendi; ac libertas adnavigandi & enavigandi tam belli quam pacis tempore, tuto ac ſine pacto: utque ipſis ſit introitus in ſenatum & ad populum primis poſt ſacrificia facta: utque Hieropoios hoc Decretum inſcribat faſciæ, ac ponat in templum:*

An autem ejuſdem muneris fuerint οἱ ἐπιμεληταὶ cum in Delo, tum forte & alibi, mihi ſane obſcurum, quin & plane incertum eſt. Interim in Oxonienſibus marmoribus & hoc habetur:

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΔΗΛΙΩΝ ΟΙ

ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΕΣ ΕΝ ΔΗΛΩ

ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΝΑΥΚΛΗΡΟΙ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΝ ΦΛΥΕΑ

ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

. . . .

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΝ ΔΗΛΟΥ. ΓΕΝΟΜΕΝΟΝ

ΕΝ ΤΩΙ ΕΠΙ ΖΕΝΩΝΟΣ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΝΙΑΥΤΩΙ

ΑΠΟΛΛΩΝΙ

Hefychius id adftruere videtur per hæc fequentia: Ἐπιμελείας οἶκος, ἔνθα τὰ δημόσια ἔγγραφα ἔκειτο; ubi fcilicet publica acta, decreta &c. fervabantur.

Interim videmus & mercaturæ, ἐπιμελητὰς decem apud Athenienfes Atticos, præpofitos fuiffe: qui ἐπιμεληταὶ ἐμπορίου appellabantur, atque itidem (uti apud illos ἱεροποιοὶ) decem numero erant. Hinc enim Harpocration: Ἐμπορίου δ' ἐπιμελητὰς δέκα κρίνουσιν. τούτοις δὲ προστέτακται τῶν τε ἐμπορίων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τοῦ σίτου τοῦ καταπλέοντος εἰς τὸ Ἀττικὸν ἐμπόριον τὰ δύο μέρη τοὺς ἐμπόρους ἀναγκάζειν εἰς τὸ ἄστυ κομίζειν. *Mercimoniorum Curatores decem eligunt, quibus mandatur ut mercimoniorum curam gerant, frumentique quod ad forum Atticum advehitur: cogantque Mercatores ut duas partes in urbem advehant.*

Hofce vero & fuum γραμματέα habuiffe indicat Demofthenes κατὰ Θεοκρίνου, hoc modo: Ταύτην μὲν τὴν φάσιν ἔδωκε μὲν οὕτωσι προσκαλεσάμενος τὸν Μίκωνα. ἔλαβε δὲ ὁ γραμματεὺς ὁ τῶν τοῦ ἐμπορίου ἐπιμελητῶν Εὐθύφημος. ἐξέκειτο δὲ πολὺν χρόνον ἔμπροσθεν τοῦ συνεδρίου ἡ φάσις. *Iftam autem accufationem infti-*

stituit in jus vocans Miconem. Convincebat autem ipsum Scribæ Curatorum: atque pependit hæc lis diu coram synedrio. Hi autem potius iidem fuisse videntur cum ἐπιμεληταῖς τῶν φυλῶν, quam cum τοῖς ἐπιμεληταῖς τῶν χορῶν: ut qui ab hisce multum diversi erant, solosque Ludos curabant. Et de quibus Suidas: Ἐπιμεληταὶ ἐχειροτονοῦντο τῶν χορῶν, ὡς μὴ ἀτακτῶσι τοὺς χορευτὰς ἐν τοῖς θεάτροις. *Eligebantur Curatores chororum, ne inordinate chori membra se gererent in theatris.*

Quum autem hæc ad solos Athenienses Atticos spectent, patet ἐπιμελητὴν in inscriptione nominatum (ac quidem ἐπιμελητὴν Δήλου) neque ad ἐπιμελητὰς ἐμπορίου, neque ad Choros, verum ad insulæ Deli Magistraturam pertinere.

CAPUT II.

De Cosmis *ac* Protocosmis *Cretensium: istaque occasione consideratur Cretensium inscriptio una & altera. De* Comastis *Cretensium.* De Ephoris *Lacedæmoniorum ac quam similes inter se fuerint Lacedæmoniorum ac Cretensium (utpote illâ ex hac instituta) Respublica. De* Senibus, *seu* Senioribus, *Lacedæmoniorum. An, ac quatenus* κόσμοι *Cretensium conveniant cum* Ephoris *Lacedæmoniorum: rursusque ista occasione, de* Ephoris, *ut* Eponymis, *tum & de Ephoris Messeniorum, &c.*

QUemadmodum ab ἐπωνύμοις magistratibus incepi, ac quidem ab illo qui summus Atheniensibus erat, sic finiam cum isto, qui summus Cretensibus fuit κόσμοις scilicet ac πρωτοκόσμοις: de quibus ita Strabo lib. x. in descriptione insulæ Cretæ, illiusque regiminis, Ἄρχοντας δὲ δέκα αἱροῦνται·

 περὶ

περὶ δὲ τῶν μεγίστων συμβούλοις χρῶνται τοῖς γέρουσι καλουμένοις· καθίστανται δὲ εἰς τοῦτο τὸ συνέδριον οἱ τῆς τῶν κοσμίων ἀρχῆς ἠξιωμένοι, καὶ τὰ ἄλλα δόκιμοι κρινόμενοι. *Principes deligunt decem: de summis rebus cum deliberandum, consiliarios adhibent qui seniores vocantur: cooptantur autem in illud collegium, qui Cosmiorum* [Cosmios illos vocat, quum omnes alii eos Cosmos nominent] *Magistratu digni habiti fuere, quique circa cætera probati censentur.*

At non tantum universæ Cretensium reipublicæ decem præerant κόσμοι; verum & præcipuæ ejus civitates plurium Cosmorum numero gubernabantur. Quod saltem obtinuisse videtur, postquam jam in plures Respublicas hæc insula fuit divisa.

Videmus id primum ex isto fœdere inter *Priansios* & *Hierapytnios* percusso, quodque apud Reinesium Classe VII. nº. 22. habetur: cujus solam partem aliquam, quæ huc maxime, præ ceteris, facit, adducam:

. . . . ΠΡΕΙΓΗΙΑ ΔΕ ΩΝ ΚΑ ΧΡΕΙΑΝ ΕΧΗΙ ΠΟΡΗΙΩ ΠΑΡΕΧΟΝΤΩΝ
ΟΙ ΜΕΝ ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΟΙ ΚΟΣΜΟΙ ΤΟΙΣ ΠΡΙΑΝΣΙΕΥΣΙ, ΟΙ ΔΕ ΠΡΙΑΝΣΙΕΣ
ΚΟΣΜΟΙ ΤΟΙΣ ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΟΣ ΑΙ ΔΕ ΜΗ ΠΑΡΙΣΧΑΙΕΝ ΑΠΟΤΕΙΣΑΝ
ΤΩΝ ΟΙ ΕΠΙΔΑΜΟΙ ΤΩΝ ΚΟΣΜΩΝ ΤΑΙ ΠΡΕΙΓΕΙΑΙ ΣΤΑΤΗΡΑΣ ΔΕΚΑ
Ο ΔΕ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ ΕΡΠΕΤΩ ΕΝ ΠΡΙΑΝΣΙΟΙ ΕΣ
ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΝ ΚΑΙ ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΚΑΘΗΣΘΩ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΚΟΣΜΩΝ

ΩΣΑΥ-

ΩΣΑΥΤΩΣ ΔΕ ΚΑΙ Ο ΤΩΝ ΠΡΙΑΝΣΙΕΩΝ ΕΡΠΕΤΩ ΕΝ ΙΕ

ΡΟΠΥΤΝΑΙ ΕΣ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΝ ΚΑΙ ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΚΑΘΗΣΘΩ ΜΕΤΑ

ΤΩΝ ΚΟΣΜΩΝ ΕΝ ΔΕ ΤΟΙΣ ΗΡΟΙΚΟΙΣ ΚΑΙ ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΛΛΑΙΣ ΕΟΡΤΑΙΣ

ΟΙ ΠΑΡΑΤΥΓΧΑΝΟΝΤΕΣ ΣΡΠΟΝΤΩΝ ΠΑΡ ΑΛΛΑΛΟΣ ΕΣ ΑΝΔΡΗΙ

ΟΝ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΠΟΛΙΤΑΙ ΑΝΑΓΙΝΟΣΚΟΝ-ΤΩΝ ΔΕ ΤΑΝ

ΣΤΑΛΑΝ ΚΑΤ ΕΝΙΑΥΤΟΝ ΟΙ ΤΟΚΑΕΙ ΚΟΣΜΟΝΤΕΣ ΠΑΡ ΕΚΑΤΕ

ΡΟΙΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΥΠΕΡΩΙΟΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΛΟΝΤΩΝ ΑΛΛΑ

ΛΟΙΣ ΠΡΟ ΑΜΕΡΑΝ ΔΕΚΑ Η ΚΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙ ΑΝΑΓΙ-ΝΩΣΚΕΝ, &c.

Ac ſub finem:

- - - - - - ΣΤΑΣΑΝΤΩΝ ΔΕ ΤΑΣ ΣΤΑΛΑΣ ΟΙ ΕΝΕΣΤΑΚΟΤΕΣ

ΕΚΑΤΕΡΗΙ ΚΟΣΜΟΙ ΕΠ ΑΥΤΩΝ ΚΟΣΜΟΝΤΩΝ ΟΙ ΜΕΝ ΙΕΡΑΠΥΤ

ΝΙΟΙ ΕΝ ΤΩ ΙΕΡΩΙ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΙΑΣ ΤΑΣ ΠΟΛΙΑΔΟΣ ΚΑΙ ΟΙ

ΠΡΙΑΝΣΙΟΙ ΕΝ ΤΩΙ ΙΕΡΩΙ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΙΑΣ ΤΑΣ ΠΟ-ΛΙΑΔΟΣ, &c

Quorum versionem hîc eo lubentius addo, quod hæc dialectus rara admodum sit, nec facile ita alibi (si tamen alibi) occurrat: - - - - - - - - - - - - *Ærarium quicquid opus sit legato, præbeto Hieropytniorum Cosmi Priansieis, vicissim Pransierorum Cosmi Hieropytnits. qui non præbuerint, solvunto cives eorum Ærario stateres decem. Cosmus Hieropytniorum intrandi jus habeto in Priansiorum Curiam, sedendique in Concilio cum eorum Cosmis. Similiter Cosmus Pransieorum intret in Hieropytniorum curiam, & in Concilio sederat inter Cosmos. In Heroicis autem & aliis festis, qui alterutrinque supervenerint, ad sacras epulas, æque ac alii loci (istius) cives, intranto. Legunto autem columnam pro tempore utrinque Cosmi quotannis, in Festo Hyperboiorum, & nuncianto mutuò dies decem antequam lecturi sint*, &c.

Atque inferius, sub finem:

Collocanto autem pilas constituti in præsentiarum ex utraque parte Cosmi, dum Magistratum adhuc gerunt; Hierapytnii quidem in templo Minervæ Poliadis, Priansii in templo Minervæ Poliadis, &c.

Quando autem dicitur ὁ δὲ κόσμος τῶν Ἱεραπυτνίων ἱερπίτω, &c. indicatur ὁ Πρωτοκόσμος seu cæterorum *Cosmorum* præses seu caput; sicuti videre est ex sequentibus hic inscriptionibus apud Gruterum, pag. 1084. & 1085, reperiundis ut n°. 11.

AT-

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ. ΚΑΙΣΑΡΙ
ΘΕΟΥ. ΝΕΡΒΑ. ΥΙΩ. ΝΕΡΟΥ
Α. ΤΡΑΙΑΝΩ. ΣΕΒΑΣΤΩ
ΑΡΧΙΕΡΕΙ. ΜΕΓΙΣΤΩΔΗ
ΜΑΡΧΙΚΗΣ. ΕΞΟΥΣΙΑΣ
ΤΟ. ΙΖ. ΥΠΑΤΩ. ΤΟ. Γ. ΠΑΤΡΙ
ΠΑΤΡΙΔΟΣ. ΤΟ. ΤΗΣ. ΟΙ
ΚΟΥΜΕΝΗΣ. ΚΤΙΣΤΗ
ΛΥΤΤΙΩΝ. Η. ΠΟΛΙΣ
ΔΙΑ. ΠΡΩΤΟΚΟΣΜΟΥ. Μ
ΠΟΜΠΗΙΟΥ. ΚΑΕΙΜΕΝΙ
ΔΑ

Quæ n°. 10. habetur plane eadem eſt: niſi quod ibi non compareant iidem anni Tribunitiæ poteſtatis, neque titulus *Patris Patriæ.*

Alia pag. nempe 1085. exhibetur hæc dedicata honori Plotinæ Auguſtæ, quæ ipſius *Trajani* uxor fuit:

ΠΛΩΤΙΝΗΝ. ΣΕ
ΒΑΣΤΗΝ. ΑΥΤΟ
ΚΡΑΤΟΡΟΣ. ΝΕΡ
ΟΥΑ. ΤΡΑΙΑΝΟΥ. ΚΑΙ
ΣΑΡΟΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ. ΔΑΚΙ
ΚΟΥ. ΓΥΝΑΙΚΑ. ΛΥΤ
ΤΙΩΝ. Η. ΠΟΛΙΣ. ΔΙΑ
ΠΡΩΤΟΚΟΣΜΟΥ. Μ.
ΠΟΜΠΗΙΟΥ. ΚΑΕΙ
ΜΕΝΙΔΑ.

Ne-

Neque solum *Protocosmi* memorantur: verum indicatur simul quota vice jam istum Magistratum administrarint: tum & ΚΩΜΑΣΤΑΣ, atque itidem anni ipsius iteratæ administrationis sive muneris. Hos autem *Comastas Magistratum fuisse sacrorum faciundorum causa*, quam optime meo judicio conjicit, in notis suis Scaliger: quum tam frequenter sacerdotium, sive etiam Ἀρχιερεία, conjungeretur cum summo Magistratu politico in unis iisdemque marmoribus; quin & in uno eodemque homine, summum sustinente Magistratum. Exempla ut adducam divisi istius sive imperii sive ministerii, compareat illa inscriptio, quæ pag. 1084. n°. 9. habetur, hoc modo:

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ. ΚΑΙΣΑΡΙ
ΘΕΟΥ. ΝΕΡΒΑ. ΥΙΩΙ. ΝΕΡΟΥΑ
ΤΡΑΙΑΝΩ. ΣΕΒΑΣΤΩ. ΑΡΙΣΤΩ
ΑΡΜΕΝΙΚΩ. ΔΑΚΙΚΩ. ΑΡΧΙ
ΕΡΕΙ. ΜΕΓΙΣΤΩ. ΔΗΜΑΡΧΙ
ΚΗΣ. ΕΞΟΥΣΙΑΣ. ΤΟ. ΙΑ
ΥΠΑΤΩ. ΤΟ. Γ. ΠΑΤΡΙ. ΠΑΤΡΙΔΟΣ
ΤΩ. ΤΗΣ. ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ. ΚΤΙ
ΣΤΗ. ΛΥΤΤΙΩΝ. Η. ΠΟΛΙΣ. ΔΙΑ
ΠΡΩΤΟΚΟΣΜΟΥ. ΒΑΝΑ. Ξ. Ι
ΒΟΥΛΟΥ. ΚΩΜΑΣΤΑ. ΤΟ. Β

Sic & Matidiæ (cujus tamen nomen in nummis rarissimum est, sicut magni isti viri Patinus ac Vaillantius testantur, cuique nomen Augustæ quoque tribuitur) hæc sequens inscriptio posita est.

MA-

ΜΑΤΙΔΙΑΝ. CEBACTHN
ΑΙΤΤΙΩΝ ΠΟΛΙC
ΔΙΑ. ΠΡΩΤΟΚΟCΜΟΥ
ΒΑΝΑ Ζ ΙΒΟΥΛΟΥ. ΚΩ
ΜΑCΤΑ ΤΟ Β

Ambo autem iſta munera in uno eodemque homine conjuncta quandoque fuiſſe oſtendit hæc jam ſequens, ibid n°. 5. reperiunda:

ΜΑΤΤΙΔΙΑΝ CEBACTHN-
ΑΙΤΤΙΩΝ Η ΠΟΛΙC ΔΙΑ
ΠΡΩΤΟΚΟCΜΟΥ. Τ. ΦΛΑ
ΟΥΙΟΥ· ΚΩΜΑCΤΑ ΤΟ. Β.

Niſi quis hîc nomen τῦ κωμάϛυ, quodcunque id tandem fuerit, excidiſſe velit: quod tamen minus crediderim. Quum, uti, jam ſupra monui, ejuſmodi munera in uno eodemque homine ſæpius conjungerentur: uti ex exemplis jam ſupra comparentibus ſatis clare eluceſcit.

Matidia interim hæc Auguſtæ appellatione condecoratur, quamvis ipſa uxor Cæſaris nullius fuerit: ſicut, præterquam ex nummis, etiam ex ſequenti inſcriptione patet:

MATIDIAE
AVG. FIL. DIVAE
SABINAE. SORORI
IMP. ANTONINI
AVG. PII. P.P
MATERTERAE
SINVESANI

De qua Matidia ulterius vide, quæ Reinesius habet, Classe III. ad. n°. 18. 19. & 20.

Quod porro ad κωμαστὰς attinet, κωμαστὴς seu καμαστὰ solus sic reperitur in alio Cretensium lapide; verum ut videtur mutilato, hoc modo,

ΚΥΡΝΙΟΣ
ΚΩΜΑΣΤΑ
ΤΟ

Ubi numerus indicans quota vice jam tum κωμαστὴς esset, injuria temporis aut hominum excidisse satis clarum videtur. An vero istæ inscriptiones, quæ eadem pag. 1104. numeris 22. & 23. (quum hæc sit n°. 23) præcedunt, at adhuc minus integræ videntur, huc pertineant plane incertum est.

Considerandum ulterius, Cretensium ac Lacedæmoniorum Respublicas fere eodem modo (cum hujus regimen ab ista ortum traxerit) gubernatas fuisse. Quo magis adducor & sacra summum Magistratum apud Cretenses, æque ac Lacedæmonienses curasse, adeoque illos & κωμαστὰ (licet temporarii quoque mu-

munere) si non omnes simul saltem aliquos inter ipsos perfunctos.

De Ephoris autem ita loquitur Cicero, lib. 1. de Divin. *Qui præerant Lacedæmoniis non contenti vigilantibus curis, in Pasiphaes fano, quod est in agro propter urbem, somniandi causa excubant.*

Quin et, eodem testante, *iidem Lacedæmonii, Regibus suis augurem assessorem dederunt: itemque senibus, sic enim consilium publicum appellant, augurem interesse voluerunt.* Sic & Plutarchus, in vita Agidis & Cleomenis: *Per eosdem dies uni ex Ephoris in fano Pasiphaës dormienti mirum somnium fuit oblatum*, &c.

Quæ autem de signo nono quoquo anno ab Ephoris observato, iisdemque ablato, post multa intermixta narrat ista commodam pati possunt interpretationem.

Quam plane similes inter se fuerint hæ Cretensium ac Lacedæmoniorum Respublicæ, atque in quam paucis inter se discreparint, (ratione Cosmorum &c.) satis indicat Aristoteles Politicorum. Lib. II. cap. 10. hoc modo, dum de istis Rebuspublicis, prout suis temporibus, atque ante Romanum in ipsos imperium, sese habebant, loquitur: Ἔτι δὲ τῆς πολιτείας ἡ τάξις. οἱ μὲν γὰρ Ἔφοροι τὴν αὐτὴν ἔχουσι δύναμιν τοῖς ἐν τῇ Κρήτῃ Καλουμένοις Κόσμοις. πλὴν οἱ μὲν Ἔφοροι, πέντε τὸν ἀριθμόν. οἱ δὲ Κόσμοι δέκα εἰσίν. οἱ δὲ γέροντες τοῖς γέρουσιν, οὓς καλοῦσιν οἱ Κρῆτες βουλὴν, ἴσοι. βασιλεία δὲ πρότερον μὲν ἦν, εἶτα κατέλυσαν οἱ Κρῆτες, καὶ τὴν ἡγεμονίαν οἱ Κόσμοι τὴν κατὰ τὸν πόλεμον ἔχουσιν. ἐκκλησίας δὲ μετέχουσι πάντες. κυρία δ᾽ οὐδενός ἐστιν, ἀλλ᾽ ἢ συνεπιψηφίσαι τὰ δόξαντα τοῖς γέρουσι καὶ τοῖς κόσμοις.

Tum nonnullis interjectis: Τὰ δὲ περὶ τοὺς Κόσμους, ἔτι χεῖρον τῶν Ἐφόρων. ὃ μὲν γὰρ ἔχει κακὸν τὸ περὶ Ἐφόρων ἀρχεῖον, ὑπάρχει καὶ τούτων· γίνονται γὰρ οἱ τυχόντες. ὃ δ᾽ ἐκεῖ συμφέρει πρὸς τὴν πολιτείαν, ἐνταῦθ᾽ οὐκ ἔστιν. ἐκεῖ μὲν γὰρ, διὰ τὸ τὴν αἵρεσιν ἐκ πάντων εἶναι, μετέχων ὁ δῆμος τῆς μεγίστης ἀρχῆς, βούλεται μένειν τὴν

πολιτείαν· ἐνταῦθα δ' οὐκ ἐξ ἁπάντων αἱροῦνται τοὺς Κόσμους, ἀλλ' ἐκ τινῶν γενῶν, καὶ τοὺς γέροντας ἐκ τῶν κεκοσμηκότων. περὶ ὧν τοὺς αὐτοὺς ἄν τις εἴπειε λόγους, καὶ περὶ τῶν Λακεδαίμονι γινομένων. τὸ γὰρ ἀνυπεύθυνον καὶ τὸ διὰ βίου, μεῖζόν ἐστι γέρας τῆς ἀξίας αὐτοῖς· καὶ τὸ μὴ κατὰ γράμματα ἄρχειν, ἀλλ' αὐτογνώμονας, ἐπισφαλές. τὸ δ' ἡσυχάζειν μὴ μετέχοντα τὸν δῆμον, οὐδὲν σημεῖον τοῦ τετάχθαι καλῶς· οὐδὲ γὰρ λήμματός τι τοῖς Κόσμοις, ὥσπερ τοῖς Ἐφόροις, πόρρω γ' ἀποικοῦσιν ἐν νήσῳ τῶν διαφθερούντων. ἣν δὲ ποιοῦνται τῆς ἁμαρτίας ταύτης ἰατρείαν ἄτοπος καὶ οὐ πολιτικὴ, ἀλλὰ δυναστευτική. πολλάκις γὰρ ἐκβάλλουσι συστάντες τινὲς τοὺς Κόσμους, ἢ τῶν συναρχόντων αὐτῶν, ἢ τῶν ἰδιωτῶν. ἔξεστι δὲ καὶ μεταξὺ τοῖς Κόσμοις ἀπειπεῖν τὴν ἀρχήν.

Ephori enim eandem Lacedæmone poteſtatem obtinent atque in Creta ii, qui dicuntur Coſmi: niſi quod Ephori numero ſint quinque, Coſmi decem. SENATORES autem SENATORIBUS, quos Cretenſes Boulen, h.e. Conſilium appellant numero ſunt pares. Jam vero Regibus antea Cretenſes paruerunt: poſtea regalem poteſtatem ſuſtulerunt. Tum Coſmi in bello [ſicut apud Athenienſes Archontes] *principem locum obtinent. Concionis porro omnes quidem ſunt participes; ſed penes illam nullus rei gerendæ eſt poteſtas, præterquam earum rerum quæ Senatoribus & Coſmis decreta ſunt, ſuffragio comprobandarum.*

Idemque paulo poſt: *Sed quæ ad Coſmos ſpectant, ea etiam deterius, quam quæ apud Ephoros conſtituta ſunt. Nam quod mali ineſt in Ephororum imperio, hoc ineſt etiam in horum* [Coſmorum] *poteſtate. Creantur enim homines ſorte oblati. Quod autem illic ad reipublicæ ſtatum utile eſt, hic non eſt. Illic enim propterea quod electio fit ex omnibus, populus, qui imperii maximi fit particeps, rempublicam manere ſtudet. Hic autem non ex omnibus eliguntur Coſmi, ſed ex quibuſdam generibus: Senatores ex iis, qui Coſmico munere functi ſunt:*

de

de quibus eadem quis dicere posset, ac de iis, qui Lacedæmone creantur. Nam rationum referendarum judicio non teneri & per totam vitam gerere Magistratum major est honos, quam pro eorum dignitate: eosque non ex præscripto juris scripti imperare, sed suo arbitratu Magistratum gerere, periculosum est. Quod autem quiescit populus, etsiamsi hujus Magistratus non sit particeps, nullum est argumentum reipublicæ bene ordinatæ. Nam neque nulla COSMIS, sicut EPHORIS, quæstus faciendi ex magistratu facultas datur; ut qui in insula longe absint, ab iis qui corrupturi sint, &c.

Hæc igitur Aristoteles, dum has inter se comparat Respublicas.

Notandum quoque ad illa Aristotelis verba: *Senatores per totam viam gerere Magistratum*, id quoque ita in Agesilai vita indicari a Plutarcho, dum ait: Τῶν Ἐφόρων ἦν τότε [NB] καὶ τῶν γερόντων τὸ μέγιστον ἐν τῇ πολιτείᾳ κράτος, ὧν οἱ μὲν ἐνιαυτὸν ἄρχουσι μόνον, οἱ δὲ γέροντες διὰ βίου ταύτην ἔχουσι τὴν τιμήν. *Tunc temporis autem erat in republica maxima potestas Ephororum ac Seniorum: quorum illi tantum annuam habent potestatem, hi vero per totam vitam reipublicæ præsunt.*

Sicut vero *annui* erant *Ephori*, ita & ἐπώνυμοι erant, temporaque ab ipsis quoque signabantur, uti apud Athenienses ab *Archontibus*. Quod & exteros observasse, pluribus exemplis nos docet, in Hellenicis suis, Xenophon. Sic namque libro 1. loquitur: Ἐπὶ Ἐφόρου μὲν ὄντος ἐν Σπάρτῃ Εὐαρχίππου, ἄρχοντος δ' ἐν Ἀθήναις Εὐκτήμονος. *Dum Ephorus esset Spartæ Archippus, Archon vero Athenis Eüctemon.* Tum & alio loco: Πίτυος μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος Καλλίου Ἀθήνησιν. Ac libro 2. Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, ἐπὶ Ἀρχύτου μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δ' ἐν Ἀθήναις Ἀλεξίου. Denique Εὐδίου δὲ ἐν Σπάρτῃ ἐφορεύοντος, Πυθοδώρου δ' ἐν Ἀθήνησιν ἄρχοντος.

τος. Ac paulo post: Τελευτῶντος τοῦ θέρους, ἐς ὃ ὁ ἑξάμηνος καὶ ὀκτὼ, καὶ εἴκοσιν ἔτη τοῦ πολέμου ἐπλεῦτα, ἐν οἷς Ἔφοροι ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο, Αἰνησίας πρῶτος, ἐφ' οὗ ἤρξατο ὁ πόλεμος, πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει τῷ μετὰ τὴν Εὐβοίας ἅλωσιν τριακονταετίδων σπονδῶν. μετὰ δὲ τοῦτον οἵδε· Βρασίδας, Ἰσάνωρ, Σωστρατίδας ἔξαρχος, Ἀγησίστρατος, Ἀγγεννίδας, Ὀνομακλῆς, Ζεύξιππος, Πίτυας, Πλειστόλας, Κλεινόμαχος, Ἴλαρχος, Λέων, Χαρίδας, Πατησιάδας, Κλεοσθένης, Λυκάριος, Ἐπήρατος, Ὀνομάντιος, Ἀλεξιππίδας, Μισγολαΐδας, Ἰσίας, Ἄρακος, Εὐάρχιππος, Παντακλῆς, Πιτήας, Ἀρχήτας, Εὔδικος, ἐφ' οὗ Λύσανδρος πράξας τὰ εἰρημένα, οἴκαδε κατέπλευσεν. *Sub æstatis finem, quâ post annum XXVIII, sextumque mensem bello finis est impositus: in quibus, qui hic enumerantur fuere Ephori, primus Ænesias, quo Magistratum gerente bellum cœpit, quinto & decimo anno post, jam Eubœa capta, inducias triginta annorum. Post illum vero hi sequentes; Brasidas, Issanor, Sostratides exarchus, Agesistratus, Angemides, Onomacles, Zeuxippus, Pityas, Pleistoles, Clinomachus, Ilarchus, Leon, Charides, Patesiades, Cleosthenes, Lycarius, Eperatus, Onomantius, Alexippides, Misgolaides, Isias, Aracus, Euarchippus, Pantacles, Piteas, Archetes, Eudicus; quo munus hoc gerente Lysander rebus iis, quas diximus, gestis, in Patriam cum classe rediit.*

Quod porrò ad dictos *Senes* attinet, Cretensium *Seniores* illis, qui Lacedæmoniorum erant, numero æquales fuisse, sicut ex Aristotele discimus, ita & Plato id, lib. II. de Legibus indicat, his verbis: Τὴν δὲ ὀκτὼ καὶ εἴκοσι γερόντων ἰσόψηφον εἰς τὰ μέγιστα τῇ τῶν βασιλέων δυνάμει.

Sicut & Plutarchus, qui in Lycurgo: Τοσούτους δὲ κατασταθῆναι φησὶ τοὺς γέροντας Ἀριστοτέλης, ὅτι τριάκοντα τῶν πρώτων μετὰ Λυκούργῳ γενομένων, δύο τὴν πρᾶξιν ἐγκατέλιπον ἀποδειλιάσαντες. ὁ δὲ Σφαῖρος ἐξ ἀρχῆς φησι τοσούτους γενέσθαι τοὺς τῆς γνώμης μετασχόντας· εἴη δ' ἄν τι καὶ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ δὶ ἑβδομάδος τετράδι πολλαπλασια-

σιαθείσης ἀποπλυμένον, καὶ ὅτι τοῖς αὐτοῦ μέρεσιν ἴσος ἂν μετὰ τὴν ἑξάδα, τέλειός ἐστιν. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ μάλιστα τοσούτους ἀποδεῖξαι τοὺς γέροντας, ὅπως οἱ πάντες εἶεν τριάκοντα, τοῖς ὀκτὼ καὶ εἰκοσι τοῖν δυοῖν βασιλέοιν προστιθεμένων. *Eum numerum definitum Aristoteles Seniorum (seu Senatorum) ait, quod ex primis triginta Lycurgi sociis duo ignavi, cœpta deseruerint. Sphærus totidem ab initio auctor est consilii ejus participes fuisse. Et sane aliquam vim habet numerus plenus septenarius quaternario multiplicatus, & quod partibus suis paribus secundum senarium plenum sit. Equidem adducor ideo potissimum tot eum designasse senatores, quot adjunctis ad viginti-octo duobus regibus universi triginta essent.*

Unde & Polybius, lib. VI. Τρίτον παρὰ Λακεδαιμονίοις οἱ μὲν βασιλεῖς ἀΐδιον ἔχουσι τὴν ἀρχὴν, οἱ δὲ προσαγορευόμενοι Γέροντες διὰ βίου· δι' ὧν καὶ μεθ' ὧν πάντα χειρίζεται τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν. *Tertio apud Lacedæmonios Reges liberique ipsorum perpetuum imperium habent. At qui dicuntur SENES, quoad vivunt: atque isti sunt quorum auspiciis ac consiliis publica omnia negotia tractantur.*

An vero Κοσμοί Cretensium [quod superioribus quæ de illis dixi addendum est] eodem modo sint considerandi, ratione Publicorum Sacrorum curandorum, quo isti σύνδειπνοι, qui Regibus Lacedæmoniorum assidebant, ac per illos ad Oracula consulenda &c. si quando id necesse foret, mittebantur, illud mihi in incertis est. Crediderim potius eos domi pro Republica sacrificasse, Auguria, Omina, &c. similia observasse, adeoque & pro ἀρχιερεῦσι fuisse.

Ut enim apud Athenienses, ex novem *Archontibus* cum *Archon* ἐπώνυμος, tum *Rex*, tum & cæteri *Archontes* sibi peculiaria quædam sacra, Ludos ac Certamina, curanda habebant; sic & tale quid apud Cretenses obtinuisse existimo: quod & *Ephororum* apud Lacedæmonios fuisse (sive in Pasitheæ templo considerent, sive alibi quandoque) tam

ex

ex aliis a me alibi allatis, quam & hisce Polybii (qui & libro IV docet eos Reges creasse) liquet: τοὺς Ἐφόρους συντελεῖν τὰ περὶ τὴν θυσίαν, αὐτοὺς περὶ τὸ τέμενος διατρίβοντας.

Porrò Messenios etiam suos sibi *Ephoros* habuisse idem Polybius (sicut & δημοκρατεία illos gavisisse alibi docet) clare indicat eodem lib. IV. his verbis: Οἱ δὲ Μεσσηνίων Ἔφοροι, πάλαι μὲν ἐπί τε τοῖς γινομένοις, καὶ τῇ παρεπιδημίᾳ τοῦ Δοριμάχου διαλγοῦντες· τότε δὲ καὶ προσενυβρίζεσθαι δόξαντες, ἀνεκαλοῦντ' αὐτὸν εἰς τὰς συναρχίας. ἐν ᾧ καιρῷ Σκίρων, ὃς ἦν μὲν Ἔφορος τότε τῶν Μεσσηνίων, εὐδοκίμει δὲ καὶ κατὰ τὸν ἄλλον βίον παρὰ τοῖς πολίταις, συνεβούλευε μὴ προΐεσθαι τὸν Δορίμαχον ἐκ τῆς πόλεως, ἐὰν μὴ τὰ μὲν ἀπολωλότα πάντα τοῖς Μεσσηνίοις ἀποκαταστήσῃ, &c. *Messeniorum Ephori dudum, quà propter piratarum rapinas, quà propter Dorimachi adventum dolore accensi, tum vero etiam contumeliâ accedente, ut ipsi interpretabantur, ad Magistratuum conventum diem dicunt. Erat tunc temporis* [inter alios] *Messeniorum Ephorus Sciron, ob reliquæ etiam vitæ probitatem in Magna apud cives suos opinione: qui consilium dedit ne Dorimacho exeundi ex urbe prius facerent potestatem, quam omnia damna quæ acceperant Messenii resarciret, &c.*

Qui tamen *Ephori*, an ibi quoque, sicut apud Cretenses *Cosmi*, & apud Lacedæmonios istorum *Ephori*, vicem *Tribunorum Plebis* apud Romanos, gesserint, plane ignoro.

C A P U T. III.

De Hierothytis, *de χαλκώμασι, ac* Telamonibus, *quibus publica inscribebantur Decreta: tum & in inscriptionibus Agrigentinorum ac Melitensium nonnulla animadversa atque illustrata; ut illa* ΠΑΡΑΠΡΟΣΤΑ ΤΑΣ ΒΟΥΛΑΣ *&* ΠΡΟΑΓΟΡΟΥΝΤΟΣ ΔΙΟΚΛΕΟΣ: *tum & tam* ΗΛΙΑΙΑ *Atheniensium, quam* ΑΛΙΑ *Agrigentinorum, & Byzantiorum:* porrò quid ἐξοδιάσαι & ἔξοδος fuerint; tum Δίμηνος Καρνεῖος, πρόξενος & εὐεργέτης, πρόσοδος πρὸς τὴν βουλὴν, &c. ac προεδρία ἐν τοῖς ἀγῶσι: *denique in Decreto Byzantiorum hæc,* ἐν παλίᾳ *ac quomodo corrigenda; sicut & illa* παθ' ὅλον ποτὶ τὰν βωλὰν, *aliaque in ipso emendanda aut explicanda; ut* ἐπιγαμία, ἀλειτουργία, ἀτέλεια, εἴσπλους καὶ ἔκπλους ἀσυλεὶ καὶ ἀσπονδεί; *tum* πολιτεία & ἰσοπολιτεία, *&c. Denique quid fuerit* δίκη πρόδικος, *&* προδικία ἐπὶ τιμὰν *&c.*

DUm hic meus labor jam in fine est, non possum non addere sequentes has ex Grutero inscriptiones, ob ἱεροθύτας, atque alia plura Doctorum consideratione non indigna; quæque illis, quæ jam à me tractata fuerunt, affinia sunt: ut quæ pertineant quoque ad ἐπωνύμους, seu quorum nominibus annus signabatur, cum apud Agrigentinos, tum apud Melitenses; forsan & apud alios. Qui *Hierothytæ*, sicut aliàs ipsorum hoc nomen omnibus Sacerdotibus, quatenus Dîs facerent, commune esse potuit, tamen eo, ut peculiaris sacerdotii gaudebant; plane ut isti ἀρχιερεῖς, qui sub simplici ἱερέως nomine, nihilominus tamen & ἐπώνυμοι erant: ut jam supra, ubi de ἀρχιερεῦσι loquebar, ostendi.

Idem fere & circa alia munera, seu solummodo Politica, seu sacra quoque, obtinuisse pluribus exemplis ostendere liceret: verum nunc (ut manum sic sensim tollam de tabula) accedamus ad inscriptionem illam, quæ apud dictum Gruterum, pagina CCCCI ita habetur:

ΕΠΙ ΙΕΡΟΘΥΤΑ
ΝΥΜΦΟΔΩΡΟΥ. ΤΟΥ. ΦΙΛΩΝΟΣ
ΠΑΡΑΠΡΟΣΤΑ. ΤΑΣ. ΒΟΥΛΑΣ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑΣ. ΤΑΣ. ΦΙΛΑΣ
ΤΩΝ. ΥΛΛΕΩΝ. ΠΡΟΑΓΟΓΟΥΝΤΟΣ
ΔΙΟΚΛΕΟΣ. ΤΟΥ ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΟΝΤΟΣ. ΑΔΡΑΝΙΩΝΟΣ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΑΛΙΑΣΜΑ. ΕΣ. ΤΑΣ. ΔΙΜΗΝΟΥ. ΚΑΡΝΕΙΟΥ. ΕΞΗΚΟ. .
ΟΣ. ΠΑΝΑΙ
ΥΠΕΡ. ΠΡΟΞΕΝΙΑΣ. ΔΗΜΗΤΡΙΩΙ. ΔΙΟΔΟΤΟΥ. ΣΥΡΑΚΟ-
ΣΙΩΙ

ΕΔΟΞΕ. ΤΑΙΑΛΙΑΙ. ΚΑΘΑ. ΚΑΙ. ΤΩΙ. ΣΥΝΚΛΗΤΩΡΙ.
ΕΠΕΙΔΗ. ΑΝΑΓ
ΓΕΛΛΟΝ. ΟΙ. ΠΡΕΣΒΕΕΣ. ΟΙ. ΕΣ. ΡΩΜΑΝ. ΠΟΡΕΥΘΕΝ-
ΤΕΣ ΠΑΣΙΩΝ
ΠΑΣΙΩΝΟΣ ΚΟΤΗΤΟΣ. ΚΑΙ. ΘΕΟΔΩΡΟΣ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ. ΞΥ-
ΝΙΑΔΑ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ. ΔΙΟΔΟΤΟΥ. ΣΥΡΑΚΟΣΙΘΝ. ΠΟΛΛΑΣ. ΚΑΙ
ΜΕΓΑΛΑΣ. ΧΡΕΙΑΣ
ΠΑΡΕΙΣΗΧΘΑΙ. ΤΩΙ. ΑΜΩΙ. ΔΑΜΩΙ. ΚΑΙ. ΜΕΓΑΛΩΝ.
ΑΓΑΘΩΝ. ΠΑΡΑΙΤΙΟΝ

ΓΕ-

ΓΕΓΟΝΕΙΝ. ΤΟΙΣ. ΔΕ. ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΟΙΣ. ΠΑΤΡΙΟΝ· ΕΣΤΙ. ΚΑΙ. ΕΚ. ΠΡΟΓΟΝΩΝ

ΠΑΡΑΔΕΔΟΜΕΝΟΝ. ΤΙΜΕΙΝ. ΤΟΥΣ. ΑΓΑΘΟΥΣ. ΑΝΔΡΑΣ. ΚΑΙ. ΠΡΟΙΣΤΑΜΕ

ΝΟΥΣ. ΤΟΥ. ΑΜΟΥ. ΔΑΜΟΥ. ΤΑΙΣ. ΚΑΤΑΞΙΟΙΣ. ΤΙ-ΜΑΙΣ

ΔΕΔΟΧΘΑΙ. ΕΠΙ. ΑΓΑΘΑΙ. ΤΥΧΑΙ. ΚΑΙ. ΣΩΤΗΡΙΑΙ· ΤΟΥ. ΔΑΜΟΥ ΤΩΝ. ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ

ΕΙΜΕΙΝ. ΠΡΟΞΕΝΟΝ. ΚΑΙ. ΕΥΕΡΓΕΤΑΝ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ. ΔΙΑΔΟΤΟΥ. ΣΥΡΑΚΟΣΙ

ΟΝ. ΟΠΩΣ. ΠΑΣΙ. ΦΑΝΕΡΟΝ. Η. ΟΤΙ. Ο. ΔΑΜΟΣ. ΤΩΝ. ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ. ΕΠΙ

ΣΤΑΤΑΙ. ΧΑΡΙΤΑΣ. ΑΠΟΝΕΜΕΙΝ. ΚΑΤΑΞΙΑΣ. ΤΟΙΣ. ΕΥ-ΕΡΓΕΤΕΙΝ. ΠΡΟΑΙ

ΡΟΥΜΕΝΟΙΣ. ΑΥΤΟΝ. ΤΟ. ΔΕ. ΔΟΓΜΑ ΤΟΔΕ. ΚΟΛΑΨ-ΑΝΤΑΣ. ΕΣ. ΧΑΛΚΩ

ΜΑΤΑ. ΔΥΟ. ΤΟ. ΜΕΝ. ΑΝΑΘΕΜΕΙΝ. ΕΣ. ΤΟ. ΒΟΥΛΕΥ-ΤΗΡΙΟΝ. ΤΟ. ΔΕ

ΑΛΛΟ. ΑΠΟΔΟΜΕΙΝ. ΔΗΜΗΤΡΙΩΙ. ΔΙΟΔΟΤΟΥ. ΣΥΡΑΚΟ-ΣΙΩΙ. ΥΠΟ

ΜΝΑΜΑ. ΤΑΣ. ΠΟΤΙ. ΤΟΝ ΔΑΜΟΝ. ΕΥΝΟΙΑΣ. ΤΟΥΣ. ΔΕ. ΤΑΜΙΑΣ

ΕΞΟΔΙΑΣΑΙ. ΕΣ. ΤΑ. ΠΡΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑ. ΟΣΟΝ. ΚΑΧΡΕ-ΙΑ. Η. ΚΑΙ. ΦΕ

ΡΕΙΝ. ΤΑΝ. ΕΞΟΔΟΝ. ΔΙΑ. ΤΩΝ. ΑΠΟΛΟΓΩΝ

ΟΜΟΓΝΩΜΟΝΕΣ. ΤΟΥ. ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ. ΠΑΝΤΕΣ.

Sub Hierothyta, seu Sacrificatore Nymphiodoro; adsistente simul, atque approbante Senatu; præsidente Hylleorum Tribu; suggerente Diocle Dioclis filio; scribæ munere fungente Adrianione Alexandri filio, Heliaci consessus (seu Senatus) Decretum factum sextâ bimensis Carnei jam exeuntis, super hospitalitatis jure, quod Demetrio, Diodoti filio, Syracusano tributum est.

Placuit Heliaco consessui, sicut & senatui, quod, quandoquidem nuntiarunt Legati, qui Romam profecti fuerant (nempe) Pasion F. Pasionis Coletis, & Theodorus F. Theodori Xyniadæ, Demetrium F. Diodoti Syracusanum multa magnaque commoda populo nostro attulisse, ac magnorum bonorum causam extitisse; eaque Agragentinis consuetudo sit, & à progenitoribus tradita, ut honorent bonos viros, ac qui populo nostro patroni fuerunt, dignis honoribus: placuit, [dicimus] quod & felix faustumque sit, ac saluti populo Agragentinorum, ut habeatur Proxenus & Benefactor Demetrius F. Diodoti Syracusius. atque ut cunctis manifestum sit, quod populus Agragentinus norit reddere gratias pro merito illorum, qui ipsi benefacere annisi sunt; placuit, ut istud Decretum incidatur duabus laminis æreis; unumque earum exponatur in Curia, alterum vero tradatur Dometrio F. Diodoti Syracusio, in Memoriam ipsius erga populum benevolentiæ; utque dispensatores expensas faciant ad illa quæ suprascripta sunt, prout necesse fuerit: reddantque summam per Apologos (seu Rationarios.

Unanimi consensu omnes Synedri hæc decreverunt.

☞ Considerandа inter alia, hic sunt χαλκώματα, quæ eo sensu non facile alibi occurrunt: at quorum insigne exemplum habemus (rei ipsius nempe, non vocabuli) apud Suetonium in Vespasiano (cap. 8.) *Ipse restitutionem Capitolii aggressus, ruderibus purgandis manus primus admovit, ac suo collo quædam extulit: ærearumque tabularum tria millia, quæ simul*

mul conflagraverant, restituenda suscepit: undique investigatis exemplaribus, instrumentum Imperii pulcherrimum ac vetustissimum confecit: quo continebantur pæne ab exordio urbis senatusconsulta, plebiscita de societate, & fœdere, ac PRIVILEGIO CUICUNQUE CONGESSIS. Ubi notanda sunt illa postrema, *ac Privilegio:* quæ sane ab hac nostra inscriptione abludere non videntur: tum quod & *undique investigarit exemplaria;* quod indicat, uti judico, etiam hîc Romæ illis, quibus Privilegia concessa fuerant, exemplaria, quæ sibi privatim conservarent, fuisse concessa.

Huc maxime facit illud Decretum quod Regii inventum, ita apud Gruterum pag. 1101 n°. 1 exhibetur.

IMP. CAES. M. AURELIO
ANTONINO. AVG. PIO
FELICE. VI. M. PETRONIO SEPTIMI
ANO COS
X. KAL. APRIL. IN. TEMPLO COLLEGII FABRVM ET CENTONARIORVM REGIENSIVM
QUOD REFERENTIB.P.SAENIO.MARCELLINO.
ET. C. AUFIDIO DIALOGO. QVÆSTORIB. V.F
IV. SILIVM. IVLIANUM. VIRVM. ET VITA.
ET. MODESTIA. ET
INGENITA. VERECUNDIA. ORNATUM. ET
LIBERALEM. O
PORTERE. COLLEGI. NOSTRI. PATRONVM.
COOPTARI. UT

SIT. CETERIS. EXEMPLO. IVDICI. NOSTRI. TESTIMONIVM
Q. F. P. D. E. R. I. C

SALVBRI. CONSILIO. TAM. HONESTA. RELATIONE. A. QVÆ
STORIBUS. ET. MAGISTRIS. COLLEGI. NOSTRI. FACTAM. ET
SINGULI. ET. VNIVERSI. SENTIMUS. ET. IDEO. EXCVSANDAM
POTIVS. HONESTO. VIRO. IVLIANO. HVIVS: TARDÆ. COGI
TATIONIS. NOSTRÆ. NECESSITAT. PETENDUMQVE. AB. EO
LIBENTER. SVSCIPIAT. COLLEGI. NOSTRI. PATRONAL. HONO
REM. TABVLAMQVE ÆREAM. CVM. INSCRIPTIONE. HVIVS
DECRE. N. DOMO. EIVS. PONI. CENSVERUNT

Quin & *Argenteas* sic positas fuisse aliquando, nos docet illa, quæ pag. cx. n°. 3. habetur, Deæ Aventiæ posita, hoc modo:

DEÆ.

DEÆ. AVEN
T. TERTIVS
SEVERVS
CVR. COLON
IDEMQ. ALL
CVI INCOLÆ
AVENTICENS
PRIM. OMNIVM
OB. EIVS. ERGA
SE. MERITA
TABVLAM. ARG
P.::: L. POSVAR
DONVM. D. S. P
EX.H-S. N.CC. L.D.XL

Neque minus huc facit inscriptio illa quæ à Melitensibus huius ejusdem *Demetrii* honori ac meritis dedicata fuit hoc modo: pag. cccc. reperiunda:

ΥΠΕΡ ΠΡΟΞΕ
ΕΡΓΕΣΙΑΣ
ΔΙΟΔΟΤΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΕΓ
ΤΟΥ

ΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥ
ΔΗΜΗΤΡΙΩΙ
ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΙ
ΓΟΝΟΙΣ ΑΥ

ΕΠΙ ΙΕΡΟΘΥΤΟΥ ΙΚΕΤΑ ΙΚΕΤΟΥ ΑΡΧΟΝ
ΤΩΝ ΔΕ ΗΡΕΟΥ ΚΑΙ ΚΗΙΗΤΟΣ ...

ΕΔΟ-

ΕΔΟΞΕ. ΤΗΙ ΣΥΝΚΛΗΤΩΙ ΚΑΙ ΤΩΙ ΔΗΜΩΙ
ΤΩΝ ΜΕΛΙΤΑΙΩΝ ΕΠΕΙ ΔΗΜΗ
ΤΡΙΟΣ ΔΙΟΔΟΤΟΥ ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΣ ΔΙ
ΑΠΑΝΤΟΣ ΕΥΝΟΥΣ ΥΠΑΡΧΩΝ
ΤΟΙΣ ΔΕ ΔΗΜΟΣΙΟΙΣ ΗΜΩΝ ΠΡΑΓ
ΜΑΣΙΝ ΚΑΙ ΕΝΙ ΕΚΑΣΤΩΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙ
ΤΩΝ ΠΑΡΑΙΤΙΟΣ ΑΓΑΘΟΥ ΠΟΛΛΑΚΙ
ΓΕΓΕΝΗΤΑΙ

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ ΔΕΔΟΧΘΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ
ΔΙΟΔΟΤΟΥ ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΝ ΠΡΟΞΕ
ΝΟΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΤΟΥ ΔΗ
ΜΟΥ ΤΩΝ ΜΕΛΙΤΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΓ
ΓΟΝΟΥΣ ΑΥΤΟΥ ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΕΝ
ΚΑΙ ΕΥΝΟΙΑΣ ΗΣ ΕΧΩΝ ΔΙΑΤΕΛΕΙ ΕΙΣ
ΤΟΝ ΗΜΕΤΕΡΟΝ ΔΗΜΟΝ ΤΗΝ ΔΕ
ΠΡΟΞΕΝΙΑΝ ΤΑΥΤΗΝ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ
ΕΙΣ ΧΑΛΚΩΜΑΤΑ ΔΥΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΝ ΔΟΥ
ΝΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΩΙ ΔΙΟΔΟΤΟΥ ΣΤΡΑ
ΚΟΣΙΩΙ.

Super hospitali amicitia acquisita, & ob benefacta Demetrio f. Diodoti Syracusio, & posteris ipsius; sub Hierothyta Hiceta Hicetæ filio, & Archontibus

Ereo & Cetete:

Placuit senatui & populo Melitensium, ut, quoniam Demetrius Diodoti f. Syracusius per omnia benevolus existens

ſtens noſtræ reipublicæ, etiam in Curia ſingulos civium noſtrorum, ſæpius ut illis bene eſſet cauſa extitit, (Ideo) Quod felix fauſtumque ſit placuit, ut Demetrius Dicdoti F. Syracuſius, hoſpitali Amicitia colatur, ac pro Benefactore populi Melitenſium habeatur, cum ipſe tum & poſteri ipſius, virtutem ac benevolentiam, quam exercet erga populum noſtrum: illamque hoſpitalem amicitiam inſcribi duabus laminis æreis; unámque ipſarum tradere Demetrii F. Diodoti Syracuſio.

Hæc itaque fuere Græcorum, etiam Latinis in uſu, **χαλκώματα**: quorum mentio apud veteres æque fere rara, atque illi **πλαμῶνες**, quibus & quandoque Decreta publica inſcripta, in perpetuam memoriam, templis incluſa, ſervabantur; quoſque reperimus in iſta Inſcriptione quam ex Georgio Douza (qui eam ex Græcia reportavit) pag. 419. n°. 2. repræſentat J. Gruterus; in quâque, poſt alia, habemus:

ΤΟΝ ΔΕ ΙΕΡΟΠΟΙΟΝ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΤΟ ΨΗΦΙϹΜΑ ΤΟΥΤΟ ΕΙϹ ΤΕΛΑΜΩΝΑ ΚΑΙ ΘΕΙΝΑΙ ΕΙϹ ΤΟ ΙΕΡΟΝ

De quibus *Telamonibus*, ſeu *faſciis*, plura dicere ſuperſedeo; quum iſti **πλαμῶνες**, qui literis inſcripti, ſicque baculis circumvoluti, pro notis incognitis (quas hodie Cifras vocant) tranſmitterentur; ut illi, quibus ejuſdem craſſitiei baculus, ſeu **σκυτάλη** eſſet, inde ſcripturam veram elicere valerent [ac de quibus H. Stephanus, ex Plutarcho, Gellio, aliiſque conſulendus eſt] huc non faciant: non magis, certe, quam iſta **χαλκώματα**, quæ pro *vaſibus* & Polluci, lib 10. c 44. & Athenæo lib. 6. veniunt; aut pro *Navium roſtris* apud Plutarchum.

Verum enim vero, ut non caudam ſolam, ſed & ipſum caput, ac corpus hujus Inſcriptionis, quidve in illis notandum nunc

venit, consideremus, occurrit primum ΙΕΡΟΘΥΤΑΣ, sive ἱεροθύτης: de quo ut breviter aliquid dicam, videtur is fuisse non simplex *Sacerdos*, verum ejusmodi ἱερεὺς, quales ubi de ἀρχιερεῦσι loquebar, mihi inter ἐπωνύμους censebantur; quique adeo revera ἀρχιερεῖς erant, cæterosve omnes ἱερέας, munere & dignitate, præcedebant; atque a quibus etiam annus signabatur.

Unde & quod sequatur, ΠΑΡΑΠΡΟΣΤΑ ΤΑΣ ΒΟΥΛΑΣ indicare videtur, illum fuisse non tantum ἀρχιερέα, sed & *Senatus præsidem*. Sicut idem nomen ac munus occurrit in mox sequenti Melitensium marmore: nisi quod ibi post ἱεροθύταν non sequatur γραμματεὺς, seu *Scriba*, verum duo simul *Archontes* ἐπώνυμοι, publicis sic Actibus, una cum *Hierothyta* præscripti.

Accurrunt itaque secundò hæc ΠΑΡΑΠΡΟΣΤΑ ΤΑΣ ΒΟΥΛΑΣ. Ubi mihi sane, an ΠΑΡΑΠΡΟΣΤΑΣΑΣ (mutato Τ in Σ) ΒΟΥΛΑΣ, ita conjunctim in priore voce, an vero ΠΑΡΑΠΡΟΣΤΑΤΑ ΤΑΣ ΒΟΥΛΑΣ, legendum sit, ipsoque ita in marmore sculptum fuerit, incertum est: licet ultimam ego lectionem præferrem: ac quidem inde, quod sequatur, ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑΣ ΤΑΣ ΦΙΛΑΣ (pro ΦΥΛΑΣ) ΤΩΝ ΤΑΛΕΩΝ, προεδρεύσης nempe eo sensu, quo πρυτανεύσης apud Athenienses.

Sequitur tertiò ΠΡΟΑΓΟΡΕΥΟΝΤΟΣ ΔΙΟΚΛΕΟΣ, &c. pro quibus Athenienses dicere solebant εἶπε τὴν γνώμην, vel simpliciter εἶπεν, seu εἶπεν ὁ δεῖνα, vel ἔδοξεν τοῦ δεῖνα, *dixit sententiam*, *suffragium tulit*, aut, *ita visum fuit*; vel denique *proponente* [sententiam] *hoc* aut *illo*. Sicut & apud Reinesium, simili in casu habemus, (Classe VII. n°. 23. in Deliorum Decretis, ΕΔΟΞΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗΙ ΚΑΙ ΤΩ ΔΗΜΩ ΤΙΜΟΚΛΗΣ ΤΕΛΕΣΙΠΠΟΥ ΕΙΠΕ. & n°. 25. ejusdem Classis, ΤΛΕΠΟΛΕΜΟΣ ΑΜΝΟΥ ΕΠΕΨΗΦΙΣΕΝ.

Nunc sequitur quartò ΑΛΙΑΣΜΑ, *Decretum* scilicet. Ita enim

enim cum ex Hesychio, tum ex hac ipsa inscriptione elucescit: sequitur namque ΕΔΟΞΕ ΤΑΙ ΑΛΙΑΙ (quamvis male apud Gruterum legatur ΤΑΙΑΛΙΑΙ) quomodo & apud Hesychium legi debet, ubi habet, Ἀλιαίαν, ἐκκλησίαν Ταραντῖνοι; atque adeo Ἁλίαν, ἐκκλησίαν Ταραντῖνοι. Confundit nempe Hesychius (nisi aliter ipse scripserit) ἁλίαν cum ἡλιαίᾳ Atheniensium, magnoque ipsorum, ac *Subdiali* judicio. quod præter alios nos docet, ad *Nubes*, Scholiastes Aristophanis, dum ait: Ἡλιαία τὸ δικαστήριον, διὰ τὸ ὑπαίθριον εἶναι, καὶ τῷ ἡλίῳ βάλλεσθαι. [qualia judicia subdialia etiam in *foro Romano* exercebantur] unde & ipse Aristophanes, in Vespis, ἡλιάζειν πρὸς ἥλιον. Ast hæc Ἁλία a verbo ἁλίζεσθαι, *coire*, seu *congregari* deducenda est; unde quoque ἀλέες & ἅλες *frequentes*, *conferti*. Nec constat istas cum *Tarentinorum*, aut *Agrigentinorum*, aut etiam Persarum de quibus Herodotus: ἁλίην ἐποιήσατο Περσέων, ad ejusmodi subdialia judicia esse retrahenda. Ut tamen apud Hesychium habemus: Ἡλιαία τὸ δικαστήριον, διαφέρει ἢ ἐκκλησία καὶ βουλὴ καὶ ἡλιαία; unde & Lucianus, in Timone, Ἐπὶ τούτοις ἅπασι δεδόχθαι τῇ βουλῇ, καὶ τῷ δήμῳ, καὶ τῇ ἡλιαίᾳ κατὰ φυλάς, &c. ita & hîc ΕΔΟΞΕ ΤΑΙ ΑΛΙΑΙ ΚΑΙ ΤΩ ΣΥΝΚΛΗΤΩΡΙ: quæ in Melitensium Decreto, jam mox quoque adducendo, exprimitur per hæc, ΕΔΟΞΕ ΤΗΙ ΣΥΝΚΛΗΤΩΙ ΚΑΙ ΤΩΙ ΔΗΜΩΙ ΤΩΝ ΜΕΛΙΤΑΙΩΝ.

Porrò in illis, quæ sub finem inscriptionis ita habentur, ΤΟΥΣ ΔΕ ΤΑΜΙΑΣ ΕΞΟΔΙΑ ΑΙ, supplenda, adeoque emendanda est ultima vox, ex qua τὸ Σ excidit, ΕΞΟΔΙΑΣΑΙ; ut facile quis videre potest, qui observaverit verbum istud ἐξοδιάζω eo sensu bis occurrere cap. 12. *libri Regum*, apud vulgo ita dictos LXX. Interpretes.

Fateor equidem priori in loco (i. e. versu undecimo) in contextu editionis Wechelianæ, occurrere, καὶ ἐξέδωκαν τοῖς τέκτοσι τῶν ξύλων, &c. dum inter varias lectiones in paginæ cal-

ce subjectas habetur: Aliàs καὶ ἐξωδίαζον αὐτῷ: sed versu 12. sine ulla variatione, quod sciam, in cunctis editionibus legitur: Εἰς πάντα ὅσα ἐξωδιάσθη ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ κραταιῶσαι. *In omnia quæ expendebantur in domum ad fulciendum*: ubi Hebræa verba habent: ולכל אשר יצא על הבית לחזקה Clare autem in linea penultima istud ἐξοδίασαι explicatur per hæc verba: ΚΑΙ ΦΕΡΕΙΝ ΤΑΝ ΕΞΟΔΟΝ ΔΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΛΟΓΩΝ, *reddantque summam per Apologos, seu Rationarios.*

Dialectus denique hic quoque *Agrigentinorum* notari potest, quâ, ex. gr. γεγονεῖν pro γεγονέναι, ἀναθέμειν pro ἀνατεθεῖναι, ἀποδόμειν pro ἀποδίδοναι, &c. ponuntur: sicut et κα χρεία pro χρεία, nisi illud κα pro πως, aut τι, aut simili particula sit capienda: ut in isto marmore, quod a Reinesio, Classe VII. nº. 27. exhibetur; ubi inter alia habemus, exempli causa, ΠΡΕΙΓΗΙΑ ΔΕ ΩΝ ΚΑ ΧΡΕΙΑΝ ΕΧΗΙ: ac post ΚΑΙ ΠΡΟΑΠΑΓΓΕΛΛΟΝΤΩΝ ΑΛΛΑΛΟΙΣ ΠΡΟ ΑΜΕΡΑΝ ΔΕΚΑ Η ΚΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΕΝ ΟΠΟΙΟΙ ΔΕ ΚΑ ΜΗ ΑΝΑΓΝΩΝΤΙ. . . . . Item ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΔΙΚΗΜΑ Ο ΚΑ ΤΙΣ ΑΔΙΚΗΣΗΙ ΚΑΙ ΚΑΙ ΑΙ ΚΑ ΝΚΑΣΘΗΙ, &c.

Particula ergo est, quam, ut in Cretensium lingua frequens videtur, ita & hîc apud Agrigentinos reperimus.

Tandem habemus & hîc ΕΣ ΤΑΣ ΔΙΜΗΝΟΥ ΚΑΡΝΕΙΟΥ (supple ΗΜΕΡΑΣ. De quo *Carneo mense* hæc, ad Thucididem, Scholiastes habet; nempe ad librum Quintum: οὕτω καὶ τοὺς ὁ Μαῖος καλεῖται. . . . . ὃς καὶ ὑπὸ τῶν Συρακουσίων οὕτως ὀνομάζεται, καὶ τὰ ἱερὰ Κάρνεια. Ipse autem Thucidides: Καὶ τοῖς συμμάχοις περιήγγειλαν μετὰ τὸν μέλλοντα (Καρνεῖος δ' ἦν) ἱερομηνία Δωριεῦσι, παρασκευάζεσθαι, ὡς στρατευσομένους. Dorica autem lingua usos fuisse cum Cretenses, tum Siculos, quamvis multum dialecto discrepantes, eruditis non ignotum est.

In-

Interim vexat aliquantulum iſtud ΔΙΜΗΝΟΥ junctum illi ΚΑΡΝΕΙΟΥ. Scimus equidem quid illud δίμηνος, τρίμηνος, &c. ſignificent. Eſt hic mihi ille δίμηνος, καρνεῖος menſis pro ἐμβολίμῳ menſe, ac forſan ſecundo, venit; ſicut apud Athenienſes (ut ſupra pag. vidimus) ποσιδεὼν πρότερος ac δεύτερος (quando annus ἐμβολιμαῖος eſſet) obtinebat. Quod tamen ſolummodo pro conjectura vendito.

Quod vero poſtremò attinet illa, ΕΙΜΕΝ (ſive εἶναι) ΠΡΟΞΕΝΟΝ, notandum eſt vocem πρόξενος primò quidem denotare Hominem qui *Peregrinos hoſpitio excipit*. Sic namque vocatur, teſte Euſtathio ὁ ὑπὸ τῆς πόλεως ἠξιωμένος ἐν τῇ σφετέρᾳ περιέπεσθαι ξένων atque iterum, Πρόξενοι ὅλης πόλεως ξένοι, παρ' οἷς αἱ πρέσβεις καλοῦνται, καὶ αὐτοὶ πρεσβείας προσάγουσι πρὸς τὸν δῆμον. Heſychius vero habet: Πρόξενοι οἱ προεστῶτες καὶ ξενίας ἐπιμελούμενοι, ἤγουν τοὺς ξένους ὑποδεχόμενοι. Item: Πρόξενος, ὁ ἐν τῇ ἑαυτοῦ ξενίᾳ προϊστάμενος. Sic denique Thucidides libro 8. eodem ſenſu: Καὶ Θουκυδίδου τοῦ Φαρσαλίου τοῦ προξένου τῆς πόλεως παρόντος, καὶ προθύμως ἐμποδὼν τε ἑκάστοις γιγνομένου καὶ ἐπιβοωμένου, μὴ ἐφεδρευόντων ἐγγὺς τῶν πολεμίων, ἀπολέσαι τὴν πατρίδα. *Cum etiam Thucidides Pharſalius hoſpes publicus, qui tunc aderat & officioſe ſingulos impediret, & exclamaret, ne hoſtibus inſidiantibus, patriam perderent.*

Sed alio ſenſu venit, apud eundem libro tertio ubi habet: Καὶ αὐτῶν Μυτιληναίων ἰδίᾳ ἄνδρες κατὰ στάσιν πρόξενοι Ἀθηναίων μηνυταὶ γίγνονται τοῖς Ἀθηναίοις, ὅτι ξυνοικίζουσι τὴν Λέσβον ἐς τὴν Μυτιλήνην βίᾳ. *Quinetiam quidam ex Mitylenæis homines privati, quibus propter factionem publicum erat cum Athenienſibus hoſpitium, Athenienſibus indicarunt, omnes Leſbios Mitylenen per vim commigrare cogi.*

Nempe προξενία, ſeu Hoſpitalis Amicitia hiſce Mitylenæis cum Athenienſibus intercedebat. Hincque de Alcibiade Plutarchus: πρόξενος ὢν γὰρ ἦν Ἀλκιβιάδης τῶν Λακεδαιμονίων. Atque huc reſpicit illud, ΤΩΝ ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ ΕΙΜΙΕΝ ΠΡΟΞΕ-

ΝΟΝ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΝ. Ut hoſpitali jure & amicitia, inter Agrigentinos frueretur, ipſorumque benefactor haberetur, ſive iſto titulo apud ipſos gauderet.

Quibus illuſtrandis apprime faciunt hæc Luciani verba, ipſo initio Phalaridis ſecundi; ubi Sacerdos Delphicus hunc in modum loquitur: Οὔτε Ἀκραγαντίνων, ὦ ἄνδρες Δελφοὶ, πρόξενος ὢν, οὔτε ἰδιόξενος Φαλάριδος, οὔτε ἄλλην ἔχων πρὸς αὐτὸν ἢ εὐνοίας ἰδίαν αἰτίαν ἢ μελλούσης φιλίας ἐλπίδα. *Ego, ô Delphi, cum neque hoſpitii jus publicum apud Agrigentinos, neque privatum apud Phalaridem obtinuerim hactenus; neque ulla alia mihi privata benevolentiæ cauſa erga ipſum fuerit, aut ſpes futuræ amicitiæ.* Ubi & ſimul habemus ἰδιοξενίαν, ſive ἰδιόξενον; qui Heſychio ἴδιος φίλος eſt, ſicut & Ἰδιόξενοι, οἱ κατ' ἰδίαν ξένοι τινῶν ἢ πόλεως, ἢ διὰ πατέρων ὄντες ξένοι.

Contrà vero Polydamas, apud Xenophontem, Hellenic. lib. 6. ſub initium: Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, πρόξενος ὑμῶν ὢν καὶ εὐεργέτης ἐκ πάντων ὧν μεμνήμεθα προγόνων. *Equidem, Lacedæmonii, quum hoſpes ſim veſtræ civitatis, & benefactor (ſucceſſive) inde uſque ab omnibus Majoribus, quatenus ipſorum memoria exſtat.* Ubi videmus iſtam προξενίαν, in poſteris ſic quandoque hæreditariam fuiſſe, ac ſucceſſive continuatam: nec ſemper cum primi Proxeni vita fuiſſe finitam.

Cæterum & apud alios ejuſmodi προξενίας obtinuiſſe videmus; ut ex Deliorum Decretis conſpicimus: tum etiam, quænam ac qualia privilegia, atque immunitates quaſnam, hi πρόξενοι obtinuerint. Oſtendit id namque hæc ſequens inſcriptio, quæ apud Doctiſſ. Reineſium Claſſe VII. nº. 23. tum & inter Oxonienſia marmora (in Appendice) exhibetur:

ΕΔΩ-

ΕΔΟΞΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ ΤΩΙ ΔΗ
ΜΩΙ ΤΙΜΩΚΛΕΙΔΗΣ ΤΕΛΕΣΙΠΠΟΥ ΕΙΠΕΝ
ΕΠΕΙΔΗ ΚΛΕΙΝΟΔΗΜΟΣ ΛΗΒΟΤΟΥ ΣΙ
ΦΝΙΟΣ ΑΝΗΡ ΑΓΑΘΟΣ ΩΝ ΔΙΑΤΕΛΕΙ ΠΕΡΙ
ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΤΩΝ ΔΗΛΙΩΝ
ΚΑΙ ΧΡΕΙΑΣ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗΙ ΤΗΙ
ΠΟΛΕΙ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙ ΤΟΙΣ ΕΝΤΥΓΧΑΝΟΥΣΙΝ
ΑΥΤΩΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΕΣ Ο ΑΝ ΕΙΣ ΑΥ
ΤΟΝ ΠΑΡΑΚΑΛΗ ΠΕΡΙ ΔΗμΟΥ *Ιις* ΔΕΔΟ
ΧΘΑΙ ΤΗΙ ΒΟΥΛΗΙ ΚΑΙ ΤΩΙ ΔΗΜΩΙ ΕΠΑΙΝΕ
ΣΑΙ ΚΛΕΙΝΟΔΗΜΟΝ ΛΙΒΩΤΟΥ ΣΙΦΝΙΟΝ
ΕΠΙ ΤΗΙ ΑΙΡΕΣΕΙ ΗΝ ΕΧΩΝ ΔΙΑΤΕΛΕΙ ΠΕΡΙ
ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΤΟΝ ΔΗΛΙ
ΩΝ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΞΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΥ
ΕΡΓΕΤΗΝ ΤΟΥ ΤΕ ΙΕΡΟΥ ΚΑΙ ΔΗΛΙΩΝ ΚΑΙ
ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΓΓΕΝΟΥΣ ΕΙΝΑΙ Δἰ ΑΥ
ΤΟΙΣ ΕΝ ΔΗΛΩΙ ΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ ΕΓΚΤΗ
ΣΙΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΠΡΩΤΟΙΣ ΜΕΤΑ ΤΑ ΙΕΡΑ
ΥΠΑΡΧΕΙΝ ΔΕ ΟΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ
ΠΑΝΤΑ ΟΣΑ ΔΕΔΟΤΑΙ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ
ΠΡΟΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ ΤΟΥ ΤΕ
ΙΕΡΟΥ ΚΑΙ ΔΗΛΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΤΟΔΕ
ΤΑ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΝ ΜΕΝ ΒΟΥΛΗΝ ΕΙΣ ΤΟ
ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥΣ ΔΕ ΙΕΡΟΠΟΙΟΥΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΕΙΣ ΣΤΗΛΗΝ ΛΙΘΙΝΗΝ: ΑΠΟΛΛΟ
ΔΩΡΟΣ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ ΕΠΕΨΗΦΙΣΕΝ

Pla-

Placuit Senatui & Populo: Timoclides Telesippi filius relationem fecit. Quandoquidem Clinodemus Leboti filius, Siphnius perseverat se virum bonum præstare erga Templum & Populum Deliacum, & necessaria suppeditat publicè civitati, & privatim istis civibus qui ipsum adeunt, & circa illa ob quæ opem ipsius imploret aliquis ex populo Deliaco: Placuit [dicimus,] Senatui & Populo honorare Clinodemum Leboti F. Siphnium, ob institutum in quo indesinenter perseverat erga Templum & Populum Deliacum; & agnosci illum Hospitem publicum ac Benefactorem Templi & Deliorum, tum ipsum, tum & posteros ejus: utque sit ipsis in Delo & prædii & domicilii possessio, sicut & ingressus in Senatum, & Populi concilium, primis (ante alios) *post sacra peracta: sintque porro eis etiam cætera omnia, quæ dari solent aliis hospitibus publicis, ac Templi Deliorumque benefactoribus: Atque ut* (denique) *hoc Decretum ponat Senatus in Curia, sacerdotes in Templo, perscriptum in columella lapidea.*

Apollodorus Mantithei filius collegit suffragia.

In hac inscriptione reperimus πρόξενον, 'Ευεργέτην &c. At præter ista etiam alia addita, talibusque a republica, seu civitate, hac vel illa, benemeritis tributa videmus; sicut & hic additur: ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ ΠΑΝΤΑ ΟΣΑ ΔΕΔΟΤΑΙ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΠΡΟΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ: vel ut illa quæ Classis ejusdem n°. vigesima quinta est: ΥΠΑΡΧΕΙΝ ΔΕ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ ΟΣΑ, &c.

Ut autem in illa, quæ n°. 24. est, plura adjunguntur, nempe, ΕΙΝΑΙ ΔΕ ΑΥΤΩΙ ΑΤΕΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΝ ΚΑΙ ΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ ΕΓΚΤΗΣΙΝ (præter ista quæ in modo allata

lata adduntur, sc. ΚΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ, &c. & tamen eadem hæc, ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ, &c. subjunguntur: ita adhuc plura talibus concessa videmus privilegia, in ea, cujus partem jam pag. 445. attuleram: sed modo pag. 775. integram adduxi. Ad quam quoque me rursus convertam perpendamque quid ipsi ulterius illustrandæ a me dici queat, post pauca adhuc super illa, quæ Reinesio Classe VII. n°. 24 habetur, subjungenda.

Nempe in ista deficiunt sequentia verba, quæ tamen in eadem inscr. inter marmora Oxoniensia (ibique in Appendice n°.) post ista verba, ΠΡΩΤΟΙΣ ΜΕΤΑ ΤΑ ΙΕΡΑ, &c. comparent; nempe hæc, ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΙΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΓΩΣΙ. Hæc, dico, in ista Reinesiana, quæ alias magis integra est illâ, quæ inter Oxoniensia exhibetur; (sive id ex ἀβλεψίᾳ inter exscribendum, sive aliter ipsi acciderit) notabili sane errore omittuntur. quum προεδρίαν illam, seu *jus ante alios considendi* in Theatris, vel Agonibus publicis, talibus Ἐυεργέταις tributum clare ostendant. Sicut idem etiam firmatur per illud Byzantiorum Decretum, apud Demosthenem de *Corona*. Quod ut supra jam pro parte adduxi ita nunc mihi integrum (prout ibi habetur) afferendum videtur; cum ut ulterius a me illustretur, tum ut simul aliquantulum emendetur: quod in illud vitia irrepserint, quæ id admodum obscurant. Ita autem habetur editio Græca Parisiensis Benenati, quæ anno Dni. 1570 impressa fuit:

Ψήφισμα Βυζαντίων.

Ἐπὶ ἱερομνάμονος Βοσπορίχω, δαμάγητος ἐν ταλίᾳ ἔλεξεν, ἐκ τᾶς βωλᾶς λαβὼν ῥήτραν· ἐπειδὴ ὁ δᾶμος ὁ ἀθηναίων, ἔντι τοῖς προγινομένοις καιροῖς εὐνοέων διατελεῖ βυζαντίοις, καὶ τοῖς συμμάχοις, καὶ συγγενέσι περινθίοις, καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας χρείας παρέσχηται ἔντι τῷ παρεστακότι καιρῷ Φιλίππου τοῦ μακεδόνος ἐπιστρατεύσαντος ἐπὶ τὰν χώραν, καὶ τὰν πόλιν, ἐπ' ἀναστάσει βυζαντίων, καὶ πε-

ρινθίων, καὶ τὰν χώραν δαιόντος, καὶ δενδροκοπέοντος, βοηθήσαις πλοίοισιν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι, καὶ σίτῳ, καὶ βέλεσι καὶ ὁπλίταις, ἐξείλετο ἁμὲ ἐκ τῶν μεγάλων κινδύνων, καὶ ἀποκατέστασε τὰν πάτριον πολιτείαν, καὶ τὼς νόμως, καὶ τὼς τάφως, δεδόχθω τῷ δάμῳ τῷ βυζαντίων, καὶ περινθίων ἀθηναίοις δόμεν ἐπιγαμίαν, πολιτείαν, ἐκ τᾶς γᾶς, καὶ οἰκείαν προεδρείαν ἐν τοῖς ἀγῶσι, ποθ᾽ ὅλον ποτὶ τὰν βωλὰν, καὶ τὸν δᾶμον, περὶ τοῖς παρὰ τὰ ἱερὰ, καὶ τοῖς κατοικεῖν ἐθέλουσι τὰν πόλιν, ἀλειτουργήτοις ἦμεν πάσαν πρὸς τὰν λειτουργίαν· στᾶσαι δὲ καὶ εἰκόνας τρεῖς ἑκκαιδεκαπήχεις ἐν τῷ Βοσπορείχῳ (al. Βορείχῳ) στεφανούμενον τὸν δᾶμον τῶν ἀθηναίων ὑπὸ τῷ δάμῳ τῶν βυζαντίων καὶ περινθίων· ἀποστεῖλαι δὲ καὶ δωρεὰς ἐς τὰς ἐν τῇ ἑλλάδι πανηγύριας, ἴσθμια, καὶ νέμεα, καὶ ὀλύμπια, καὶ πύθια, καὶ ἀνακαρύξαι τῷ στεφάνῳ, ᾧ συστεφάνωται ὁ δᾶμος ὁ ἀθηναίων ὑφ᾽ ἡμῶν, ὅπως ἐπιστέωνται οἱ ἕλλανες πάντες, ἀθηναίων ἀρετὰν, καὶ τὰν βυζαντίων, καὶ περινθίων εὐχαριστίαν. Quæ vertenda exiſtimo, ob rationes adhuc infra reddendas, hoc modo: *Decretum Byzantiorum. Pontifice Bosporicho Damagetus in populari conſeſſu, (ſeu Concilio) a ſenatu acceptâ Decreti formula, dixit: Quoniam populus Athenienſis cum ſuperioribus temporibus bene cupere Byzantiis, & ſociis cognatiſque Perinthiis non deſtitit, & multa magnaque officia præſtitit; tum hoc tempore Philippo noſtrum agrum & urbem hoſtiliter aggreſſo, ad excidium Byzantiorum & Perinthiorum; agrumque incendiis & ſuccisis arboribus devaſtante, opem tulit navibus centum & viginti; frumento, telis & militibus; noſque è magnis Periculis eripuit, & patriam Rempublicam reſtituit, legeſque & monumenta majorum: placere [dixit] populo Byzantiorum & Perinthiorum, dari Athenienſibus, jus Civitatis, terrarum ac domicilii poſſeſſionem, principem locum in Agonibus, ſeu Ludis Publicis; acceſſum ſive introitum in ſenatum, & populi concilium, juxta ſacerdotes; & in urbe habitare volentibus immunitatem omnium onerum civilium; erigendas autem eſſe ſtatuas in Boſporo tres nume-*

ro

ro sedecim cubitorum magnitudine singulas (indicia) populi Atheniensis coronati a populo Byzantiorum & Perinthiorum: mittenda etiam esse munera in celebres, ac solennes conventus (nempe) Isthmia, Nemea, Olympia, & Pythia, & proclamandam coronam, qua donatus est populus Atheniensis a nobis: ut norint Græci omnes & Atheniensium virtutem, & Byzantiorum ac Perinthiorum gratum animum.

Circa verba hujus Decreti notari primò potest, pro ἐν παλίᾳ (Quod Wolfius legit ἐν Τεαλίᾳ, ac vertit, *in Tealia*, quasi locus quidam esset, non confessus, ita appellatus) legendum omninò existimo ἐν τᾷ ἁλίᾳ, vel, τῇ ἁλίᾳ. De qua ἁλίᾳ, quæ apud Agrigentinos *Ecclesia* erat, seu publicus populi conventus, jam supra locutus sum. Secundò pro, ἐκ τᾶς γᾶς, καὶ οἰκέιαν προεδρίαν, &c. legendum esse, ἔκπασιν γᾶς καὶ οἰκίας, προεδρίαν, &c. Sic namque (præterquam quod ex impressa huic editioni non satis commoda lectio exsculpatur) & in illa, quæ Reinesio, in Classe VII. n°. 24. venit, habemus etiam, πατριαν, ἐ γῆς καὶ οἰκίας ἔγκτησιν; pro quo habet illa modò ex Grutero allata, ἐ[γ]γείων ἔγκτησιν quod plane idem est. Unde & Suidas: Ἔγγειον, ac porrò (ex quonam scriptore mihi ignotum est) ὁ δὲ κατεκληρούχει τὴν χώραν, διδοὺς ἑκάστῳ ταλαντιαῖον κλῆρον, ὅπως ὑπολαμβάνων σῆναι τὰ κατὰ τὴν πόλιν προσδεηθέντων τῶν ἀνθρώπων ταῖς ἐγγείαις κτήσεσι.

Wolfius tamen legit κτᾶσιν γᾶς: at melius in margine Græcæ editionis Parisiensis habetur ἔγκτασιν.

Quod autem attinet illa verba, quæ sequuntur post, προεδρίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι, nempe hæc παθ' ὅλον ποτὶ τὰν βώλαν, καὶ τὸν δᾶμον, περὶ τοῖς πρῶτοι τὰ ἱερά, totum illum locum corruptum censeo. Corrigit illum quidem Latinus interpres, ac textum ita mutat, ut loco παθ' ὅλον legat, ποτὶ, τὸν Θόλον, ac vertit, *apud Tholum*. An autem tale quid in ullo codice M. S. repererit valde dubito. Certò mihi Prytanes ob oculos habuisse videtur, quia in *Tholo* (ut pag. 211 ostendi)

 Pry-

Prytanes convivabantur. Sed talem, aut fere ſimilem *Tholum* & apud *Byzantios* vel *Perinthios* locum habuiſſe minime conſtat, aut mihi credibile eſt. Melius certe ac recte quidem, legit pro, περὶ τοῖς παρὰ τὰ ἱερά, hoc modo, παρὰ τοῖς περὶ τὰ ἱερά, vertitque *juxta Sacerdotes*. Quare totus locus ita reſtituendus eſt: προεδρίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι, πρόσοδον ποτὶ τὰν βωλὰν, καὶ τὸν δᾶμον, παρὰ τοῖς περὶ τὰ ἱερά, &c. Πρόσοδον nempe repoſui pro παθ' ὅλον; quod hîc ſane nullum commodum ſenſum exhibet: quum contrà πρόσοδον habeamus in illa inſcriptione, quam jam ſupra ex Claſſe VII. Reineſii, n°. 23. attuli, tum & in iſta, quæ ipſam n°. 24. ſequitur: ΚΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ & in ea quam ex Gruteri pag. 319. modo exhibui, ΕΦΟΔΟΝ ΕΠΙ ΤΗΝ ΒΟΛΗΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ. Quæ clare evincunt, & in hoc Decreto legendum eſſe πρόσοδον.

Denique in hoc Decreto habemus [ut ſimul conſideremus, quid in illo ulterius obſervandum ſit] & ἐπιγαμίαν, & πολιτείαν, & ἀλειτουργίαν, in illis verbis, καὶ τοῖς κατοικεῖν ἐθέλουσι τὰν πόλιν, ἀλειτουργήτοις ἦμεν πάσας πρὸς τὰν λειτουργίαν.

Quod igitur attinet ἐπιγαμίαν, illa *jus matrimonii* cum illis, ipſorumque concivibus a quibus id concedebatur ſignificat. Quod & quandoque ex pacto mutuum inter duas conſociatas gentes reddebatur. Sicut inde apud Xenophontem, Κυροπαιδ'. lib. 3. habemus: καὶ ἐπὶ τούτοις ἔδοσαν καὶ ἔλαβον πάντες τὰ πιστὰ, καὶ ἐλευθέρους μὲν ἀμφοτέρους ἀπ' ἀλλήλων εἶναι συνετίθεντο, ἘΠΙΓΑΜΊΑΝ δὲ, καὶ ἐπεργασίας, καὶ ἐπινομίας καὶ συμμαχίαν δὲ κοινὴν, εἴ τις ἀδικοίη ἑτέρους. *Atque his conditionibus fides ultro citroque data eſt ab univerſis, cum conveniſſent ut per utroſque libertas utriſque conſtaret: ut CONNUBIA cultus agrorum, & paſtiones utriſque communes eſſent*, &c.

Hîc namque ἐπιγαμία æque *jus matrimonii viciſſim*, ſeu permixtum (ut ſic loquar) contrahendi denotat, quam ἐπεργασία, *jus*, ac *communio culturæ*, & ἐπινομία *jus* paſcendi, in-

inter duas gentes, ac συμμαχία, sive *Auxiliaris militia.*

Πολιτείαν autem hìc denotare *jus Magistratus munera capiendi*, (quod aliàs per hæc πρόσοδον πρὸς τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον exprimitur) linguæ Græcæ, ejusque Antiquitatum gnaris (sicut & modò dicta) satis notum esse existimo.

Tandem & aliquid addendum videtur ad illa verba, καὶ τοῖς κατοικεῖν θέλουσι τὴν πόλιν, ἀλειτουργήτοις ἦμεν πᾶσαν πρὸς τὴν λειτουργίαν, quæ ad ἀτέλειαν, de qua jam supra pag. 442. &c. obiter aliquid dixi, respiciunt. De qua ἀτελείᾳ, præter illa, quæ obiter de ipsa pag. 442. &c. locutus sum, hæc insuper notanda duco.

Ἀτέλεια igitur erat 1°. bonorum, seu possessionum: atque ita Pertinax Imperator, apud Herodianum (lib 2.) ἔδωκέ τε γεωργοῦσι ἀτέλειαν πάντων εἰς δέκα ἔτη, καὶ διὰ παντὸς δεσποτείας ἀμεριμνίαν. *Immunitatem a quibuslibet oneribus, iis qui agros colerent dedit in decennium, & quandiu regnaret ipse* (nisi mavis, *per totum imperium*) *hujus rei securitatem.*

Sic quoque Xenophon Ἑλληνικῶν πρώτῳ, ait: τοῖς δὲ Συρακουσίοις καὶ Σελινουσίοις κρατίστοις γενομένοις, ἀριστεῖα ἔδωκαν, καὶ κοινῇ, καὶ ἰδίᾳ πολλοῖς, καὶ οἰκεῖν ἀτέλειαν ἔδοσαν τῷ βουλομένῳ ἀεί. Σελινουσίοις δὲ ἐπεὶ ἡ πόλις ἀπολώλει καὶ πολιτείαν ἔδοσαν. *Syracusanis, porrò & Selinuntiis permultis, qui præclare se gesserant, præmia cuique fortissimo debita publice privatimque data: concessa & immunitas perpetua, si quis esse civis cuperet. Selinuntiis etiam hoc, ut quando patriam illi amisissent, Ephesi jus civitatis haberent.*

Cum quibus verbis, καὶ οἰκεῖν ἀτέλειαν ἔδοσαν τῷ βουλομένῳ ἀεὶ, optime conveniunt illa Decreti Byzantiorum, καὶ τοῖς κατοικεῖν ἐθέλουσι τὴν πόλιν, ἀλειτουργήτοις ἦμεν πᾶσαν πρὸς τὰν λειτουργίαν.

Erat itaque, hæc ἀτέλεια immunitas τῶν τελῶν, seu *census*,

aut *onerum* (ut nos hodie loquimur) *impositorum*, circa res istas quæ talibus in usum cedere deberent: hincque circa omnia, ut jam sæpius memorata inscriptio habet, ἃ ἂν εἰσάγωσι καὶ ἐξάγωσι ἐπὶ χρήσει: vel solummodo certarum rerum; ut ex. gr. *Lignorum*; sicut id habemus apud Theophrastum, in Charact. περὶ ἀλαζονείας, his verbis: Καὶ διδομένης αὐτῷ ἐξαγωγῆς ξύλων ἀτελοῦς, εἰπεῖν, ὅτι ἀπείρηται, ὅπως μηδ' ὑφ' ἑνὸς συκοφαντηθῇ. *Se, cum esset sibi Materiæ* [lignorum] *concessa exportatio, oblato beneficio uti noluisse; ut omnes omnium calumnias effugeret.*

Aliquando vero hæc ἀτέλεια, & munera, & onera sive λειτουργίας & φόρους, simul spectabat; ut apud Herodotum στρατηΐας, καὶ φόρου & apud Demosthenem λειτουργιῶν & τριηραρχίας, tum & alias immunitates (etiam apud alios scriptores) reperimus: & hæc cuncta comprehendi videntur istis Decreti Byzantiorum verbis, ἀλειτουργήτοις ἦμεν πάσαν πρὸς τὰν λειτουργίαν; nempe istis Atheniensibus qui aut apud Byzantinos, aut apud Perinthios domicilium figere vellent.

At notabilis admodum est iste locus Aristotelis (Politic. lib. 2.) de Lacedæmoniis: βουλόμενος γὰρ ὁ νομοθέτης ὡς πλείους εἶναι τοὺς Σπαρτιάτας, προάγεται τοὺς πολίτας ὅτι πλείστους ποιεῖσθαι παῖδας. ἔστι γὰρ αὐτοῖς νόμος, τὸν μὲν γεννήσαντα τρεῖς υἱοὺς, ἄφρουρον εἶναι, τὸν δὲ τέτταρας, ἀτελῆ πάντων. *Nam quum vellet Legislator quamplurimos numero esse Spartiatas, invitavit atque illexit cives ad quam plurimos liberos procreandos. Est enim Lex apud eos, si quis treis filios procrearit, eum vacationem habere præsidii, & custodiæ urbis: si quatuor, ab omnibus muneribus publicis immunem esse.*

Sed consideret Lector an non hinc fluxerit illud *jus trium liberorum* apud Romanos. Namque Romanos olim suas (pro magna parte) *leges*, ab Athenis & aliis Græciæ urbibus petivisse satis notum est. Ac licet Dionysius Halicarnassæus sub finem libri 10 dicat: Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καιρῷ παρεγίνοντο ἀπό τε Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνίδων πολέων οἱ πρέσβεις, φέροντες τοὺς νόμους.

νόμους. *Eodem tempore reversi sunt legati cum Legibus, quas afferebant Athenis, & ex aliis Græcis urbibus, quæ* [NB] *in Italia erant:* tamen T. Livius, libro 3. ita loquitur: *Missi legati Athenas Sp. Posthumius Albus, A. Manlius, P. Sulpitius Camerinus: jussique inclutas leges Solonis describere, & aliarum Græciæ civitatum instituta, mores, juraque noscere.* Quæ Græcas urbes in ipsa Græcia, non in Italia, clare indicant. Unde ex illa ipsa Græcia hoc *jus trium liberorum* fluxisse, quin & ab ipsis Lacedæmoniis, mihi nullum fere dubium est.

Nec sane hinc abludere videtur Plutarchus; qui in Numæ vita narrat, *Spartiatem Pythagoram cum peragraret Italiam, consuetudinem habuisse cum Numa, atque in constituendo regno consiliorum ei fuisse adjutorem.* Sicut & brevi post addit, *Sabinos fuisse colonos Lacedæmoniorum.*

Tum & inter prærogativas *juris trium liberorum* erat, ut *viri excusarentur ab omnibus civilibus muneribus, quæ patrimonii non essent: atque ut qui Romæ tres liberos superstites haberent, a tutelis & curationibus liberarentur,* & cætera, quæ plura huc afferri possent.

Huic ἀτελείᾳ, ut id adhuc adjungam, connexa erant, quæ in jam sæpius nominata Gruteriana inscriptione adduntur; nempe, καὶ εἴσπλουν καὶ ἔκπλουν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης ἀσυλεὶ καὶ ἀσπονδεί: adeoque & ἀσύλεια, cujus mentio quoque in marmore illo, quod pag. 442 & 443 exhibui.

Scilicet hi, qui illâ gaudebant, quantumvis in hostico commorantes, aut habitantes, adeoque aliàs inter hostes putati, secure ac libere ab omni hostili spoliatione eorum apud quos hac ἀσυλείᾳ fruebantur, importare & exportare res suas poterant; ita ut minime ipsis necesse esset, super ista re pacisci: quod per illud ἀσπονδεί, quod adjungitur, sat clare indicatur.

Ex hisce itaque videmus, non tantummodo Templa, ac præ-

præter ista (ob ista tamen) modo partem hujus illiusve urbis, modo urbes integras [sic harum exempla, præter vulgo nota habemus, in Ἀντιοχεία πρὸς Ἵππον, Ἀντιοχεία πρὸς Σάρον, in Ἀπαμεία, in Σαμοσάτα, & in aliis, quæ inde in nummis sub M. Aurelio, Commodo aliis cusis vocantur ἱερὰ & ἄσυλοι]: sed & certos homines aliarum urbium cives; quin & totas urbes, in aliis civitatibus, quæ alias, ob Templa ἄσυλοι non essent, ἀσυλίᾳ donatos ac gavisos fuisse. Quæ ἀσύλεια eò tantum spectabat, ut a deprædationibus, ac confiscationibus æque tempore belli quàm pacis, quantumvis in hostico commorarentur, aut habitarent, liberi ac securi essent.

Majoris tamen prærogativæ erat *gaudere* πολιτείᾳ: ut ad quam (præter alia) pertinebat illa πρόσοδος εἰς τὴν βουλὴν, &c. de qua etiam supra locutus sum. Continebat nempe illa *jus Magistratus obeundi, seu gerendi:* quod Plutarchus, in Camillo, sic per ἰσοπολιτείαν exprimit: Παραιτουμένοις συνέπραξεν αὐτὸς, ἀφεθῆναί τε τὴν πόλιν αἰτίας ἁπάσης, καὶ μεταλαβεῖν ἰσοπολιτείας. *Deprecantibus adfuit ipse [Camillus] ut a crimine liberarentur, ac civitatem (seu jus civitatis) impetrarent.*

Quomodo & eadem res per τὸ συμπολιτεύειν indicatur apud Xenophontem, Hellenic. lib. quinto; ubi initio orationis a Cligene habitæ, de Olynthiis is ita loquitur: *Οὗτοι* τῶν πόλεων προσηγάγοντο, ἐστιν ὡς ἐφ' ὥστε τοῖς αὐτοῖς χρῆσθαι νόμοις, καὶ συμπολιτεύειν. Hæc equidem ita vertit Leunclavius: *Atque hi quædam oppida sibi adjunxerunt, ea conditione, ut legibus iisdem uterentur, & tanquam in eadem republica vivant.* At optime Henr. Stephanus, in Thesauro suo, ait: *Dicerem autem* συμπολιτεύειν *esse, etiam communes habere leges, seu communibus legibus uti; nisi præcederent illa verba,* τοῖς αὐτοῖς χρῆσθαι νόμοις.

Nec,

Nec certe, hîc Xenophon eandem plane rem verbis diversis exprimit: sed revera eam ipsam ἰσοπολιτείαν intelligit, quam modo ex Plutarchi Camillo adduxi.

Tandem in illa Douziana, apud Gruterum, habemus & ΔΙΚΑΣ ΠΡΟΔΙΚΟΥΣ. Apud Græcos quinam fuerint πρόδικοι, nos docent Plato, Plutarchus aliique. Fuerunt nempe *Patroni*, *Curatores*, & quandoque *Arbitri*. Unde Suidæ πρόδικος dicitur δικαστὴς ἐπὶ φίλων καὶ διαιτητής· Sicut ex Aristophane affert, Ἐγὼ ᾗ εἶπες ἠδίκησε, θέλω δίκην δοῦναι πρόδικον ἐπὶ τῶν σῶν. Sic apud Spartanos πρόδικοι erant βασιλέων ἐπίτροποι. Unde & quis cogitare posset hanc similemve προδικίαν intelligi. At cum in inscriptione pag. 442 & 443. è Whelero (& ex Sponio paulo aliter) allata, habeamus ΠΡΟΜΑΝΤΕΙΑΝ . . . . ΠΡΟΕΔΡΙΑΝ ΠΡΟΔΙΚΙΑΝ ac quidem ΕΠΙΤΙΜΑΝ vel ΕΠΙ ΤΙΜΑΝ (quasi dicas honoris causâ, sive in decus atque honorem, aut honori ejus, cui hæc tributa fuerant) conjicere aliquis facile possit, quod sicuti προμαντεία primam, ordine ac tempore, vicem in consulendo Oraculo Delphis (forsan & alibi) denotabat; & προεδρία primus ordine ac dignitate locus in Agonibus publicis; ita & δίκας προδίκους sic idem fere (scilicet primas vices ratione ordinis ac temporis) circa *lites* ac *judicia* significasse.

Verum enim vero, ne ab Antiquitatibus ad Grammaticalia sic delabi videar, manum tandem de tabula levo, atque hîc finio: plura forsan, ac meliora, daturus; (nam circa multa mihi ipsi non satisfacio) si Deus Optimus Maximus, ad id mihi vitam, & otium & animum largiatur.

ADDENDA.

Pag. 69. post verba hæc, *Indeque ridicule confictum* M. AVRELIANI. subjunge: Adde, quod *Aurelianus* (ne dicam plusquam CL annos, intercurrisse inter *Severi* mortem & initium imperii hujus *Valeriani*) post *Claudium Gothicum*, inter *Quintillum* & *Tacitum*, imperium tenuerit; neque M. AVRELIANUS appellatus fuerit, sed L. DOMITIUS AURELIANUS. sicut id marmora apud Gruterum pag. . . clare indicant; ac nomen ipsius Græce exprimitur, in nummo Græco Thesauri Brandeburgici; in quo *Vaballathus* in uno latere, ipse vero *Valerianus* in altero, cum hac inscriptione ATT. K. Λ. Δ. ΑΥΡΕΛΙΑΝΟϹ ϹΕΒ. *Imperator Lucius Domitius Aurelianus Augustus.*

Sicut autem *Taurobolium* istud factum fuit per Provinciam Narbonensem, adeoque, & procul dubio impensa publica, uti illud quod modò antecedit impensa Civitatis Lactoratensis; ita contra hoc sequens, quod nondum in publicum editum mihi benigne communicavit Clar. Adrianus Relandus nuper in Geldria Harderovicenæ Philosophiæ, nunc in Ultrajectina Orientalium Linguarum Professor.

MATRI
DEUM
TAUROBOLIUM. INDICTUM
JUSSU. IPSIUS EX. STIPE. COLLATA
CELEBRARUNT. NARBON.

Habemus itaque hîc *Taurobolium* INDICTUM proculdubio a Rectoribus Provinciæ Narbonensis; ac quidem JUSSU IPSIUS, id est, *Magnæ Deorum Matris*; sive id fuerit ex *Visu*, vel ex *Monitu* ejus, per insomnia, vel

vel aliter a Sacerdotibus ipsius aliquo prætenso jussu. Ac plura exempla sic in marmoribus occurrunt. Ita enim apud dictum Gruterum pag. 40. 6. habemus in lapide quadrato, in aræ formam reperto Rysvici, prope Hagam Comitis:

DIANÆ
JUNIANUS
AMABILIS
IIIIII VIR
AUG. C V. T. EX
JUSSU. IPSIVS

Uti quoque apud eundem pag. 57. n°. 4. in alio, atque apud Isaram fluvium (ne plura exempla ex plurimis adducam) invento:

MARTI. AUG
CONSERVATORI
CORPORIS. SUI
MERCURIALIS. AUG
N. V. EX. JUSSU
NUMINIS. IPSIUS
SIGILLUM. MARMOREUM
POSUIT

Uti vero hic ponitur JUSSU sic alibi IMPERIO. Ita

Ita namque apud Reinesium reperimus tum Classe I. n°. 110. hoc modo,

LIBERO
ET LIBERÆ
SACRUM
P. GAVIUS
ASPECTUS
VI. VIR
IMPERIO
POSUIT

Tum & Cl. I. n°. 288. hoc modo:

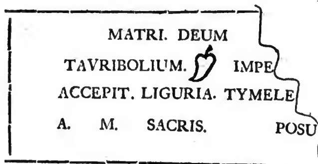
MUTILLIA
ALBANA
HOSIRI. ET
FORTUNÆ
SUPERÆ
IMPERIO
POSUIT

Hinc nempe Ovidius. . . . . *Scimus ab IMPERIO fieri nil tale Dianæ*. Pro qua Diana tamen Eruditiss. Tanaquil. Faber legi mavult Cybellæ. nec sane male; quamvis & *Diana* & *Isis* & *Cybele*, quandoque unum idemque numen sint. Sic & aliquando, MONITUS vel MONITA vel MONITU vel denique EX MONITU dicebant; ut apud Gruterum pag. LXXXII. n°. 5.

ISI-

ISIDI
· SACRUM
EX MONIT
EIUS. D. D.
L. VALERIUS
MEMOR
VI. VIR. AUG
L D. P

Ad quod, seu quale, respiciens *Monitum* Virgilius; libro IV. de Ænea, *Attonitus tanto Monitu imperioque Deorum.* Hincque lucem fœneratur fragmentum istud marmoris, cujus inscriptionem simul cum superiori Narbonensi adhuc inedito, nescius hoc jam apud Gruterum pag. XXIX. n°. 8. extare, tamen emendatius, seu curatius ac melius, excerptam transmisit, idem Clar. Vir; nempe hanc sequentem; quam propterea, licet jam pag. 70. hujus operis allatam, rursus exhibere volui.

MATRI. DEUM
TAVRIBOLIUM. IMPE
ACCEPIT. LIGURIA. TYMELE
A. M. SACRIS. POSU

Nempe in secunda linea pro IMI hæc habet IMPE.

quod, si lapis ab ista parte non mutilatus esset sine dubio legendum esset IMPERIO; forsan & IPSIUS, ut in ista quam jam supra attuli. Quamvis minime (quod & alia, cum tertia linea potissimum, tum & quarta, deesse videantur) hic indicetur, an pro semetipsa, an pro Republica, an pro salute Cæsaris, sive Augusti Augustorumve, hæc *Sacerdos Magnæ Matris* (id enim designant illa A. M. SACRIS) hoc sacrum acceperit, inscriptionemve hanc *posuerit*, seu dedicarit. Sicut nec, an *Hostiis suis*, (ut sæpius videmus additum) an sumptu publico, hoc *Taurobolium* acceperit.

Verum, ut ad ineditam nostram revertamur, *Narbonenses* isti, *jussa Matris Deorum* exsequentes, *Taurobolium* celebrarunt; ac quidem EX STIPE COLLATA: unoquoque nimirum, quem ad illud pietas, aut si mavis superstitio, aut alia quæcunque demum causa stimularet, symbolam suam, seu *stipem* conferente: nisi singulæ Civitates, vel oppida, istius provinciæ *stipem* contulerint, eo, aut simili fere modo, quo id alibi contigisse videmus, in inscriptione illa, quæ apud Gruterum pag. 162. n°. 3. habetur; quæque cum tribus aliis (aliarum credo provinciarum) in medio arcu *Pontis Trajani* posita, ex istis nobis nunc sola restat: atque ex qua videmus *Lusitanos* tam procul inde dissitos, tamen cum aliis (inter quas forsan quoque hæc Narbonensis fuit) perficiendo huic tam stupendo *Ponti*, sumptus etiam, sive impensas, *stipe collata* suppeditasse; saltem adjutasse.

Inscriptio autem illa (quæ & in Occonis Hispanicis pag. XXIV. n°. 6. comparet) hæc sequens est:

MV-

MUNICIPIA
PROVINCIÆ
LUSITANIÆ. STIPE
CONLATA. QUÆ. OPUS
PONTIS. PERFECERUNT
ICÆDITANI
LANCIENSES. OPPIDANI
TALORI
INTERAMNIENSES
COLARNI
LANCIENSES. TRASCUDANI
ARAVI
MEIDIBRIGENSES
ARABRIGENSES
BANIENSES
PESURES

Neque uſque adeo mirum nobis videri debet, Provincias ſic Reipublicæ quandoque dono gratuito (ut nunc vocamus) adjumento fuiſſe, ſibique id honori duxiſſe: quum & Populus Romanus *ſtipem* Cæſari Auguſto, quin & abſenti, plus ſemel contulerit. talia namque videmus apud jam ſæpius memoratum Gruterum pag. CLXII. 3. in baſi marmorea, hoc modo:

IMP.

IMP. CAESAR DIVI. F. AUGUSTUS
PONTIFEX. MAXIMUS
IMP. XIII, COS. XI. TRIB. POT. XV
EX. STIPE. QUAM POPULVS. ROMANVS
ANNO. NOVO. APSENTI. CONTVLIT
NERONE. CLAVDIO. DRVSO
CoS
T. QVINTIO. CRISPINO
VOLCANO

Tum & in alia, quæ pag CVI. n°. 4. reperitur.

LARIBVS. PVBLICIS. SACRVM
IMP. CÆSAR. DIVI. F. AVGVSTVS
PONTIFEX. MAXIMVS
TRIBVNIC. POTESTAT. XVIII
EX. STIPE. QVAM. POPVLVS. EI.
CONTVLIT. K. JANVAR. APSENTI
C. CALVISIO. SABINO
L. PASSIENO. RVFO. COS

Quibus hæc solum, at notatu digna, ex Suetonii cap. 91. addam: *Ex nocturno visu etiam STIPEM quotannis die certo emendicabat a populo, cavam manum asses porrigentibus præbens.*

Quod vero attinet illud M. AVRELIANI, plane censeo, ob illa quæ jam supra attuli, pro illo reponendum esse, (ac revera ita antiquitus marmori insculptum fuisse) M. AVR. ANTONINI; aut si ita mavis, M. AUREL. ANT. Quod posterius nunc quoque verius credo: illumque errorem

rem accidisse cum ex obliteratis pene literarum harum vestigiis; quæ vetustate eousque exesæ, aut vi ac conatu (uti sæpissime contigisse scimus) exoletæ, exscriptores in errorem induxerint. cui accessit, quod non satis, dum illam marmoris inscriptionem excerperent, ad *Severi* atque *Aureliani* tempora attenderint. Aliàs namque etiam videmus eundem accidisse casum circa istam inscriptionem, quæ de *Tymele* loquitur, in istis IMPE & POSU; pro quibus primus exscriptor IMI & POST reposuerant.

Hæc pag. 170. post lineam 10. inserenda sunt.

Ex perpetuo, ac quasi per manus tradito, errore, ac male, ut mihi videtur, intellecto Plinio; hincque ex aliàs eximia versione Herodiani a Politiano confectâ, etiam doctissimo Paulo Merulæ *Galli Sacerdotes Cybeles*, seu *Magnæ Matris Deorum*, fuerunt. Et tamen ita loquitur ipse Herodianus: πάλαι μὲν Φρύγες ὠργίαζον ἐπὶ τῷ ποταμῷ Γάλλῳ παραῤῥέοντι, ἀφ' οὗ τὴν ἐπωνυμίαν φέρουσι οἱ τῇ θεῷ τομίαι ἱερωμένοι. Quæ posteriora a Politiano sic vertuntur: *A quo* [fluvio] *etiam evirati Deæ sacerdotes cognominantur.* Quibus ipsis Politiani verbis quoque dictus Merula utitur.

At ἱερωμένοι erant, ut Henricus Stephanus melius reddit, (illumque sensum hoc, atque etiam in alio loco, defendit) *Deæ sacri*, ac *Sacrati*: & *Sacrati* quidem seu *sacri*, fuerunt *Tauroboliati*, sive illi qui jam *Taurobolium acceperant*: nec tamen hinc facti erant hi *Sacerdotes M. Matris*: quod illi aut *uxorati* essent, aut *Maritatæ*; ut jam supra, pag. 141. & 142. ostendi.

Neque in Catulli carmine de *Berecinthia &c*, ullos *Sacerdotes* Gallos reperimus, sed solummodò *Comites*; ut versibus his sequentibus;

Canere hoc suis adorta est tremebunda COMITIBUS:
Agite, ite ad alta Gallæ Cybeles nemora simul,
Simul ite Dindymenæ dominæ VAGA PECORA,
Alienaque petentes, velut exules, loca
Sectam meam executæ duce me, mihi COMITES
Rapidum salum tulistis, truculentaque pelagi,
Atque corpus evirastis Veneris nimio odio.

Tum & hoc sequenti:
Simul hæc COMITIBUS Atys cecinit nova mulier.

Sicut & hoc versu semetipsum, quasi mulier esset, non *Sacerdotem*, sed *famulam* vocat:

Egone Deûm MINISTRA, & Cybeles FAMULA ferar.

Quam ministram, si hîc pro sacerdote haberi quis vult, certe id non ulterius, quam ad ipsum *Atyn*, atque in posterum ad *Archigallos*, extendere poterit.

Interim ipse quoque Gerardus Joan. Vossius eundem errat errorem. Dum enim Idololatriæ lib. 1. cap. 53. Gallos *Phrygiæ Matris sacerdotes* vocat, eadem Herodiani verba sententiæ suæ firmandæ adducit, & vertit: *a quo etiam evirati Deæ sacerdotes nomen suum obtinent.* Cicero autem ipsos non sacerdotes, sed tantummodo *famulos* appellat, dum lib. 2. De legibus ait: *Præter Ideæ Matris famulos, eosque justis diebus, ne quis stipem colligat.*

Hæc

Hæc autem notari velim ad ista Philostrati verba, quæ pag 382. & 388. hujus operis attuli; nempe, τὰ δὲ φωνῆς ἆθλα ἐς τὴν Ῥώμην ἐς τὸν ἐκεῖθεν θρόνον, quæ ibi ad Certamina Musica retuleram, me, post rem melius ex ipso Philostrato perpensam, mutare sententiam, illaque nunc referre ad Orationes, Recitationes, & causarum actiones Sophistarum, atque ad subsellia, seu cathedras, in quibus sedentes illi, ac quidem cum prærogativa, docebant. Undeetiam sic ille (lib. 1. Vit. Sophistar.) de Scopeliano loquitur: Διελέγετο δὲ ἀπὸ μὲν τοῦ θρόνου, ξὺν ἁβρότητι· ὅτι δὲ ὀρθὸς ἐλέγετο, ἐπιστροφήν τε εἶχεν ὁ λόγος, καὶ ἔρρωτο· καὶ ἐπισκοπεῖτο οὐκ ἔνδον, οὐδ᾽ ἐν τῷ ὁμίλῳ· ἀλλ᾽ ὑπεξιὼν ἐν βραχεῖ τοῦ καιροῦ. περὶ δὲ αὐτοῦ καὶ εὐφωνίας, καὶ τὸ φθέγμα ἡδονὴν εἶχε. *A subsellio delicate disserebat: quando autem rectus dicebat, conversionis acumine & robore pollebat oratio: neque intus neque in turbam respiciebat, sed tanquam ad breve tempus se subducens cuncta perlustrabat. Et eximia fuit vocalitas, & elocutio admodum jucunda* [Ita vertit Morellius.]

Postrema illa verba, περὶ δὲ αὐτῷ, &c. faciunt ad illustranda ista τὰ φωνῆς ἆθλα: de quibus, postquam de θρόνῳ aliquid dixero, quoque loquar.

Idem igitur Philostratus de Adriano quoque Phœnicio ita loquitur: Μεστὸς δὲ οὕτω παῤῥησίας ἐπὶ τὸν θρόνον παρῆλθε Ἀθήνησιν, ὡς προοίμιον οἱ γενέσθαι τῆς πρὸς αὐτοὺς διαλέξεως, &c. *Tanta fiducia fretus, ad Athenienſium ſuggeſtum acceſſit, ut orationis ſuæ exordium duxerit*, &c.

At clarius idem de eodem Adriano, post nonnulla interposita: Καθ᾽ οὓς δὲ τοὺς χρόνους, οὓς ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Ἀθήναζε ὑπὲρ μυστηρίων ἐστάλη, ἐκεκράτει μὲν ἤδη τοῦ τῶν σοφιστῶν θρόνου ὁ ἀνὴρ οὗτος. *Quibus vero temporibus Marcus Imperator pro myſteriis Cereris Athenas legatos miſerat, hic ille vir ſophiſtarum ſuggeſtum obtinebat.* Prærogativam verò istam Cathedræ, sive Oratoriæ seu Rhetoricæ, sive Politicæ, indicant hæc ejusdem

verba de Theodoto Sophista: ὁ δ᾽ ἀνὴρ οὗτος Λολλιανοῦ μὲν ἀκροατὴς, Ἡρώδου δὲ οὐκ ἀνήκοος. ἐβίω μὲν ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα, δυοῖν ἐτοῖν κατασχὼν τὸν θρόνον· τὴν δὲ ἰδέαν τῶν λόγων ἀποχρῶν καὶ τοῖς δικανικοῖς καὶ τοῖς ὑπερσοφιστεύουσιν. *Cæterum hic Lolliani quidem auditor fuit; nec non Herodem interdum audivit, ac vixit plus quam quinquagenarius, biennio cathedra occupatâ, genere dicendi utebatur idoneo etiam in juridicis, & iis qui Sophistæ virtutes excedunt.* Thronus igitur ille, (seu Cathedra) aut Sophisticus, adeoque Rhetoricus & Oratorius, simpliciter erat, aut Politicus: quod utrumque dicendi genus sæpius exercerent ac publicè profiterentur. Hinc namque de Appollonio Atheniensi, hic idem noster Philostratus: ὁ δὲ Ἀπολλώνιος ὁ Ἀθηναῖος ὀνόματος μὲν ἠξιώθη καθ᾽ Ἕλληνας ὡς ἱκανὸς τὰ δικανικὰ, καὶ τὰ ἀμφὶ μελέτην οὐ μεμπτός. ἐπαίδευσε δὲ Ἀθήνησι καθ᾽ Ἡρακλείδην τε καὶ τὸν ὁμώνυμον, τοῦ πολιτικοῦ θρόνου προεστὼς ἐπὶ ταλάντῳ. διαπρεπὴς δὲ τὰ πολιτικὰ γενόμενος ἔν τε πρεσβείαις ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἐπρέσβευσεν, ἔν τε λειτουργίαις, ἃς μεγίστας Ἀθηναῖοι νομίζουσι. τὴν δὲ ΕΠΩΝΥΜΟΝ, καὶ τὴν ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ ἐπετράπη, καὶ τὰς ΕΞ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ ΦΩΝΑΣ, ἤδη γεγηρακὼς καὶ Λογίμου καὶ Γλαύκου, καὶ τῶν τοιούτων ἱεροφαντῶν, εὐφωνίᾳ μὲν ἀποδέων, σεμνότητι δὲ, καὶ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ κόσμῳ παρὰ πολλοὺς δοκῶν τῶν ἄνω. Addam hic versionem Morellii: quam lector cum mea interpretatione conferat: *Apollonius vero Atheniensis nomine dignus est habitus apud Græcos, cum forenses causas recte egerit, & sine reprehensione declamarit. Juxta Heraclidem, & gentilem suum* [reponerem ego *& cognominem suum*, Heraclidem sc. Naucratitem qui etiam Athenis docuit] *Athenis docuit. Civili suggestui talenti pretio præfuit. Et cum in civilibus rebus clarus & insignis esset, maximarum rerum legationes egit: in publicis Ministeriis sacris, quæ maxima Athenienses appellant;* [ubi illud *Sacris* delendum] *Prætura urbana* [redde *Archontis munus*] *ei commissa est, & Præfectura armorum* [de his vide statim]

tim] *& vocum ab Oraculis editarum* [etiam de hisce] *cura jam ingravescente ætate. Ceterum ut ab Heraclide, Logimo, Glauco, hujuscemodique antistibus sacrorum* [Græca habent *Hierophantis*] *vocalitate aberat: ita gravitate, magnificentia, ornatuque decoro multis, qui ante fuere, præstantior habitus.*

Priusquam vero pergam, pauca mihi adhuc dicenda sunt (post illa quæ supra pag. 381. dixi) ad illa verba ΚΑΙ ΤΑΣ ΕΞ ΑΝΑΚΤΩΡΩΝ ΦΩΝΑΣ, quæ nimis festinanter excerpseram, omissa ibi per ἀβλεψίαν particula ΕΞ; quæ minime omitti debuerat, quod inde minus bene ista verba explicari queant; quodque an melius nunc mihi succedat verè eruditis circa hæc dijudicandum relinquo.

Ut autem ἀνάκτορον *regiam* aut *palatium* denotat, sic jam ostendi suprà, id etiam denotare *Templum*, atque ἀνάκτορα Templa, &c. Notat quidem Hesychius (atque ex ipso Henr. Stephanus) ἀνάκτορον, inter alia significata, etiam peculiari modo *Templum Cereris* significasse: unde & Casaubonus Dalechampium, qui illud in Athenæi versione *Dioscurorum Templum* verterat, erroris insimulat. ac certe id cum ratione aliqua fecisse videretur, si in Athenæi Græco contextu ἀνάκτορον ταῖν θεαῖν, & non τοῖν θεοῖν, occurreret: quod contra fit. namque ita ipsius Athenæi (sive Athenionis apud hunc Athenæum) lib. V. verba habent: Μὴ περιίδωμεν ὦ ἄνδρες, Ἀθηναῖοι τὴν ἱερὰν τοῦ Ἰάκχου φωνὴν κατασεσιγασμένην, καὶ τὸ σεμνὸν ἀνάκτορον ΤΟΙΝ ΘΕΟΙΝ κεκλεισμένον. Quæ a Dalecampio vertuntur: *Ne viri Athenienses sacram Jacchi vocem ad perpetuum silentium redactam, ne clausum venerabile CASTORIS Templum, tacentesque Philosophorum scholas contemnatis.* Et sane Harpocration ita loquitur: Ανακεῖον, τὸ ἀνάκτορον. Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Στεφάνου, ἱερὸν τῶν Διοσκούρων. Et tamen existimat, fidenter satis, Casaubonus,

 in

in his Athenæi verbis, vocem ἀνάκτορον *Cereris ac Proserpinæ* Templum denotari, quod Ἴακχος ibi quoque, in Athenæi verbis occurrat.

At quid impedit, quominus hîc Athenæus de duobus quidem Templis loquatur; quum & diversa Bacchi templa Athenis fuerint. quod quamvis non fuisset, tamen distinguenda videntur ἡ ἱερὰ Ἰάκχου φωνή, & ἀνάκτορον τῶν θεοῖν (Ita enim legitur non ταῖν θεοῖν.) Itaque ad hunc sive Bacchum, sive Ἴακχον spectat hæc φωνὴ σιγηασμένη: quæ indicare videtur ibi *Oraculum* aliquod *Bacchi*, sive *Jacchi* fuisse; atque adeo hæc verba esse vertenda, ita uti a Dalechampio versa sunt.

Hinc porrò conjectare quis possit, idem hoc, quamvis non expresse, in Athenæi verbis, per illa, καὶ τὸ σεμνὸν ἀνάκτορον, &c. significari; adeoque &, (ut sic ad nostrum redeamus Philostratum) ista, καὶ τὰς ἐξ ἀνακτόρων φωνὰς [ἐπιτρέπει: quod certe hîc subintelligendum est] ἤδη γηράσκων, per Athenæi verba esse illustranda; hincque ea esse veretenda: *Archontis Eponymi (sive ejus a cujus nomine annus signatur) munus ipsi commissum fuit; sicut & illud* στρατηγὸς ἐπὶ τῶν ὅπλων, *sive annonæ publicæ administratio; tum & (cum jam senesceret) Oraculorum, quæ ex Dioscurorum Templo edebantur, cura.*

Sicut & hisce applicari possent hi versus Juvenalis, ex Satyra undecima:

Templorum quoque Majestas præsentior, & vox
Nocte fere Media, mediamque audita per urbem,
Littore ab Oceani Gallis venientibus, & Dis
Officium vatis peragentibus.

Absque ullo scilicet intermedio Vate, aut Propheta: sicut & Juno Moneta, & Ajus Locutius, olim apud Romanos; licet minime ita, ut id frequenter accideret. Quin & Ægis in

in Cilicia Æsculapius sese adhuc Apollonii tempore, (neque ita raró ut videtur) hominibus palam ostendebat, modò fides habenda Philostrato. Ita enim ille, in Apollonii vita lib. I. c. 5: Μεθίστησιν οὖν τὸν διδάσκαλον δεηθεὶς τοῦ πατρὸς ἐς Αἰγὰς τὰς πλησίον, ἐν αἷς ἡσυχία τε πρόσφορος τῷ φιλοσοφήσοντι, καὶ σπουδαὶ νεανικώτεραι, καὶ ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ, καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς αὐτὸς ἐπίδηλος τοῖς ἀνθρώποις. *Ab eoque obtinuit ut Ægas, quæ in proximo [Tharso] erant, migraret, eo quoque translato Præceptore; ubi locorum & otium erat philosophantibus, & studia adolescentibus apta, & Æsculapii Templum: ubi Æsculapius ipse palam quandoque sese hominibus ostentabat.* Quibus & hæc, de Antiocho Sophista, subjungi possunt, τὰς δὲ πλείους τῶν νυκτῶν ἐς τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἱερὸν ἀπεκάθευδεν, ὑπέρ τε ὀνειράτων, ὑπέρ τε ξυνουσίας, ΟΠΟΣΗ ΕΓΡΗΓΟΡΟΤΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΔΙΑΛΕΓΟΜΕΝΩΝ ΑΛΛΗΛΟΙΣ. διελέγετο γὰρ αὐτῷ ΚΑΙ ΕΓΡΗΓΟΡΟΤΙ Ο ΘΕΟΣ, καλὸν ἀγώνισμα ποιούμενος τῆς ἑαυτοῦ τέχνης, τὸ τὰς νόσους τοῦ Ἀντιόχου ἐρύκειν. *Plerasque autem noctes in Æsculapii fano dormiens transigebat, tum ad insomnia, tum ad colloquia, qualia sunt quibus vigilantes & differentes inter se perfruuntur, percipienda. Etenim cum ipso etiam vigilante Deus differebat, præclarum artis suæ certamen edens, quod Antiochi morbos arceret.*

Hæc sane ita non usque adeo male procedere viderentur, atque inde non male concludi, hunc Apollonium præpositum fuisse Oraculis, quæ ex Castoris ac Pollucis Templo reddebantur. Sed de tali χρηστηρίῳ apud Athenienses minime constat. Quare hæ φωναὶ aliâ interpretatione indigent. Ac quidem videmus apud Philostratum, in Sophistis φωνὴν, seu Vocem sonoram, penetrantem, volubilis linguæ ac rotundi oris, maxime laudatam fuisse. Unde, sicut pluribus in locis is de Sophistarum φωνῇ loquitur; ac quidem de Polluce Sophista: Ἐλέγετο δὲ ταῦτα καὶ μελιχρᾷ τῇ φωνῇ ἀπαγγέλλειν, ᾗ καὶ βασιλέα Κόμμοδον θέλξας, τὸν Ἀθήνησι θρόνον παρ' αὐτοῦ ἤρατο.

ερπ. *Dicitur hæc mellifluâ voce pronunciasse, quâ cum Imperatorem etiam Commodum allexisset, ab eo suggestum Athenis obtinuit;* Sic de Hermocrate, Ἐπῆδε τὶ καὶ ἡ εὐγλωττία, καὶ ἡ τῆς γλώττης κρότος. *Etiam aliquid lenis facundia, & linguæ plausus attulit.* ac rursus de eodem, Ἐμοὶ δὲ ἀποφάνται, μή ἄν τινα ὑπερφωνῆσαι τὸ μειρακίου τούτου γλῶτταν. *Equidem asseruerim adolescentis hujus linguam.* Quin & jam supra vidimus, eum de Scopeliano testari, περὶ λῷ δὲ αὐλῶ καὶ εὐφωνίας, καὶ τὸ φθέγμα ἡδονὴν εἶχε. Hinc & certatum fuisse (sicut id videmus factum ob τοὺς θρόνους apud Eunapium, in Proæresii vita) super εὐφωνίας laude, non obscure liquet ex Eunapio, in Juliani Sophistæ vita: ibi namque ita loquitur: Ὥστε οὐδεὶς ἐτόλμα τῶν σοφιστῶν δημοσίᾳ καταβὰς διαλέγεσθαι, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς θεάτροις ἀπολαβόντες τὰς φωνὰς αὐτῶν μειράκια, ἐλέγοντο οὐ περὶ ψυχῆς θέοντες, ἀλλὰ καὶ περὶ κρότου, καὶ ΦΩΝΗΣ ἀγωνιζόμενοι. *Ita ut Sophistarum nemo publice procedens disserere auderet; sed in PRIVATIS theatris adolescentuli eorum verba excepturi adsciscebantur, & non de vita periclitaturi, sed de plausu vocisque certamine, dicebantur.*

Quæ verba rursus illustrari videntur per ista, quæ de Euodiano habet: Εὐοδιανὸν δὲ τὸν Σμυρναῖον τὸ μὲν γένος ἐς Νικήτην τὸν σοφιστὴν ἀνῆγεν· αἱ δὲ οἴκου τιμαὶ ἐς τοὺς ἀρχιερέας τε καὶ στεφανουμένους τὴν ἐπὶ τῶν ὅπλων [supple ἀνῆγεν.] τὰ δὲ φωνῆς ἆθλα ἐς τὴν Ῥώμην καὶ τὸν ἐκεῖθεν θρόνον [ἀνῆγεν] *Euodiani vero Smyrnæi prosapia generis ad Nicetem sophistam pertinebat. Familiæ vero honores ipsum inter Pontifices, & ob rem foris armisque bene gestam coronatos collocabant.* [Quæ posteriora verba ἐς τοὺς ἀρχιερέας τε, καὶ στεφανουμένους τὴν ἐπὶ τῶν ὅπλων, sicut & Morellii versio, forsan infra a me perpendentur] Quum igitur certamina inirent hi Sophistæ ob εὐφωνίας laudem, æque atque ob cæteram eloquentiam; isque præferretur, qui erat ore rotundo, lingua volubili, ac voce sonora & penetranti, &c. hinc quoque procul dubio *Polemon* Sophista delectus fuit ab Adria.

Adriano Cæsare, ut *sacrum hymnum* decantaret in dedicatione Olympici templi Athenis. Ita namque jam toties adductus Philostratus: τὸ δὲ Ἀθήνησιν Ὀλύμπιον, διʼ ἑξήκοντα καὶ πεντακοσίων ἐτῶν ἀποτελεσθὲν, καθιερώσας ὁ αὐτοκράτωρ ὡς χρόνου μέγα ἀγώνισμα ἐκέλευσε καὶ τὸν Πολέμωνα ἐφυμνῆσαι τῇ θυσίᾳ. Hincque accidit forsan, ut Apollonius Atheniensis (ut sic ad illum redeamus, & τὰς ἐξ ἀνακτόρων φωνὰς) non tantum τὴν ἐπώνυμον [ἀρχὴν, quæ τοῦ ἄρχοντος erat] καὶ τὴν στρατηγίαν ἐπὶ τῶν ὅπλων ἐπετράπη. verum καὶ τὰς ἐξ ἀνακτόρων φωνὰς [supple ἐπετράπη] id est, si bene rem capio, munus *Hymnos Deorum* [sive hic ad solos Διοσκόρους, sive etiam ad alios Deos respiciat Philostratus] ac quidem *a Templi liminibus, decantandi.* quod factum ἀπὸ τῆς κρηπῖδος τοῦ νεὼ, de Polemone testatur Philostratus.

Istud autem ipsi mandatum asserit idem jam seni, ac quamvis ob senectutem cederet εὐφωνίᾳ Heraclidi (Lycio) & Logimo, & Glauco, & aliis hujusmodi Hierophantis; Sophistis scilicet isto nomine decoratis, quod ii inter alios Sophistas, velut Hierophantæ inter vulgares sacerdotes, eminerent.

Ita enim appellationes istas, Heroum, principum, facile principum, aliosque epithetorum flosculos etiam nos hodie tribuimus hominibus, quos per talia demereri cupimus: sicut & Horatius semetipsum, Ode I. libri tertii, *Musarum Sacerdotem* nominat. Namque aliàs satis bene videmus ex Heraclide, de quo noster Philostratus sic modò ante illa verba, tum & per ista quæ iisdem sic statim subjunguntur, super quibus nobis hîc quæstio est. de qualibus Hierophantis Philostratus loquatur. Ita enim is de hoc Apollonio pergit: Πρεσβεύων δὲ παρὰ Σεβῆρον ἐν Ῥώμῃ τὸν αὐτοκράτορα, ἀπεδύσατο πρὸς Ἡρακλείδην τὸν σοφιστὴν, καὶ ὑπὲρ μελέτης ἀγῶνα. καὶ ἀπῆλθεν ὁ μὲν τὴν ἀτέλειαν ἀφαιρεθεὶς· ὁ δὲ Ἀπολλώνιος δῶρα ἔχων. *Cum ad Severum Imperatorem legatus mitteretur, Heraclidi Sophistæ decla-*

mationis certamen indixit; & ambo discessere, hic immunitate, Apollonius vero non parvis muneribus donatus. Cum verti debeant ultima verba: *hic immunitate* [quæ etiam quandoque, sicut ἀλειτουργησία, Sophistis donabatur] *Privatus, Apollonius vero dona auferens.* Præterea, nullibi in Græcia plures simul, sive eodem tempore, iisdem Mysteriis præfuisse, nedum Athenis ad Eleusinia sacra, satis clare patet ex illis, quæ pag. 493. &c. de Hierophantis attuli: tum & ex Eunapii *Maximo;* in cujus vita, is inter alia, ait: Ὡς δὲ καὶ ταῦτα εἶχε καλῶς, ἀκούσας τι πλέον εἶναι κατὰ τὴν Ἑλλάδα, παρὰ τῷ τοῖν θεαῖν Ἱεροφάντῃ, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ὀξὺς ἔδραμε. τοῦ δὲ τοῦ Ἱεροφάντου κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὅστις ἦν τοὔνομα, οὔ μοι θέμις λέγειν. ἐτέμει γὰρ τὸν ταῦτα γράφοντα, καὶ εἰς Εὐμολπίδας ἦγε *Cumque jam illa se satis bene haberent, intellecto plus aliquanto latere in Græcia apud Eleusiniarum Dearum HIEROPHANTAM, velociter illuc accurrit: nomen vero Hierophantæ qui tunc temporis (Sacris istis) præerat fas non est mihi efferre; quod hujus libri scriptorem initiarit & ad Eumolpidas adduxerit.* Quare, licet, post nonnulla interjecta, dicat: Τότε δὲ ὁ μὲν Ἰουλιανὸς τῷ θειοτάτῳ Ἱεροφαντῶν συγγενόμενος, id nihil aliud significat, quam istum *Hierophantam* sanctitate, seu pietate, ita excelluisse, præ aliis *Hierophantis*, qui ipsum ibi tempore antecesserant, vel qui alibi aliis Mysteriis eodem tempore præpositi erant, ut omnium divinissimus, seu sanctissimus haberetur.

Paginæ 741: post lineam decimam inserenda.

Videmus in illa inscriptione quæ Classe VII. n°. 24. exhibetur, atque huc adducta fuit, Hæc verba inter alia, ΑΤΕΛΕΙΑΝ ΕΝ ΔΗΛΩΙ, ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΝ, ΚΑΙ ΤΗΣ, &c. Ita namque hæc suppleri debet, ut cuivis facile patet. De hac itaque ΠΑΤΡΙΑ, aliquid hic

hic dixeram quod typographo traditum (quonam fato nescio) intercidit. Quare istud nunc inter addenda, quamvis festinatò nimis, (quod dictus typographus nova autographa exspectet) subjungere volui: eoque magis, quod & jam, in Lemmate cap. 1. Dissertationis nonæ, de Patriis, seu ΠΑΤΡΙΑΙΣ, mentio fiat.

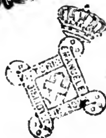
Hæc itaque ΠΑΤΡΙΑ quid in ista inscriptione denotet, Hesychius nos docere videtur, quando ait: Πατριαὶ, φυλαί: unde & Patriarcharum nomen ortum traxisse videtur: quod, nempe, primitus Πατριάρχαι, & Πατρίαρχοι iidem fuerint cum φυλάρχαις. Unaquæque enim Tribus Athenis suum habebat Πατριάρχην seu πατρίαρχον; qui adauctis numero Tribubus etiam numero adaugebantur. Ita namque lib. V. Herodotus, ubi de Clisthene loquitur: Ὡς γὰρ δὴ τὸν Ἀθηναίων δῆμον πρότερον ἀπωσμένον, τότε πάντων πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μοίρην προσεθήκατο, τὰς φυλὰς μετωνόμασε, καὶ ἐποίησε [NB] πλεῦνας ἐξ ἐλασσόνων. δέκα τε φυλάρχους ἀντὶ τεσσέρων ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δήμους κατένεμε ἐς τὰς φυλάς. quos φυλάρχας a βουλάρχαις plane distinctos fuisse, non uno loco nos (in Politicis) docet Aristoteles.

Erant igitur πατριάρχαι iidem qui φυλάρχαι, seu Tribuum capita; ac pro tempore Principes seu Tribuni: etiamsi posteris temporibus inter Judæos, ac potissimum Christianos, isti audirent Patriarchæ qui familiarum, sub veteri Testamento, Capita essent. Hincque & Abraham Hebr. VII. v. 4. ὁ πατριάρχης, ut primus Sanctorum piorumque familiæ Caput: deinde (Act. VII. v. 8.) non solummodo Jacobus, hoc nomine, verum & filii ipsius S. Scriptura τοὺς δώδεκα πατριάρχας, ut suarum (minor licet) familiarum Capita, nominat. Sicque Rex David familiæ istius, ex qua, ab ipso repetundo, D. noster J. Chr. secundum carnem originem traxit, Patriarcha, ipsiusque familia πατριὰ nominatur [Luc. III. 25.] unde &,

ſine dubio, hic loquendi modus Act. III. v. 25. πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς.

Verum enim vero, hæc uti minus hic ad rem noſtram faciunt; ſic magis illa attuli ne viderer ea ignorare: dum interim fixum manet, πατριὰν hic Tribum denotare, ac Patriarchas Tribuum Capita. Interim Suidas aliquantulum interturbare videtur, dum (aliàs Heſychium in plurimis ſecutus) ait: Πατριαὶ χῶραι, Φυλαὶ, τοπαρχίαι. Neque aliter fere poſterioribus ſeculis Patriarchæ, quam pro primitivarum aut potentiſſimarum quoque Eccleſiarum diœceſeon, Capitibus accepti fuerunt. Verum, eheu jam ſatis eſt.

IN-

INDEX.

Ἀρ-

B.

C.

D.

Dia-

Q.

R.

S.

INDEX.

T.

Ti-

V.

X.

INDEX
ERRATORUM GRAVIORUM.

Cetera namque lector eruditus facile corriget.

Pag. 3, linea 26. pro θεοῖς lege θεῷ.
7, l. 19 lege PACIO AGRIPPE.
l. penult. & ultima lege *& Eutropio Coss.*
p. 18, l. 4, in inscriptione lege, PARDUS: tum &
l. 7. pro *&* lege *in.*
p. 43, l. 13, lege, *& Minotauro* & l. 14, lege *Ostendunt.*
p. 44, l. 3, lege ÆGOBOLIUM.
p. 53, l. 10, pro *Vagantur* lege *Vagemur*;
p. 57, l. 2, pro *bonum* lege *boum.*
p. 65, l. ultima lege *Patres, hierocoraces.*
p. 72, l. 3, illam, MOVIT.
p. 81, l. 18, pro *illis* lege *illi.*
p. 93, l. 17, dele *colenda.*
p. 111, l. 21, lege *dictataque.*
p. 144, l. 21, pro *Aliquantisper* lege *Aliquantulum.*
p. 165, l. 28, lege *Antoninum.*
p. 166, l. 4, *Faustinæ.*
p. 184, l. ultima, lege *imperii.*
p. 191, l. antepen lege *jactari*,
p. 240, l. 30, pro *enim* lege *etenim.*
p. 242, l. ultima, dele *ita.*
p. 250, l. 12, dele Cana.
p. 255, l. 25, lege *intra istam rempublicam.*
p. 257, l. 7, pro *locus* lege *jocus.*
p. 273, l. 11 & 12. lege *communitate aut civitate.*
p. 276, l. 10, lege *perfici, ac quidem.*
p. 288, l. 26, lege ἀνδῖξνας.
p. 291, l. , pro *Prausiensibus* lege *Pransiensibus.*
p. 295, l. 1, lege ΛΥΚΙΩΝ
p. 306, l. 6, lege *Tyrimnas*; & postea ΕΡΜΗΣ
p. 308, l. 14, lege, *circa sacrificia fuisse.*
p. 310, l. 28, lege, *pertenderent ἄγαλμα.*

p. 321, l. 5, lege, *a Tiberio ac senatu similia. quare omnibus perpensis.*
p. 324, l. 1, lege ΚΡΗΤΑΤΗΡΙΟΥ
l. 10, lege, ΛΕΡΕΝΝ.
p. 327, l. 13, lege ταῦτα φυγόντες
p. 339, l. 25, lege *custos, sed quod.*
p. 343, l. 7, lege *Arias a'civerunt.*
p. 353, l. 12, lege, *editos, nisi ubi dedicatio.*
p. 380, l. 11, lege ΚΑΤΑΣΚΕΥΑ
p. 423, l. 15, lege ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ
p. 431, l. 21, dele *tut. retur.*
p. 451. l. 15, lege, *Æschinis ipsius.*
p. 453, l. 8, lege ἐοτποείχει.
p. 459, l. 14, lege *Amphissenses.*
p. 467. l. penult. lege *Pompas.*
p. 470, l. 11, lege ΤΟΝ ΑΥΤΩΝ
p. 486, l. 13, lege *Delegatis.*
p. 492, l. 8, lege ϐυλΗΣ
p. 495, l. 14 & 15, lege ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ
p. 496, l. 7, & 8, lege ΘΥΓΑΤΕΡΑ: & l. 11, lege ΑΝΑΣΤΗΣΑΝΤΩΝ.
p. 497. l. 19, lege ΙΕΡΕΑ
p. 514, l. 7. pro *Athletæ* lege *Athlothetæ*
p. 562, l. 2 lege *licet ipsæ non.*
p. 565, l. 17. lege *nullam quis.*
p. 570, l. 8, lege *subornatus ab.*
p. 588, l. 8, lege CΥΝΕΦΗΒΟΙC
p. 591. l. 2, lege ΑΡΜΩΖΟΥΣΑΝ & l. 11, lege ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΟΙΣ

LIIII 2

p. 594, l. 2, & 3, lege *hos aut illos*.
p. 596. l. 12, pro XII lege, *XIII Mensium*,
p. 611, l. 9, lege, *eousque*, *antequam*.
p. 615, l. 4. pro *ad hoc*, lege *ad hunc*.
p. 617, l. 24, lege *comparere*: & l. antepen. dele *multis*.
p. 622, l. 6, lege *super isto*.
p. 633, l. 2, lege, *fuisse*; *ita ut Xystarchæ*.
p. 634, l. 11, lege *cum contrà*.
p. 634, l. antepen. dele *publica*.
p. 635, l. 1, lege κόρῃν καὶ Δήμητρα.
p. 639, l. 21, lege *Neronis Gymnasio*, *seu Xysto*.
l. 27, lege *a Morellio hoc modo*.
p. 642, l. 27, lege *Aleiptæ*.
p. 643, l. 3, lege *ac munere*.
p. 644, l. 1, lege cap. IV.
p. 670, l. 22, lege *compositi fuiße videantur*.
l. ult. pro *viderant* lege *vicerant*.
p. 676, l. 21, lege *id omissum fuerat*.
l. 28, dele *duo*.
p. 694, l. penult. lego ὑποπαιδοτριβοῦντα, & ἀντιπαιδοτριβοῦντα;
p. 695, l. 5, pro *saltando*, lege *saliendo*.
l. 22, lege *diversa*.

p. 697, l. 2 pro *ista* lege *isti*.
p. 711, l. 3, dele *id*,
p. 714, l. 9, lege *augendis & conservandis*.
p. 72., l. 8 lege *Ait id idem*.
p. 729, l. 8, lege *illorum ad illas*.
l. antepen. lege, *sæpe plane inter se conveniebant*.
p. 741, l. 11, & 12, lege *hæ illæve*.
p. 743, l. 15, lege *fuisse constat*: *ita*.
p. 747, l. 3, pro *his* lege *illis*.
p. 757, l. 15, pro *viam* lege *vitam*.
p. 761, l. antepen. lege *peculiari sacerdotio gaudebant*.
p. 767, l. 11, lege ΓOSVER.
p. 772, l. 20, ΚΑ ΝΙΚΑΣΘΗΙ
p. 775, l. 20, pro ΟΥΤΟΙΣ lege ΑΥ-ΤΟΙΣ
p. 777, l. 20, pro *jam pro parte &c.* lege *jam semel adduxi*, *ita & nunc*.
p. 784, l. 5, pro ἱερῷ lege ἱερᾷ.
p. 792, l. 22, pro *pærbens* lege, *præbens*.
p. 803, l. 29, dele (*minor licet*).
p. 804, l. 8, lege Πατρίαι. χώραι.

